

ปรมคถที่ปนี นาม

ขุททกนิกายกุกกถา เถรคาถาวณณา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

คณฺถารมฺภกถา

มหาการุณิกํ นาคํ	เวยฺยสาครปารคํ
วนฺนเท นิปฺปนคฺคฺมิรํ	วิจิตฺตณฺยเทสํ ๑ (๑)
วิชฺชาจรณสมฺปนฺนา	เยน นียนฺติ (๒) โลกโต
วนฺนเท ตมฺมุตฺตมํ ฌมฺมํ	สมฺมาสมฺพุทฺธปฺปชิตํ ๑
สีลาทิกุณฺณสมฺปนฺโน	จิตฺโต มคฺคผลสฺส โย
วนฺนเท อริยสงฺฆํ ตํ	ปฺปญฺญกฺเขตฺตํ อนฺุตฺตรํ ๑
วนฺนทนาชนิตํ ปฺปญฺญํ	อิตฺติ ยํ รตนตฺตเย
หตฺตนฺตราโย สพุทฺตถ	หุตฺตวาทํ ตสฺส เตชสา ๑
ยา ตา สฺสภูติอาทึหิ	กตฺตกิจฺเจหิ ตาทึหิ
เถเรหิ ภาสิตา คาถา	เถรึหิ จ นีรามิสสา ๑
อุทานาทินา วิธินา (๓)	คฺคฺมิรํ นิปฺปณา สุตฺตา
สุญฺญตาปฺปฏิสํยุตฺตา	อริยฌมฺมปฺปกาสิกา
เถรคาถาติ นามเณ	เถรึคาถาติ ตาทึโน
ยา ขุทฺทกนิกายมฺหิ	สงฺคายีสุ มฺहेสโย ๑

๑. ม. วนฺนเท นิปฺปนคฺคฺมิรํ - วิจิตฺตณฺยเทสํ ๑

๒. ม. นียนฺติ ๑ ๓. ม. อุทานนาทวิธินา ๑

*เล่มที่ 25 คณธารมกคาถาวณณนา หน้า 2

ตาสิ คมกิริธนาณหิ โอคาทเหตุพพทาวโต
กิญจาปี ทุกกรา (๑) กาคู อตุถสิวณณนา มยา ฯ
สทสิวณณนั ยสุมา ฐเรต สตุถุ สาสัน
ปุปพจายริยสีหานัน ติฏฐเตว วินิจจโย ฯ
ตสุมา ตอ อวลมพิตวา โอคาทเหตุวาน ปณจปี
นิกาเย อุปนิสสาย โปราณกุกกถานยั ฯ
สุวิสุทฐ อสงกิณณัน นิปุนตถวินิจจยั
มหาวิหารวาสัน สมยั อวิโลมยั
ยาสั อตุโถ ทูวิณเณยโย อนุปุปพิกถั (๒) วินา
ตาสิ ตณจ วิภาเวนุโต ทีปยนุโต วินิจจยั ฯ
ยถาพลั กริสสามิ อตุถสิวณณนั สุตติ
สกุจจัน เถรคาถานัน เถรีคาถานเมว จ ฯ
อิติ อากงขมานสส สทฐมมสส จิรภูจิติ
ตทตถั วิภชนุตสส นิสามยถ สารโวติ ฯ

กา ปเนกา เถรคาถา เถรีคาถา จ ฯ กถณจ

ปวตตาทิ กามณจายมตุโถ คาทาสู วุคโตเยว ปากกุกกถนตุถั (๓)
ปน ปุนปี วุจเจต ตตุถ เถรคาถา ตาว สุกุติตุเถราทีหิ
ภาสิตา ฯ ยา หิ เต อตุตนา ยถาธคัตติ มกคผลสุขั
ปจจเวกุกจิตวา กาจิ อุทานวเสน กาจิ อตุตโน สมาเป็นตุติวิหาร-
๑. สี่. ทุกกรั ฯ ๒. ม. อนุปุปพิกถั ฯ ๓. สี่. ปากกุกกถนตุถั ฯ

*เล่มที่ 25 คณธารมกคาถาพรรณนา หน้า 3

ปจจเวกขณวเสน กาจิ ปุจจาวเสน กาจิ ปรีนิพพานสมเย
สาสนสุส นียยานิกภาววิภาวนวเสน อภาสีสุ ตา สพพา
สงคีติกาเถ เอกขมฺ กตวา เถรคาถาอิจฺเจว ฐมฺมสงฺคาหเกหิ
สงคีตา ฯ เถรีคาถา ปน เถรีโย อุทฺทิสฺส เทสิตา ฯ

ตา ปน วินยปิฎกํ สุตตฺตปิฎกํ อภิธมฺมปิฎกนฺติ ตีสุ
ปิฎเกสุ สุตตฺตปิฎกปริยาปนฺนา ฯ ทีฆนิกาโย มชฺฌิมนิกาโย
ตัยฺยตฺตนิกาโย อํกุตฺตรนิกาโย ขุทฺทกนิกาโยติ ปญฺจสุ นิกาเยสุ
ขุทฺทกนิกายปริยาปนฺนา สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยาकरणํ คาถา
อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภูตธมฺมํ เวทลฺลนฺติ นวสุ
สาสนนฺจเสสุ คาถฺจคสงฺกหํ คตา ฯ

ทฺวาสิตี (๑) พุทฺธโต คณฺหี เทวสทฺสฺสานิ ภิกฺขุโต
จตุรสิตีสทฺสฺสานิ เย เม ฐมฺมา ปวตฺติโนติ
เอวํ ฐมฺมภณฺฑาทาการิเกน ปฏฺิณฺญาเตสุ จตุรสิตียา
ฐมฺมกฺขนฺธสทฺสฺเสสุ กติปยฐมฺมกฺขนฺธสงฺกหํ คตา ฯ

ตคฺคถ เถรคาถา ตาว นิปาตโต เอกกนิปาโต
เอกุตฺตรวเสน ยาว จุทฺทสกนิปาตาคิ จุทฺทสกนิปาโต
โสฬสกนิปาโต วิสฺตนิปาโต ตีสนิปาโต (๒) จตฺตาคีสนิปาโต
ปญฺญาสนิปาโต สฏฺฐินิปาโต สุตตฺตนิปาโตติ อิมํ สุตตฺตนิปาตา
เอกวิสฺตนิปาตสงฺกหา นิปตฺนํ (๓) นิกฺขิปนฺนติ นิปาโต ฯ เอโก
๑. สี. ทฺวาสิตี ฯ ๒. สี. ตีสนิปาโต ฯ ๓. ม. นิปตฺนํ ฯ

*เล่มที่ 25 คณธรรมกคาถาพรรณนา หน้ทที่ 4

เอเกโก คากานัน นึปาท นึเกเขโป เอตุถาคี เอกนึปาท ๑

อึมินา นเยน เสเสสุปี อตุโถ เวทิตพุโพ ๑

ตตุถ เอกกนึปาท ทวาทส วคคา ๑ เอเกกสุมี วคเค

ทส ทส กตุวา วีสุตฺตรสตุ เถรา ตตุตติกาเอว คากา ๑

วตุตุ หึ

วีสุตฺตรสตุ เถรา กตกึจจา อนาสวา

เอกกมฺหึ นึปาทมฺหึ สฺตงฺกิตา มเหสิกึตี ๑

ทुकนึปาท - เอกุนปญฺฌาส เถรา อฏฺจนวฺตึ คากา ๑

ตึกนึปาท - โสฬส เถรา อฏฺจจตุตทาฬึส คากา ๑

จตุกุกนึปาท - เทรส เถรา เทวปญฺฌาส คากา ๑

ปญฺจกนึปาท - ทวาทส เถรา สฏฺฐึ คากา ๑

นุกนึปาท - จุทฺทส เถรา จตุราสีตี คากา ๑

สตุตกนึปาท - ปญฺจ เถรา ปญฺจตีส คากา ๑

อฏฺฐกนึปาท - ตโย เถรา จตุวีสตี คากา ๑

นวกนึปาท - เอโก เอโร นว คากา ๑

ทสกนึปาท - สตุต เถรา สตุตตี คากา ๑

เอกาทสกนึปาท - เอโก เอโร เอกาทส คากา ๑

ทวาทสกนึปาท - เทว เถรา จตุวีสตี คากา ๑

เตรสกนึปาท - เอโก เอโร เทรส คากา ๑

จุทฺทสกนึปาท - เทว เถรา อฏฺฐวีสตี คากา ๑

*เล่มที่ 25 คณฺณารมฺภคาถาวณฺณนา หน้า 5

ปณฺณรสนิปาโต (๑)- นคฺคิ ฯ

โสฬสกนิปาเต - เทว เถรา ทวตฺตีส คาถา ฯ

วีสตนิปาเต - ทส เถรา ปญจจตุตาฬีสาริกานิ เทว
คาถาสตานิ ฯ

ตีสนิปาเต - ตโย เถรา สติ ปญจ จ คาถา ฯ

จตุตาฬีสนิปาเต - เอโก เถโร เทวจตุตาฬีส คาถา ฯ

ปญฺญาสนิปาเต - เอโก เถโร ปญจปญฺญาส คาถา ฯ

สฏฺฐินิปาเต - เอโก เถโร อฏฺฐสฏฺฐิ คาถา ฯ

สตุตฺตนิปาเตปี (๒)- เอโก เถโร เอกสตุตฺติ คาถา ฯ

สมฺปิณฺเฑตฺวา ปน เทว สตานิ จตุสฏฺฐิ จ เถรา

สทสฺสํ ตินฺนิ สตานิ สฏฺฐิ จ คาถาติ ฯ วุตฺตมฺปิ เจตฺติ

สทสฺสํ โหนฺติ ตา คาถา ตินฺนิ สฏฺฐิ สตานิ จ

เถรา จ เทว สตา สฏฺฐิ จตุตาโร จ ปกาสิตาติ ฯ

เถรีคาถา ปน เอกกนิปาโต เอกุตฺตรวเสน ยาว

นวกนิปาตาติ นวกนิปาโต เอกาทสกนิปาโต ทฺวาทสกนิปาโต

โสฬสกนิปาโต วีสตนิปาโต ตีสตนิปาโต (๑) จตุตาฬีสนิปาโต

มหานิปาโตติ โสฬสนิปาตสงฺคหา ฯ ตตฺถ

เอกกนิปาเต - อฏฺฐารส เถริโย อฏฺฐารเสว คาถา ฯ

ทฺกนิปาเต - ทส เถริโย วีสติ คาถา ฯ

๑. ม. ปนฺนรสนิปาโต ฯ ๒. ม. สตุตฺตนิปาเต ฯ

๓. ม. ตีสนิปาโต ฯ

*เล่มที่ 25 คณธารมภคาถาวณณา หน้า 6

- ดิกนินิปาเต - อฏฐ เถริโย จตุวิสติ คาถา ฯ
- จตุกุกนินิปาเต - เอกา เถรี จตสุโส คาถา ฯ
- ปญจกนินิปาเต - ทูวาทส เถริโย สฏฐิ คาถา ฯ
- ฉกุกนินิปาเต - อฏฐ เถริโย อฏฐจตุตาพีส คาถา ฯ
- สตตुकนินิปาเต - ติสฺโส เถริโย เอกวิสติ คาถา ฯ
- อฏฐกนินิปาโต - ปฏฐาย ยาว โสฬสกนินิปาตา เอกกา เถริโย
ตัตนินิปาตปริมาณา คาถา ฯ
- วิสติ นินิปาเต - ปญจ เถริโย อฏฐารสสตคาถา ฯ (๑)
- ตีสนินิปาเต - เอกา เถรี จตุตฺตีส คาถา ฯ
- จตุตาพีสนินิปาเต - เอกา เถรี อฏฐจตุตาพีส คาถา ฯ
- มหานินิปาเต - ปี เอกา เถรี ปญจสตตติ คาถา ฯ
- เอวเมตถ นินิปาทานํ คาถาวคฺคานํ (๒) คาถานญจ ปริมาณํ
เวทิตพฺพํ ฯ

คณธารมภกถา นิฏฐิตา ฯ

๑. สี. -จตสุโส เถริโย สตตุนวุติคาถา ฯ

๒. สี. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

นิตานคาถาวณณา

เอว ปริจฺฉินฺนปริมาณาสุ ปเนตาสุ เถรคาถา อาทิ ฯ
ตตุถาปี

สีห่านว นทนุตานํ ทาจันํ คิริคพฺภเร
สุณฺณาถ ภาวิตตฺตานํ คาถา อตฺตูปนายิกาติ (๑)

อัย ปจฺจมหาสงฺคีติกาเถ อายสุมฺตา อานนฺเทน เตถิ
เถรานํ โถมนตฺถํ ภาสิตา คาถา อาทิ ฯ

ตตุถ สีห่านนฺติ สีหสทฺโท สีโห ภิกฺขเว มิกฺรราชาติ
อาทิสฺส มิกฺราเช อากโต ฯ อถ โข สีโห เสนาปฺติ เยน
ภควา เตนฺอุปสงฺกมิตฺถาทิสฺส ปญฺจตฺตยิ ฯ สีโหติ โข
ภิกฺขเว ตถาคตฺสเสถิ อธิวจันํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสาติ
อาทิสฺส ตถาคเต ฯ ตตุถ ยถา ตถาคเต สทิสกปฺปนาย
อากโต เอว อิทาปี สทิสกปฺปนาวเสเนว เวทิตฺพุโพ ตสฺมา
สีห่านวาติ สีห่าน อิว ฯ สนฺธิวเสน สรโลโป เอวส ส เตติ
อาทิสฺส วिय ฯ ตตุถ อิวาติ นิปาตปทํ ฯ

สุณฺณาถาติ อาขุยาตปทํ ฯ อิตฺรานิ นามปทานิ ฯ

สีห่านวาติ จ สมฺพนฺเช สามิวจันํ ฯ กามณฺเจตฺถ สมฺพนฺธิ
สรูปโต น วุตโต อตฺถโต ปน วุตโตว โหติ ฯ ยถา หิ
โอฏฺฐสฺเสว มุขํ เอตฺสฺสาติ วุตเต โอฏฺฐสฺส มุขํ วिय มุขํ
๑. สี. อตฺตูปนายิกา ฯ ม. อตฺตูปนายิกา ฯ
๒. อตฺตูปนายิกา ฯ

*เล่มที่ 25 นิทานคาถาพรรณนา หน้ 8

เอตสุสชาติ อยมตุโถ วุตุโตเอว โหติ เอวมิธาปี สีนานวาคี
 วุตุเต สีนาน นาทอ วียาคี อยมตุโถ วุตุโตเอว โหติ ฯ
 ตตุถ มุขสทุทสนุนิธานัน โหตีติ เจ อธิธาปี นทนุตานนุติ
 ปทสนุนิธานโต(๑) ตสุมา สีนานวาคี นิตสุสนวจนัน ฯ (๒)
 นทนุตานนุติ ตสุส นิตสุสตีตพเพน สมพนุชทสุสนัน ฯ
 ทาจันนุติ ตพพิเสสนัน ฯ คิริคพภเรติ ตสุส ปวตุติภูจกถา-
 ทสุสนัน ฯ สุนาถาคี สวเน นิโยชนัน ฯ ภาวิตตุตตานนุติ โสตพพสุส
 ปภวทสุสนัน ฯ คาถาคี โสตพพวตุถุทสุสนัน ฯ อตุถุปนายิกาคี
 ตพพิเสสนัน ฯ กามณเจตุถ สีนานัน นทนุตานัน ทาจันนุติ
 ปุตุลิ่งควเสน อากคิ ฯ (๓) ลิ่งคิ ปน ปรีวตุเตตุวา สีนินนุติ
 อาทินา อิตุถीलิ่งควเสนापปี อตุโถ เวทิตพโพ ฯ เอกเสสวเสน วา สีนหา
 จ สีนโฮ จ สีนหาเตส สีนหานนุติอาทินา สาธาณา
 เหตาคี สุโส นิทานคาถา เกรคาถานัน เกรธิคาถานณจาคี ฯ
 ตตุถ สหนโต หนนโต จ สีนโฮ ฯ ยถา หี สีนสุส
 มิคเรณูโย พลวิเสสโยคโต สรภมิกมตุตวาราณาทินापปี (๔) ปรีสุสโย
 นาม นตุถิ วาตาคปาทปรีสุสขมปิ โส สหตีเขว โคจราย
 ปกุกมनुโตปี เตชุสุสทตาย มตุตคณุชหตุถิวนมहींสาทิก
 สมากนตุวา อภีรู อจจนมภี อภีภวติ อภีภวานุโต จ เต
 # ๑. ม. ปทสนุนิธานัน ฯ ๒. สี. นิตสุสนวจนเมตต์ ฯ
 # ๓. สี. อากถานัน ฯ ๔. ม. ...มตุตวาราณาทีโตปี ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาวณณา หน้า 9

อณตตถุ หนตุวา ตตถ มุทุมฺสานิ ภกขยิตฺวา สุขเนว
วิหฺรติ เอวเมเตปิ มหาเถรา อริยพลวิเสสโยเคน สพฺเพสมฺปิ
ปรีสุขยานํ สหนโต รากาทิสงฺกิลเสพลสฺส อภิภวิตฺวา หนนโต
ปชหนโต เตสุสททาเวน กุโตจิปิ อภิรุ อจฺจนฺมฺภิ ฌานาติสุเขน
วิหฺรนฺตีติ สหนโต หนนโต จ สีหา วิทยาติ สีหา ฯ
สทฺทตถโต ปน ยถา กนฺตฺนตฺเถน อาทิอนฺตวิปฺลลาสโต
ตกฺกํ วุจฺจติ เอวํ หีสนฺภูเจน สีโห เวทิตฺพุโป ฯ ตถา
สหนตฺเถนาปี (๑) วิโสทราทิปกฺุเขปน (๒) นีรุตฺตินเยน ปน วุจฺจมาเน
วตฺตพฺพเมว นตฺถิ ฯ

อถ วายถา มิคฺรราชา เกสรสีโห อตฺตโน
เตชฺสุสทตฺตาย เอกจารี วิหฺรติ น กณฺจ สหายํ ปจฺจาสี่สตี (๓)
เอวเมเตปิ เตชฺสุสทตฺตาย วิเวกาภิริตฺติยา จ เอกจารีโนติ
เอกจริยฺภูเจนปี สีหา วิทยาติ สีหา เตนาห ภควา สีหฺเวจฺริ
นาคนฺตี ฯ

อถ วา อสนฺตาสนชวปรกฺุมาทิวิเสสโยคโต สีหา วิทยาติ
สีหา เอเต มหาเถรา ฯ วุคฺคฺตฺ หตฺถิ ภควตา เทวเม
ภิกฺุขเว อสนฺนียา ผลนฺตฺติยา น สนฺตสนฺตฺติ กตฺเม เทว
ภิกฺุข จ ชีณาสโว สีโห จ มิคฺรราชาติ ฯ ชโวปี สีหฺสฺส
อณฺเณหิ อสาธารโณ ตถา ปฺรกฺุโกโม ฯ ตถา หิ โส
๑. ม. สหนฺภูเจน ฯ ๒. สี. โสทราทิปกฺุเขปน ฯ
๓. ม. ปจฺจาสี่สตี ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาวาณณนา หน้า 11

คิริคพุกเรติ ปพพตคฺหาย สมิปตฺเถ ภูมฺมวณฺ์ ๑

คิริควฺเรติ เกจิ ปจฺนติ ๑ ปพพเตสุ วนคฺหเน วนสณฺเฑติ
อตุโถ ๑ อิทํ ปน เนลฺลํ วิโรจณฺฺจฺจานทสฺสนณฺเฑว สีนฺนาทสฺส
โยคฺยภูมิตสฺสนณฺเฑ ๑ นทฺนตฺตานํ คิริคพุกเรติ โยชนา ๑

ยถา หิ สีนฺนาเยภฺยฺเยน คิริคพุกเร อณฺเฑหิ ทุราสทตฺตาย
ชนวิวิตฺเต วสนฺตา อตฺตโน ทสฺสเนน อุปฺปชฺชนกสฺส
ขุทฺทกมิกฺสนฺตาสสฺส ปฺริหฺรณตฺถํ โคจฺรคฺมเน สีนฺนาทํ นทฺนติ
เอวเมเตปิ อณฺเฑหิ ทุราสทคิริคพุกเรสทิสฺเสว สฺสณฺเฑคาวเร วสนฺตา
คฺุณฺเฑหิ ขุทฺทกานํ ปุณฺชฺชนานํ ตณฺหาทิกฺกฺจิปฺริตฺตาสปฺริวชฺชนตฺถํ
วกฺขฺมานคาวาสงฺขตฺติ อภิตฺนทํ นทิสฺสุ ๑ เตน วุตฺตํ สีนฺนํว
นทฺนตฺตานํ ทาจินํ คิริคพุกเรติ ๑ (๑)

สฺสณฺเฑคาวติ สวณฺณตฺติคฺวณฺ์ เตน วกฺขฺมานานํ คาวานํ
สนฺนิปิตฺตาย ปฺริสาย โสตฺถกามตฺติ อุปฺปาเทนฺโต สวเน อาทฺร
ชนฺเฑ อุสฺสาทํ สฺมฺเตเชนฺโต (๒) คารวํ พหุมนณฺเฑ อุปฺกฺจเปติ ๑
อถวา สีนฺนํนฺตฺติอาทินํ ปทานํ สทิสกปฺปนาย (๓) วินา
มุขฺยวเสเนว อตุโถ เวทิตฺพุโพ ๑ ตสฺมา ทพฺหตฺติกฺขภาเว
ปสฺกฺจฺจติสยทาสตฺตาย ทาจินํ คิริคพุกเร นทฺนตฺตานํ สีนฺนคฺชฺชิตฺติ
คฺชฺชนตฺตานํ สีนฺนํ มิกฺราชนฺ์ วิย เตลฺลํ อภิตฺนาทสทิสฺสา
คาวา สฺสณฺเฑคาวติ อตุโถ ๑ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา สีนฺนาทํ
๑. สี. สีนฺนํว ๑ เป ๑ อตฺตูปนยิกาคติ ๑
๒. ม. สฺมฺกฺจฺจาเปนฺโต ๑ ๓. สี. ปฺริกปฺปนาย ๑

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาวณณา หน้า 12

นทนต์านํ สีหानํ มิคธาชุนํ กุโตจิปิ ภาวาทโต โส
อภิตนาโท ตทณณมิกสนุตาสกรโ เอวํ ภาวิตตุดานํ อปฺปมตุดานํ
เถรานํ สีหนาทสทิสทา(๑) สพฺพโส ภาเยหฺตุนํ สุปฺปหีนตุดา
อภิตนาทภูตา ปมตุดชนสนุตาสกรา คาถา สุณฺนาถาติ ฯ
ภาวิตตุดานนฺติ ภาวิตจิตฺตानํ ฯ จิตฺตํ หิ อตฺตาทิ
กิริ ทุทฺทโม โย เว จิตฺตโต ตสฺสว อชฺชุนฺติ จ อตฺตสมฺมาปณฺธิตฺติ
จ เอวมาทิสฺส อตฺตาทิ วุจฺจติ ตสฺมา อธิจิตฺตานุโยเคน
สมถวิปสฺสนาภิวทฺถิตฺตจิตฺตानํ สมถวิปสฺสนา ภาวนามตฺถกํ
ปาเปตฺวา จิตานนฺติ อตฺโถ ฯ อถวา ภาวิตตุดานนฺติ
ภาวิตสภาวานํ สภาวภูตสีลาทิภาวิตานนฺติ อตฺโถ ฯ กियฺตีติ
คาถา อนุญฺจภูทิวเสน อีสึหิ ปวตฺติตฺตํ จตฺตปฺปทํ ฌปฺปทํ วา
วจนํ อณฺเณสมฺปิ ตํสทิสตาย ตถา วุจฺจนฺติ ฯ อตฺตตฺถาทิเกเท
อตฺถเถ อูปเนนฺติ เตสฺส วา อูปนियฺยนฺตีติ อตฺตตฺตปนาเยกา(๒) ฯ
อถ วา ภาวิตตุดานนฺติ ภาวิตตฺตภาวินํ (๓) อตฺตภาโว หิ
อาหิโต อหํ มาโน เอตฺถาติ อตฺตาทิ วุจฺจติ โส จ
เตหิ อปฺปมาทภาวนาย อนวชฺชภาวนาย (๔) ภาวิตโต สมฺมเทว
คุณคฺนฺธํ คาหาปีโต ฯ เตน เตสํ กายภาวนา สีลภาวนา
จิตฺตภาวนา ปญฺญาภาวนาติ จตฺตุนนฺมปิ ภาวนานํ
๑. ม. ...สทิสฺสโย ฯ ๒. ส. อตฺตตฺตปนาเยกา ฯ
๓. ม. ภาวิตตฺตภาวานํ ฯ ๔. ส. อวชฺชชนภาวนาย ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาวณณนา หน้า 13

ปริปฺปนฺนภาวํ ทสฺเสติ ฯ ภาวนาติ จ สมฺโพธิปฺปฏิปทา
อิธาทิปฺเปตา ฯ ยายํ สจฺจสมฺโพธิ อตฺถิ สทา ทูริชา อภิสมฺยโต
ตทตฺถโต จ ฯ สมฺโพธิ ปน ติวริชา สมฺมาสมฺโพธิ ปจฺเจกสมฺโพธิ
สวากสมฺโพธิติ ฯ

ตตฺถ สมฺมา สามี สพฺพธมฺมานํ พุชฺชนโต โพชนโต
จ สมฺมาสมฺโพธิ ฯ สพฺพพฺลลฺลตฺตวณฺณปทฺทฺจฺฉานํ มคฺควณฺณ
มคฺควณฺณปทฺทฺจฺฉานนฺจ สพฺพพฺลลฺลตฺตวณฺณ สมฺมาสมฺโพธิติ วุจฺจติ ฯ
เตนาห

พุทฺโธติ โย โส ภควา สยมฺภู อนาจรียโก ปุทฺเทพ
อนนฺตฺตฺเตสฺส ธมฺเมสฺส สามํ สจฺจจฺฉานิ อภิสมฺพุชฺฉมิ ตตฺถ จ
สพฺพพฺลลฺลตฺตํ ปตฺโต พฺลลฺลสฺส จ วสีภาวนฺติ ฯ

โพชนเยยฺยโพชนตฺถิ โห พฺลลฺลสฺส วสีภาวิโว ฯ ปจฺเจกํ
สยเมว โพธิติ ปจฺเจกสมฺโพธิ อนนฺตฺตฺตฺตฺต (๑) สยมฺภูวณฺณ
สจฺจจฺฉานิสมฺโยติ อตฺถิ โย ฯ

สมฺมาสมฺพุทฺธานํ หิ สยมฺภูวณฺณตฺตย สยเมว ปวตฺตมาโนปิ
สจฺจจฺฉานิสมฺโย สานุพุทฺโธ อปฺริมาณานํ (๒) สจฺจจฺฉานํ สจฺจจฺฉานิสมฺยสฺส
เหตุภาวโต ฯ อิเมสํ ปน โส เอกสฺสปี สจฺจจฺฉานิสมฺยเหตุ
น โหติ ฯ สจฺจจฺฉานํ ธมฺมเทสฺสนาย สวณฺนเต ชาตฺตติ สวกา ฯ
สวกานํ สจฺจจฺฉานิสมฺโย สวากสมฺโพธิ ฯ

๑. สี่. อนนฺตฺตฺตฺต ฯ ๒. สี่. อปฺปริมาณานํ ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาพรรณนา หน้า 14

ติวิชาเปสา ติณณั โภชิตตุดานัน ยถาสกั อากมนีย-
ปฏิบัติปทาย มตถกปุตติยา สติปฏฺฐานาทีนั สตตตีสาย
โภชิตกัจจิมุมนัน ภาวนาปาริปุริตี เวทิตพุพา อิตราภิสมยานัน
ตทวินาภาวโต ๑ น หิ สจฺฉิกิริยาภิสมเยน วินา ภาวนาภิสมโย
สมภวตี สติ จ ภาวนาภิสมเย ปหานาภิสมโย ปริยญาภิสมโย
จ สิทธิโรเยว โหตีตี ๑

ยथा หิ มหาโภชิตตุดโต ปริปุริต (๑) โภชิตสมภาโร จริมภเว
กตปุพฺพกิจฺโจ โภชิตมณฺฑั อารุยุห น ตาวิมิ ปลฺลลงกั
ภินุทิสฺสามิ ยาว น เม อนฺนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุจฺจิสฺสตีตี
ปฏฺธิณฺณํ กตฺวา อปราจิตปลฺลลงเก นิสินฺโน อสมปฺตตาย เอว
สญฺญาเวลาย มารพลฺลั วิธมิตฺวา ปุริมยามะ ปุพฺพเพนิวาสา-
นุสฺสตีตฺวาเนน อนเภาการโวการะ ปุพฺเพ นินฺนุตฺถกฺขนฺธ
อนุสฺสตีตฺวา มชฺฉิมยามะ ทิพฺพจกฺขุวิโสธเนน จุตฺตปฺปาคถาณ-
อนาคตฺสถาณานิ อธิคฺนฺตฺวา ปจฺฉิมยามะ กิจฺฉิ วตายิ
โลโก อาปนฺโน ชายตี จ ชียตี จ มียตี จ จวตี จ
อุปฺปชฺชตี จ อถ จ ปนินฺนุสฺส ทฺถกฺขสฺส นิสฺสรณฺณํ
นปฺปชานาตี ชรามรณฺสฺสาตี อาทีนา (๒) ชรามรณฺโต ปฏฺฐาย
ปฏฺธิจฺจสมฺปฺปาทมฺเขน วิปฺสฺสนํ อภินิวิสติฺวา มหาคหฺนํ ฉินฺนิตฺตุ
นิตฺทลิตายิ พฺรสุํ นิสฺเสนฺโต (๓) วिय กิเลสฺคหฺนํ ฉินฺนิตฺตุํ โลกนาโถ
๑. สี่. ปารมีปริปุริต... ๑ ๒. ที. มหาปทานสุตฺเต ๑
๓. สี่. สุนิสฺเทนฺโต ๑

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาวณณา หน้า 15

ถาณพรัสุ เตเชนุโต พุทธรถาวาย เหตุสมปตติยา ปรีปากั
คตตดา สพุพณุตถาณาธคมาย วิปสุสนั คพุกั คณหาเปนุโต
อนุตรนุตรา นานาสมापตติโย समापञ्चित्वा यถावत्तुापिते
นามरूपे तिलगुञ्जं आरोपेत्वा अनुपपत्तम्मविपुसनาวเสน (๑)
อนेกาการโวการสงฺขारे सम्मสนุโต ฉत्ตีสโกฏิสตสสฺสมุเขน
सम्मस्नवारि विदुधारेत्वा तत्तु महาวच्चिराणसग्खाते
विपुसनानाणे तिग्गे सुเร पสนุणे वुञ्जानคามินिภาवेन
ปวตฺตमाने ยथा ตं मकुणे ञ्ฆेत्ति (๒) ตथा มकुपฏิปาฏิยา
थियत्तुเกเลสสสฺสํ เขเปนุโต อकुคคกุกุणे सम्माสมุโพธิ
อริคจฺจติ นาม อकुคผลกุกุณโต ปฏฺจาย อริคโต นาม ฯ

सम्मास्मपुत्तरावโต तसप्लजत्तुवेसारञ्चत्थायोपि हिस्स (๓)
ตथा तत्तुคคาयेว โหนุत्तिติ อัย ताव อภิสมยโต
सम्मास्मโพธิपฏิปथा ฯ तत्तुคโต ปन महाग्निहारโต
पฏฺจาย ยาว कुสิत्तภาवे निपुत्तुติ ऐत्तुनุตरे ปวत्तु
โพธิสมการสมग्रณं ฯ तत्तुค छि वत्तुत्तुत्तु ตं सพุพการสมปनु
จริยาปฏิกवณณाय विदुधारे तौ वत्तुคमेवात्ति तत्तुค वत्तुคनयेनाव
कहेत्तुत्तु ฯ

ปจฺเจกโพธิสฺตตาปี ปจฺเจกโพธิยา กตาग्निหารา अनुपुพเพण
सम्मा (๔) ปจฺเจกสมโพธิสมการา दातिसे गाळे जरिमत्तुภาवे
๑. สี. อนูปทम्मัม วิปุสนาวเสน ฯ ๒. สี. ฆาญฺเจติ ฯ ๓. ม. ตสฺส ฯ
๔. สี. สุมมา วา ฯ ม. สุมกตปจฺเจก... ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาวณณา หน้า 16

จิตา ฌาณสุส ปรีปากคตภาเวน อุปภูจิต์ สัเวคนิมิตต์
คเหตุวา อวิเสสั ภาวทิสู อาทินวั ทิสฺวา สยมภูณณาณน
ปวตฺติ ปวตฺติเหตุ นีวตฺติ นีวตฺติเหตุณจ ปรีจฺฉินฺทิตฺวา โส
อิทํ ทุกฺขนฺติ โยนิโส มนสิ กโรตฺติอาทินา อากตฺนเยน
จตุสจฺจกมฺมฏฺฐานัน ปรีพฺรุเหตฺตา อตฺตโน อภินิหารานูรูป
สงฺขาร (๑) ปรีมทฺทนฺตา อนุกฺกเมน วิปสฺสนัน อุตฺตกาเปตฺวา
มคฺคปฏฺธิปาฎิยา อคฺคกคฺคํ อธิคฺจฺฉนฺตา ปจฺเจกสมฺโพธิ
อภิสมฺพฺชณฺนติ นาม (๒) อคฺคผลกฺขณโต ปฏฺจาย ปจฺเจกสมฺพฺพุโ
นาม หุตฺวา สเทวกสุส โลกสุส อคฺคทกฺขิณฺเยยา โหนฺติ ฯ

สาวกา ปน สตฺถุ สพฺรหฺมจาริโน วา จตุสจฺจ-
กมฺมฏฺฐานกถัน สุตฺวา ตสฺมีเยว ขณฺเ กาลนฺตเร วา ตชฺช
ปฏฺธิปตฺตี อนฺตฺติฏฺจฺฉนฺตา ฆณฺเณตฺตา วายมฺนฺตา วิปสฺสนัน
อุตฺตกาเปตฺวา ยทิ วา ปฏฺธิปทาย วทฺฒนฺตฺติยา สจฺจจฺฉิน
ปฏฺธิวิชฺฉนฺตา อตฺตโน อภินิหารานูรูปสฺตีทฺธิอคฺคสาวกภูมฺมียา วา
เกวลัน วา อคฺคกคฺคกฺขณฺเ สาวกสมฺโพธิ อธิคฺจฺฉนฺติ นาม ฯ
ตโต ปรี สาวกพฺพุธา นาม โหนฺติ สเทวก โลก
อคฺคทกฺขิณฺเยยา ฯ เอวํ ตาว อภิสมฺยโต ปจฺเจกสมฺโพธิ
สาวกสมฺโพธิ จ เวทิตฺพฺพา ฯ

ตทตฺถโต ปนยถา มหาโพธิสฺตฺตฺตานัน เภฏฺฉิมปรีจฺฉเเทน

๑. พหุสฺ อภินิหารานูรูปสงฺขารตฺติ ทิสฺสตี ฯ

๒. สี่. สยมภู อภิสมฺพฺชณฺนติ นาม ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาพรรณนา หน้า 17

จตุตถาริ อสงฺเขยฺยานิ (๑) กปฺปานิ สตสฺสสฺสจ โปธิสมฺภาร-
สมฺภรณฺ อิจฺฉิตฺพุํ ฯ มชฺฌิมปริจฺเจเทน อฏฺฐ อสงฺเขยฺยานิ(๑)
กปฺปานิ สตสฺสสฺสจ อฺปริมปริจฺเจเทน โสฬส อสงฺเขยฺยานิ(๑)
กปฺปานิ สตสฺสสฺสจ เอเต จ เกทา ปญฺญาธิกสฺสฺสาธิก-
วิริยาธิกวเสน เวทิตฺพุพา ฯ

ปญฺญาธิกานํ หิ สฺสฺสา มนฺทา โหติ ปญฺญา ติกฺขา
ตโต จ อฺปายโกสลลฺลสฺส วิสทนิปฺนภาเวน น จิรสฺเสว ปารมิโย
ปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ

สฺสฺสาธิกานํ ปญฺญา มชฺฌิมา โหติติ (๒) เตสํ นาทิสฺสํ
นาคิสณฺธิกํ ปารมิโย ปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ

วิริยาธิกานํ ปน ปญฺญา มนฺทา โหติติ (๒) เตสํ จิเรเนว
ปารมิโย ปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ

น เอวํ ปจฺเจกโปธิสฺสฺสฺสฺสํ ฯ เตสํ หิ สติปิ
ปญฺญาธิกาเว เทว อสงฺเขยฺยานิ กปฺปานิ สตสฺสสฺสจ
โปธิสมฺภารสมฺภรณฺ อิจฺฉิตฺพุํ น ตโต โอรํ ฯ สฺสฺสาธิก-
วิริยาธิกาปิ วุคฺตปริจฺเจทโต ปรี กติปเยเอว กปฺเป
อติกกมิตฺวา ปจฺเจกสมฺโปธิ อภิสมฺพุชฺฌนฺติ น ตติยํ
อสงฺเขยฺยานฺติ(๓) ฯ

สาวกโปธิสฺสฺสฺสฺสํ ปน เยสํ อคฺคสาวกภาวาย อภินิหารो
๑. ม. อสงฺเขยฺยานิ ฯ ๒. สฺ. โหติ ฯ ๓. ม. อสงฺเขยฺยานฺติ ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาวณณา หน้า 18

เตลั เอกิ อสงเขยัย(๑) กปป์านั สตสหัสสญจ สมการสมภรณ์
อิจฉิตพพิ ฯ

เยลั มหาสาวกภวาย เตลั กปป์านั สตสหัสสเมว ตถา
พุทธสส มาตาปิตูนั อูปฏจากสส ปุตตสส จ ฯ ตตถ ยถา
มนุสสตุตติ ลิงคสมปตติ เหตุ สตุถารทสสนั
ปพพชชา คุณสมปตติ อธิกาโร จ ฉนุทธา
อฏฐมมสโมธานา อภินิหารโ สมิชฌตีติ

เอวั วุตเต อฏฐ ฌมเม สโมธานตวา กตปณิธานานั
มหาโพธิสตุตตานั มหาภินิหารโต ปฏฐติ(๒) สวิเสลั ทานาที่สุ
ยตุตปป์ยตุตตานั ทิวเส ทิวเส เวสสนุตรทานสทิสั มหาทานั
เทนุตตานั ตทนุรูปสี่ลาทิกเก สพพปารมิชฌมเม อัจฉินนุตตานมปิ
ยถาวุตตกาลปริจเจทั อสมปตวา อนุตตราเอว พุทฐปป์ตติ
นาม(๓) นตถิ ฯ กสุมมา ฌาณสส อปริปัจจนโต ฯ
ปริจฉินนุทกาเล นิปฬาทิตั วิย หิ สสสุตัส พุทฐฌาณั
ยถาปริจฉินนุทกาลวเสเนว วุฑฐี วิรุพฺพหิ (๔) เวปุลลั อापชชนุตติ
คพุกั คณนุตติ ปริปากั คจฉตีติ เอวั

มนุสสตุตติ ลิงคสมปตติ วิคตาสวทสสนั
อธิกาโร ฉนุทธา เอเต อภินิหารการณาติ (๕)

๑. ม. อสงเขยัย ฯ ๒. ม. ปฏฐติ ฯ ๓. ม. พุทฐปาวปป์ตติ นาม ฯ

๔. ส. วิรุพฺพหิ ฯ ๕. สตุตตนิปาเต อากตติ ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาวาณณนา หน้า 19

อิมะ ปญจ ชมเม สโมชานะตวา กตานิหารานัน
ปจเจกโพธิสตุตตัน อธิกาโร จนนุทตติ ทวงคสมนุณาคตย
ปตฺถนายน วเสน กตปณิธานานัน สวากโพธิสตุตตันญจ
ตตฺถ ตตฺถ วุตตกถปฺริจเจทํ อสมปตฺวา อนุตฺรา เอ
ปจเจกสมโพธิยา ยถาวุตตสวากสมโพธิยา จ อธิคโม นตฺถิ ฯ
กสฺมา ฌานสฺส อปฺริปจฺจนโต ฯ อิมสมปปี ทิ (๑) ยถา
มหาโพธิสตุตตัน ทานาทิปารมีทิ ปฺริพฺรุทิตา ปญญาปารมี
อนุกฺกเมน คพฺภํ กณฺหนฺตี ปฺริปากํ กจฺจนฺตี พุทฺธฌานัน
ปฺริปฺุเรติ เอว ทานาทิทิ ปฺริพฺรุทิตา อนุปฺพุเพน ยถารทํ
คพฺภํ กณฺหนฺตี ปฺริปากํ กจฺจนฺตี ปจเจกโพธิฌานัน
สวากโพธิฌานญจ ปฺริปฺุเรติ ฯ

ทานปฺริจเยน เหนเต ตตฺถ ตตฺถ ภาเว อโลภชฺฌาสยตย
สพฺพตฺถ อสงฺกมานสา (๒) อนเปกฺขจิตฺตา หุตฺวา สิลปฺริจเยน
สุสฺสูตกายวาทย สุปฺริสฺสุทฺธกายวจิกมฺมนุตฺตา ปฺริสฺสุทฺธาชีวา
อินฺทฺริเยสุ กุตฺตทวารา โภชเน มตฺตณฺณโน หุตฺวา
ชาคริยานุโยเคน จิตฺตํ สมากทหนฺตี สวายํ เตสํ ชาคริยานุโยโค
กตปจฺจาคตติกวตฺตวเสน เวทิตฺพุโพ ฯ

เอว ปน ปฏฺิพฺชชฺชุตานัน อธิการสมปตฺติยา อปฺปกสิเรเนว
อญฺจ สมากปตฺติโย ปญฺจาภิญญา จพฺภิญญา อธิญฺจานญฺจ
๑. สี่. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. สี่. อลคฺคมานสา ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาวรรณนา หน้า 21

ปลง อิตานนุท ปุพพโยคาวโร ทิกฺขเจว ฌมเม ปฏิกจฺจ (๑)
อณฺณ อาราเชติ โน เจ ทิกฺขเจว ฌมเม ปฏิกจฺจ อณฺณ
อาราเชติ อถ มรณกาลे อณฺณ อาราเชติ อถ เทวปฺตุโต
สมาโน อณฺณ อาราเชติ อถ พุทฺธานํ สมมุขีภาเว
จิปฺปภาณฺโณ โหติ อถ ปจฺฉิเม กाले ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ
โหตีติ ฯ

อิตี ปุพฺพภาคปฏฺธิปทาภูตาย ปารมิตาปริภาวนาย (๒) สมถ-
วิปฺสฺสนาภาวนาย นิโรธคามินีปฏฺธิปทาภูตาย อภิสมยสงฺฆาตายน
มคฺคภาวนาย จ ภาวิตตฺตภาวา พุทฺธปจฺเจกพุทฺธสาวกา
ภาวิตตฺตนา นาม ฯ

เตสุ อิท พุทฺธสาวกา อธิปฺเปตา ฯ

เอตฺถ จ สีหानฺวติ อิมินา เถรานํ สีหสมานวฺคฺคิตา-
ทสฺสเนน อตฺตโน ปฏฺธิปกฺเขหิ อนภิกฺขณียตํ เต จ อภิกฺขุยฺย ปวตฺตี
ทสฺเสติ ฯ สีหानฺว นทฺนฺตानํ ฯเปฯ คาถาติ อิมินา เถรคาถานํ
สีหนาทสฺทิสตาทสฺสเนน ตาลํ ปรวาทเหหิ อนภิกฺขณียตํ เต
จ อภิกฺขิตฺวา ปวตฺตี ทสฺเสติ ฯ ภาวิตตฺตानนฺติ อิมินา
ตทฺถยสฺส การณํ วิภาเวติ ฯ ภาวิตตฺตภาเวเน เถรา อิท
สีหสฺทิสตา (๓) วฺคฺคิตา เตสฺสจฺจ คาถา สีหนาทสฺทิสตา (๔) ฯ
๑. สี. ปฏฺธิคฺคเจว ฯ ๒. ม. ปารมิตาปริภาวิตาย ฯ
๓. สี. สีหสฺทิสตาติ ฯ ๔. ม. สีหนาทสฺทิสฺสโย ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาวณณา หน้า 22

อดตุณปานายิกาคติ อิมินา อภิกวเน ปโยชนํ ทสฺเสติ ฯ
ตตฺถ เถรานํ ปฏิปกฺโข นาม สงฺกิลเสชฺชโม ตทภิกโว
ตทงฺควิกฺขมฺภนปฺปหานเนหิ สทฺธิํ สมฺจุญฺเฑปฺปหานํ ฯ

ตสฺมี สติ ปฏิปฺสฺสทฺธิปฺปหานํ นิสฺสรณปฺปหานญจ
สิทฺทเมว โหติ ยโต เต ภาวิตตฺตาทิ วุจฺจนฺติ ฯ

มกฺกกฺขณฺเ หิ อริยา อปฺปมาทภาวนํ ภาเวณฺติ นาม
อกฺกผลกฺขณโต ปฏฺจาย ภาวิตตฺตาทิ นามาทิ วุตฺโตวายมตฺโต (๑) ฯ

เตสุ ตทงฺคปฺปหานเนน เนถํ สีลสมฺปทา ทสฺสีตา
วิกฺขมฺภนปฺปหานเนน สมาริสมฺปทา สมฺจุญฺเฑปฺปหานเนน
ปญฺญาสมฺปทา อิตเรณ ตาถํ ผลํ ทสฺสีตํ ฯ

สีเลน จ เตถํ ปฏิปฺตฺติยา อาทิกฺลฺยาณตา ทสฺสีตา
โก จาทิ กุสาลานํ ชมฺมานํ สีลํ จ สุวิสุทฺธํ สีเล ปตฺติฏฺจาย
สพฺพปาปสฺส อกรรมฺมุติ จ วจนฺโต สีลํ ปฏิปฺตฺติยา
อาทิกฺลฺยาณญจ (๒) อวิปฺปฏิสาราทิกุณฺวาทตฺตา ฯ

สมารินา มชฺเฌกฺลฺยาณตา (๓) ทสฺสีตา จิตฺตํ ภาวຍ
กุสฺลสฺสุปสมฺปทาติ จ วจนฺโต สมาริปฏิปฺตฺติยา มชฺเฌ-
กฺลฺยาณว (๔) อิทฺธิวិธาธิคฺุณฺวาทตฺตา ฯ

ปญฺญา ย ปรีโยสานกฺลฺยาณตา (๕) ทสฺสีตา สจฺจิตฺตปรีโยทปฺนํ
๑. สี. วุตฺโตวายมตฺโต ฯ ๒. สี. อาทิกฺลฺยาณตา จ ฯ ม. อาทิกฺลฺยาณว ฯ
๓. สี. มชฺเฌกฺลฺยาณตา จ ฯ ๔. สี. กฺลฺยาณตา จ ฯ ๕. สี. ... ตา จ ฯ

*เล่มที่ 25 นิทานคาถาวณณนา หน้า 23

ปลยณั ภาวณนุติ จ วจนโต ปลยณาปฏิปตติยา ปรีโยสานันว
ปลยณุตตรโต กุสถานัน ฆมมานัน สาว กลยณา อัญญานัญญเจสุ
ตาทิกาวาวหตฺตา ฯ

เสโล ยถา เอกฆโน วาเตน น สมิริติ

เอวั นินฺหาปัสสาสุ น สมิลฺลชนฺติ ปลฺลทิตาติ

หิ วุคฺคตํ ฯ

ตถา สีลสมฺปทาย เตวิชฺชภาโว ทสฺสโต ฯ สีลสมฺปตฺตี
หิ นิสฺสาย ติสฺโส วิชฺชา ปาปฺปณฺนติ ฯ

สมาธิสมฺปทาย นพฺภิณฺณาภาโว ฯ สมาธิสมฺปตฺตี หิ
นิสฺสาย นพฺภิณฺณา ปาปฺปณฺนติ ฯ

ปลยฺณสมฺปทาย ปภินฺนปฏฺฐสมฺภิทาภาโว ฯ ปลยฺณสมฺปทํ
หิ นิสฺสาย จตฺสฺโส ปฏฺฐสมฺภิทา ปาปฺปณฺนติ ฯ

อิมินา เตสํ เถรานัน เกจิ เตวิชฺชา เกจิ นพฺภิณฺณา
เกจิ ปฏฺฐสมฺภิทาปตฺตาติ อยมตฺโต ทสฺสโตติ เวทิตพฺพํ ฯ

ตถา สีลสมฺปทาย เตสํ กามสุขานฺนุโยคสงฺฆาตฺส
อนุตฺตสฺส ปรีวชฺชนัน ทสฺเสติ ฯ

สมาธิสมฺปทาย อตฺตกิลมถานฺนุโยคสงฺฆาตฺส ปลยฺณา-
สมฺปทาย มชฺฌิมาย ปฏิปตฺติยา (๑) เสวนัน ทสฺเสติ ฯ

ตถา สีลสมฺปทาย เตสํ วิติกุมฺปปฺพานัน กิเลสานัน ทสฺเสติ ฯ

๑. ม. ปฏิปทาย ฯ

*เล่มที่ 25 นิทานคาถาพรรณนา หน้า 24

สมาธิสมุปทาย ปริยฎฐานปุปหานัน

ปยุณาสมุปทาย อนุสยปุปหานัน ทสฺเสติ ฯ

สีลสมุปทาย วา ทุจฺจริตสงฺกิลเสวิโสธนัน

สมาธิสมุปทาย ตณฺหาสงฺกิลเสวิโสธนัน

ปยุณาสมุปทาย ทิฎฺฐิสงฺกิลเสวิโสธนัน ทสฺเสติ ฯ

ตทงฺคปุปหานเนน วา เนถิ อปายสมตฺติกุกโม ทสฺสีโต ฯ

วิกขมฺภนปุปหานเนน กามธาตฺสมตฺติกุกโม

สมุจฺเจทปุปหานเนน สพฺพทวสมตฺติกุกโม ทสฺสีโตติ

เวทิตพฺพํ ฯ

ภาวิตตฺตทานนฺติ วา เอตฺถ สีลภาวนา จิตฺตภาวนา

ปยุณาภาวนาติ ติสฺโส ภาวนา เวทิตพฺพา กายภาวนาย

ตทนฺโตคฺคตฺตา ฯ

สีลภาวนา จ ปฎิปตฺติยา อาทีติ สพฺพํ ปุริมสทิสํ ฯ

ยถา ปน สีหนาทํ ปเร มิคคณา น สหนฺติ กุโต อภิภเว (๑)

อญฺญทตฺถ สีหนาทิว เต อภิภวติ ฯ เอวเมว อญฺญตฺติคฺคตฺติยวาทา

เถรานัน วาทเน น สหนฺติ กุโต อภิภเว อญฺญทตฺถ เถรวาทา

เต อภิภวนฺติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา

สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา สพฺเพ ชมฺมา อนตฺตาติ (๒) นิพฺพานธาตฺติ

จ ปวตฺตนฺโต ฯ น หิ ชมฺมโต สกฺกาเกนจิ อญฺญถา

๑. สี. อภิภาโว ฯ ๒. พุ. ธ. ๒๕/๓๐/๕๑ ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาพรรณนา หน้า 25

กาตุ์ อปปฏิวตฺตนิยโต ฯ ยํ ปเนตฺถ วตฺตพฺพิ ตํ ปรีโต อาวิ (๑)
ภวิสฺสตี ฯ เอวมตฺถ สงฺเขเปเนว ปจฺมคากาย อตฺถวิภาวนา
เวทิตฺตพฺพา ฯ

ทฺติยคากายํ ปน อัยํ สมฺพนฺชทสฺสนมฺเขน อตฺถวิภาวนา ฯ
ตตฺถ เขสิ เถรานํ คากา สาเวตฺตกาโม เต สาธารณฺวเสน
นามโต โคตฺตโต कुณฺโต จ กิตฺเตตฺตํ ยถา นามาตี อาทิ
วตฺตํ ฯ อสาธารณฺโต ปน ตตฺถ ตตฺถ คากาเสว อาวิ
ภวิสฺสตี ฯ

ตตฺถ ยถานามาตี ยัณฺนามา สฺฐิตี มหาโกภฺจิกิตฺติ
อาทินา นเขน นามชเยเขน ปญฺญาตาคี (๒) อตฺถโถ ฯ

ยถาโกตฺตาคี ยัณฺโคตฺตา โคตโม กสฺสโปตีอาทินา นเขน
กุลปเทเสน ยาย ยาย ชาตียา สมญฺญาตาคี (๓) อตฺถโถ ฯ

ยถาธมฺมวิหาริโนตี ยาทิสธมฺมวิหาริโน ปรียตฺติปรมตายํ
อภฺจตฺวา ยถานูรูปํ สฺมาปตฺติวิหาริโน หุตฺวา วิหริสฺสูตี อตฺถโถ ฯ

อถ วา ยถาธมฺมวิหาริโนตี ยถาธมฺมา วิหาริโน จ (๔)
ยาทิสสีลาธิธมฺมา ทิพฺพวิหาราทิสฺสู อภินฺนุโส วิหรมานา
ยาทิสวิหารา จาคี อตฺถโถ ฯ

ยถาธมฺมตฺตาคี ยาทิสอธมฺมตฺติกา สทฺธาธมฺมตฺติปญฺญาธมฺมตฺติสฺสู

๑. พหุสฺสู อาวิตฺติ ทิสฺสตี ฯ ๒. สี. ยถาปญฺญาตาคี ฯ

๓. ม. ปญฺญาตาคี ฯ ๔. สี. ยถาธมฺมตฺตาย วิหาริโน จ ฯ

ยถาธมฺมา ยถาวิหาริโน จ (?) ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาวาณณนา หน้า 26

ยัยอธิมุตติกา สุลลตมขาทิสู วา ยถา ยถา นิพพานัน
อธิมุตตาทิ ยถาธิมุตตา ฯ นิพพานัน อธิมุตตานัน อตถ
คจฺจนฺติ อาสวาทิ (๑) หิ วุตฺตํ ฯ อุกฺกั ยเจตฺตํ ปุพฺพภาควเสน
เวทิตพฺพํ ฯ อรหตฺตปฺปตฺติโต (๒) ปุพฺพเพเวหิ ยถาวุตฺตมธิมุจฺจนัน (๓)
น ปฺรโต ฯ เตนาห ภควา

อสฺสทฺโร อกตลฺลญฺจ สนฺธิจฺเจโท จ โย นโรติ (๔)

อาทิ(๕) ฯ

ยถาวิมุตตาทิ วา ปาโจ ปญฺญาวิมุตฺติอุภโตภาควิมุตฺตีสู
ยัยวิมุตฺติกาติ อตฺถโธ ฯ

สปปญฺญาติ ทิเหตุกปฏิสฺสนธิปญฺญา ย ปาริหาริกปญฺญา
ภาวนาปญฺญา จาติ ทิวิชายปี ปญฺญา ย ปญฺญานฺโต ฯ

วิหรีสูติ ตายเอว สปปญฺญตาย ยถาลทฺเชน
ผาสฺสูหาเรเนว วสีสุ ฯ

อตฺนุทิตาติ อนลสา อตฺตทิตปฺปฏิปตฺติยิ ยถาพลั
ปรหิตปฺปฏิปตฺติยิ จ อฏฺฐจฺจานวฺนฺโตติ อตฺถโธ ฯ

เอตฺถ จ (๖) นามโคตฺตคฺคหณฺน เตลล (๗) เถรานัน ปกาส-
ปญฺญาตภาวํ ทสฺเสติ ฯ ฐมฺมวิหารคฺคหณฺน สีลสมฺปทํ

๑. บ. ฐ. ๒๕/๓๒/๔๕ ฯ ๒. สี่. ยถาฐมฺมา ยถาวิหาริโน จ

อรหตฺตปฺปตฺติโต ฯ ๓. สี่. ยถาวุตฺตมธิมุตฺตํ ฯ

๔. บ. ฐ. ๒๕/๑๗/๒๘ ฯ ๕. ม. อาทิ ฯ ๖. ม. เอตฺถ จ ปน ฯ

๗. สี่. เตลล เตลล ฯ

*เล่มที่ 25 นิทานคาถาพรรณนา หน้า 27

สมาธิสมปทญจ ทสฺเสติ ฯ ยถาธิมุตฺตา สปฺปญฺญาติ อิมินา
ปญฺญาสมฺปทํ ฯ อตฺตุนฺทิตาติ อิมินา สีสสมฺปทาทีนํ การณญฺตุํ
วิริยสมฺปทํ ทสฺเสติ ฯ ยถานามาทิ อิมินา เตสํ ปกาสนนามตํ
ทสฺเสติ ฯ ยถาโคตฺตาติ อิมินา สทฺธานุสสารีธมฺมานุสสารีโคตฺต-
สมฺปตฺตติสมฺมทาคมํ ยถาธมฺมวิหารีโนติอาทีนา สีสสมาธิปญฺญา-
วิมุตฺติวิมุตฺติฅาณทสฺสนสมฺปตฺตติสมฺมทาคมํ(๑) อตฺตุนฺทิตาติ อิมินา
เอวํ อตฺตหิตสมฺปตฺตติยํ จิตานํ ปรหิตปฺปฏิปตฺตี ทสฺเสติ ฯ

อถวา ยถานามาทิ อิทํ เตสํ เถรานํ ฅรุหิ (๒)

ฅหิตนามเชยฺยทสฺสนํ สมณญฺญามตฺตกิตฺตุนโต ฯ ยถาโคตฺตาติ
อิทํ กุลปฺตฺตภาวทสฺสนํ กุลปฺเทส(๓)กิตฺตุนโต ฯ เตน เนสํ
สทฺธาปพฺพชิตภาวํ ทสฺเสติ ฯ ยถาธมฺมวิหารีโนติ อิทํ
จรณสมฺปตฺตติทสฺสนํ สีสสํวราทีหิ สมญฺคีภาวทีปนโต ฯ
ยถาธิมุตฺตา สปฺปญฺญาติ อิทํ เนสํ วิชฺชาสมฺปตฺตติทสฺสนํ
อาสวกฺขยปริโยसानาย ฅาณสมฺปตฺตติยา อธิคฺมปรีทีปนโต ฯ
อตฺตุนฺทิตาติ อิทํ วิชฺชาจรณสมฺปตฺตตินํ(๔) อธิคฺมฺปายทสฺสนํ ฯ

ยถานามาทิ วา อิมินา เตสํ ปกาสนมตฺตฺเตยว (๕) ทสฺเสติ ฯ

ยถาโคตฺตาติ ปน อิมินา ปจฺฉิมจกฺกทฺวยสมฺปตฺตี ทสฺเสติ ฯ

น หิ สมฺมาอฺปปณฺนิตฺตตฺตโน ปุพฺเพ จ อกตฺปฺญฺญสฺส

๑. ม. สีสสมาธิปญฺญาวิมุตฺติวิมุตฺติฅาณทสฺสนสมฺปตฺตติสมฺมทาคมํ ฯ

๒. สี. ฅรุหิ ฯ ๓. ม. กุลปฺเทส... ฯ ๔. ม. วิชฺชาจรณสมฺปตฺตตินํ ฯ

๕. ม. ปกาสนนามตฺเตยว ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาวาณณนา หน้า 28

สทธานุสารีชมมานุสารีโน โคตตสมปตติสมุทาคโม(๑) สมภวติ ฯ

ยถาธมฺมวิหารีโนติ อิมินา เตสํ ปุริมจกุกทวยสมปตติ
ทสฺเสติ ฯ น หิ อปฺปฏิรูเป เทเส วสโต สปฺปฺริสฺสูปนิสฺสยรหิตสฺส
จ ตาทิสฺสา คุณวิเสสา สมภวานฺติ ฯ

ยถาธมฺมุตฺตาทิ อิมินา สทฺธมฺมสวณสมปทาสมายิคํ ทสฺเสติ ฯ

น หิ ปรโตโฆเสน วินา สวากานํ สจฺจสมปฺปฏิเวโร สมภวติ ฯ

สปฺปญฺญา อตฺนฺทิตาติ อิมินา ยถาวุตฺตสฺส คุณวิเสสสฺส
อพฺยภิจารีเหตุ (๒) ทสฺเสติ ฌายารมฺภทสฺสนโต ฯ

อปโร นโย ยถาโคตฺตาทิ เอตฺถ โคตฺตกิตฺตเนน เตสํ
เถรานํ โยนิโสมนสิการสมปทํ ทสฺเสติ ยถาวุตฺตโคตฺตสมปฺนฺนสฺส
โยนิโสมนสิการสมภวโต ฯ

ยถาธมฺมวิหารีโนติ เอตฺถ ธมฺมวิหารกุกฺกเณน สทฺธมฺม-
สวณสมปทํ ทสฺเสติ สทฺธมฺมสวเนน วินา ตทภาวโต ฯ

ยถาธมฺมุตฺตาทิ อิมินา มตฺถกปฺปตฺติ ธมฺมานุธมฺมปฺปฏิปทํ
ทสฺเสติ ฯ

สปฺปญฺญาติ อิมินา สพฺพตฺถ สมปฺชานการิตํ ฯ

อตฺนฺทิตาติ อิมินา วุตฺตนเยน อตฺตหิตสมปตฺติ ปฺริปุเรตฺวา
จิตานํ ปเรสํ หิตฺสฺซาวหาย ปฺฏิปตฺติยํ อภิลาสุภาวํ ทสฺเสติ ฯ

๑. ...สมปตฺติสมนฺนาคมนฺติ วุตฺเต โคตฺตสมปตฺติสมุทาคโมติ

อิทํ โคตฺตสมปตฺติสมนฺนาคโมติ วุตฺตพฺพิ ฯ ๒. สี. อพฺยภิจารีเหตุ ฯ

*เล่มที่ 25 นิทานคาถาวณณา หน้า 29

ตถา ยถาโคตตาดิ อิมินาเนสั สรณคมนสมปทา

ทสสิตา สทธานุสารีโคตตกิตตุนโต ฯ

ยถาธมมวิหาริโนติ อิมินา สีลกขนุชปพพุงคโม สมาธิก-
ขนุโร ทสสิโต ฯ

ยถาธิมุตตา สปปลลวติ อิมินา ปลลลกขนุชาทโย ฯ

สรณคมนลจ สวากคณานั อาทิ สมาริ มชฺเฒ ปลลลว
ปริโยसानนุติ อาทิมชฺเฒปริโยसानทสเสนน สพเพปิ สวากคณา
ทสสิตา โหนติ ฯ

อิทิสี ปน กุณวิภูติ ยาย สมมาปปฏิปตติยา เตหิ อธิคตา
ตั ทสเสตฺถุ ตตถ ตตถ วิปสสิตฺวาติอาทิ วุตตํ ฯ

ตตถ ตตถาติ เตสฺ เตสฺ อรลลวรูกขมุลปพพตาทิสฺ
วิวิตฺเตเสนาสเนสฺ ฯ ตตถ ตตถาติ วา ตสฺมี ตสฺมี อุทานาทิกาลे ฯ

วิปสสิตฺวาติ สมมสิตฺวา (๑) นามรูปวตฺถาปนปจฺจยปริคฺคเหหิ (๒)
ทิฏฺฐิวิสุทฺธิกขวาติรณวิสุทฺธิโย สมปาเทตฺวา กลาปสมมสนาทิก-
กเมน ปลลจम्म วิสุทฺธิ อธิคนฺตฺวา ปฏิปทาณทสฺสนวิสุทฺธิยา
มตฺถกั ปาปนวเสน วิปสฺสนั อุตฺตูกกาเปตฺวา ฯ

มุสสิตฺวาติ ปตฺวา สจฺฉิกตฺวา ฯ

อจฺจตุตฺ ปทนฺติ นิพพานั ฯ ตั หิ สยฺ อจฺจนธมมตฺตา
อธิคตानัน อจฺจตุตฺเหตฺถาวโต จ นตฺถิ เอตฺถ จุตฺติ อจฺจตุตฺ ฯ

๑. ม. สมปสสิตฺวา ฯ ๒. ส. ...ปจฺจยปริคฺคหาทิสฺ ฯ

ม. ...ปจฺจยปริคฺคเหหิ ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาวณณา หน้า 30

สงขตธมเมหิ อสมมิสสภาวตาย ตทตถิเกหิ ปฏิปชชิตพพตาย

จ ปทนต์ จ วุจติ ฯ

กตนต์นติ กตสส อนนต์ ฯ โย หิ เตหิ อธิคโต

อริยมกโค โส อตตโน ปจเจยหิ อุปปาทิตตตทา กโต นาม

ตสส ปน ปริโยसानฏตํ ผลํ กตนต์โตติ อธิปเปตํ ฯ ตํ กตนต์

อภคผลํ ฯ อถวา ปจเจยหิ กตตตทา นิปผาทิตตตทา กตา

นาม สงขตธมมา ตนต์นิสสรณภาวโต กตนต์โต นิพพานํ ฯ

ตํ กตนต์ ฯ

ปจเจเวกขนต์ตาทิ (๑) อธิคตํ วัต มยา อริยมกคาธิกเมน

อิทํ อริยผลํ อธิคตา อสงขตทา ธาตฺตติ อริยผลนิพพานานิ

วิมุตติถาณทสฺสเนน ปฏิปตฺตี อเวกขมนานา ฯ อถ วา

สจเจสมปฏิเวทวเสน ยํ อริเยน กรณียํ(๒) ปริญญาทิสอพสวธิ

กิจจํ อภคผลเต จิตฺเตน นิปผาทิตตตทา ปริโยสาปิตตตทา (๓) กต

นาม เอวํ กตํ ตํ ปจเจเวกขนต์ตาทิ ฯ เอเตน ปหีนกิลส-

ปจเจเวกขณํ ทสฺสิตํ ฯ ปุริมเนน ปน อิตรปจเจเวกขณานิติ

เอกฺกนวิสตีปี (๔) ปจเจเวกขณานิ ทสฺสิตานิ โหนติ ฯ

อิมมตถนต์ติ เอตถ อิมนต์ติ สกโล เถรเถรिकाถานํ อตฺถโถ

อตฺตโน อิตเรสญจ ตตฺถ สนนิปติตานํ ธรรมสงคาหกมหาเถรानํ

พุทฺธิยํ วิปริวตฺตมานตาย อาสนฺโน ปจเจกฺโขติ จ กตฺวา

๑. สี. ปจเจเวกขนต์โต ฯ ๒. สี. อกรณียํ ฯ

๓. สี. ปริโยสิตตตทา ฯ ๔. ม. เอกกนวิสตี ฯ

*เล่มที่ 25 นิตานคาถาวณณา หน้า 31

วุดต์ ๑ อตุถนติ ฉนุณา เม กุกิกาคีอาทีหิ คาคาหิ
วุดจมานัน อตุตูปนายิกัง ปรูปนายิกัง โลกียโลกุตตตรปฏิสัษุตุตต์ อตุถัง ๑
อภาสีสูติ (๑) คาคาพนุชวเสน กเถสั ตัที่ปนีโย อิทานิ มยา
วุดจมานา เตสั ภาวิตตุตตันัน คาคา อตุตูปนายิกา สุณนาคาติ
โยชนา ๑ เต เจ มหาเถรา เอวั กเถนุตา อตุตโน
สมุมาปฏิปตุติปกาสนีหิ คาคาหิ สาสนสุส เอกนตุตนิยยานิกา
วิภาวเนน (๒) ปเรปี ตตุถ สมุมาปฏิปตุติยั นิโยเชนตีติ เอตมตุถัง (๓)
ทีเปติ อายสุมา ชมมภณุทาคาริโก ตถา ทีเปนุโต จ
อิม่าหิ คาคาหิ เตสั โถมนัน ตาสถจ เตสั วจนสุส
นิตานภาเวน จปนัน จานคตเมวาติ (๔) ทสเสตีติ ทภูจพัพ ๑
นิตานคาถาวณณา นิภูจिता ๑
๑. สี่. อภาสีสูติ ๑ ม. ย. อภาสีสุนุติ ๑
๒. สี่. วิภาวเน ๑ ๓. สี่. เอวมตุถัง ๑ ๔. สี่. นิตานภาเวน ปากภู
อตุตตันัน คตเมวาติ ๑

เอกกนิปาตวณณา

ปรมวคควณณา

สุภูติเตรคาถาวณณา

อิทานิ ฉนุณา เม กุกกิกาทิอาทินยปวตฺตทานัน
เถรคาถานัน อตฺตวณณา โหติ ฯ สา ปนายิ อตฺตวณณา
ยสุมา ตาลิ ตาลิ คาถานัน อตฺตปฺตฺติ ปกาเสตฺวา
วุจฺจมานา ปากฺกา โหติ สุวิณฺเณยฺยา จ ตสุมา ตตฺถ ตตฺถ
อตฺตปฺตฺติ ปกาเสตฺวา อตฺตวณณัน กริสฺสามาติ ฯ

ตตฺถ ฉนุณา เม กุกกิกาทิ กาถาย กา อฺปฺตฺติ วุจฺจเต อิตฺ
กิริ กปฺปสฺตสฺสหฺสฺสมตฺถเก อนฺนฺปฺนฺเนยฺเว ปพฺมุคฺตเร ภควติ
โลกนาถे หิสาวตีนามเก (๑) นกเร อณฺณตฺรสฺส พฺราหฺมณ-
มหาสาสฺส เอโก ปฺตฺโต อฺปฺปชฺชิ ฯ ตสฺส นนฺทมาณฺโวติ
นามิ อํสิ ฯ โส วยฺปฺตฺโต ตโย เวเท อุกฺกณฺหิตฺวา ตตฺถ
สาริ อปฺสฺสนฺโต อตฺตโน ปรีวารกฺุเตหิ จตฺจตฺตาฬิสา
มาณวกสฺสเสหิ สทฺธี ปพฺพต ปาเท อิลิปพฺพชฺชิ ปพฺพชิตฺวา
อฏฺฐ สฺมาปฺตฺติโย ปณฺจ จ อภินฺญาโย นิพฺพตฺเตสิ ฯ
อนฺนฺเตวาสิกานมฺปิ กมฺมกฺุจฺจัน อจิกฺกชิ ฯ เตปิ น จิเรเนว
ฉานลาภินอฺ อเหตุํ ฯ
๑. สี่. หิสาวตีนามเก ฯ

*เล่มที่ 25 ปรหมคเค สุกตติเถรคาถา หน้าที่ 33

เตน จ สมเยน [๑] ปทุมุตโตโร ภควา โลเก อุปฺปชฺชิตฺวา
หังสวตฺตีนคฺริ อุปนิสฺสาย วิหรนฺโต เอกทิวสํ ปจฺจุสมเย โลกํ
โวโลเกนฺโต นนฺทตาปสฺสฺส อนฺเตวาทิกชฺชฎิลานํ อรหตฺตูปนิสฺสยํ
นนฺทตาปสฺสฺส จ ทฺวิหฺงเคหิ สมมฺนาคตฺสฺส สวากฺกุชฺชานนฺตรสฺส
ปตฺถณํ ทิสฺวา ปาโถว สรฺริรปฺปฏิชคฺคณํ กตฺวา ปุพฺพณฺหสมเย
ปตฺตจิวฺรมาทาย อณฺณํ กณฺจิ อนามนฺเตตฺวา สึโห วิย เอกจโร
นนฺทตาปสฺสฺส อนฺเตวาทิกเสฺว ผลาผลตฺถาย กเตสฺว พุทฺธภาวํ
เม ชานาตุติ ปสฺสนนฺตเสฺว นนฺทตาปสฺสฺส อากาสโต โอตฺริตฺวา
ปจฺวิยํ ปตฺติฏฺจาสิ ฯ

นนฺทตาปโส พุทฺธานุภาวณฺเจว ลกฺขณปาริปุรี จ
ทิสฺวา ลกฺขณมฺนเต สมมฺสิตฺวา อิเมหิ ลกฺขณเหิ
สมมฺนาคโต นาม อคาริ อชฺฌาวสนฺโต ราชา โหติ
จกฺกวตฺติ ปุพฺพชนฺโต โลเก วิวฏฺจฺจโท (๒) สพฺพณฺณฺญ พุทฺโธ
โหติ อยํ ปฺริสาชานีโย นิสฺสํสยํ พุทฺโธติ ลตฺวา ปจฺจุคฺคณนํ
กตฺวา ปณฺจปตฺติฏฺจิตฺเตน วนฺทิตฺวา อาสนํ ปณฺญาเปตฺวา
อทาสิ ฯ

นีสึทึ ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน ฯ นนฺทตาปโสปี
อตฺตโน อนฺจฺจวิกํ อาสนํ กเหตฺวา เอกมฺนตํ (๓) นีสึทึ ฯ

ตสฺมี สมเย จตฺตจตฺตาฬิสฺสทสฺสชฺชฎิลา ปณฺธิตปณฺธิตานิ
๑. สึ. เอตฺถนฺตเร ปนาติ ทิสฺสติ ฯ ๒. สึ. วิวตฺตจฺจโท ฯ
๓. สึ. เอกมฺนเต ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 34

โอชวณฺตานิ ผลาผลานิ คเหตุวา อัจริยสุส สนฺตักิ สมฺปตฺตา
พุทฺธานญฺเจว อัจริยสุส จ นิสินฺนาสนํ โอลเณนฺตา อาหํสุ
อัจริย มยํ อิมสฺมี โลกเ คฺมุเหหิ มหนฺตโร นตฺถิติ วิจารณ์
อัย ปน ปฺริโส คฺมุเหหิ มหนฺตโร มณฺเณติ ฯ

นฺนทตปโส ตาตา กิ วเทถ สาสเปน สทฺธิ อฏฺฐสฏฺฐิ-
สทฺสสสฺสโยชนุพฺเพธฺ สินฺนํ อุปเมคฺคํ อิจฺฉถ สพฺพณฺณพฺพเชน
สทฺธิ มา มํ อุปมิตฺถาติ อาห ฯ

อด เต ตาปสา สเจ อัย โอรโก อภวิสุส น
อมฺหากํ อัจริโย เอวํ อุปมํ อาหเรยฺย ยาว มหา วตายํ
ปฺริสาชานํโยติ ปาเทสุ นิปตฺติวา สิริสา วนฺทิสฺสุ ฯ

อด เต อัจริโยอาห ตาตา อมฺหากํ พุทฺธานํ
อนฺจฺฉวิโก เทยฺยชฺรมโม นตฺถิ ภควา จ ภิกฺขวาจารเวลายํ
อิธาคโต ตสฺมา มยํ ยถาพลํ เทยฺยชฺรมมํ ทสฺสาม คฺมุเห
ยํ ยํ ปณฺธิตํ ผลาผลํ อานิตํ ตํ ตํ อาหฺรธาติ วตฺวา
อาหฺราเปตฺวา หตฺเถ โชรฺวิตฺวา สยํ ตถาคตฺสฺส ปตฺเต
ปตฺติจฺจาเปสิ ฯ

สตฺถารา ผลาผลเ ปฏิกฺคหิตมตฺเต เทวตา ทิพฺโพชํ
ปฏฺจปีสุ ฯ ตาปโส อุทกมฺปิ สยเมว ปฺริสุสาเวตฺวา อทาสิ ฯ
ตโต โภชนกิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา นิสินฺเน สตฺถริ สพฺเพ
อนฺเววาสิกเ ปฏฺโกสิตฺวา สตฺถุ สนฺติกเ สารณฺิยํ ถถํ

*เล่มที่ 25 ปรหมต กุกกเถรคาถา หน้าที่ 35

กเถรโต นิสีที ฯ

สตถา ภิกขุสงโฆ อากจตุตติ จินเตสิ ฯ ภิกขุ สตถ
จิตต์ ฌตฺวา สตสทสสมตฺตา จีณาสวา อากนตฺวา สตถาริ
วณฺทิตฺวา เอกมฺนตฺ อฏฺฐิสฺสุ ฯ

นฺนทตปโส อนฺตฺวาสิเก อามนฺเตสิ ตาตา พุทฺธานิ
นินฺนนาสนมฺปิ นิจิ สมณสตสทสสปี อาสนิ นตฺถิ
ตฺเมหิ อชฺช อุพาริ ภควโต ภิกขุสํมสฺส จ สกฺการิ
กาตุ วฏฺฐติ ปพฺพตปาทโต วณฺณคนฺธสมฺปนฺนานิ ปุปฺผานิ
อาหฺรธาติ ฯ อจินฺเตยฺยตฺตา อิทฺธิวิสยสฺส มฺหุตฺเตเนว
วณฺณคนฺธสมฺปนฺนานิ ปุปฺผานิ อาหฺริตฺวา พุทฺธานิ
โยชนปฺปมาณิ ปุปฺผาสนฺนิ ปญฺญาเปสส ฯ อกฺกสาวกานิ ติกาวุตฺ
เสสภิกขุณิ อพฺพโยนิกาทิเกทํ สํมฺนวกสฺส อฺสภมตฺติ
อโหสิ ฯ

เอวํ ปญฺญตฺเตสฺส อาสเนสฺส นฺนทตปโส ตถาคตฺส
ปุโรโต อญฺชสิ ปคฺคยฺห จิตฺโต ฆนฺเตมยฺหิ ทิฆฺรตฺติ หิตาย
สุขาย อิมิ ปุปฺผาสนฺนิ อภิรุทฺธาติ อาห ฯ นิสีที ภควา
ปุปฺผาสเน ฯ เอวํ นินฺนเน สตฺถริ สตฺถุ อาการิ ฌตฺวา
ภิกขุ (๑) อตฺตโน อตฺตโน ปตฺตาสเน นิสีทิสฺสุ ฯ (๒)

นฺนทตปโส มฺนตฺติ ปุปฺผตฺติ กเหตุวา ตถาคตฺส

๑. สี. ภิกขุสฺสุ ฯ ๒. สี. นินฺนเนสฺสุ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 36

มตถเก ชาเรนุโต อฏฐาสิ ฯ

สตถา ตาปสานํ อัย สกกาโร มหปฺพลโ หิตฺติ
นิโรธสมาปตฺตี สมาปชฺชชี ฯ สตฺถุ สมาปนฺนภาวํ ฌตฺวา
ภิกฺขุชฺชี สมาปชฺชชีสุ ฯ ตถาคเต สตฺตาหํ นิโรธํ สมาปชฺชิตฺวา
นินฺนเน อนฺนเตวาสิกา ภิกฺขาจารกาเล สมฺปตฺเต วณฺมุลผลาผลํ
ปริภฺยชฺชิตฺวา เสสกาเล พุทฺธานํ อณฺชลี ปคฺคยฺห ติฏฺฐจฺนฺติ ฯ
นฺนทตาปโส ปน ภิกฺขาจารมฺปิ อคฺนตฺวา ปุํผลตฺตํ
ชาเรนุโต สตฺตาหํ ปิตฺติสุเขเนว วิตฺตินาเมติ ฯ

สตถา นิโรธโต วุฏฺฐาย อรณฺวิหาริองฺเคน ทกฺขิณฺเยยฺงฺเคน
จาทิ ทฺวีหิ อฺงฺเคหิ สมฺนฺนาคตํ เอกํ สวากํ อธิคณฺสฺส
ปุํปฺผาสนาณฺโมทนํ กโรหิตฺติ อาณาเปสิ ฯ โส จกฺกวตฺตฺติรลฺโย
สนฺติกา ปฏฺธิทฺธมฺมหาลาโภ มหาโยโช วีย ตฺถุจฺมานโส
อตฺตโน วิสเย จตฺวา เตปิฏฺกํ พุทฺธวจฺนํ สมฺมสฺสิตฺวา อนฺนโมทนํ
อกาสิ ฯ ตสฺส เทสนาวसानเ สตฺถา สยํ ฌมฺมํ เทเสสิ ฯ

เทสนาปริโยसानเ สพฺเพ จตฺจตฺตาฬิสฺสทฺสฺสตาปสา
อรทตฺตํ ปาปุณฺนีสุ ฯ สตฺถา เอถ ภิกฺขโวติ ทตฺถํ ปสาเรสิ ฯ
เตสํ ตาวเทว เกสมสฺสุ (๑) อนฺตรชายิ ฯ อฏฺฐปริภฺยชฺชารา
กาเย ปฏฺธิมฺกฺกาเว อเสสฺส ฯ สฏฺฐจิวสฺสตฺถุเถรา วีย สตฺถาริ
ปริวารยิสุ ฯ นฺนทตาปโส ปน วิภฺยชฺชิตฺตจฺจิตฺตตาย วิเสสํ
๑. สี่. เกสมสฺสุ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค สุกตติเตรคาถา หน้าที่ 37

นาธิจจนิ ๑ ตสส กิร อรณวิหาริตเตรสส สนนติเก ฌมม
โสตุ อารทุทธกาลโต ปฏุจาย อโห วตาทมปิ อนาคเต
อุปฺปชชนกพุทฺธสส สาสเน อิมินา สาวเกน ลทฺธฐริ
ลเกยฺยนฺติ จิตฺตํ อุทปาที ๑

โส เตน ปรีวิตกฺเกน มคฺคผลปฏิวเฐ กาคฺตุ นาสกฺขิ ๑
ตถาคตํ ปน วนฺทิตฺวา สมฺมุเข จตฺวา อาท ฆนฺเต
เยน ภิกฺขุณา อิตฺถณฺตสส ปุปฺปสาสนานฺโมทนา กตา โก
นามายํ ตุมฺหากํ สาสเนติ ๑ อรณวิหาริองฺเค ทกฺขิณฺเอยฺยงฺเค
จ เอตทกฺคํ ปตฺโต เอโส ภิกฺขุติ ๑ ฆนฺเต ยวายํ มยา
สตุตฺตาหํ ปุปฺผณฺตํ ชาเรณฺเตน สกฺกาโร กโต เตน
อธิกारेณ น อณฺณํ สมฺปตฺตี ปตฺถेमิ อนาคเต ปน เอกสฺส
พุทฺธสส สาสเน อัยฺย เถโร วีย ทฺวิหฺงฺเคหิ สมฺนฺนาคโต
สาวโก ภเวยฺยนฺติ ปตฺถณฺมกาสิ ๑

สตฺถา สมฺมิชฺฌิสฺสตี นฺ โข อิมสฺส ตาปสฺส
ปตฺถนาตี อนาคตฺสตาณฺ เปเสตฺวา โอลิเกนฺโต กปฺปสฺตสฺส
อติกกมิตฺวา สมฺมิชฺฌนฺกถาวํ ทิสฺวา นนฺทตาปสํ อาท น
เต อัยฺย ปตฺถนา โมฆา ภวิสฺสตี อนาคเต กปฺปสฺตสฺส
อติกกมิตฺวา โคตโม นาม พุทฺโธ อุปฺปชฺชิสฺสตี ตสฺส สนนติเก
สมฺมิชฺฌิสฺสตีตี วตฺวา ฌมฺมกถํ กเถตฺวา ภิกฺขุสํฆปริวฺโต
อากาสํ ปกฺขนฺนที ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 38

นนุทตาปโส ยาว จกขุปลตสมตักกมา สตถาริ ภิกข-
 ุสัมมจจ อุตฺทิสฺส อณฺชตี ปคฺคยฺห อฏฺฐาสี ฯ โส อปรภาเค
 กาเลน กาลิ สตถาริ อุปฺสงฺกมิตฺวา ฌมฺมิ สฺมุณี ฯ
 อปรินฺชฌาโนว กาลงฺกตฺวา พรหฺมโลเก นิพฺพตฺโต ฯ
 ตโต ปน จฺโต อปรานิปี ปญฺจ ชาตีสฺตานี ปพฺพชิตฺวา
 อารณฺณโก อโหตี ฯ กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธกาเลปี ปพฺพชิตฺวา
 อารณฺณโก หุตฺวา คตฺปจฺจากตฺวตฺตํ ปุเรตี ฯ เอตํ กิร วตฺตํ
 อปริปฺุเรตฺวา มหาสวากภาวํ ปาปฺณนฺตา นาม นตฺถิ ฯ
 คตฺปจฺจากตฺวตฺตํ ปน อากมฺภูจกฺกตาสุ วุตฺตนเยเนว เวทิตฺพฺพิ ฯ
 โส วิสฺตฺติวิสฺสสฺสหฺสฺสานิ คตฺปจฺจากตฺวตฺตํ ปุเรตฺวา กาลงฺกตฺวา
 กามาวจรเทวโลเก ตาวตีสฺภวเน นิพฺพตฺติ ฯ วุตฺตญฺเหดฺดี อปทาน (๑)

หิมวตฺตสฺสาวิฑูเร	นิสฺโภ นาม ปพฺพโต
อสุสโม สุกโต มยฺหิ	ปณฺณสาลา สฺมาปีตา ฯ
โกสิโย นาม นามเน	ชฺฉิลิ อุกฺกตาปโน
เอกายิโก (๒) อุตฺติโย	วสามิ นิสฺเส ตทา ฯ
ผลิ มฺลญฺจ ปณฺณญฺจ	น ภูณฺชามิ อหิ ตทา
ปวตฺตํว สฺปาตาหิ (๓)	อุปชีวามิ ตาวเท ฯ
นาหิ โกเปมิ อาชีว	จชฺมาโนปี ชีวิตํ
อาราเชมิ สกํ จิตฺตํ	วิวชฺเชมิ อนฺเนสนํ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๒๓/๕๔ ฯ ๒. ม. เอกากิโย ฯ

๓. สී. ปวตฺตปณฺฑปตฺตานํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคฺเค สฎฺติตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 39

รากุปลัหิตํ จิตฺตํ ยทา อุปฺปชฺชเต มม
สยิว ปจฺจเวกฺขามิ เอกโก (๑) ตํ ทมฺมหํ ฯ
รชฺชเส รชฺชนีเย(๒) จ ทุสฺสนีเย จ ทุสฺสเส
มฺยฺหเส โมนีเย จ นิกฺขมสฺสุ วนา ตฺวํ ฯ
วิสุทฺธานํ อโย วาโส นิมฺมลानํ ตปสฺสินํ
มา โข วิสุทฺธํ ทุสฺสตี นิกฺขมสฺสุ วนา ตฺวํ ฯ
อการิโก ภวิตุวาน ยทา ยุตฺตํ (๓) ตปสฺสตี
อุโกปี มา วิราเชตี นิกฺขมสฺสุ วนา ตฺวํ ฯ
ฉวลาตํ ยถา กญฺจํ น กฺวจิ กิจฺจการกํ (๔)
เนว คามเ อรณฺเเว वा น हि ตํ กญฺจสมฺมตํ ฯ
ฉวลาตฺวโปม ตฺวํตี น กิหิ นาปี สลฺยโต
อุกโต มุตฺตโก อชฺช นิกฺขมสฺสุ วนา ตฺวํ ฯ
สียา นฺ โข ตว เอตํ โก ปชานาติ(๕) เต อิทํ
สทฺธาธฺร(๖) วหิสี (๗) เม โกสชฺชพฺหลาย จ ฯ
ชิจฺจนิสฺสนฺติ ตํ วิณฺญ อสุจिํ นาคริโก ยถา
อากทฺตฺติตุวาน อิสโย โจทยิสฺสนฺติ ตํ สทา ฯ
ตํ วิณฺญ ปวทิสฺสนฺติ (๘) สมตฺติกฺกนฺตสาสนํ
สํวาสํ อลภนฺโต हि กถํ ชีวิหิสี ตฺวํ ฯ

๑. ม. ย. เอกกุโค ฯ ๒. สฺยา. รชชตี รชชนีเย ฯ

๓. ม. ปุตุตํ ฯ ๔. สී. นตฺถเวว กิจฺจการณํ ฯ ๕. สฺยา. ปชานี हि ฯ

๖. สฺยา. สีนํ ธฺร ฯ ๗. ย. ปาหิสี ฯ ๘. สී. ปวทฺตฺติสฺสนฺติ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 40

ติธาปภินัน มาตงคิ กุณชริ สฎฺฐิหายนั
พลี นาโค อุปคนตุวา ยูถา นีหเรเต คหิ ๑
ยูถา วินิสฺสโฏ สนฺโต สุกฺขิ สาดั น วินุทติ
ทุกฺขิตโต วิมโน (๑) โหติ ปชฺฌายนฺโต ปเวชติ(๒) ๑
ตเถว ชฎฺฐิตา ตมปิ นีหริสฺสนฺติ ทุมมตี
เตหิ ตฺวํ นิสฺสโฏ สนฺโต สุกฺขิ สาดั น ลจฺฉสิ ๑
ทิวา วา ยทิ วา รตฺตี โสกสฺสลสมปิโต
ทยฺหติ ปรีพาเหน คโข ยูถาว นิสฺสโฏ ๑
ชาตฺรूपิ ยถา กุณฺฐิ เนว ฌายติ (๓) กตฺถจิ
ตถา สีลวีหิโน ตฺวํ น ฌายิสฺสสิ (๔) กตฺถจิ ๑
อการํ วสฺมาโนปิ(๕) กถิ ชีวีหิสิ ตฺวํ
มตฺถิกิ เปตฺติกถจาปี นตฺถิ เต นีหิตํ ฌนํ ๑
สยิ กมฺมํ กริตฺวาน กตฺเต เสทํ ปโมจยิ
เอวํ ชีวีหิสิ เคเห สาธุ เต ตํ น รุจฺจติ ๑
เอวาทิ ตตฺถ วาเรมิ สงฺกิลเสศคตํ มนํ
นानาธมฺมกถิ กตฺวา ปาปา จิตฺตํ นีวารยิ ๑
เอวํ เม วิหรนฺตสฺส อปฺปมาทวิหาริโน
ตีสวสฺสสทฺสทานิ ปวเน เม (๖) อติกุกฺมํ ๑

๑. สี. ทุมมโน ๑ ๒. ยู. โอชฺฌายนฺโต ปชฺชาวติ ๑

๓. สฺยา. ยายติ ๑ ๔. สฺยา. ยายิสฺสสิ ๑ ๕. สฺยา. อการาวสฺมาโนปิ ๑

โปราณ. อนาคารวสฺมาโนปิ ๑ ๖. ม. วิปีเน เม ๑

*เล่มที่ 25 ปฐมวคเค สฎติตุเถรคาถาาณณา หน้า 41

อปุปมาทรต(๑) ทิสวา อุตตมตถิ คเวสกี
ปทุมตตรสมพุทโธ อากจนิ มม สนุติกั ฯ
ติมพฐสกาณณาโก (๒) อปุปเมยโย อนุปโม
ฐเปนาสทิส พุทโธ อากาเส จงกมี ตทา ฯ
สุสุลโล สาลราชาว วิชชวพภณนตเร (๓)
ณานาสนทิส พุทโธ อากาเส จงกมี ตทา ฯ
สีหราชาวสมภีโต กขราชาว ทปปีโต (๔)
อภีโต (๕) พยคฆราชาว อากาเส จงกมี ตทา ฯ
สิงคินิกขสวณณาโก ขทิงการสนุณีโก
มณิ ยถา ไชตริโส อากาเส จงกมี ตทา ฯ
วิสุทเทกลาสนโก ปุณณมาเยว จนุทิมมา
มชณณทิกเว สุริโย(๖) อากาเส จงกมี ตทา ฯ
ทิสวา นเก จงกมนุตติ เอวิ จินตเสหิ ตทา
เทโว นุ โข อัย สตุโต อูทาทุ มนุ โข อัย ฯ
น เม สตุโต วา ทิกุโธ วา มหิยา เอทิส นโร
อปี มนตปทอ อตุถิ อัย สตุถา ภวิสสติ ฯ
เอวาทิ จินตยิตวาน สกั จิตตัม ปสาทยี
นนานาปุผลจ คณชณจ สนนีปาเตสหิ ตทา ฯ

๑. สุยา. อปุปมาเทน มั ฯ ๒. สี. ติมพฐปกุวณณาโก ฯ

๓. สี. วิชชว คณนตเร ฯ ๔. โปราณ. ทมปีโต ฯ

๕. สี. ทูราสโท ฯ ม. ย. ลาสีโต ฯ

๖. สุยา. มชณณติเกว สุริโย ฯ ย. มชณณติโก สุริโย ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 42

ปุปผาสนํ ปณฺญาเปตฺวา สาธุจิตฺตํ มโนรมํ
นรสารถินํ อคฺคํ อิทํ วจนมพฺรวิ ๑
อิทํ เม อาสนํ วีรํ ปณฺณตฺตํ ตวณฺุจกํ(๑)
หาสยฺนุโต มมํ จิตฺตํ นิสีท กุสุมาสเน ๑
นิสึทิตฺตํ ฤคฺวา อสมภึโตว เกสรี
สตรตรตฺตินฺทิวํ พุทฺโธ ปวเร กุสุมาสเน ๑
นมนสฺมาโน อญฺาสิ สตรตรตฺตินฺทิวํ อหํ
วญฺุจกิตฺวา สมาริมฺหา สตรตา โลเก อนฺุตฺโร ๑
มม กมมํ ปกิตฺเตนฺโต อิทํ วจนมพฺรวิ
ภาเวหิ พุทฺธานุสฺสตี ภาวนานมนฺุตฺตรํ
อิมํ สตี ภาเวยิตฺวา ปฺรยิสฺสตี มานสิ (๒)๑
ตีสภปฺปสทฺสทานิ เทวโลเก รมีสฺสตี
อสิตฺกขตฺตํ เทวินฺโท เทวราชํ กริสฺสตี ๑
สทฺสทฺกขตฺตํ จกฺกวตฺตี ราชารญฺเ ภาเวยิตฺวา
ปเทสราชํ วิปฺลํ คณฺนาโต อสงฺขิยํ
อนฺุโภสฺสตี ตํ สพฺพิ พุทฺธานุสฺสตียา ผลํ ๑
ภาวเว สสรนฺโต มหาโภคํ ลภิสฺสตี
โภเก เต อนฺุตา(๓) นตฺถิ พุทฺธานุสฺสตียา ผลํ ๑

๑. สฺยา. ตวณฺุจกํ ๑ ๒. สี. ปฺรยิสฺส สฺมานสิ ๑

๓. สฺยา. โภเกหิ อนฺุตา ๑ ม. อนฺุตา ๑

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค สฎติตุเถรคาถาาณณา หน้า 43

กปปตตสทสมหิ	โอกกากกถสมภโว
โคตโม นาม โคตเตน	สตุธา โลก ภวิสสุติ ฯ
อสีติโกฏี ฉทุเทตวา	ทาเส กมมกเร พหู
โคตมสสุ ภควโต	สาสเน ปพพิชิสสุติ ฯ
อาราษยิตวา สมพทุธิ	โคตม สกยปุงคว
สฎติ นาม นามเน	เฮสุสสิ สตุธ สวาโก ฯ
ภิกขุสงฆเม นิสิติตวา	ทกขิณเยยัคณมहि(๑) ต
ตถารณวิหารเร จ	ทวิสุ อคเค จเปสสุติ ฯ
อิท วตวาน สมพทุโ	ชลชตุตมนามโก
นภ (๒) อพุกคมิ วิโร	หิสราชาว อมฺพเร ฯ
สาสิโต โลกนาถเน	นมสสุติวา ตถาคต
สทา ภาวมิ มุทิต	พทุธานุสสุติมุตม ฯ
เตน กมฺเมน สุกเตน	เจตนาปณิธิหิ จ
ชหิตวา มานุสสิ เทหิ	ดาวตีส อคจุนหิ ฯ
อสีติกขตตุ เทวินฺโท	เทวรชชมการยิ
สทสสุกขตตุ ราชา จ	จกกวตตี อโอสหิ ฯ
ปเทสรชช วิปุล	คณนาโต อสงขยิ
อนุโกมิ สุตมฺปตตี	พทุธานุสสุติยา ผล ฯ
ภวากเว สสรนฺโต	มหาโกค ลภามหิ
โกเค เม อุนตา(๓) นตฺถิ	พทุธานุสสุติยา ผล ฯ

๑. สฺยา. ทกขิณเยยัคณมहि ฯ ๒. สิ. นภ ฯ

๓. สฺยา. ม. โอนตา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 44

สตสหัสสิโต กปเป ยัม มมมกริตทา
ทुकคตี นาภิขานามิ พุทธานุสสติยา ผลิ ฯ
ปฏิสมภिता จตสโส วิโมกขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพภิญญา สจฺฉิกตา กตัม พุทธสฺส สาสนฺนติ
อิตถัม สุกฺกั อายสฺมา สุกฺกตฺเตโร อีมา คาถาโย อภาสิตถาติ ฯ
เอวํ ปน โส ตาวตีสกฺวเน อปราปริ อูปฺปชฺชนวเสน

ทิพฺพสมฺปตฺตี อนุภวิตฺวา ตโต จโต มนุสฺสโลก

อนกสตกขตฺถุ จกฺกวตฺติราชา จ ปเทสราชา จ หุตฺวา

อุพาริ มนุสฺสสมฺปตฺตี อนุภวิตฺวา อถ อมฺหากัม ภควโต

กาเล สวตฺถิยํ สุมนเสฏฺฐิสฺส เกहे อนาถปิณฺฑิกิสฺส

กนิฏฺโจ หุตฺวา นิพฺพตฺติ สุกฺกตฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ

เตน สมเขน อมฺหากัม ภควา โลก อูปฺปชฺชิตฺวา

ปวตฺตวธมฺมจกโก อนุปฺพุเพน ราชคหิ คนฺตฺวา ตตฺถ

เวพฺพนปฏิคฺคหณาทีนา โลกานุกฺคหิ กโรนฺโต ราชคหิ

อุปนิสฺสาย สีตฺวเน วิหฺรติ ฯ ตทา อนาถปิณฺฑิกิโก เสฏฺฐิ

สวตฺถิยํ อุกฺขานกภณฺฑํ คเหตุวา อตฺตโน สหายสฺส

ราชคหเสฏฺฐิโน ฆริ คโต พุทฺธูปฺปาทํ สุตฺวา สตุถาริ

สีตฺวเน วิหฺรนฺติ อูปฺสงฺกมิตฺวา ปรมทสฺสเนนฺว โสตาปตฺติผล

ปตฺติญาเย สตุถาริ สวตฺถิ อากมนตฺถาย ยาจิตฺวา ตโต

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค สุกฺตติเตรคาถาพรรณนา หน้า 45

ปณฺจจตุตาฬีสโยชเน มคฺเค (๑) โยชเน โยชเน สตสหัสสปริจฺจาเคน
วิหारे ปติฏฺฐาเปตฺวา สวาคฺคิยํ ราชมานเนน อฏฺฐกรีสปฺปมาณํ
เขตฺตสฺส ราชมุมารสฺส อุตฺตยานภูมิมิ โภกฺกิสฺสนฺถาเรน กิณฺติตฺวา
ตตฺถ ภควโต วิหาริํ การेतฺวา อทาสิ ฯ วิหารปฏฺิกคฺคหณทิวเส
อํยํ สุกฺตติกฺกมฺพโก อนาถปิณฺฑิกเสฏฺฐจินา สทฺธิํ คนฺตฺวา ฌมฺมํ
สุณฺนฺโต สทฺธิํ ปฏฺิลภิตฺวา ปพฺพชิ ฯ

โส อุปสมฺบฺชชิตฺวา เทว มาติกา ปคฺคณา (๒) กตฺวา
กมฺมฏฺฐานํ กถาเปตฺวา อरणฺเณ สมณฌมฺมํ กโรนฺโต
เมตฺตตฺตฺตฺมานปาทกํ (๓) วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺปณิ ฯ
โส ฌมฺมํ เทเสนฺโต ยสฺมา สตฺถารา เทลิตฺตนิยาเมน
อนทิสฺสํ กตฺวา ฌมฺมํ เทเสติ ตสฺมา อรณฺวิหารินํ
อคฺคโค นาม ชาโต ฯ ปิณฺฑทาย จรณฺโต ฌเร ฌเร
เมตฺตตฺตฺตฺมานํ สสมาปฺชชิตฺวา วุฏฺฐาย (๔) ภิกฺขํ ปฏฺิกคฺคฺคหาติ
เอวํ ทายกานํ มหปฺพลํ ภวิสฺสตีติ ฯ ตสฺมา ทกฺขิณฺเณยฺยานํ
อคฺคโค นาม ชาโต ฯ

เตนาห ภควาเอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สวากานํ
ภิกฺขุณํ อรณฺวิหารินํ ยทิตํ สุกฺตติ ทกฺขิณฺเณยฺยานํ ยทิตํ
สุกฺตตีติ ฯ (๕)

๑. สี่. ปณฺจจตุตาฬีสโยชเนมตฺเต มคฺเค ฯ

๒. สี่. ปคฺคณํ ฯ ๓. สี่. เมตฺตตฺตฺตฺมานํ ปาทกํ กตฺวา ฯ

๓. ม. เมตฺตตฺตฺตฺมานปาทกํ ฯ ๔. สี่. สสมาปฺตฺติโต วุฏฺฐาย ฯ

๕. อจฺ. เอก. ๒๐/๑๔๗/๓๑ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတวณณนา หน้า 46

เอวมย มหาเถโร อรหตุเต ปติฏฺจาย อตฺตนา (๑)

ปฺริตปารมีนํ ผลสฺส มตฺถกํ ปตฺวา โลเก อภิญญาโต
อภิลกฺขิโต หุตฺวา พหุชนหิตาย ชนปทจาริกํ จรฺนฺโต อนุปฺพุเพน
ราชคหํ อคฺมาสี ฯ

ราชา พิมฺพิสาโร เถรสฺส อาคมนํ สุตฺวา อุปสงฺกมิตฺวา
วณฺทิตฺวา อีเชว ฆนฺเต วสธาติ วตฺวา นิवासนฺนฺจฺฉานํ
กฤษฺสามิติ ปกฺกนฺโต วิสฺสริ ฯ เถโร เสนาสนํ อลฺกนฺโต
อพฺโลกาส วิดีนาเมสี ฯ เถรสฺส อานฺุภาเวน เทโว น วสฺสตี ฯ

มนุสฺสา อวฺกุจฺจิตาย อุปทฺทฺตา รณฺโณ นิเวสนทฺวาร
อุกฺกุจฺจิมกํสุ ฯ ราชา เกน นฺ โข การเณน เทโว น
วสฺสตีติ วิมฺสนฺโต เถรสฺส อพฺโลกาสวาเสน มณฺเณ น
วสฺสตีติ จินฺเตตฺวา (๒) ตสฺส ปณฺณกฺกุฏี การาเปตฺวา อิมิสฺสา
ฆนฺเต ปณฺณกฺกุฎิยา วสธาติ วตฺวา วณฺทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ

เถโร กฺกุฏิกํ ปวิสิตฺวา ตินฺสนฺจฺจารเก (๓) ปลฺลฺงฺเกน
นีสีทิ ฯ ตทา ปน เทโว โลกํ โลกํ สฺุสายติ น สมฺมา
ธาริ อนุปเวจฺจติ ฯ

อถ เถโร โลกสฺส อวฺกุจฺจิกภยํ วิธมิตฺกาโม (๔) อตฺตโน
อชฺชตฺตคิกพาหิรวตฺถกสฺส ปรีสฺสยสฺส อภาวํ ปเวเทนฺโต

ฉนฺนา เม กฺกุฎิกา สฺุขา นีวาตา

วสฺส เทว ยถาสฺุขิ

๑. สี. อตฺตโน ฯ ๒. สี. จินฺเตนฺโต ฯ ๓. ม. ตินฺสนฺจฺจารเก ฯ

๔. สี. วิธมิตฺกาโม ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค สุกฺตติเตรคาถา หน้าที่ 47

จิตฺตํ เม สุตฺมาหิตํ วิมุตฺตํ

อาตปปี วิหฺรามิ วสุส เทวติ(๑)

คาถมาห ๗

ตตฺถ ฉนฺนสทฺโท ตาว ฉนฺนา สา กุมาริกา
อิมสฺส กุมารกสฺส นจฺฉนฺนํ นปฺปฏิรูปฺนติอาทิสฺส ปฏฺฐิรฺเป
อากโต ๗ ฉนฺนํ เตวฺว ผกฺกณฺผสฺสสายตฺนानนฺติ อาทิสฺส
วจนฺวิสิฏฺเฐ สงฺขยาวิเสเส ๗ ฉนฺนํมตีวสฺสตี วิวํฏฺ์ นาทิวสฺสตีตี
อาทิสฺส กหณฺ ๗ กุยาหํ เต นจฺฉนฺโนปปี กริสฺสามิติ อาทิสฺส
นิวาสนปารุปนฺ ๗ อายสฺมา ฉนฺโน อนาจารี อจรตีตี
อาทิสฺส ปณฺณตฺติยํ ๗ สพฺพจฺฉนฺนํ สพฺพปริจฺฉนฺนํ ฉนฺนา กุฏฺฐิ
อาหิตฺ คินีตี จ อาทิสฺส ตินฺนาทึหิ ฉาทเน ๗ อธิปปี
ตินฺนาทึหิ ฉาทเนยฺว ทฏฺฐพฺโพ ตสฺมา ตินฺเนน วา ปณฺณเนน
วา ฉนฺนา ยถา น วสฺสตี วสุสโตทกปตฺนํ น โหติ น
โหวสฺสตี เอวํ สมฺมเทว ฉาทิตาตี อตุโถ ๗

เมสทฺโท กิจฺจฺฉน เม อธิคตํ หลํ ทานิ ปกาสิคฺชนฺติ
อาทิสฺส กรณฺ อากโต มยาตี อตุโถ ๗ ตสฺส เม ฆนฺเต
ภควา สงฺฆิตฺเตน ฆมฺมํ เทเสตฺติอาทิสฺส สมฺปทานนฺ มยฺหฺนฺติ
อตุโถ ๗ ปุพฺพเว เม ภิกฺขเว สมฺโพธา อนภิสฺมพฺพุทฺธสฺส
โพธิสฺสตฺตฺสเสว สโตตีอาทิสฺส สามิอตุเถ อากโต ๗ อธิปปี

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๑๓๘/๒๖๐ ๗

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 48

สามิอตุเถเอว ทภูจพุโพ มมาติ อตุโธ ฯ กิจจาปี
จีณาชวนัน มมายิตพุพิ นาม กิจจิจิ นตุถิ โลกชมเมหิ
อนุปลิตตุถภาวโต โลกสมณญาวเสน ปน เตสมปิ อหิ มมาติ
โวหารมตุตฺ โหติ ฯ เตนานห ภควา กิณฺติ เม สาวกา
ชมมทายาทา ภเวยฺยุ โน อามิสทายาทาติ ฯ

กุกฺกิกาทิ ปน มาตุกุกฺกิมปิ กรชกาโยปี ตินฺนาทิจฺจทโน
ปติสฺสโยปี วุจฺจติ ฯ ตถาปี หิ

มาตริ กุกฺกิกิ พุริสสิ ภริยํ พุริสสิ กุลาวกั
ปฺคฺเต สนนฺตานเก พุริสสิ ตณฺหา เม พุริสสิ พนฺชนนฺติ

อาทิสฺส มาตุกุกฺกิมิ กุกฺกิกาทิ วุตฺตา ฯ

อภฺจิกงกตฺกุกฺกิกเก มํสนฺหารุปรสิพฺพิเต (๑)
ชฺริตฺตฺถ ปุเร ทุกฺกนฺเช ปฺรคฺเต (๒) มมายเสติ

อาทิสฺส เกสาทิสฺสมฺหฺนฺโต กรชกาโย ฯ กสฺสปฺสฺส ภควโต ภคินิ
กุกฺกิ โอวสฺสติ กุกฺกิ นาม อุลฺลิตฺตา วา โหติ อวลฺลิตฺตา
วาทิ อาทิสฺส ตินฺนทนปติสฺสโย ฯ อิทาปี โสเอว เวทิตพุโพ
ปณฺณสาถาย อธิปฺเปตฺตฺตา ฯ กุกฺกิเอว หิ กุกฺกิกา อปากุกฺกิกุ
กุกฺกิกาทิ วุตฺตา ฯ (๓)

สุขสทฺโท ปน วิปฏิจิกตฺวาน สุขํ ทุกฺกขณฺจ ปุพฺเพว
จ โสมนสฺสโทมนสฺสนฺติอาทิสฺส สุขเวทนายํ อากโต ฯ สุขโ

๑. สี่. นหารุปรสิพพิเต ฯ ๒. สี่. ปฺรคฺเต ฯ

๓. สี่. กุกฺกิเอว หิ กุกฺกิกาทิ วุตฺตา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 50

นกรสหัสธานี กุสวดีราชธานีปมูขานี เอคถ เทว ฉนุทำ ชเนหิ
ชีวิเต อเปกขนุติอาทิสฺ สมมุติเทเว ขคฺติเย อากโต ฯ
จาตุหาราชิกา เทวา วรรณวนุโต สุขพหุลาติ อาทิสฺ
อุปตฺติเทเวสุ ฯ ตสฺส เทวติ เทวสฺส สาสนํ สพฺพทสฺสีโนติอาทิสฺ
วิสุทฺธิเทเวสุ ฯ วิสุทฺธิเทวานํ หิ ภควโต อติเทวภาเว
วุตฺเต อิตเรสิ วุตฺโตเอว โหติ ฯ วิทฺเช วิคตวลาหเก
เทเวติอาทิสฺ อากาเส ฯ เทโว จ กาลเนน กาลํ น
สมมา ชาริ อนุปฺปเวจฺจตีติอาทิสฺ เมฆเม ปชฺชนุเน วา ฯ
อิชาปี เมฆเม ปชฺชนุเน วา ทฏฺฐพฺโพ ฯ วสุสาติ หิ เต
อาณาเปนุโต เถโร อาลปติ ฯ

ยถาสุขนฺติ ยถารูจี ฯ ตว วสุสเนน มยฺหํ พahiโร
ปรีสุสโย นตฺถิ ตสฺมา ยถากามํ วสุสาติ วสุสฺสฺสฺวีวิตฺเต
อนุกฺกณฺหนุโต วทติ ฯ

อิทานิ อพฺภนฺตเร ปรีสุสยาภาวํ (๑) ทสฺเสนุโต จิตฺตนฺติ
อาทิมหา ฯ

ตตฺถ จิตฺตํ เม สฺสสมาหิตนฺติ มม จิตฺตํ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สมมา สมมเทว เอกกฺคภาเวน อารมฺมเณ จปิตํ ฯ

ตถจ โข น นีวรณาทีวิกขมฺภนฺมตฺเตน อปีจ โข วิมุตฺตํ
โอรัมภาคิยอุทฺธมฺภาคิยสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
๑. สี่. ปรีสุสยสุสาปี อภาวํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค สุกฺกิตฺตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 51

จ วิเสเสน วิมุตฺตํ สมฺมจฺเจทปฺปหานวเสน เต ปชฺหิตฺวา จิตฺตฺนฺติ
อตุโถ ฯ

อาตปปีติ วิริยวา ฯ ผลสมฺมาปตฺตฺตฺตํ วิปสฺสนารมฺภวเสน
ทิกฺกุชฺชมฺมสุขวิหารตฺถลฺลจ อารทฺชวิริโย หุตฺวา วิหฺรามิ
ทิกฺกุพฺพวิหาราทึหิ อตฺตภาวํ วตฺตมิมิ น ปน กิเลสปฺปหานตฺถํ
ปฺปหาตพฺพสุเสว อภาวโตติ อธิปฺปาโย ฯ ยถา ปน
พาทิรปฺริสฺสยาภาเวน เทว มยา ตฺวํ วสฺสเน นิโยจฺโต
เอวํ อพฺภนฺตฺรปฺริสฺสยาภาเวนปีติ (๑) ทสฺสเนโต ปฺนปปี วสฺส
เทวาทิ อหา ฯ

อปโร นโย ฉนฺนาติ ฉาติตา ปิหิตา ฯ

กุกฺกิกาทิ อตฺตภาโว ฯ โส หิ อนเภาวยวสฺส สมฺมทายสฺส
อวิชฺชานีวฺรณสฺส ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส ตณฺหาสิยฺยตฺตสฺส อยฺยเจว
กาโย สมฺมทาคโต พหิทฺธา จ นามรฺูปนฺติอาทิสฺส กาโยติ
อากโต ฯ สิญฺจ ภิกฺขุ อิมํ นาวํ สิตฺตฺตา เต ลหุเมสฺสตีติ
อาทิสฺส (๒) นาวาติ อากโต ฯ กหการก ทิกฺกุจฺจสิ กหฺกุกฺกํ
วิสฺขตฺตฺนฺติ จ อาทิสฺส(๓) กหฺนฺติ อากโต ฯ สตฺโต กุหาญํ
พหฺนฺนาภินฺโน ติกฺกฺจํ นโร โมหนฺสุมิ ปคาโพหฺติ อาทิสฺส (๔)
๑. ส. ปฺริสฺสยาภาเวน ปีติ ฯ ๒. พ. ฐ. ๒๕/๓๕/๖๕ ฯ
๓. พ. ฐ. ๒๕/๒๑/๓๕ ฯ ๔. พ. สุกฺกิตฺ. ๒๕/๔๐๕/๔๘๕ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 52

คฺหาติ อาคโต ฯ เนลฺงฺโก เสตปจฺญาโท เอกาโร วตฺตตี
รโถติ อาทิสุ (๑) รโถติ อาคโต ฯ ปฺนฺ เคนฺ หนฺ กาสฺตีติ
อาทิสฺ (๒) เคนฺหฺติ อาคโต ฯ วิวฺญา กุฏฺ นิพฺพุโต คินฺตี
อาทิสฺ (๓) กุฏฺตี อาคโต ฯ ตสฺมา อิธาปี โส กุฏฺกาติ
วฺตุโต ฯ อตฺตภาโว หิ กญฺจาทีนํ ปฏฺิจจ ลพฺภมานา
เคหสามิกาทิ(๔) กุฏฺิกา วิย อญฺจิทฺธาติสฺลณฺนิเต ปจฺวีธาตฺวาทีเก
ผสฺสาทีเก จ ปฏฺิจจ ลพฺภมาโน กุฏฺิกาติ วฺตุโต จิตฺตมกฺกญฺสฺส
นิवासภาวโต จ ฯ ยถาห

อญฺจิกงฺกถกฺกุฏฺเวสา มกฺกญฺจาวสโถ อิติ
มกฺกโฏ ปณฺจทฺวาราย กุฏฺิกาย ปสฺกุกิย
ทฺวารณานฺุปรียาติ ฃญฺญยนฺโต ปฺนฺปฺนฺนฺติ จ ฯ

สา ปเนสา อตฺตภาวกุฏฺิกา เถรสฺส ตินฺณํ ฃนฺนํ
อญฺจนฺนจ อสฺวรทฺวารานํ วเสน สมติ วิชฺฃนฺนกฺสฺส รากาที-
อวสฺสฺสฺสฺส ปณฺญา ย สํวตฺตฺตา สมฺมเทว ปิหิตตฺตา ฃนฺนาติ
วฺตุตา ฯ เคนาห ภควา โสตานํ สํวริ พุริมิ ปณฺญาเยเต
ปิธียเรติ ฯ (๕) วฺตุตฺนเยน ฃนฺนตฺตาเอว กิเลสทฺกฺขาภาวโต
นिरามิสฺสฺสมงฺกิตาย จ สฺขา สฺขปฺปตฺตา ตโตเอว จ นิวาตา
นิหตฺมานมทฺมกฺสฺสารมฺกตาย นิวาตวฺตุติกา ฯ อยญฺจ นโย

๑. พ. อ. ๒๕/๑๕๑/๒๐๑ ฯ ๒. พ. ฐ. ๒๕/๒๑/๓๕ ฯ
๓. พ. สฺตฺต. ๒๕/๒๕๕/๓๒๘ ฯ ๔. ส. เคหสามินิ ฯ
ม. เคนนามิกา ฯ ๕. พ. สฺตฺต. ๒๕/๔๒๕/๕๓๐ ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมคฤเค สุกตติเถรคาถา หน้าที่ 53

มยหิ น สงกิลสขมมานิ สัวรรณมตเตน สิทธิโธ อถ โข
อคุมคคสมารินา สุกุสุมานิตจิตตตาย เจว อคุมคคปณณาย
สพพัสโยชเนหิ วิปมุตตจิตตตาย จาติ ทสเสนโต อาห จิตต
เม สุตมาหิติ วิมุตตนติ ฯ เอวัฏโต จ อิทานาหิ กตกรณิโยติ
น อปโปสสุโก โหมิ อถ โข อาตาปี วิหรามิ สเทวกส
โลกสส หิตสุขุปลัหารเร อุตสาหชาโต ภิกขาจารกาเลปี อนุมริ
พุหมวิหารเนว วิหรามิ ฯ ตสฺมา ตวมปิ เทว ปชฺชนน
มยหิ ปิย กาคุกามตายปี วสุตฺตชีวินิ สุตตานิ อนุมปายปี
วสุส สมมา ชาริ อนุปฺปเวจฺจชาติ เอวเมตถ อตุโถ ทฏฺจพฺโพ ฯ

เอตถ จ เถโร ฉนฺนา เม กุฎฺฐิกา สุขา นิวาตาคิ
อิมินา โลกียโลกุตฺตรเภทาย (๑) อตฺตโน อธิสึลสิกฺขิ ทสฺเสติ ฯ
จิตตํ เม สุตมาหิตนฺติ อิมินา อธิจิตฺตสิกฺขิ ฯ วิมุตตนฺติ
อิมินา อธิปณฺณาสิกฺขิ ฯ อาตาปี วิหรามิติ อิมินา
ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหาริ ฯ อถวา ฉนฺนา เม กุฎฺฐิกา สุขา
นิวาตาคิ อิมินา อนิมิตฺตวิหาริ ทสฺเสติ กิลสวสฺสปีธานมุเขน
นิจฺจาทีนิมิตฺตคฺคาฎฺฐนทีปนโต ฯ จิตตํ เม สุตมาหิตนฺติ อิมินา
อปฺปณฺธิวิหาริ ฯ วิมุตตนฺติ อิมินา สุลฺลตวิหาริ ฯ อาตาปี
วิหรามิติ อิมินา เตสํ ติณฺณํ วิหารานํ อธิคฺมฺปายิ ฯ ปจฺเมน
วา โทสปฺปหานํ ทุตฺติเยน รากปฺปหานํ ตติเยน โมหปฺปหานํ ฯ
๑. ม. โลกียโลกุตฺตรเภทิ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 54

ตถา ทุตติเยน ปจมทุตติเยหิ วา ฌมมวิหารสมปตติโย ทสฺเสตติ
ตติเยน วิมุตติสมปตติโย ฯ อาตาลี วิหรามิตติ อิมินา
ปรหิตปฏิปตฺติย อตฺนุทิตถาวํ ทสฺเสตฺติทท ฏฺฐพฺพํ ฯ

เอวํ ยถานามาติ คาถาย วุตฺตานิ ฌมมวิหาราทินํ
อิมาย คาถาย ทสฺสิตตฺตฺตา ตตฺถ อทสฺสิตเตสุ นามโคตฺเตสุ
นามํ ทสฺเสตฺตํ อิตฺถํ สฺวทฺตฺตฺตาหิ วุตฺตํ ฯ เย หิ
เถรา นามมตฺเตน ปากฺกฺวา เต นามเนน เย โคตฺตมตฺเตน
ปากฺกฺวา เต โคตฺเตน เย อุกฺกยถา ปากฺกฺวา เต อุกฺกยเนปปี
ทสฺสิตฺตฺสนฺนํ ฯ อัย ปน เถโร นามเนน อภิลกฺขิโต น ตถา
โคตฺเตนาคิ อิตฺถํ สฺวทฺ อายสฺมา สฺวฏฺฐิตฺติ วุตฺตํ ฯ ตตฺถ
อิตฺถนฺนํ อิทํ ปการํ อิมินา อากาเรนาติ อตฺถโธ ฯ สฺวทฺตฺตฺ
สฺวทฺ อิทํ สนฺธิวเสน อิการโลโป ฯ สฺวทฺ จ นิปาทมตฺตํ อิทํ
คาถนฺนํ โยชนา ฯ อายสฺมาติ ปิยวจนเมตฺตํ ฌรฺกการวสฺปตฺติสฺส
วจนเมตฺตํ ฯ (๑) สฺวฏฺฐิตฺติ นามกิตฺตํ ฯ โส หิ สรรีสมปตฺติยาปิ
ทสฺสนิโย ปาสาทิโก ฌมมสมปตฺติยาปิ ฯ อิติ สฺวทฺทราย
สริราววิภูตฺติยา สีสสมปตฺติยาทวิภูตฺติยา(๒) จ สมนฺนาคตฺตฺตา
สฺวฏฺฐิตฺติ ปญฺญาตฺตํ ฯ สีสสาราทิธิรฺกณโยคโต เถโร ฯ
อภาสิตฺถาติ กเถสิ ฯ กสฺมา ปเนเต มหาเถรา อตฺตโน
ฌมม ปกาเสนฺตฺติ อิมินา ทิฆเนน อทฺฐนา อนธิคตฺตฺตํ
๑. สีส สฺวทฺสวจนเมตฺตํ ฯ ๒. สฺวทฺ. สีสสมปตฺติวิภูตฺติยา ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค มหาโกฏจิกคเถรคถาวณณนา หน้า 55

ปรมคมกิริ อติวีย สนุตฺ ปณิตฺ อตตนา อธิคตฺ โลกุตตรชมฺ
ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปิตฺติเวคสมฺมุสฺสาคิตฺตทานวเสน สาสนฺสฺส
นียฺยานิกภาววิภาวนวเสน จ ปรมปฺปิจฺฉา อริยา อตฺตโน
คฺุณฺณ ปกาเสนฺติ ยถา ตํ โลกนาโถ โปชนฺนยฺยชฺฉณาสยวเสน
ทสพลสมนฺนาคโถ ภิกฺขเว ตถาคโถ จตฺตเวสารชฺชวีสารโหติ
อาทินา อตฺตโน คฺุณฺณ ปกาเสติ (๑) เอวมยฺม เถรสฺส
อณฺณยาพฺยากรรมคถา โหตีติ ฯ

สฺุฏฺฐิตฺตเถรคถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

มหาโกฏจิกคเถรคถาวณณนา

อุปฺสนฺโตติ (๒) อายสฺมโต มหาโกฏจิกคเถรสฺส คถา ฯ
ตสฺส กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ เถโร ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กาลเ หํสวตฺตีนคเร
มหาโภคกฺุเล นิพฺพตฺติตฺตฺวา วิณฺณุตฺ ปตฺโต มาตาปิตฺตฺนํ
อจฺจเยน กฺุฏฺฐมฺพํ สณฺนฺจเปตฺตฺวา ฆรราวาสํ วสนฺโต เอกทิวสํ
ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต ชมฺมเทสนากาเล หํสวตฺตีนครวาสิเก
คณฺุชมาลาทิตฺตฺเถ ยเณ พุทฺโธ ยเณ ชมฺโม ยเณ สงฺโฆ
ตณฺุณินฺเน ตปฺโปณฺเ ตปฺปพฺภาเร คจฺจณฺุเต ทิสฺวา มหาชเนน
สทฺฐี (๓) อุปฺคโต สตฺถาริ เอกํ ภิกฺขุํ ปฏฺฐิสฺมภิทาปตฺตานํ

๑. สฺตี. ปกาเสตีติ ฯ ๒. สฺตี. อุปฺสนฺโตติ อาทิกา ฯ

๓. สฺตี. เตหิ สทฺฐี ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 56

อคุกกุจนาเน จเปนตํ ทิสฺวา อัยฺ กิร อิมสฺมี สาสเน
ปฏิสมฺภิทาปตฺตานํ อุกฺโค อโห วตาทมฺปิ เอกสฺส พุทฺธสฺส
ศาสเน อัยฺ วิย ปฏิสมฺภิทาปตฺโต (๑) ภเวยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา
สตฺถุ เทสนาปริโยसाने วุจฺจิตาย ปริสาย ภควนฺตํ
อุปสงฺกมิตฺวา ภนฺเต เสว มยฺหํ ภิกฺขุํ คณฺหเถตติ
นิมนฺเตสิ ฯ สตฺถา อธิวาทเสสิ ฯ

โส ภควนฺตํ อภิวาทเตตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา สกนฺนิเวสนํ
คณฺตฺวา สพุทฺธตฺธี พุทฺธสฺส ภิกฺขุสํฆสฺส จ นิสชฺชฎฺฐานํ
คณฺธมาลาทาทาทิหิ (๒) อลงฺกกริตฺวา ปณฺธิตํ ขาทนียํ โภชนียํ
ปฏฺิยาทาเปตฺวา ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน สเก นฺนิเวสเน
ภิกฺขุสฺตสฺสทสฺสปริวาริํ ภควนฺตํ วิวิชฺยาคุชชฺชกปริวาริํ (๓) นานา-
รสฺสุปฺพยุลฺลชนํ คณฺธสาถิโภชนํ โภเชตฺวา ภคฺตกิจฺจปริโยसाने
จินฺเตสิ มหนฺตํ โข อหํ ตํ จานนฺตริํ ปตฺถेमิน โข ปน
มยฺหํ (๔) ยุตฺตํ เอกทิวสเมว ทานํ ทตฺวา ตํ จานนฺตริํ ปตฺถเถตุํ
อนฺุปฏฺิปาฏฺิยา สตฺต ทิวเส (๕) ทานํ ทตฺวา ปตฺถเสสฺสามิถิ ฯ

โส เตเนว นฺนิยามเนน สตฺต ทิวเส มหาทานานิ ทตฺวา
ภคฺตกิจฺจปริโยसाने ทุสฺสโกฏฺฐจาการิํ วิวราเปตฺวา อุตฺตมํ
ติจิวรปฺปโหนกํ สุขุมวตฺถํ พุทฺธสฺส ปาทมฺุเล จเปตฺวา
๑. ม. ปฏิสมภิทาปตฺตานํ อุกฺโค ฯ ๒. ม. คณฺธทามมาลาทาทาทิหิ ฯ
๓. สฺ. ...ชชชกาทปริวาริํ ฯ ๔. สฺ. มยา ฯ ๕. สฺ. สตฺตทิวสํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค มหาโกฏจิกตเถรคาถาพรรณนา หน้า 57

ภิกขุสตสหัสสสุต จ ติจีวร ทตฺวา ตถาคตฺ ออุปสงฺกมิตฺวา
ภนฺเต โย โส ภิกขุ ตฺเมหฺหิ อิตฺโต สตฺตมทิวสมตฺถเก เอตทฺกฺเค
จปีโต อหฺมปี โส ภิกขุ วีย อนาคเต ออุปชฺชนกพฺพุทฺธสุต
สาสเน ปพฺพชิตฺวา ปฏิสมฺภิทาปตฺตานํ อคฺโค ภเวยฺยนฺติ
วตฺวา สตฺถุ ปาทมฺฐเถ นุปชฺชิตฺวา ปตฺถนํ อกาสิ ฯ

สตฺถา ตสฺส ปตฺถนาย สมฺมิชฺฌนภาวํ ทิสฺวา อนาคเต
อิตฺโต กปฺปสตสทสฺสมตฺถเก โคตโม นาม พฺพุทฺโธ โลเก
ออุปชฺชิสฺสตี ตสฺส สาสเน ตว ปตฺถนา สมฺมิชฺฌิสฺสตีตี
พฺยากาสิ ฯ วุตฺตมฺปิ เจตํ อปทาน (๑)

ปทุมุตฺตโร นาม ชินो สพฺพโลกวิฑู มฺนิ
อิตฺโต สตสทสฺสมหิ กปฺเป ออุปชฺชิจกฺขมา ฯ
โอวาทโก วิญญาปโก ตารโก สพฺพปาณินํ
เทสนาทฺสโล พฺพุทฺโธ ตาเรสิ ชนตํ พหฺห ฯ
อนุกมฺปโก การุณิโก หิตฺเตสิ สพฺพปาณินํ
สมฺปตฺเต ติตฺถิเย สพฺเพ ปญฺจสิเล ปติฏฺฐปี ฯ (๒)
เอวํ นีรากลฺ อาสี สฺสญฺจตํ ติตฺถิเยหิ จ
วิจิตฺตํ อรหนฺเตหิ วสิฏฺฐเตหิ ตาทิภิ ฯ
รตนานภูจฺปญฺญาสิ อุกฺคโต โส มหามฺนิ
กญฺจนคฺฆมฺยสงฺกาโส พาศฺตีสวรสกฺขโม ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๓/๑๒๗/๒๐๓ ฯ ๒. สฺยา. ปติฏฺฐหิ ฯ

สี. ปติฏฺฐยิ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 58

วสุสตสหัสธานี อายุ วิชชติ ดาวเท
ดาวตา ตัญญาโน โส ตาเรตี ชนตํ พหห ๗
ตทาทํ หัสวตีย์ พุราหุมโณ เวทปารค
อุเปจ (๑) สพุพโลกคัค(๒) อสุโสสี ฐมมเทศนํ ๗
ตทา โส สวากํ วีโร ปกัณนมตีโคจรั(๓)
อตุเถ ฐมเม นีรุตุเต จ ปฏิกาณเ จ โกวิทํ ๗
จเปตี เอตทคคฺมฺหิ ตํ สุตฺวา มุทิตอ อหํ
สสวากํ ชินวรั สตุตาทํ โภชยี้ ตทา ๗
ทุสเสหิ ฉาทยิตฺวาน สติสฺสํ พุทฺธสาคร์ (๔)
นิปจ ปาทมฺลุมฺหิ ตํ จานํ ปตฺถยี้ อหํ ๗
ตโต อโวจ โลกคฺโค ปสฺสเถตํ ทิขุตุตมํ (๕)
วินตํ ปาทมฺลเม เม(๖) กมโลทรสปฺปํ ๗
พุทฺธเสฏฺฐจฺจ(๗) ภิกฺขุสฺส จานํ ปตฺถยเต อัย
ตาย สทฺชาย จาเคน สทฺฐมฺมสฺสวเนน จ ๗
สพุพตฺถ สฺขิโต หุตฺวา สํสริตฺวา ภวาทเว
อนาคตมฺหิ อทฺธานเ ลจฺจเสตํ มโนรรถํ ๗
สตสหัสสิติโต กปฺเป โอกฺกาคกฺกฺลสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตุถา โลเก ภวิสฺสติ ๗

๑. สุยา. สี่. อุเปตฺวา ๗ ๒. ย. สตุตปารจฺคํ ๗

๓. สุยา. ปกัณนปฏิสมฺภิทํ ๗ ๔. ม. ทุสเสหจฉาทยิตฺวาน

สติสฺสํ พุทฺธสาคร์ ๗ ๕. สี่. ทฺวิขุตุตมํ ๗ ๖. สุยา. ปาทมฺลุมฺหิ ๗

๗. สุยา. เสฏฺฐจฺจ พุทฺธสฺส ๗ ๘. สุยา. นามเนน ๗

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค มหาโกฏฐิตถุเถรคาถาวณณา หน้า 59

ตสฺส ฐมเมสุ ทายาโท โอรโธ ฐมณิมมิโต
โกฏฐิโก นาม นามน เหฺสฺสติ สตฺถุ สาวโก ฯ
ตํ สฺตฺวา มุทิตฺ หุตฺวา ยาวชีวํ ตทา ชินํ
เมตฺตจิตฺโต ปริจรี สโต ปญฺญา สมาหิตฺ(๑) ฯ
เตน กมฺมวิปาเกน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตีสฺมคจฺฉหํ ฯ
สตานํ ตีณิกขตฺตฺถจ (๒) เทวราชชมการียี
สตานํ ปญฺจกฺขตฺตฺถ จ จกฺกวตฺตี อโหสฺหํ ฯ
ปเทสฺรชฺชํ วิปฺปลํ กณฺนาโต อสงฺขยฺ(๓)
สพฺพตฺถ สฺวจิตฺ อาสี ตสฺส กมฺมสฺส วาหฺสา ฯ (๔)
ทฺเว ภเว สฺสรามิ เทวตฺเต อถ มานุเส
อญฺฉํ คตฺตี น คจฺฉามิ(๕) สฺวจินฺณสฺส อิทํ ผลํ ฯ
ทฺเว กฺุเล ปชายามิ ขตฺติเย อถ พฺราหฺมณเ
นิเจ กฺุเล น ชายามิ สฺวจินฺณสฺส อิทํ ผลํ ฯ
ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต พฺรหฺมพฺนฺธฺ อโหสฺหํ
สาวตฺถิยํ วิปฺปกฺุเล ปจฺจาชาโต มหฺทฺธเน(๖) ฯ
มาตา จฺนฺทวตี นาม ปีตา เม อสฺสลายโน
ยทา เม ปีตฺรํ พุทฺโธ วินยํ สพฺพสฺสฺทฺธิยา ฯ

๑. สฺยา. ยโต ปญฺญาสมาหิตฺ ฯ สฺ. ปญฺโย สมาหิตฺ ฯ

๒. สฺ. ตีสฺตกฺขตฺตฺถ ฯ ๓. สฺยา. อสงฺขยฺ ฯ ๔. สฺ. เตชสา ฯ

๕. สฺยา. คตฺตี น ชานามิ ฯ ม. คตฺตี น คจฺฉามิ ฯ

๖. โปราณ. มหฺทฺธโน ฯ ๗. ย. สพฺพสฺสฺทฺธิยา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 60

ตทา ปสนโน สุกเต ปพพชี อนุคาริย
โมคคตุลาโน อจาริโย อุปชมา (๑) สาริสุมภโว ฯ
เกเสสุ ฉิซชมานนุ ทิฏฐิ ฉินฺนา สมุติกา
นิวาเสนุโต จ กาสาวุ อรหตุตมปาปฺณิ ฯ
อตุตถมมฺนิรุตุตฺตีสุ ปฏฺฐิภาณ จ เม มติ
ปภินฺนา เตน โลกคฺโค เอตทคฺเค จเปสิ มํ ฯ
อสนฺทิฏฺฐิ วิทยาเกสิ อุปตฺติสเสน ปุจฺฉิโต
ปฏฺฐิสุมภิทาสู เตนาคิ อคฺโค สมฺพุทฺธสาสนํ ฯ (๒)
กิลเสา ฌาปิตา มยฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
นาโคว พนฺชนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
สุวาคํ วัต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฏฺฐิสุมภิทา จตฺตฺโส (๓) วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
นพฺภินฺนุวา สจฺฉิกตฺตา กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

เอวํ โส ตตฺถ ตตฺถ ภเว ปุณฺณวณฺณสมฺภาริ (๔) สมฺภรฺนฺโต
อปฺราปฺริ เทวมฺนุสฺเสสุ สฺสรฺนฺโต อิมฺสฺมิ พุทฺธปฺปาเท สาวตฺถิย
พฺราหฺมณฺมหาสาตฺถเก นิพฺพตฺติ ฯ โกฎฺจิกอติสฺส (๕) นามํ อํกฺสุ ฯ

โส วยฺยปฺปตฺโต ตโย เวเท อุกฺคเหตุวา พฺราหฺมณฺสิปฺเป

๑. สี่. อุปชฺโฆ ฯ ๒. สุยา. ม. สมฺพุทฺธสาสนเน ฯ สี่. พุทฺธสฺส สาสนเน ฯ

๓. สี่. จตฺตฺโสปิ ฯ ๔. สี่. ปุณฺณสมฺภาริ ฯ ๕. ม. โกฎฺจิกอติสฺส ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคฺเค มหาโกฏฐิตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 61

นิปฺผลตี คโต เอกทิวสํ สตุถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา ฌมฺมํ สุตฺวา
ปฏิสฺมทฺชสฺสชฺ โปพฺพชิตฺวา อุปสมฺปนฺนกาลโต ปฏฺจาย
วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต สห ปฏิสฺมภิทาหิ อรหฺตฺตํ ปตฺวา
ปฏิสฺมภิทาสฺ จินฺณวสี หุตฺวา อภิญฺญาเต (๑) มหาเถเร
อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺหํ ปุจฺจนฺโตปิ ทสฺพลํ อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺหํ
ปุจฺจนฺโตปิ ปฏิสฺมภิทาสฺเยว ปณฺหํ ปุจฺจฺจ ๑

เอวมยฺมึ เถโร ตตฺถ กตฺตาธิการตฺาย จินฺณวสีภาเวน จ
ปฏิสฺมภิทาปตฺตานํ อคฺโค ชาโต ๑

อถ นํ สตุถา มหาเวทลฺลสฺตฺตํ (๒) อฏฺฐปฺปตฺตี กตฺวา
ปฏิสฺมภิทาปตฺตานํ อคฺคกฺฏฺจฺาเน จเปตี เอตทกฺคํ ภิกฺขเว มม
สวากานํ ภิกฺขุณฺํ ปฏิสฺมภิทาปตฺตานํ ยทิตฺถ มหาโกฏฐิตฺโกตี ๑ (๓)

โส อุปเรน สมเยน วิมฺตฺตฺตฺสฺขํ ปฏิสฺสเวทฺนฺโต อุตฺทานวเสน
อุปสนฺโต อุปฺรโต มนฺตภาณิ อนุทฺชโต
ฐฺนาติ ปาปกฺเก ฌมฺเม ทุมปตฺตฺว มาลฺโตติ (๔)

อิตฺถํ สฺสทํ อายสฺมา มหาโกฏฐิตฺเถโร คากฺกํ อภาสี ๑
ตตฺถ อุปสนฺโตติ มนฺจฺกฺฏฺจฺานํ อินฺทฺริยานํ อุปสมฺเนน
นิพฺพิเสวณภาวกรเณน อุปสนฺโต ๑

อุปฺรโตติ สพฺพสฺมา ปาปกรณฺโต โอรโต วิรโต ๑

๑. ม. อภิญญาเต อภิญญาเต ๑ ๒. ม. ม. ๑๒/๔๕๓/๕๓๖ ๑

๓. มหาโกฏฐิตฺตฺตฺปิ ปาโฐ ๑ อจฺ. เอก. ๒๐/๑๔๘/๓๒ ๑

๔. พุ. เถร. ๒๖/๑๓๕/๒๖๐ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 62

มนตภาณิตี มนตา วุจติ ปณณา ตาย ปน อุปปริกขิตวา
ภณตีติ มนตภาณิ กาลวาทีอาทิภาว อวิสุตชเชนุโตเยว ภณตีติ
อตโต ฯ มนตภณนวเสน วา ภณตีติ มนตภาณิ ทพฐาสิตโต
วินา (๑) อตฺตโน ภาสนวเสน (๒) จตฺรงคสมนฺนาคตํ สุภาสิตฺตเยว
ภณตีติ อตฺโต ฯ ชาตืออาทิวเสน อตฺตโน อนุกุกฺสนโต น
อุทฺธโตติ อนุทฺธโต ฯ

อถ วา ตินฺณํ (๓) กายทฺวจฺจิตานํ วุปสมเนน ตโต
ปฏิวีรติยา อุปสนฺโต ตินฺณํ มโนทฺวจฺจิตานํ อุปรมเนน
ปชหเนน อุปฺโรโต จตฺนุํ วจิทฺวจฺจิตานํ อปฺวตฺติยา
ปริมิตภาณิตาย มนตภาณิ ติวิทฺวจฺจิตนิมิตฺตอุปฺปชชนกฺสุต (๔)
อุทฺธจฺจสฺส อภาวโต อนุทฺธโต ฯ เอวํ ปน ติวิทฺวจฺจิตปฺ-
ปหเนน สุทฺเช สึเล ปตฺถุจฺจิตอุทฺธจฺจปฺปหเนน สฺมาหิตโต
ตเมว สฺมาธี ปทฺฐจฺจานํ กตฺวา วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา
มคฺคปฏฺฐิปาฎิยา ฐฺนาติ ปาปเก ฐฺมเม ลามกฺกุเจน ปาปเก
สพฺเพปี สงฺกิลเสฐฺมเม นิตฺฐฺนาติ สฺมจฺเจทวเสน ปชฺหติ ฯ
ยถา ก็ ทุมปฺตฺตว มาลฺลโต ยถา นาม ทุมสฺส รุกฺขสฺส
ปฺตฺตํ ปณฺทูปลาสิ มาลฺลโต วาโต ฐฺนาติ พนฺชนโต วิโยเชนฺโต
นีหฺรติ เอวํ ยถาวตฺตปฏฺฐิปฺตฺติยํ จิตโต ปาปฐฺมเม
๑. สึ. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. สึ. สาสนวเสน ฯ ๓. สึ. ตินฺณํ วา ฯ
๔. สึ. ติวิทฺ วจฺจิตนิมิตฺตํ อุปฺปชชนกฺสุต ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมกุกเถรคาถา หน้า 63

อตุตโน สนนานโต นีหริติ เอวมยิ เทรสส อญญาปเทเสน

อญญาพยากรณคาถาปี โหตีติ เวทิตพพา ฯI

เอตถ จ กายวิจิตุจจริตปฺปหานวจนเนน ปโยคสุทฺธิ

ทสฺเสติ มโนทุจจริตปฺปหานวจนเนน อาสยสุทฺธิ ฯ

เอวํ ปโยคาสยสุทฺทสฺส อนุทฺธโตติ อิมินาอุทฺทจจาภาว-
วจนเนน ตเทกฏฺฐตาย นีวรณปฺปหานํ ทสฺเสติ ฯ เตสุ

ปโยคสุทฺธิยา สีลสมฺปตฺติ วิภาวิตา อาสยสุทฺธิยา สมถภาวนาย
อุปการกมฺมปริคฺคโห นีวรณปฺปหานเนน สมานิกาวนา ชฺฐนาติ
ปาปเก ชมฺเมติ อิมินา ปญฺญาภาวนา วิภาวิตา โหตี ฯ

เอวํ อธิศีลสิกขาทโย ติสฺโส สิกขา ติวิชกฺลยาณํ สาสนํ
ตทฺงคปฺปหานาทินิ ตีณิ ปหานานิ อนตทวยปรีวชฺชนเนน
สทฺธิ มชฺฌิมาย ปฏฺธิปตฺติยา (๑) ปฏฺธิปชฺชนํ อปายภวาทินิ (๒)
สมตฺติกมฺนุปาโย จ ยถารหํ นินฺทฺธาเรตฺวา โยเชตพฺพา ฯ อิมินา
นยเนน เสสคาถาสฺปิ ยถารหํ อตฺถโยชนา เวทิตพฺพา ฯ
อตุตมตฺตเมว ปน ตตฺถ ตตฺถ อปฺพุพฺพิ วณฺณยิสฺสาม ฯ อิตฺถิ
สุทฺถํ อายสฺมา มหาโกฏฺฐิกโกติ อิทํ ปุชฺชาวจันฺนํ ยถา ตํ
มหาโมคฺคฺคฺลลาโนติ ฯ

มหาโกฏฺฐิกเถรคาถา นินฺทิตา ฯ

๑. สี. ปฏฺธิปทาย ฯ ๒. สี. อปายภวาทินิ ฯ

กงขารเวตตเถรคาถาวรรณนา

ปลณัณ อิมั ปสสาติ อายสุมโต กงขารเวตตสสา คธา ฯ
กา อุปปตติ

อยมปิ เถโร ปทุมุตตรภควโต กเถ หัสนตึนคเร
พุราหุณนมหาสาลกเถ นึพพตติโต ฯ เอกทิวลั พุทธธานั ชมม-
เทสนากาเถ เหฐจา วุตตนเยน มหาชเนน สทฐี วิหารี
คนตุวา ปรีสปริยนเต จโต ชมมึ สุนนโต สตุถาริ เอกิ
ภิกขุ ฆานาภีรทานั อคคกฐาเน จเปนนติ ทิสวา มยาปี
อนาคเต เอวรูเปน ภวิตุ วุญฐิตี จินเตตวา เทสนาวसान
สตุถาริ นึมนเตตวา เหฐจา วุตตนเยน มหาสกาภิ กตวา
ภควนตึ อหา ภนเต อหิ อมินา อธิการกมเมเน อนณั
สมปตตี น ปตเถมิยธา ปน โส ภิกขุ ตเมหหิ อโต
สตุตมทิวสมตถเก ฆายันิ อคคกฐาเน จปีโต เอวิ อหมปิ
อนาคเต เอกสส พุทธสส สาสเน ฆายันิ อคโค
ภเวยยนติ ปตถนนกาสิ ฯ

สตุถา อนาคตึ โอลเกตวา นึพพชชนภาวิ ทิสวา
อนาคเต กปปสตสสหาสาสานเ โคตโม นาม พุทโ
อุปพชชิสสตี ตสส สาสเน ตวั ฆายันิ อคโค ภวิสสตี
พยากริตวา ปกุกามิ ฯ

โส ยาวชิว กถยานกมมึ กตวา กปปสตสสหา

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค กงฺขารเวตฺตเถรคาถาพรรณนา หน้า 65

เทวมนุสฺเสสฺสํ สัตฺริตฺวา อมฺหากํ ภควโต กาลเ สวตฺถินฺนเร
มหาโภคกฺกุเล นิพฺพุตฺโต ปจฺจนาถตฺตํ ชมฺมสฺสวณฺตํ กจฺจนฺเตน
มหาชเนน สทฺธิ วิหารํ คนฺตฺวา ปริสฺปริยฺนเต จิตฺโต
ทสฺพลสฺส ชมฺมกํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธโร ปพฺพชิตฺวา อุปสมฺปทํ
ลภิตฺวา กมฺมกฺุจํ กถาเปตฺวา ฌานปรีกมฺมํ กโรนฺโต
ฌานลาภี หุตฺวา ฌานํ (๑) ปาทกํ กตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ

โส เขภฺยฺเยน ทสฺพลเณ สฺมาปชฺชิตพฺพสฺมาปตฺติ
สฺมาปชฺชนฺโต อโหฺรตฺตํ ฌานเณสฺส จินฺณวสฺสี อโหสิ ฯ

อถ นํ สตฺถา เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สวากานํ
ภิกฺขุณฺณ ฌายีณํ ยทิตํ กงฺขารเวตฺตติ (๒) ฌายีณํ อคฺคกฺุจเณ
จเปสิ ฯ วุตฺตมฺปิ เจตํ อปทานเณ (๓)

ปทุมุตฺตโร นาม ชินฺ	สพฺพชฺมเมสฺส จกฺขุมา
อิโต สตฺสทสฺสสมฺหิ	กปฺเป อุปฺปชฺชิ นายโก ฯ
สีหนุ พุรฺหมคฺคิโร (๔)	หังสทฺททฺทกฺุณิสฺสโร (๕)
นาควิกฺกนฺตคฺคมโน	จนฺทสุวราชิกปฺปโก ฯ
มหามติ มหาวีโร	มหาฌายี มหาพโล (๖)
มหาการุณฺนิโก นาโถ	มหาตมวิทฺธิสฺสโร ฯ (๗)

๑. สี่. ฌานเมว ฯ ๒. อจฺ. เอก. ๒๐/๑๔๗/๓๑ ฯ

๓. พุ. อ. ๓๓/๑๓๒/๒๒๒ ฯ ๔. สี่. พุรฺหมสฺโร ฯ

๕. สฺยา. ...ภิสาวโน ฯ สี่. ...กฺุณิสฺสโร ฯ ยฺ. หังสทฺททฺทกฺุณิสฺสวโน ฯ

๖. สฺยา. มหาคติ ฯ ยฺ. มหาหิตฺโต ฯ ๗. สฺยา. มหาตมวิทฺธิสฺสโร ฯ

สี่. มหาตมวิโนทโน ฯ ม. มหาตมปฺนุทโน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 66

ส กทาจิ ตีโลกกุโค	เวเนยฺย วิณยฺ (๑) พหุ
ธมฺมํ เทเสสิ สมพุทฺโธ	สตฺตาสยวิฑู(๒) มฺนิ ฯ
ฌายี ฌานรตฺ วัริ	อุปฺสนตฺ อนาวิลิ
วณฺณยฺนฺโต ปฺริสตี	โตเสสิ ชนตฺ ชิโน ฯ
ตทาหิ หิํสวตฺยิ	พฺราหฺมโณ เวทปารกฺ
ธมฺมํ สุตฺวาน มฺหิตฺโต	ตํ ฌานมภิปตฺถยิ ฯ
ตทา ชิโน วิทยาภาสิ	สํมชฺเฒ วินายโก
มฺหิตฺโต โหหิ ตฺวํ พฺรหฺเม	ลจฺจเส ตํ มโนรตฺ ฯ
สตฺสสฺสตีโต กปฺเป	โอกฺกากกฺลสมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สตฺถา โลเก ภวิสฺสตี ฯ
ตฺสฺส ฌมฺเมสุ ทายาโท	โอโรโส ฌมฺมนิมฺมิโต
เรวโต นาม นามเน	हेสฺสตี สตฺถุ สาวโก ฯ
เตน กมฺเมเน สุกเตน	เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสํ เทหิ	ตาวตีสมกจฺจหิ ฯ
ปจฺจิเม จ ภเว ทานิ	ชาโตหิ โกลิเย ปุเร
ขตฺติเย กฺลสมฺปนฺเน	อิทฺเธ ฝิเต มหทฺฐเน ฯ
ยทา กปฺลวตฺถุสฺมี	พุทฺโธ ฌมฺมเทสยิ
ตทา ปสนฺโน สฺคเต	ปพฺพชฺี อนคารยิ ฯ

๑. สี่. เวเนยฺยวินเย ฯ ๒. สฺยา. สตฺตจิตฺตวิฑู ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค กงฺขาเรวตฺตเถรคาถาวรรณนา หน้า 67

กงฺขาเม พุทฺธา (๑) อาสิ กปฺปากปฺเป ตฺหี ตฺหี
สพฺพํ ตํ วินยํ พุทฺโธ เทเสตฺวา ฌมฺมมุตฺตมํ ฯ
ตโตหํ ติณฺณสํสาโร ตทา ฌานสุเข รโต
วิหฺรามิ ตทา พุทฺโธ มํ ทิสฺวา เอตทพฺรวิ.
ยา กาจิ กงฺขา อิทฺ วา หุริ วา
สเวทียา (๒) วา ปรเวทียา วา
เย(๓) ฌายิโน ตา ปชฺชนฺติ สพฺพา
อาตปิโน พุรหฺมจฺริยํ จรฺนฺตา ฯ
สตสฺสเส กตํ กมฺมํ ผลํ ทสฺเสสิ เม อิท
สมุตฺโต สรเวโคว กิเลส ฌาปยํ มม ฯ
ตโต ฌานรตํ ทิสฺวา(๔) พุทฺโธ(๕) โลกนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ฌายินํ ภิกฺขุณฺ อคฺโค ปญฺญาเปสิ มหามตฺติ ฯ
กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺทสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺทสฺส สาสนํ ฯ
ปฏิสมฺภิตา จตฺตฺส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺพิณฺญา สจฺจนิคฺตา กตํ พุทฺทสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

๑. สี่. พุทฺโธ ฯ ๒. สุยา. สกเวทียา ฯ ๓. สุยา. อยฺ ปาโฐ นตฺติ ฯ

๔. สุยา. มํ ฌานนฺริตํ ฯ ๕. สุยา. ทิสฺวา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 68

ตถา กตทิจุโจ ปนายิ มหาเถโร ปุพฺเพ ทิฆรตฺตํ อตฺตโน
กฺขปาปกตจิตฺตํ อิทานิ สพฺพโส วิคตกฺขตตฺตจ ปจฺจเวกฺขิตฺวา
อโห นฺน มยฺหิ สตฺถุโน เทสฺนानุภาโว เตเนตฺรหิ เอว
วิกตกฺโข อฆฺมตฺตํ วุสฺสนตฺตจิตฺโต ชาโตติ สลฺยชาตพฺพฺพมาโน
ภควโต ปญฺณํ ปัสฺสนฺโต

ปญฺณํ อิมํ ปสฺส ตถาคตานิ

อคฺคิ ยถา ปชฺชลิโต นิสฺสีเถ (๑)

อาโลกทา จกฺขุททา ภวนฺติ

เย อากตานิ วินยฺนติ กงฺขณฺติ(๒)

อิมิ คาทมาห ฯ

ตตฺถ ปญฺณนฺติ ปกาเรหิ (๓) ชานาติ ปกาเรหิ ญาเปตีติ
จ ปญฺญา ฯ เวเนยฺยานํ อาสยานุสยจริยาธิมฺมตฺตอิทาปิปฺปกาเร
ธมฺมานํ กุสลาทิกเก ขนฺธาทิกเก จ เทเสตพฺพปฺปกาเร ชานาติ
ยถาสภาวโต ปฏฺวิวิฆฺมติ เตหิ จ ปกาเรหิ ญาเปตีติ อตฺถโถ ฯ

สตฺถุ เทสฺนาภาณณฺหิ อิทาธิปฺเปตฺเต เตนาห อิมฺนฺติ ฯ
ตํ หิ อตฺตนิ สิทฺเธน เทสฺนาพฺเลน นยคฺคาหโต ปจฺจกฺขํ
วีย อฺปฏฺจิจิตฺตํ คเหตุวา อิมฺนฺติ วุตฺตํ ฯ ยทคฺเคน วา สตฺถุ
เทสฺนาภาณํ สาวเกหิ นยโต คยฺหติ ตทคฺเคน อตฺตโน
วิสเย ปฏฺเวธภาณมฺปิ นยโต คยฺหเตว ฯ

๑. ม. ย. นิสฺสีเถ ฯ นิสฺสีเวตีปิ ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๑๔๐/๒๖๑ ฯ

๓. ม. ปกาเร ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมคถ กงขารเวตตเถรคาถาพรรณนา หน้า 69

เดนาห อายสุมา ชมฺมเสนาปติ อปีจ เม ภนฺเต

ชมฺมนวโย วิทิตฺติ ฯ

ปสฺสชาติ วิมุหฺยปฺปตฺโต อนินฺมโต อาลปติ อตฺตโนเยว
วา (๑) จิตฺตํ ยถาห ภควา อุทานนฺโต โลกมิมํ ปสฺส ปุถุ
อวิชฺชาย ปเรตา กฺุตา กฺุตรตา วา อปริมุตฺตาทิ ฯ (๒)

ตถาคตานุติ ตถา อากมนาทิอตฺถเณ (๓) ตถาคตานิ ฯ
ตถา อากโตติ หิ ตถาคโต ตถา คโตติ ตถาคโต ตถลกฺขณํ
อากโตติ ตถาคโต ตถชฺมเม ยถาวโต (๔) อภิสมฺพุทฺโธติ
ตถาคโต ตถทสฺสิตาย ตถาคโต ตถาวาทิตาย (๕) ตถาคโต
ตถาการิตาย ตถาคโต อภิภวนกฺุเจเน ตถาคโตติ เอวํ อกฺุจหิ
การณฺหิ ภควา ตถาคโต ฯ

ตถาย อากโตติ ตถาคโต ตถาย คโตติ ตถาคโต
ตถลกฺขณํ คโตติ ตถาคโต ตถานิ อากโตติ ตถาคโต ตถาวิโรติ
ตถาคโต ตถา ปวตฺติโตติ ตถาคโต ตถเอหิ อากโตติ ตถาคโต
ตถา คตภาเวเน ตถาคโตติ เอวมปิ อกฺุจหิ การณฺหิ ภควา
ตถาคโตติ อยมตฺถล สฺงเขโป ฯ วิตฺถาโร ปน ปรมคถที่ปนียา
อุทานกฺุจกถาย อิตฺติวตฺตกฺุจกถาย จ วุตฺตนเยเนว เวทิตฺพุโป ฯ

อิทานิ ตสฺสา ปณฺณาย อสาธารณฺวิเสสํ ทสฺเสตฺถุ
อคฺุคิ ยถาติอาทิ วุตฺตํ ฯ ยถา อคฺุคิติ อุปมาวจนํ ฯ ยถาติ
๑. สี. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อปริมุตฺตนฺติ ฯ ๓. สี. อตฺถเอหิ ฯ
๔. สี. ยถาวโต ฯ ๕. ม. ตถาวาทิตาย ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 70

ตสฺส อุปมาภาวทสฺสนํ ฯ

ปชฺชลิโตติ อุปเมยฺเยน สมฺพนฺนทสฺสนํ ฯ

นีสึเถติ กิจฺจกรณกาลทสฺสนํ ฯ

อัยฺ เหตุถ อตุโถ ยถา นาม นีสึเถ รตฺติยํ

จตุรํกสมนฺนาคเต อนฺธการเ วตฺตมานเ อุนฺนเต จานเ

ปชฺชลิโต อคฺคิ ตสฺมึ ปเทเส ตมกตํ วิธมนฺตํ ติจฺจติ เอวเมว

ตถาคตานํ อิมํ เทสนาณาสงฺขาตํ สพฺพโส เวเนยฺยานํ

ตํสยตมํ วิธมนฺตํ ปญฺณํ ปสฺสาตี ฯ

ยโต เทสนาวิลาสเนน สตฺตานํ ฅานมฺยํ อาโลกํ เทนฺตึตี

อาโลกทา ฯ

ปญฺณามยเมว จกฺขุํ ทนฺตึตี จกฺขุททา ฯ

ตทฺกยมฺปิ กงฺขาวินยปทฺฏจฺานเมว กตฺวา ทสฺเสนฺโตเย

อากตานํ วินยฺนติ กงฺขฺนติ อาห ฯ

เย ตถาคตา อตฺตโน สนฺตึกํ อากตานํ (๑) อุปคตานํ

เวเนยฺยานํ อโหสิ นฺ โข อหฺมตีตมทฺธานนฺตึอาทินยปฺปวตฺตํ

โสฬสวตฺตถกํ พุทฺเธ กงฺขติ ฐมฺเม กงฺขตีตี อาทึ นยปฺปวตฺตํ

อฏฺจวตฺตถกญจ กงฺขํ วิจิกฺจํ วินยฺนติ เทสนานฺภาเวน

อนวเสสโต วิธมนฺติ วิทฺธเสนฺติ ฯ วินยฺกุกฺกจฺสงฺขาตา ปน

กงฺขา ตพฺพินเยเนว วินีตา โหนฺตึตี ฯ

อปโร นโย ยถา อคฺคิ นีสึเถ รตฺติภาเค ปชฺชลิโต

๑. สึ. คตานํ ฯ ม. อากตานํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค กงขารเวตตเถรคาวณณนา หน้า 71

ปฏุทธธาโล สมุชชโล (๑) อจจาสนเน (๒) จิตานํ โภภาสทานมตเตน
อนุทธการิ วิธมิตฺวา สมวิสมํ วิภาเวนุโต อาโลกทโท โหติ
อจจาสนเน ปน จิตานํ ตํ (๓) สุปากกั กโรนุโต จกุกุจจจกรณโต
จกุกุทโท นาม โหติ เอวมเว (๔) ตถาคตา อตฺตโน ชมมกายสฺส
ทฺหเร จิตานํ อกตาทิการานํ ปญญาปชฺโชเตน โมหนุทธการิ
วิธมิตฺวา กายสมกายวิสมาทิสมวิสมํ (๕) วิภาเวนุโต อาโลกทา
ภานฺติ อาสนเน จิตานํ ปน กตาทิการานํ ชมมจกุกุ
อุปฺปาเทนุโต จกุกุททา ภานฺติ ฯ

เย เอวํกฺตา อตฺตโน วจิจฺจโร อากตानํ มาทิสานมปิ
กงขापหุลานํ กงฺขํ วินยฺนติ อริยมคฺคสมุปฺปาทเนน วิธมนฺติ
เตสํ ตถาคตानํ ปญฺญํ ฌานาติสยํ ปสฺสาติ โยชนา ฯ เอวมยํ
เถรสฺส อตฺตโน กงฺขาวิตฺรณปฺปกาสนเนน อญฺญาพฺยากรณคทาปิ
โหติ ฯ

อัยฺ หิ เถโร ปุณฺณชนกาเถ กปฺปิเยปิ กุกุกุจจโก หุตฺวา
กงขापหุลตาย กงฺขารเวตฺติ ปญฺญาโต ปจฺจลา ชินฺนสวกาเลปิ
ตเถว โวหริยิตฺถ ฯ (๖)

เตนาห อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา กงฺขารเวตฺติ คากํ
อภาสิตฺถาติ ฯ ตํ วุตฺตตฺถเมว ฯ

กงขารเวตตเถรคาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ม. สมุชชลํ ฯ ๒. สี. อจจาสนเน ฯ ๓. สี. อัยฺ ปาโจ นตฺถิ ฯ

๔. สี. เอวมเว ฯ ๕. ม. กายวิสมาทิสมวิสมํ ฯ

๖. สี. โวหริยิตฺถ ฯ ม. โวหริยิตฺถ ฯ

ปฺณตเถรคาวณณนา (๑)

สพฺภิเรว สมาสถาติ อายสุมโต ปฺณตเถรสฺส คธา ฯ
กา อุปฺปตฺติ
อัย กิร ปทุมตฺตรสฺส ทสพลสฺส อุปฺปตฺติโต ปฺเรตรเมว
หฺสวตีนฺคเร พฺราหฺมณฺมหาสาถกฺเก นินฺพตฺโต อนุกฺกเมน
วิญญตฺติ ปตฺโต สตฺถริ โลเก อุปฺปชฺชนฺเต (๒) เอกทิวสํ พุทฺธานํ
ชฺมมฺเทศนาถาเล เหฏฺฐา วุตฺตนฺเยน มหาชเนน สทฺธิ วิหารํ
คณฺตฺวา ปฺริสฺปฺริยฺนฺเต นิสฺสีทิตฺวา ชฺมมํ สฺสนฺนโต สตฺถารํ
เอกํ ภิกฺขุํ ชฺมมกถิกานํ อคฺคกฺุจฺาเน จเปนฺตํ ทิสฺวา
มยาปี อนาคเต เอวฺรูเปน ภวิตฺวํ วญฺญตฺติ จินฺเตตฺวา
เทสนาวสานเ วญฺญิตาย ปฺริสาย สตฺถารํ อุปฺสงฺกมิตฺวา
นินฺนเตตฺวา เหฏฺฐา วุตฺตนฺเยเนว มหาสกฺการํ กตฺวา
ภควนฺตํ เอวมาห ภนฺเต อหิ อิมินา อธิการกฺมฺเมน
นาถลํ สบฺปตฺติ ปตฺถेमิ ฯ ยถา ปน โส ภิกฺขุ อิตฺ
สตฺตมทิวสมตฺถเก ชฺมมกถิกานํ อคฺคกฺุจฺาเน จปีโต เอวํ อหฺมปี
อนาคเต เอกสฺส พุทฺธสฺส สาสเน ชฺมมกถิกานํ ภิกฺขุณํ
อคฺโค ภเวยฺยนฺตํ ปตฺถนํ อกาสิ ฯ

สตฺถา อนาคตํ โอลิเกตฺวา ตสฺส ปตฺถนาย สมิชฺฉนภาวํ
ทิสฺวา อนาคเต กปฺปสตฺตสทฺสสมตฺถเก โคตโม นาม พุทฺโธ
๑. ม. ปฺณตเถรคาวณณนา ฯ ๒. ส. อุปฺปนฺเน ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคฺเค ปุณฺณตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 73

อุปฺปชฺชิสฺสตี ตสฺส ตาสนเน ตฺวํ ปพฺพชิตฺวา ชมฺมกถิกานํ
อคุโศ ภวิสฺสตีติ พุยาภาสิ ฯ

โส ตตฺถ ยาวชฺฉิํ กลฺยาณชมฺมํ กตฺวา ตโต จูโต
กปฺปตตสฺสหฺสฺสํ ปุณฺณณณสมฺภาริ (๑) สมฺภรณฺโต เทวมนุสฺเสสุ
ถึสฺริตฺวา อมฺหากํ ภควโต กาลे กปฺปิตฺวตฺถุนครสฺส อวิทฺฐเร
โทณวตฺถุนามเก พุราหฺมณคามे พุราหฺมณมหาศาลกฺุเล
อณฺณาโกณฺฑลฺลตฺเถรสฺส (๒) ภากิเนยฺโย หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส
นามคฺคหณทิวเส ปุณฺโณติ นามํ อภิสุ ฯ

โส สตฺถริ อภิสมฺโพธิํ ปตฺวา ปวตฺตวรชมฺมจกฺเก
อนุปฺพุเพน ราชคหิํ กนฺตฺวา ตํ อุปฺนิสฺสาช วิหรนฺเต
อณฺณาโกณฺฑลฺลตฺเถรสฺส สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐปสมฺปโท
สพฺพิ ปุพฺพกิจฺจํ (๓) กตฺวา ปธานมนฺยฺยชฺชนฺโต ปพฺพชิตกิจฺจํ มตฺถกํ
ปาเปตฺวาว ทสฺพลสฺส สนฺติกํ คมิสฺสามิตี มาตฺถตฺเถเรน
สทฺธิํ สตฺถุ สนฺติกํ อคฺนฺตฺวา กปฺปิตฺวตฺถุสามนฺตาเยว โอหิยิตฺวา
โยนิโสมนสิการे กมฺมํ กโรนฺโต น จิสฺเสว วิปฺสฺสนํ
อุสฺสุกฺกาเปตฺวา อรหฺตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ วุคฺตมฺปิ เจตํ อปทานे (๔)

อชฺฌายโก มนฺตฺชโร ตินฺณํ เวทาน ปารกฺุ
ปุรฺกฺชโตมฺหิ สิสฺเสหิ อุปคฺจฺฉิ นรุตฺตมํ ฯ

๑. สี่. อุณฺณสมภาริ ฯ ๒. ม. อณฺณาสิโกณฺฑลฺลตฺเถรสฺส ฯ

สี่. อณฺณาโกณฺฑลฺลตฺเถรสฺส ฯ ๓. สี่. สพฺพกิจฺจํ ฯ

๔. พุ. อ. ๓๒/๓/๕๒ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 74

ปทุมุตโตโร โลกวิทู อาหุติโน ปฏิกุคโห
มม กมมํ ปกิตเตสึ สงฺขิตฺเตน มหามุณี ฯ
ตาคํ ฆมมํ สฺมุติตฺวาน อภิเวทตฺวาน สตฺถุโน
อญฺชลํ ปกฺคเหตฺวาน ปกฺกามี (๑) ทกฺขิณามุโข ฯ
สงฺขิตฺเตน สฺมุติตฺวาน วิตฺถาเรน อเทสยํ (๒)
สพฺเพ สิสฺสา อตฺตมฺนา สฺตฺวาน มม ภาสโต
สํ ทิฏฺฐิ วิโนเทตฺวา พุทฺธ จิตฺตํ ปสาทยย ฯ
สงฺขิตฺเตนปี เทเสมิ วิตฺถาเรน ตเถวํ
อภิธมฺมฺนยฺญฺโยหํ (๓) กถาวตฺถวิสุทฺธิยา
สพฺเพสํ วิญฺญาเปตฺวาน วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
อิโต ปญฺจสฺเต กปฺเป จตุโร สุปฺปกาสกา
สตฺตรตฺนสมฺปนฺนา จตฺทีปฺมฺหิ อิสฺสรฯ
ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสฺนฺนฺติ ฯ

ตสฺส ปน ปุณฺณตฺเถรสฺส สฺนฺติเก ปพฺพชิตา กุลปฺตฺตา
ปญฺจสฺตา อเทสส ฯเถโร สยํ ทสฺสกถาวตฺถลาภิตาย เตปี
ทสฺหิ กถาวตฺถุหิ โอวทิตฺ ฯ เต ตสฺส โอวาทจตฺวา
สพฺเพว อรหฺตฺตํ ปตฺตา ฯ เต อตฺตโน ปพฺพชิตกิจฺจํ
มตฺถกปฺปตฺตํ ตฺตฺวา อุปชฺฌายํ อุปสงฺกมิตฺวา อาหํสู กฺนฺเต
อมฺหากํ กิจฺจํ มตฺถกปฺปตฺตํ ทสฺนฺนฺนฺยฺมฺห กถาวตฺถุณํ ลาภิโน
๑. ม. ปกฺกามี ฯ ๒. ม. อเทสยํ ฯ ๓. ม. อภิธมฺมฺนยฺญฺโยหํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคฺเค ปุณฺณตเถรคาถา หน้าที่ 75

สมโย ทานี โน ทสพลํ ปสฺสิตฺตุนฺติ ฯ

เถโร เตสํ วจันํ สุตฺวา จินฺตเตสิ มม ทส

กถาวตฺตูลาภิตํ สุตฺวา ชานาติ อหํ ฐมฺมํ เทเสนฺโต ทส

กถาวตฺตุนิ อมฺลจิตฺตาว เทเสมิ มยิ คจฺจนฺเต สพฺเพปิเม

ภิกฺขุ มํ ปริวารเตวาคจฺฉิสฺสนฺติ เอวํ คณฺสงฺกณิกาย

คณฺตฺวา ปน อยฺยตฺตํ มยฺหํ ทสพลํ ปสฺสิตฺตํ อีเม ตาว คณฺตฺวา

ปสฺสฺสนฺตฺติ เต ภิกฺขุ อห อวฺโส ตฺเมห ปฺรโต คณฺตฺวา

ตถาคตํ ปสฺสส มม วจเนน จสฺส ปาเท วนฺทถ อหฺมปิ

ตฺมฺหากิ คตฺมคฺเคนาคมิสฺสามิตี(๑) ฯ

เต เถรา สพฺเพปิ ทสพลสฺส ชาตฺถิภูมฺิรภูทกฺวาสิโน

สพฺเพ จินฺตาสว สพฺเพ ทสกถาวตฺตูลาภินอ อตฺตโน

อตฺตโน อฺปชฺฌายสฺส โอวาทิ สมฺปฏฺิจฺจิตฺตวา (๒) เถโร วนฺทิตฺตวา

อนฺุปฺพุเพน จาริกํ จรณฺตา สฏฺฐิโยชนมคฺคํ อตฺติกุมฺม ราชคเห

เวพฺพวนมหาวิหาริ คณฺตฺวา ทสพลสฺส ปาเท วนฺทิตฺตวา

เอกมฺนตฺตํ นิสิธีสุ ฯ

อาจฺฉณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตฺวานํ อาคณฺตฺเกหิ

ภิกฺขุหิ สทฺฐิ ปฏฺิสมฺโมทิตฺตุนฺติ ภควา เตหิ สทฺฐิ กจฺฉิ

ภิกฺขเว ขมฺนียนฺตฺติอาทินา นเยน มชฺฐรปฏฺิสนฺถาริ กตฺวา

กุโธ จ ตฺเมห ภิกฺขเว อาคจฺฉณฺตฺติ ปุจฺฉิ ฯ อถ เตหิ

๑. ม. คตฺมคฺเคนาคมิสฺสามิตี ฯ ๒. ส. อมทฺทิตฺตวา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 76

ชาติภูมิโตติ วุตเต โก นุ โข ภิกขเว ชาติภูมิขิ ชาติภูมิกัน
ภิกขุณิ สพรหมจารินี เอว สมภาวิโต อตตนา จ อปปีจโ
อปปีจกถจจ ภิกขุณิ กตตาคี ทสกถาวตถุลาภี ภิกขุ
ปจจติ ฯ

เตปี ปุณโณ นาม ภนุเต อายสุมา มนุทานิปุโตติ
อาโรจยีสุ ฯ ตํ กถิ สุตวา อายสุมา สารีปุตโต เถรส
ทสสนกาโม อโหสิ ฯ

อถ สตุถา ราชคหโต สาวตถิ อคมาสิ ฯ ปุณณตถโรปี
ทสพลสส ตตถ อากถภาวํ สุตวา สตุถาริ ปสสิสสามิถิ
คนตุวา อนโตคนุชกุขียเยว ตถาคติ สมปาปจจติ ฯ

สตุถา ตสส ฆมมํ เทเสสิ ฯ เถโร ฆมมํ สุตวา ทสพล
วนุทิตวา ปฐิสถลนตถาย อนุชวานิ คนตุวา อณณตรมหิ
รูกุขมูเล ทิวาวิหาริ นิสิทธิ ฯ

สารีปุตตตถโรปี ตสสาคมนิ สุตวา สีลानุโลกิตโต (๑) คนตุวา
โอกาสิ สลลทเขตวา ตํ รูกุขมูเล นิสินนํ อุปสงกมิตวา เถเรน
สทฐิ สมโมทิตวา ตํ สตุตวิสุทฐิกกมํ ปจจติ ฯ

เถโรปีสส ปจจติตปจจติตํ พุยากรอนุโต รถวินิตูปมาย จิตตํ
อาราเชสิ เต อณณมณณสส สุภาสิตํ สมานุโมทิสุ ฯ

อถ สตุถา อปรภาเค ภิกขุสัมมชฎเณ นิสินโน เถริ
๑. ม. สีลानุโลกิตโต ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค ปุณฺณตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 77

เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สาวกานํ ภิกฺขุณํ ชมฺมกถิกานํ ยทิตํ

ปุณฺโณติ (๑) ชมฺมกถิกานํ อคฺคภูจฺจเน จเปสึ ฯ

โส เอกทิวสํ อตฺตโน วิมุตฺติสมฺปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
สตถาริํ นิสฺสาย อหฺมเจว อญฺเณ จ พหุ สตฺตา สํสารทฺกฺขโต
วิปฺปมุตฺตา พหุปการาวต สปรฺปริสฺสํเสวติ ปิตฺติโสมนสฺสชาโต
อุทานวเสน ปิตฺติเวกฺวิสฺสุจฺจํ (๒)

สพฺภิเรว สมาสถ ปณฺฑิตฺเตหตฺถทสฺสีภิ
อตฺถํ มหนตฺํ กมฺภีริํ ทฺททสฺสํ นิปฺปณฺํ อณฺณ
ธีรา สมชฺชิกจฺจนฺติ อปฺปมุตฺตา วิจกฺขณาติ(๓)

กาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ สพฺภิเรวาทิ สปรฺปริเสหิเอว ฯ สนฺโตติ ปเนตฺถ
พฺุทฺธาทโย อริยา อธิปฺเปตา ฯ เต หิ อนวเสสโต อสฺตํ ชมฺมํ
ปหาย สทฺชมฺเม อุกกํสคตฺตฺตา สาทิสฺยํ ปสฺสํสยิตฺวา(๔) จ วิเสสโต
สนฺโต สปรฺปริสาติ จ วุจฺจนฺติ ฯ

สมาสถาติ สมนํ อาเสถ (๕) สห วเสยฺย ฯ เต ปยิริปาสนฺโต
เตสํ สุตฺตฺสสนฺโต ทิฏฺฐานุกฺคิตฺถจ อปาชฺชนฺโต สมานวาโส
ภเวยฺยาติ อตฺถโธ ฯ

ปณฺฑิตฺเตหตฺถทสฺสีภิตฺติ เตสํ โถมณา ฯ ปณฺฑทา วุจฺจติ

- # ๑. อญฺ. เอก. ๒๐/๑๔๖/๓๑ ฯ ๒. สී. ปิตฺติเวกฺวิสฺสุจฺจํ ฯ
- # ๓. พุ. เถร. ๒๖/๑๔๑/๒๖๑ ฯ ๔. สී. ปาสฺสตาย ฯ ม. ปสฺสํสยิตฺตา ฯ
- # ๕. สී. สมนํ อาเสวถ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 78

ปณฺญา สา อิมสํ สยฺชาตาคิ ปณฺชิตาฯ ตโต เอว
อตุตฺตถาภิเกทํ อตุถํ อวิปริตโต ปสฺสนฺตํ อตุถทสฺสีโน ฯ
เตหิ ปณฺชิตฺเตหิ อตุถทสฺสีหิ สฺมาเสถ ฯ

กสฺมาติ เจยสฺมา เต สนฺโต ปณฺชิตา เต วา
สฺมมา เสวนฺตา เอกนฺตหิตถาวโต มคฺคณณาทิเหว อรณฺยโต
อตุถํ มหาคฺคณตาย สนฺตตายน จ มหนฺตํ อคารถาวโต
คฺมภีรฺวณโฆจรโต จ คฺมภีรํ หีนจฺจนฺทาทิหิ ทญฺจํ
อสฺกกุณฺเษยตฺตา อิตเรหิ(๑) จ กิจฺเณน ทญฺจพฺพตฺตา ทฺททสํ
ทฺททสฺตฺตา สณฺหนิปฺปนฺสถาวตฺตา นิปฺปนณโฆจรโต จ
นิปฺปนํ นิปฺปนตฺตาเอว สฺขุมสถาวตายน อณฺณ นิปฺพานํ
อวิปริตญฺเณน วา ปรมุตฺตสถาวตฺตา อตุถํ อริยถาวกรตฺตา
มหตฺตนิมิตฺตตายน มหนฺตํ อนฺตฺตानสถาวตายน คฺมภีรํ ทฺกฺเขน
ทญฺจพฺพํ น สฺขเนน ทญฺจจ สกฺกาติ ทฺททสํ คฺมภีรตฺตา
ทฺททสํ ทฺททสฺตฺตา คฺมภีรนฺติ จตฺตจฺจํ วิเสสโต นิปฺปนํ
อณฺณ นิโรธสจฺจนฺติ เอวเมตํ จตฺตจฺจํ ชีรํ สฺมชฺคจฺจนฺติ
ชิตฺติสฺมปฺนฺนตายน ชีรํ จตฺตจฺจกมฺมญฺจานถาวนํ อสฺสฺสฺกกาเปตฺวา
สฺมมเทว อธิคจฺจนฺติ ฯ

อฺปฺปมตฺตาคิ สพฺพตฺถ สติอฺวิปฺปวาเสน อฺปฺปมาทปฺปิตฺตี
ปฺปฺเรนฺตา ฯ

๑. สี่. ตถา อิตเรหิ ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค ปุณฺณตฺเถรคาวณณนา หน้า 79

วิจฺขณฺณาติ วิปฺสฺสนาภาวนํยา เณกา กุสลา ฯ ตสฺมา
สพฺภิเรว สฺมาเสถาติ โยชนา ฯ ปณฺฑิตฺเตหตฺถทสฺสีภีติ วาเอตํ
นิตฺสฺสกุจฺจํ ฯ

ยสฺมา ปณฺฑิตฺเตหิ อตฺถทสฺสีภิ สฺมฺทายภฺยูเตหิ ชีรา
อฺปฺปรมตฺตา วิจฺขณฺณา มหนฺตาทิวีสฺสวณฺตํ อตฺถํ สฺมฺชิกจฺจนฺติ
ตสฺมา ตาทิเสหิ สพฺภิเรว สฺมาเสถาติ สฺมฺพนฺโธ ฯ

เอวเมสฺสา เณรสฺส ปฏฺิวเรทฺธิปเนน อณฺณพฺยากรณคาวณณปี
อโหสิตี ฯ

ปุณฺณตฺเถรคาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ทพฺพตฺเถรคาวณณนา (๑)

โย ทพฺพทมิโยติ (๒) อายสฺมโต ทพฺพตฺเถรสฺส คาวณณ
กา อฺปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปทฺมุตฺตรพฺพทกาเล หิสฺวตฺนคเร กุลเกเห
นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต เหนฺจฺจา วุตฺตนเยเนว ฐมฺมเทสนํ สฺสนฺนโต
สฺตถาริ เอกํ ภิกฺขุเสนาสนปญฺญาปกาณํ อคฺคกฺุจฺจาเน จเปนฺตํ
ทิสฺวา อธิการกมฺมํ กตฺวา ตํ จานนฺตรํ ปตฺถตฺวา สฺตถารา
พฺยาโกโต ยาวชีวํ กุสลํ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺสุ สํสริตฺวา
กสฺสปทสฺพลสฺส สาสโนสฺสกนกาเล (๓) ปพฺพชฺชิ ฯ

๑. ม. ทพฺพตฺเถรคาวณณนา ฯ ๒. ม. ทพฺพทมิโยติ ฯ

๓. สී. สาสเน โอสฺสกนกาเล ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 80

ตทา เตน สทฐี อปเร ฉ ชนาติ สตุตถิกขุ

เอกจิตตา หุตฺวา อญฺเฐ สาสเน อการวํ กโรนฺเต ทิสฺวา
อิธ ก็ กโรม เอกมฺนฺเต สมณชรมํ กตฺวา ทุกฺขสฺสन्दํ
กริสฺสามาติ นิสฺเสถึ พนฺธิตฺวา(๑) อุจฺจปฺพตฺสึขํ(๒) อารุหิตฺวา
อตุตฺตจิตฺตพลํ ชานนฺตา นิสฺเสถึ ปาเตนฺติ (๓) ชีวิตฺ สาลยา
โอดรณฺตุ มา ปจฺจानฺตปฺปิโน อหฺวตฺถาติ วตฺวา สพฺเพ
เอกจิตตา หุตฺวา นิสฺเสถึ ปาเตตฺวา อปฺปมตฺตา โหถ อวฺโสติ
อญฺณมณฺณํ โอวทิตฺวา จิตฺตรุจฺเจตฺสฺ จานฺตฺสฺ นิสฺสิทิตฺวา สมณชรมํ
กาตุํ อารภีสุ ฯ

ตตุเถว (๔) เถโร ปญฺจเม ทิวเส อรหฺตฺตํ ปตฺวา มม
กิจฺจํ นิปฺสนฺนํ อหํ อิมสฺมี จานฺ เก กริสฺสามิติ อิทฺธิยา (๕)
อุตฺตรกรุโต ปิณฺฑปาดํ อารุหิตฺวา อวฺโส อิมํ ปิณฺฑปาดํ
ปริภฺลชถ ภิกฺขาจารกิจฺจํ มมายตฺตํ โหตุ ตฺเมห อตุตฺโน
กมฺมํ กโรถาติ อห ฯ ก็ นฺ โข มยฺ อวฺโส นิสฺเสถึ
ปาเปตฺวา (๖) เอวํ อโวจฺมุห โย ปจฺมํ ชรมํ สจฺฉิกโรติ โส
ภิกฺขํ อหฺรตฺสฺ เตนภถํ [นิหฺรติ เอวํ ยถาวตฺตปฺปฏิปฺตฺติยํ
จิตฺ ปาปชฺมุโม อตุตฺโน สนนฺตานโต นิหฺรติ เอวมยฺ เถรสฺส
อญฺณปเทเสน อญฺณพฺยากรณฺคาถาปิ โหตีติ เวทิตฺพุโป] สเสา

- # ๑. ม. พนฺธิตฺวา ฯ ๒. ม. อุจฺจํ ปพฺพตฺสึขริ ฯ
- # ๓. ม. อตุตฺโน จิตฺตพลํ ชานนฺตา นิสฺเสถึ นิปาเตนฺตุ ฯ
- # ๔. สී. อิทฺธิยา คนฺตฺวา ฯ ๖. ม. ปาเตนฺตา ฯ [] ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค ทพฺพตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 81

ปริภุชชิตฺวา สมณธมฺมํ กฤษฺสฺสนฺตฺติ ฯ นตฺถิ อาวุโสฺติ ฯ ตฺเมห
อตฺตโน ปุพฺพเหตฺุนา ลภิตฺถ มยฺปิ สกฺโกนฺตา ทฺกฺขสฺสนฺตฺ (๑)
กฤษฺสํ คจฺฉถ ตฺเมหฺติ ฯ เถโร เต สญฺญาเปตฺติ อสฺกฺโกนฺโต
ผาสฺกฺกุญฺจาเน ปิณฺฑปฺปาดํ ปริภุชชิตฺวา คโต ฯ อปโร เถโร
สตฺตเม ทิวเส อนาคามิผลํ ปตฺวา ตโต จูโต สฺวทฺธาวัส-
พฺรหฺมโลเก นิพฺพตฺโต ฯ อิตฺเร เถรา ตโต จุตฺตา เอกพฺพทฺชนฺตรํ
เทวมนุสฺเสสฺสํ ตฺสริตฺวา อิมสฺมี พฺพทฺฐปฺปาเท เตสฺส เตสฺส กุเลสฺส
นิพฺพตฺตา เอโก คนฺธารรฺกฺุเจ ตกฺกตฺติลาเนเร ราชเคเห
นิพฺพตฺโต เอโก มชฺฌนฺตฺติกรฺกฺุเจ ปริพฺพทฺชิกาย กุจฺฉิมฺหิ
นิพฺพตฺโต เอโก พานฺธิยรฺกฺุเจ กุญฺมฺพิกเคเห นิพฺพตฺโต เอโก
ภิกฺขุญฺนฺปสฺสเย ชาโต ฯ

อัย ปน ทพฺพตฺเถโร มลฺลรฺกฺุเจ อนฺุปฺยเนเร เอกสฺส
มลฺลรฺกฺุโย เคเห ปฏฺิสนฺธิ คณฺหิ ฯ ตสฺส มาตา อุปฺวิชฺฌณฺ(๒)
กาลมกาสิ มตฺสริริ สฺसानํ เนตฺวา ทารุจิตกํ อโรเปตฺวา
อคฺคิ อทฺสฺ ฯ ตสฺสา อคฺคิเวคฺสนฺตฺตฺตา (๓) อุทฺรปฏฺฺลํ ทฺวิธา
อโหสิ ฯ ทารโก อตฺตโน ปุณฺณพฺเลน อุปฺปตฺติตฺวา เอกสฺมี
ทพฺพตฺถมฺเก นิปฺติ ฯ ตํ ทารกํ คเหตฺุวา อຍ္ยิกาย
อทฺสฺ ฯ สฺวา ตสฺส นามํ คณฺหนฺตฺติ ทพฺพตฺถมฺเก ปตฺติตฺวา
ลทฺทฺชชีวิตฺตฺตา ทพฺโพตฺติสฺส นามํ อกาสิ ฯ

ตสฺส จ สตฺตวสฺสติกกาเล สตฺถา ภิกฺขุสฺมฺปรีวาโร

๑. ม. วฏฺฏสฺสนฺตฺ ฯ ๒. สฺ. อุปฺจิตฺชฌณฺ ฯ

๓. ม. อคฺคิเวคฺสนฺตฺตฺ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 82

มลลรฎฐเจ จาริกัม จรมาโน อนุปิยมพวเน วิหริตฺตํ ทพพฎฐมาโร
สตถุถาริ ทิสฺวา ทสฺสเนเนว ปสฺสิตฺตวา ปพฺพชิตฺตกาโม หุตฺวา
อหิ ทสฺพลสฺส สนฺตฺติเก ปพฺพชิตฺตสํมิตฺติ อญฺญิกัม อาปฺปจฺฉินฺนํ ๑
สา สาธุ ตาตาติ ทพพฎฐมาริ อาทาย สตฺถุ สนฺตฺติกัม
คนฺตฺวา ฆนฺเต อิมิ กุมาริ ปพฺพพาเซธาติ อาห ๑ สตฺถา
อณฺณตรสฺส ภิกฺขุโน สลฺยณิ อทาสิ ภิกฺขุ อิมิ ทารกัม
ปพฺพพาเซหิตฺติ ๑ โส เถโร สตฺถุ วจัน สุตฺวา ทพพฎฐมาริ
ปพฺพพาเซนฺโต ตจฺพลจกมฺมฎฐานัน อัจฺฉินฺนํ ๑

ปพฺพพเหตุสมฺปนฺโน กตาทินิหาริ สตฺโต ปจฺมเกสวณฺเฑีย
โวโรปนกฺขณเ สโตปตฺตติสเส ปตฺติฎฺฐหิ ทุตฺติยาย เกสวณฺเฑีย
โอโรปิยมานาย สกทาคามิสเส ตุตฺติยาย อนาคามิสเส
สพฺพเกสานัน ปน โอโรปนญฺจ อรหตฺตผลสจฺฉิกิริยา จ
อปฺปจฺฉา อปฺปเร อโหสิ ๑ สตฺถา มลลรฎฐเจ ยถาภิรนฺตัม
วิหริตฺตวา ราชคหิ คนฺตฺวา เวพฺพวเน วาสํ กปฺเปสฺสิ ๑

ตตฺตรายสฺมา ทพพมลฺลปฺปตฺโต รโหคโต อตฺตโน กิจฺจ-
นิปฺพตฺตี โอลิเกตฺวา สัมมสฺส เวยฺยาวจฺจกรณเ กายิ
โยเซตฺตกาโม จินฺนเตสิ ยนฺนุนานํ สัมมสฺส เสนาสนญฺจ
ปญฺญาเปยฺยิ ภตฺตานิ จ อุตฺทิสฺเสยฺยนฺติ ๑ โส สตฺถุ สนฺตฺติกัม
คนฺตฺวา อตฺตโน ปรีวิตกฺกัม อาโรเจสิ ๑ สตฺถา ตสฺส สาธุการิ
ทตฺวา เสนาสนปญฺญาปกตฺตญฺจ ภตฺตทฺทเทสกตฺตญฺจ สมปฺปจฺฉินฺนํ ๑

*เล่มที่ 25 ปฐมวคเค ทพุตเถรคาถา หน้าที่ 83

อถ นั อัย ทพโพ ทหโรว สมานอ มหนุต จาน
จิตติ สตุตวสุตีกาเลเยว อุปสมปาเทสิ ฯ เถโร อุปสมปนน-
กาลโต ปฏุจาย ราชคหิ อุปนิสสาย วิหรนุตานัน สพพภิกขุณัน
เสนาสนานัน จ ปญญาเปติ ภิกขญจ อุตุทิสติ ฯ ตสส
เสนาสนปญญาปกภาโว สพพทิสาสู ปากโฏ อโหสิ ทพโพ
กิริ มลลปุตโต สภาคสภากานัน ภิกขุณัน เอกกฐาเน
เสนาสนานัน ปญญาเปติ อาสนนเปปี ทูเรปี เสนาสนัน
ปญญาเปติ คนตุ อสกุโกนุต อิทุธิยา เนตติ(๑) ฯ

อถ นั ภิกขุ กาลเปปี วิกาเลปี อมหากิ อาวุโส
ชีวคมพวเน เสนาสนัน ปญญาเปหิ อมหากิ มทุชกุกุณิสุมิ
มิกทาเยติ เอว เสนาสนัน อุตุทิสาเปตวา ตสส อิทุธิ
ปสสนุตตา กจจนุตติ ฯ โสปี อิทุธิยา มโนมเย กาย
อภิสงขริตวา เอกกสส เทรสส เอกกั อตุตนา สทิสั ภิกขุ
ทตวา องคูลิยา ชลมานาย ปุโรโต คนตุวา อัย มญโจ
อิทัง ปิจนุตติอาทีนิ วตวา เสนาสนัน ปญญาเปตวา ปุน
อตุตโน วสนกฐานเมว อากจจติ ฯ อยเมตถ สงเขโป วิตุถารโต
ปนิทัง วตถุ ปาลิย (๒) อากตเมว ฯ สตุถา อิทเมว การณัน
อตุถูปตติ กตวา อปรภาเค อริยคณมชฺเฒะ นิสินโน เถโร
เสนาสนปญญาปกานัน อคฺคกฐาเน จเปสิ เอตทคฺคัง ภิกขเว
๑. สพพุตถ เนตติ ทิสตติ ฯ ๒. ม. ปนิทัง วตถุ ปาลิย ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 84

มม สาวกานํ ภิกขุณํ เสนาสนปญญาปกานํ ยทิตํ ทพโพ

มถลปุตโตติ ฯ (๑) วุตตปิ เจตํ อปทานे (๒)

ปทุมุตโตโร นาม ชิโน	สพพโลกวิทู มุณี
อิโต สตสทสสมหิ	กปเป อูปชชิจ จกขุมา ฯ
โอวาทโก วิญาปโก	ตารโก สพพปาณิน
เทสนากุสโล พุทโธ	ตารเตสิ ชนตํ พหห ฯ
อนุกมปโก การุณโก	हितเตสิ สพพปาณิน
สมปตเต ติตถิเย สพเพ	ปญจสีเล ปติภูจหิ ฯ (๓)
เอวํ นิรากุลํ อาสิ	สุญญตํ ติตถิเยหิ จ
วิจิตตํ อรหนเตหิ	วสีญเตหิ ตาทิภิ ฯ
รัตนานภูจปญญาสํ	อुकคโต โส มหามุณี
กณจนคุขियสงกาโส	พาดตีสวรลกขโณ ฯ
วสสสทสทสทานิ	อายุ วิชชติ ตาวเท
ดาวตา ติภูจมาโน โส	ตารเตสิ ชนตํ พหห ฯ
ตทาทํ หํสวติยํ	เสฏฐิปปุตโต มหายโส
อุเปตวา โลกปชโชตํ	อสุโสสี ฐมมเทสนํ ฯ
เสนาสนานํ ภิกขุณํ	ปญญาเปนตํ สสาวกํ
กิตตยนตสส วณํ	สุณิตวา มุทิตโต อหํ ฯ
อธิการํ สสํขสส	กตวา ตสส มहेสิโน
นิปจจ สิริสา ปาทะ	ตณจันํ อภิปตถียํ ฯ

๑. อัง. เอก. ๒๐/๑๔๘/๓๒ ฯ ๒. พุ. อ. ๓๓/๑๒๔/๑๕๐ ฯ

๓. ม. ปติภูจปิ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค ทพตเถรคาถา 85

ตทา หิ โส (๑) มหาวิโร มม กมัม ปกิตตยิ (๒)
โยย สสงฆัม โภเชสิ (๓) สตุดาหิ โลกนายกั ฯ
โสัย กมลปตตกุโข สีหังโส กนกตุดโจ
มม ปาทุมูเต นิปติ (๔) ปตถยิ (๕) จานมุตตมัม ฯ
สตสหสเส อิตโต (๖) กปเป โอกุกากกุกสมภโว
โคตโม นาม นามเนน สตุดา โลกเ ภวิสสตี ฯ
สาวโก ตสส พุทตสส ทพโพ นามเนน วิสสุโต
เสนาสนปญญาปโก อุกโก หเสตติยิ ตถา ฯ (๗)
เตน กมเมเนน สุกเตน เจตนาปณิธิหิ จ
ชหิตวา มานูสิ เทหิ ตาวตีสิ อคจุนหิ ฯ
สตานัน ตินิกขตตุจจ เทวชชวมการยิ
ตถา ปญจสตกขตตุ (๘) จกุกวตติ อโหสหิ ฯ
ปเทสชชัง วิปลัง กณนาโต อสงขยิ
สพพตถ สุกิโต อาสิ ตสส กมมสส วาหสา ฯ
เอกนวุเต อิตโต (๙) กปเป วิปสสิ นาม นายโก
อุปปชชิจิ จารุนยโน (๑๐) สพพชมมวิปสสโก ฯ

- # ๑. สี่. ตทาภาสิ ฯ ม. ตทาห ส ฯ ย. ตทาหิ ส ฯ
- # ๒. ม. ปกิตตยิ ฯ ๓. สี่. โสหิ สสงฆัม โภเชสิ ฯ
- # ม. โย สสงฆมมโภเชสิ ฯ ๔. ย. ปติโต ฯ ๕. ย. ปตถยิ ฯ
- # ๖. ม. สตสหสสิโต ฯ ๗. ม. ย. ตทา ฯ
- # ๘. ม. ย. สตานัน ปญจกขตตุจจ ฯ ๙. ม. เอกนวุติโต กปเป ฯ
- # ๑๐. ม. จารุทสสนโน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 86

ทภูจจิตโต อุปวที	สาวกั ตสฺส ตาทิโน
สพฺพาสวปริกุจีณั	สุทฺโธติ (๑) จ วิชานี ย ๑
ตสฺเสว นรวิรสฺส	สาวกานั มहेสินั
สลา กั จ คเหตุวาน	จีโรทนมทาสหิ ๑
อิมมฺหิ ภทฺทเก กปฺเป	พฺรหฺมพฺนฺธ มหายโส
กสฺสโป นาม โคตฺเตน	อุปฺปชฺชิวทตฺ วโร ๑
สาสนั โชตยิตฺวาน	อภิภฺยฺย กุติตฺถิเย
เวเนยฺเย วินยิตฺวาน	นิพฺพุโต โส สสาวโก ๑
สสิสฺเส นิพฺพุเต นาเถ	อตฺถเมนตฺมฺหิ (๒) สาสเน
เทวา กนฺทีสุ สัวิกฺคา	มุตฺตเกสา รุทฺมฺมุขา ๑
นิพฺพายิสฺสติ ชมฺมกฺโข	น ปสฺสิสฺสาม สฺพฺพเต
น สฺมุสฺสาม สทฺธมฺมํ	อโห โน อปฺปปฺญฺตฺตา ๑
ตทายั ปจวี สพฺพา	อจลา สา ปฺลาปฺถิ (๓)
สาคโร จ สโสโกว	วินที กรุณั คิริ ๑
จตุทฺทิสฺสา ทฺนฺทฺภิโย	นาทยีสฺสู อมานุสา
สมนฺตโต อสนิโย	ปตีสฺสู (๔) จ ภยวาทา ๑
อุกฺกา ปตีสฺสู นภสา	ฐมฺเกตุ ปทิสฺสถ (๕)
สฐฺมา ชาลวภูฏา จ (๖)	รวีสฺสู กรุณั มิกา ๑

๑. สี่. สพฺพาสวปริกุจีโน มุตฺโตติ ๑ ๒. สี่. อนุตฺตปตฺตมฺหิ ๑

๓. ม. ย. จลาจลา ๑ โปราณ. อปฺลาสา จลาจลิ ๑

๔. ม. ผลีสฺสู ๑ ๕. ม. ย. จ ทิสฺสติ ๑ ๖. สี่. ย. สพฺพผลชสฺตฺตา จ ๑

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค ทพตเถรคาถาพรรณนา หน้า 87

อุปปาเท ทารุณ ทิสวา สาสนตุงคสูงเก
สัวิกคา ภิกขโว สตต จินตยิมห มย ตทา ฯ
สาสเนน วินามุหาคั(๑) ชีวเตน อลั มย
ปวิสิตวา มหารณณั ยุญชาม ชินสาสนั(๒) ฯ
อททสมุห ตทารณเ อุพพิทุธั เสลปพุดั (๓)
นิสเสณิยา ตมารุยห นิสเสณิ ปาตยิมุหเส ฯ
ตทา โอวทิ โน เถโร พุทฐุปปาโท สุกุลลโก
สทฐา วา (๔) ทุลลภา(๕) ลทฐา โถกั เสสยจ สาสนั ฯ
นิปตุนติ ขณาตีตา อนนุเต ทุกขสาคร
ตสุมา ปโยโค กคตพโพ ยาว ตัญจติ สาสนั ฯ (๖)
อรหา อาสิ โส เถโร อนาคามิ ตทานุโค
สุสีลา อิตเร ยุตตา เทวโลกั อคมุหเส ฯ
นิพพุโต ตินณสัสาโร สุกฐาวาเส จ เอกโก
อหลจ ปุกกุสาติ จ สภियो พาหิโย ตถา ฯ
กุมารกสุสโป เจว ตตถ ตตถูปคา มย
สัสารพนุชณา มุตตา โคตเมนานุกมปิตา ฯ
มุลเสสุ กุสินารายั ชาโต คพุเกว (๗) เม สโต
มาตา มตา (๘) จิตการุพุหา (๙) ตโต นิปติโต อหั ฯ

๑. ย. วินา สมมา ฯ ๒. ม. ชินสาสเน ฯ ๓. ม. เสลมุตตมัม ฯ

๓. ม. เสลมุตตมัม ฯ ๔. ย. โว ฯ ๕. ม. สทฐาติทุลลภา ฯ

๖. ม. ย. ยาว จาติ มุเน มตัม ฯ ๗. ม. คพุเก ชาตสุส ฯ

๘. ส. มตา มาตา ฯ ย. ปิตา ฯ ๙. ม. ย. จิตารุพุหา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 88

ปติโต ทพฺพปฺลชฺมุหิ ตโต ทพฺโพติ วิสุตฺโต
พฺรหฺมจารีฬเณนํ วิมุตฺโต สตุตฺตวสุตฺติโก ฯ
จีโรทนฬเณนํ ปญฺจฺเจหิ อุปากโต
จีณาสโวปวาเทน ปาเปหิ พหุ โจทิตฺโต ฯ
อุโก ปุณฺณณฺจ ปาปณฺจ วิตฺตวตฺตมฺหิ ทานํ (๑)
ปตฺวาน ปรมํ สนฺตี วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
เสนาสนํ ปณฺณายี หาสยิตฺวาน สุพฺพเต
ชินฺนํ ตสฺมี กุณฺเ ตฺถุโจ เอตทกฺเค จเปสิ มํ ฯ
กิลฺลสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
สุวาคํ วัต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฏฺฐิสฺสภิกขา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
นฬภิกฺขณา สจฺฉิกตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

เอวํกฺตํปี นเยน (๒) ปุพฺเพ เอกสฺส จีณาสวตฺเถรสฺส
อนฺุทฺธฺสนวเสน กเตน ปาปกมฺเมน พหุณี วสุตฺตสทฺสหาสนานิ
นิริเย ปจฺจึ ตายเอว กมฺมปีโลตฺติกาย โจทียมาณา
เมตฺตฺติยภุมฺมชกา (๓) ภิกฺขุ อิมินา มยฺ กุลฺยาณภตฺตฺติยสฺส (๔)
๑. ม. ทานํ ฯ ๒. ม. เอวํกฺตํ ปน ตํ เยน ฯ
๓. ม. เมตฺตฺติยภุมฺมชกา ฯ ๔. ม. ...ภตฺตฺติยสฺส ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคฺเค ทพตฺเถรคาถาวณณา หน้า 89

คหปติโน อนฺตเร ปรีเกทิตาติ (๑) ทุคฺคหิตคาหิโน อมฺลเกน
ปาราชิเกน ชฺมเมน อนฺนุทฺธเสสส ๑ ตสฺมี จ อธิกรณเ สงฺเขน
วินยเณ (๒) วุปสฺमितเ อัย เถโร โลกานุกมฺปาย อตฺตโน कुณ
วิภาเวนฺโต

โย ทุทฺทมโย(๓) ทเมน ทนฺโต

ทพฺโพ สนฺตุสิโต วิติณฺณกงฺโข

วิชิตาวิ อเปตเถรวो हि

ทพฺโพ โส ปรีนิพฺพุโต จิตฺตฺโตติ(๔)

อิมํ คาถํ อภาสี ๑

ตตฺถ โยติ อนนฺยमितฺนินฺทเทโส(๕) ๑ ตสฺส โสติ อิมินา
นินฺยตํ (๖) ทฏฺฐพฺพํ ๑ อุกฺเขนปี อณฺณํ วิย กตฺวา อตฺตทานเมว
วทติ ๑ ทุทฺทมโยติ ทุทฺทโม ทเมคฺคํ อสกฺกฺกฺเขยฺโย ๑ อิทฺถจ
อตฺตโน ปุณฺธุชฺชนกาเล ทิฏฺฐจิกฺคานํ วิสุกฺกายิกานํ ตํ(๗) กิเลसानํ
มทาวิเลปจิตฺตสฺส (๘) วิปฺสนฺทิตํ อินฺธุริยานํ อวฺวปฺสมนฺนจ
จินฺเตตฺถวา วทติ ๑ ทเมนาคี อุตฺตเมน อคฺคฺมกฺกทเมน เตน
हि ทนฺโต ปุณ (๙) ทเมตพฺพตาภาวโต ทนฺโตติ วตฺตพฺพตํ อรหติ
น อณฺเณน ๑ อถวา ทเมนาคี ทเมน ปุริสทมฺมสารถินา
๑. สී. ปรีภินฺนาติ ๑ ๒. ม. สติวินยเณ ๑ ๓. ม. ทุทฺทมโย ๑
๔. พุ. เถร. ๒๖/๑๔๒/๒๖๑ ๑ ๕. ม. อนนฺยमितฺนินฺทเทโส ๑
๖. ม. นินฺยตํ ๑ ๗. ม. อัย ปาโง นตฺถิ ๑ ๘. ม. มทาวิเลปจิตฺตสฺส ๑
๙. สී. เตนปี ปุณ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปตวณน หน้ 90

ทมิโต ๑ ทพโพติ ทุรพโย ภพโพติ อตุโธ ๑ เตนน
ภคว อิมเมว เถร์ สนุชย น โข ทพท ทพพ
เอว นิพเพเจนตตี ๑ (๑) สนุตฺสึโตติ(๒) ยถลทุชปจยสนุโตเสน
ณนสมปตฺตีสนุโตเสน มคคผลสนุโตเสน จ สนุตฺฏโธ ๑
วิตินณงฺโขติ โสพสวตฺตูกย อฏฺจวตฺตูกย จ กงฺขยปจม-
มคเคนว สมุคฺฆมฏิตตตว วิคตงฺโข ๑ วิชิตวิติ ปุริสชานีเยน
วิเชตพพสฺส สพพสฺสปี สงฺกิลสปกฺขสฺส วิชิตตตว วิธมิตตตว
วิชิตววิ ๑ อเปตเถรวติ ปญจวิสตียา ภยำน สพพโส อเปตตตว
อปคตเถรวอ อภยปรโต ๑ ปุณ ทพโพติ นนมกิตฺตณ ๑
ปรินิพฺพุโตติ เทว ปรินิพฺพณนนิ กิลสปรินิพฺพณนญ ย
สอุปาทิสเสนิพฺพณชตฺต ขนุชปรินิพฺพณนญ ย อนุปาทิสเ-
นิพฺพณชตฺต ๑ เตสฺ อิช กิลสปรินิพฺพณน อธิปฺเปตฺ
ตสฺม ปหตพพชมมำน มคเคน สพพโส ปหีนตตว
กิลสปรินิพฺพณเนน ปรินิพฺพุโตติ อตุโธ ๑ จิตฺตฺโตติ จิตฺตภว
อจโล อิกฺุจาทิสฺส ตาทิภวปฺปตฺตียา โลกชมเมหิ อกมฺปนีโย ๑
หิตฺติ จ เหตุอตุเถ นิปโต เตน โย ปุพเพ ทุททโม หุตฺว
จิตฺต ยสฺม ทพพตฺตว สตฺถรารอ อุตฺตเมน ทเมน ทมิโต
สนุตฺสึโต วิตินณงฺโข วิชิตววิ อเปตเถรวอ ตสฺม โส
ทพโพ ปรินิพฺพุโต ตโตเยว จ จิตฺตฺโต เอว ภูเต จ
๑. ม. นิพเพเจนตตี ๑ ๒. ม. สนุตฺสึโตติ ๑

*เล่มที่ 25 ปรมวคฺเค สมภูตฺตเถรคาวณณนา หน้า 91

ตสฺมี จิตฺตปฺปสาโทว กาทพุโพ น ปสาทณฺณตฺตุนฺติ
ปรเนยฺยพุทฺธิเก (๑) สตฺเต อนุกมฺปนฺโต เถโร อณฺณํ พุยาภาสี ฯ
ทพฺพตฺตเถรคาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สมภูตฺตเถรคาวณณนา (๒)

โย สิตฺวานนฺติ อายสฺมโต สมภูตฺตเถรสฺส คภา ฯ
กา อุปฺปตฺติ
อิโต กิร อฏฺฐารสาธิกสฺส กปฺปสตฺส มตฺถเก อตฺถทสฺสี
นาม สมฺพุทฺโธ โลเก อุปฺปชฺชิตฺวา สเทวกํ โลกํ
ลัสมารมโหมโต ตาเรนฺโต เอกทิวสํ มหาตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สพุทฺธิ
กงฺกาคีรี อุปกณฺณิ ตสฺมี กาลเ อยํ คหปตฺติเกเล นิพฺพตฺโต
ตตฺถ ภาวนตฺติ ปสฺสิตฺวา ปสนฺนมานโส อุปสงฺกมิตฺวา
วนฺทิตฺวา กิ ภาเน ปารี คนฺตุกามตฺถาติ ปุจฺฉิ ฯ ภาควา
คมิสฺสามาติ อโวจ ฯ โส ตาวเทว นาวาสงฺฆาณฺ์ โยเชตฺวา
อุปเนสิ ฯ สตฺถา ตํ อนุกมฺปนฺโต สห ภิกฺขุสงฺฆเณ นาวํ
อภิญฺหิ ฯ โส สยํ นาวํ อภิญฺยุห (๑) สุขเเนว ปรตฺธีริ
สมฺปาเปตฺวา ภาวนตฺติ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ ทุตฺติยทิวเส มหาทานํ
ปวตฺเตตฺวา อนุกนฺตฺวา ปสนฺนจิตฺโต วนฺทิตฺวา นีวตฺติ ฯ
๑. สี. ปสาทณฺณตฺตํ สเลยฺยาติ พุทฺธิเก ฯ
๒. ม. สิตฺวานนฺติเถรคาวณณนา ฯ ๑. ม. โส สยมฺปิ อภิญฺยุห ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 92

โส เตน ปุณณกมเมเน เทวมนุสเสสุ สัสริตฺวา อโธ
เตรสาทิกกปฺปตตฺส มตฺถเก ขตฺติยกฺขเล นิพฺพตฺติตฺวา ราชา
อโหสิ จกฺกวตฺติ ฌมฺมิโก ฌมฺมราชาฯ โส สตฺเต สุกตฺติมคฺเค
ปติฏฺฐาเปตฺวา ตโธ จุโธ เอกนวุตฺติกปฺเป วิปฺสฺสิตฺส ภควโธ
สาสเน ปฺพชิตฺวา ฐตฺตมฺเม สมากาย สุตฺตานเ วสฺนุโธ
สมณชมฺมํ อกาสิฯ ปฺน กตฺสปฺสฺส ภควโธ กาลเปิ ตสฺส
สาสเน ตีหิ สหาเยหิ สทฺธิ ปฺพชิตฺวา วิสฺตฺวิสฺสสทฺสทานิ
สมณชมฺมํ กตฺวา เอกํ พุทฺธชฺนฺตรํ เทวมนุสเสสุ สัสริตฺวา
อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท ราชคฺเห พุราหุมนมหาสาละสฺส ปฺจฺจโธ
หุตฺวา นิพฺพตฺติฯ ตสฺส สมฺภูโธติ นามํ อํสฺสฯ โส
วยฺยปฺจฺจโธ พุราหุมนสิปฺเปสฺส นิปฺพตฺติ กโธฯ ภูมิไซฺเชยฺยเสโน
อภิราชโนติ ตีหิ สหาเยหิ สทฺธิ ภควโธ สนฺตฺติกํ กโธ
ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธโร ปฺพชิตฺวา ยเ สนฺชาย วุตฺตํ
ภูมิไซฺเชยฺยเสโน จ สมฺภูโธ อภิราชโน
เอเต ฌมฺมํ อภิญฺญาสุํ สาสเน วรตาทิโนติฯ
อถ สมฺภูโธ ภควโธ สนฺตฺติเก กายคตาสตฺติกมฺมฏฺฐานํ
คเหตฺวา นิพฺพุตฺติํ สิตฺวเน วสฺติฯ เตนเวยฺยสฺมา สิตฺวานิโยติ
ปญฺญายิตฺถฯ เตน จ สมเยน เวสฺสวโณ มหาราชา
เกนจิวเ กรณฺเเยน ฌมฺพฺพิเป ทกฺขิณทิสากํ อุตฺทิสฺส
อากาเสน คจฺฉนฺนโธ เถโร อพฺุโภกาเส นิสิตฺติตฺวา กมฺมฏฺฐานํ

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค สมภูตตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 93

มนสิกรโอรุตฺ ติสุวา วิมานโต โอรุยหฺ เถร์ วนฺทิตฺวา ยทา
เถโร สมาธิโต วุญฺจหิสุสฺสตี ตทา มม อากมนฺ อารุเจถ
อารกฺขณฺจสุสฺ กโรธาติ เทว ยกฺเข อาณาเปตฺวา ปกฺกามิ ฯ
เต เถรสฺส สมฺปิเป (๑) จตฺวา มนสิการิ ปฏฺฐิสฺหริตฺวา นิสินฺนกาเถ
อารุเจสฺส ฯ ตํ สุตฺวา เถโร ตฺเมหฺ มม วจเนน
เวสุสฺวณฺมหาธาตฺส กเถ ภาควตา อตฺตโน สาสเน จิตานํ
สติอารกฺขา นาม จปีตา อตฺถิ สาเยว มาทิสฺส รกฺขติ
ตฺวํ ตตฺถ (๒) อปฺโปปฺปสุสฺสโก โหหิ ภาควโต โอวาเท จิตานํ
เอทิสาย อารกฺขาย กรณฺมียํ นตฺถิตฺติ เต วิสุสฺซชฺเชตฺวา ตาวเทว
วิปฺสสนํ วพฺุฒเตว วิชฺชาตฺตยํ สจฺจกาสิ ฯ ตโต เวสุสฺวโณ
นิวตฺตมาโน เถรสฺส สมฺปิเป ปตฺวา สมฺมุขาการ (๓) สลฺลกฺขณฺเนวสุสฺ
กตฺถิจฺจภาวํ ฅตฺวา สาวตฺถิ คณฺตฺวา ภาควโต อารุเจตฺวา
สत्ถุ สมฺมุโข เถร์ อภิตถฺวานฺโต

สติอารกฺขสมฺปนฺโน ชิตฺติมา วิริยสมฺมาหิโต

อนฺุชาโต สत्ถุ สมฺภูโต เตวิชฺโซ มจฺจุปารคฺคฺติ

อิมาย คาถาย เถรสฺส กุณฺเณ วณฺเณสิ ฯ เตน วุตฺตํ

อปฺทาน (๔)

อตฺถทสฺสี ตฺว ภาควา ทิปฺทินฺโท นราสโก

ปฺรกรฺขโต สาวเกหิ กงฺกาคีรฺมุปาคมิ ฯ

๑. สี่. สนฺตฺเถ ฯ ๒. สี่. ตฺวํ ตาด ฯ ๓. ม. มุขา... ฯ

๔. พุ. อ. ๓๒/๒๐๖/๓๐๓ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 94

สมตติตติ กากเปยยา คงคา อาสิ ทुरुตตรา
 อุตตารยี่ (๑) ภิกขุสงฆ์ พุทธชย ทิปทุตมัม ฯ
 อฏฐารเส กปฺปสเต ยัมมมกรี ตทา
 ทุกคตี นากิขานามิ ตรณาย อิทํ ผลํ ฯ
 เทรสิโต (๒) กปฺปสเต ปญจ สพุโพทวา(๓) อหุ
 สตุตตรตณสมปฺนนา จกุกวตตี มหพฺพลา ฯ
 ปจฺจิมเม จ ภเว อสมิ ชาโตหํ พฺราหฺมณเณ กุเล
 สทฺธิตีหิ สหาเยหิ ปพฺพชชี สตุตฺถ สาสเน ฯ
 กิเลสา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อถายสุมา สมฺภูโต ภควนฺตํ ทสฺสนาย กจฺจนเต
 ภิกขุ ทิสฺวา อวฺโส มม วจเนน ภควโต ปาเท สิริสา
 วนฺทล เอวญจ วเทถาติ วตุวา ฐมฺมาธิกรณํ อตุตโน
 สตุตฺถ อวิหะจิตภาวํ ปกาเสนฺโต โยสีตวณฺนติ คาถมาห ฯ
 เต ภิกขุ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา สมฺภูตฺตเถรสฺส
 สาสนํ สมฺปฺภิวเทนฺตา อายสุมา ภนฺเต สมฺภูโต ภควโต
 ปาเท สิริสา วนฺทติ เอวญจ วทิตฺติ วตุวา ตํ กถํ (๔)
 อารโจะสุ ตํ สุตฺวา ภควา ปญฺชิตฺโต ภิกขเว สมฺภูโต
 ภิกขุ ปจฺจปาที ฐมฺมสฺसानุฐมมํ น จ มํ ฐมฺมาธิกรณํ
 วิหะเสติ ฯ (๕) เวสฺสวณฺเนน ตสฺสตุโถ มยฺหํ อารโจิตฺติ อห ฯ
 # ๑. สุยา. ม. อุตตารยี่ ฯ ๒. สุยา. เทรสิโต ฯ
 # ๓. สี่. จาตุทฺทปัสสโร ฯ ๔. ม. คากํ ฯ ๕. สี่. ปจฺจยาที ฐมฺมสฺส
 # อนุฐมมํ ปฏฺธิปฺนโม น มม ฐมฺมาธิกรณํ วิหะเสติ ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค สมภูตฺตเถรคาถา หน้าที่ 95

ยํ ปน เต ภิกฺขุ สมภูตฺตเถเรน วุคฺคํ (๑)

โย สีตวนํ อุปคา(๒) ภิกฺขุ

เอโก สนฺตฺตฺโต สมหิตฺตฺโต

วิชิตาวิ อเปตโลมหํ โส

รกฺขํ กายคตาสตี ธิติมาติ(๓)

กาถํ สตฺถุ นิเวทสส ฯ

ตตฺถ สีตวนนฺติ เอวํนามกํ ราชคหสมิเป มหนฺตํ

เถรวํ สุสานวนํ ฯ

อุปคาติ นีวาสนวเสน อุปคณฺธิ ฯ เอเตน ภกฺวตา

อนฺนุณฺดาตํ ปพฺพชิตานุรูปํ นีวาสนภูจฺจํ ทสฺเสติ(๔) ฯ

ภิกฺขุติ สํสาเร ภยสฺส อิกฺขนฺโต ภินฺนภิเลสตาย จ

ภิกฺขุ ฯ

เอโกติ อหฺตฺติโย อหฺตฺติโย เอเตน กายวิเวกํ ทสฺเสติ ฯ

สนฺตฺตฺโตติ สนฺตฺตฺตฺโต ฯ เอเตน จคฺคฺจยสนฺโตสลกฺขณํ

อริยวํสํ ทสฺเสติ ฯ

สมहितฺตฺโตติ อุปจารปฺปนาภเทน สมารินา สมหิตจิตฺโต

เอเตน วิเวก(๕)ภาวนามุขเณ ภาวนารามํ อริยวํสํ ทสฺเสติ ฯ

วิชิตาวิติ สาสเน สมมาปฺปฏิปชฺชนฺเตน วิเชตพฺพํ ภิเลสคณฺ

วิชิตฺวา จิตฺโต เอเตน อุปธิวิเวกํ ทสฺเสติ ฯ ภยเหตุนํ ภิเลสํ

๑. สี. ยํ ปนเตภิกฺขุ ตตฺถ ตตฺถ เถเรน วุคฺคํ ฯ ๒. สุยา. อุปคา ฯ

๓. ขุ. เถร. ๒๖/๑๔๓/๒๖๑ ฯ ๔. โปราณ. ทสฺเสติ ฯ

๕. ม. จิตฺตวิเวก... ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 96

อปกตตฺตา อเปตโลมหํโส เอเตน สมฺมาปฏิปตฺติยา ผลํ
ทสฺเสติ ฯ

รกฺขนฺติ รกฺขนฺโต ฯ

กายคตาสตินฺติ กายารมฺมณํ สตี กายคตาสติกมฺมกฺุจํ
ปริพฺรุหนวเสน อวิสฺสชฺเชนฺโต ฯ

ชิตฺติมาติ ชีโร สมฺมาหิตตฺตํ วิชิตฺตาวีภาวํ วา (๑) อฺุปาทาย
ปฏิปตฺติทสฺสนเมตํ ฯ อโย เหตุถ สงฺเขปตฺโต

โส ภิกฺขุ วิเวกสุขานฺุเปกฺขาย เอโก สีตวนํ อฺุปาคมิ
อฺุปาคโต จ โลลภาวภาวโต สนฺตฺกุโ จ ชิตฺติมา กายคตาสติ
กมฺมกฺุจํ ภาเวนฺโต ตถาธิกตํ ฌานํ ปาทกํ กตฺวา
อารทฺฐวิปสฺสนํ อฺุสฺสุกฺกาเปตฺวา อธิคเตน อกฺุคมกฺุเคน สมฺมาหิตโต
วิชิตฺตาวี จ หุตฺวา กตฺกิจฺจตฺตาย ภยเหตุนํ สพฺพโส อปฺกตตฺตา
อเปตโลมหํ โส ชาโตติ ฯ

สีตวนิยตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สี. สมฺมาหิตตฺตา วิชิตฺตาวี วิภาวี ตํ วา ฯ

ภลลลยตุเถรคาถาวณณา

โยปานุทลตี อายสมโต ภลลลยตุเถรสฺส คาถา ๗ กา

อุปปตฺตี

อัย กิร อโธ เอกตีเส กปะเป อนุปปนุเน สุมนสฺส
นาม ปจเจกพุทธสฺส ปสนุนจิตฺโต ผลาผลํ ทตฺวา สุกตีสฺส
เอว สัสนุนโต ลลลขลลสฺส สมมาสมพุทธสฺส กาลเ อรุณวตลนคเร
สตุถวาทกุลเ (๑) นลลพตฺโต ลลลขลลสฺส ภควโต ปจมาภลลสมพุทธสฺส
อุปลลลตอุชิตา (๒) นาม เทว สตุถวาทปุตฺตา ปจมาหาริ อทฺสูตล
สตุถวาทอตุตโน สหายเกน สทฺฐล ภควนตุํ อุปสงกมิตฺวา
วณฺทิตฺวา สฺวาทนาย นลลนเตตฺวา มหาทานํ ปวตเตตฺวา
ปตุถนมกาสล (๓) อุโภปล มยล ภนฺเต อนาคเต ตุมฺหาลลลลสฺส พุทธสฺส
ปจมาหารทายกา ภเวยฺยามาลล ๗ เต ตตุถ ตตุถ ภเว
ปุลลณกมมล กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สัสนุนตา กสฺสปสฺส ภควโต
กาลเ โคपालกเสฏฺฐลปุตฺตา(๔) ภาทโร หุตฺวา นลลพตฺตา ๗ พหูนล
วสฺसानล ภลลขุสงฺฆมล ลลลโรชเนน อุปลลลจหีสฺส ๗ อมฺหากล ปน
ภควโต กาลเ โปลลขรวตลนคเร สตุถวาทปุตฺตา ภาทโร หุตฺวา
นลลพตฺตา ๗ เตสฺส เซฏฺฐลจล ตปฺสฺสโต (๕) นาม กนลลจลจล ภลลลลโย
นาม เต ปลลจมตฺตานล สกฏฺฐตฺตานล ภณฺทสฺส ปุเรตฺวา
๑. ม. พุราหฺมณกุลเ ๗ ๒. ม. อุชิตโอชิตา ๗ ๓. ม. ปตุถนล อกัสนุ ๗
๔. ลลล. โคपालกเสฏฺฐลจลลลสฺส ปุตฺตา ๗ ม. โคपालกเสฏฺฐลจลลลสฺส ปุตฺตา ๗
๕. ลลล. ตปฺสฺสโต ๗ ม. ตมฺสฺสโต ๗

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 98

วานิชชาย กจจนตา ภควติ ปจมาภิสมพุทฺธเส สตุตสตุตาหิ
วิมุตติสุขชมมปจจเวกขณาหิ วิดีนาเมตฺวา อฏฺฐเม สตุตาเห
ราชาชนมฺเฐ วิหรนฺเต ราชาชนสฺส อวิทุเร มหามคฺเคน
อติกกมนฺติ เตสํ ตสฺมี สมเย สมเปปี ภูมิภาเค อกทฺทโมทเก
สกกฺขานี นปฺปวตฺตีสุ กิ นฺ โข การณฺนติ จ จินฺเตนฺตานิ
โปราณสาโลหิตา เทวตา รุกฺขวิภูปฺพนฺตเร (๑) อตฺตานิ ทสฺเสนฺตี
อาห มาทิสา อยฺ ภควา อจิราภิสมพุทฺธโร สตุตสตุตาหิ
อนาหาโร วิมุตฺติสุขํ ปฏฺฐิตฺเวทฺธิ (๒) อิทานิ ราชาชนมฺเฐ นิสินฺโน
ติ อาหารเนน ปฏฺฐิมาเนถ ยทสฺส ตุมฺหากํ ทิฆรตฺติ หิตาย
สุขายาติ ฯ

ติ สุตฺวา เต อุพาริ ปิตฺติโสมนสฺสํ ปฏฺฐิตฺเวเทนฺตา
อาหารสมฺปาทนิ ปปลฺยจฺนติ มลฺลฺยมาณา มนฺถลฺยจ มรฺฐปิณฺฑิกฺกญจ
ภควโต ทตฺวา เทววาจิกฺสรณฺํ คนฺตฺวา เกสธาตุโย ลภิตฺวา
อคมฺสฺ ฯ เต หิ ปจฺมํ อุปาสกา อहेสิ อถ ภควติ
พาราณสี คนฺตฺวา ชมฺมจกฺกํ ปวตฺเตตฺตฺวา อนุปฺพุเพน
ราชคฺเห วิหรนฺเต ตปฺสฺสภลฺลิตฺยา ราชคฺหิ อุปคฺตา ภควนฺตํ
อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺตีสุ ฯ เตสํ ภควา ชมฺมํ
เทเสสิ ฯ เตสฺ ตปฺสฺโส โสตาปตฺติผลฺล ปติฏฺฐาย อุปาสโกว
อโหสิ ฯ ภลฺลิตฺโย ปน ปพฺพชิตฺวา ฉพฺภิตฺโย อโหสิ ฯ เตน
วฺตุตฺติ อปทาน (๓)

๑. ม. รุกฺขวิภูปฺพนฺตเร ฯ ๒. ม. วิมุตฺติสุขาปฏฺฐิตฺเวทฺธิ ฯ

๓. พุ. อ. ๓๓/๖๘/๕๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคฺเค ภลฺลิตฺตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 99

สุมน โนม สมฺพุทฺโธ ตกฺกรายํ วสี ตทา
วลฺลิตฺการผลํ คยฺห สยมฺภุสฺส(๑) อทาสหํ ฯ
เอกตีเส อิตฺ กปฺเป ยํ ผลํ อททิตทา
ทุกคฺตี นาทิขานามิ ผลทานสฺสตีหํ ผลํ ฯ
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อถกทิวสํ มาโร ภลฺลิตฺตฺเถรสฺส ภีสาปนตฺถํ ฌยานกํ
รูปํ ทสฺเสสิ ฯ โส อตฺตโน สพฺพภยาดิกกมํ ปกาเสนฺโต
โยปानุทฺติ มจฺจุราชสฺส เสนํ
นพเสตตว สฺพุทฺธผลํ มโหโฆ
วิจิตฺตาวิ อเปตเถรโว หิ
ทนฺโต โส ปรินิพฺพุโต จิตฺตฺโตติ(๒)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ โยปานุทฺติโย โย อปานุทฺติ จิปี ปชฺหิ วิทฺธิเสสิ ฯ
มจฺจุราชสฺสชาติ มจฺจุ นาม มรณํ ขนฺธานํ เกโท โส เอว
จ สตฺตานํ อตฺตโน วเส วตฺตโนโต (๑) อิตฺสฺสรญฺเจน ราชชาติ
มจฺจุราชา ตสฺส ฯ เสนนฺติ ชราโรคาทินํ หิสฺส วสวตฺตโนทวโต(๔)
เสนา นาม เตน โส สมฺมุตฺตา(๕) นานาวิเชน วิปฺเปลน มหาเสโนติ
วฺจจติ ฯ ยถา(๖)

๑. สฺยา. ม. สยมฺภุสฺส ฯ ๒. บ. เถร. ๒๖/๑๔๔/๒๖๒ ฯ

๓. ม. อนฺวตฺตปฺนโต ฯ ๔. ม. ชราโรคาทินํ หิสฺส วสวตฺตเน

องฺคทวโต ฯ ๕. ม. เตน เหน มหา ฯ ๖. พหุสฺส เตนานาติ หิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 100

น หิ โน สงฺกรนฺเตน มหาเสเนน มจฺจนาคี ฯ อถ
วา คุณมารนฺนุเจน มจฺจติ อธิ เทวปฺตฺตมาโร อธิปฺเปโต ตสฺส
จ สหายภาวูปคมนโต กามาทยโเสนา ฯ ตถา หิ (๑)

กามาเต ปจฺมา เสนา ทุตฺติยา อรติ วุจฺจติ
ตติยา ขุปฺปิปาสา เต จตฺตถิ ตณฺหา ปวฺจฺจติ ฯ
ปฺลยจฺมี ถินมิทฺธ เต ฉนฺนจฺาริรุ ปวฺจฺจติ
สตฺตฺมี วิจิกิจฺณา เต มาโน มกฺโข จ อญฺจมีติ ฯ

นพฺเสตตว สฺสุทฺทพฺลํ มโหโฆติ สารวิริหิตโต นพฺเสตฺตสฺทิสํ
อติวिय อพฺลภาวโต (๒) สฺสุจฺจ ทฺทพฺลํ สงฺกิเลสเสนํ นวโลกุตฺตรธมฺมานํ
มหาพฺลภาวโต (๓) มโหฆสฺทิสเณ อคฺคมกฺเคน โย อปฺานูทิ วิชิตาวิ
อเปตเถรวโ ทนฺโต โส ปรีนิพฺพุโต จิตฺตฺโตติ โยชนา ฯ

ตํ สฺตฺวา มาโร ชานาคี มํ สมโณติ ตตฺถเววนฺตรชายิตี ฯ

ภลฺลิตฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺจิตา ฯ

๑. ม. ตถา จาห ฯ ๒. สฺ. จลภาวโต ฯ ๓. สฺ. มหพฺลภาวโต ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 101

วีรตเถรคาถาวรรณนา

โย ทุทหมโยติ (๑) อายสมโต วีรตเถรสฺส คธา ฯ ก

อุปฺปตฺติ

อัย กิร อิตฺ อิกนวุเต กปฺเป วิปฺสฺสิสฺส ภควโต
จปนอวาสฺ (๒) ปฏฺิษคฺคิ ฯ เอกทิวสจฺจ สินฺธุวารปฺปฺพสฺสทิสานิ
นิกฺคณฺฐทฺธิปฺปฺพานิ คเหตุวา ภควนฺตฺ ปุเชสิ ฯ โส เตน
ปฺปฺพณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิตฺ ปณฺจตฺตีกปฺเป
ขตฺติยกุลฺล นิพฺพตฺติตฺวา มหาปตาโป นาม ราชฯ อโหสิ
จกฺกวตฺติ ฯ โส ฆมฺเมน สมนฺ รัชฺช การนฺโต สตฺเต สกฺคมกฺเค
ปตฺติจฺจาเปสิ ฯ ปฺน อิมสฺมี กปฺเป กสฺสปฺสฺส ภควโต กาล
มหาวิภโว เสฏฺฐิ หุตฺวา กปณฺทฺธิกาทินิ ทานิ เทนฺโต สัมมสฺส
จิรภคฺตฺ อทาสิ ฯ เอวํ ตตฺถ ตตฺถ ทานมฺยํ ปฺปฺพณฺณสมฺภาริ
กโรนฺโต อิตฺรจฺจ นิพฺพานตฺถิ สมฺภารนฺโต(๑) เทวมนุสฺเสสฺส
สฺสริตฺวา อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท สวตฺถินคเร รยฺโย ปเสนทิสฺส
อมจฺจกุลฺล นิพฺพตฺติ วิโรตฺติสฺส นามิ อํกฺสฺ ฯ

โส วยฺอุปฺปตฺโต นามานุคฺคเตหิ ปตฺตพฺลชวาทิกฺุณฺเหิ
สมนฺนาคโต สงฺคามสฺสุโร หุตฺวา มาตาปิตฺุหิ นิพฺพชฺวเสน
การิเต ทารปฺริคฺคเห (๔) เอกฺยเว ปฺตฺตํ ลภิตฺวา ปุพฺพเหตุนา
๑. ม. ทุทหมโยติ ฯ ๒. ม. วสนอวาสฺ ฯ ๓. ม. สมภรรนฺโต ฯ
๔. ส. การิเตน ทารปฺริคฺคเหน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 102

โจทียมาโน กามเมสุ สัสาเร จ อาทีนัง ทิสฺวา สัเวชชาโต
ปพฺพชิตฺวา ฆญฺเณโต วายมนฺโต น จิรสฺเสว ฉพฺภิตฺโณ
อโหสิ ฯ เตน วุคฺคํ อปทาน (๑)

วิปฺสฺสิสฺส ภควโต อาสิมารามิโก อหํ
นิกฺคณฺฑิปปุํ ปคฺคยฺห พุทฺธสฺส อภิโรปยี ฯ
เอกนฺวฺติโต กปฺเป ยํ ปุํปฺมภิปุชฺยี(๒)
ทฺคฺคตี นาทิขานามิ พุทฺธปุชฺยีทํ ผลํ ฯ
ปฺลยจฺตีเส (๓) อิตฺ กปฺเป เอโก อาสี ชนาธิโป
มหาปฺตาปนาเมน จกฺกวตฺตี มหพฺพลฺโล ฯ
กิลฺลสา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

เอวํ ปน อรหตฺตํ ปตฺวา ผลสมฺปาตฺตฺสิสฺเสน วิคินาเมนตํ
เถรํ ปฺราณทฺตฺติกา อฺปปพฺพาเชตฺตฺกามา อนฺตรนฺตรรา นานานเยหิ
ปฺโลเกตฺตํ ปฺรกฺกมฺนฺติ (๔) เอกทิวสํ ทิวาวิหารญฺจันํ กนฺตฺวา
อิตฺตฺติกฺฎาทีนํ ทสฺเสตฺตํ อารภิ ฯ อถายสฺมา วีโร มํ
ปฺโลเกตฺตฺกามา สิเนรฺมํ มกสฺปฺกฺขวาเตน จาเลตฺตฺกามา วิย ยาว
พาลา วตฺตํ อตฺถิตฺติ ตสฺสา กิริยาย นีรตฺถกภาวํ ทีเปนฺโต

โย ทฺทฺทฺมโย(๕) ทเมน ทนฺโต
วีโร(๖) สนฺตฺสิโต วิคินฺณกฺงฺโย

- # ๑. ขุ. อ. ๓๒/๒๐๗/๓๐๔ ฯ ๒. สฺยา. ปุํปฺมภิโรปยี ฯ
- # ๓. ม.ปฺลยจฺตีเส ฯ ๔. สී. อฺปปกฺกมฺนฺติ ฯ ๕. ม. ทฺทฺทฺมโย ฯ
- # ๖. สฺยา. ธีโร ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค วีรตเถรคาถาวณณา หน้า 103

วิชิตาวิ อเปตโลมห์โส

วีตราโค(๑) ปรีนิพพุโต จิตตโตติ(๒)

กาถิ อภาสี ฯ

ตตถ โย ทุททมโยติอาทีนึ ปทานึ อตุโถ
เหตุจา วุตโตเยว ฯ อิทึ ปเนตถ โยชนามตตึ โย ปุพเพ
อทนตกิลเสตยา ปจจตถิเกหิ วา สงคามสีเส ทเมต্তু เซต্তু
อสกุกุณเยยตยา ทุททมโย อิทานึ ปน อุตตเมน ทเมน
ทนุโต จตฺตพิชสมมปฺปธานวิริยสมปตฺตยา วิโร
วุตตนเยเนว สนตฺตสิโต วิตติณณกฺโข วิชิตาวิ อเปตโลมห์โส
วิโร วีรนามโก อนวเสสโต กิลเสปรีนิพพานน ปรีนิพพุโต
ตโตเอว จิตสภาโว น ตาทิสานึ สเตนปี สหสฺเสนปี
จาลนีโยติ ฯ ตึ สุตฺวา सा อตฺถิ มยฺหึ สามิเก เอว
ปฏฺธิปฺนเน (๓) โโก มยฺหึ ฆราวาเสน อตุโถติ สึเวคชาตา
ภิกฺขุณิสฺส ปพฺพชิตฺวา น จิรสฺเสว เตวิชฺชา อโหสีติ ฯ

วีรตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ม. ย. วิโร โส ฯ ๒. ข. เถร. ๒๖/๑๔๕/๒๖๒

นานาคณฺเถสฺ อสมพฺยณฺชนรูปึ ฯ ๓. สึ. ปฏฺธิปฺชนฺเต ฯ

ปิลินทวจตฺเถรคาถาวณณนา

สุวาคตนฺติ อายสฺมโต ปิลินทวจตฺเถรสฺส คาถา ฯ กา
อุปฺปตฺติ

อัย กิร ปทุมุตตรพุทฺธกาเถ หัสวตฺตีนคเร มหาโกกกุเล
นิพฺพตฺโต เหฏฺฐา วุตฺตนเยเนว สตฺถุ สนฺติเก ฌมฺมํ สฺมณฺโตะ
สตฺถาริ เอกํ ภิกฺขุํ เทวตานิ ปิยมนนาปภาเวน อกฺกญฺจान
จเปนฺตํ ทิสฺวา อกฺกญฺจานนฺตรํ (๑) ปตฺเตตฺวา ยาวชิวํ กุสฺลํ
กตฺวา ตโต จูโต เทวมนุสฺเสสฺส สัรณฺโตะ สฺมธฺชสฺส ภควโต
กาเถ มนุสฺสโลเก นิพฺพตฺติตฺวา ภควติ ปรีนิพฺพุเต สตฺถุ ญฺปสฺส
ปฺมุชฺชํ กตฺวา สงฺฆे จ มหาทานํ ปวตฺเตตฺวา ตโต จูโต
เทวมนุสฺเสสฺสเอว สัสรณฺโตะ อนุปฺปนฺเน พุทฺเธ จกฺกวตฺติ ราชา
หุตฺวา มหาชนํ ปญฺจสฺส สีเลสฺส ปตฺติญฺจาเปตฺวา สกฺคปรายณํ
อกาสิ ฯ

โส อนุปฺปนฺเนเยว อมฺหากํ ภควติ สวตฺถึยฺ
พฺราหฺมณฺเคเห นิพฺพตฺติ ฯ ปิลินฺโทตฺติสฺส (๒) นามิ อํกฺสฺส ฯ วจฺโจติ
ปน โคตฺตํ ฯ เตน โส อปรภาเค ปิลินฺทวจฺโจติ (๓) ปญฺญายิตฺถ ฯ
สัสาเร ปน สัเวคพฺหุลตฺาย ปรีพฺพาชกปฺพุพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
จฺพคฺนฺธาริ นาม วิชฺชํ สาเชตฺวา ตาย วิชฺชาย อากาสจาริ
ปรีจิตฺตวิหุ จ หุตฺวา ราชคเห ตาภคฺคยสฺคคฺปฺตฺโต ปฏิวสฺติ ฯ
๑. ม. ตํ จานนฺตรํ ฯ ๒. สී. ปิลินฺทีตฺติสฺส ฯ
๓. สී. ปิลินฺทิวจฺโจติ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค ปีลีนทวจตเถรคาถาวณณา หน้า 105

อถ ยทา อมหากิ ภควา อภิสมพุทโธ หุตฺวา อนุกกเมน
ราชคหิ อูปคโต ตโต ปฏฺจาย พุทฺธานุภาเวน ตสฺส ส
วิชฺชา น สมฺปชฺชติ อคฺคตโน กิจฺจํ น สาทฺธิ ๑ โส จินฺเตสิ
สฺสํ โข ปน เมตฺติ อารยิปาจรียานํ ภาสमानานํ ยตถ
มหาคณฺฐารวิชฺชา ฐรติ ตตถ จุพฺคณฺฐารวิชฺชาน สมฺปชฺชตีติ
สมณฺสส ปน โคตมสฺส อากตกาลโต ปฏฺจาย นายิ มม
วิชฺชา สมฺปชฺชติ นิสฺสํสยิ สมฺโณ โคตโม มหาคณฺฐารวิชฺช
ชานาติ ยนฺนุนาหิ ตํ ปยิริปาสิตฺวา ตสฺส สนฺติเก ตํ วิชฺช
ปรียาปฺณฺเยยฺยนฺติ ๑ โส ภควนฺตํ อฺปสงฺกมิตฺวาเอตทโวจ อหิ
มหาสมณฺส ทว สนฺติเก เอกํ วิชฺช ปรียาปฺณฺติกาโม โอภาสิ
เม กโรหิตี ๑ ภควา เตนหิ ปพฺพชฺชาตี (๑) อาห ๑ โส
วิชฺชาย ปริกมฺมิ ปพฺพชฺชาตี มลฺลมาโน ปพฺพชฺ ๑ ตสฺส
ภควา ฐมฺมิ กเถตฺวา จริตานุคฺคํ กมฺมฏฺจานํ อทาสิ ๑ โส
อฺปนฺนิสฺสยสมฺปนฺนตายน จิริสฺเสว วิปฺสฺสนํ วพฺพเถตฺวา อรหฺตํ
ปาปฺณิ ๑ ยา ปน ปุริมชฺชาตียิ ตสฺโสวาเท จตฺวา สคฺเค
นิพฺพตฺตา เทวตา ตํ กตถฺยตฺตํ นิสฺสาย สลฺลชฺชาตพฺพุมานา
สายิ ปาตํ เถริ ปยิริปาสิตฺวา กจฺจนฺติ ๑ ตสฺมา เถโร
เทวตานํ ปยิมฺนาปตายน อคฺคตฺตํ ปตฺโต ๑ เตน วุตฺตํ
อปทาน (๒)

๑. สี่. ปพฺพชฺชาตีติ ๑ ๒. พุ. อ. ๓๒/๑๓/๘๔ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 106

นิพพุเต โลกนาถมฺหิ สฺเมเช อคฺคปฺคฺคเถ
ปสนฺนจิตฺโต สฺมโน ญฺูปฺปฺชฺ อกาสํ ๑
เย จ ชีณาสวา ตตฺถ จพฺภิตฺตวา มหิทฺฐิกา
เตหํ (๑) ตตฺถ สฺมานตฺวา สํฆมคฺคํ อกาสํ ๑
สฺเมธสฺส ภควฺโต อฺปฺภูจฺจาโก ตทา อหุ
สฺเมโธ นาม นามเน อนฺุโมทิตฺถ โส ตทา ๑
เตน จิตฺตปฺปสาเทน วิมานํ อฺปฺปชฺชหํ
ฉพาสีตฺติสทฺสทานิ อจฺจรายโ อเหตุํ(๒) เม ๑
มเมว อนฺุวตฺตนฺติ สพฺพกามเมหิ ตา สทา (๓)
อณฺเณ เทเว อภิโภมิ (๔) ปฺลฺยณกมฺมสฺสํ ๑
ปฺลฺยจฺวิสฺตํ กปฺปมฺหิ วรฺุณ นาม ชคฺคิโย
วิสุทฺธโกชโน อาสี จกฺกวตฺตี อหํ ตทา ๑
น เต พิชฺ ปวปฺปนฺติ น ปิ นียนฺติ นงฺกลา
อกฺกฺชปาภิมํ สาลี ปฺริภฺยชนฺติ มานุสา ๑
ตตฺถ รชฺชํ กริตฺวาน เทวตฺตํ ปฺน จจฺฉหํ
ตทาปิ เอทิสา มยฺหิ นิพฺพุตฺตา โภคสฺมปฺทา ๑
น มํ มิตฺตา อมิตฺตา वा หีสฺนฺติ สพฺพปาณิโน
สพฺเพสํ จ (๕) ปิโย โหมิ ปฺลฺยณกมฺมสฺสํ ๑

๑. สี่. เตสํ ๑ ๒. ม. ยฺ. รมีสฺ ๑ ๓. โปราณ. สพฺพกามสโมหิตฺโต ๑

๔. ม. ปฺลฺยจฺวิสมฺหิ กปฺปมฺหิ ๑ ๕. ม. สพฺเพสมปี ๑

*เล่มที่ 25 ปจวมคเค ปีลินทวจตเถรคาถาฉนณนา หน้า 107

ตีสกปฺปสทสมฺหิ ยํ ทานมทที ตทา
ทुकคตี นากิขานามิ คนุชาเลปสฺสตีทํ ผลํ ฯ
อิมมฺหิ ภทฺทเก กปฺเป เอโก อาสี ชนาธิโป
มหานุกาโว ราชีตี (๑) จกฺกวคฺคี มหพฺพโล ฯ
โสหํ ปญฺจสฺส สีเลสฺส จเปตฺวา ชนตี พหุ
ปาเปตฺวา สุกคฺตีเยว เทวตานํ ปิโย อหห ฯ
กิลเสทา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

ตถา เทวตาหิ อตีวีย ปิยายิตพฺพทาวโต อิมํ เถรี ภควา
เทวตานํ ปิยมนนาปภาเวน อคฺคกฺกุจฺจเน จเปตี เอตทคฺคํ ภิกฺขเว
म्म สวากานํ ภิกฺขุณํ เทวตานํ ปิยมนนาปानํ ยทิตํ
ปีลินทวจฺโจติ ฯ (๒) โส เอกทิวสํ ภิกฺขุสํมมชฺเฌ นิสินฺโน อตฺตโน
คฺุณฺเฌ ปจฺจเวกฺขิตฺวา เตสํ การณฺภูตํ วิชฺชานิมิตฺตํ ภควโต
สนฺตฺติเก อากมนํ ปัสสฺนโต

สุวาคคํ นาปกคํ(๑) นยิทํ ทุมฺมฺนฺติตํ มม
ปวิภคฺเตสฺ(๔) รมฺเมสฺส ยํ เสฏฺฐจํ ตทูปาคมฺมินฺติ(๕)

คากํ อภาสี ฯ

ตตฺถ สุวาคตฺนฺติ สุนฺทรี อากมนํ อิทํ มมาตี
สมฺพนฺโธ ฯ อถวา สุวาคตฺนฺติ สฺกุจฺจ อากคํ มยาตี วิภคฺติ

๑. ม. ราชาหํ ฯ ๒. อญ. เอก. ๒๐/๑๔๘/๓๒ ฯ

๓. ม. น ทูราคคํ ฯ ๔. ม. ย. สํวิภคฺเตสฺ ฯ

๕. ขุ. เถร. ๒๖/๑๔๖/๒๖๒ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 108

วิปริณามตพพา ฯ นอปคตุนติ น อปคตํ หิตาภิวุทธิโต น
 อเปตํ ฯ นยิทํ ทุมมนุตติตํ มมาติ อิทํ มม สุกฺกุสฺส กถิตํ
 สุกฺกุสฺส วา วิมฺสิตํ น โหติ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยํ ภควโต
 สนฺตึเก มมากมนํ ยํ วา มยา ตตฺถ อากตํ ตํ สุวาคตํ
 สุวาคตตฺตาเยว น ทูราคตํ ฯ ยํ ภควโต สนฺตึเก ชมมํ
 สุตฺวา ปพฺพชิตฺสามีติ มม มนฺติตํ คทิตํ กถิตํ จิตฺเตน
 วา วิมฺสิตํ (๑) อิทมฺปิ น ทุมมนุตฺตินฺติ ฯ อิทานิ ตตฺถ การณํ
 ทสฺเสนโต ปวิภตฺเตสฺสูติอาทิมาห ฯ ปวิภตฺเตสฺสูติ ปการโต
 วิภตฺเตสฺสุ ฯ ชมฺเมสฺสูติ เณยฺยชมฺเมสฺสุ สมถชมฺเมสฺสุ วา นานาติคฺคิเยหิ
 ปกตฺวาทิวเสน สมฺมาสมฺพุทฺเธหิ ทุกฺขาทิวเสน สํวิภชิตฺวา
 วุตฺตชมฺเมสฺสุ ฯ ยํ เสฏฺฐจํ ตทฺปากมินฺตึ ยํ ตตฺถ เสฏฺฐจํ ตํ
 จตฺตจฺจชมฺมํ ตสฺส วา โพรทฺกสาสนชมฺมํ (๒) อุปากมึ อยํ ชมฺโม
 อยํ วินโยติ อุปกจฺณี ฯ สมฺมาสมฺพุทฺเธหิเอว วา กุสลาทิวเสน
 ขนฺธาทิวเสน ยถาสภาวโต สํวิภตฺเตสฺสุ สภาวชมฺเมสฺสุ ยํ ตตฺถ
 เสฏฺฐจํ อุตฺตมํ วรํ ตํ วรํ มกฺคผลนิพฺพานชมฺมํ (๓) อุปากมึ
 อตฺตนิ ปจฺจกฺขโต (๔) อุปกจฺณี สจฺจกาสาตี ตสฺมา สุวาคตํ มม
 น อปคตํ สุมนฺติตํ น ทุมมนุตฺติตฺตุนติ โยชนา ฯ

ปิตินทวจฺจตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

- # ๑. สี่. มม จินฺติตํ คทิตํ กถิตํ จินฺเตตฺวา วิมฺสิตํ ฯ
- # ๒. ม. โพรทฺก สาสนชมฺมํ ฯ ๓. สี่. สมกฺคผลชมฺมํ ฯ ม. ปวรํ ตํ
- # มกฺคผลนิพฺพานชมฺมํ ฯ ๔. สี่. อตฺถํ ปจฺจกฺขโต ฯ ม. อตฺตปจฺจกฺขโต ฯ

ปณณมาสตเถรคาถาฉนณา

วิหริ อเปกขนติ อายสมโต ปณณมาสตเถรสส คาถา ฯ
กา อุปปตติ

โส กิร วิปสสิสส ภควโต กาลจกุกวากโยนินิ
นิพพตโต ภควนตํ กจจนตํ ทิสวา ปสนนมานโส อตตโน
มุขตณฺฑเทณ สาถปุปฺผิ คเหตุวา ปุञฺช อกาลิ ฯ โส เตน
ปณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สัสนฺโต อิโต สตฺตรเส กปฺเป
อฏฺฐกขตฺตํ จกุกวตฺติราชา อโหสิ อิมสฺมี ปน กปฺเป กสฺสปสฺส
ภควโต สาสเน โอสกฺกมานे กุญฺมพิกกฺุเล นิพพตฺติตฺวา
ปพฺพชิตฺวา สมณฺทมฺมํ กตฺวา ตโต จโต เทวมนุสฺเสสฺส
สัสนฺโต อิมสฺมี พุทฺธุปฺปาเท สาวตฺถินคเร สมิทฺธิสฺส นาม
พฺราหฺมณฺสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพพตฺติ ฯ ตสฺส ชาตทิวเส
ตสฺมี เคะเห สพฺพา รัตตกฺุมภิโย สุวณฺณมาสานํ ปณฺณา
อเฮสส ฯ เตนสฺส ปณฺณมาโสติ นามํ อํกฺสุ ฯ โส
วยปฺตฺโต พฺราหฺมณฺวิขฺชาสุ นิปฺตฺตตี ปฺตฺวา วิวาทกมฺมํ
กตฺวา เอกํ ปฺตฺตํ ลภิตฺวา อุปนิสฺสยสมฺปนฺนตาย ฆราวาสํ
ชิกฺุจฺจนฺโต ภควนตํ อุปสงฺกมิตฺวา ทมฺมํ สุตฺวา ปฏฺิถทฺธสทฺโธ
ปพฺพชิตฺวา ลทฺธูปสมฺปโต สพฺพทิจฺจสมฺปนฺโน (๑) จตฺสจฺจกมฺมฏฺุจฺาน (๒)
ยฺุตตปฺยฺุตโต วิปสฺสนํ อฺสฺสูกฺกาเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ
๑. ม. ปพฺพทิจฺจสมฺปนฺโน ฯ ๒. สี. ตจฺปณฺจกมฺมฏฺุจฺาน
(อิทํ ปทํ ยฺุตตฺตร) ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 110

เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

สินฺธุยาน นทียา ตีเร	จกฺกวาโก อหํ ตทา
สุทฺธเสवालภฺกโขหํ	ปาเปสุ จ สฺตมฺมโต ฯ (๒)
อทฺทสํ วิรัชํ พุทฺธํ	คจฺจนตํ อนิลนฺชเส
ตฺถนฺเตน สาลํ ปคฺคยฺห	วิปฺสฺสิสฺสสาภิโรปยิ ฯ
ยสฺส สทฺธา ตถาคเต	อจลา สฺอุปฺตฺติจฺจิตา
เตน จิตฺตปฺปสาเทน	ทฺถคฺคตี โส น คจฺจติ(๓) ฯ
สฺวาคตํ วต เม อาสิ	พฺพุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺตฺติเก
วิหฺงฺกเมน สจฺเคน(๔)	สฺพิชฺ(๕) โรปิตํ มยา ฯ
เอกนฺวติโต(๖) กปฺเป	ยํ ปฺปฺพมฺมิโรปยิ (๗)
ทฺถคฺคตี นาทิขานามิ	พฺพุทฺธปฺุชายิทํ (๘) ผลํ ฯ
สฺจารุทฺทสฺสนา นาม	อฏฺเฐเต เอกนามกา
กปฺเป สตฺตรเส อาสิ	จกฺกาวตฺตี มหพฺพลา ฯ
กิลเสสา ฌาปิตา มยฺหํ ฯ	เปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อถสฺส ปฺุราณทฺตฺติยิกา ตํ ปโลเกตฺตฺกามา อลงฺกตปฺฏิยตฺตา
 ปฺุตฺเตน สทฺธี อฺุปกนฺตฺวา ปิยาလာปภาวาทิเกหิ ภาววิริเณ กมฺมํ
 นาม กาคฺคํ อารภิ ฯ เถโร ตสฺสา การณํ ทิสฺวา อตฺตโน

- # ๑. ขุ. อ. ๓๒/๖๕/๑๖๒ ฯ ๒. สฺยา. ม. ปาเปสุ จ สฺตมฺมโต ฯ
- # สี. ปาณสฺ จ สฺตมฺมโต ฯ ๓. โปราณ. คจฺจหํ ฯ ๔. สฺยา. ม. สนฺเตน ฯ
- # ๕. โปราณ. โส พิชฺ ฯ ๖. สฺยา. เอกนฺวเต อิตฺ ฯ ๗. สี. ยํ ปฺปฺพมฺมิปฺุชยิ ฯ
- # ๘. สี. ปฺปฺพปฺุชายิทํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปจวมวคเค ปุณณมาสตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 111

กตฺถจิปิ อลคฺคภาวํ ปกาเสนฺโต

วิหริ อเปกฺขํ อิธ วา หุริ วา

โย เวทฺถ สมิโต (๑) ยตฺตโต

สพฺเพสุ ฐมฺเมสุ อณุปลิตฺโต

โลกฺสุส ชลฺลา อุทฺยพฺพญจาทิ(๒)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ วิหริตี วิเสสโต หริ อปฺหริ อปฺเนตี ฯ อเปกฺขนฺติ
ตณฺหํ ฯ อิธาติ อิมสฺมี โลกเ อตฺตภาเว วา ฯ หุรฺนฺติ ปรสฺมี
อนาคเต อตฺตภาเว วา ฯ อิธาติ วา อชฺมตฺติเกสุ आयตเนสุ ฯ
หุรฺนฺติ พาหิเรสุ ฯ वासुโท สมฺจยตฺโต อปฺทา วา ทฺวิปฺทา
วาติอาทิสฺสู วิย ฯ โยติ อตฺตานเมว ปริ วิย ทสฺเสตี ฯ
เวทฺถุติ เวเทน คโต มกฺกฉาเนน นิพฺพานํ คโต อธิคโต
จตฺตารี वा सज्जानी परिण्यापहानसज्जिकิริยาภาวนाภिसम्भवसेन
อภิสเมจฺจ จิตฺโต ฯ ยตฺตโตติ มกฺคสฺวเรน สยตสฺภาโว
สมฺมวាយาเมน วา สยตสฺภาโว ฯ สพฺเพสุ ฐมฺเมสุ อณุปลิตฺโตติ
สพฺเพสุ ฐมฺเมสุ อารมฺมณฺเสสุ (๓) ตณฺหาทิกฺกุจฺเจปฺวเสน น อณุปลิตฺโต
เตน ลาภาทิลอกฐมฺเม สมตฺติกมฺม ทสฺเสตี ฯ โลกฺสุสาติ
อุปาทานกฺขนฺธปญฺจกฺสุส ฯ ตํ หิ ลุชฺชนปฺลชฺชนตฺเถน โลโก ฯ
ชลฺลาติ ชานิตฺวา ฯ อุทฺยพฺพญจาทิ อุปฺปาทญฺเจว วยญฺจ

๑. ม. ย. สมิโต ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๑๔๗/๒๖๒ ฯ

๓. ม. สพฺเพสุ อารมฺมณฺเสสุ ฐมฺเมสุ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 112

เอเตน ยถาวุตตคณานัน ปุพฺพภากปฏีปทํ ทสฺเสติ ฯ อัย ปเนตถ
อตุโธ โย สกตสฺส ขนฺธาติโลกสฺส สมปญฺญาสาย อากาเรหิ
อุทฺทยพฺพยํ ชานิตฺวา เวทฺถุ ยตฺตโต กตฺถจि อนุปฺลิตฺโต โส
สพฺพตฺถ อเปกฺขํ วิเนยฺย สนฺตฺสฺสิตโต ตาหิสาณํ วิปฺปการานํ
น กิณฺจิจิ มณฺญติ ตสฺมา ตํ อนุชฺพาเล ยถาคตฺมคฺเคเนว
คจฺฉนฺติ ฯ อถ สฺวา อิตฺถิ อัย สมโณ มยิ ปฺตุเต จ
นिरเปกฺโข น สกฺกา อิมํ ปโลเกตฺนฺติ ปกฺกามิ ฯ

ปฺรณฺณมาสตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปรมตถที่ปนิยา เถรคาถาสัวรรณนาย

ปรจฺมวคฺควรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ทุตियวคควณณา

จูพวจจตุเถรคาถาวณณา

ปามุชชพหุโลติ อายสมโต จูพวจจตุเถรสฺส (๑) คาถา ๗ กา
อุปฺปตฺติ

โส กิร ปทุมุตตรสฺส ภควโต กाले ทลิตฺทกฺขเล
นิพฺพตฺติตฺวา ปเรสฺส ภตฺติยา ชีวิตฺตํ กปฺเปเนโต ภควโต สวากํ
สุชาตํ นาม เถโร ปัสฺสูกํ ปรีเยสนตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส
อุปฺสงฺกมิตฺวา วตฺถํ ทตฺวา ปณฺจปตฺติภูจิตฺเตน วนฺทิตฺวา โส เตน
ปฺลฺลยถมมฺเมเน เตตฺถีสฺสภขตฺตํ เทวราชํ กาวเรสิ ๗ สตฺตสฺสตฺตติภขตฺตํ
จกฺกวัตฺติราชา อโหสิ อนेกวาเร ปเทสราชา ๗ เอวํ
เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต กสฺสปฺสฺส ภควโต สาสเน โอสกฺกมานे
ปพฺพชิตฺวา สมณธมฺมํ กตฺวา เอกํ พุทฺธชฺนตฺโร เทวมนุสฺสคตฺติสฺส
อปรापรี ปรีวตฺเตนโต อมฺหากํ ภควโต กाले โกสมฺพิยํ
พฺรหฺมณฺณเก นินฺพตฺติ ๗ จูพวจฺจโนตฺติสฺส (๒) นามํ อโหสิ ๗ โส
วยฺยอุปฺปตฺโต พฺรหฺมณฺณสิปฺเปสฺส นินฺพตฺติ คโต พุทฺธกฺขณํ สุตฺวา
ปสนฺนมานโส ภควนฺตํ อุปฺสงฺกมิตฺสฺส ภควา ธมฺมํ กเถสิ ๗
โส (๓) ปฏฺฐิตฺทสฺสทฺโร ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐปฺสฺมปฺโท กตฺตปพฺพชฺชกฺกจิโจ (๔)
๑. สฺตี. จูไควจจฺจสฺส เถรสฺส ๗ ๒. สฺตี. จูพควจฺจโนตฺติสฺส ๗
๓. สฺตี. อัย ปาโจ นตฺถิ ๗ ๔. ม. กตฺตปพฺพชฺชกฺกจิโน ๗

จริตานุคฺคั กมฺมฏฺฐานั คเหตุว ภาเวนุโต วิหริ ๑ เตน
จ สมเยน โโกสมพิกา ภิกฺขุ ภณฺฑนชาตา อหเสส ๑ ตทา
จูปพจฺจตุเถโร อุภเยสั ภิกฺขุณั ลทฺฐี อนาทาย ภควตา
ทินฺโนวาทะ จตฺวา วิปสฺสนั พฺรหฺมเหตุว(๑) อรหฺตฺตึ ปาปฺปณิ ๑
เตน วุตฺตึ อปทานะ (๒)

ปทุมุตฺตรภควโต	สุชาโต นาม สาวโก
ปัสสुकฺคั คเวสนุโต	สงฺการะ จรตี (๓) ตทา(๔) ๑
นกระ หัศวติยา	ปเรสั ภตฺติโก (๕) อหิ
อูปพจฺจตุสฺสั ทตฺวาน	สิรสา อภิวาทียี ๑
เตน กมฺเมน สุกเตน	เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสั เทหิ	ตาวตีสั อจฺจหิ ๑
เตตฺตีสกฺขตฺตึ เทวินุโท	เทวระชฺชมการียี
สตุตฺตสตุตฺติกฺขตฺตฺตฺตฺจ	จกฺกวตฺตี อโหสหิ ๑
ปเทสฺรชฺชั วิปฺปลั	คณฺนาโต อสงฺขยิ (๖)
อูปพจฺจตุสฺสทาเนน	โมทามิ อุกฺโตภโย ๑
อิจฺจนฺมาโน อหิ (๗) อชฺช	สกาณนั สปพฺพตฺ
โฆมฺพฺพเสหิ ฉาทะยฺยิ	อจฺจตุสฺสสฺสลิหิ ผลั ๑

๑. ม. พฺรหฺมเหตุว ๑ ๒. ขุ. อ. ๓๓/๘๕/๑๒๕ ๑

๓. สฺยา. รติยา ๑ ย. จรเต ๑ ๔. ย. สทา ๑

๕. ม. ย. ภตฺติโก ๑ ๖. ม. อสงฺขยิ ๑ ๗. ม. ย. จหิ ๑

*เล่มที่ 25 ทุตยวคเค จุพวจตุเถรคาถาวณณา หน้า 115

สตสหัสเส อิต(๑) กปะเป ยํ ทานมทที ตทา
ทुकคตี นากิขานามิ อจตุตทสุสสุตีทำ ผลํ ฯ
กิลเสา ฉापिता มยหํ ฯเปฯ กคํ พุทฐสุส สาสนนุตติ ฯ

อถ จุพวจตุเถโร อรหตุตํ ปตฺวา เตลลํ กิกขุณํ
กลหากริตยา สกตุถวินาสํ ทิสฺวา ฆมมลํเวคปฺตฺโต อตุตโน
จ ปตฺตวิเสลลํ ปจฺจเวกขิตฺวา ปิตฺโตสมนสฺสวเสน

ปามุชฺชพฺุโล กิกขุ ฆมฺเม พุทฐปฺปเวทิตे
อธิคฺจฺเญ ปทํ สนฺตุํ สงฺขารูปสมํ สุขนฺติ(๒)

คาคํ อภาสิ ฯ

ตตุถ ปามุชฺชพฺุโลติ สุปริสุทฺฐสึลตาย วิปฺปฏิสाराภาวโต
อธิกฺุสเลสุ ฆมฺเมสุ อกริตฺวิเสน ปมฺุชฺชพฺุโล ฯ (๑)

เตเนวาท ฆมฺเม พุทฐปฺปเวทิตेติ ฯ ตตุถ ฆมฺเมติ
สตุตตีสาย โพิทฺธิกฺุขิยฆมฺเม นววิเช วา โลกตุตฺตรฆมฺเม ฯ โส ทิ
สพฺุพฺุณฺณพฺุทฺฐเรน สามุกกํสิกาย เทสนาย ปกาสิตตุตา สาคิสยํ
พุทฺฐปฺปเวทิตे นาม ฯ ตสุส ปน อธิคฺมุปายภาวโต เทสนาฆมฺโมปิ
อิธ ลพฺุภเตว ฯ

ปทํ สนฺตฺนฺติ นิพฺุพานํ สนฺุชาย วทติ ฯ เอวรฺุโป
หิ กิกขุ สนฺตุํ ปทํ สนฺตุํ โกฏฺุจาสํ สพฺุพฺุสงฺขารานํ
อุปสมภาวโต สงฺขารูปสมํ ปรมสุขตาย สุขํ นิพฺุพานํ
๑. ม. สตสหัสสุตีโต ฯ ๒. ข. เถร. ๒๖/๑๔๘/๒๖๓ ฯ
๓. ม. ปโมทพฺุโล ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 116

อริคจจติ วินุทติเยว ฯ

ปริสุทฺธสีโล หิ ภิกฺขุ วิปฺปฏิสาราภาเวน ปามุชฺชพฺหุโล(๑)
สทฺธมฺเม ยุตฺตปฺปยุตฺโต วิมุตฺติปริโยसानา สพฺพสมฺปตฺติโย (๒)
ปาปฺณาติ ฯ ยถาห อวิปฺปฏิสารถฺถานี โข อานนฺท กุสลานี
สีลานี อวิปฺปฏิสโร ปาโมชฺชตฺถายาติอาทิ ฯ

อถวา ปามุชฺชพฺหุโลติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา
สุวากฺขาโต ธมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน สงฺโฆติ รตนตฺตยํ สนฺธาย
ปโมทพฺหุโล ฯ กตฺถ ปน โส ปโมทพฺหุโล ก็ วา กรโธตีติ
อาห ธมฺเม พุทฺธปฺปเวทิตฺติอาทิ ฯ สทฺธาสมฺปนฺนสฺส หิ (๓)
สปรฺริสฺสเสวนสทฺธมฺมสฺสวณฺโยนี โสมนสิการธฺมฺมานุธฺมมฺปฏฺิพฺตฺตินํ
สุเขเนว สมฺภวโต สมฺปตฺติโย หตฺถคคาเอว โหนฺติ ยถาห
สทฺธาชาโต อุปฺสงฺกมฺติ อุปฺสงฺกมฺนฺโต ปยิริปาสตีติอาทิ ฯ

จฺหวาจฺจตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ม. ปาโมชฺชพฺหุโล ฯ ๒. สี. สมฺปตฺติโย ฯ

๓. สี. สทฺธาย สมฺปนฺนสฺส ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 117

มหาวจฺจตุเถรคาถาวณณา

ปฺลฺยวพฺสีติ อายสฺมโต มหาวจฺจตุเถรสฺส (๑) คาถา ๗ ตฺสฺส
กา อฺปฺปตฺติ

อัย กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต ภิกฺขุสํฆสฺส จ
ปานิยทานมทาสี ๗ ปุณฺ สิจิสฺส ภควโต กาลเ อฺปาสโก หุตฺวา
วิวญฺญุปนิสฺสยํ พหุปฺลฺยณกมฺมํ อกาลิ โส เตหิ ปฺลฺยณกมฺเมหิ
ตตฺถ ตตฺถ สุกฺตีสฺสเยว ตํสฺรณฺโต อิมสฺมี พุทฺธฺปฺปาเท
มกฺขรณฺฺเจ นาลกาม (๒) สมิทฺฐิสฺส นาม พฺราหฺมณฺสฺส ปฺตฺโต(๓)
หุตฺวา นิพฺพตฺติ ๗ ตฺสฺส มหาวจฺจโณติ นามํ อโหสิ ๗ โส วยปฺปตฺโต
อายสฺมโต สาริปฺตฺตสฺส ภควโต สวากภาวํ สุตฺวา โสปี
นาม มหาปฺลฺโย ยสฺส สวากตฺตํ อฺปคฺโต โสเอว มณฺเ
อิมสฺมี โลเก อคฺคปฺคฺคโลติ ภควติ สทฺธํ อฺปฺปาเทตฺวา สตฺถ
สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา กมฺมณฺฺจํ อณฺุยฺยชนฺฺโต น จิรฺสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปุณฺิ ๗ เตน วุตฺตํ อปทาน (๔)

ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส ภิกฺขุสงฺฆเ อนฺุตฺตเร
ปสฺนฺนจิตฺโต สฺมโน ปานิฆณฺฺ อปุรียี ๗ (๕)
ปพฺพตฺคฺเค ทุมคฺเค วา อากาเส วาถ ญมฺมียํ
ยทา ปานิยมิจฺจามิ จิปฺปํ นิพฺพตฺเตเต มม ๗ (๖)

- # ๑. สี่. มหาควจฺจตุเถรสฺส ๗ ๒. ม. นวพกคาม ๗
- # ๓. ม. ปฺตฺโต หุตฺวา ๗ ๔. ขุ. อ. ๓๓/๘๗/๑๓๑ ๗
- # ๕. ม. ปานิยฆณฺฺมปุรียี ๗ ขุ. ปานิยฆณฺฺ อปุรียี ๗
- # ๖. ม. มม ๗

*เล่มที่ 25 เอกนิปตวณณนา หน้ 118

สตสหสเส อิต(๑) กปะเป ยํ ทานมทที ตทา
ทुकคตี นากิขานามิ ทกทานสฺสตี(๒) ผลํ ฯ
กิลเสทา ฉापิตา มยฺหํ ฯ เป ฯ กคฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนุติ ฯ
เอวํ ปน อรหตฺตํ ปตฺวา วิมุตฺติสฺสํ อนุกฺวณฺโตะ สาสนฺสฺส
นियฺยานิกภาววิภาวเนน สพฺรหฺมจารินี อุตฺสาหชนนตฺถิ
ปญฺญาพลี สีลวตฺตูปนฺโน
สมาหิโต ฉานรโต สตีมา
ยทตฺถियํ โภชนํ ญฺญมาโน
กขฺยถ กาลํ อิธ วิตราโคติ(๓)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ ปญฺญาพลีตี ปาริหารียปญฺญา ยวิปฺสฺสนาปญฺญา
จ วเสน อภินฺนุโส สาคิสเยน ปญฺญาพลเณ สมนฺนาคโต ฯ
สีลวตฺตูปนฺโนติ อุกกํสกเตน จตฺตปาริสฺสทฺธิตีเลน รุตฺตรมฺม-
สฺสงฺขาเตหิ วตฺเตหิ (๑) จ อุปนฺโน สมนฺนาคโต ฯ
สมาหิโตติ อุปจารปฺปนาภเทเน สมารินา สมาหิโต ฯ
ฉานรโตติ ตโตเอว อารมฺมญฺปนฺนิชฺฌาเน ลกฺขญฺปนฺนิชฺฌาเน
จ รโต สตตาทิกฺขุตฺโต ฯ สพฺพกาลํ สตียา อวิปฺปวาสวเสน
สตีมา ฯ

ยทตฺถियนฺติ อตฺถโต อนเปตํ อตฺถियํ เยน อตฺถियํ

๑. ม. สตสหสฺสตีโต ฯ ๒. สฺยา. อุกกทานสฺสตี ฯ

๓. พุ. เถร. ๒๖/๑๔๕/๒๖๓ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค มหาวจคตุเถรคาถาวณณา หน้ 119

ยทคฺคิยํ ๑ ยถา ปจฺเจย ปริภุชนตฺสส ปริภุชนํ อคฺคิ ยํ
โหติ ตถา โภชนํ ภุชมาโน ๑

สามิปริโภเคน หิตํ อคฺคิยํ โหติ ทายชฺชปริโภเคน วา
น อลฺลถา โภชนนฺติ จ นิตฺสสนมคฺคํ (๑) ทภฺจพฺพํ ๑
ภุชชิสฺสตี ปริภุชชิสฺสตีตี วา โภชนํ จตฺตาริ ปจฺเจยา ๑

ยทคฺคิกนฺติ วา ปาโจ ๑ ยทคฺคํ ยสฺสตฺถาย สตฺถารา
ปจฺเจยา อนฺลถวตา ตทคฺคํ กายสฺส จิตฺตาทิอคฺคํ ตลฺลจ
อนฺปาติเสสนิพฺพานคฺคํ ๑ ตสฺมา อนฺปาทาปรินิพฺพานคฺคํ
โภชนปจฺเจย ภุชมาโน ตโตเอว กงฺเขต กาลํ อคฺคตโน
อนฺปาทาปรินิพฺพานกาลํ อากเมยฺย ๑ อิธ อิมสฺมี สาสเน
วิตฺราโค ๑ พาทฺริกสฺสฯ ปน กามสฺว วิตฺราคสฺสปี อิํ นคฺคิตี
อธิปฺปาโย ๑

มหาวจคตุเถรคาถาวณณา นิฏฺจिता ๑

๑. สี. โภชนนฺติ จ นิตฺสสนคฺคํ ๑ ม. โภชนนฺติ จ นิตฺสสนมคฺคํ ๑

วนวจตุเถรคาถาวรรณนา

นิตพุกวรรณาติ อายสุมโต วนวจตุเถรสสุส คาถา ๗ ตสฺส
กา อุปฺปตฺติ

โส กิร อตฺตทสฺสีโน ภควโต กาลเ กจฺจนฺปิโยนฺย
นิพฺพตฺโต วินตฺยา นาม นทฺยา วสฺติ ๗ ตสฺส ขุทฺทก-
นาวปฺปมาโณ อตฺตภาโว อโหสิ ๗ โส กิร เอกทิวถํ ภควนฺถํ
นทฺยา ตีเร จิตฺ ติสฺวา ปารี คนฺตุกาโม มณฺเณ ภควาติ
อตฺตโน ปิฏฺจิชฺย อโรเปตฺวา เนตฺตุกาโม ปาพฺมุเล นิปชฺชิ ๗
ภควา ตสฺส อชฺฌาสยํ ฌตฺวา ตํ อนุกมฺปนฺโต อารุหิ ๗
โส ปิตฺโตสมนสฺสชาโต โส ตํ ฌินฺทฺนฺโต ชฺยาย เวเคน จิตฺตสโร
วฺย ตาวเทว ปรตฺธีรํ ปาเปสิ ๗

ภควา ตสฺส ปุณฺณสฺส ผลํ เอตฺรหิ นิพฺพตฺตกสมฺปตฺติญจ
พฺยากริตฺวา ปกฺกามิ ๗ โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนฺุสเสสฺ
สัสนฺุโต อนเกสตฺกขตฺตุ ตาปสฺปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อรณฺญ-
วาสีเยว อโหสิ ๗ ปฺน กสฺสปพฺพทฺธกาเล กโปตโยนฺย นิพฺพตฺติตฺวา
อรณฺเณ วิหรนฺถํ เมตฺตาวิหารี เอกํ ภิกฺขุํ ติสฺวา จิตฺตํ
ปสาเทสิ ๗ ตโต ปน จูโต พาราณสิยํ กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา
วยฺปฺปตฺโต(๑) สัเวชาโต ปพฺพชิตฺวา วิวญฺญูปนิสฺสยํ พหุปุณฺณกมฺมํ
๑. สี่. วยฺปฺปตฺตกาเล ๗

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค วนวจตเถรคาถาวณณา หน้า 121

อุปจินี ฯ เอวํ ตตถ ตตถ เทวมนุสเสสุ (๑) สัสริตวา อิมสมึ
 พุทฐุปปาเท กปีถวตถุนนเร วจจโคตตสสุ นาม พุราหุณนสสุ
 เคเห ปฐิสนฐึ คณฺหิ ฯ ตสฺส มาตา ปรีปกุกคพฺภา (๒) อรณฺณํ
 ทสฺสนตถาย สลฺลชาตโทหพา อรณฺณํ ปวีสิตฺวา วิจรติ
 ตาวเทวสฺสา กมฺมชวตา จลีสฺสุ ตีโรกรณึ ปรีกฺขิปิตฺวา อํทฺสุ ฯ
 สตา ธณฺณปฺลณฺณลกฺขณึ ปฺคตํ วิชายี ฯ โส โปชิสตฺเตน
 สห ปัสฺสูกิพิกสหาโย อโหสิ ฯ วจฺจโนตีสฺส โคตฺตนามณฺจ (๓)
 อโหสิ ฯ วนาภริตฺยา วเสน วนวจฺจโนติ ปฺลณฺณายิตถ ฯ
 อปรภาเค มหาสตฺเต มหาภินิกฺขมณึ นิกฺขมิตฺวา มหาปฺชานึ
 ปทหนฺเต อหมิปี สิทฺธตถกฺมาเรณ สห อรณฺเณ วิหริสฺสามิตี
 นิกฺขมิตฺวา ตาปสฺปพฺพชฺชึ ปพฺพชิตฺวา หิมวนฺเต วสนฺโต
 อภิสมฺพุทฺธภาวํ สุตฺวา ภควโต สนฺตึกํ อุปกนฺตฺวา ปพฺพชิตฺวา
 กมฺมภูจฺจานึ คเหตฺวา อรณฺเณ วสมาโน น จิรสฺเสว
 วิปสฺสนึ อฺสุสฺสกฺกาเปตฺวา อรหตฺตํ สจฺจนาภาสิ ฯ เตน
 วุคฺคํ อปทานे (๔)

อตุถทสฺสี ตฺถ ภควา สยมฺภู โลกนายโก

วินตฺตานทฺธิยา(๕) ตีรี(๖) อุปคจฺจนิ ตถาคโต ฯ

๑. สี่. มนุสเสสุ ฯ ๒. สี่. ปรีปฺลณฺณคพฺภา ฯ

๓. ม. นามณฺจ ฯ สี่. วจฺจโนตีสฺส นามํ โคตฺตนามณฺจ ฯ

๔. พุ. อ. ๓๓/๓๘/๑๑๕ ฯ ๕. ยฺ. จินตฺตานทฺธิยา ฯ ๖. สฺยา. ตีเร ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 122

อุทกา อภินิภขมม กจฺนโป วาริโคจโร
พุทฺธึ ตาเรตุกาโมหิ(๑) อุเปสี โลกนายกั ฯ
อภีรุหตุ มั พุทฺโธ อตุถทสุสี มหามุณี
อหิ ตั ตารยิสฺสามิ ทุกฺขสุสนตุ กโร ตุวั ฯ
มม สงฺกปฺปมฺลญา ย อตุถทสุสี มหายโส
อภีรุหิตฺวา (๒) เม ปิฏฺฐี อฏฺฐาสิ โลกนายโก ฯ
ยโต สรามิ อตุถานัน ยโต ปตุโตสฺมิ วิญญตุ
สุขั เม ตาทีสิ นตุถิ ผุฏฺฐเจ ปาทตเล ยถา(๓) ฯ
อตุถตริตฺวาน สมพุทฺโธ อตุถทสุสี มหายโส
นทีตีรมุหิ จตุวาน อีมา คาถา อภาสถ ฯ
ยาวตา วตุตเต จิตตุ กงฺกาโสตุ ตรามหิ
อัย จ(๔) กจฺนโป ราชา ตาเรสิ มม ปฺลญฺวา ฯ (๕)
อิมินา พุทฺธตฺรเณน (๖) เมตุตจิตฺตฺวตฺตย จ
อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต เทวโลเก รมิสุสฺติ ฯ
เทวโลกา อีธาคนฺตุวา สุกฺกมุเลน โจทิตโต
เอกาสเน นิสีทิตฺวา กงฺขาโสตุ ตริสุสฺติ ฯ
ยถาปี ภทฺทเก เขตเต พินฺหุ อปฺปมฺปิ โรปีตุ
สมฺมา ธารี (๗) ปเวจฺจนฺเต(๘) ผลิ โตเสติ กสุสเก ฯ (๙)

- # ๑. สุยา. ตริตุกาโมหิ ฯ ๒. สุยา. อาโรหิตฺวาน ฯ
สี. อภีรุหิตฺวาน ฯ ๓. ย. ยถา ปาทตเล มุณี ฯ
๔. สุยา. ม. อยญจ ฯ สี. อยมฺปิ ฯ ๕. ม. ปญฺญา ฯ
๖. สี. พุทฺธตารเณ ฯ ๗. ม. ย. สมฺมาธारे ฯ ๘. สุยา. ปวสุสนฺเต ฯ
๙. ม. กสุสกั ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค วนวจจตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 123

ตเถวิทํ พุทฺธเขตต์ติ สมมาสมพุทฺธเทสิตํ
สมมา ชาริ (๑) ปเวจฺจนฺเต(๒) ผลํ เม(๓) โตสยิสฺสตี ฯ
ปชานปหิตตฺโตมฺหิ อุปสนฺโต นิรุปฺธิ
สพฺพาสเว ปริณฺณาย วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺทคฺคิ นานิขานามิ ตฺรณาย อิทํ ผลํ ฯ
กิลเสทา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

เอวํ ปน อรหตฺตํ ปตฺวา ภควติ กปิลวตฺตฺตฺตฺตํ วิหฺรณฺเต
ตตฺถ คนฺตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา ภิกฺขุหิ สมากโต
ปฏฺฐิสฺสณฺดารวเสน ก็ อาวุโส อรณฺเณ ฆาสฺสูหาโร ลทฺโชติ
ปฏฺฐโจ รณฺณิยา อาวุโส อรณฺณปพฺพตฺตติ อตฺตนา วุฏฺฐปพฺพเต
วณฺณนฺโต

นีลพฺภวณฺณา รุจฺจิรา สีตวารี สฺวจินฺชฺรา
อินฺทโกปกสณฺณนฺนา เต เสลา รณฺณนฺติ มนฺติ(๕)

คาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ นีลพฺภวณฺณาติ นีลวลาหกนิกฺภา นีลวลาหกสณฺจนา
จ ฯ รุจฺจิราติ รุจฺจิยา สกิริณา (๕) ปภสฺสฺรา จ ฯ สีตวารีติ
สีตลสฺลิตา ฯ สฺวจินฺชฺราติ สฺวจิสฺสทฺทฐมฺมิภาคตฺตาย สฺทฺทฐจิตฺตํ ภา
อริยานํ นีวาสนนฺจฺจานตฺตาย สฺวจินฺชฺรา ฯ คาถาสฺซตฺถํ หิ
๑. ม. ย. สมมาชาราเร ฯ ๒. สฺยา. ปเวจฺจนฺเต ฯ
๓. สฺยา. ม. มี. ฯ ๔. ข. เถร. ๒๖/๑๕๐/๒๖๓ ฯ
๕. สี. กรณฺณิยา ฯ ม. สกิริณา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 124

สถานนาสิกั กตฺวา นิหุเทโส ฯ สิตวาริสฺสูจฺจฺนฺธาติปี ปาโจ
สิตฺสูจฺวาริชฺรา สิตฺลวิมลสฺลิตาสขวนฺโตติ อตุโธ ฯ อินฺหฺโคปก-
สณฺณนาติ อินฺหฺโคปกนามเกหิ ปวาพวณฺเณหิ รตฺตกิมิหิ
สณฺญาทิตา ปาวุสฺสกาลวเสน (๑) เอวมานฺหฺ ฯ เกจิ ปนฺ อินฺหฺโคปก-
นามานิ รตฺตตฺติณานํติ วทนฺติ ฯ อปฺเร กณฺณิการ รุกฺขาติ ฯ
เสลาติ สิตามยา ปพฺพตา น ปฺสฺอุปพฺพตาติ อตุโธ ฯ เตนาห
ยถาปี ปพฺพโต เสโลติ ฯ รมยฺนติ มนฺติ มํ รมาเปนฺติ
มยฺหํ วิเวกาภิริตฺตี ปริพฺรุเหฺนติ ฯ เอวํ เถโร อตฺตโน
จิริกาลปริภาวิทฺติ อรณฺญาภิริตฺตี ปเวเทนฺโต ติวิธํ วิเวกาภิริติ
เมว ทีเปติ ฯ ตตฺถ อฺุปริวิเวเคน อณฺญาพฺยากรณฺํ ทีปิตเมว
โหติติ ฯ

วณฺณจฺจฺตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สิตฺ. ตถาวุสฺสสนฺนกาลวเสน ฯ

วนวจุตฺเถรสฺส สามเณรคาถาวณณนา (๑)

อุปฺชฌาโยติ สิวกฺสฺส สามเณรสฺส คาถา ฯ ตฺสฺส กา
อุปฺปตฺติ

โส กิร อีโต เอกตีสเ กปฺเป เวสฺสภุสฺส ภควโต กाल
กฺลเคเห นิพฺพตฺโต เอกทิวสฺส เณจิทเวว กรณฺเณน อรณฺณํ
ปวิญฺโจ ตตฺถ ปพฺพตฺนตฺเร นิสินฺนํ เวสฺสภกฺ ภควนฺตํ ทิสฺวา
ปสฺนนฺจิตฺโต อุปฺสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา อณฺชลี ปคฺคยฺห อฏฺฐาสิ ฯ
ปฺน ตตฺถ มโนหรานิ กาสุมาริกผลานิ ทิสฺวา ตานิ คเหตุวา
ภควโต อุปเนสิ ปฏิกฺคเหสิ ภควา อนุกมฺปํ อุปาทาย ฯ

โส เตน ปฺนณฺกมฺเมเน เทวมนฺสฺเสสฺส สฺสรนฺโต กตฺสฺปตฺส
ภควโต สาสเน มาตุเล ปพฺพชนฺเต เตน สทฺธิ ปพฺพชิตฺวา
พหุ วิวญฺญฺปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจินิตฺวา อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท
วนวจุตฺเถรสฺส ภากิเนยฺโย หุตฺวา นิพฺพตฺโต สิวโกตฺติสฺส
นามํ อโหสิ ฯ ตฺสฺส มาตา อตฺตโน เชฏฺฐภาคิเก วนวจุ
สฺสเน ปพฺพชิตฺวา ปพฺพชิตฺกิจฺจิมตฺถกํ(๒) ปาเปตฺวา อรณฺเณ
วิหรนฺเต ตํ ปวตฺตี สุตฺวา ปฺตตํ อห ตาต สิวกฺ เถรสฺส
สนฺตฺเก ปพฺพชิตฺวา เถรํ อุปฏฺฐห มหฺลลโกทานิ เถโรติ ฯ
โส มาตุ เอกวเจเนเนว จ ปุพฺเพกตาริการตฺาย จ มาตุลตฺเถรสฺส
สนฺตฺกํ คนฺตฺวา ปพฺพชิตฺวา ตํ อุปฏฺฐหนฺโต อรณฺเณ (๓) วสติ ฯ

๑. ม. สิวกสามเณรคาถาวณณนา ฯ

๒. สී. ปพฺพชชากิจฺจิมตฺถกํ ฯ ๓. สී. อรณฺเณว ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 126

ตสฺส เอกทิวสํ เกนจิตฺเวว กรณฺเณน คามนฺตุํ คตสฺส
 ขโร อาพาโธ อุปฺปชฺชติ ฯ มนุสฺเสสฺสุ เกสชฺชํ กโรนฺเตสฺสุปี
 น ปฏิปฺสฺสมฺภิ ฯ ตสฺมี จิรายนฺเต เถโร สามเณโร จิรายติ
 กิ นฺุ โข การณฺนติ ตตฺถ คนฺตุวา ตํ คิถานํ ทิสฺวา
 ตสฺส ตํ ตํ กตฺตพฺพชฺชตฺถํ กโรนฺโต ทิวสภาคํ วิดีนาเมตฺวา
 รตฺติภาเค พลวปจฺจฺฐเวลายํ อหา สิวก น มยา
 ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย คามเม วสิตปฺพพํ อโธ อรณฺณเมว
 คจฺจฺนามาติ ฯ ตํ สุตฺวา สิวโก ยทิปี เม ภนฺเต อิทานิ
 กาโย คามนฺเต จิตฺโต จิตฺตํ ปน อรณฺณเเว ตสฺมา สยาโนปี
 อรณฺณเมว คมิสฺสามิติ ตํ สุตฺวา เถโร ตํ พาหายํ กเหตุวา
 อรณฺณเมว เนตฺวา โอวาทํ อทาสี ฯ โส เถรสฺส โอวาเท
 จตฺวา วิปฺสฺสิตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุคฺตํ อปทาน (๑)
 กณฺโณวโร ชิตนฺตุํ นิสินฺนํ ปพฺพตฺนตฺเร
 อทฺทสํ วิรัชํ พุทฺธํ โลกเชฏฺฐํ นราสภํ ฯ
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน สิริเร กตฺวาน อณฺชลี
 กาสุมาริผลํ คยฺห พุทฺธเสฏฺฐจฺจฺสทาสหํ ฯ
 เอกตีเส อโธ กปฺเป ยํ ผลํ อทฺที ตทา
 ทุคฺคตี นากิขานามิ ผลทานสฺสตีหํ ผลํ ฯ
 กิเลสา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺถํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

๑. พ. อ. ๓๓/๕๓/๑๔๔ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค วนวจตุเถรสส สามเณรคาถาวณณนา หน้า 127

โธ อรหตุตํ ปตุวา อุปชฎาเยน อตตนา จ ปวุตตมตุถํ
สํสนุเทตุวา (๑) อตตโน วิเวกาภิริตี (๒) กตทิจจตถจ ปเวเทนุโต
อุปชฎาโย มํ อวจาตี (๓) อิตโต คจณามิ สิวก
คามเม วสติ กาโย อรณณํ เม คโต มโน
เสมานโกปี คจณามิ นตถิ สจฺโก วิชานตฺนตฺติ (๔)

คาถํ อภาตี ฯ

ตตถ อุปชฎาโยตี วชชวชชํ อุปนิชฎายตี หิตเตสิตํ
ปจฺจปฏฺฐเปตุวา ฌาณจกฺขุณา เปกฺขตีตี อุปชฎาโย ฯ มนฺติ
อตตทานํ วทตี ฯ อวจาตี อภาตี ฯ

อิตโต คจณามิ สิวกาตี วุตฺตาการทสฺสนํ สิวก อิตโต
คามนฺตรโต (๕) อรณณภูจฺจานเมว เอหิ คจณาม ตเทว อมฺหากํ
วสนโยคฺคนตฺติ อธิปฺปาโย ฯ เอวํ ปน อุปชฎาเยน วุตฺโต
สิวโก ภโหฺร อสฺสาชานีโย วิย กสาภิหโต สญฺชาตสํเวโค
หุตฺตวา อรณณเมว คนฺตูกามตํ ปเวเทนุโต

คามเม วสติ กาโย อรณณํ เม คโต มโน
เสมานโกปี คจณามิ นตถิ สจฺโก วิชานตฺนตฺติ อาท ฯ

ตสฺสตุโถ ยสฺมา อิทานิ ยทึปี เม อิทํ สรึรํ คามนฺเต
จิตฺตํ อชฎาโส ปน อรณณเมว คโต ตสฺมา เสมานโกปี

๑. ม. สํสนุเทตุวา ฯ ๒. ม. วิเวกาภิริตีกตํ ฯ ๓. ม. อวจ ฯ

๔. ขุ. เถร. ๒๖/๑๕๑/๒๖๓ ฯ ๕. ม. คามนฺตโต ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 128

คจฺฉามิ เกลณฺณน จานนิตฺตชฺชชคฺคเมเนสุ อสมคฺคตตาย สยาโนปิ
อิมินา สยิตากาเรน สรีสโป(๑) วิย ปริสโปปฺนุโต (๒) เอถ ฆนฺเต
อรณฺณเมว คจฺฉาม กสฺสฺมา นตฺถิ สงฺโก วิชานตฺติ (๓) ยสฺสฺมา
ธมฺมสภาโว กามสฺสฺ สัสสเร จ อาทินฺว เนกฺขมฺเม นิพฺพาน
จ อานิตฺตํ ยถาวโต ชานนตฺตสฺส น (๔) กตฺถจฺจิ สงฺโก ตสฺสฺมา
เอกปเทเนว อุปชฺฌายสฺส อาณา อนฺนุจฺจิตาติ (๕) ตทปเทเสน อณฺณํ
พฺยาภาสิ ฯ

วณฺวจฺจตฺเตรสามเณรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

กฺุณฺฑชานตฺเตรคาถาวรรณนา

ปฺลฺลจ ฉินฺเต ปฺลฺลจ ชเหติ อายสฺมโต กฺุณฺฑชานตฺเตรสฺส
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ

โส กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาลे หังสวตฺนคเร กุลเกเห
อุปฺปนฺโน วยปฺปตฺโต เหฏฺฐจา วุตฺตนเยเนว ภควนฺตํ อุปสงฺกमितฺวา
ธมฺมํ สฺสนฺนโต สตฺถาราเอกํ ภิกฺขุํ ปจฺฉมํ สลากํ คณฺหนฺตานิ
อคฺคกฺุณฺจาเน จปฺปิยมาณํ ทิสฺวา ตํ จานนฺตฺรํ ปตฺถเอตฺวา ตทนฺนฺรुปี
ปฺลฺลจํ กโรนฺนโต วิจฺริ ฯ โส เอกทิวสํ ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต
นิโรธสมาปตฺติโต ภูฏฺฐาย นิสฺสินฺนสฺส มโนสฺสิลาจฺจณฺณปฺปิยชฺรํ มหนฺตํ
๑. สี่. สิริสโป ฯ ๒. ม. สรีสโปนุโต ฯ ๓. ม. วิชานตฺนฺติ ฯ
๔. สี่. นสฺสทโท นตฺถิ ฯ ๕. สี่. อาณํ อนฺนุจฺจิตโต ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค กุณฺฑชานตเถรคาถาวณณา หน้า 129

กทลผลกณณิกั อูปเนสิ ตั ภควา ปฏิกุคเหตุวา ปริภุณชิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เอกาทสกุชตุตฺถุ เทเวสุ เทวราชชํ
การเสสิ ฯ จตุวิสตติวาเร ราชา อโหสิ จกุกวตฺติ ฯ เอว โส
ปฺนปฺปฺนํ ปุณฺณานิ กตฺวา อปราปฺริ เทวมนุสฺเสสุ สัสนฺโต
กสฺสปพุทฺธกาลे ภูมฺมเทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ

ที่หมายกพุทฺธานํ จ นาม น อนฺวทฺธมาสิโก อฺโปสโธ
โหติ ฯ ตถา หิ วิปฺสฺติสฺส ภควโต ฉพฺพสฺสนฺตเร (๑) อฺโปสโธ
อโหสิ ฯ กสฺสปทสพโธ ปน ฉญฺเจ ฉญฺเจ มาเส ปาฎิโมกฺขํ
โอสารเสสิ ฯ ตสฺส ปาฎิโมกฺขสฺส โอสารณกาลे ทิสาวาสิกา
เทว สหายกา ภิกฺขุ อฺโปสธํ กริสฺสามาติ คจฺจนฺติ ฯ
อัย ภูมฺมเทวตา จินฺเตสิ อิมสํ ทฺวินฺนํ ภิกฺขุณํ เมตฺติ
อติวिय ทพฺหากี นุ โข เกทเก สติ ภิชฺเชยฺยํ น ภิชฺเชยฺยุนฺติ (๒)
สา เตสํ โอกาสํ โอลอกยมานา เตสํ อวิทฺฐเรเนว คจฺจนฺติ ฯ
อเถโก เถโร เอกสฺส หตุเถ ปตฺตจิวฺริ ทตฺวา สรีรวลณฺชนตฺถํ
อุทกผาสูกุณฺจํ คนฺตฺวา ไรตหตุถปาโท หุตฺวา คุมฺพสมิปปโต
นิกฺขมฺติ ฯ ภูมฺมเทวตา ตสฺส เถรสฺส ปจฺจนฺโต คจฺจนฺติ (๓)
อุตฺตมรฺูปา อิตฺถิ หุตฺวา เกเส วิฐฺนิตฺวา สัวิชาย สมฺพนฺชนฺติ
วिय ปิฎฺจियิ ปัสสุ ปุณฺณมานา วिय สากฺกํ สัวิชาย นิवासยมานา

๑. ม. ฉพฺพสฺสนฺตเร ฉพฺพสฺสนฺตเร ฯ

๒. ม. ภิชฺเชยฺย น ภิชฺเชยฺยาติ ฯ ๓. สี่. ปจฺจนฺโต ปจฺจนฺโต คจฺจนฺติ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 130

วีย จ หุตฺวา เทรสฺส ปทานุปทิกา หุตฺวา คุมฺพโต
นิกฺขนฺตา ฯ เอกมนฺเต จิตฺโต สหายกตฺเตโร ตํ การณํ ทิสฺวา
โทมนสฺสชาโต นฺนฺโจ ทานี เม อิมินา ภิกฺขุณา สทฺธิ
ทีฆรตฺตานุกฺโต สีนโห สจําห์ เอวํ วิรุฬฺหภาวํ (๑) ชาเนยฺย
เอตฺตํ อทฺธานํ อิมินา สทฺธิ วิสฺสาสํ น กเรยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา
อากจฺจนตฺสเสวสฺส หนฺทาวุโส (๒) ตฺยํ ปตฺตจิวฺรํ ตาทิเสน
ปาเปน สทฺธิ เอกมฺภคิ (๓) นากจฺจามิตฺติ อห ฯ ตํ กถํ สุตฺวา
ตฺสฺส ลชฺชีกิภฺขุโน หทยํ ติจิณฺสตฺตํ คเหตฺวา วิทฺธํ วีย
อโหสิ ฯ ตโต นํ อห อาวุโส กิ นามตํ วทสิ อห
เอตฺตํ กถํ ทุกฺกฏมตฺตํปี อापตฺตี น ชานามิ ฯ ตํ ปน
มํ อชฺช ปาโปติ วทสิ กิ เต ทิฏฺฐนฺติ ฯ กิ อญฺเณน
ทิฏฺฐเณน กิ ตํ เอวํวิเชน อลงฺกตปฺภฺยตฺเตน มาตฺฐคามน สทฺธิ
เอกญฺจฺจเน หุตฺวา นิกฺขนฺโตติ ฯ (๔) นตฺถเอตํ อาวุโส มยํ นําห
เอวรูปํ มาตฺฐคามํ ปสฺสามิตฺติ ฯ ตฺสฺส ยาวตฺตํยํ กเถนตฺสฺสาปี
อิตโร เถโร กถํ อสทฺทหิตฺวา (๕) อตฺตนา ทิฏฺฐการณํ เยว
ภูตฺตํ(๖) กตฺวา คณฺหนฺโต เตน สทฺธิ เอกมฺภเคน อคนฺตฺวา
อญฺเณน มภฺเคน สตฺถุ สนฺตํกํ คโต ฯ อิตโรปี ภิกฺขุ อญฺเณน
มภฺเคน สตฺถุ สนฺตํกํเยว คโต ฯ
๑. ม. เอวํวิฆภาวํ ฯ ๒. สී. คณฺหวาสุโส ฯ ๓. สී. เอกมภฺเคน ฯ
๔. สී. น นิกฺขนฺโตติ ฯ ๕. สී. น ตฺสฺส กถํ สทฺทหิ ฯ
๖. ม. ภูตฺตํ ฯ สී. ภูตฺตํกํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุตยวคเค กุณฺฑธานตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 131

ตโต ภิกฺขุสํฆสฺส อุโปสถาคารี ปวิสฺนเวลาย โส ภิกฺขุ
ตํ ภิกฺขุํ อุโปสถกฺเค สยฺขานิตฺวา อิมสฺมี อุโปสถกฺเค เอวฺรุโป
นาม ภิกฺขุ (๑) อตฺถิ นานํ เตน สทฺธิ อุโปสถํ กริสฺสามิตฺติ
นิกฺขมิตฺวา พหิ อฏฺฐาสี ๑ อถ ภูมฺมเทวตา ภาริยํ มยา
กมฺมํ กตฺนติ มหฺลลฺกอุปาสกฺวณฺเณน ตสฺส สฺนติกํ คนฺตุวา
กสฺมา ภูนฺเต อโย อิมสฺมี จาเน จิตฺติ อห ๑ อุปาสก
อิมํ อุโปสถกฺกํ เอโก ปาปภิกฺขุ ปวิฏฺฐโจ อหํ เตน สทฺธิ
อุโปสถํ น กริมิตฺติ พหิ จิตฺมฺหิตฺติ ๑ ภูนฺเต มาเอวํ กณฺหถ
ปริสฺทฺฐสฺสีโล เอส ภิกฺขุ ๑ ตฺเมหฺหิ ทิฏฺฐมาตุคาโม นาม
อหํ (๒) มยา ตฺมฺหากํ วิมฺสนตฺถาย ทพฺพกา (๓) นฺ โข อิมตํ
เถรานํ เมตฺติ โน ทพฺพกาติ ลชฺชีกาว่า (๔) โอลเณนฺเตน ตํ
กมฺมํ กตฺนติ ๑ โโก ปน ตฺวํ สปฺปฺริสฺสาคี ๑ อหํ เอกา
ภูมฺมเทวตา ภูนฺเตติ ๑ เทวปฺตฺโต กเถนฺโต (๕) ทิพฺพานุภาเว น
จตุวา เทรสฺส ปาเทสฺส นิปฺติตฺวา มยฺหํ ภูนฺเต ขมถ เอตํ
โทสํ เถโร น ชานาติ อุโปสถํ กริธาติ เถโร ยาจิตฺวา
อุโปสถกฺกํ ปเวเสสิ ๑ โส เถโร อุโปสถํ ตาว เอกกฺขจฺจเน
อกาสี มิตฺตสฺนถวเวสน ปน ปฺน เตน สทฺธิ น เอกกฺขจฺจเน
อโหสีติ ๑ (๖) อิมสฺส เทรสฺส กมฺมํ น กถิยฺติ จุทิตกฺคเถโร ปน
๑. ม. ปาปภิกฺขุ ๑ ๒. สී. นนฺโย อหเมว ๑ ๓. ม. ทพฺพกา ๑
๔. ม. ภิกฺขุชานาภิกฺขุชานาภาวํ ๑ สී. อุทาหุ โน ทพฺพกาติ ลชฺชิลชฺชีกาว่า ๑
๕. สී. กเถนฺโต กเถนฺโตว ๑ ๖. สී. วสีติ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 132

อปรายปริ วิปัสสนาย กम्मัม กโรนุโต อรหตฺตํ ปาปุณฺธิ ฯ

ภุมมเทวตา ตสฺส กम्मสฺส นิสฺสนฺเทน เอกํ พุทฺธนฺตรํ
อปายภยโต นิมนฺจิจฺจตุลฺ ฯ สเจ ปน กิสฺมิณฺจิกิ กาเล มนุสฺสจฺจตุลฺ
อากจฺจติ อณฺเณน เยน เกนจิกิโต โทโส ตสฺเสว อุปริ
ปตฺติ ฯ โส อมฺหากํ ภควโต กาเล สาวตฺถิยํ พุราหฺมณฺกุเล
นิพฺพตฺติ ฯ ชานมาณโวติสฺส นามํ อํกํสุ ฯ โส วยฺยปฺตฺโต
ตโย เวเท อุกฺกณฺหิตฺวา มหฺลลกกาเล สตฺถุ ชมฺมเทสนํ
สุตฺวา ปฏฺฐิตฺทสฺสทฺโร ปพฺพชฺชि (๑)ตสฺส อุปสมฺปนฺนทิวสโต
ปฏฺฐาย เอกา อลงฺกตปฏฺิยตฺตา อิตฺถิ ตสฺมี คามํ ปวิสฺนฺเต
สทฺธิเชว คามํ ปวิสฺติ นิกฺขมฺนฺเต นิกฺขมฺติ ฯ วิหาริ
ปวิสฺนฺเตปิ สทฺธิ ปวิสฺติ ติฏฺฐนฺเตปิ ติฏฺฐตฺติ เอวํ
นิจฺจานุพฺนฺชา ปณฺญาตฺติ ฯ

เถโร ตํ น ปสฺสตี ฯ ตสฺส ปน ปุริมกम्मนิสฺสนฺเทน
สา อณฺเณสํ อุปฏฺฐาตฺติ ฯ คามเม ยาคุํ ภิกฺขณฺจ ททฺมานา
อิตฺถิโย ภนฺเต อัยเอโก ยาคุอุพฺพุโก ตมฺหากํ เอโก
อิมิสฺสา อมฺหากํ สหายิกายาติ ปรีหาสํ กโรนฺติ ฯ เกรสฺส
มหตี วิหสา โหตี ฯ วิหารคตฺปิ นํ สามเณฺรา เจว ทหฺรา
ภิกฺขุ จ ปรีวารตฺวา ธาโน กุณฺโฑ (๒) ชาโตติ ปรีหาสํ
กโรนฺติ ฯ

๑. สี่. ปฏฺฐิตฺทสฺสทฺโร สาสเน ปพฺพชฺชิตฺวา อุปสมฺปนฺโน อโหสิ ฯ

๒. ม. โกณฺโฑ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุตยวคเค กุณฺขธานตฺเถรคาถาวณณา หน้า 133

อถสฺส เตเนว การณน กุณฺขธานตฺเถโรติ นามิ ชาตํ ฯ
 โส อฏฺฐาย สมฏฺฐาย เตหิ กยิรมานํ เกพี สหิตฺตุ อสฺสโกนฺโต
 อุมมาทํ คเหตุวา ตุมฺเห โกณฺขธา ตุมฺหากํ อฺปฺชฌาโย
 โกณฺโข อจารโย โกณฺโขติ วทติ ฯ อถ นํ สตฺถ อโรเจสุ
 โกณฺขธาโน ฆนฺเต ทหรสามณฺเรหิ สทฺธิ เอวํ ผรุสฺวาจํ
 วทสีติ ฯ สตฺถา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร ตฺวํ ฆาน
 สามณฺเรหิ สทฺธิ ผรุสฺวาจํ วทสีติ วตฺวา เตน สจฺจํ ฆควาติ
 วุตฺเต กสฺมา เอวํ วทสีติ (๑) อาห ฯ ฆนฺเต นิพฺพุทฺธิ วิเหตํ
 อสหนฺโต (๒) เอวํ กถเมตีติ ฯ ตฺวํ ปุพฺเพ กตฺถกมฺมํ ยาวชฺชทิวสา
 ชีราเปตฺุ น สกฺโกสิ ปฺน เอวรूपํ ผรุสํ มาวทิ ภิกฺขุติ
 วตฺวา อาห

มาโวจ ผรุสํ กถฺจิ วุตฺตา ปฏฺิวทฺทยฺยํ ตํ
 ทฺกฺขา หิ สารมฺภกถา ปฏฺิทนฺนฺทา สฺเสยฺยํ ตํ ฯ
 สเจ เนเรสี อตฺตานํ กํโส อฺปฺหโต ยถา
 เอส ปตฺโตสิ นิพฺพานํ สารมฺภโก เตน วิชฺชตีติ ฯ

อิมญจ ปน ตสฺส เถรสฺส มาตฺฐคาเมน สทฺธิ
 วิจรณภาวํ โกสฺสรณฺโยปี กถยีสฺสุ ฯ ราชา กจฺจถ ฆณ
 วิมฺสธาติ เปเสตฺวา สยฺปิ มนฺเทเนว ปรีวารน เถรสฺส
 วสนฏฺฐานํ คนฺตฺวา เอกมฺนฺเต โอลเณนฺโต อฏฺฐาสิ ฯ ตสฺมี
 # ๑. ม. วทสีติ ฯ ๒. ส. วิเหตํ สหิตฺตุ อสหนฺโต ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 134

ขณ เถโร สัจจิมมํ กโรนโต นิสินโน โหติ สปิ อิตถิ
อวิหเร จาเน จิตา วีย ปญญาติ ฯ ราชา ทิสวา
อตุถิํ การณนุติ ตสฺสา จิตฺตฺจฺจํ อคมาสิ ฯ สตา ตสฺมี
อากจฺจนฺเต (๑) เกรสฺส วสนปณฺณสาลํ ปวิฏฺฐา วีย อโหสิ ฯ
ราชาปิ ตาย สทฺธิํ ตเมว ปณฺณสาลํ ปวีสิตฺวา สพฺพตถ
โโอลเกนฺโต อทิสฺวา นายํ มาตุคาโม เกรสฺส เอโก
กมฺมวิปาโกติ สลฺลํ กตฺวา ปจฺมํ เกรสฺส สมิเปน คจฺจนฺโตปิ
เถริ อวฺนฺทิตฺวา ตสฺส การณฺสฺส อฏฺฐกาวิ ฌตฺวา อากมฺม
เถริ วฺนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสินโน กจฺจิ ฆนฺเต ปิณฺฑเกน
น กิลมถาติ ปุจฺฉิ ฯ เถโร วฏฺฐติ มหาราชาติ อาท ฯ
ชานามหิ ฆนฺเต อยฺยสฺส กถิ (๒) เอวฺรูเปน ปรีกฺกิเสเสน
สทฺธิํ จรฺนฺตานํ ตุมฺหากํ เก นาม ปสฺสิตฺสฺสนฺติ อิตฺโต
ปฏฺฐาย โว ภิกฺขุ (๓) คมฺนภิกฺขุํ นตฺถิ อหิ จตฺถิ ปจฺจเยหิ
ตฺเมห อฺปฏฺฐหิสฺสามิ ตฺเมห โยนิโส มนสิกาเร มา
ปมฺชชฺธาติ นิพฺพธิํ ภิกฺขุํ ปฏฺฐเปสิ ฯ เถโร ราชานํ
อฺปตฺถมถกํ ลภิตฺวา โภชนสฺปฺปาเยน เอกคฺคจิตฺโต หุตฺวา
วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ ตโต ปฏฺฐาย สตา
อิตฺถิ อนฺตรธาปิ ฯ

ตทา มหาสุภทฺทา อุกฺคนฺนเร มิจฺฉนาทิสฺสจฺจิกฺกุเล วสฺมานา

๑. สี่. อากจฺจนฺเต อากจฺจนฺเต ฯ ๒. สี่. อยฺยกาณํ ฯ

๓. ม. กตฺถจฺจิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุตยวคเค กุณฺฑชานตฺเถรคาถาวณณา หน้า 135

สตถา มํ อนุกรมฺปตฺติ อุโปสถํ อธิฏฺฐาย นีรามคฺนฺธา หุตฺวา
อุปฺริปาสาทเต จิตา อิมานิ ปุปฺผานิ อนุตฺเร อจตุวา
ทสพลสฺส มตฺถเก วิตานํ หุตฺวา ติฏฺฐนฺตุ ทสพลโ อิมาย
สญฺญาเย เสว ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ มยฺหํ ภิกฺขํ
คณฺหตฺติ สจฺจกิริยํ กตฺวา อฏฺฐ สุมนฺปุปฺผมฺภูจฺโย วิสฺสชฺเชสิ ฯ
ปุปฺผานิ คนฺตุวา ชมฺมเทสนาเวลาย สตฺถ มตฺถเก วิตานํ
หุตฺวา อฏฺฐํสุ ฯ สตฺถา ตํ สุมนฺปุปฺผวิตานํ ทิสฺวา จิตฺเตเนว
สุภทฺทาย ภิกฺขํ อธิวาเสตฺวา ปฺนทิวเส อรุณฺเ อฏฺฐจฺเ
อานนฺทเถโร อห อานนฺท มยฺ อชฺช พุริ ภิกฺขาจาร์
คมิสฺสาม ปุณฺชชฺชนานํ อทตฺวา อริยานํเยว สลากํ เทหิติ ฯ
เถโร ภิกฺขุณฺ อารโจะสิ อาวุโส สตฺถา อชฺช พุริ
ภิกฺขาจาร์ คมิสฺสตี ปุณฺชชฺชชา มา คณฺहनฺตุ อริยว
สลากํ คณฺहनฺตฺติ ฯ กุณฺฑชานตฺเถโร อหฺร (๑) อาวุโส
สลากนฺติ ปจฺมเยว หตฺถํ ปสาเรสิ ฯ อานนฺโท (๒) สตฺถา
ตาทิสานํ ภิกฺขุณฺ สลากํ น ทาเปติ อริยานํเยว ทาเปหิติ
วิตกฺกํ อุปฺปาเทตฺวา คนฺตุวา สตฺถ อารโจะสิ ฯ สตฺถา
อาหาราเปนฺตสฺส สลากํ เทหิติ อห ฯ

เถโร จินฺเตสิ สเจ กุณฺฑชานสฺส สลากา ทาคฺ
น ยุตฺตา อถ สตฺถา ปฏฺิพาหฺเยย ภวิสฺสตี เอตฺถ การณฺนติ
๑. สี่. อห อาหาร ฯ ๒. สี่. อาวุโส ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 136

กฤษณชานสสุ สลากั ทศสามิติ คมนั อภินิหรี ฯ กฤษณชานโน
ตสสุ ปุเร อากมนนาเอว อภินุญาปาทกั จตุตถชุฆานัน
สมาปชชิตุวา อิทธิยา อากาเส จตุวา อาหารวูโส อานนุท
สตุถา มั ชานาติ มาทิสั ภิกขุํ ปจมี สลากั คณหนุตั
น สตุถา นิวาเรตีติ หตุถั ปสาเรตุวา สลากั คณหิ ฯ
สตุถา ตั อตุถูปตุตตี กตุวา เถริ อิมสมิ สาสเน ปจมี
สลากั คณหนุตานัน อุกฤษณชานเน จเปติ ฯ ยสมมา อัย เถโร
ราชานัน อูปตุถมุกกั ลภิตุวา สปปายาหารลาเกเน สมานิตจิตโต
วิปัสสนาย กम्मั กโรนุโต อุนิสสยสมปนุนตาย ฉพภินุโย
อโหสิ ฯ เตน วุตตัม อปทานเน (๑)

สตุตทาหิ ปฐิสลลันนัง สยมมกภ อุกฤษณชานัน
ปสนนุจิตโต สุมโน พุทฺธเสฏฺฐิ อุกฤษณชานัน ฯ
วูกฺขิต्तัม (๒) กาลมณฺเฑน ปทุมุตฺตริ มหามุณี
มหนฺตัม (๓) กทลิกณฺเฑน กเหตุวา อุกฤษณชานัน ฯ
ปฏิกุคเหตุวา (๔) ภควา สพุพฺพณฺเฑน (๕) โลกนายนโก
มม จิตตัม ปสาเทนุโต ปริกฤษณชานัน มหามุณี ฯ
ปริกฤษณชานัน สมพุทฺโธ สตุถวาโห อุนุตฺตรโ
สกาสนเน นิสิติตุวา อิมมา คธา อภาสธ ฯ

๑. พุ. อ. ๓๒/๓๓/๑๖๖ ฯ ๒. ส. อุกฤษณชานัน ฯ ๓. ส. ย. มหนุตัม ฯ
๔. ส. ย. ปฏิกุคเหตุ ฯ ๕. พ. ตัม ผลัม ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค กุณฺทธานตเถรคาถาวณณา หน้า 137

เย จ สนฺติ สมีตาโร (๑) ยกุขา อิมมฺหิ ปพฺพเต
อธฺมเย ภูตคณา สพฺเพ (๒) สฺถนฺนํ วจันํ มม ฯ
โย โส พุทฺธํ อปฺภูจาสี มิคฺราชํว เกสรี
ตมฺหํ กิตฺตยิสฺสามิ สฺถนาถ มม ภาสโต ฯ
เอกาทสฺสจกฺขตฺตํ โส เทวราชา ภาวิสฺสติ
จตฺตตีสฺติกฺขตฺตญฺจ (๓) จกฺกวตฺตี ภาวิสฺสติ ฯ
กปฺปสฺตสทสฺสมฺหิ โอกฺกาถกฺกสฺสมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภาวิสฺสติ ฯ
อกฺโกสิตฺวาน สมณฺเ สีสฺวานฺเต อนาสเว
ปาปกมฺมวิปาเกน นามเชยฺยํ ลภิสฺสติ ฯ
ตสฺส ฆมฺเม สฺทายาโท โอรโส ฆมฺมนิมฺมิโต
กุณฺทธานนฺติ นามนฺ สาวโก โส ภาวิสฺสติ ฯ
ปวิเวกํ อนฺนํ อนุยฺยโต ฌายี ฌานโร อหํ
โตสยิตฺวาน สตฺถารํ วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
สาวเกหิ (๔) ปฺริวฺโต ภิกฺขุสํฆปฺรฺกฺขโต (๕)
ภิกฺขุสํฆเม นิสิตฺตฺวา สลาถํ คายี ชิโน ฯ
เอถํสํ จีวรํ กตฺวา วนฺทิตฺวา โลกนํ ยถํ
วทํ วรรณํ ปฺรฺโต ปจฺมํ อคฺคเหสํ ฯ

๑. ย. เย สนฺติ สมีตาโร ฯ ๒. ม. ย. อธฺมเย ภูตคพฺพานิ ฯ

๓. ม. จตฺตวีสฺติกฺขตฺตญฺจ ฯ ๔. ส. ย. สาวกคฺเคหิ ฯ

๕. สฺยา. ม. ...สจฺฆมฺปฺรฺกฺขโต ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 138

เตน กมฺเมน ภควา ทสสหัสสิกมฺปโก(๑)
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสีทิตฺวา อคฺคกฺกุจฺจานเน จเปสิ มํ ฯ
วีริยํ เม ชฺฐโรชฺรอยฺหิ โยคกฺกเขมาธิวาทนํ
ชาเรมิ อนฺติมํ เทหิ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสเน ฯ
กิลเลสา ฌาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ ฯ

เอวํกฺกุตฺตสฺสปี อิมสฺส เถรสฺส กุณฺเณ (๒) อชานนฺตา เย
ปฺลฺลชฺชนา ภิกฺขุ ตทา ปจฺมํ สลากกฺกหฺเณ กิ นฺนุ โข
เอตฺตนฺตฺติ สมฺจินฺเตสฺส ฯ เตสํ วิมตฺติวิธมนฺตํ เถโร อากาสํ
อพฺภกฺกนฺตฺวา อิทธิปาฏิหาริยํ ทสฺเสตฺตฺวา อณฺญาปเทเสน
อณฺณํ พุยากรโรรนฺโต

ปฺลฺลจ จินฺนฺเต ปฺลฺลจ ชฺเห ปฺลฺลจ จุตฺตริ ภาวเย
ปฺลฺลจสงฺกาคิโต ภิกฺขุ โอมตฺติณฺโณตฺติ วุจฺจตีติ(๓)

คาคํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ ปฺลฺลจ จินฺนฺเตติ อปายุปฺปตฺตินิพฺพตฺตนฺกานิ (๔)
ปฺลฺลจโรรมฺภาคิยานิ สลฺโยชนานิ ปาทะ พนฺธนฺรชฺชุกํ (๕) วิย ปฺริโส
สฺตฺเถน เหนฺจิมฺมกฺกตฺตเยน จินฺนฺเตยฺย ปชฺเหยฺย ฯ

ปฺลฺลจ ชฺเหติ อุปริเทวโลกูปฺปตฺติเหตฺตฺกฺกานิ (๖) ปฺลฺลจฺจฺจฺจ-
ภาคิยสลฺโยชนานิ ปฺริโส คีวาย พนฺธนฺรชฺชุกํ วิย อรหฺตฺต-

- # ๑. สุยา. ทสสหัสสิปกมฺปโก ฯ ๒. สී. คุณฺณํ ฯ
- # ๓. ขุ. เถร. ๒๖/๑๕๒/๒๖๔ ฯ ๔. สී. นิพฺพตฺตฺวาปนฺกานิ ฯ
- # ๕. สී. พนฺธนํ รชฺชุกํ ฯ ๖. สී. เทวโลกูปฺปตฺติ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุตยวคเค ภูจทธานตเถรคาถาวณณา หน้า 139

มกุเคน ชเหยย ฉินฺทเหยย วาติ อตุโถ ฯ

ปลญ จุตฺตริ ภาวเขตติ เตสฺสเยว อุตฺตมภากิยสญโยชนานัน
ปหานาย สทฺฐาทีนึ ปลญฉินฺทริยานิ อุตฺตริ อนาคามิมคฺคาธคฺมโต
อุปริ (๑) ภาเวยฺย อคฺคมคฺคาธคฺมวเสน วทฺเตยฺย ฯ

ปลญสงฺกาคติโคติ เอวํภูโต ปน ปลญจณฺัน รากโทสโมหมาน-
ทิกฺกุจิสฺสกานัน อติกกฺกเมน ปหานน ปลญสงฺกาคติโค หุตฺวา ฯ

ภิกฺขุ โอมฺตฉินฺโณติ วุจฺจตีติ สพฺพธา ภินฺนภิเสตตาย
ภิกฺขุติ กามภวทิกฺกุจิวิชฺโชฆเม ตริตฺวา เตสฺ ปารภูเต นิพฺพาน
จิตฺติ จ (๒) วุจฺจตีติ อตุโถ ฯ

ภูจทธานตเถรคาถาวณณา นิฏฺจิตา ฯ

เพลภูจสีสตเถรคาถาวณณา

ยถาปี ภาโท อาชฺลโณติ आयสุมโต เพลภูจสีสตเถรสฺส
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ

โส กิริ ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห นิพฺพตฺโต
ภควนฺตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ฆมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธโร ปพฺพชิตฺวา
สมณฆมฺมํ กโรนฺโต อุปฺนิสฺสยสมฺปตฺติยา อภาเวน วิเสสํ
นิพฺพตฺเตตฺตํ นาสกฺขิ ฯ วิวญฺญูปฺนิสฺสยํ ปน พหุํ กุสลํ อุปฺจินิตฺวา
เทวมนุสฺเสสฺส สฺสฺรณฺโต ตโต (๓) เอกคฺตีสกปฺเป เวสฺสภูํ ภควนฺตํ
๑. สี. อนาคามิมคฺคาธคฺมโต จ อุปฺริ ฯ

๒. สี. จิตฺติ ฯ ๓. ม. อิตฺ (อิทํ ปทํ ยุตฺตตรํ) ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 140

ปสฺสิตฺวา ปสนฺนจิตฺโต มาตฺลุงฺผลํ อทาสี ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ นิพฺพตฺติตฺวา
อปฺราปฺริ ปุณฺณานิ กตฺวา สฺสคฺติโต สฺสคฺตี อฺปกจฺจนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺฐปฺปาเท สฺวาคฺถิยํ พุราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺโต
ภควโต อภิสฺมฺโพธิยา ปุเรตรเมว อฺรุเวลกสฺสปสฺส สฺนฺติเก
ตาปสฺปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อคฺคิ ปฺริจฺรณฺโต อฺรุเวลกสฺสปสฺส
ทมนเ อาทิตฺตปฺริยายเทสฺนายน ชฺฉิลสฺหสฺเสน สทฺธิ อรหฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

กณฺโถว โชตนํ(๒) ปุณฺณมาเยว(๓) จนฺทิมํ
ชฺลนํ ทิปฺรฺกขํ อทฺทํ โลกนายนํ ฯ
มาตฺลุงฺผลํ กยฺห อทาสี สฺตฺถโน อหํ
ทกฺขิณฺเยยฺสฺส วิรฺสฺส ปสนฺโน เสหิ ปาณิภิ ฯ
เอกตีเส อิตฺ กปฺเป ยํ ผลมทํ อหํ (๔)
ทฺกุคฺตี นากิขานามิ ผลทานสฺสิทํ ผลํ ฯ
กิลฺลสา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

เอวํ อธิคตารหฺตฺโต อายสฺมโต ฅมฺมภณฺฑาทาการิกสฺส
อฺปชฺฌาโย อยํ เถโร เอกทิวสํ ผลสฺมาปตฺติโต อฺภูจาย ตํ
สนฺตํ ปณฺธิตํ นีรามิสฺสขุม(๕) อตฺตโน ปุพฺพโยกฺกยจ ปจฺจเวกฺขิตฺวา

๑. พุ. อ. ๓๓/๕๖/๑๔๗ ฯ ๒. สฺยา. ชฺฉิตํ ฯ ๓. สฺยา. ม. ปุณฺณมาเยว ฯ
๔. สฺยา. ม. ยํ ผลํ อาทิตฺตทา ฯ ๕. ม. นีรามิสฺส สฺขํ ฯ

*เล่มที่ 25 พุทธยวคเค เพลฎฐสีสตุเสรจกถา หน้าที่ 141

ปีติเวควเสน

ยถาปี ภาโท อาชฌโณ นงคลาวตตนิ สีจี
คจุนติ อปปกสิเรน เอว รตตนิทิวา มม
คจุนติ อปปกสิเรน สุเข ลทเช นิรามิเสติ(๑)

กาถิ อภาสิ ฯ

ตตต ยถาปีติ โอปมมปฎิปาทนตเถ นิปาโต ฯ ภาโทติ
สุนทโร งามพลสมตถชวปรกุกมาทิสมนโน ฯ
อาชฌโณติ อาชานโโย ชาติมา การณาการณัน
อาชานนโก ฯ (๒) โส ติวโร อสภาชฌโณ อสสาชฌโณ
หตถิอาชฌโณติ(๓) ฯ เตสุ อสภาชฌโณ อธิธาธิเปโต ฯ โส จ โย
เนกกสนกัจเจ นียุตโต เตนาห นงคลาวตตนิติ ฯ นงคตต
สपालตต (๔) อวตตนโต (๕) นงคถิ อโต จิตโต จ อวตตตวา
เขตเต กสโกติ (๖) อตโต ฯ นงคถิ วา อวตตตตตติ (๗) เอตถาติ
นงคลาวตตติ เขตเต นงคตปโต ตตตมี นงคลาวตตนิ ฯ
กาถาสุขตถิ(๘) เหตุถ วตตนิติ ทินม กตวา วตตติ ฯ

- สีจีติ มตถเก อวตถานโต สีชาสทิสตาย สีชา สิงถิ ฯ
- ตทตต อตถิถิ สิงถิ(๙) ฯ อปเร ปน กุฏฐิ อธิ สีชати
- # ๑. พุ. เสร. ๒๖/๑๕๓/๒๖๔ ฯ ๒. ม. อาชานนโก ฯ
- # ๓. ม. หตถิอาชฌโณติ ฯ ๔. ปาลิยิ ผลตตต สกุกญู สपालตตย สपालตตตติ
- # สกุกญานวตตติ ฯ ม. ผลตตต ฯ ๕. ม. อวตตตนโก ฯ
- # ๖. ม. กสนโก ฯ ๗. ม. อวตตตตติ ฯ ๘. ม.กาถาสุขตถิ ฯ
- # ๙. ม. สีจี ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 142

อธิปเปตุนติ วทนต์ อุกยถาปี ปธานงกคิตตุนเมต(๑) สิจิตี ฯ
อปปกสิเรนาติ อปปกสิเรน ฯ รตติณทิวาติ รตติโย จ ทิวา
จ เอวมิมิ อปปกสิเรน คจจุนตีติ โยชนา ฯ อิทิ วุตตติ โหติ
ยถา ภทโท อุตถาชาณีโย กสเน นียุตโต ฉนตติณมุตทาภิเกปี
นงกลปเถ ตปี อคณนุโต อปปกสิเรน อิตโต จิตโต จ
ปรีวตเตนุโต คจจติ ยาว กสนตติณานัน ปรีสสมิ ทสเสติ
เอวมิมิ (๒) รตติณทิวาปี อปปกสิเรเนว คจจุนติ อติกกมมุนตีติ ฯ
ตตถถ การณมาห สฺเข ลทฺเช นีรามิสเสติ ฯ ยสฺมา
กามามิสโลกามิสวฏฺฐามิสเหหิ อสมมิมิสฺ สนนตฺ ปณิตฺ
ผลสมปาตติสฺขํ ลทฺธํ ตสฺมาติ อตฺโถ ฯ ปจฺจตฺเต เจตฺ ภูมฺมวจัน
ยถา วนปฺปคฺคฺมฺเพ เตน วต เรวตฺตพฺเพติ (๓) จ ฯ อถวา
ตโต ปฏฺติ รตติณทิวา อปปกสิเรน คจจุนตีติ วิจารณาย
อาห สฺเข ลทฺเช นีรามิส นีรามิส สฺเข ลทฺเช สติ
ตสฺส ลทฺชกาลโต ปฏฺจายาติ อตฺโถ ฯ

เพลฏฺฐีสฺสคฺเกรคาถาวรรณนา

๑. สี่. ยถา นงกลกิตตุนเมว ตํ ฯ

๒. สี่. เอวํ มม ฯ ม. เอวํ มม ฯ ๓. อภี. ๓๗/๑ ฯ

ทาสกตเถรคาถาวณณา

มิทฐี ยทาติ อายสมโต ทาสกตเถรสฺส คากา ฯ ตสฺส
กา อุปฺปตฺติ

โส กิร อีโต เอกนวุเต กปะเป อนุปฺปนเน ตถาคเต
อชิตฺสฺน นาม ปจฺเจกพุทฺธสฺส (๑) คนฺธมาทนโต มนุสฺสปลั
โธตริตฺวา อณฺฺตรสฺมี คามะ ปิณฺฑาย จรฺนตฺสฺส มโนรมานี
อมุพฺพลานี อทาสี ฯ โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส
ลัสนฺโต กสฺสปฺสฺส ภควโต กालะ สาสเน ปพฺพชิตฺวา
วิภูฏฺฐปฺนิสฺสยํ พหุ ปุณฺณํ อทาสี ฯ

เอวํ กุสลกมฺมปฺปสฺสโต หุตฺวา สุกฺคิตโต สุกฺคิ อูปคจฺจนฺโต
อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท สาวตฺถิยํ กุลเคเห นิพฺพตฺติ ฯ ทาสโกตฺติสฺส
นามํ อโหสิ ฯ โส อนาถปิณฺฑิกเณ คหปฺตินา วิหาร-
ปฏฺิษคฺคนกมฺเม จปโต สกฺกจฺจํ วิหารํ ปฏฺิษคฺคนฺโต อภินฺหํ
พุทฺธทสฺสเนน ฐมฺมสฺสวเนน จ ปฏฺิถทฺธสทฺโธ ปพฺพชึ ฯ เกจิ
ปน ฆณฺฺนติ อยํ กสฺสปฺสฺส ภควโต กालะ กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วยฺปฺปตฺโต อณฺฺตรํ ชีณาสวตฺถเธรํ อุปฺภูจฺหนฺโต
กิลฺยจิ กมฺมํ การาเปตฺถกาโม เธรํ อาณาเปสิ ฯ โส เตน
กมฺเมน อมหากํ ภควโต กालะ สาวตฺถิยํ อนาถปิณฺฑิกสฺส
ทาสียา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺโต วยฺปฺปตฺโต (๒) เสฏฺฐิณา วิหารปฏฺิษคฺคน
๑. ม. ปจฺเจกพุทฺธสฺส ฯ ๒. สී. นิพฺพตฺโตติ ฯ
วยฺปฺปตฺโต จ โส ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 144

จปีโต วุตตนเยเนว ปฏิตทุสทุโธ อโหสิ ฯ มหาเสฏฺฐิ ตสฺส
สีลาจารณฺจ อชฺฌาตยณฺจ สุตฺวา ภูชิสฺสํ กตฺวา ยถา สฺขํ
ปพฺพชาติ อห ฯ ตํ ภิกฺขุ ปพฺพาเชตฺถ(๑) ฯ โส ปพฺพชิตกาลโต
ปฏฺจาย กุสีโต หีนวิริโย หุตฺวา น กิลฺลิจิ วตฺตปฺปฏฺวิตฺตํ
กโรติ กุโธ สมณฺชมฺโม (๒) เกวลํ ยาวทตฺถํ ภูณฺชิตฺวา
นิทฺทาพฺพลโล(๓) วิหริติ ฯ ชมฺมสฺสวณฺกาลเป อํกํ โกณฺมํ ปวิสิตฺวา
ปริสฺสปริยฺนเต นิสินฺโน ฆฺรฺฆฺรฺปฺสฺสาสี นิทฺทายเตว ฯ อถสฺส
ภควา ปุพฺพปฺนิสฺสยํ โอลเกตฺวา ตํเวคชนนตฺถํ

มิทฺฐิ ยทา โหติ มหคฺฆมฺโส จ
นิทฺทายิตา สมปฺริวตฺตสายิ
มหาวราโหว นีวาปฺปฏฺโฐ
ปฺนปฺปฺนํ คพฺภมฺเปติ มนฺโหติ(๔)

คาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ มิทฺฐิติ ถินมิทฺฐาภิกฺกุโต ยํ หิ มิทฺฐํ อภิกฺกวติ
ตํ ถินมฺปิ อภิกฺวาเตว ฯ ยทาติ ยสฺมี กาลे ฯ
มหคฺฆมฺโสติ มหาโภชน อหฺรหตฺถกอลํสาฎกตตฺถวฏฺฐ-
กกาณฺมาสภกฺกุตฺตวमितกานํ อณฺณตโร วีย ฯ

นิทฺทายิตาติ สฺปนฺสีโล ฯ สมปฺริวตฺตสายิติ สมปฺริวตฺตํ

๑. สී. ปจฺจลา ปพฺพาเชตฺถนฺติ ฯ ม. ปพฺพาเชตฺถนฺติ ฯ

๒. ม. สมณฺชมฺมํ ฯ ๓. สී. เอตฺถนฺตเร หุตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ

๔. ขุ. เถร. ๒๖/๑๕๔/๒๖๔ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค ทาสกตเถรคาถาวณณา หน้า 145

นิปฺปชฺชิตา (๑) อุกฺเขนปี เสยฺยสุํ ปสฺสสุํ (๒) มิทฺฐสุํ อนุยฺตุโตติ
ทสฺเสติ ฯ นิวาปฺปญฺโฐติ กุณฺฑกาทีนา สฺวกรรตฺเตน ปญฺโฐ
ภริโต ฯ ฆรฺสูกรโ หิ พาลกาลโต ปญฺจาย โปสิยมาโน
ถูลสรีรกาลเ เคหา พหิ นิกฺขมิตฺตุ อลภฺนุโต เหฏฺฐามณฺจาทีสุ
สมฺปรีวตฺเตตฺวา สยเตว ฯ

อิทฺ ฐตฺตํ โหติ ยทา ปุริโส มิทฺฐิ จ โหติ มหคฺฆโส
จ นิวาปฺปญฺโฐ มหาวราโห วิย อณฺเณน อิริยาปเณน
ยาเปตฺตุ อสฺสโกนฺโต นิทฺทายนสีโล สมฺปรีวตฺตสายี ตทา โส
อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตาทิ ตีณิ ลกฺขณานิ มนสิกาตฺถุ น
สฺสโกติ ฯ เตสํ อมนสิการา มนฺทปญฺโล ปุณฺปุณฺนํ คพฺภิ
อุเปติ คพฺภาวาสโต น ปริมุจฺเจตฺวาติ ฯ ตํ สุตฺวา
ทาสกตฺเถโร สํเวคฺชาโต วิปสฺสนํ ปญฺจเปตฺวา น จิรฺสูเสว
อรหตฺตํ สจฺจกาเกสิ ฯ เตน ฐตฺตํ อปทาน (๓)

อชิโต (๔) นาม สมฺพุทฺโธ หิ มวนฺเต วสี ตทา
จเรณน จ สมฺปนฺโน สมาริกฺสโล มุณี ฯ
สุวณฺณวณฺเณ สมฺพุทฺเธ อาหุตีณํ ปญฺจคฺคเห
รณิยํ ปญฺชิชฺชนฺเต อมฺพผลมทาสหิ ฯ

๑. ม. นิปชชิตฺวา ฯ ๒. สී. ผสฺสสุํ ฯ ๓. พ. อ. ๓๓/๕๗/๑๔๗ ฯ

๔. สී. อชิโน ฯ พ. อชฺชฺชโน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 146

เอกนวุเต อีโต กปุเป ยั ผลั อทที่ ตทา

ทुकคตี นากิขานามิ ผลทานสุสิทำ ผลั ฯ

กิลเสตา ฉาปีตา มยหัง ฯเปฯ กัตติ พุทฺธสุส สาสนนุติ ฯ

อรหตุตํ ปน ปตุวา เถโร อิมาย คาถาย มํ ภควา

โอวทิต อัย คาถา มยหัง องฺกุสิฏฺฐาติ (๑) ตเมว กาทํ ปจฺจุทาหาสิ ฯ

ตสุสิทำ เถรสุส ปรีวตุตาหารนเยน อญฺญาพฺยากรณํ ชาตํ ฯ

ทาสกตุเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สิงคาลปีตาเถรคาถาพรรณนา (๒)

อหุ พุทฺธสุส ทายาโทติ สิงคาลปีตาเถรสุส คาถา ฯ

ตสุส กา อุปฺปตฺติ

โส กิร อีโต จตฺนวุเต กปุเป สตรึสี นาม

ปจฺเจกสมฺพุทฺธํ ปิณฺฑาย จรณตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส

วณฺหิตฺวา อตุตฺโน หตุถกตํ ตาลผลํ อทาสิ ฯ เตน ปุณฺณกมฺเมน

เทวโลเก นิพฺพตฺโต อปฺราปรี ปุณฺณานิ กตุวา สุคตีสฺสเยว

สัสนฺนโต กสุสปฺสุส ภควโต กाले มนุสฺสโยนิยํ นิพฺพตฺโต

สาสเน ปฏฺฐิตฺทฺสทฺโร หตุวา ปพฺพชิตฺวา อญฺจิกสณฺณํ ภาเวสิ ฯ

ปุณ อิมสฺมี พุทฺธรูปาเท สาวตุถิยํ กุลเกहे นิพฺพตฺติตฺวา

วยปฺปตฺโต ทารปรีคฺคหํ กตุวา เอกํ ปตุตํ ลภิตฺวา ตสุส

๑. ม. องฺกุสิฏฺฐาติ ฯ ๒. สี. สิงคาลปีตฺตุเถร... ฯ

ม. สิงคาลปีตฺตุเถร... ฯ

*เล่มที่ 25 ทุดยวคเค สึงคาลปีตาดเรคถาวณณา หน้ 147

สึงคาลอติ นาม อทาสี ๑ เตน นํ สึงคาลปีตาดิ วอหรนุดิ ๑
โส อปรภาคะ ฆรพนุธิ (๑) ปหาย สาสเน ปพุพิชิ ๑ ตสฺส
ภควา อชฌาสัย โอลเกนุโต (๒) อฏฺฐิจิสณญากมฺมฏฺฐานํ อทาสี ๑
โส ตํ คเหตุวา ภคฺเคสุ วิหริติ สสฺสูมารคิเร (๓) เกสภพาวเน
อดสฺส ตสฺมี วเน อธิวฏฺฐา เทวตา อุตฺสาหชนนตฺถํ ภาวนาผลิ
น จิรสฺเสว หตฺถคตฺถํ กริสฺสตีติ (๔) อิมมตฺถํ อญฺญาปเทเสน
วิภาเวนตี

อหุ พุทฺธสฺส ทายาโท ภิกฺขุ เกสภพาวเน
เกวลํ อฏฺฐิจิสณญาย อฟรี ปจวี อิมิ
มญฺเฬหํ กามราคํ โส จิปปเมว ปหียตีติ(๕)

คถํ อาท ๑ (๖)

ตตฺถ อหุติ โหติ วตฺตมานตฺถเถ หิ อิทํ อตีตคาลวณฺํ ๑
พุทฺธสฺสาคิ สพฺพญฺญพุทฺธสฺส ๑
ทายาโทติ ฐมฺมทายาโท นววิธสฺส โลกุตฺตรฐมฺมทายสฺส (๗)

อตุตฺถโน สมนฺยาปฏฺธิปตฺติยา อาทายโก คณฺหนโก ๑

อถวา อหุติ อโหสิ ๑ เอวันามสฺส พุทฺธสฺส ทายาทภาว
โกจิ นิพนฺโธ อิทาเนว ภวิสฺสตีติ อธิปฺปาโย ๑ เตนหา
มญฺเฬหํ กามราคํ โส จิปปเมว ปหียตีติ ๑ (๘)

๑. ม. ฆรพนุธิ ๑ ๒. สී. โอลเกตุวา ๑ ๓. สී. สู้สูมารคิเร ๑

๔. สී. กริสฺสามีติ ๑ ๕. ขุ. เถร. ๒๖/๑๕๕/๒๖๔ ๑

๖. ม. อทาสี ๑ ๗. สී. ...ฐมฺมทายาทสฺส ๑ ๘. ม. วหิสฺสตีติ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 148

เภสภพาวเนติ เภสเคน นาม ยกุเขน ลภิตตุดา
ปริคคหิตตุดา เภสภพานัน วา กพาทีนิน พหุลตาย
เภสภพาวนนุติ ลทุชนามม อรณฺเณ ๑ ตสฺส ภิกฺขุโน พุทฺธสฺส
ทายาทภาเว การณํ วทนฺโต เกวลํ อฏฺฐิสถฺถาย
อฟรี ปจวี อิมฺนฺติ อาห ๑
ตตฺถ เกวลนฺติ สกฺลํ อนวเสถิ ๑
อฏฺฐิสถฺถายาติ อฏฺฐิกภาวนาย ๑
อฟรีติ อฏฺฐีติ อธิมฺจจนวเสน ปตฺถริ ๑
ปจวินฺติ อตฺตภาวปจวี ๑ อตฺตภาโว หิ อิธ ปจวีติ
วฺคฺโต โโก อิมํ ปจวี วิเชสฺสตีติ(๑) อาทีสุ วिय ๑
มณฺเณหนฺติ มณฺเณ อหํ ๑ มณฺเณหนฺติปิ ปาโจะ ๑
โสติ โส ภิกฺขุ ๑ จิปปเมว น จริสฺเสว กามราคํ
ปหิสฺสตี ปชหิสฺสตีติ มณฺเณ ๑ กสฺมา อฏฺฐิกสถฺถาย
กามราคสฺส อฺหฺนฺตฺถิกภาวโต ๑ อิหํ วฺคฺตํ โหติ โย
เอกสฺมี ปเทเส ลทุชาย อฏฺฐิกสถฺถาย สกฺลํ อตฺตโน
สพฺเพสํ วา อตฺตภาวํ อฏฺฐีเตวว ปริตฺวา จิตฺโต โส ภิกฺขุ
ตํ อฏฺฐิกณฺณํ ปาทกํ กตฺวา วิปฺสฺสนฺโต น จิเรเนว
อนาคามิมฺคฺเคน กามราคํ สพฺพํ วา กามนฺนฺนฺนฺ กามโ
รณฺชนฺนฺนฺนฺ ราโคติ จ ลทุชนามํ ตณฺหํ อคฺคฺมคฺเคน
๑. สี่. วิเชสฺสตีติ ๑ ม. วิจฺเจสฺสตีติ ๑

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค สิงคาลปีตาเถรคาถาวณณา หน้า 149

ปชหิสฺสตีติ ฯ อิมํ คาคํ สุตฺวา โส เถโร อัย เทวตา
มยฺหํ อุตฺสาหชนนตฺถํ เอวมาหติ อปฺปฏิวานวิริยํ อธิกฺุจาย
วิปฺสฺสนํ วทฺเมตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ

อปทาน (๑)

สตฺริสึ นาม ภควา สยมฺภู อปฺราชิโต
วิเวกา อุกฺกุหิตฺวาน โคจฺรายาภินิภฺขมิ ฯ
ผลหตฺโต อหํ ทิสฺวา (๒) อุปฺคจฺฐึ นฺราสภํ
ปฺสนนฺจิตฺโต สฺมโน ตาลผลมทาสหํ ฯ
จตฺนุนฺวติโต กปฺเป ยํ ผลํ อททึ ตทา
ทฺกุคฺตี นาทฺชานามิ ผลทานสฺสึทํ ผลํ ฯ
กิลฺเสสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ตาย เทวตาย วุตฺตวจนํ
ปติมานนฺโต ตเมว คาคํ อุตฺทานวเสน อภาสิ ฯ ตเทวสฺส
เถรสฺส อญฺญาพฺยากรณํ อโหสิตี ฯ

สิงคาลปีตาเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. พุ. อ. ๓๓/๕๕/๑๔๕ ฯ ๒. สึ. ตํ ทิสฺวาน ฯ

กุตเถรคาถาฉนณา

อุทกั หิ นยนตตีติ อายสมโต กุพตเถรสฺส (๑) คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ
อัย กิโร เตโร ปุพฺเพปี วิวญฺญูปนิตฺสยั (๒) พหุ กุสลั
อุปจันตฺวา อธิการสมฺปนฺโน วิปสฺสึ ภควนฺตํ อากาเส (๓) คจฺจนฺตํ
ทิสฺวา ปสนฺนมานโส นาพิกเรผลั ทาทูกาโม อญฺจาสิ ฯ
สตฺถา ตสฺส จิตฺตํ ฌตฺวา โอตฺริตฺวา ปฏิกุคฺคหิ ฯ
โส อตฺวิย ปสนฺนจิตฺโต หุตฺวา เตเนว สทฺธาปฏฺฐิตาเกน
สตฺถาริ อุปสงกมิตฺวา ปพฺพชฺชั ยาจิ สตฺถา อญฺจตรั
ภิกขุ อานาเปสิ อิมั ปฺริสฺสั ปพฺพาเซหิตี ฯ
โส ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐปสมฺปโท สมณฺชมฺมํ กตฺวา ตโต
จโต ฌปี พุทฺธนฺตรานิ เทวมนุสฺเสสฺส สัสรนฺโต อิมสฺมี
พุทฺฐปฺปาเท สวตฺถิยั พฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติ ฯ กุโฬติสฺส
นามั อโหสิ ฯ โส วยฺปตฺโต สาสเน ลทฺฐปฺปสาโท
ภควโต สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา วิกุเขปพฺหุลตฺาย วิเสสั นิพฺพตฺเตตฺถุ
นาสภฺชิ ฯ อเถกทิวสั คามั ปิณฺฑทฺาย ปวิสฺนฺโต อนฺตรามคฺเค
ญฺมี ขนิตฺวา อุทกฺวาหัง กตฺวา อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตฺถฺจฺจเน (๔) อุทกั
เนนฺเต ปฺริเส ทิสฺวา ตั สลฺลภฺเขตฺวา คามั ปวิญฺโจ อญฺจตรั
๑. สึ. กุณฺฑลเถรสฺส ฯ ๒. สึ. เตโรปี วิวญฺญูปนิตฺสยั ฯ
๓. สึ. อากาเสน ฯ ๔. สึ. อิจฺฉิตฺตฺถฺจฺจเนน ฯ

*เล่มที่ 25 พุติยวคเค กุลตฺเถรคาถาวณณา หน้า 151

อุตฺถการํ อุตฺถทณฺฑกํ อุตฺถนุเต ปกฺขิปิตฺวา อุกฺขิโกฏฺโธ
 โอลเกตฺวา อุกฺขํ กโรนฺตุํ ทิสฺวา ตมฺปิ สลฺลทฺเทตฺวา คจฺจนฺโต
 ปฺรโต คนฺตฺวา อรณฺมิณานิอาทิกเ รตฺถกฺกาวเว ตจฺจนฺเต
 ตจฺจนเ ทิสฺวา ตมฺปิ สลฺลทฺเทตฺวา วิหารํ ปวิสิตฺวา
 กตฺถตฺตกิจฺโจ ปตฺตจิวฺรํ ปฏฺฐิสามตฺวา ทิวาวิหารเ นิสฺนฺโน
 อตฺตนา (๑) ทิฏฺฐนิมิตฺตานิ อูปมาภาเวน คเหตุวา อตฺตโน
 จิตฺตทมนเ อูปเนนฺโต อเจตฺนํ อุกทมฺปิ มนุสฺสา
 อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตฺจฺจํ นยฺนฺติ ตถา อเจตฺนํ วงฺกมฺปิ สรทณฺฑํ (๒)
 อูปาเยน นเมนฺโต อุกฺขํ กโรนฺติ ตถา อเจตฺนํ กุกฺกทพิงฺกราทิ
 ตจฺจกฺกา เนมิอาทิวเสน วงฺกํ อุกฺขญจ กโรนฺติฯ อถ กสฺมา
 อหํ สกจฺจิตฺตํ อุกฺขํ น กริสฺสามิติ จินฺเตตฺวา วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา
 จมฺเณนฺโต วายมนฺโต น จิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺปณิฯ เตน
 วุตฺตํ อปทานเ (๓)

นคเร พนฺธุรมติยา	อารามิโก อหํ ตทา
อทฺทสํ วิรัชํ พุทฺธิ	คจฺจนฺตํ อนิลลชเสฯ
นาพิเกรผลํ คยฺห	พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสหิ
อากาเส จิตฺโก สนฺโต	ปฏฺฐิคุคณฺหิ มหายโสฯ
วิตฺติสลฺยชนโน(๔) มยฺหิ	ทิฏฺฐธมฺมสฺสขาวโ
ผลํ พุทฺธสฺส ทตฺวาน	วิปฺปสนฺเนน เจตฺสาฯ

- # ๑. สี่. อตฺตโนฯ ๒. สี่. วงฺกมิตฺ สรทณฺฑกํฯ
- # ๓. พุ. อ. ๓๓/๑๐๐/๑๕๐ฯ ๔. สฺยา. ปิตฺติสลฺยชนโนฯ
- # ๕. วิตฺตสลฺยชนโนฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 152

อริคจฺฉี ตทา ปีตี วิปฺลณฺจ สฺขุตุตฺมํ
อุปฺปชฺชเตว(๑) รตนํ นิพฺพตฺตสฺส ตฺหี(๒) ตฺหี ฯ
เอกนวุติโต กปฺเป ยํ ผลํ อทฺทิตฺทา
ทฺคฺคฺตี นาภิขานามิ ผลทานสฺสฺสฺสํ ผลํ ฯ
ทิพฺพจกฺขุ วิสุทฺธํ เม สมาริกุสโล อหํ
อภิณฺวาปารมิปฺปตฺโต ผลทานสฺสฺสฺสํ ผลํ ฯ
กิลเสทา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

เอวํ ยานิ นิमितฺตานิ อํกุเส กตฺวา วิปฺสฺสนํ วทฺฆเตตฺวา
อรหตฺตํ ปาปฺมฺนิ เตหิ สทฺธิ อตฺตโน จิตฺตมมฺนํ สํสฺนฺทิตฺวา
อณฺณํ พุยาโกโรนฺโต

อุทกํ หิ นยฺนฺติ เนตฺติกา
อุสุการา นมยฺนฺติ เตชนํ
ทารุํ นมยฺนฺติ ตจฺจกา
อตฺตानํ ทมยฺนฺติ สฺสุพฺพตฺตาคิ(๓)

คากํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ อุทกํ หีตี หิสทฺโท นิปาตมตฺตํ ฯ
นยฺนฺตีตี ปฺรวิยา ตํ ตํ ถลฺกฺจฺจํ ขนฺติวา นินฺนฺทฺจฺจํ
ปฺเรตฺวา มาตีกํ วา กตฺวา รุกฺขโทณิ (๔) วา จเปตฺวา อตฺตโน
อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺกฺจฺจํ เนนฺติ ฯ

๑. สฺยา. อุปฺปชฺชเต เม ฯ ๒. ย. ยหี ฯ

๓. ขุ. เกร. ๒๖/๑๕๖/๒๖๔ ฯ ๔. สฺ. รุกฺขโทณิโย ฯ

*เล่มที่ 25 พุทธยวคเ อชิตตเถรคาถาวณณา หน้า 153

ตถา เต เนนตีติ เนตติกา ฯ

เตชนนติ กณทำ ฯ อิทำ วุตต์ โหติ เนตติกา อตตโน
รุจिया อิจฉิติจฉิตฎจัน อุกทำ นยนติ อสุการาปี ตาเปตวา
เตชนั นมยนติ อุงุ กโรนติ ฯ นมนวเสน ตจจกา เนมิอาทินั
อตถาย ตจจนตทา ทารุ นมยนติ อตตโน รุจिया อุงุ วา
วงกั วา กโรนติ ฯ (๑)

เอวเ อตตัก อารมมณั กตวา สุพพตา ยถา-
สมาทินเนน สีลาทินา สุนทรวตา ชีรา โสตาปตติมคคาทีนิ
อูปปาเทนตา อตตानั ทมยนติ อรหตต์ ปน ปตเตสุ
เอกทนตา นาม โหนตีติ ฯ

กพตเถรคาถาวณณา นิฎจिता ฯ

อชิตตเถรคาถาวณณา

มรณเม ฆยั นตติติ आयสมโต อชิตตเถรสส
คาถา ฯ กา อูปตติ

โส กิร เอกนวุเต กปะเป วิปสสี ภควนตั ปสสิตวา
ปสन्नจิตโต กปีตถผลั อทาสี ฯ ตโต ปรมปี ตั ตั
ปุลญั กตวา เทวมนุสเสสุ สัสรนโต อิมสมี่ กปะเป
อนุปปนเนเอว อมหากั สตถริ สาวตถियั มหาโกสถรณโย
๑. สี. อชุกั วา กโรนติ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 154

อศุคาสนียสส พุราหุมนสส ปุตโต หุตฺวา นิพพตฺติ ฯ ตสฺส
อชิตฺติ นามํ อโหสิ ฯ

ตสฺมี จ สมเย สวตฺถิวาสี พาวรี นาม พุราหุมนโณ
ตีหิ มหาปฺริสทกฺขณฺเหหิ สมฺนฺนาคโต ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺค
สวตฺถิตฺโต นิกฺขมิตฺวา ตาปสฺสปุพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา โคธาวาริตฺติเร
กปีตฺถาราม (๑) วสตี ฯ

อถ อชิตฺโต ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิตฺโต อตฺถกามาย
เทวตฺตาย โจทิตฺเตน พาวรีนา สตฺถุ สนฺติกํ เปตีโต
ติสฺสเมตฺเตยฺยาทีหิ สทฺธิ ภาควนฺตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา มนฺสาว
ปญฺเห ปุจฺฉิตฺวา เตสฺ วิสฺสชฺชิตฺเตสฺ ปสนฺนจิตฺโต สตฺถุ
สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา กมฺมภูจฺจันํ คเหตุวา วิปฺสฺสนํ วทฺเทตฺตฺวา
อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ อานูตฺตีนํ ปฏิกุคฺคหํ
รณฺธิยํ ปฏฺธิปชฺชนฺตํ กปีตฺถํ อทฺทํ ผลํ ฯ
เอกนวุตฺติโต กปฺเป ยํ ผลํ อทฺทํ ตทา
ทฺกุคฺคตี นากิขานามิ ผลทานสฺสุสิทํ ผลํ ฯ
กิลฺเลสา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺโต สีนฺนาทํ นทฺนโต

มรณฺเม ภยํ นตฺถิ นิกนฺนตฺติ นตฺถิ ชีวิท
สนฺเทหํ นิกฺขิปฺปิสฺสามิ สมฺปชาโน ปตฺติสฺสโตตฺติ(๓) ฯ

๑. สี่. กปีตฺถิตฺตฺถาราม ฯ ๒. พุ. อ. ๓๓/๑๐๒/๑๕๓ ฯ

๓. พุ. เถร. ๒๖/๑๕๗/๒๖๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคฺเค อชิตตฺเถรคาถาวณณา หน้า 155

ตตฺถ มรณฺเต มรณฺนิมิตฺตํ มรณฺเหตุ ๑

เมติ มยฺหํ ภยํ นตฺถิ อจฺฉินฺนภวฺมุตตาย ปริกฺขิณฺชาติ-
กตฺตา ๑ อนฺจฺฉินฺนภวฺมุตานํ หิ กิฺทิสี นฺ โข มยฺหํ आयตี
อุปฺปตฺตีติ มรณฺโต ภยํ ภเวยฺย ๑

นิกนฺตีติ อเปกฺขา ตณฺหา สา นตฺถิ ชีวิตะ
สุปริมทฺทิตสงฺขารตาย (๑) อุปาทานกฺขนฺธานํ ทฺกฺขาสารกาทิภาเวน
สุฏฺฐุ อุปฺภูทหนฺโต ๑ เอวํภูโต จาหํ สนฺเทหํ สรีริ สกํ
วา เทหํ เททสงฺขาตํ ทฺกฺขภาริ นิกฺขิปีสุสํมิ ฉทฺเทสุสํมิ
นิกฺขิปนฺโต จ อิมินา สรีเรเกน สาเชตพฺพํ สาธิตํ อิทานิ
ตํ เอกํเสน ฉทฺทนฺนิยเมวาทิ ปญฺญาเวปฺพลปฺปตฺติยา สมฺปชาโน
สตีเวปฺพลปฺปตฺติยา ปตฺติสุสฺโต นิกฺขิปีสุสํมิติ ๑ อิมํ ปน คากิ
วตฺวา เถโร ฌานํ สมําปชฺชิตฺวา ตทนนฺตริ ปรีนฺิพพายีติ ๑

อชิตตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ๑

ปรมตฺที่ปนียา เถรคาถาวณณนาย

ตุติยวคฺควณณา นิฏฺฐิตา ๑

๑. สี. สา นตฺถิติ ๑ ชีวิตะ หิ สุปริมทฺทิตสงฺขารสงฺขาทานํ ๑

ตติยวคควณณนา

นิโครตเถรคาถาวณณนา

นาหิ ภยสฺส ภายมีติ อายสุมโต นิโครตเถรสฺส
กาถาฯ ตํ กอ อุปฺปตฺติ

อัย กิร อีโต อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต พุราหุณฺนมหาสาถกฺข
นิพฺพตฺติตฺวา (๑) วยฺปฺปตฺโต กามสฺสุ อาทินฺนํ เนกฺขมฺเม จ อานิสฺสํ
ทิสฺวา ฆรพฺนุชฺฉํ ปหาย อรณฺณายตฺนํ ปวิสฺสิตฺวา อณฺณตฺรสมิ
สาถวเน ปณฺณสาถํ กตฺวา ตาปสฺสปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
วนมฺมูลผลาหาโร วสฺติ ฯ

เตน สมเยน ปิยทสฺสี นาม สมฺมาสมฺพุทฺโธ โลก
อุปฺปชฺชิตฺวา สเทวกสฺส โลกสฺส ฆมฺมามตฺวเสน กิเลสฺสนฺตาปํ
นิพฺพาเปฺนฺโต เอกทิวสํ ตาปเส อนุกมฺปาย ตํ สาถวณํ
ปวิสฺสิตฺวา นิสฺสิตฺวา (๒) นิโรธสมาปฺตตี สมာปฺนฺโน ฯ

ตาปโส วนมฺมูลผลตฺถาย กจฺจนฺโต ภควนฺตํ ทิสฺวา
ปสนฺนมานโส ปุํพิตฺตสาถทณฺฑสาธาโย กเหตุวา สาขามณฺฑปํ (๓)
กตฺวา ตํ สพฺพตฺถกเมว สาถปฺปฺเพหิ สณฺณาเทตฺวา ภควนฺตํ
วนฺทิตฺวา ปิตฺติโสมนสฺสวเสนเนว อาหารตฺถายปิ อคฺนฺตฺวา
นมนฺสฺสมาโน อฏฺฐาสิ ฯ สตฺถา นิโรธโต วฏฺฐาย ตสฺส
๑. สี. นิพฺพตฺโต ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. สามลฺมณฺฑปํ ฯ
สี. สาขามณฺฑปํ ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค นิโครชตเถรคาถาวรรณนา หน้า 157

อนุกมฺปาย ภิกขุสงฺโฆ อากจฺจตุตฺติ จินฺเตสฺสิ ภิกขุสงฺเขปปี
จิตฺตํ ปสาเทสฺสตีตฺติ ฯ ตาวเทว ภิกขุสงฺโฆ อากโต ฯ โส
ภิกขุสงฺขมฺปิ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส วนฺทิตฺวา อลฺขลฺลํ ปคฺคยฺห
อฏฺฐาสิ ฯ

สตฺถา สิตฺตํ (๑) ปาตุกรณฺาปเทเสน ตสฺส ภากินิสมฺปตฺตี (๒)
ปกฺาเสนฺโต ฆมฺมํ กเถตฺวา ปกฺกามิ สทฺธิ ภิกขุสงฺเขน ฯ
โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนฺุเสสฺสุเยว ตํสฺรนฺโต วิวญฺญูปนิตฺสยํ
พหุํ กุสฺลํ อุปจินฺตฺวา อิมสฺมึ พุทฺธูปฺปาเท สวตฺถิยํ
พฺรหฺมณฺมมหาสาลกฺุเล นิพฺพตฺติ นิโครชฺตีสฺส นามํ อโหสิ ฯ
โส เขตฺวานปฏิกฺกหณฺทิวเส พุทฺธานุภาวทสฺสเนน สลฺยชาตปสาโท
ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนํ อารภิตฺวาน จิเรเนว (๓) นพฺภิกฺขุโล
อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๔)

อชฺโฆกเหตฺวา (๕) สาลวณฺํ สุกโต อสฺสโม มม
สาลปฺปฺเพหิ สลฺยจฺจโน วสามิ ปวเน (๖) ตทา ฯ
ปฺยทสฺสี ตฺถ ภควา สยมฺภู อคฺคปฺคฺคโล
วิเวกกาโม สมฺพุทฺโธ สาลวณฺมฺปากมิ ฯ
อสฺสมา อภินิภฺขมฺม ปวณฺํ อคฺมาสฺหิ
มฺลผลํ (๗) กเวสนฺโต อาหิณฺฑามิ วเน ตทา ฯ

- # ๑. ม. สิตตฺส ฯ ๒. ม. ภาวินิ สมฺปตฺตี ฯ ๓. ม. น จิรสฺเสว ฯ
- # ๔. พุ. อ. ๓๓/๘๐/๑๒๐ ฯ ๕. ม. อชฺโฆกาเหตฺวา ฯ
- # ๖. ม. วิปีเน ฯ ๗. สී. ผลาผลํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 158

ตตุดททสาสี่ สมพุทธิ	ปียทสี่ มหายสิ (๑)
สุนิสินันน์ สมนานันน์	วิโรจนันน์ มหาวเน ฯ
จตุททเท เจตวาน	พุททสส อปริ อหิ
มณทปี สุกคั กตวา	สาตปุปุเพหิ ฉาทयी ฯ
สตุตทาหิ ธารยิตวาน	มณทปี สาตฉาทิตั
ตตุด จิตตัง ปสาเทตวา	พุททเสฏฐมวณทหิ ฯ
ภกวา ตมहि สมเย	วุกุจहितวา สมาริโต(๒)
ยुकมคุดตัง เปกขมาโน	นีสิติ ปุริสตุตโตโม ฯ
สาวโก วรุณ นาม	ปียทสี่สส สตุถโน
วสีสสทสเสหิ	อุปกณฉิ วินายกั ฯ
ปียทสี่ ตู ภกวา	โลกเชฏฐโจ นราสโก
ภิกขุสงฆเม นีสิติตวา	สิตัง ปาตุกริ ชิโน ฯ
อนุรุทโท อุปุจจาโก	ปียทสี่สส สตุถโน
เอกัสิ จีวร กตวา	อปุจฉิตถ มหามุนี ฯ
โก นุ โข ภกวา เหตุ	สิตกम्मสส สตุถโน
การณ วิชขมานมहि	สตุถา ปาตุกเร สิตัง ฯ
สตุตทาหิ ปุปลณทนั (๓)	โยเม ธารสิ มาณโว
ตสส กम्मั สริตวาน	สิตัง ปาตุกริ อหิ ฯ

๑. สี่. มหามุนี ฯ ๒. ย. สมาริโน ฯ ๓. ม. สาตฉนทนั ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค นิกโรชตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 159

อโนกาสิ (๑) น ปสฺสามิ ยนฺตํ (๒) ปุณฺณํ วิปจฺจติ
เทวโลเก มนุสฺเส วา โอกาโสว น สมฺมติ ฯ
เทวโลเก วสนฺตสฺส ปุณฺณกมฺมสมาหิโต(๓)
ยาวตา ปริสา (๔) ตสฺส สาลจฺจนฺนา ภวิสฺสติ ฯ
ตตฺถ ทิพฺเพหิ นจฺเจหิ คีเตหิ วาทิเตหิ จ
รมิสฺสติ สทา สนฺโต ปุณฺณกมฺมสมาหิโต ฯ
ยาวตา ปริสา ตสฺส คนฺธคนฺธิ (๕) ภวิสฺสติ
สาลสฺส ปุปฺพวสุโส จ ปวสฺสิสฺสติ(๖) ตาวเท ฯ
ตโต จุโตยฺ มนุ โช มานุสํ อากมิสฺสติ
อิธาปี สาลจฺจนฺนํ สพฺพกาลํ ฐริสฺสติ(๗) ฯ
อิธ นจฺจจฺจ คิตฺถจฺจ สมฺมตาพฺสมาหิตํ
ปริวารสฺสนฺติ มํ นิจฺจํ พุทฺธปฺุชฺชายิทํ ผลํ ฯ
อุกฺกจฺจนฺเต จ สุริเย สาลวสฺสมปวสฺสติ
ปุณฺณกมฺเมน สํยฺตํ วสฺสติ สพฺพกาลิกํ ฯ
อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต โอกฺกากกฺกุลสมฺภโว
โคตโม นาม นามเนน สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ ฯ
ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท โอรโส ฐมฺมนิมฺมิโต
สพฺพาสเว ปรีถฺยาย นิพฺพายิสฺสตินาสโว ฯ

๑. สී. โอกาสหํ ฯ ย. โปราณ. โอกาสาหํ ฯ

๒. ม. ยตฺถ ฯ ๓. สุยา. ม. ปุณฺณกมฺมสมฺจฺจโน ฯ

๔. สී. คนฺธคนฺธา ฯ ๖. สุยา. ม. ปวสฺสิสฺสติ ฯ

๗. ย. ฐริยฺยติ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 160

ธมมํ อภิสเมนุตสฺส	ศาลจฺจนนํ (๑) ภวิสฺสตี
จิตฺเต ฌายมานสฺส	จฺจนนํ ตตฺถ (๒) เหฺสฺสตี ฯ
วิปากํ กิตฺตยิตฺวาน (๓)	ปิยทสฺสี มหามุณี
ปริสาย ธมมํ เทเสตี	ตปฺเปเนโต ธมฺมวฺภูจฺฉิยา ฯ
ตีสฺกปฺปานิ เทเวสุ	เทวราชฆมการี
สฺกฺกฺจึ จ สตฺตกฺขตฺตฺถจ	จกฺกวตฺตี อโหสฺหํ ฯ
เทวโลกา อีธาคนฺตฺวา	ลภามิ วิปฺปลํ สุขํ
อีธาปี ศาลจฺจนนํ	มณฺฑปสฺส อิทํ ผลํ ฯ
อัยํ ปจฺฉิมโก มยฺหํ	จริโม วตฺตเต ภาโว
อีธาปี ศาลจฺจนนํ	เหฺสฺสตี สพฺพกาลิกํ ฯ
มหามุณี โตสยิตฺวา	โคตมํ สกฺขปฺจฺควํ
ปตฺโตมฺหิ อจฺลํ จานํ	หิตฺวา ฆยปฺราชย์ ฯ
อภฺจฺจารเส กปฺปสฺเต	ยํ พุทฺธมภิปุชฺชียํ
ทฺถุคฺคตี นาภิชานามิ	พุทฺธปฺชฺชายิทํ ผลํ ฯ
กิลเสสา ฌาปีตา มยฺหํ	ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
นาโคว พนฺธนํ ฆตฺวา	วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
สฺวาคตฺตํ วต เม อาสี	มม พุทฺธสฺส สนฺตฺติเก (๔)
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา	กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ

๑. ม. ศาลจฺจนนํ ฯ ๒. สී. ตสฺส ฯ ๓. สී. กถยิตฺวาน ฯ

๔. ม. พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺตฺติเก ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค นิโครชตเถรคาถาอาวณณนา หน้า 161

ปฏิสมภิทา จตสุโส วิโมกขาปี จ อฏฺฐิเม

ฉพภิญญา สจฺฉิกตา กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

เอวํ ปน ฉพภิญฺโย หุตฺวา ผลสุเขน วิดีนาเมนฺโต

สาสนสฺส นียยานิกภาววิภาวนตฺถิ (๑) อณฺเฎาพฺยากรณฺวเสน

นาหิ ภยสฺส ภายามิ สตฺถา โน อมตสฺส โกวิทฺ

ยตฺถ ภยํ นาวตฺถิจฺฉิตฺติ เตน มคฺเคน วชฺนตฺติ ภิกฺขโวติ(๒)

กาถิ อภาสิ ฯ

ตตฺถ ภายนฺติ เอตสฺมาติ ภยํ ชาตฺชราทิ ฯ ภยสฺสาติ

นิสฺสกกฺเก สามิวจฺฉิ ภาโย ภายิตพฺพนิมิตฺติ ชาตฺชรามรณาทินา

เหตุนา นาหิ ภายามิตฺติ อตฺถโธ ฯ ตตฺถ การณฺมาห สตฺถา

โน อมตสฺส โกวิทฺติ ฯ อมฺหากิ สตฺถา อมเต กุสโล

เวเนยฺยานิ อมตทานเ ฉโก ฯ ยตฺถ ภยํ นาวตฺถิจฺฉิตฺติ ยสฺมี

นิพฺพานเ ยถาวตฺตติ ภายํ น ตฺถิจฺฉิตฺติ โอกาสิ น ลภติ ฯ

เตนาติ ตโต (๓) นิพฺพานโต ฯ วชฺนตฺติติ อภยญฺจานเมว

คจฺฉนฺติ ฯ นิพฺพานํ หิ อภยญฺจานํ นาม ฯ เกน ปน

วชฺนตฺติติ (๔) อาห ฯ มคฺเคน วชฺนตฺติ ภิกฺขโวติ อฏฺฐงฺกิกเณ

อริยมคฺเคน สตฺถุ โอวาทการกา(๕) ภิกฺขุ สํสारे ภยสฺส

อิกฺขนกาติ อตฺถโธ ฯ ยตฺถาติ วายิ นิมิตฺติ ยสฺส อริยมคฺคสฺส

๑. สี่. นียยานิกภาวทสฺสนตฺถิ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๑๕๘/๒๖๕ ฯ

๓. สี่. ตโตว ฯ ๔. สี่. เตน ปวชฺนตฺติติ ฯ ๕. ม. โอวาทการณา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 162

อริคมเหตุ อุตตานุวาทาทิกัม ปญจวิสตวิธิปี ภัย นาวติภูจติ
ปติภูจัน น ลภติ เตน อริยมกุเคน วชนุตติ อภยภูจัน สตุ
สาสเน ภิกขุ เตน มกุเคน อหंपิ คโต ตสฺมา นานํ ภัยส
ภายามีติ เถโร อญญํ พุยาภาสิ ฯ

นิโคธตฺเถรคาถาวณณา นิภูจिता ฯ

จิตตคตฺเถรคาถาวณณา

นีลาสุทิวาติ อายสฺมโต จิตตคตฺเถรสฺส คาถา ฯ กา

อุปฺปตฺติ

โส ภิร ปทุมุตฺตรพุทฺธกาลโต (๑) ปฏฺจาย วิภูญฺญปฺนิสฺสยํ กุสลํ
อาจินฺนโต อิตฺโต เอกนวุเต กปฺเป มนุสฺสโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา
วิญญุตํ ปตฺโต วิสฺสตี ภควนฺตํ ปสฺสิตฺวา ปสนฺนมานโส
ปฺปฺเพหิ ปุชฺชํ กตฺวา วนฺทิตฺวา สนฺตชฺชเมน นาม เอตฺถ
ภวิตพุพฺพนฺติ สตุถริ นิพฺพาเน จ อธิมฺจุจํ ฯ โส เตน
ปฺญญกมฺเมน ตโต จูโต ตาวตีสภวเน (๒) นิพฺพตฺโต อปรารฺปริ
ปฺญญานํ กตฺวา เทวมนุสฺสเสสฺสํ สฺสรนฺนโต อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท
ราชคเห วิภวสฺมปฺนฺนสฺส พุราหฺมณสฺส ปตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ
จิตฺตโก นาม นามเนน ฯ โส ภควติ ราชคหํ คนฺตฺวา เวพฺพเน
วิหรนฺเต สตุถารํ อุปสฺงกมิตฺวา ชมฺมํ สุตฺวา ปฏฺิลทฺธสทฺโธ
๑. สฺ. ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาลโต ฯ ๒. สฺ. ตาวตีสสฺส ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเ จิตตคตเถรคาถาพรรณนา หน้า 163

ปพพชิตวา จรียานุกูลิ กมมุฏจัน คเหตุวา อรณายตน
ปวิสิตวา ภาวนานุยุตโต ฌานิ (๑) นิพพตเตตวา ฌานปาทก
วิปสสนิ วพพเตตวา น จิเรเนว อรหตต ปาปุณิ ๗ เตน
วตุตติ อปทาน (๒)

กณิการิว โชตนตติ นิสินนุ ปพพตุนตเร

อททถั วิรัช พุทฐิ วิปสสิ โลกนายกั ๗

ตีณิ กิงกณิปปุผานิ ปคคยห อภิโรปยิ

สมพุทฐิ อภิปุเชตวา คจณามิ ทกจณามุโข ๗

เตน กมเมเน สุกเตเน เจตนาปณิธิหิ จ

ชหิตวา มานุถิ เทหิ ตาวตีลล อคจณหิ ๗

เอกนวุเต อิตโต กปะเป ยิ พุทฐ มภิปุชยิ

ทुकคตี นากิขานามิ พุทฐปุชายิทิ ผลิ ๗

กิลเสทา ฌาปีตา มยหิ ๗เป๗ กตติ พุทฐสสุ สาสนนุตติ ๗

อรหตต ปน ปตวา สตุถาริ วนุทิตุ ราชคหิ อุปคโต

ตตถ ภิกขุหิ กิอาวุโส อรณเณ อปปมตโต วิหาสิติ

ปุณฺโณ อตตโน อปปมาทวิหารนิเวทเนเน อณฺณิ พุยากรโนโต

นีลาสุคิวา สีขิโน โมรา การวियิ(๓) อภินทนุตติ

เต สีตวาทกิลิตา(๔) สุตตติ ฌานิ(๕) นิโพเชนตีติ(๖)

๑. สี. ฌานานิ ๗ ๒. พุ. อ. ๓๓/๘๒/๑๒๕ ๗

๓. สุยา. การวियิ ๗ สี. ยุ. การวियิ ๗ ม. การมภियิ ๗

๔. ม. สีตวาทกิลิตา ๗ ๕. ม. ยุ. ฌายิ ๗ ๖. พุ. เถร. ๒๖/๑๕๕/๒๖๕ ๗

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณนนา หน้ 164

คาคิ อภาสิ ๑

ตคุด นีลาสุคีวาคิ นีลสุคีวา คาคาสุขคุดณเจคุด ทีโฆ
กโศ ราชีวนคุดตาย สุนทราย คีวาย สมนูนาคโศติ อคุดโธ ๑
เต เขภยเยน จ นีลวณนตาย นีลา ๑ โศภณกณจตาย
สุคีวา ๑

สิชโนติ มคุดเก ชาคาย สิขาย สสุสิริภวเณ สิชโน ๑

โฆราติ มยูรา ๑

การวียนคุดิ การมภรูกุเข(๑) ๑ การมภียนคุดิ วา (๒) คคุดส วนคุดส
นามิ ๑ คคุดมา การมภียนคุดิ การมภินามเก (๓) วเนติ อคุดโธ ๑

อภินทคุดิตติ ปาวุสคุดกาเล เมฆคคุดชชิตติ สคุดวา เกกาสทท
กโรนคุดตา อคุดสมปทาสิทุเชน สเรน หิสาทิเก อภิกวคุดตา วียน
ทคุดติ ๑

เตติ เต โฆรา ๑

สิคุดวาคคุดิตาคิ (.....คคุดิตาคิ) สิเตน เมฆวาคเตน สคุดชาค-
กคุดพิคุดา มคุดรวัสคุดิตติ วคุดสนคุดตา ๑

สคุดคุดนคุดิ ภคุดคุดสมมทวโนทคุดคุดลล สยคุดิ กายคคุดิลมคคุดปภคิ-
ปคุดสมภนาย วา อนคุดณคุดาเวลาคคุดยิ สคุดปคุดนคุดิ ๑

ณานคุดิ สมคคุดถวคคุดสคุดนาคคุดาเนหิ ฉายนคคุดสิลล ภวคคุดนาคคุดยคคุดคุดติ ๑

นิโพเชนคคุดิตติ ปโพเชนคคุดติ ๑ อิมะปิ นาม นคคุดิทคคุดิ อนคคุดปคคุดนคคุดวา

๑. สิ. การวรูกุโฆ ๑ ม. การมภรูกุเข ๑

๒. สิ. การวคคุดิ วา ๑ ๓. สิ. การวคคุดินามเก ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคเ จิตตกตเถรคาถาวณณา หน้า 165

ชาครนฺตา อุตฺตนา กตฺตพฺพิ กโรนฺติ กิมฺงคํ ปนาหนฺติ เอว
สมฺปชฌณฺอุปาทเนน สยนโต วุฏฺฐาเปนฺตฺติ อธิปฺปาโย ฯ
จิตตกตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

โคสาลตฺเถรคาถาวณณา

อหํ โข เวพฺพุกุมฺพสมฺมินฺติ อายสฺมโต โคสาลตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ

โสปี (๑) ปฺริมพฺพเชฺสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ วิวญฺญปฺนิสฺสยํ
กุสฺลํ อัจฉินฺโต อิตฺโต เอกนฺวเต กปฺเป อณฺตรสฺมี ปพฺพเต
รูกฺขสาขาเย โอลมฺพมานํ ปจฺเจกพฺพทฺตสฺส ปฺสกุณฺจิวรี ทิสฺวา
อรทฺทชฺโช วตายนฺติ ปสนฺนจิตฺโต ปุปฺเพหิ ปุชฺเชติ ฯ โส เตน
ปฺลยณฺกมฺเมเน ตาวตีสกฺวเน นิพฺพตฺโต ฯ ตโต ปญฺจาย
เทวมนฺุสฺเสสฺสเยว สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธอุปฺปาเท มคฺชรญฺเจ
อิพฺภกุเล (๒) นิพฺพตฺโต โคสาโล นาม นามเน ฯ โสเณน ปน
โกฏฺฐิกณฺเณน (๓) กตปฺริยคฺตฺตา ตสฺส ปพฺพชิตฺถาวํ สุตฺวา โสปี
นาม มหาวิภโว ปพฺพชิสฺสตี กิมฺงคํ ปนาหนฺติ สยฺชาตสฺสเวโค
ภควโต สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา จริยานุคฺคํ กมฺมญฺจานํ คเหตฺวา
สปฺปายํ วสนฺญฺจานํ (๔) กเวสนฺโต อตฺตโน ชาตคามสฺส อวิทฺเ
๑. สี. โส กิร ฯ ๒. สี. อิพฺเช กุเล ฯ ๓. สี. โส ปน โกฏฺฐิกณฺเณน ฯ
๔. สี. สปฺปายเสนาสนํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 166

เอกสุมิ์ สาณุปพุตเต วิหาสี ๑ ตสฺส มาตา ทิวเส ทิวเส
ภิกฺขุ เทติ ๑

อถกทิวสํ คามํ ปิณฺฑทาย ปวิญฺจสฺส มาตา
มธฺสกุขราภิสงฺขตํ ปายาสํ อทาสี ๑ โส ตํ คเหตุวา ตสฺส
ปพุตตสฺส ฉายายํ อณฺตตรสฺส เวพฺพคมฺพสฺส มฺเถ
นีสํทิตฺวา ปรีกฺขชิตฺวา โธวิท (๑) ปตฺตปาณิ วิปสฺสนํ อารภิ(๒) ๑
โกชนสฺปฺปายลาภน กายจิตฺตानํ กลฺลตายน สมานิตโต
อุทฺทพฺพยณฺณาทิกเก ติกฺเข สุเร วหนฺเต อปฺปกสิเรเนว
วิปสฺสนํ อสฺสกุกาเปตฺวา มคฺคปฺปฎิปาญฺญา ภาวนํ มตฺถกํ
ปาเปนฺโต สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ สจฺจนากาลิ ๑ เตน
วตฺตํ อปทาน (๑)

หิมวณฺตสฺส อวิทฺฐเร อุทงฺกโณ (๔) นาม ปพุทโต
ตตฺถททลํ ปัสฺสูลํ ทุมคฺคมฺหิ วิลมฺพิตํ ๑
ตีณิ กิงฺกณิปปุผานิ โอจินิตฺวานหํ ตทา
หญฺโจ ปหญฺเจน(๕) จิตฺเตน ปัสฺสูลํ อปฺุชยิ ๑
เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิริหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสํ เทหํ ตาวตีสํ อคจฺจนหํ ๑

๑. สี. โธต... ๑ ๒. สี.อารภิตฺวา ๑ ๓. ขุ. อ. ๓๓/๘๒/๑๒๖ ๑

๔. สฺยา. อุทพุทโต ๑ สี. อฺุรโค ๑ ยฺ. อุทโก ๑ ๕. สฺยา. หญฺเจน ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค โคสาลตฺเถรคาถาอาถรรพณ์ หน้า 167

เอกนวุเต อิตฺ กปฺเป ยํ กมฺมมกรี ตทา
ทฺคคฺคิ นาทิขานามิ ปุชิตฺวา อรหฺทฺชํ ฯ
กิลฺเลสา ฌาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหฺตฺตํ ปน อธิคฺนฺตฺวา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารตฺถํ
ปพฺพตฺตานูเมว กนฺตฺกาโม อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปเวเทนฺโต
อหํ โข เวพฺพกฺมฺพสฺมี ภูตฺวาน มรฺชฺปายสํ
ปทกฺขิณฺณํ สมฺมสนฺโต ขนฺธานํ อุทฺยพฺพยํ
सानนํ ปฏิกฺมิสฺสามิ วิเวกมฺนุพฺรุหฺยนฺติ(๑)

กาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ เวพฺพกฺมฺพสฺมินฺติ เวพฺพกฺจฺจสฺส สมิเป ตสฺส ฉายายํ ฯ
ภูตฺวาน มรฺชฺปายสนฺติ มรฺชฺปสฺสิตตฺปายาสํ ภูตฺชิตฺวา ฯ
ปทกฺขิณฺณฺติ ปทกฺขิณฺณคฺคาเหน สตฺถุ โอวาทสฺส สมฺมา
สมฺปฏฺิจฺจนฺเนาติ อตฺ โถ ฯ

สมฺมสนฺโต ขนฺธานํ อุทฺยพฺพยฺยนฺติ ปญฺจนฺนํ
อุปาทานกฺขนฺธานํ อุทฺยพฺพยญฺจ วิปสฺสนฺโต ยทิปิ อิทานิ
กตฺกจิโจ ผลสฺมาปตฺตี ปน สฺมาปชฺชิตฺตุํ วิปสฺสนํ ปฏฺุจฺเปนฺโตติ
อธิปฺปาโย ฯ

सानํ ปฏิกฺมิสฺสามิตี ปุพฺเพ มยา วุคฺคปพฺพตฺตานูเมว
อุทฺทิสฺส คจฺฉิสฺสามิ ฯ

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๑๖๐/๒๖๖ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 168

วิเวกมนุพฺรหฺมณฺติ ปฏิปสฺสทฺธิวิเวกํ ผลสฺมาปตฺติกาเย-
วิเวกญฺจ ปริพฺรหฺมณฺโต ตสฺส วา ปริพฺรหฺมณฺเหตฺตํ คมฺมสฺสามิตฺติ ฯ
เอวํ ปน วตฺวา เถโร ตตฺถเวว คโต ฯ อยมเวว จ อิมสฺส
เถรสฺส อญฺญาพฺยากรณคคาถา อโหสิ ฯ

โกสาลตฺถเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สุกนฺธตฺถเถรคาถาวรรณนา

อนฺวสฺสติกอ ปพฺพชฺชิตฺติ อายสฺมโต สุกนฺธตฺถเถรสฺส
คคาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ

โส กิร อิตฺโต ทฺวานวฺเต กปฺเป ติสฺสสฺส นาม
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส กาลे มนฺุสฺสโยนฺิยํ นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตฺติ
ปตฺโต มิคพฺยชนเณ (๑) อรญฺเณ วิจฺรติ ฯ (๒) สตฺถา ตสฺส
อนฺุกมฺปาย ปทวลญฺชํ ทสฺเสตฺวา คโต ฯ

โส สตฺถุ ปทเจตฺติยานิ ทิสฺวา ปฺริมพฺพุทฺเธสฺส กตฺตาธิการตฺาย
สทเวเก โลเก อคฺคปฺุคฺคตสฺส อิมานิ ปทานิตฺติ ปิตฺติโสมนสฺสชาโต
โกรณฺทกปฺุพฺพานิ (๓) คเหตุวา ปฺุชฺชํ กตฺวา จิตฺตํ ปสฺาเทสิ ฯ
โส เตน ปฺุญฺญกมฺเมเน ทเวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา ตโต จูโต
อปฺราปฺริ ปฺุญฺญานิ กตฺวา เทวมนฺุสฺสเสสฺส สฺสรนฺุโต กสฺสปสฺส
ภควโต กาลे กุญฺุมพิกอ หุตฺวา สตฺถุ ภิกฺขุสํฆสฺส จ

๑. พหุสฺส พฺยเสนาติ ทิสฺสติ ฯ ๒. สฺ. วิหฺรติ ฯ ๓. สฺ. กุรณฺทก... ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเ สุคนษตฺเถรคาถาวณณา หน้า 169

มหาทานํ ปวตเตตฺวา คนฺชกฺฎี มหคฺชโคสิตจฺนทฺนํ ปีสิตฺวา (๑)
เตน ปรีภณฺทํ กตฺวา ปตฺถนํ ปญฺจเปตี นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจานเ
มยฺหํ สรีริ เอวํสุคนฺธํ โหตฺติ ฯ เอวํ อณฺณานิปี ตตฺถ ตตฺถ
ภเว พหุณี ปุณฺณกมฺมานิ (๒) กตฺวา สุคฺตีสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อิมสฺมี พุทฺธบุปฺปาเท สวตฺถิยํ วิภวสฺมปฺนฺนสฺส พุราหฺมณสฺส
เคเห นิพฺพตฺติ ฯ

นิพฺพตฺตสฺส จ ตสฺส มาตฺตจฺจณฺณิกตกาลโต ปญฺจาย
มาตฺตสรีริ สกฺลมฺปี เคหํ สุรภิกนฺธํ วายติ ฯ ชาตทิวเส ปน
วิเสสโต ปรมสุคนฺธํ สามนฺตเคเหสุปี วายเตว ฯ ตสฺส
มาตาปีตโร อมฺหากํ ปฺตฺโต อตฺตนาเว อตฺตโน นามํ กเหตฺวา
อากโตติ สุคนฺธโรเตว นามํ อํกํสุ ฯ

โส อนุบุพฺเพน เวปฺปตฺโต มหาเสลตฺเถริ ทิสฺวา ตสฺส
สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต
สฺสตาหพฺกนฺตเรเอว อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุคฺตํ อปทาน (๓)

วนกมฺมิโก ปุเร อาสี ปิตฺมาตฺมเตนหํ (๔)
ปฺสฺมาเรณ(๕) ชีวามิ กุสลํ เม น วิชฺชติ ฯ
มม อาสยสามนฺตา ติสฺโส โลกคฺคนายโก
ปทานิ ตีณิ ทสฺเสสิ อนุกมฺปาย จกฺขมา ฯ

๑. สี. ปีสิตฺวา ฯ ๒. พหุสุ ปุณฺณานิตี ทิสฺสตี ฯ

๓. พุ. อ. ๓๓/๑๕/๓๑ ฯ ๔. สฺยา. ปิตฺเปตามเหนหํ ฯ

สี. ปิตฺมาตฺมโปสฺหํ ฯ ๕. ยฺ. ปรุหิเรน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 170

อกุกนุเต จ ปเท ทิสวา ติสฺสนามสฺส สตฺถุโน
หฺนฺนุโจ หฺนฺนุเจน จิตฺเตน (๑) ปเท จิตฺตํ ปสาทียี ฯ
โกรณฺทํ ปุํปฺพิตํ ทิสฺวา ปาทปํ ฌรณฺรหํ
สโกสํ(๒) คเหตุวาน ปทเสฏฺฐํ อปุชฺชียี ฯ
เตน กมฺเมเน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตฺตีตํ อคฺจฺจนฺหิ ฯ
ยํ ยํ โย นุํปฺปชฺชามิ(๓) เทวตฺตํ อถ มานุสฺสึ
โกรณฺทกฺกวิ โหมิ สฺสฺสฺสฺสฺสฺส (๔) ภวามหิ ฯ
เทวนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทูกคฺตี นากิขานามิ ปทปฺปชฺชายิตํ (๕) ผลํ ฯ
กิลเสทา ฌาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อณฺณํ พุยากรโรรุโต
อนฺวสฺสฺสฺสโก ปพฺพชฺชิตฺโต ปสฺส ฌมฺมสฺสฺสฺสฺส
ติสฺสฺส วิชฺชา อนุํปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ(๖)

อิมิ คากํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ อนฺวสฺสฺสฺสโกติ อนฺนคฺโต อุํปคฺโต วสฺสํ อนฺวสฺสฺส

อนฺวสฺสฺสว อนฺวสฺสฺสโก ฯ

๑. สฺสฺ. หฺนฺนุโจ ปหฺนฺนุจฺจิตฺโตหิ ฯ ๒. สฺยา. สโกฏฺฐิํ ฯ ยฺ. สโกฏฺฐิํ ฯ

๓. สฺยา. โยนุํปฺปชฺชามิ ฯ ๔. สฺยา. โกรณฺทกฺกวิ โหเยว สฺสฺสฺสฺสฺส ฯ

๕. สฺสฺ. ปุํปฺปชฺชายิตํ ฯ ๖. บฺ. เถร. ๒๖/๑๖๑/๒๖๖ ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค สฺกนฺธตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 171

ปพฺพชิตฺติ ปพฺพชฺชํ อุปกโต ปพฺพชิตฺติ หุตฺวา
อุปกตฺวสฺสมตฺโต (๑) เอกวสฺสโกติ อตฺโต ๗ อถฺวา อนุคตํ
ปจฺจกตํ อปคตํ วสฺสํ (๒) อนุวสฺสํ ตํ อสฺส อตฺถิติ
อนุวสฺสโก ๗ ยสฺส ปพฺพชิตฺตสฺส วสฺสํ อปริปฺปนฺนตฺยา น
คณฺนูปคตํ โส เอวํ วุตฺโต ตสฺมา อวสฺสโกติ วุตฺตํ โหติ ๗
ปสฺส ฌมฺมสุตฺตมฺมตฺนฺติ ตว สตฺถ ฌมฺมสฺส สฺสจฺจมฺภาวํ
สฺวากฺขตฺตํ เอกนฺตนิยฺยานิกตํ ปสฺส ยตฺถ อนุวสฺสโก ตฺวํ
ปพฺพชิตฺติ ๗ ปฺพเพนิวาสถาณํ (๓) ทิปฺพจกฺขุณฺณํ อาสวฺกฺขยณฺณตฺติ
ติสฺโส วิชฺชา ตยา อนุปฺปตฺตา สจฺจิกตา ตโตเอว กตํ
พฺพชฺส สาสนํ สมฺมาสมฺพฺพชฺส สาสนํ อนุสิฏฺฐิ โอิวาทิ
อนุสิฏฺฐิตฺติ กตฺถิกจฺจตํ นิสฺสาย ปิตฺติสฺมฺนสฺสชาโต เถโร
อตฺตํ ปรี วิย กตฺวา วทฺตีติ ๗

สฺกนฺธตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ๗

๑. สี่. อุปกตฺวสฺโส ๗ ๒. สี่. อนุปจฺจกตํ วสฺสํ ๗

๓. สี่. ยตฺถ อนุวสฺสโกเนวํ ปพฺพชฺชาโต ปฺพเพนิวาสถาณํ ๗

นนุทิตยตเถรคาถาวรรณนา

โอภาสชาตุนติ อายสุมโต นนุทิตยตเถรสฺส คาคา ฯ กา
อุปฺปตฺติ

โส กิร ปทุมุตตรสฺส ภควโต กาลเ สตุถริ ปรีนิพฺพุเต
เจตียะจุนฺทนสารเณ เวทิกิ การेतฺวา อุพาริ ปุชาสกุกการิ
ปวตฺเตสิ ฯ ตโต ปฏฺจาย อชฺฌาสยสมฺปนฺโน หุตฺวา ตตฺถ
ตตฺถ วิวฏฺฐปนฺนสฺสํ พหุํ ปุณฺณกมฺมํ อัจฉินฺตฺวา เทเวสุ จ
มนุสฺเสสุ จ ถึสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท กปิตฺวตฺถุสฺมี(๑)
สกุยราชกุเล นินฺพตฺติ ฯ

ตสฺส มาตานิโร นนุทิติ ชเนนฺโต ชาโตติ นนุทิตโยติ
นามิ อักฺสุ ฯ โส วยฺปตฺโต อนฺรุทฺธาทิสฺส สตุถุ สนฺติเก
ปพฺพชนฺเตสุ สยมฺปิ ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต
กตาริการตฺาย น จิรสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทานเ (๒)

ปทุมุตฺตโร นาม ชินฺ โลกเชฏฺโง นราสโก
ชลิตฺวา อคฺคิกฺขนฺโรว สมนฺพฺพุโ ปรีนิพฺพุโต ฯ
นินฺพฺพุเต จ มหาวิเร ภูโป วิตฺถาริกอ หุ
ภูปฺตตฺตํ (๓) อุปฺภูเจนฺติ(๔) ธาตุเคเหววฺรุตฺตเม(๕) ฯ

๑. สึ. กปิตฺวตฺถุณฺนคเร ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๒/๑๔๖/๒๔๕ ฯ

๓. สฺยา. ภูปฺตตฺตํ ฯ ย. ภูปฺ ปรตฺตํ ฯ ๔. สึ. ทูโรโตว นํ อุปฺภูเจนฺติ ฯ

๕. สฺยา. ธาตุเคเห วรุตฺตเม ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค นนุทียตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 173

ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน อํกํ จนฺทนเวทิกํ(๑)
ทียติ ฐปนฺนโร จ ฐปฺนฺนจฺจวิกํ ตทา(๒) ฯ
ภเว นินฺนพฺตฺตมานมฺหิ(๓) เทวตฺเต อถ มานุเส
โอมคฺตํ (๔) เม น ปสฺสามิ ปุพฺพกมฺมสฺสึทํ ผลํ ฯ
ปญฺจทสฺสทปฺสเต อิตฺโต อญฺจ ชนา อํหุ
สพฺเพ สมตฺตนา มา เต จกฺกวตฺตํ มหพฺพลา ฯ
กิลเสทา ฆาปิตา มยํหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อนฺนรฺทฺตฺเถราทิหิ สทฺธิ ปาจิณฺวส-
มิกทาเย วิหรนฺเต อิมสฺมี เถเร เอกทิวสํ มาโร ปาปิมา
ภิสฺยาเปตฺตกาโม (๕) ตสฺส เภรวรฺรูปํ ทสฺเสติ ฯ เถโร ตํ มาโร
อยนฺติ ฌตฺวา ปาปิมา เย มารเชยฺยํ วิตีวตฺตทา เตสํ ตว
กิริยา ก็ กริสฺสติ ตโตนิทานํ ปน ตฺวํเอว วิฆาตํ
อนตฺถํ ปาปฺณิสฺสสึติ ทสฺเสนฺโต

โองาสชาตํ ผลคํ จิตฺตํ ยสฺส อภินฺนุโส
ตาทิสํ ภิกฺขุมาสชฺช กณฺหํ ทุกฺขํ นิกจฺจลสิตี(๖)

คานํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ โองาสชาตฺตนิ ฆาโนภาเสน ชาโตภาสํ อคฺคฺมคฺค-

- # ๑. โปราณ. รตฺตจฺนฺทนเวทิตํ ฯ ๒. สฺยา. ทียติ ฐปนฺนโร จ
- # ๓. สฺยา. ม. นินฺนพฺตฺตมานมฺหิ ฯ
- # ๔. สฺ. อุนตํ ฯ ๕. สฺ. ภยฺยาเปตฺตกาโม ฯ ๖. ขุ. เถร. ๒๖/๑๖๒/๒๖๖ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 174

ฅาณสุส อธิคตตดาฯ เตน อนวเสสโต กิเลสนุชการสุส

วิหตวิทุธิสตีทาวโต อติวิย ปภสุสรนติ อตุโถฯ

ผลคนติ ผลั คตึ อุปคตึ (๑) อคคผลฅาณสตีตนติ

อธิปฺปาโยฯ

จิตฺตนติ จีฅนาสวสุส จิตฺตึ สามณเณน วทตีฯ เตนาน

อภินฺหาโสตีฯ ตลฺหิ นิโรชนินฺนตาย (๒) จีฅนาสวานันฺ นิจฺจกปฺป

อรหตฺตผลสมาปตฺติสมาปชฺชนโต ผลเลน สตีตนติ วตฺตพฺพตึ

อรหตีฯ

ตาทิสนติ ตถารูปํ อรหนตฺนติ อตุโถฯ

อาสชฺชาติ วิโรเชตฺวา (๓) ปรีกฺขยฺฯ

กณฺหาตี มาริ อาลปตี โส หิ กณฺหกมฺมตฺตา กณฺหา-

ภิชาคิตาย (๔) จ กโณฺหตี วุจฺจตีฯ

ทุกฺขํ นิกจฺจสตีติ อธิ กุจฺฉิอนุปฺปเวสาทินา นิริตฺถกํ

กายปรีสุสมํ ทุกฺขํ สมฺปฺราเย จ อปฺปตีการิ อปายทุกฺขํ

อุปคมิสุสสี ปาปฺพนิสฺสสีฯ ตํ สุตฺวา มาโร ชานาคิ มํ

สมโณตี ตตฺถเววนฺตรชายตีฯ

นนฺทียตฺถเธรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตาฯ

๑. สตี. ผลคนติ ผลูปคตึฯ ๒. สตี. ตณฺหานิโรชนินฺนตายฯ

๓. สตี. วิโรเชตฺวาฯ ๔. สตี. กณฺหาภิชาคิตสโตยฯ

อภยตฺเถรคาถาวรรณนา

สุตฺวา สุภาสิตํ วาจนฺติ อายสฺมโต อภยตฺเถรสฺส

คาถา ๑ กา อุปฺปตฺติ

โส กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชิตฺวา
ธมฺมกถิโก หุตฺวา ธมฺมกถนกาเถ ปจฺมํ จตฺตฺหิ คาถาหิ ภควนฺตํ
อภิคฺคฺตฺวิตฺวา ปจฺจฺฉา ธมฺมํ กเถสิ ๑ เตนฺสฺส ปุณฺณกมฺมพฺเลน
กปฺปานิ สตฺสหฺสฺสํ อปายปฏฺฐินฺธิ นาม นาโหสิ ๑ ตถา
หิ วุตฺตํ

อภิคฺคฺตฺวิตฺวา ปทุมุตฺตรราหํ

ปสนฺนจิตฺโต อสมํ สยมฺภภ

น กจฺฉิ (๑) กปฺปานิ อปายภูมึ

สत्ตํ สหฺสฺसानิ พฺเลน ตสฺสชาติ ๑

เขตฺตสมฺปตฺติยาทีหิ ตสฺส จ ปุพฺพปจฺฉิม(๒)สนฺนินฺภูจฺฉาน-
เจตฺตานํ อตีวีย อุพฺพาราเวเน โส อปริเมยฺโย ปุณฺณภิกฺษุโ
กุสลาภิสฺสฺส (๓) ตาทีโส อโหสิ ๑ อจินฺตฺตฺเย (๔) ปสนฺนนานํ วิปาโก
โหติ อจินฺตฺตฺโยติ หิ วุตฺตํ ๑ ตตฺถ ตตฺถ หิ ภเว อุปฺปจฺฉิ
ปุณฺณํ ตสฺส อุปฺคตฺตมฺภกฺกโมหสิ ๑ ตถา หิ โส วิปฺสฺสฺส
ภควโต เกตฺกปฺปฺเพหิ ปุชฺชกาสิ ๑ เอวํ อุพฺพาราเหหิ ปุณฺณวิเสเสหิ
๑. สึ. นาคจฺฉิ ๑ ๒. พหุสฺส ปุพฺพมชฺฉิม... อติ ทิสฺสติ ๑
๓. สึ. ทานาทีกุสลาภิสฺสฺส โท ๑ ๔. สึ. อจินฺตฺตฺเยสฺส ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 176

สุคตีสุเอว สัสนุโต อิมสมิ พุทธูปปาเท รลโย พิมพิสารส
ปุตโต หุตวา นิพพตติ ฯ อภโยติสส นามิ อโหสิ ฯ ตสส
อุปปตติ ปรโต อาภวิสสติ ฯ โส นิคณเจน นาฏปุตเตน
อุภโตโกฏิกิ ปลงหิ สิกขาเปตวา อิมิ ปลงหิ ปุจฺฉิตฺวา สมณสส
โคตมสส วาหิ อโรเปหิตี วิสสชฺชิตฺวา ภควนฺตํ อุปสงกมิตฺวา
ตํ ปลงหิ ปุจฺฉิตฺวา ตสส ปลงหสส อนนํสพฺยากรณภาเว
ภควตา กถิตฺวา นิคณเจนนํ ปราชยํ สตถุ จ สมมาสมพุทฺธภาวิ
วิทิตฺวา อุปาสกตตํ ปฏฺเวเทสิ ฯ

ตโต รลเว พิมพิสारे กาลงกเต สลฺชาตลัเวโก สาสเน
ปพฺพชิตฺวา ตาลจฺฉิกคพฺปมสฺตตเทสนาย โสตาปนโน หุตวา ปุณ
วิปสฺสนํ อารภิตฺวา อรหตฺตํ สจฺฉากาสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

วินตานิยา(๒) ตีเร วิหาสิ ปุริสฺสุตฺตโม
อทฺทลั วิรัช พุทฺธิ เอกคฺคิ สฺสมาหิตํ ฯ
มรฺุคฺนุชฺสส ปุปฺเพน เกตกสฺส อหิ ตทา
ปสฺนุนจิตฺโต สฺมโน พุทฺธเสฏฺฐมปฺุชฺยิ ฯ (๓)
เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยิ ปุปฺพมภิปุชฺยิ
ทุคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺุชฺยิทํ (๔) ผลํ ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยฺหิ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

๑. พุ. อ. ๓๓/๑๐๔/๑๕๔ ฯ ๒. พุ. วิตุถาย นทียา ฯ
๓. สฺยา. ปุปฺพิ อภิปุชฺยิ ฯ ม. ปุปฺพมภิปุชฺยิ ฯ ๔. สฺ. ปุปฺพปฺุชฺยิทํ ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค อภยตฺเถรคาถาวณณา หน้า 177

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺติกิตฺตเนน อณฺณํ
พฺยากรโธนฺโต

สุตฺวา สุภาสิตํ วาจํ พุทฺธสฺสชาติจฺพนฺธุโน
ปจฺจพฺยธีํ หิ นิปฺณํ วาลคฺคํ อฺสุนา ยถาติ(๑)

กาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ สุตฺวาติ โสติ โอทหิตฺวา โสตทฺวารานุสारेณ
อุปฺชาราเรตฺวา ฯ

สุภาสิตนฺติ สุภฺภู ภาสิตํ สมฺมเทว ภาสิตํ สมฺมาสมฺพุทฺธ-
ภาวโต มหาการุณิกตฺยาจ กิณฺจิ อวิสฺวาเทตฺวา ยถาธิปฺเปตฺตสฺส
อตฺถสฺส เอกนฺตโต สาชนวเสน ภาสิตํ จตฺตจฺจวิภาวนิย-
ชฺมมกถํ ฯ น หิ สจฺจวินิมฺตฺตา ภควโต ชฺมมเทสนา อตฺถิ ฯ

พุทฺธสฺสชาติ สพฺพพณฺณพุทฺธสฺส ฯ

อาทิจฺพนฺธุโนติ อาทิจฺจวเส สมฺภูตฺตฺตา อาทิจฺโจ พนฺธุ
เอตฺตสฺสชาติ อาทิจฺพนฺธุ ภควา ฯ ตสฺส อาทิจฺพนฺธุโน ฯ
อาทิจฺจสฺส วา พนฺธุติ อาทิจฺพนฺธุ ภควา ฯ ตสฺส ภควโต
โอรสปฺตฺตภาวโต ฯ เตนานฺท ภควา

โย อนฺธกาเร ตมสี ปภงฺกโร

เวโรจโน มณฺฑลํ อุกฺคเตโช

มา ราหู คิสิ จรมนฺตลิกฺเข

ปจฺจ มมฺ ราชาน (๒) ปมฺลจฺ สุริยนฺติ ฯ

๑. พุ. เถร. ๒๖/๑๖๓/๒๖๖ ฯ ๒. ม. ราหู ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 178

ปัจจุพยชินฺติ ปฏฺวิษณฺมึ ฯ หีติ นิปาตมคตฺ ฯ

นิปฺพนฺติ สณฺหํ ปรมฺสจฺจํ นิโรธสจฺจํ จตฺตจฺจเมว วา ฯ

หีติ วา เหตุตฺตเถ นิปาโต ฯ ยสฺมา ปจฺจุพยธิ (๑) นิปฺพนฺ

จตฺตจฺจํ ตสฺมา น ทานิ กิณฺจิ ปฏฺวิษณฺมิตพฺพํ อตฺถิตฺติ

อตฺโต ฯ ยถา ที ปฏฺวิษณฺมิตฺติ อห วาลคฺคํ อฺสุนา ยถาติ ฯ

ยถา สตฺตธา ภินฺนสฺส วาลสฺส โกฏฺฐิ สฺสติกฺขิโต (๒) กุสโล

อิสฺสาโส อฺสุนา กณฺเฑน อวิรัชณฺนโต วิชฺฌเมยฺยเอวํ

ปัจจุพยธิ นิปฺพนฺ อริยสจฺจนฺติ โยชนา ฯ

อภยตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

โลมสกฺกยฺยตฺเถรคาถาวรรณนา

ทพฺพํ กุสฺนฺติ อายสฺมโต โลมสกฺกยฺยตฺเถรสฺส คาถา ฯ

กา อฺปฺปตฺติ

โส กิร อีโต เอกนวุเต กปฺเป วิปฺสฺสี ภควนฺตํ ปสฺสิตฺวา

ปสฺนฺนมานโส นานาปฺปเปหิ (๓) ปฺุเชตฺวา เตน ปฺุณฺณกมฺเมน

เทวโลเก นิพฺพตฺโต ปฺุณ อปฺราปฺริ ปฺุณฺณานิ กตฺวา สฺสคฺตีสฺสเยว

สํสรฺนฺโต กสฺสปฺสฺส ภควโต สาสเน ปฺุพฺพชิตฺวา สมณชมฺมํ

กโรติ ฯ เตน จ สมเยน สตฺถารา ภทฺเทกรตฺตปฺฏิปทาย

กถิตาย อณฺวตโร ภิกฺขุ ภทฺเทกรตฺตสฺสตฺตวเสน เตน สากจฺจํ

๑. สี. ยสฺมา โส ปจฺจุพยธิ ฯ ๒. สี. โกฏฺฐิสฺส ติกฺขิโต ฯ

๓. สี. นาคปฺปเปหิ ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเ โลมสกงคิยตุเถรคาถาพรรณนา หน้ 179

กโรติ ๑ โส ตัน สมปายาสี ๑ อสมปายนุโต อหิ อนาคต
ตุยหิ ภาทเทกรตุตติ กเถตุ สมตุโถ ภาเวยุนติ ปณิธานัน
อกาสี อิตโร ปุจเจยุนติ ๑ เอเตสุ ปจโม เอกัง พุทฺธนฺตรัง
เทวมนุสเสสุ สัตรีตฺวา อมหากัง ภาควโต กเถ กปิลวตฺตฺสูมี
สากิยราชกุเถ นิพฺพตฺติ ๑

ตสฺส สุขุมาลภาเวน โสณฺสฺส วีย ปาทตเลสุ โลมานิ
ชาตานิ เตนฺสฺส โลมสกงคิโยติ นามัง อโหสิ ๑

อิตโร เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา จนฺทโนติ ปญฺญายิตฺถ ๑
โลมสกงคิโย อนฺรุทฺธาทีสุ สกฺยกุมารेषฺส ปพฺพชนฺเตสุ ปพฺพชิตฺถ
น อิจฺฉิ ๑

อถ นั สัเวเชตฺถุ จนฺทโน เทวปฺตุโต อุปสงฺกมิตฺวา
ภาทเทกรตุตติ ปุจฺฉิ ๑ อิตโร น ชานามิตี ๑ (๑) ปุณ เทวปฺตุโต
อถ กสฺมา ตยา ภาทเทกรตุตติ กเถยุนติ สงฺคโร กโต อิทานิ
ปน นามมตฺตมปิ น ชานาสีตี โจเทสิ ๑

อิตโร เตน สทฺธี ภาควนฺตึ อุปสงฺกมิตฺวา มยา กิร
ภนฺเต ปุพฺเพ อิมสฺส ภาทเทกรตุตติ กเถสฺสามิตี สงฺคโร กโตติ
ปุจฺฉิ ๑ ภาควา อาม กุลปฺตุต กสฺสปฺสฺส ภาควโต กเถ
ตยา เอว กตฺนฺติ อาห ๑

สฺวามตุโถ อุปริปณฺณาสเก (๒) อากตฺนเยน วิตุถารโต
๑. สี. น ชานาติ ๑ ๒. ม. อุปริ. ๑๔/๕๖๕-๕๗๕/๓๖๕-๓๗๕ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 180

เวทิตพโพ ๑ อถ โลมสกกโย เตหนี ฆนเต ปพพาเชถ
มนุติ อห ๑ ภควา น โข ตถาคตา มาตาปีตฺหิ อนนฺนุณฺดาตํ
ปฺคตํ ปพพาเชนฺตํ ปฏิกฺขิปี ๑ โส มาตุ สนฺตํ กนฺตฺวา
อนฺชานาหิ มํ อมฺม ปพฺพชิตฺตํ ปพฺพชิสฺสามหนฺติ วตฺวา
มาตฺรา ตาต สุชฺชมาโล ตฺวํ กถํ ปพฺพชิสฺสํ สํ สํ
อตฺตโน ปฺริสฺสยสหนภาวํ ปกาเสนฺโต

ทพฺพํ กุสํ โปฏฺกิลิ อฺสํ ฆนฺนุชปพฺพชํ
อฺรสา ปนฺทิสฺสามิ วิเวกมนฺนุพฺพหฺนฺติ(๑)

กาถํ อภาสิ ๑

ตตฺถ ทพฺพนฺติ ทิพฺพตฺถิมาห ยํ สทฺทฺโลตฺติปี วุจฺจติ ๑
กุสฺนฺติ กุสฺตฺถิ โย กาโสติ วุจฺจติ ๑

โปฏฺกิลนฺติ สกณฺณํ อกณฺณกฺกจ กจฺจํ ๑ อธิ ปน
สกณฺณกฺกเมว อธิปฺเปตํ ๑ อฺสํราทฺนิ สุวฺญเญยฺยานิ ๑ ทพฺพาทฺนิ
ตฺถานิ พฺริตฺถานิ ปาเทหิ อกฺกนฺตฺสสาปี ทฺกฺชชนฺกานิ
คมนนฺตฺรายกรานิ จ ตานิ จ ปนาหํ อฺรสา ปนฺทิสฺสามิ (๒)
อฺรสาปี อปเนสฺสามิ ๑ เอวํ อปเนนฺโต ตํ นิमितฺตํ ทฺกฺชํ
สหนฺโต อรณฺญายตเน กุมฺพนฺตรํ ปวิสิตฺวา สมณฺชมฺมํ กาคฺตุ
สทฺกฺชิสฺสามิ ๑ โส ปน วาโท ปาเทหิ อกฺกมเนติ ทสฺเสติ ๑
๑. ขุ. เถร. ๒๖/๑๖๔/๒๖๖ ๑ ๒. ส. อปนฺทิสฺสามิ ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค โลมสกงคยตุเถรคาถาวณณนา หน้ 181

วิเวกมณูพुरुหยนติ กายวิเวกั จิตฺตวิเวกั อูปรวิเวกณจ
อนูพुरुหยนุโต ๑ คณสงคณิกั หิ ปหาย กายวิเวกั
อนูพुरुหยนตฺสเสว อฏฺจตีสย อารมมณเสย ยตฺถ กตฺถจิจิตฺตํ
สมาทหนตฺสส จิตฺตวิเวโก น สงคณิการตฺสส ๑ สมहितฺสเสว
วิปฺสสนาย กมฺมํ กโรนตฺสส สมถวิปฺสสนนจ ยุกนทฺธํ
กโรนตฺสส กิเลสานํ เขปนเนน อูปรวิเวกาธิคโม น
อสมาहितฺสส ๑ เตน วุตฺตํ วิเวกมณูพुरुหยนติ กายวิเวกั
จิตฺตวิเวกั อูปรวิเวกณจ อนูพुरुหยนุโตติ ๑ เอวํ ปน ปฺคฺเตน
วุตฺเต (๑) มาตา เตนหิ ตาต ปพฺพชาติ อนูชานี ๑

โส ภควนฺตํ อูปรสงกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิ ๑ ตํ สตฺถา
ปพฺพาเชตี ๑ ตํ ปพฺพชิตฺวา กตฺปพฺพทิจจํ กมฺมฏฺจานํ กเหตุวา
อรณฺณํ ปวิสฺนตํ ภิกฺขุ อหํสุ อาวุโส ตวํ สุขุมาลอ กิ
สภฺขิสฺสตี อรณฺณเเว วสติณฺติ ๑

โส เตสมปิ ตเมว คากํ วตุวา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา
ภาวนํ อนฺยณฺชนุโต น จิสฺเสว นพภินฺนโย อโหตี ๑ เตน
วุตฺตํ อปทาน (๒)

สุวณฺณวณฺณํ สมฺพทฺธํ อากุตีนํ ปฏิกุคหํ
รณฺธิยํ ปฏฺธิปฺชชนฺตํ นานาปฺปฺเพหิ (๓) ปุชฺชียํ ๑

๑. สี่. เอวํ ปน วุตฺเต ๑ ๒. พุ. อ. ๓๓/๑๐๕/๑๕๕ ๑

๓. สี่. นาคปฺปฺเพหิ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 182

เอกนวุติโต กปุเป ยี่ ปุปุผมภิปุชยี่
ทुकคตี นากิขานามิ พุทฐ(๑)ปุชายิทำ ผลั ๗
กิลเสถา ฉापिता มยหิ ๗เป๗ กคั พุทฐสुส สาสนनुติ ๗

อรหคตั ปน ปตฺวา เถโร อณฺณั พุยากรोनุโต ตัเยว
กาถั อภาสีติ ๗

โถมสกกขियตุเถรคาถาวณณา นิฏฺจिता ๗

ชมพुकามิกปุตตตุเถรคาถาวณณา (2)

กจฺจि โน วตฺตปสุโตติ อายสมโต ชมพुकามิกปุตตตุเถรสุส
กาถา ๗ กา อุปปตฺติ

โส กิร ปุริมพุกุเชสุ กตาริกาโร หุตฺวา ตตฺถ ตตฺถ
วิวญฺญูปนีสุสยั กุสลั อัจฉินฺนุโต อิโต เอกตีเส กปุเป
เวสุสกุสสุ ภควโต กाले เอกทิวสั กีสुकานิ ปุปุผานิ ทิสฺวา
ตานิ ปุปุผานิ คเหตุวา พุทฐकुณเ ออนุสฺสรนุโต ภควนคั
อุทฺทิสฺส อากาเส ขิปนุโต ปุเชสิ ๗ โส เตน ปุณฺณกมฺเมน
ดาวตีเสสุ นิพฺพตฺโต ๗

ตโต ปรี ปุณฺณานิ กตฺวา อปราปรี เทวมนุสฺเสสุ
สัสนฺนุโต อิมสมิ พุทฐุปฺปาเท จมฺปายั ชมพुकามิกสุส
นาม อุปาตกสุส ปุตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ๗ เตนสุส
๑. สี. ปุปุผ... ๗ ๒. สี. ชมพुकามियตุเถร... ๗
ม. ชมพुकามियปุตตตุเถร... ๗

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค ชมฺพุกามิกปุตฺตตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 183

ชมฺพุกามิกปุตฺโตเตวว สมณฺญา อโหสิ ฯ โส วยปฺปุตฺโต ภควโต
สนฺตฺเถ ฌมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺฐสฺสเวโก ปพฺพชิตฺวา กตปฺพพฺพกิจฺโจ
กมฺมฏฺฐานํ คเหตุวา สาเกตเต อณฺชนวเน วสตี ฯ

อถสฺส ปิตา ที นุ โข มม ปุตฺโต สาสเน อภิรโต
วิหฺรตี อุทาหุ โนตี วิมฺสนตฺถํ กจฺจ โน วตฺถปฺปสฺสโตตี
คาคํ ลิจิตฺวา เปเสสิ ฯ โส ตํ วาเจตฺวา ปิตา เม
ปมาทวิหฺรตี อาสงฺกตี อหฺลจฺ อชฺชาปี ปุณฺณชนฺภูมี
นาตีวตฺโตตี สฺสเวกขาโต ฆณฺเณโต วายมนฺโต น จิรฺสเสว
ฉพฺภิณฺโณ อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

ทีสุกํ ปุปฺพิตํ ทิสฺวา ปคฺคเหตุวาน อณฺชตี
พฺพทฺฐเสฏฺฐํ สริตฺวาน อากาเส อภิปุชฺชียี ฯ
เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสํ เทหิ ตาวตีสฺสมคฺจฺจหิ ฯ
เอกตีเส อโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺฐคฺคตี นาภิขานามิ พฺพทฺฐปุชฺชายิหิ ผลํ ฯ

ทีเลสา ฉาปีตา มยฺหิ ฯเปฯ กตํ พฺพทฺฐสฺส สาสนฺนฺตี ฯ

อรหฺตฺตํ ปน ปตฺวา ฉาตีนิ วสนนคฺริ คนฺตฺวา สาสนฺสฺส
นียฺยานิกภาวํ ปกาเสนฺโต อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทสฺเสสิ ฯ ตํ ทิสฺวา
ฉาตกา ปสนฺนมานสา พหุ สฺสมารามे การเสส ฯ เถโรปี

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 184

สทปีตรา เปลิตัง คาคัง องกุลัง กตฺวา ฆณฺเณโต วายมนฺโต

อรหตฺตัง สจฺจนากาสี ฯ อณฺณํ พุยากรโณโตปิ ปิตฺตฺปนฺนตฺถัง (๑)

กจฺจि โน วตฺถปฺสฺสโต กจฺจิ โน ภูสฺนารโต

กจฺจิ สีสฺมยํ คณฺฐํ ตฺวํ วายสิ (๒) เนตรา ปชาติ(๓)

ตเมว คาคัง อภาสี ฯ

ตตฺถ กจฺจิติ ปุจฺจนายํ นิปาโต ฯ โนติ ปฏฺิเสเช ฯ

วตฺถปฺสฺสโตติ วตฺถเถ ปสฺสโต วตฺถปฺสฺสโต จีวรฺมณฺฑนาภิรโต ฯ

นิทฺสฺสนมตฺตัง เจตํ ปตฺตมณฺฑนาทิจาปฺลลปฏฺิกุเขปสฺสสาปี

อธิปฺเปตตฺตา ฯ กจฺจิ น วตฺถปฺสฺสโตติปิ ปาโจ โส เอวฺมตฺถโต ฯ

ภูสฺนารโตติ อตฺตภาววิภูสฺนาย รโต อภิรโต ยถกจฺเจ

ปพฺพชิตฺวาปี จปฺลา (๔) กายทพฺพิพฺพหุลา (๕) จีวรฺาทิปริกฺขารสฺส

อตฺตโน สรฺริรฺสส จ มณฺฑนาวิภูสฺนภูจฺานาย ยุตฺตา โหนฺติ ฯ

กิเมว ปริกฺขารปฺสฺสโต ภูสฺนารโต จ นาโหสิติ อยเมตฺถ

ปททวฺยสฺสาปี อตฺถโต ฯ

สีลฺมยํ คณฺฐนฺติ อขณฺฑนาทิกาวาปาทเนน สุปฺริสฺสุทฺทสฺส

จตฺตพฺพิทฺสฺสปี สีลฺสฺส วเสน ยวฺายํ (๖) โย จ สีลวตฺตํ คณฺโธ

วาติ เทเวสฺส อุตฺตโมติ (๗) วุตฺโต สีลฺมโย คณฺโธ ตํ ตฺวํ วายสิ

สีลฺสมปฺตฺติสมภเวน กลฺยาณฺเนน กิตฺติสทฺเทน ก็ ตฺวํ สพฺพา

๑. สี. สปีตฺตฺปนฺนตฺถัง ฯ ๒. ม. ตฺวํ วายสิ ฯ

๓. พุ. เถร. ๒๖/๑๖๕/๒๖๖ ฯ ๔. สี. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

๕. สี. กายทพฺพิพฺพหุลา ฯ ๖. สี. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

๗. พุ. ฐ. ๒๕/๑๔/๒๒ ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค ชมพูคามิกปุตตตฺเถรคาถาวณณา หน้า 185

ทิสา ปตฺถรสีติ อตฺโถ ฯ

เนตรา ปชาติ น อิตรา ทุสฺสีลปชา ทุสฺสีลตฺตาเยว
ตุสฺสีลยฺมยฺ ทฺกคฺนฺธฺ วายติ น สีลยฺมยฺ คฺนฺธฺ เอวํ ตฺวํ
ทฺกคฺนฺธฺ อวายิตฺวา กจฺจิ สีลยฺมยฺ คฺนฺธฺ วายสีติ อตฺโถ ฯ

อถ วา เนตรา ปชาติ น อิตรา ทุสฺสีลปชา ตํ
กจฺจิ(๑) น โหติ ยโต สีลยฺมยฺ คฺนฺธฺ วายสีติ พฺยติเรเกน
สีลคฺนฺธฺวายนเมว วิภาเวติ ฯ

ชมพูคามิกปุตตตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

หาวิตตฺเถรคาถาวณณา

สมฺมุนนฺมยฺมตฺตานนฺติ อายสฺมโต หาวิตตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อฺปฺปตฺติ

โส กิร ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาริกาวโร หุตฺวา ตตฺถ ตตฺถ
วิวญฺญูปนินฺตฺสยฺ ปุณฺณสมภาริ อฺปจฺฉินฺนโต อิตฺโต เอกตีเส กปฺเป
สฺสทสฺสนํ นาม ปจฺเจกสมพฺพุทฺธํ ทิสฺวา ปสฺนุนฺมานโส
กฺกฺชปฺปฺเพหิ ปุชฺฉิ กตฺวา เตน ปุณฺณกมฺเมน สฺสคฺตีสฺสเยว
ปรีวตฺเตนโต อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท สวตฺถินคเร พุราหฺมณ-
มหาสาถกฺขเล นิพฺพุตฺติ ฯ หาวิตตฺเถรสฺส นามํ อโหสิ ฯ

ตสฺส วยปฺปตฺตสฺส มาตาปิตโร กุสฺสรูปาทิหิ อนุจฺฉวิกิ
๑. สี. กิณฺจิ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้ 186

กุมาริกั พุราหุมนธิตรั อานอสส ๑ โส ดาย สหุธิ โภคสุขั
อนุกวนุโต เอกทิวสั อตฺตโน ตสฺสา จ รูปสมปตฺตี โอลเกตุวา
ธมฺมตาย โจทยมาโน อีทิสั นาม รูปั น จิสฺเสว ชราย
มจฺจนา จ อภิปฺมทุทิตฺตี สัเวคั ปฏิลลิกิ ๑

กตปิยทิวสาคุกกเมเนว จสฺส ภริยั กณฺหสปโป ทํสิตฺวา
มาเรตี ๑ โส เตน ภียโยโส มตฺตาย สลชชาติสัเวโค สตฺถ
สนฺติกั กนฺตฺวา ธมฺมึ สุตฺวา มรพนฺธเน ฉินฺทิตฺวา
ปพฺพชิ ๑ ตสฺส จ จริยานุกฺกั กมฺมฏฺจันนั กเหตุวา
วิหรนฺตสฺส กมฺมฏฺจันนั น สมปฺชชติ จิตฺตึ อฺชฺคตึ น
โหตี ๑ โส คามั ปิณฺฑาย ปวิญฺโจอ อลฺลตฺตรึ อฺสุการึ
อฺสุทฺททัก (๑) ยนฺเต ปกฺกปิตฺวา อฺหุํ กโรนฺตึ ทิสฺวา อิเม
อเจตนมฺปิ นามึ อฺหุํ กโรนฺติ กสฺมา อหึ จิตฺตึ อฺหุํ น
กริสฺสามิติ จินฺเตตุวา ตโตว ปฏินิวตฺติตฺวา ทิวาฏฺจานเน
นิสินฺโน วิปฺสฺสนั อารภิ ๑

อถสฺส ภควา อฺปฺริ อากาเส นิสิตฺวา โอลวาทึ เทนุโต
สมฺนฺนมยมตฺตานั อฺสุกาโรว เตชนั
จิตฺตึ อฺหุํ กริตฺวาน อวิชฺชั ภินฺท (๒) หาริตาติ(๓)

คากั อภาสิ ๑

อยเมว เถโร อตฺตานั ปรี วิย โอลทฺนุโต อภาสิติ

๑. สึ. อฺสุทฺททัก ๑ ๒. ย. ฉินฺท ๑ ๓. พ. เถร. ๒๖/๑๖๖/๒๖๖ ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคเ หาริตตเถรคาถาฉนวน หน้า 187

จ วทนต์ ๑

ตตถ สมฺนมนยติ สมฺมา อุนฺนเมฺนุโต สมฺปาตติวเสน
โกสชฺชปกฺเข ปติตฺถ อทควา ตโต อุตฺตรนฺโต วิริยสมตฺ
โยเชนฺโตติ อตุโล ๑

อตฺตานนฺติ จิตฺตํ อถวา สมฺนมนยติ โกสชฺชปกฺขโต
สมฺนมนเมหิ ๑ มกาโร ปทสนฺธิโกโร ๑ หีนวิริยตาย ตว จิตฺตํ
กมฺมฏฺฐานวீถิ นปฺปฏิปชฺชติ เจ ตํ วิริยารมฺภวเสน สมฺมา
อุนฺนเมหิ อโนนตฺ (๑) อนปนตฺ กโรหิติ อธิปฺปาโย ๑ เอวํ ปน
กโรนฺโต อุตฺตกาโรว เตชนํ ๑ จิตฺตํ อุนฺนํ กริตฺวาน อวิชฺชํ
ภินฺนท หาริตาติ ๑ ยถา นาม อุตฺตกาโร กณฺหํ อีสกมฺปิ
โอณตํ อปนตํ จ (๒) วิชฺฌนฺโต ลกฺขํ ภินฺนทนต์ถิ อุนฺนํ กโรติ
เอวํ โกสชฺชปาตโต อรฺกฺขณฺน โอณตํ (๓) อุตฺตจฺจปาตโต อรฺกฺขณฺน
อปนตํ(๔) วิชฺฌนฺโต อปฺปนาปตฺติยา จิตฺตํ อุนฺนํ กริตฺวาน
สมฺมาหิตจิตฺโต วิปฺสฺสนํ อุตฺตกาโรว สีนํ อคฺคกคฺคณฺณ
อวิชฺชํ ภินฺนท ปทาเลหิติ ๑ ตํ สุตฺวา เถโร วิปฺสฺสนํ วทฺเทตฺวา
น จิเรเนว อรทา อโหสิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๕)

หิมวตฺตสฺสาวิทุเร วสโล(๖) นาม ปพฺพโต
พฺพุโร สฺทสฺสโน นาม วสเต(๗) ปพฺพตฺนฺตเร ๑

- # ๑. สี่. อนมนต์ ๑ ๒. สี่. อีสกมปิ โอนตี อปนตี จ ๑
- # ๓. สี่. รกฺขณฺน โอณตี ๑ ๔. สี่. รกฺขณฺน อปนตี ๑
- # ๕. พุ. อ. ๓๓/๑๐๓/๑๕๓ ๑ ๖. สฺยา. อจฺจโล ๑ ยฺ. จาวโล ๑
- # ๗. สฺยา. วสนฺโต ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 188

ปุ่ปุ่ฝั้ เหมวณต์ คยห เวหาส์ อคมาสห์
ตตถททสาสี่ สมพุทฐิ โอมตถณณนาสวํ ๗
ปุ่ปุ่ฝั้ กุฎฐมาทาย สีเส กตวาน्हั ตทา
พุทฐสส อภิโรเปสี่ สยมกุฎฐ มहेสิโน ๗
เอกตี่เส อีโต กปุเป ยั ปุ่ปุ่ฝั้มภิปุชยี่
ทुकคตี่ นากิขานามิ ปุ่ปุ่ฝั้ปุชยัอิ ฝลั ๗
กิลเสตา ฉापिता มย्हั ๗เป๗ กตั พุทฐสส สาสนนุติ ๗

อรหตต์ ปน ปตฺวา อญญั พุชากโรนุโตปิ ตเมว คากั
อภาสิ ๗

หาริตตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺจिता ๗

อุตฺตยิตฺเถรคาถาวณณนา

อาพาเช เม สมุปฺปนฺเนติ आयสุมโต อุตฺตยิตฺเถรสส
คาถา ๗ กา อุปฺปตฺติ

โส กิร ปุริมพุทฺเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิวฏฺฐปนฺนีสสยั ปุญญั (๑) อุปจिनฺนุโต อีโต จตฺนวุเต กปุเป
สิทฺฐตฺถสส ภควโต กाले จนฺทภากาย นทिया महारुโป (๒)
สุสุมารो हुत्वा निपुत्तुโต ๗

โส ปาริ คนฺตุ นทियाตีริ อุปคตฺ ภควนฺตุ ทิสฺวา

๑. สี่. พหุ ปุญญั ๗ ๒. สี่. มหารุเท ๗

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค อุตฺตยตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 189

ปสฺนุนจิตฺโต ปารี เนตฺตกาโม ตีรสมิเป นิปฺชชฺช ๑ ภควา
ตสฺส อนุกมฺปาย ปิฏฺฐจฺย ปาเท จเปสฺส ๑ โส หนฺนุโธ อุตฺตโค
ปิตฺตเวเคน ทิกฺคณฺสฺสาโห หุตฺวา โสตํ ฌินฺนทฺนฺโต สีมฺน
ชเวน ภควนฺตํ ปรีตฺธี (๑) เนสฺส ๑ ภควา ตสฺส จิตฺตปฺปสาท
° โอลเกตฺวา อัย อิตฺโต จูโต เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺตฺวา (๒) ตโต
ปฏฺจาย สุกฺตีสฺสเยว สํสรนฺโต อิตฺโต จตฺตุนฺนฺเต กปฺเป อมตํ
ปาปฺณิสฺสตีติ พฺยาคริตฺวา ปกฺกามิ ๑

โส ตถา สุกฺตีสฺสเยว ปรีพฺภมฺนฺโต (๓) อิมสฺมึ พฺพุทฺธปฺปาเท
สวตฺตยิย อณฺณตฺรตฺส พฺรหฺมณฺสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ
อุตฺตโย นาม นามน ๑

โส วยฺยปฺตฺโต อมตํ ปรีเยสฺสึสสามิตี ปรีพฺพาชโก
หุตฺวา วิจฺรนฺโต เอกทิวสํ ภควนฺตํ อฺปฺสงฺกมิตฺวา (๔) ฌมฺมํ
สฺตฺวา (๕) สาสเน ปฺพชิตฺวาปี สีสาทินํ อวิโสชิตตฺตา วิเสสํ
นิพฺพตฺเตตฺตํ อสฺกโกนฺโต อณฺเณ ภิกฺขุ วิเสสํ นิพฺพตฺเตตฺตฺวา
อณฺณํ พฺยาคโรนฺเต ทิสฺวา สตฺถาริ อฺปฺสงฺกมิตฺวา สงฺเขเปเนว
โธวาทิ ยาจิ ๑

สตฺถาปี ตสฺส ตสฺมาติห ตฺวํ อุตฺตยิย อาทิมฺเว
วิโสเชหิตี อาทินา สงฺเขเปเนว โธวาทิ อทาสิ ๑ โส ตสฺส
๑. สี่. ปารี ตีร ๑ ๒. สี่. นิพฺพตฺตีสฺสตี ๑ ๓. สี่. สํสรนฺโต ๑
๔. สี่. ทิสฺวา อฺปฺสงฺกมิตฺวา ๑ ๕. สี่. สฺตฺวา ปฏฺฐิตทฺรตฺสทฺโร ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 190

โอวาเท จตุวา วิปัสสนัน อารภีฯ ตสส อารทฺธวิปัสสนสฺส
อาพาโธ อุปฺปชฺชชีฯ อุปฺปนฺเน ปน อาพาธ สญฺชาตสฺสเวโค
วิริยารมฺภวตฺถุ กตุวา วิปัสสนาย กมฺมํ กโรนฺโต วิปัสสนัน
อุสฺสูกกาเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

จนฺทภาคานทีตีเร สสฺสูมาโร(๒) อหํ ตทา
สโกชนปฺสฺสตาคํ (๓) นทีตฺตํ อคฺจฺฉหํฯ
สิทฺธตฺโต ตมฺหิ สมเย สยมฺภู อคฺคปฺคฺคโล
นที ตริตฺตกาโม โส นทีตฺตํ อุปาคมิฯ
อุปคเต จ สมฺพุทฺธเช อหฺมปฺปี ตตฺตูปาคมิ
อุปคฺนตฺวาน สมฺพุทฺธํ อิมํ วาจํ อฺทิริยํฯ
อภิรฺหู มหาวิโร ตาเรสฺสามิ อหํ ตฺวํ
เปตฺตํ วิสขํ มยฺหิ อนฺนํ มปฺ มหามุณีฯ
มม อฺคฺคชฺชนํ (๔) สฺสฺสูวา อภิรฺหู มหามุณี
หฺนฺนํ โส หฺนฺนํ เจน จิตฺเตน ตาเรสิ โลกนํ ยกํฯ
นทียา ปาริเม เตเร สิทฺธตฺโต โลกนํ ยโก
อสฺสาเสสิ มมํ ตตฺถ อมตํ ปาปุณฺนิสฺสตี(๕)ฯ
ตมฺหา กายา จวิตฺวาน เทวโลกํ อคฺจฺฉหํ
ทิพฺพสฺสู อฺนฺนํ วิ อจฺฉราหิ ปฺรคฺขโตฯ

๑. บ. อ. ๓๒/๓๐/๑๑๓ฯ ๒. ม. สฺสฺสูมาโรฯ ๓. ม. สโกจฺรปฺสฺสโตหํฯ
๔. ส. มม ตํ ชฺชนํฯ ๕. สฺยา. ปาปุณฺนิสฺสตีฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค อุตฺตยตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 191

สตฺตกฺขตฺตฺตฺตฺจ เทวินฺโท เทวชฺชมกาสหิ

ตีณิกฺขตฺตฺ จกฺกวตฺตี มหิยา อิสฺสโร อหฺห ๗

วิเวกมฺนุยฺตุโตหิ นิปโก จ สฺสํวฺโต

ธารมิ อนฺติมิ เทหิ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสเน ๗

จตฺนฺนฺวฺติโต กปฺเป ตาเรสี ยํ นราสํ

ทฺฤคฺตี นาภิขานามิ ตฺรณาย อิทํ ผลํ ๗

กิลฺลสา ฌาปิตา มยฺหิ ๗เป๗ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๗

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน สมฺมา ปฏฺิปปตฺติยา

ปริปฺณฺณาการวิภาวนมฺเขน อญฺญํ พฺยากรโธ

อาพาเช เม สมฺปฺปนฺเน สติเม อุปฺปชฺชถ

อาพาโธ เม สมฺปฺปนฺโน กาโล มม นปฺปมชฺชิตฺตฺนฺติ(๑)

คานํ อภาสี ๗

ตฺตฺถ อาพาเช เม สมฺปฺปนฺเนติ สรฺริสฺส อาพาชนโต

อาพาโธติ ลทฺธนาเม วิสภาคธาตฺกฺโขภเหตุเก โรเค มยฺหิ

สญฺชาเต ๗

สติเม อุปฺปชฺชถาติ อุปฺปนฺโน โข เม อาพาโธ

จานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยทฺธิํ อาพาโธ วทฺธเมยฺย ๗ ยาว

ปนายิ อาพาโธ น วทฺธติ หนฺทาหิ วิริยิ อารภามิ

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๑๖๗/๒๖๗ ๗

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 192

อปรุตตสฺส ปตฺติยา อนริคตสฺส อธิคมา ย อสจฺจิกตสฺส
สจฺจิกริยาชาติ วิริยารมภวตฺถุกฺตา สติ ตสฺเสว อาพาธสฺส
วเสน ทุกฺขาย เวทนาย ปิพฺพิมานสฺส มยฺหิ อุตฺปาติ ฯ
เตนาห อาพาโธ เม สมฺบุปฺปนฺโน กาโล เม นปฺปมชฺชิตฺตุนฺติ ฯ
เอวํ อฺบุปฺปนํ หิ สตี อํกุสํ กตฺวา อัยฺ เถโร อรหตฺตํ
ปรตฺโตติ ฯ

อตุตฺติยตฺถเรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ
ปรมตถที่ปนิยา เกรคาถาสัฏฺฐณนาย
ตติยวคฺควรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

จตุตถวคควณณนา

คหุรตีรียตเถรคาถาวณณนา(๑)

ผุฏโโจ ฑัเสหีตี อายสุมโต คหุรตีรียตเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตติ

โโส กิร ปุริมพุทฺเธสฺส กตาทิกาโร อีโต เอกตีเส กปฺเป
สิขิสฺส ภควโต กาลมิกลฺลทฺโท หุตฺวา อรณฺเณ วิจฺรฺนโต
อทฺทสฺส ลีขี ภควนฺตํ อณฺเณตรสฺมี รุกฺขมฺมฺลเต เทวนาคยกฺขานํ
ชฺมมํ เทเสนฺตํ ทิสฺวา ปน ปสนฺนมานโโส ชฺมโม เอส
วฺจฺจตีติ สเร นิมิตฺตํ อคฺคเหติ ฯ โส เตน จิตฺตปฺปสาเทน
เทวโลเก อุปฺปนฺโน ปฺน อปรฺาปฺริ สฺสคฺตีสฺสเยว ลัสนฺนโต
อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท สวตฺถิยํ พฺราหฺมณฺณกุลเ นินฺนพฺพตฺติตฺวา
อคฺคิทตฺโตติ ลทฺธนาโม วยฺปตฺโต ภควโต ยมกปาฎิหาริยํ
ทิสฺวา สลฺยชาตปฺปสาโท สาสเน ปพฺพชิตฺวา กมฺมฏฺฐานํ
คเหตฺวา คหุรตีเร นาม อรณฺเณฏฺฐานเ (๒) วสตี ฯ เตนสฺส
คหุรตีริโยติ สมณฺญา อโหสิ ฯ

โโส วิปสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา น จิรสฺเสว อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานเ (๓)

๑. สฺยา. คหุรตีรีย... ฯ ๒. ลี. อณฺเณตรสฺมี ฯ

๓. พุ. อ. ๓๓/๑๐๘/๑๕๘ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 194

มิคลฺหุโท ปุเร อาสี อรณฺเณ วิปีเน อหิ
 อหุทสฺสิ วิรัชฺชํ พุทฺธํ เทวสงฺฆมฺปรุกฺขตํ ฯ
 จตุสจฺจํ ปกาเสนฺตํ เทเสนฺตํ อมตํ ปทํ
 อสุโสสี มชฺฐํ ฌมฺมํ สิจิโน โลกพนฺธุโน ฯ
 โฆเส จิตฺตํ ปสาเทสี อสมปฺปฏิปฺกุคฺเคล
 ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา อุตฺตรี ทุคฺคํ (๑) ภวํ ฯ
 เอกทีเส อโธ กปฺเป ยํ สณฺณมลฺลํ (๒) ตทา
 ทุคฺคํ นานิกานามิ โฆสสณฺณายิทํ ผลํ ฯ
 กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา สวคฺคิ (๓)
 อคมาสี ฯ ตสฺส อากตภาวํ สุตฺวา ฌาตกา อูปคฺนตฺวา
 มหาทานํ ปวตฺเตสส ฯ โส กติปยทิวเส วสิตฺวา อรณฺณเมว
 คนฺตุกาโม อโหสี ฯ ตํ ฌาตกา ภนฺเต อรณฺณํ นาม
 ฌสมกสาทิวเสน พหุปริสฺสยํ อิเชว วสธาติ อหํสุ ฯ

ตํ สุตฺวา เถโร อรณฺณวาโสเชว มยฺหํ รุจฺจติติ
 วิเวกาภิริตฺกิตฺตณฺมุเขน อณฺณํ พุยาโกโรนฺโต
 สฺกุโธ ฌเสหิ มกเสหิ อรณฺณสมฺมึ พุรหาวเน
 นาโค สงฺคามสีเสว สโต ตตฺตราธิवासเยติ

๑. สฺยา. ม. พุคฺคตฺรํ ฯ สී. อตฺรํ อุตฺตรํ ฯ
 # ๒. สී. ปุณฺณมลฺลํ ฯ ๓. ม. สวคฺคิยํ ฯ ๔. พุ. เถร. ๒๖/๑๖๘/๒๖๗ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเ คหุรตีรียตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 195

คถั อภาสี ฯ

ตตุถ ผุฏโฐ ทำเสหิ มกเสหิติ ทำสนสีลตาย ทำสาติ
ลทุชนามาหิ อนุชกมกุกิภาหิ มกสสณณิเตหิ จ สุกิมุขปาณหิ
ผุสสิโต ทภูโฐติ อตุโถ ฯ

อรณณสมินนุติ ปณจธนุสติกั ปจณินนุติ วุตตอรณณ-
ลกขณโยคโต อรณณ ฯ

พุรหาวเนติ มหารุกขจจจนคหนตาย มหาวเน อรณณานิย ฯ
นาโค สงคามสีเสวาติ สงคามาวจโร หตุตินาโค วिय
สงคามุทชนิ ประเสนาสมุปรหาริ ฯ (๑) อรณณวาโส นาม พุทธาทีหิ
วณณิโต โถมิโตติ อุตสาหชาโต สโต สติมา หุตวา ตตร
ตสมิ อรณณเว ตสมิ วา ทำสาทิสมุสเส อุปภูจितเต อธิवासเย อธิวาเสย
สเหยย ทำสาทโย ม อพาเชนุติติ อรณณवासัน น ชเหยยาคิ
อตุโถ ฯ

คหุรตีรียตุเถรคาถาวรรณนา นิฏฐิตา ฯ

๑. สี. ประเสนาสมุปรหาริ ฯ

สุปปีตเถรคาถาพรรณนา

อชร์ ชีรมาเนนาคิ อายสมโต สุปปีตเถรสฺส คาคา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

โส กิร ปทุมุตตรสฺส ภควโต กาลे कुलकेहे
निपुत्तदिवा तापस्पपुषुं पपुषित्वा อरण्याตने वสนโต
त्तुถ ภควन्दं तिसुवा पसनमानโसे फलम्भं อทาสि तदा
ภิกขुसंभसฺस ฯ

โส เตन पुण्यगमनेन तेवमनुเสसु สัสนโต กสฺสปสฺส
สมมาสมพุทฺธสฺส กाले ขตฺติยกุลे निपुत्तदिवा अनुगमनेन
विणुत्तं ปตฺโต กลยาณमित्तสนฺนิสฺสयेन लทฺธสัवेโก सासने
पपुषित्वा พุสฺสโต อโหสิ ฯ ชาติเมतेन सुตฺตเมतेन จ อุตฺตानं
อุกุกัเสนโต ปเร จ วมฺเบเนโต วิहासि ฯ

โส อิมสฺมี พุทฺธรูปาเท ตสฺส กम्मสฺส นิสฺสนุเทन
สาวคฺคิยं ปริภุตฺตฺรึเป สฺसानโคปกกุลे निपुत्तदि ฯ สุปปีโยติสฺส
นามं อโหสิ ฯ อถ วิणुत्तं ปตฺโต อุตฺตโน สहाยภูตं
โสปากตฺเถรं อุปสงฺกमित्वा ตสฺส สนฺติเก ฐมฺมं สุตฺวา
ปฏฺฐิตทฺธสัवेโก ปพุषิต्वा สมมาปฺปฏิปตฺตี ปุเรตฺวา

อชร์ ชีรมาเนน ตปฺปมาเนน นิพฺพุตี

นิมฺมีย (๑) ปรมฺ สนฺตี โยคฺกเขมฺม อนุตฺตรนฺติ(๒)

๑. สี่. ย. นิมฺมิสฺสั ฯ ม. นิมฺมีย ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๑๖๕/๑๖๗ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค สุปปียตเถรคาถาวณณา หน้า 197

กาถิ อภาสิ ฯ

ตตถ อชรนุติ ชรารหิติ นิพพานิ สนุชยาห ฯ ติ
หิ อชาตตตทานตถิ เอตถ ชรา เอตสุมิ วา อธิคเต ปุคคตส
สา นตถิติ ชรภาวเหตุโตปิ อชริ นาม ฯ

ชีรมาเนนาติ ชีรนุเตน ขณ ขณ ชริ ปาปุนุเตน ฯ
ตปฺปมาเนนาติ สนุตปฺปมาเนน รากาทีหิ เอกาทสहि
อคุสิหิ ทยหมาเนน ฯ

นิพพุตตินุติ ยถาวุตตสนุตาปาภาวโต นิพพุตสภาวิ (๑)
นิพพานิ ฯ

นิมิตฺติ ปรีวตเตยฺยิ เจตาเปยฺยิ ฯ
ปรมฺ สนุติณฺติ อนวเสสสิเลสาภิสุงฺขารปริพาหุปสม-
ธมฺมตาย อุตฺตมฺ สนุติ ฯ
จตุหิ โยเกหิ อนนุพฺนุชตฺตา โยคกฺเขมฺ ฯ
อตุตฺโน อตุตฺริตรสฺส กสฺสจฺจि อภาวโต อนตุตฺริ ฯ
อຍฺ เหตุถ สุงฺเขปฺตุโถ ขณ ขณ ชราย อภิภุຍฺยมาณตฺตา
ชีรมาเนน ตถา รากคฺคิอาทีหิ สนุตปฺปมาเนน คโต เอวิ
อนิจฺเจน ทุกฺเขน อสारेณ สพฺพถาปี อนุปสนุตสภาวเณ
สอุปฺททเวณ ตปฺปฏิปกฺขภาวโต อชริ ปรมฺปสมภูตฺติ เณจ
อนุปฺททุตฺติ อนตุตฺริ นิพพานิ นิมิตฺติ (๒) ปรีวตเตยฺยิ มหา วต
๑. สී. นิพพุตภาโว ฯ ๒. สී. นิมิตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 198

เม ลาโก มหาอุทโย หตุถคโตติ ฯ ยถา หิ มนุสสา
ยิ กิณฺจิ ภูณฺหํ ปริวตฺเตนฺดา นิรเปกฺขา คยฺหามาเนน
สมฺพหุมานา โหนฺติ เอวมยิ เถโร ปหิตฺตโต วิหรนฺโต อตฺตโน
กาเย จ จีวีเต จ นิรเปกฺขตี (๑) นิพฺพานํ ปฏฺิเปสิตฺตตฺตฺยจ (๒)
ปกาสเนฺนโต นิมียิ ปรมฺ สนฺตี โยคกฺเขมฺ อนุตฺตรนฺติ วตฺวา
ตเมว ปฏฺิปตฺตี ปรีพฺรุหฺนฺโต วิปสฺสนิ อุตฺตฺกกาเปตฺวา อรหตฺตี
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตี อปทาน (๓)

วรุโณ นาม นามเนน พฺราหฺมโณ มนฺตปารคฺ
ฉนฺนเตตฺวา ทส ปฺตฺตานิ วณฺมชฺโณคฺหิ (๔) ตทา ฯ
อสฺสมิ สุกตํ กตฺวา สุวิกตฺตี มโนรมิ
ปณฺณสาถิ กริตฺวาน วสามิ ปวเน อหิ ฯ
ปทุมฺตฺตโร โลกวิทฺวา อาหฺตฺตี ปฏฺิคฺคโ
มมฺทฺธิรฺตฺกาโม โส อากฺขณิ (๕) มม อสฺสมิ ฯ
ยวตฺตา วณฺสณฺทฺมฺหิ โอภาโส วิปฺโล อหุ
พฺุทฺทฺสฺส อานฺุภาเวเน ปชฺชลิ ปวณิ ตทา ฯ
ทิสฺวาน ตํ ปาฏฺิหิรี (๕) พฺุทฺทฺเสฏฺฐสฺส ตาทิโน
ปฺตฺตปฏฺิ คเหตฺวาน ผลเนน ปฺุชฺยี (๖) อหิ ฯ

- # ๑. สี่. นิรเปกขิ ฯ ๒. สี่. ปฏฺิเสวิตพฺพตฺตฺยจ ฯ
- # ๓. พุ. อ. ๓๓/๑๐๕/๑๕๕ ฯ ๔. สี่. วณฺมชฺโณคฺหิ ฯ
- # ๕. สฺยา. ทิสฺวาน ปาฏฺิหิรี ฯ ๖. ทิสฺวานหิ ปาฏฺิหิรี ฯ
- # ๖. สฺยา. ปฺุชฺยี ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค สุปปียตเถรคาถาวณณา หน้า 199

อุปกนตุวาน สมพุทธี สห ขาริม(๑)ทาสห
อนุกมฺปาย เม พุทโธ อิมํ วจนมพุรวี ฯ
ขาริภาร์ คเหตุวาน ปจฺจโต เยหิ(๒) เม ตฺวํ
ปริภุตฺเต จ สัมมहि ปฺญณํ ตว ภวิสฺสติ ฯ
ปฺภูกํ ตํ คเหตุวาน ภิกฺขุสํมสฺสทาสห
ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ตฺสิตฺตํ อุปปชฺชหํ ฯ
ตตฺถ ทิพฺเพหิ นจฺเจหิ กิเตหิ วาทิเตหิ จ
ปฺญณกมฺเมน สํยุตฺตํ(๓) อนฺุโภมิ สทา สฺขํ(๔) ฯ
ยํ ยํ โยนฺุปปชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มานฺุสํ
โภเค เม อุนตา นตฺถิ ผลทานสฺสิทํ ผลํ ฯ
ยวตา จตุโร ทิปา สสมฺพุททา สปพฺพตา
ผลํ พุทฺธสฺส ทตุวาน อิสฺสรํ การยามหํ(๕) ฯ
ยวตา เย ปกฺขิचना อากาเส อุปฺปตฺนฺติ เจ(๖)
เตปี เม วสมเนวฺนฺติ ผลทานสฺสิทํ ผลํ ฯ
ยวตา วนสมฺพุทธี ยกฺขา ภูตา จ รกฺขสา
กฺุมภณฺุททา ครุพา จาปี ปาริจริยํ(๗) อฺุเปฺนฺติ เม ฯ
กฺุมมา โสณา (๘) มฐฺุการา ทํสา จ มกฺสา อฺุโภ
เตปี มํ วสมเนวฺนฺติ ผลทานสฺสิทํ ผลํ ฯ

๑. สี่. สกํ ขาริ ฯ ม.สหขาริมทาสห ฯ ย. สขาริกํ อทาสห ฯ

๒. สฺยา. ม. เยหิ ฯ ๓. สฺยา. สํยุตฺโต ฯ ๔. สฺยา. ยสํ อหํ ฯ

๕. สฺยา. การยํ อหํ ฯ ๖. ย. เต ฯ ๗. สฺยา. ปาจริยํ ฯ

๘. ย. กฺุมภโสภา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 200

สุปลณณา นาม สกถนา	ปกุชชาตา (๑) มหพพลา
เตปี มํ สรณํ ยนฺติ	ผลทานสุสิทํ ผลํ ฯ
เยปี ทีฆายุกา นาคา	อิทธิมนฺโต มหายสา
เตปี มํ วสมเนวนฺติ	ผลทานสุสิทํ ผลํ ฯ
สีหา พยคฺฆา จ ทีปี จ	อจฺจโลกตรจฺจกา (๒)
เตปี มํ วสมเนวนฺติ	ผลทานสุสิทํ ผลํ ฯ
โอสสี ติณฺวาสี จ	เย จ อากาสวาสีโน
สพฺเพ มํ สรณํ ยนฺติ	ผลทานสุสิทํ ผลํ ฯ
สุทฺททลํ สุนิปฺณํ	กมฺภีรํ สุปฺปกาสิตํ
ผลฺลสฺยิตฺวา(๓) วิหฺรามิ	ผลทานสุสิทํ ผลํ ฯ
วิโมกฺเข อญฺจ สฺยิตฺวา	วิหฺรามิ อนาสโว
อาตาปี นิปโก จาหิ(๔)	ผลทานสุสิทํ ผลํ ฯ
เย ผลญฺจา พุทฺธปฺตฺตา	จีณฺโทสา มหายสา
อหฺมณฺยตโร เตลลํ	ผลทานสุสิทํ ผลํ ฯ
อภิณฺยาปารมี คณฺดฺวา	สุกฺกมฺเลน โจทิตฺโต
สพฺพาสเว ปริณฺยาย	วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
เตวิชฺชา อิทธิปฺตฺตา จ	พุทฺธปฺตฺตา มหายสา
ทิพฺพโสถํ สฺมาปฺนฺนา(๕)	เตลลํ อณฺยตโร อหิ ฯ

๑. สี. ปกฺชชาตา ฯ ๒. สี. อจฺจกา จ ตรจฺจกา ฯ

๓. สฺยา. สฺยิตฺวา ฯ ๔. สฺยา. จาปี ฯ

๕. สฺยา. ทิพฺพโสถสฺมาปฺนฺนา ฯ ม. สฺมาปฺนฺนา ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถกคเ โสปากตเถรคาถาฉนวนนา หน้า 201

สตสหัสสิโต กปเป ยัม ผลั อทที ตทา

ทुकคตี นาภิขานามิ ผลทานสสิทำ ผลั ฯ

กิลเสา ฉาปีตา มยหัม ฯเปฯ กคัม พุทฐสส สาสนนุติ ฯ

อรหคตัม ปน ปตฺวาปี ตเมว คาคัม อญญาพฺยากรณวเสน

อภาสิ ฯ

สุปฺปิยตเถรคาถาฉนวนนา นิฏฺจिता ฯ

โสปากตเถรคาถาฉนวนนา

ยถาปี เอกปคตฺตสมินฺติ อายสมโต โสปากตเถรสส

คาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ

โส กิร ปฺริมพฺพุเชสุ กตาทิกาโร หุตฺวา ตตฺถ ตตฺถ

ภเว วิวญฺญูปนิสฺสยํ กุสลํ อฺปจिनฺนโต กกุสนฺธสส ภควโต

กาเล อญฺจตรสส กุญฺมพิกสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺโต เอกทิวสํ

สตฺถาริํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต พิชฺปุรผลานิ สตฺถ อฺปนฺเนสิ ฯ

ปฏิกฺคเหสิ ภควา อนุกมฺปํ อฺปาทาย ฯ โส ภิกฺขุสงฺฆे จ

อภิปฺปสนฺโน สลากภคตํ ปฏฺจเปตฺวา สัมมทฺเทสวเสน ตินฺณํ

ภิกฺขุณฺํ ยาวตายุํ กิรภคตํ อทาสี ฯ

โส เตหิ ปุณฺณกมฺเมหิ อปราปฺริ เทวมนุสฺเสสุ สมฺปตฺตี (๑)

อนุกฺวานฺโต เอกทา มนุสฺสโยนฺนํ นิพฺพตฺโต เอกสฺส

๑. สี่. สมฺปตฺติโย ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 202

ปจเจกพุทฺธสฺส ชีรภคฺคํ อทาสี ฯ เอวํ ตตฺถ ตตฺถ ปุณฺณานิ
กตฺวา สุกฺคีสฺสฺสฺส เอว ปรีพฺภมฺนุโต (๑) อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท
ปรีมกมฺมนิสฺสนุเทน สวตฺถิยํ อณฺเฏตฺรราย ทฺวคฺคตฺถิยา
กฺกฺกมฺมํหิ ปฏฺฐิสฺนุชฺชี่ คณฺหิ ฯ ตสฺส มาตา ทส มาเส กฺกฺกมฺมํ
ปรีหริตฺวา ปรีปฺกฺเก คพฺเภ วิชายนกาเล วิชยิตฺถุ อสฺกโกนฺตํ
มฺกฺกํ อปชฺชิตฺวา พหุเวลํ มตา วิย นิปชฺชิตฺวา
มตาคี สณฺณาย สฺสฺสํ เนตฺวา จิตกํ อโรเปตฺวา
เทวตานุภาเวน วาตวฺกฺกฺกฺกฺก อุกฺกฺกิตาย อคฺคิ อทตฺวา
ปฺกฺกมฺมีสุ ฯ ทารโก ปจฺจิมภวีกตฺตา เทวตานุภาเวน มาตฺกฺกฺกมฺมิตโต
อโรโค นิกฺกมฺมิ ฯ มาตา ปน กาลมกาสี ฯ

เทวตาคี ตํ คเหตุวา มนฺสฺสฺสฺสฺสฺส เปน สฺสฺสํ โภปฺกสฺสฺสฺส เถ
จเปตฺวา กตฺถิยกาถํ ปตฺธิรฺสฺส เปน อหฺหารเนน โปเสสิ ฯ ตโต ปรี
สฺสฺสํ โภปโก จ นํ อตฺถโน ปฺคตฺถํ กตฺวา วทฺเทตฺถิ ฯ โส
ตถา วทฺเทตฺถุโต ตสฺส ปฺคตฺถเนน สฺสฺสํ เปน นาม ทารเกน
สทฺธิ กิพฺนุโต วิจฺรติ ฯ ตสฺส สฺสฺสํ ชาตสฺสํ ฆทฺสฺสํ ฆทฺสฺสํ
โสปาโกติ สมนฺณวา อโหสิ ฯ

อถกทิวสํ สทฺสฺสฺสฺสฺสฺสํ ตํ ภควา ปจฺจิสฺสเวลาย ฅาณชาลํ
ปตฺถริตฺวา เวนเยยพฺนฺชเว โอลเกตฺวา (๒) ฅาณชาลนฺโตคฺคํ ทิสฺวา
สฺสฺสํ ฅาณชาลนํ อคมาสิ ฯ ทารโก ปุพฺพเหตุนา โจทฺถิยาโน
๑. สี่. สฺสฺสํ โท ฯ ๒. สี่. โอลเกนฺโต ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถกฤเค โสปากตฤเถรคาถาพรรณนา หน้า 203

ปสนนมานโส สตถาริ อุปสงกมิตวา วนุทิตวา อฏฐาสิ ฯ
สตถา ตสฺส ฌมฺมิ กเถสิ ฯ โส ฌมฺมิ สุตวา ปพพชฺช
ยาจิตฺวา ปิตรา อญฺญาโตสฺสิติ วุตฺโต ปิตริ สตถุ สนฺติกิ
เนสิ ฯ (๑) ตสฺส ปิตา สตถาริ อุปสงกมิตวา วนุทิตวา ฆนฺเต
อิมิ ทารกิ ปพพาเซธาติ อญฺชานิ ฯ สตถา ตํ ปพพาเซตฺวา
เมตฺตาภาวนาย นิโยเซสิ ฯ

โส เมตฺตาภมฺมฏฺฐานิ กเหตุวา สฺसानะ วิหรนฺโต น
จิรสฺเสว เมตฺตาฆานิ นิพฺพตฺเตตฺวา ฆานิ ปาทกิ กตฺวา
วิปฺสฺสนิ วทฺฺฒเตตฺวา อรหตฺติ สจฺฉากาสิ ฯ เตน วุตฺติ อปทานะ (๒)

กกุสนฺโฆ มหาวิโร สพฺพฌมฺมาน ปารกุ
กณฺมหา วุปกฺกุโจ โส อคฺมาสิ วนฺนตฺริ ฯ
พีชมิญฺช (๓) กเหตุวาน ลตาย อาวุณิ (๔) อหิ
ภควา ตมฺหิ สมเย ฌายเต ปพฺพตฺนฺตเร ฯ
ทิสฺวานหิ เทวเทว วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา
ทกฺขิณฺเยยฺสฺส วิรสฺส (๕) พีชมิญฺชมทาสนหิ ฯ (๖)
อิมสฺมีเยว กปฺปมฺหิ ยมิญฺชมททิ (๗) ตทา
ทูกคฺติ นากิขานามิ พีชมิญฺชสฺสทิตํ (๘) ผลํ ฯ
กิลเสทา ฆาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

- # ๑. สี่. อาเนสิ ฯ ๒. ชุ. อ. ๓๓/๓๑/๕๖ ฯ ๓. สฺยา. วิชฺววิชฺ ฯ
- # ๔. สฺยา. อาจรี ฯ ๕. สฺยา. ชีรสฺส ฯ ๖. สฺยา. วิชฺววิช... ฯ
- # สี่. พีชปฺรู... ฯ ๗. สฺยา. วิชฺมททิ ฯ ๘. สฺยา. วิชฺววิชฺสฺสทิตํ ฯ
- # สี่. พีชปฺรูชายิตํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 204

อรหา หุตฺวา ปน อญฺเฐลํ โสสานิกิกิฏฺฐนํ เมตฺตา-
ภาวนาวิธี (๑) ทสฺเสนโต

ยถาปี เอกปฺตฺตสฺมี ปิยสฺมี กุสฺลํ สียา

เอวํ สพฺเพสุ ปาณฺเสสุ สพฺพตฺถ กุสฺโล สียาติ(๒)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ ยถาติ โอบมฺมตฺเถ นิปาโต ฯ

เอกปฺตฺตสฺมินฺติ ปฺนาติ จ กุสฺลํ ตายติ จาติ (๓) ปฺตฺโต
อตุรชาติเกโท ปฺตฺโต ฯ เอโก ปฺตฺโต เอกปฺตฺโต ตสฺมี
เอกปฺตฺตสฺมี ฯ วิสเย เจตํ ภูมฺมวจฺนํ ฯ

ปิยสฺมินฺติ ปิยาธิตพฺพตาย เจว เอกปฺตฺตตาย จ
รูปสีลาจาราทีหิ จ เปมกรณญฺจานญฺเต ฯ

กุสฺลํ กุสฺลํ วุจฺจติ เขมํ โสคติภาโว ตํ ลภิตพฺพิ
เอตสฺส อตฺถิติ กุสฺลํ สตฺตฺตานํ หิเตสี เมตฺตชฺฆาตโย ฯ

สพฺเพสุ ปาณฺเสสุติ สพฺเพสุ สตฺเตสุ ฯ

สพฺพตฺถาติ สพฺพาสฺส ทิสาสฺส สพฺเพสุ วา ภวาทีสุ
สพฺพาสฺส วา อวตฺถาสฺส ฯ อิหํ วุคฺคํ โหติ ยถา เอกปฺตฺตเถ (๔)
ปิเย มนาเป มาตาปีตา กุสฺลํ เอกนฺตหิเตสี ภเวยฺย เอวํ
ปฺรตฺถิมาทิเกทาสฺส สพฺพาสฺส ทิสาสฺส กามภวาทิเกทาสฺส สพฺเพสุ (๕)

๑. สี่. เมตฺตภาวนาย วิธี ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๑๗๐/๒๖๘ ฯ

๓. สี่. ปฺนาติ กุสฺลํ ตายตีติ วา ฯ ๔. สี่. เอกปฺตฺเต ฯ

๕. สี่. สพฺเพสุ วา ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค โปสิยตุเถรคาถาวณณา หน้า 205

ภเวสุ ทหราชิเกทาสู สพพาสู อวตถาสู จ (๑) จิเตสุ สพเพสุ
สตุเตสุ เอกนตหิเตสิตาย กุสลี ภเวยย มิตุโต อุทาสีโน (๒)
ปจจตุถิโกติ สีมิ อกตวา สีมัสสมเกทวเสน สพพตถ เอกรส
เมตตัม ภเวยยาติ ฯ อิมิ ปน คาลัม วตวา สเจ ตุมเห
อายสมนุโต เอวิ เมตตภาวนัม อนุยญเชยยาถ เข เต
ภกวตา สุขัม สุปตีติอาทินา เอกาทส เมตตานิถัสสา
วตฺตวา เอกังเสน เตสั ภากิโน ภวถาติ โอวาทมทาสี ฯ
โสปากตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

โปสิยตุเถรคาถาวณณา

อนาสนุนวราติ อายสมุโต โปสิยตุเถรสฺส คธา ฯ กา
อุปฺปตฺติ

โส กิร ปุริมพฺพุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ
วิวญฺญูปนิสฺสขัม พหุ กุสลัม อุปจินิตฺวา สุกตีสฺสเอว สัสนนุโต
อิโต เทวนวฺเต (๓) กปฺเป ติสฺสสฺส ภควโต กาลे มิคฺลฺลฺโท
หุตฺวา อรณฺเณ วิจฺรติ ฯ

อถ ภควา ตสฺส อนุคฺคหัม กาคุ อรณฺณํ คนฺตฺวา
ตสฺส จกฺขุเปถ อตฺตานิ ทสฺเสสิ ฯ โส ภควนฺตัม ทิสฺวา
ปสฺนุนจิตฺโต อารุหิ นิภฺขิปิตฺวา อุปสงฺกมิตฺวา อณฺชลี ปคฺคยฺห
๑. สีมิ อวตถาสูปิ ฯ ๒. สีมิ มิตุโต อุทาสีโน ฯ
๓. สีมิ จตฺนวฺเต ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 206

อฏฐาสี ๗ ภควา นิสีทิตุกามตํ ทสเสสิ ๗ โส ตาวเทว
ติณมฏฐิโย กเหตุวา สเม ภูมิภาเค สกุกจํ สนุถริตวา
อทาสี ๗ นิสีทิตํ ตตถ ภควา อนุกมปี อุปาทาย ๗ นิสินเน
ปน ภควติ อนปปลกํ ปิติโสมนสฺสํ ปฏิสัเวทนุโต ภควนุตติ
วณฺทิตวา สยมปี เอกมนุตติ นิสีทิตํ ๗

อถ ภควา เอตตํ วกุฏฐิตํ อิมสฺส กุสลพีชนติ
อฏฐายาสนา ปกุกามิ ๗ อจิริปกุกนฺเต ภควติ ตํ สีโห
มิกราชา ฆาเตสิ ๗ โส กาลงฺกโต เทวโลก นิพพตฺติ ๗
โส กิริ ภควติ อนุปกจฺจนฺเต สีเหน ฆาติโต นิรเย
นิพพตฺติสฺสตีติ ตํ ทิสฺวา ภควา สุกตियํ นิพพตฺตนตฺถิ
กุสลพีชโรปนตฺถลจฺจ อุปสงฺกมิ ๗

โส ตตถ ยาวตายุกํ จตฺวา ตโต เทวโลกโต จวิตวา
สุกตีสฺสเยว ปริวตฺเตนุโต อิมสฺมี พุทฺธรูปาเท สาวตฺถियํ
อณฺตตรสฺส มหาวิภวสฺส เสฏฺฐิโน ปฺตฺโต สงฺกามชิตตฺเถรสฺส
กนิฏฺฐภาตา หุตฺวา นิพพตฺติ ๗ โปสิโยตฺติสฺส นามํ อโหสิ ๗
โส วยปฺปตฺโต ทารปริคฺคหํ กตฺวา เอกํ ปฺตฺตํ ลภิตฺวา
อนุตฺติมภวิกตาย ฐมฺมตาย โจทฺธิยมาโน ชาติอาทึ ปฏิจฺจ
อุปฺปนฺนสฺสเวโค ปพฺพชิตฺวา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา วูปกฺกุโจ หุตฺวา
จตฺตฺจกมฺมฏฺฐานภาวนํ (๑) อนฺนุญฺชนุโต น จิริสฺเสว วิปฺสฺสนํ
๑. สี่. ตจฺปญฺจกมฺมฏฺฐานภาวนํ ๗

*เล่มที่ 25 จตุตถวคฺเค โปสิยตฺเถรคาถาวณณา หน้า 207

อุสฺสกุกาเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

หิมวณฺตสฺสวาทูเร ลมฺพโก นาม ปพฺพโต
ตตฺถเว ติสฺโส(๒) สมฺพทฺโธ อพฺโภกาสฺมฺหิ จงฺกมิ ฯ
มิกฺลทฺโท ตทา(๓) อาสี อรณฺเณ กานเน อหํ
ทิสฺวาน ตํ (๔) เทวเทวํ ตินฺมฺภูจิมทาสหํ ฯ
นีสิตฺนตฺถํ พุทฺธสฺส ทตฺวา จิตฺตํ ปสาทยิ
สมฺพทฺธํ อภิวาทตฺวา ปกฺกามิ(๕) อุตฺตรามฺโข ฯ
อจิรํ กตฺมตฺตสฺส(๖) มิกฺรราชา อหฺเจยิ (๗)
สีเหเน ปติโต(๘) สนฺโต ตตฺถ กาลงฺกโต อหํ ฯ
อาสนฺเน เม กตฺมํ พุทฺธเสฏฺเฐ อนาสเว
สมฺมตฺโต สรเวโกว เทวโลกมจฺจุหํ ฯ
ยูโป ตตฺถ สฺโภ อาสี ปุณฺณกมฺมาภินิมฺมิโต
สทฺสสฺสทฺโถ สตฺเทณฺฑ(๙) ฐชาลฺลํ หริตฺตามโย ฯ
ปภา นินฺทฺธาเวตฺตสฺส สตรํสีว อุกฺคโต
อาภินฺโณ เทวภณฺณหาหิ อาโมทํ กามกามิหํ ฯ
เทวโลกา จิตฺวาน สุกฺกมฺมุเลน(๑๐) โจทิตฺโต
อาคณฺตฺวาน มนฺุสฺสตฺตํ ปตฺโตมฺหิ อาสวภฺขยํ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๓/๑๑๑/๑๖๓ ฯ ๒. ย. ตตฺถ โถปติสฺโส ฯ

๓. สฺยา. ปุเร ฯ ๔. สฺยา. ทิสฺวานาหํ ฯ ๕. สฺยา. ม. ปกฺกามิ ฯ

๖. สฺยา. กตฺมตฺตํ มํ ฯ ๗. สฺยา. อหฺเจยิ ฯ ๘. สฺยา. ฆาฏิตฺโต ฯ

๙. ปาติโต ฯ ย. ปติโต ฯ ๙. สฺยา. สตฺตฺเตณฺฑ ฯ

๑๐. สฺยา. ม. สุกฺกมฺมุเลน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 208

จตุณวเต อโตะ กปะเป นิสิตนมหาสห
ทุกคตี นาภิขานามิ ตินมฏฐะ อิทํ ผลํ ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ภควนฺตํ วนฺทิตฺตํ สวาตฺถิ
อาคโตะ ฉาตี (๑) อนุกรมฺปาย ฉาติเคหํ อคมาสิ ฯ ตตฺถ นํ
ปุราณฺพุตฺติกา วนฺทิตฺวา อาสนทานาทินา ปจฺมํ อูปาสิกา
วีย วตฺตํ ทสฺเสตฺวา เกรสฺส อชฺฉาสยํ อชานนฺตี ปจฺฉา
อิตฺถิ กุตฺตาทีหิ ปโลเกตฺตากามา อโหสิ ฯ เถโร อโห อนุรพาลา
มาทีเสปี นาม เอวํ ปฏฺิพชฺชตีติ จินฺเตตฺวา กิณฺจิ อวตฺวา
อุฏฺฐายาสนา อรณฺณเมว คโต ฯ ตํ อารณฺณกา ภิกฺขุ กิ
อาวุโส อติลหุํ นีวตฺโตสิ (๒) ฉาตเกหิ น ทิฏฺฐโจสิตี ปุจฺฉิสฺสุ ฯ
เถโร ตตฺถ ปวตฺตี อัจจิกฺขนฺโต

อนาสนฺนวรา เอตา นิจฺจเมว วิชานตา
คามา อรณฺณมากมฺม ตโต เคหํ อูปาวิสิ
ตโต อุฏฺฐาย ปกฺกามี อนามนฺเตตฺวา โปสิโยติ(๓)

คาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ อนาสนฺนวราติ เอตา อิตฺถิโย น อาสนฺนา
อนุปกตา ทูเรเอว วา จิตา หุตฺวา วรา ปุริสสฺส เสฏฺฐา
หิตาวหา ตณฺจ โข นิจฺจเมว สพุพกาลเมว น รตฺติเมว
๑. สී. ฉาตินํ ฯ ๒. สී. อานีวตฺโตสิ ฯ ๓. พ. เกร. ๒๖/๑๓๑/๒๖๘ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค โปสิยตุเถรคาถาวณณา หน้า 209

น ทิวาปี น รโหเวลาปี ฯ

วิชานตาติ วิชานนุเตน ฯ อนาสนุนปราติปี ปาลี โส
เอวตุโต ฯ อัย เหตุถ อธิปฺปาโย จณฺทเหตุถิสฺสสมหีสฺสีห-
พฺยคฺขมยกรุทฺสปีสาจาปี มนุสฺसानันฺ อนุปสงฺกมนฺดา วรา
เสฏฺฐาน อนตฺถาวหา เต ปน อุปสงฺกมนฺตา ทิฏฺฐชฺมมิกฺเวย
อนตฺถิ กเรยฺยุํ ฯ

อิตุถิโย ปน อุปสงฺกมิตฺวา ทิฏฺฐชฺมมิกํ สมปรายิกํ
วิโมกฺขนิสฺสิตมฺปิ อตฺถิ วินาเสตุวา มหนฺตํ อนตฺถิ อาปาเทนฺติ
ตฺสฺมา อนาสนุนวรา เอตา นิจฺจเมว วิชานตาติ ฯ อิทานิ
ตมตฺถิ อตฺต
ตฺต
ตฺต

อรณฺณมาคมฺมาติ อรณฺณโต อากนฺตุวา ฯ มกาโร
ปทสนฺธิกโร นิสฺสกฺเก เจตฺติ อุปโยควจฺนํ ฯ

ตโตติ มลฺยจกฺโต ฯ

อนามนฺเตตุวาติ อนาลปีตฺวา ปุราณตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โหหิตฺติ เอตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

โปสิโยติ อตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปุกฺกามินฺติ ปจฺจนฺติ เตสฺสิ อหํ โปสิโย ปุกฺกามินฺติ โยชนา ฯ
เย ปน สวา อิตุถิเถรํ ฆริํ อุปคตํ โภเชตุวา ปโลเกตุกามา
ชาตา ตํ ทิสฺสวา เถโร ตาวเทว เคะโต นิกฺขมิตฺวา วิหารํ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 210

คนตุวา อตุตโน วสนฏฺจาเน มณฺจเก นิสฺสีทิ ฯ สปิ โข
อิตุถิ ปจฺจภคตฺตํ อตฺถกตฺตปฏฺยิตฺตวา วิหารเ เถรสฺส วสนฏฺจัน
อุปสงฺกมิ ฯ ตํ ทิสฺวา เถโร กิณฺจิจิ อวตุวา (๑) อฏฺฐาย
ทิวาฏฺฐานเมว คโตติ วทนฺติ เตสํ คามา อรณฺณมาคมฺมาติ
คาถาปทสฺส อตุโถ ยถารุตฺตวเสเนว (๒) นิชฺยติ ฯ วิหาโร หิ
อิธ อรณฺณนฺติ อธิปเปโต ฯ

โปสฺยิตฺตเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สามณฺณกานิตฺตเถรคาถาวรรณนา

สุขํ สุขตฺถโถติ อายสฺสมโต สามณฺณกานิตฺตเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ
โส กิร ปุริมพฺพุเชสุ กตาทิกาโร หุตฺวา ตตฺถ ตตฺถ
ภเว กุสลํ อุปจฺฉินฺนโต อิตฺโต เอกนวุเต กปฺเป วิปสฺสึสฺส
ภควโต กाले มนุสฺสโยนิยํ นิพฺพุตฺโต วิปสฺสี ภาควนฺตํ ทิสฺวา
ปสฺนุนฺมานโส เอกํ มณฺจํ อทาสิ ฯ โส เตน ปุณฺณกมฺเมน
เทวมนุสฺสเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท อณฺเวยตรสฺส
ปริพฺพาชกสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพุตฺติ ฯ สามณฺณกานิตฺตสฺส นามํ
อโหสิ ฯ โส วิณฺญตฺตํ ปฺตฺโต สตฺถุ ยมกปาฏิหาริยํ ทิสฺวา
ปสฺนุนฺมานโส สาสเน ปพฺพชิตฺวา จริยานุคฺคํ กมฺมฏฺจัน
๑. สฺสี. อวตุวา ฯ ๒. สฺสี. ยถารุตฺตวเสเนว ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค สามณณกานิตุเถรคาถาวณณา หน้า 211

คเหตุวา ฌานํ นิพพุตเตตฺวา ฌานํ ปาทกํ กตฺวา วิปฺสฺสนํ

วทฺหเมตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺปณิ ฯ เตน วุคฺตํ อปทาน (๑)

วิปฺสฺสีโน ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทีโน

เอก มณฺจ(๒) มยา ทินฺโน ปสนฺเนน สปาณินา ฯ

หตฺถิยานํ อสฺสยานํ ทิพฺพยานํ สมชฺฌกํ (๓)

เตน มณฺจ(๔)ทานเนน ปตฺโตมฺหิ อาสวกฺขยํ ฯ

เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ มณฺจมทที ตทา

ทฺถุคฺคิ นาทิขานามิ มณฺจทานสฺสิทํ ผลํ ฯ

กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

เถรสฺส ปน กิหิสหายโก กาคิยาโน นาม ปริพฺพาชโก

พุทฺธรูปาทโต ปญฺจาย ติตฺถิยานํ หตฺลาภสฺสการตฺยา

ฌาตฺจนาทนมตฺตมฺปิ อลภนฺโต อาชีวกาปกโต(๕) เถโร อุปสงฺกมิตฺวา

ตฺตเมหฺ สากิยฺพุตฺติยา นาม มหาลาภคฺคยสฺสคฺคปฺปตฺตา สฺสฺเชน

ชีวถ มยฺ ปน ทฺถุขิตา กิจฺจชีวิกา กถิ นุ โข ปฺปฏิปชฺชมานสฺส

ทิกฺกฺขมฺมิกณฺเฑว สมฺปฺรายิกณฺเฑว สฺสํ สมฺปชฺชตีติ ปฺจฺจณิ ฯ

อถสฺส เถโร นิปฺปฺริยายโต สฺสํ นาม โลกุตฺตรสฺสฺสเมว

ตณฺจ ตทฺนฺรูปํ ปฺปฏิปตฺตี ปฺปฏิปชฺชนฺตสฺเสวาติ อตฺตนา ตสฺส

อธิกตภาวํ ปฺริยาเยน วิภาเวนฺโต

๑. ขุ. อ. ๓๓/๑๑๒/๑๖๔ ฯ ๒. สฺยา. เวจฺจํ ฯ ย. เอกเปจฺจณิ ฯ

๓. สฺ. รัตนํ ลภามหํ ฯ ๔. สฺยา. เวจฺจกทานเนน ฯ

สฺ. มณฺจสฺส ฯ ๕. อาชีวกาปกโต ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตอาวณณนา หน้า 212

สุขํ สุขตุโถ ลภเต ตทาจริ
กิตฺติณฺจ ปปโปติ ยสฺสส วฑฺฒติ
โย อริยมญฺจํกิกมณฺขสํ อํขํ
ภาเวติ มคฺคํ อมตสฺส ปตฺติยาติ(๑)

กาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ สุขนฺติ นีรามิสฺ สุขํ อิธาธิปฺเปตํ ฯ ตณฺจ
ผลสมาปตฺติ เจว นีพฺพานณฺจ ฯ ตถา หิ อํยํ สฺมาธิ
ปจฺจุปฺปนฺนสฺโข เจว อายตี จ สุขวิปาโก นีพฺพานํ ปรหมํ
สุขนฺติ (๒) จ วุตฺถํ ฯ

สุขตุโถติ สุขปฺปโยชนฺ อถาวุตฺเตน สุขเนน อตฺถิโก ฯ
ลภเตติ ปาปฺณาติ อตฺถิกสฺเสเวทํ สุขํ น อิตฺรสฺส ฯ
โก ปน อตฺถิโกติ อหา ตทาจฺรณฺติ ตทคฺถํ อจฺรณฺโต
ยาย ปฏฺิปตฺติยา ตํ ปฏฺิปตฺตี ปฏฺิพฺชนฺโตติ อตฺถิโก ฯ น
เกวลํ ตทาจริ สุขเมว ลภเต อถ โย กิตฺติณฺจ ปปโปติ
อิตฺปิ สีลวา สุปริสฺสุทฺทกาวยจิกมฺมณฺโต สุปริสฺสุทฺธาชีโว ฉายี
ฉานยฺตุตฺติอาทินา กิตฺตี ปรหมฺมุขา ปตฺถณฺยสํ ปาปฺณาติ ฯ

ยสฺสส วฑฺฒตีติ สมนฺมุเข คุณาภิกฺขวสฺสงฺขาโต ปรีวาร-
สมฺปทาสงฺขาโต จ ยโส อสฺส ปรีพฺรุหติ ฯ อิธานิ ตทาจฺรณฺติ
สามณฺณโต วุตฺถมคฺคํ สฺรูปโต ทสฺเสนฺโต โย อริยมญฺจํกิก-
๑. พุ. เถร. ๒๖/๑๗๒/๒๖๘ ฯ ๒. พุ. ธ. ๒๕/๒๕/๔๒ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค สามลยณกานิตุเถรคาถาวณณนา หน้า 213

มณชลั อู้งุ ภาเวติ มคคั อมตสส ปตติยาติ อหา ฯ

ตสสตุโถ โย ปุคคโถ กิเลเสหิ อารกตตา ปริสุทฐญเณ
ปฏิปชชุนทานัน อริยภาวกรณญเณ จ อริยั สมมาทิกุจิจาติ-
อญจุงคสมุทายตาย อญจุงคิกั อนนตทวยรหิตมชฌิมปฏิปตติภาวโต
อญจิสญเณ อณชลั กายวงกาทีปฺปหานโต อู้งุ นิพพานตติเกหิ
มคคณิยญเณ กิเลเส มาเรนโต คมนญเณ จ มคคณติ
ลทชนามัน ทุกชนิโรชคามินิปฏิปทัง อมตสส อสงขตาย ชาติยา
ปตติยา อธิคมาย ภาเวติ อตตโน สนนานเณ อูปปาเทติ
วทฺฒติ จ โส นิปปริยาเยน สุขตุโถ ตทาจรณติ วุจจติ
ตสฺมา ยถาวุตตัง สุขัง ลภติ ฯ ตัง สุตวา ปรีพพาชโก
ปสนนมานโส ปพพิชิตวา สมมา ปฏิปชชุนโต น จิรสเสว
วิปสสนัน วทฺฒิตวา อรหตตัง ปาปฺณิ ฯ อิทเมว เถรสส
อณญาพยากรณัน อโหสิ ฯ

สามลยณกานิตุเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

กามาปุตตตเถรคาถาวณณา

สาธุ สุตุนติ อายสมโต กามาปุตตตเถรสส คาถา ฯ

กา อุปปุตติ

โส กิร ปุริมพทุเรสุ กตาทิกาโร อโธ เอกนวุเต กปเป
อชินจุมวสโน ตาปโส หุตฺวา พนฺธุมตีนฺนเร ราชฺยฺยานเน วสนฺโต
วิปสฺสึ ภาควนฺตํ ปสฺสิตฺวา ปสนฺนมานโส ปาทพฺภณฺชนเตถ
อทาสี ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺโต ฯ ตโต
ปฏฺจาย สุกตีสฺสเยว สฺสรนฺโต อิมสฺมึ พุทฺธูปฺปาเท อวนฺตฺริภูเจ
เวพฺภกณฺณกนเร กหปตฺติเก นินฺพตฺโต ฯ นนฺโทติสฺส นามํ
อกํสุ ฯ มาตา ปนฺสฺส กุมา นาม เตน กามาปุตฺโตติ
ปณฺณายิตฺถ ฯ โส อายสมโต สาริปุตฺตสฺส สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา
ลทฺฐปฺปสาโท ปพฺพชิตฺวา (๑) กตปฺพุทฺทิจฺโจ ปรียนฺตปพฺพตปฺสเส
สมณฺนชมฺมํ กโรนฺโต วิเสถํ นินฺพตฺเตตฺถ อสฺกโกนฺโต ภาควนฺตํ
อุปฺสงฺกมิตฺวา ชมฺมํ สุตฺวา กมฺมภูจฺจัน โสเชตฺวา สปฺปายภูจฺจเน
วสนฺโต วิปสฺสนํ วทฺเทตฺวา อรหตฺตํ สจฺจกาสิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทาน (๒)

นคเร พนฺธุมตฺติยา ราชฺยฺยานเน วสามหํ

จุมมวาสี(๓) ตทา อาสี กมณฺฑลฺลทฺโร (๔) อหํ ฯ

๑. สී. ปพฺพชิตา ลทฺฐปฺปสมปฺโท ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๓/๑๑๔/๑๖๖ ฯ

๓. สฺยา. จุมมวาสี ฯ ขุ. ชมฺมวาที ฯ ๔. สී. กมณฺฑลฺลทฺโร ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค กุมาปุตตตเถรคาถาอาถรรพณ์ หน้า 215

อททลั วิมลั พุทฐั สยมภก อปราจิตั
อาตานิ ปหิตตตั (๑) ฉายี ฉานรตั วลี(๒) ฯ
สพพกามสมิทุชจ โอมติณณมนาสว
ทิสวา ปสนโน สุมโน อพุกุชนมทาสหิ (๑)
เอกนวุติโต กปะเป อพุกุชนมทาสหิ
ทุกคตี นาภิขานามิ อพุกุชนสสิทัง ผลั ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยหัง ฯเปฯ กตัง พุทฐสส สาสนนุติ ฯ

อรหตตัง ปน ปตวา อรณเว กายทพุหิพหุเล ภิกขุ ทิสวา
เต โอวทนุโต สาสนสส นียยานิกภาวัง ปกาเสนุโต

สาธู สุตัง สาธู จริตัง
สาธู สทา อนิเกตวิหาโร
อตุลปจันนัง ปทกขิณกมมัม
เอตัง สามณณัง อภิณจนสสาติ(๔)

กาถัง อภาสิ ฯ

ตตุถ สาธูติ สุนุทริ ฯ

สุตุนติ สวานัง ฯ ตณจ โข วิวัญญูปนิสสิตัง วิเสสโต
อปปิจจนตาทปิฏิสยุตตัง ทสกกถาวตตุสวานัง อิทาธิปเปตัง ฯ

สาธู จริตกนุติ ตเทว อปปิจจนตาทิจริตัง จินณัง
สาธูจริตเมว หิ จริตกนุติ วุตตัง ฯ ปททวเยนาปี พาทุสจัจ

๑. สุธา. อาตานิ ปหิตตตัง ฯ ๒. สุธา. อีสี ฯ

๓. สุธา. ยัม ทานมททัง ตทา ฯ ๔. ขุ. เถร. ๒๖/๑๗๓/๒๖๘ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 216

ตทนุรูป ปฏิปตติยจ สุนทรนติ ทสเสติ ฯ

สทาติ สพุพกาเถ นวกมชฺฉิมเถรกาเถ สพุเพสุ วา

อิริยาปถกฺขณฺเสสุ ฯ

อนิเกตวิหาโรติ กิเลสํ นีวาสนญฺจานญฺเจน ปญฺจกาม-
คฺคณา นิเกตา นาม โลกียา วา จ พารมมณฺชมา ฯ ยถาห
รูปนิमितฺตนิเกตวิสาร์วินิพนฺธา โข คหปติ นิเกตสาร์ติ วุจฺจตีติ
อาทิ ฯ เตสํ นิเกตานํ ปหฺนตฺถาย ปฏฺธิปทา อนิเกตวิหาโร ฯ

อตุลปฺจฺจนนฺติ ตํ (๑) อาชานิตฺตฺกามสฺส กฺลฺยณมิตฺตํ
อฺปฺสงกมิตฺวา ทิฏฺฐชฺรมฺมิทสมฺปรายิกปรมตฺถปเกทสฺส ปฺจฺจนํ
กฺุสลาทิเกทสฺส วา อตุลสฺส สภาวชฺรมมสฺส กิ ฆนฺเต กฺุสลํ
กิ อฺกฺุสลํ กิ สาวชฺชํ กิ อนวชฺชนฺติ อาทินา ปฺจฺจนํ
อตุลปฺจฺจนํ ฯ

ปทกฺขิณกมฺมนฺติ ตํ ปน ปฺจฺจิตฺวา ปทกฺขิณคฺคาหิภาเวน
ตสฺส โอวาเท อธิญฺจานํ สมฺมาปฏฺธิปตฺติ ฯ อิธาปี สาธฺติ
ปทํ อานตฺวา โยเชตพุทฺธิ ฯ

เอตํ สามณฺณนฺติ สาธฺ สุตฺตฺนฺติอาทินา วุตฺตํ ยํ
สุตฺตํ ยณฺจ จริตฺตํ โย จ อนิเกตวิหาโร ยณฺจ อตุลปฺจฺจนํ
ยณฺจ ปทกฺขิณกมฺมํ เอตํ สามณฺณํ เอโส สมณฺณาโว(๒) ฯ ยสฺมา
อิมายเอว ปฏฺธิปทาย สมณฺณาโว น อณฺยถา ตสฺมา
๑. สี. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. สี. สามณฺณภาโว ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค กุมาปุตตสหายตเถรคาถาฉนวนนา หน้า 217

สามณณนุติ นิปปริยายโต มคคผลสสุ อธิวณัน ๗ ตสสุ วา
ปน อัย อปณณกปฎิปทา ต ปเนต สามณณิ ยาหิสสสุ
สมภวติ ต ทสเสตฺ อภิณจนสฺสาติ วุตฺต ๗ อปริคฺคาหสฺส
เขตฺตวตฺตฺหิรณฺณสฺวณฺณทาสิทาสาทิปริคฺคหณฺรหิตสฺสาติ อตฺโต ๗
กุมาปุตตเถรคาถาฉนวนนา นิฎฺฐิตา ๗

กุมาปุตตสหายตเถรคาถาฉนวนนา

นนานาชนปํ ынฺตีติ อายสมโต กุมาปุตตสหายตเถรสฺส
คาถา ๗ กา อุปฺปตฺติ

โส กิร ปุริมพฺพุเชสฺ กตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจिनฺนโต อิตฺโต จตฺนวุเต กปฺเป
สิทฺทตฺถสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺณตฺ
ปตฺโต อรณฺณํ ปวิสิตฺวา พหุํ รุกฺขทณฺฑํ ฉินฺนิตฺวา
กตฺตรยญฺจึ (๑) กตฺวา สัมมสฺส อทาสิ ๗ อณฺณณจฺ ยถาวิภวํ
ปฺณณํ กตฺวา เทเวสฺสุ นิพฺพตฺติตฺวา ตโต ปญฺจาย สุกฺคีสฺสเยว
ปรีวตฺเตนฺโต อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท เวพฺพกณฺณกนฺคเร อิทฺเธ
กุเล นิพฺพตฺติ ๗ สฺวทฺนฺโตตฺติสฺส (๒) นามํ อโหสิ ๗ วาสฺโลติ เกจิ
วทฺนฺติ ๗

โส กุมาปุตตสฺส ปยสหาโย หุตฺวา วิจฺรณฺโต กุมาปุตฺโต
๑. สึ. กตฺตรยญฺจึโย ๗ ๒. สึ. สฺวทฺโต... ๗

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 218

ปพฺพชิตฺตํ สุตฺวา น หิ นฺน โส โอรโก ฌมฺมวินโย
ยตฺถ กุมาปฺตฺโต ปพฺพชิตฺตํ ตทฺนุพฺนฺเชน สยมฺปิ ปพฺพชิตฺตกาโม
หุตฺวา สตฺถุ สนฺตํ อฺปฺสงฺกมฺ ๑ ตสฺส สตฺถา ฌมฺม
เทเสสิ ๑ โส ภิกฺขุโยโส มตฺตตาย ปพฺพชฺชาย สยฺชาตฺตฺนฺโท
ปพฺพชิตฺตวา กุมาปฺตฺเตเนว สทฺธี ปริยฺนตฺปพฺพเต ภาวนาณฺยตฺโต
วิหฺรติ ๑ เตน จ สมเยน สมฺพหฺลลา ภิกฺขุ นานาชนปฺเทสุ
ชนปฺทจาริกํ จรฺนตฺตาปี กจฺจนฺตฺตาปี อากจฺจนฺตฺตาปี ตํ จานํ
อฺปกจฺจนฺตฺติ ๑ เตน ตตฺถ โกลาหลํ โหติ ๑ ตํ ทิสฺวา
สฺทฺนตฺตฺเตโร อิมํ ภิกฺขุ นียฺยานิกสฺสาสเน ปพฺพชิตฺตวา
ชนปฺทวิทฺตํ อณฺวตฺเตนฺตฺตา จิตฺตสมาริ ๑ วิราเชนฺตฺติ สํเวคชาโต
ตเมว สํเวคํ อตฺตโน จิตฺตทมนฺสฺส องฺกฺสํ กโรนฺโต

นानาชนปฺทํ ยนฺติ วิจฺรฺนตฺตา อสยฺยตฺตา
สมาริณจ วิราเชนฺติ กิสุ รุฏฺจจริยา กริสฺสติ
ตสฺมา วินยฺย สारมฺภํ ฉาเยยฺย อปฺรฺกฺขโตติ(๑)

คถํ อภาสิ ๑

ตตฺถ นานาชนปฺทนฺติ วิสุ วิสุ นานาวิธํ ชนปฺทํ
กาสิโกสลาทฺโธเนกรฎฺจนฺติ (๒) อตฺถโธ ๑
ยนฺตฺติ กจฺจนฺติ ๑
วิจฺรฺนตฺตาติ อสุโก ชนปฺโท สฺวิกฺโข สฺลภปฺณฺโท อสุโก

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๑๗๔/๒๖๘ ๑ ๒. ส. กาสีโกสลาทฺโธ
อเนกกรฎฺจนฺติ ๑

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค กุมาปุตตสหายตเถรคาถาวณณา หน้า 219

เขโม อโรโคติอาทิวิตกกวเสน ชนปทจาริกัม จรนุตฯ

อสนยตาดิ ตสเสว ชนปทวิตกกุสส อปป์หีนตย จิตเตน
อสิยตฯ

สมาธิญจ วิราเชนตีติ สพพสสปี อุตฺตริมนุสฺสธมฺมสฺส
มุลกุตฺ อุปจารปฺปนาเกทฺ สมาธิญจ นาม วิราเชนตีฯ
จสทฺโท สมฺภาวเนฯ เทสนตฺตรจฺรเณน ฉายิตฺตุ โโอกาสภาวเน
อนธิคตฺ สมฺมาธิ นาทิคจฺจนุตฺตา อธิคตญจ วสีภาวานาปาทเนน
ชีรนุตฺตา วิราเชนตี นามฯ

กีสฺสุ รกฺขจฺริยา กริสฺสตีติ สฺสูติ นิปาตมตฺตํฯ เอวํกฺุทานํ
รกฺขจฺริยา ชนปทจาริกา กีสฺ กริสฺสตี กีสฺ นาม อตฺถํ
สาเชสฺสตี นิสฺสฤถกาวาติ ครหนฺโต วทตีฯ

ตสฺมาติ ยสฺมา อีทิสฺสี เทสนตฺตรจฺริยา ภิกฺขุสฺส น
อตุถาวหา อปิจ โข อนตุถาวหา สมฺปตฺตีนิ (๑) วิราชนโต
ตสฺมาฯ

วิเนยฺย สารมฺกนฺติ วสนปเทเส อรตีวเสน อุปฺปนฺนํ
สารมฺกํ จิตฺตสฺสฺกิลลํ ตทนฺรูเปเน ปฏิสงฺขาเนน วินิตฺวา
วูปสมตฺวาฯ

ฉาเยยฺยติ อารมฺมณฺณปฺนิชฺฌาเนน ลกฺขณฺณปฺนิชฺฌาเนน
จาติ ทฺวิเชนปี ฉาเนน ฉาเยยฺยฯ

๑. สีสฺ. สมฺปตฺตีนิฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 220

อปรุกขโตติ มิจฺฉาวิตกฺเกหิ ตณฺหาทีหิ วา น ปฺรุกฺขโตติ
เตสํ วสํ อนฺุปรุกฺขณฺุโต กมฺมุฏฺจานเมว มนสิ กเรยฺยาติ
อตุโถ ๑

เอวํ ปน วตุวา เถโร ตเมว สํเวคํ องฺกุสํ กตุวา
วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺปณฺิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

กานนํ วนโมคฺคยฺห เวพฺพเฉตฺวานํ ตทา
อาลมฺพนํ กริตฺวาน สํฆสฺส อทที พหุํ ๑ (๒)

เตน จิตฺตปฺปสาเทน สุพฺพเต อภิวาทิย(๑)

อาลมฺพทณฺฺํ ทตุวาน ปกฺกามี อุตฺตรามฺโข ๑

จตุณฺฺวติโต กปฺเป ยํ ทณฺฺททที ตทา

ทุกฺคตี นาภิขานามิ ทณฺฺททานสฺสิทํ ผลํ ๑

กิลฺลสา ฆาปิตา มยฺหํ ๑เป๑ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนนฺฺติ ๑

ยํ ปนตฺถํ องฺกุสํ กตุวา อยํ เถโร อรหตฺตํ ปตุโต
ตเมวตฺถํ หทยฺเย ฐเปตฺวา อรหตฺตํ ปตุโตปี นานาชนปทํ
ยณฺฺตีติ อิมเมว คากํ อภาสิ ๑ ตสฺมา ตเทวสฺส อณฺฺญาพฺยากรณฺฺ
อโหสิตี ๑

กฺุมาปฺตฺตสหายตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฺจิตา ๑

๑. ขุ. อ. ๓๓/๑๑๖/๑๖๗ ๑ ๒. สฺยา. อหํ ๑

๓. สฺยา. อภิวาทิย ๑ สี. สุพฺพโจ อภิวาทิย ๑

ความปติเตรคาถาวณณา

โย อิทุชียา สรภุนติ อายสมโต ความปติเตรสสุ
คาถา ๙ กา อุปปติ

โส กิร ปุริมพทุเชสุ กตาทิกาโร อโต เอกตีเส
กปเป ลีชี ภควนตํ ปสฺสิตฺวา ปสนฺนมานโส ปุเปเหหิ ปุชฺ
อกาลิ ๙ โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลก อุปฺปนฺโน (๑)
อปราปรี ปุณฺณานิ กโรนฺโต โจนาคมนสฺส ภควโต เจติเย
นตฺตณฺจ เวทิกณฺจ การเสถิ ๙ กสฺสปสฺส ปน ภควโต กาล
อณฺตรสมฺมิ กุลเคเห นิพฺพตฺโต ๙ ตสมฺมิ จ กุเล พหุ
โคมณฺทลํ อโหสิ ๙ ตํ โคปาลกา รกฺขนฺติ ๙ อโย ตตฺถ
อนฺตรนฺตรา ยุตฺตปฺปยุตฺตํ วิจาเรนฺโต วิจฺรติ ๙ โส เอกํ
จิณฺสาตฺถเรํ คามเ ปิณฺฑาย จริตฺวา พหิกามเ เทวสิกํ
เอกสมฺมิ ปเทเส ภตฺตกิจฺจํ กโรนฺตํ ทิสฺวา อโย
สุริยาตฺเปน กิลมิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา จตฺตาโร ลีริสทณฺเ
อุสฺสาเปตฺวา เตสํ อุปฺริ ลีริสสาชาโย รเปตฺวา สาขามณฺทป
กตฺวา อทาสิ ๙ มณฺทปสฺส สมิเป ลีริสรุกฺโข โรเปสฺติ จ
วทนฺติ ๙ ตสฺส อนุกมฺปาย เทวสิกํ เถโร ตตฺถ นิสฺสิทํ ๙

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน ตโต จวิตฺวา จาตุมหาราชิกเส
นิพฺพตฺติ ๙ ตสฺส ปุริมกมฺมสฺสจฺจํ วิมานทฺวาเร มหนฺตํ ลีริสวณฺ
๑. ลี. นิพฺพตฺโต ๙

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 222

นิพพุตติ วณณคนุชสมปฺนเนหิ อญฺเณหิ (๑) ปุ่ปุเฬหิ สพุพกาเถ

อุปโสภยมานัน เตน ตํ วิมานัน เสรีสกนฺตติ ปญฺญายิตฺถ ๑

โส เทวปฺตฺโต เอกัง พุทฺธนฺตรํ เทเวสุ จ มนุสฺเสสุ จ

ถัสสิริตฺวา อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท ยสฺตฺเถรสฺส จตฺตฺสฺส คิหิสฺหาเยสุ

ควมฺปติ นาม หุตฺวา อายสฺมโต ยสฺสฺส ปพฺพชิตฺถาวํ สุตฺวา

อตฺตโน สฺหาเยหิ สทฺธิ ภาควโต สนฺตํ อคฺมาสิ ๑

สฺตฺถา ตสฺส ฆมฺมํ เทเสสิ ๑ โส เทสนาวสานเ สฺหาเยหิ

สทฺธิ อรหฺตฺเต ปตฺติจฺจาสิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

มิกฺคฺทฺโท ปฺเร อาสิ วิปีเน วิจฺริ อหํ

อทฺทถํ วิรชํ พุทฺธํ สพุพฆมฺมาน ปารคค ๑

ตสฺมี มหาการุณิกเ สพุพสฺตฺตฺหิตฺเต(๑) รเต

ปสนฺนจิตฺโต สฺมโน เนลปฺปํ อปฺพูชยิ ๑

เอกตีเส อิตฺ กปฺเป ยํ ปุ่ปุพฺมภิปฺพูชยิ

พุทฺธคฺตํ นาภิชานามิ พุทฺธปฺพูชยิทํ (๔) ผลํ ๑

กิลเสสา ฆาปิตา มยฺหํ ๑เปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺตติ ๑

อรหฺตฺตํ ปน ปตฺวา เถโร วิมุตฺติสฺสุขํ ปญฺญิสฺสเวทนฺโต

สาเกตเ วิหฺรติ อญฺชนวเน ๑ เตน จ สมเยน ภาควา มหฺตา

ภิกฺขุสงฺฆเมเน สทฺธิ สาเกตํ คณฺตฺวา อญฺชนวเน วิหฺลสิ ๑

๑. สี่. จญฺเณหิ ๑ ๒. พุ. อ. ๓๓/๑๑๓/๑๖๘ ๑

๓. สุยา. ม. สพุพสฺตฺตฺหิตฺเต ๑ ๔. สี่. ปุ่ปุพ... ๑

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค ความปติเตเถรคาถาวณณา หน้า 223

เสนาสนัน นปโปโหสิฯ สมุพหุลา ภิกขุ วิหารสามนุตตา สรภุยา
นทียา วาติกาปฺพิเน สยีสฺฯ อถ อหุตฺตตสมเย นทียา
อุทโกเม อากจฺจนฺเต สามเณราทโย อุจฺจาสทฺทมหาสทฺทา
อหเสสฯ ภควา ตํ ฌตฺวา อายสฺมนุตํ ความปตี อาณาเปสิ
คจฺจ ความปติ ชโลฆํ วิกฺขมฺเภตฺวา ภิกฺขุณฺ ฆาสฺสูวิหารี
กโรหิตีฯ เถโร สาธุ กนฺเตติ อิทฺธิพลเน นทีโสติ วิกฺขมฺภิ
ตํ ทูโรโตว ปพฺพตฺตญฺญํ วยิ อญฺฺจาสิฯ ตโต ปญฺฺจาย เถรสฺส
อานุกาโว โลเก ปากโฏ อโหสิฯ อเถกทิวสํ สตฺถา มหติยา
เทวปริสาย มชฺเฒ นิสีทิตฺวา ฌมฺมํ เทเสนุตํ เถรี ทิสฺวา
โลกานุกมฺบาย ตสฺส คุณฺนํ วิภาวนตฺถํ ตํ ปัสสนฺโต

โย อิทฺธิยา สรภภ อญฺฺจเปสิ
โส ความปติ อสิโต อนเโข
ตํ สพฺพสงฺกาคิตฺตํ มหามฺุณี
เทวา นมสฺสนฺติ ภวสฺส ปารคุนฺติ(๑)

คาถํ อภาสิฯ

ตตฺถ อิทฺธิยาติ อธิญฺฺจานิทฺธิยาฯ
สรภฺนฺติ เอวํนามิกํ นที (๒) ยํ โลเก สรภฺนฺติ (๓) วทนฺติฯ
อญฺฺจเปสิติ สนฺทิตฺตํ อเทนฺโต โสติ นีวตฺเตตฺวา ปพฺพตฺตญฺญํ
วยิ มหนฺตํ ชลราสี กตฺวา จเปสิฯ

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๑๗๕/๒๖๕ฯ ๒. สี. เอวํนามกา นทีฯ

๓. ม. (สรภฺนฺติ ?)ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 224

อสีโตติ น สีโต ตณฺหาทิกฺกฺจฺนิสฺสยรหิโต พนฺธน-
สงฺขาทานํ วา สพฺพสํโยชนานํ สมฺมจฺฉินฺนตฺตา เกนจิปิ
พนฺธเนน อพฺทโร ตโตเอว เอชานํ กิเลसानํ อภาวโต อเนโช
โส ความฺปติ ตํ สพฺพสงฺกาคิคคํ ตาทิสํ สพฺเพปิ รากโทส-
โมหมานทิกฺกฺจฺสงฺเค อติกกมิตฺวา จิตตฺตา สพฺพสงฺกาคิคคํ
อเสกขมฺุณีภาวโต มหามฺุณี ตโตเอว กามกมฺภวาทิเภทสฺส (๑)
สกลสฺสปี ภาวสฺส ปาริ นิพฺพานํ คตตฺตา ภาวสฺส ปารคฺุ ๑

เทวา นมฺสฺสนฺตฺติ เทวาปี นมฺสฺสนฺติ ปเคว อิตฺรา
ปชาติ ๑

กาถาปริโยसानเ มหโต ชนกายสฺส ฐมฺมาภิสฺมโย
อโหสิ ๑ เถโร อลฺยํ พฺยากรโรนฺโต สตฺถาริ ปุเชสฺสามิติ
อิมเมว กาลํ อภาสีติ ๑

ความฺปติตฺตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺจิตา ๑

๑. สี. กามภวาทิเภทสฺส ๑

ติสฺสตุเถรคาถาวณณนา

สตฺติยา วิย โอมภูโจติ อายสมโต ติสฺสตุเถรสฺส
คาถา ๙ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ กิร ปริมพฺพุเชสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ
ภเว วิวญฺญูปนิสฺสยํ ปุณฺณํ อุปจินฺนโต ติสฺสสฺส ภควโต
โพธิยา มฺเถ ปุราณปณฺณานิ (๑) นีหริตฺวา โสเชสิ ๙ โส เตน
ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปปาเท
กปิลวตฺถุนकर ภควโต ปิตฺตจฺฉาปฺตโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ติสฺโส
นาม นามน ๙

โส ภควนฺตํ อนุปฺพพชิตฺวา อุปสมปฺนโน หุตฺวา
อรณฺทายตเน วิหรนฺโต ชาตี ปฏิจฺจ มานํ กโรนฺโต
โกธฺฐปายาสพฺหุโล จ อุชฺฌมานพฺหุโล จ หุตฺวา วิจฺรติ
สมณฺชเม อุตฺตฺกํ น กโรติ ๙

อด นํ สตฺถา เอกทิวสํ ทิวาญฺจाने วิวญฺมุขํ นิทฺทายนฺตํ
ทิพฺพจกฺขุณา โอโลเกนฺโต สวาคฺคิโต อากาเสน คนฺตฺวา ตสฺส
อุปริ อากาเสยว จตฺวา โอภาสํ ฝริตฺวา เตโนภาเสน
ปฏฺิพฺพุทฺธสฺส สตี อุปฺปาเทตฺวา โอวาทํ เทนฺโต

สตฺติยา วิย โอมภูโจติ ๓ พฺยหฺมาเนว มคฺถเก

กามราคูปฺพานาย สโต ภิกฺขุ ปริพฺพุเชติ(๒)

๑. สี่. ปณฺณสงฺกฺกั ๙ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๑๓๖/๒๖๕ ๙

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 226

คาถมาห ๗ (๑)

ตตต สตติยาติ (๒) เทสนาสีสเมตต์ เอกโตธราธา ثنا สตถนาติ

อตุโถ ๗

โอมภูโจติ ปหโต ๗ จตตารอ หิ ปหารา โอมภูโจ

อุมมภูโจ มภูโจ วิมภูโจติ ๗

ตตต อูปริ จตวา อโรมุขั ทินนปหารอ โอมภูโจ

นาม ๗

เทฐฐา จตวา อูทฐมุขั ทินนปหารอ อุมมภูโจ นาม ๗

อคคพสุจิ วิย วินิวิษณิตวา กโต มภูโจ นาม ๗

เสโส สพุโพปี วิมภูโจ นาม ๗

อิมสมิ ปน จาเน โอมภูโจ คหิตอ ๗ โส หิ สพุพทาจโณ

ทฐทฐธธธธธ ทตติกจิโณ อนโตโทโส อนโตปุพพโลหิตอ

โหติ ปุพพโลหิตอ อนิกขमितวา วณมุขั ปรีโยนนุริตวา

ติฏฐติ ๗ ปุพพโลหิตอ นีหริตูกาเมหิ มณเจเน สทฐี พนุริตวา

อโรสิโร กาทพุโพ โหติ มรณั วา มรณมคตต์ วา ทุกขั

ปาปณนติ ๗

ททยหมานติ อคคินา ฉายมาน ๗

มคตเถติ สีเส ๗ อิทั วุตตต์ โหติ ยถา สตติยา โอมภูโจ

ปรีโส สลลพพาหนวณตติกัจจนานัน (๑) อตถาย วิริย อารภติ

ตาทิส ปโยคั กโรติ ปรกุกมติ ยถา จ ททยหมาน มคตเถ

๑. สี. สลลพพาหน...

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค ติสสตุเถรคาถาวณณา หน้า 227

อาทิตตสีโส ปุริโส ตสฺส นิพฺพาปนตถํ วิริยํ อารภติ ตาทีสิ
 ปโยคํ กโรติ เอวเมวํ ภิกฺขุ กามราคปฺปหานาย สโต
 อปฺปมตฺโต อติวิย อุตฺตสาหชาโต หุตฺวา วิหเรยฺยาติ ฯ
 เอวํ ภควา ตสฺส เถรสฺส โกธฺปายาสวูปสมาย
 โอวาทํ เทนฺโต ตเททกฺขตฺตาย กามราคปฺปหานสีเสน เทสนํ
 นิฏฺฐาเปสี ฯ เถโร อิมํ คาถํ สุตฺวา สํวิคฺคหทโย วิปสฺสนาย
 ยุตฺตปฺปยุตฺโต วิหาสี ฯ ตสฺส อชฺฌาสยํ ฃตฺวา สตฺถา สํยุตฺตเก
 ติสสตุเถรสฺสตุตฺ (๑) เทเสตี ฯ โส เทสนาปริโยसानเ อรหตฺเต
 ปติฏฺฐาตี ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

เทวโลเก มนุสฺเส ว (๑) อนุโกตฺวา อุโก ยเส
 อวसाने จ นิพฺพานํ สีวํ ปตฺโต อนุตฺตรํ ฯ
 สมฺพุทฺธํ อุตฺทิสิตฺวาน โโพธิํ วา ตสฺส สตฺถโน
 โย ปฺญณํ ปจฺวี(๔) โปโส ตสฺส กีนาม ทูลลภํ ฯ
 มคฺเค ผล อากเม จ ฃานาภินฺญาญญเส จ
 อญฺเฬสํ อธิโก หุตฺวา นิพฺพายามิ(๕) อนาสโว ฯ
 ปุเรหํ โพธิยา ปตฺตํ จจฺจเทตฺวา หญฺจมานโส
 อิเมหิ วิสตฺงเคหิ สมงฺคี โหมิ สพุพฺธา(๖) ฯ
 กิเลสา ฃาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

- # ๑. สํ. นี. ๑๖/๓๑๓ ฯ ๒. พุ. อ. ๓๓/๑๑๘/๑๓๑ ฯ
- # ๓. สํ. มนุสฺเสสฺสุ ฯ ม. มนุสฺเส จ ฯ ๔. สฺยา. ปสเว ฯ ม. ปสฺวี ฯ
- # ๕. สฺยา. นิพฺพายติ ฯ สํ. อธิโก โหติ นิพฺพายติ ฯ
- # ๖. สฺยา. สพุพฺธา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 228

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา เถโร อณฺถํ พุยากรโนโต สตถาริ
ปุเชตฺถํ ตเมว คาทิ อภาสิ ฯ

ติสฺสสตฺถเระคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

วฑฺฒมานตฺถเระคาถาวณณา

สตฺติยา วิย โอมภูจฺจติ อายสฺมโต วฑฺฒมานตฺถเระสฺส
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ กิร ปุริมพุทฺเชสฺส กตฺถิกาโร อิตฺโต เทวนวฺเต
กปฺเป ติสฺสสฺส ภควโต กาลเ กุลเกเห นิพฺพุตฺติจฺวา วิญฺญตฺติ
ปตฺโต ติสฺสํ ภควนฺตํ ปิณฺฑาย จรณฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส
สุปริปกฺกานิ วณฺญโต มุตฺตานิ อมฺพผลานิ อทาสิ ฯ โส เตน
ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพุตฺโต อปราปฺริ ปุณฺณกมฺมานิ
อุปจिनฺนโต อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท เวสาลิยํ ลิจฺฉวิราชกุเล
นิพฺพุตฺติ วฑฺฒมาโนติสฺส นามํ อโหสิ ฯ

โส วยฺยปฺปตฺโต สตฺโธ ปสนฺโน ทายโก ทานโรโต
การโก ลังฺฆปฺภุจฺจาโก หุตฺวา ตถารูเป อปราเช สตฺถารา
ปตฺตนิกฺกุชฺชนกมฺเม การापิตเ อคฺคิ อกฺกนฺโต วิย สงฺฆํ
ขมาเปตฺวา กมฺมํ ปฏฺิปปสฺสมเกตฺวา สลฺยชาติสฺสเวโค ปพฺพชิ
ปพฺพชิตฺวา ปน ถินมิทฺธาภิกฺขโต วิทาสิ ฯ ตํ สตฺถา สฺสเวเชนฺนโต

*เล่มที่ 25 จตุตถกค เวทมนตเถรคาถาวณณนา หน้า 229

สตติยา วิย โอมภูโธ ทยหมานเว มตถเก
ภวราคปฺปหานาย สโต ภิกขุ ปริพฺพเชติ(๑)

คาถมาห ฯ

ตตถ ภวราคปฺปหานายาติ ภวราคสฺส รุปราคสฺส
อรุปราคสฺส จ ปชหนตถาย ฯ ยทปิ อชฺมตตสฺสโยชนานิ
อปฺปหาย พหิทฺธสฺสโยชนานํ ปหานํ นาม นตฺถิ นานนตฺตริก-
ภาวโต ปน อุตฺตมภากิยสฺสโยชนปฺปหานวจนเนน โอรมภากิย-
สฺสโยชนปฺปหานมฺปิ วุตฺตเมว โหติ ฯ ยสฺมา वा สมฺมจฺฉินฺโน-
รฺมภากิยสฺสโยชนานมฺปิ เกสลฺลจि อริยานํ อุตฺตมภากิยสฺสโยชนานิ
ทฺปฺปเหยฺยานิ โหนติ ตสฺมา สฺปฺปเหยฺยโต ทฺปฺปเหยฺยเมว
ทสฺเสนโต ภควา ภวราคปฺปหานสฺสเเสน สพฺพสฺสสาปี
อุตฺตมภากิยสฺสโยชนสฺส ปหานมาห ฯ

เถรสฺส เอว वा อชฺฉาสยวเสนเว วุตฺตํ ฯ เสถ

วุตฺตนยเมว ฯ

เวทมนตเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปรมคตที่ปนิยา เถรคาถาสฺวณณนาย

จตุตถกคควณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๑๗๗/๒๖๕ ฯ

ปณจมวคคณณา

สิริวฑฒตเถรคาถาวณณา

วิกรมบุตุนติ วิชชุตาคิ อายสมโต สิริวฑฒตเถรสส
คาถาฯ กาอุปุตติ

โสปี ปริมพทุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิญญูปนิสสย กุสลอุปจันนโต อิตโต เอกนวุเต กปะเป วิปสสิสส
ภควโต กाले कुलकेहे निपुपत्तिद्वया विद्युत्ति पत्तो विपस्सि
ภควन्त्ति पस्सित्त्वा गिङ्गिणिप्पुप्पेहि (๑) पुञ्च कत्त्वा टेन पुण्णमग्गमेन
เทवल्लेगे निपुपत्तो अपราप्पि पुण्णानि कत्त्वा सुคตिसुये
त्तिस्सन्नโต อิมस्सิมิ พุत्ตรุปปาเท ราชคहे विग्वस्सम्मन्नस्स
पुरาहम्मन्นस्स केहे निपुपत्ति สิริवฑฒโตत्ติสส नाम् ओहोสิ ฯ

โส วยอุปุตโต พิมพิสารสมาคเม สคถริ สทฐมเม จ
อุปุนนปสาโท हेतुस्सम्मन्नตาย पपुपञ्चि ฯ पपुपञ्चित्त्वा ज
कत्तुपुपञ्चिजो वेणारपण्णत्त्वापपुपत्तान् ओวิฑ्ठरे ओण्णत्ตรस्सिमि
อรรณายตเน ปพุตตคฺหายิ กम्मग्गจानมฺนุยฺยุตโต วิหริติ ฯ

ตสฺสิมิ จ สมเย มหา อกาลเมโฆ อฏฺฐหิ ฯ วิชชุลลตา
ปพุตตวิวิริ ปวิสฺสนฺติโย วิย (๒) วิจฺจรฺนติ ฯ เถรสส ฆมฺม-
ปริพาหาภิกฺขุตฺตสฺส สारकपुणेहि मेग्गवाเตहि ฆมฺมปริพาโ
๑. สฺสิ. กิङ्กิणिप्पุप्पेहि ฯ ๒. สฺสิ. ปวิสฺสนฺติ อสฺสนิโย วิย ฯ

*เล่มที่ 25 ปญจมวคเค สิริวพุทธตเถรคาถาวณณา หน้า 231

วูปสมิ ฯ อุตฺตปฺปายลาเถน จิตฺตํ เอกกคฺคํ อโหสิ ฯ สมหิตจิตฺโต

วิปฺสฺสนํ อุตฺตสฺสกาเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺปณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

กณฺจนคฺคฺมฺยสงฺกาโส สพฺพณฺณฺญ โลกนายโก

โอทกํ ททโมคฺคยฺห สินายิ โลกนายโก ฯ (๒)

ปคฺคยฺห กิํกณฺณี ปุปฺปํ วิปฺสฺสิสฺสากิโรปยิ

อฺทกคฺคจิตฺโต สฺมโน ทิปฺทินฺทสฺส ตาทิโน ฯ

เอกนวฺตฺติโต กปฺเป ยํ ปุปฺปมฺมกิโรปยิ

ทฺทคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺุชายิทํ ผลํ ฯ

สตฺตวิสฺติกปฺปมฺหิ ราชา กิํมรโถ อหุ

สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล ฯ

กิลฺเสสา ฆาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อณฺญาปเทเสน อตฺตสนฺนฺิสฺสยํ (๓)

อฺทานํ อฺทานนฺโต

วิวรมนฺนฺปตฺนฺติ วิชฺชุตฺตา

เวการสฺส จ ปณฺทวสฺส จ

นคฺวิวรคฺโต จ ฆายติ

ปฺุคฺโต อปฺปฏิมสฺส ตาทิโนติ(๔)

คากํ อภาสิ ฯ

๑. บ. อ. ๓๒/๒๐๕/๓๐๒ ฯ ๒. ม. อคฺคปฺุคฺค โถ ฯ

๓. ส. อตฺตฺนฺปนิสฺสยํ ฯ ๔. บ. เถร. ๒๖/๑๗๘/๒๗๐ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 232

ตตถ วิวรนุติ อนุตรา เวมชณิ ฯ

อนุปตनुตติ อนุลกขณเฒ ปตनुติ ปวตตनुติ วิชโชตनुตติ
อตุโถ ฯ วิชโชตนมเว หิ วิชชุลตทานิ ปวตติ นาม ฯ
อนุสททโยเคน เจตถ อุปโยควจันิ ยถา รุกขมณฺวิชโชตनुตติ ฯ
วิชชุตาคิ สเตรตา ฯ

เวการสฺส จ ปณฺทวสฺส จาคิเวการปพฺพตสฺส จ
ปณฺทวปพฺพตสฺส จ วิวรมนฺุปตनुตติ โยชนา ฯ
นควิวรคโตติ นควิวรํ ปพฺพตคฺหํ อุปคโต ฯ

ฌายตติ อารมมณฺุปนฺิขฌาเนน ลกฺขณฺุปนฺิขฌาเนน จ
ฌายติ สมถวิปสฺสนิ อุตฺตูกกาเปนฺุโต ภาเวติ ฯ (๑)

ปฺุตฺุโต อปฺุปฏิมสฺส ตาทิโนติ สิลกฺขนฺุชาทิธมฺุกาย-
สมฺุปตฺุติยา รุปกายสมฺุปตฺุติยา จ อนุปมสฺส อุปมารหิตสฺส
อิฏฺุจานิฏฺุจาทิสฺุ ตาทิลกฺขณสมฺุปตฺุติยา ตาทิโน พุทฺุชสฺส
ภควโต โอรสปฺุตฺุโต ฯ ปฺุตฺุควจเนเนว เจตถ เถเรณ สตฺุถ
อนฺุชาตภาวทีปเนน อณฺุญา พุยาเกตาคิ เวทิตพฺุฬิ ฯ

สิริวฑฺุฒตฺุเกรคาถาวณณา นิฏฺุจิตา ฯ

๑. สี. ภาเวติ ฌายติ ฯ

ขทิวรณียเรวตตุเถรคาถาอาถรรพณ์

จาเล อุปจาเลติ อายสุมโต ขทิวรณียเรวตตุเถรสสุ
คาถา ๑ กา อุปปตติ

อัย กิร ปทุมุตตรสสุ ภควโต กाले หัสวตินคเร
ติตฺถนาวิกกุลे นิพฺพตฺติตฺวา มหาคฺงคาย ปยาคติตฺถ
ติตฺถนาวกมฺมํ กโรนฺโต เอกทิวสํ สสาวกสงฺฆํ ภควนฺตํ
คฺงคาศิริ อุปคตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส นาวาสงฆาภู
โยเชตฺวา มหนฺเตน ปุชฺชาสกฺกาเรน ปรีติริ ปาเปตฺวา
อณฺณตริ ภิกฺขุ สตฺถารา อารณฺณกานํ (๑) อคฺคภูจฺจाने จปิยमानํ
ทิสฺวา ตทตฺถํ ปตฺถนํ ปฏฺฐเปตฺวา ภควโต ภิกฺขุสํฆสฺส จ
มหาทานํ ปวตฺเตสิ ๑

ภควา จ ตสฺส ปตฺถนาย อวณฺณภาวํ พุยาภาสิ ๑
โส ตโต ปฏฺฐาย ตตฺถ ตตฺถ วิวญฺญูปนิตฺสยํ กุสลํ กตฺวา
เทวมนฺุสเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธรูปปาเท มคฺชรภูเจ
นาลกคามे รูปสอาริยา พุราหุมนิยา กุจฺฉิสฺมี นิพฺพตฺติ ๑ ตํ
วยฺปตฺตํ มาตาปิตโร ฆรพฺนฺธเนน พนฺธิตฺถกามา ชาตา ๑ (๒)
โส สารีปฺตตฺตุเถรสฺส (๓) ปพฺพชิตภาวํ สุตฺวา มยฺหิ เชฏฺฐภاتا
อโยโย อุปติสฺโส อิมํ วิภวํ จฑฺฑเตตฺวา ปพฺพชิต (๔) เตน วนฺตํ
๑. สี่. อารณฺณกานํ ภิกฺขุณํ ๑ ๒. สี่. พนฺธิตฺถกามา หุตฺวา ตสฺส
อาโรเจสฺสุ ๑ ๓. สี่. สารีปฺตตฺส ๑ ๔. สี่. ปพฺพชิต ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 234

เขฬปิณฺฑํ กถาหํ ปจฺจนา คิลิสฺสามีติ ชาตสํเวโค ปาสํ
อนุปกจฺจนกมิโค วิย ฌาตเก วญฺเจตฺวา เหตุสมฺปตฺติยา
โจทยิมาโน ภิกฺขุณฺโณ สนฺตํกํ คนฺตุวา ฌมฺมเสนาปติโน
กนิฏฺฐภาวํ นิเวเทตฺวา อตฺตโน ปพฺพชฺชชาย ฌนฺทํ อโรเจติ ฯ
ภิกฺขุขุตํ ปพฺพาเชตฺวา ปริปฺปณฺณวิสตีวสฺสํ อุปสมฺปาเทตฺวา
กมฺมฏฺฐาเน นิโยเชตฺส ฯ

โส กมฺมฏฺฐานํ คเหตฺวา ขทิวรณํ ปวิสิตฺวา อรหตฺตํ
ปตฺวา ภควนฺตํ ฌมฺมเสนาปติญจ ปสฺสิตฺสามีติ ฌณฺเณนฺโต
วายนฺโต ฌาณสฺส ปรีปากคตฺตตา น จิรสฺเสว ฌพิภฺยโล
อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

กงฺคา ภาคีรตี(๒) นาม หิมวณฺตา ปภาวิตา
กุตฺติเถ นาวโก อาสี โอริเม จ ตรี(๓) อหํ ฯ
ปทุมุตฺตโร นายโก สมฺพุทฺโธ ทิปทุมุตฺตโม
วสีส(๔)ตสฺสเสหิ กงฺคาตีรมฺปากโต ฯ (๕)
พหู นาวา สมานेतฺวา วฑฺฒเกหิ สฺสขฺขตฺตํ
นาวาย ฌนฺทํ กตฺวา ปฏฺิมานี นราสภํ ฯ
อาคนฺตุวาน จ สมฺพุทฺโธ อารูหิ ตญฺจ นาวกํ
วาริมชฺเฒ จิโต สตฺถา อีมา คาถา อภาสถ ฯ

- # ๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๑/๓๓ ฯ ๒. สฺยา. ภาคีรตี ฯ ๓. สฺยา. โอริมํ จ ตเร ฯ
- # ๔. สฺยา. วิสสท... ฯ ๕. สฺยา. กงฺคาโสตํ ตรีสฺสตี ฯ
- # ๖. สฺยา. นาวลญฺชกํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรญจมวคเค ขทรวนียเรวตตุเถรคาถาฉณนา หน้า 235

โย โส ตาเรสิ สมพุทธี สัมณจาปี อนาสว
เดณ จิตตปฺปสาเทน เทวโลเก รมิสฺสตี ฯ
นิพฺพตฺตีสฺสตี เต พุยมหํ สุกตํ นาวสณฺจิตํ
อากาเส ปุปฺผลทนต์ ธารยิสฺสตี สพุพทา ฯ
อฏฺฐปณฺณาสกปฺมहि ตาร โโก(๑) นาม ขตฺติโย
จาตุรฺนโต วิชิตาเว จกฺกวตฺตี ภวิสฺสตี ฯ
สตฺตปณฺณาสกปฺมहि จมฺม โโก(๒) นาม ขตฺติโย
อูกฺกจฺจนฺโตว สฺฐริโย โชตีสฺสตี มหพฺพล โย
กปฺปสตฺตสทฺสสมฺหิ โอกฺกาทกฺกสฺมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสตี ฯ
ติทสา โส จวิตฺวาน มนุสฺสตฺตํ คมฺิสฺสตี
เรวโต นาม นามเนน พฺรหฺมพฺนฺธุ ภวิสฺสตี ฯ
อคารา นิกฺขมิตฺวาน สุกฺกมฺูเลน โจทิตो
โคตมสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชิสฺสตี ฯ
โส ปจฺฉา ปพฺพชิตฺวาน ยุตฺตโยโค วิปฺสฺสโก (๓)
สพฺพาสเว ปรินฺถาย นิพฺพายิสฺสตีนาสโว ฯ
วีริยํ เม ฐฺรโรรฺยหํ โยคฺกขेमาริชาหนํ
ธารมฺิ อนฺตมํ เทหํ สมฺมาสมพุทฺธสฺสเน ฯ
สตฺตสทฺสเส กตํ กมฺมํ ผลํ ทสฺเสสิ เม อีธ
สุมฺตฺโต สรเวโคว กิเลเส ฌาปยิ มม ฯ

๑. สฺยา. ตาร โณ ฯ ๒. สฺยา. จมฺพโก ฯ ๓. สฺ. วิปฺสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 236

ตโต มํ วนนिरตํ (๑) ทิสฺวา โลกนุตฺตมฺมุนิ
วนวาสิกิฏฺฐนคฺคํ (๒) ปญฺญาเปสฺสิ มหามติ ฯ
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ]
ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิจ อฏฺฐิเม
ฉฬภิญฺญา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

ฉฬภิญฺยโฬ ปน หุตฺวา เถโร สตฺถาริ ฌมฺมเสนาปติญจ
วนฺทิตฺตุ เสนาสนํ ตํสามตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย อนฺุပ္พุเพน
สาวตฺถึ ปตฺวา เขตฺวานํ ปวิสิตฺวา สตฺถาริ ฌมฺมเสนาปติญจ
วนฺทิตฺวา กติปาหํ เขตฺวเน วิหาสิ ฯ

อถ นํ สตฺถา อริยคณฺมชฺเฒ นิสฺสินฺโน อารญฺญกาณํ
ภิกฺขุณํ อคฺคกฺกุจฺจาเน จเปสฺสิ เอตฺทคฺคํ ภิกฺขเว มม สาวกาณํ
ภิกฺขุณํ อารญฺญกาณํ ยทิตฺถํ เรวโต ขทฺริวณิโยติ ฯ (๑) โส อปรภาเถ
อตฺตโน ชาตคามํ คนฺตุวา จาลา อุปจาลา สีสฺสูปจาลาติ
ติสฺสสนฺนํ ภกีนินํ ปุตฺเต จาลา อุปจาลา สีสฺสูปจาลาติ ตโย
ภากิเนยฺเย อาเนตฺวา ปพุพาเขตฺวา กมฺมกฺกุจฺจาเน นิชฺโยเชสิ ฯ
เต กมฺมกฺกุจฺจาณํ อนฺุยุตฺตา วิหรนฺติ ฯ

ตสฺมี จ สมเย เถรสฺส โกจิทฺเว อาพาโธ อุปฺปนฺโน ฯ
ตํ สุตฺวา สารีปฺตตฺถเถโร เรวตํ คิลานปุจฺฉนํ อธิคมปุจฺฉนญจ
กริสฺสามิติ อุปกจฺฉิ ฯ เรวตฺถเถโร ฌมฺมเสนาปตี พุโรโตว
[] สุยา. อีมา คาถา นตฺถิ ฯ ๑. สี. ฌมานนिरตํ ฯ
๒. สี. ฌายินํ ภิกฺขุณํ อคฺคํ ฯ ๓. อจฺ. เอก. ๒๐/๑๔๗/๓๑ ฯ

*เล่มที่ 25 ปญจมวคเค ขทิววินยเรวตตุเถรคาถาวณณนา หน้า 237

อาคจณนตุํ ทิสฺวา เตสํ สามเณรานํ สตุปฺปาทนวเสน โอวทฺนโต

จาเล อุปจาเล สีสฺูปจาเล จาลา อุปจาลา สีสฺูปจาลา(๑)

ปติสฺุตตา (๒) นฺุ โข วิหฺรธ อาคโต โว วาลํ วิย เวรฺธิ(๓)

คาถมาห ๑

ตตุถ จาเล อุปจาเล สีสฺูปจาเลติ เตสํ อาลปํ ๑
จาลา อุปจาลา สีสฺูปจาลาติ หิ อิตฺถิลิงฺควเสน ลทฺธนามา
เต ตโย ทารกา ปพฺพชิตาปี ตถา โวหฺรียนฺตุ ๑ จาลี
อุปจาลี สีสฺูปจาลีติ เตสํ นามนฺตุ จ วทฺนตุ ๑ ยทฺตุถ
จาเลติอาทินา อามนฺตนํ กตํ ตํ ทสฺุเสนฺโต ปติสฺุตตา
นฺุ โข วิหฺรธาติ วคฺวา ตตุถ การณฺมาห อาคโต โว
วาลํ วิย เวรฺธิ ๑

ปติสฺุตตาติ ปติสฺุตติกา ๑ โขติ อวธารเณ ๑

อาคโตติ อากจฺฉิ ๑ โวติ ตุมฺหากํ ๑

วาลํ วิย เวรฺธิ วาลเวรฺธิ วิย อัยฺ เหตุถ สงฺเขปคฺุโถ
ติกฺขชวณฺนิพฺเพธิกปฺลยฺตาย วาลเวรฺธิรูปฺ สคฺุฏกปฺโป ตุมฺหากํ
มาคฺุลคฺุเถโร อาคโต ตสฺุมา สมณฺสณฺณํ อุปฺภูจฺเปคฺุวา
สติสมฺปชฺลยฺยคฺุตาเอว หุคฺุวา วิหฺรธ ยถาธิคฺเต วิหาเร
อปฺปมคฺุตา ภวธาติ ๑

๑. สฺุยา. หเล อุปฺหเล สีสฺูปฺหเล หลา อุปฺหลา สีสฺูปฺหลา ๑

๒. ม. ปติสฺุตตา ๑ ๓. ม. ยฺ. เวรฺธิ ๑ ขุ. เถร. ๒๖/๑๓๕/๒๓๐ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 238

ตํ สุตฺวา เต สามเณรา ฌมฺมเสนาปติสฺส

ปจฺจกฺคมนาทิวตฺตํ กตฺวา อุกฺกิณฺนํ มาตฺลตฺเตรานํ ปฏฺฐิสฺสณฺณาร-
เวลาຍํ นาคิທູເຣ ສມາຣີ ສມາປຸຸຈັຕຸວາ ນິສິທິສຸ ຯ ຈມຸມເສນາປຕິ
ເຣວຕຕຸເຄເຣນ ສທຸຣີ ປຸຸສຸນຸຄາຣີ ກຕຸວາ ອຸກຸຈາຍາສນາ ຕ
ສາມເຄເຣ ອຸປສງກມີ ຯ ຕ ຕຕາກາລປຣິຈຸເທສຸສ ກຕຕຸຕາ ເຄເຣ
ອຸປສງກມນຸເຕເວ ອຸກຸຈທິຕຸວາ ວນທິຕຸວາ ອຸກຸຈິສຸ ຯ ເຄໂ
ກຕຣກຕຣວິຫາເຣນ ວິຫຣຄາຕິ ປຸຈຸນິຕຸວາ ຕເທ ອີມາຍ ອີມາຍາຕິ
ວຸຕເຕ ຫາຣເຄປີ ນາມ ເວັ ວິເນນຸໂຕ ມຍຸທໍ ກາຕິໂກ ປຸຈຸປາທິ
ວຕ ຈມຸມສຸສ ອນຸຮມມນຕິ ເຄຣີ ປັສສນຸໂຕ ປກຸກາມີ ຯ

ຈທິຣວນິຍເຣວຕຕຸເຄຣຄາຄາວນຸນນາ ນິກຸຈິຕາ ຯ

ສຸມງຄຕຸເຄຣຄາຄາວນຸນນາ

ສຸມຸຕຕິໂກຕິ ອາຍສຸມໂຕ ສຸມງຄຕຸເຄຣສຸສ ຄາຄາ ຯ ກາ
ອຸປປຕຕິ

ໂສປີ ປຸຣິມພຸທຸເຣສຸ ກຕາຣິກາໂຣ ຕຕຸຄ ຕຕຸຄ ກເວ
ວິວຸກຸພນິສຸສຍໍ ປຸລຸລໍ ອຸປຈິນນຸໂຕ ສິທຸຣຕຸຄສຸສ ກຄວໂຕ ກາເລ
ຣຸກຸບເທວຕາ ທຸຕຸວາ ນິພຸພຕຕິ ຯ ໂສ ເອກທິວສໍ ສຕຸຄາຣີ ນຸໂຫຍີຕຸວາ
ເອກຈິວຣີ ຈິຕໍ ທິສຸວາ ໂສມນສຸສປຸປຕຸໂຕ ທຸຕຸວາ ອປໂປເຄຸສີ ຯ (๑)
ໂສ ຕເນ ປຸລຸຍກມເມນ ຫວມນຸສເສສຸ ສັສຣນຸໂຕ ອີມສຸມີ
ພຸທຸຣຸປປາເທ ສາວຕຸຄິຍາ ອວິທູເຣ ອລຸຍຕຣສຸມີ ຄາມເຄ ຕາທິເສນ
๑. ມ. ອປໂປເຄຸສີ ຯ

*เล่มที่ 25 ปญจมวคเค สุมงคตเถรคาถาวณณา หน้า 239

กมมนิสสนเทน ทลิตุทกุเล นิพพตติ ฯ ตสส สุมงคโลติ
นามิ อโหสิ ฯ โส วยปุตโต ชุชชกาตีตงคตกุททาลปริกขารो
हुत्वा गसिया शिवति ฯ

โส เอกทิวสิ รมญา ปเสนทิโกสเลน ภควโต ภิกขุ-
สัมมสส จ มหาทานे पवत्तियमाने तानोपरमानि कहेत्वा
आकञ्जनेहि मनुससेहि सत्थिं तथिम्मं कहेत्वा आकतो भिक्खुं
सककारस्मानं तิสुवा อิเม सम्मणा सकयपุตติया सुชুমवत्त-
त्तนิवत्ता (๑) सुโกชนानि गुणचित्त्वा निวาเตसु सेनासनेसु विहरन्ति
यन्नुनाहम्ปิ पप्पชชเยยन्ति जिनेत्त्वा อญจตรं महाเถरि
उपसंगमित्त्वा अत्तโน पप्पชชชาธิपपायं निवेत्थि ฯ โส ตं
गरुणायन्तो पप्पชชชत्त्वा कमग्गजानं आजิกขि ฯ

โส อรญเเว วิहरन्तो เอกวิหารे นิพพิन्नो อุกกณจितो
हुत्वा विपुगमित्त्वाโม षातिकामं कञ्जन्तो अनुरामकके कञ्जं
पन्थित्त्वा खेत्तं कसनเต किलिञ्जवत्तनिवत्ते (๒) सम्भत्तो रञ्ชकिण्ण-
स्सริरे वातात्तेपेन सुสสนเต (๓) कससगे तिसुवा महन्तं वदिमे
सत्ता शिविक्कमित्तं (๔) तुक्खं पञ्जनุโกนत्ति (๕) สัมเวคัม ปฏิลลิกิ ฯ
ถာณสส ปรีปากัม คตตตตา (๖) ยถาคหิตัม कमग्गजानं उप्पจ्จาสิ ฯ
๑. โปราณ. อิเม सम्มณกยปุตติยา सुचुमवत्तनिवत्ता ฯ
๒. สี่. กิลิञ्จวत्เต ฯ ๓. สี่. โปราณ. สุตฺตสนฺเต ฯ
๔. สี่. ชีวิตนินิมิต्तัม ฯ โปราณ. ชีวิตนินิสฺสิต्तัม ฯ
๕. โปราณ. ปञ्जनุกวานฺตฺติ ฯ ๖. โปราณ. ถาณปรีปากคตตตตา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปตวณณนา หน้ 240

โส อณตริ รุกขมุต อูปคนุตวา วิเวกั ลกิตวา โยนิโส
มนสิกโรนุโต วิปสสัน วฑุฒตวา มคคปฎิปาฎิยา อรหตต
ปาปณิ ฯ เตน วุตต อปทาน (๑)

อตตทสสี ชินวโร โลกเชฎฐโจ นรตโก
วิหารา อภินิกขมม ตพากั อุปตงกมิ ฯ
นุหายิตวา ปิตวา จ สมพุทโธ อุตตริเตวกจิวิโร(๒)
อฎฐาสี ภควา ตตต วิโลเกนุโต ทิสทิสั ฯ
ภวเน อุปวิฎฐโห อททสั โลกนายกั
หฎฐโจ หฎฐเจน จิตเตน อปโปฎฐี (๓) อหิ ตทา ฯ
สตรัสีว โชตนต ปภาสนตว กณจัน
นจจกิตเต ปยุตโตหิ ปณจงกตฺตริยมหิ จ ฯ (๔)
ยั ยั โยนุปปชขามิ เทวตต อถ มานุสั
สพเพ สตเต อภิกโกมิ วิปุลโ โหติ เม ยโส ฯ
นโม เต ปุริสาชณน นโม เต ปุริสุตตม
อตตานัน โตสยิตวาน ปเร โตเสสิ (๕) ตวั มุนิ ฯ
ปริคคเห(๖) นิสิติตวา หาสั กตวาน สุปพเต (๗)
อูปฎฐहितวา สมพุทฐิ ตฺสิตต อูปชชหิ ฯ

- # ๑. ขุ. เ. ๓๒/๑๑๔/๒๑๑ ฯ ๒. สฺยา. ม. อุตตริเตวกจิวิโร ฯ
- # ๓. สฺยา. อปโปฐี ฯ ม. อปโปฐี ฯ ๔. สฺยา. ปณจงกตฺตริเยปิจ ฯ
- # ๕. ปจจตฺตรสตมหิ จ ฯ ๕. สี. ปรีโตเสสิ ฯ ๖. สฺยา. ปรีคคฮิตวา ฯ
- # ๗. สฺยา. สี. สุปพโต ฯ

*เล่มที่ 25 ปรญจมวคเค สุมงคตเถรคาถาพรรณนา หน้า 241

โสปเสโต (๑) กปฺปสเต ทูวินวเอกจินฺติตา(๒)
สตฺตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา ฯ
กิลเสา ฉาปีตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สมฺปตฺตี อตฺตโน ทฺกขวิมุตฺตี จ
กิตฺตฺนวเสน อุทานํ อุทานนฺโต
สุมฺตฺติโก สุมฺตฺติโก สาหุ สุมฺตฺติโกมฺหิ ตีหิ ขุชฺชเกหิ
อสิตาสุ มยา นงฺกลาสุ มยา ขุทฺทกฺทฺทาลาสุ มยา
ยทฺปิ อิชฺเมว อิชฺเมว อถ วาปี อลฺเมว อลฺเมว
ฉาย สุมงฺคล ฉาย สุมงฺคล อปฺปมฺตฺโต วิหฺร สุมงฺคลาติ(๓)

อาทิมาน ฯ

ตตฺถ สุมฺตฺติโกติ สุนฺทฺรา อจฺจนฺติกตฺยา อปฺนพฺภวิกา (๔)
มฺตฺติ เอตฺสฺสาติ สุมฺตฺติโก ฯ ตสฺส ปน วิมฺตฺติยา ปาสฺสียตฺยา
อจฺจริยตฺยา จ อปฺโปฏฺเณนฺโต อาห สุมฺตฺติโกติ ฯ ปฺน ตตฺถ
วิมฺตฺติยํ อตฺตโน ปสาทสฺส ทพฺพทฺวา (๕) ทสฺเสนฺโต สาหุ
สุมฺตฺติโกมฺหิตี อาห สาธุ สฺฐจฺจ (๖) มฺตฺติโก วตฺมฺหิตี อตฺถโล ฯ
กฺโต ปนํยํ สุมฺตฺติกตฺตาติ กามณฺจายํ เถโร สพฺพสมฺมาปี
วณฺณทฺกขโต สฺวิมฺตฺโต อตฺตโน ปน ตาว อฺปฺภูจิตฺ อติวีย
อนิฏฺจณฺตํ ทฺกขํ ทสฺเสนฺโต ตีหิ ขุชฺชเกหิตี อาทิมาน ฯ
๑. สฺยา. โสปสฺโต ฯ สฺ. โสปสฺเต ฯ ๒. สฺยา. ทูวินนา เอกจินฺติตา ฯ
๓. ขุ. เถร. ๒๖/๑๘๐/๒๗๐ ฯ ๔. สฺ. อปฺนพฺภวนฺตিকা ฯ
๕. สฺ. ทพฺพทฺวา ฯ ๖. สฺ. สาธุ สาธุ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 242

ตตถ ขุชชเกหีติ ขุชชสกาเวหิ ขุชชากาเวหิ วา ฯ
นิสฺสกุทวจนญเจตํ มุตฺตสทฺทา เปกฺขาย ฯ
กสฺสโก หิ อขุชฺชโหปี สมานโน ตีสุ จาเนสุ อตฺตानํ
ขุชฺชํ กตฺวา ทสฺเสติ ลายเน กสเน กุทฺทาลกมฺเม จ ฯ
โย หิ ปน กสฺสโก ลายนาทีนํ กโรติ ตานปี อสิตาทีนํ
กุฎฺฐิลาการโธ ขุชฺชกานีติ วุตฺตํ ตีหิ ขุชฺชเกหีติ ฯ
อิทานิ ตานิ สรฺูปโธ ทสฺเสนโธ อสิตาสฺ มยา นงฺกลาสฺ
มยา ขุทฺทกุทฺทาลาสฺ มยาติ อหา ฯ
ตตถ อสิตาสฺ มยาติ ลวิตฺเตหิ มยา มุตฺตนฺติ อตฺโถ ฯ
นิสฺสกุเก เจตํ ภูมฺมวจนํ ฯ เสเสสุปี เอสเว นโย ฯ
อปเร ปน อสิตาสฺ มยาติ ลวิตฺเตหิ กรณฺภูเตหิ มยา
ขุชฺชิตนฺติ (๑) วทนฺติ ฯ เตสํ มเตน กรณฺตฺเถ เหตุมฺหิ वा
ภูมฺมวจนํ ฯ
นงฺกลาสฺสูติ ลิงฺควิปฺปลลาธํ กตฺวา วุตฺตํ นงฺกลเอหิ กสิเรหีติ
อตฺโถ ฯ อตฺตนา วพฺพชิตฺตกุทฺทาลสฺส สภาวโธ วพฺพชเนน
วา อปฺปกตฺาย วุตฺตํ ขุทฺทกุทฺทาลาสฺสูติ ฯ กุณฺจกุทฺทาลาสฺสูติ
ปาถิ ฯ วพฺพชเนเนว อติขินฺขณฺตฺเตสุติ อตฺโถ ฯ
อิธเมวาทิ มกาโร ปทสนฺธิกโร ฯ
อถ วาปีติ วาสทฺโท (๒) นิปาตมคฺตํ ฯ कामเก จิตฺตฺตา
๑. สี. มุจฺฉิตนฺติ ฯ ๒. สี. ปีสทฺโท ฯ

*เล่มที่ 25 ปญจมวคฺเค สุมงฺคตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 243

ตานี อสีตาทินี กิณฺจาปี อิเชว มม สมีเปเยว ตถาปี อลเมว

โหตีติ อตุโธ ฯ ตฺริตวเสน เจตํ อามะทิตวณฺํ ฯ (๑)

ฌายาติ ผลสมาปตฺติฌานวเสน ทิฏฺฐมฺมุสฺสขวิหารตฺถํ

ทิพฺพวิหาราทิวเสน จ ฌาย ฯ

สุมงฺคลาติ อตฺตทานํ อาลปติ ฯ ฌานเน ปน อาทรทสฺสณตฺถํ

อามะทิตํ กตํ ฯ

อปฺปมตฺโต วิหฺรติ สติปญฺญาเวปฺพลปฺปตฺติยา (๒) สพฺพตฺถก-

เมว อปฺปมตฺโตสิ ตฺวํ ตสฺมา อิทานิ สฺขํ วิหฺร สุมงฺคล ฯ

เกจิ ปน อรหตฺตํ อปฺปตฺวาเอว วิปฺสฺสนาย วิถีปฏฺิปนฺนาย

สาสเน สลฺลชาตากริตฺติยา (๓) ยถานฺนุทฺตํ ฆฺรราวาสทฺถกํ ชิกฺขุจฺจนฺโต

เถโร อิมํ คาถํ วตฺวา ปจฺจนา วิปฺสฺสนํ วทฺฺเมตฺวา อรหตฺตํ

ปาปฺณิตี วทฺนฺติ ฯ เตสํ มเตน ฌาย อปฺปมตฺโต วิหฺรติ

ปทานํ อตุโธ วิปฺสฺสนามคฺควเสนปี ยฺชชฺติเอว ฯ

สุมงฺคตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สී. อามะทิตวณฺํ ฯ ๒. สී. ปญฺญาสตี... ฯ

๓. สී. ปพฺพชฺชากริตฺติยา ฯ

สาธุเถรคาถาวณณา

มตฺ วา อมฺม โรทนต์ติ อายสฺมโต สาธุเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

โสปี ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสขํ ปุณฺณํ อุปฺจินฺนโต อิตฺโต จตฺตุนฺนเต กปฺเป
สิทฺฐตฺถสฺส ภควโต หตฺถปาทโรวณฺมุขวิกฺขาลนํ อตฺถาย อฺทกํ
อุปฺเนสิ ฯ สตฺถา หิ โภชนกาเล หตฺถปาเท โรวิทฺถกาโม
อโหสิ ฯ โส สตฺถุ อากาโร สลฺลภฺเขตฺวา อฺทกํ อุปฺเนสิ ฯ ภควา
หตฺถปาเท โรวิทฺวา ภุชฺชิตฺวา มุขํ วิภฺขาลตฺถกาโม อโหสิ ฯ
โส ตํปี ฅตฺวา มุโขทกํ อุปฺเนสิ ฯ สตฺถา มุขํ วิภฺขาลตฺวา
มุขโรวณฺกิจฺจํ นิฏฺฐาเปสิ ฯ เอวํ ภควา อณฺุภมฺปํ อุปฺปาทย
เตน กรียมาณํ เวยฺยาวจฺจํ สาทิยิ ฯ

โส เตน ปุณฺณภมฺเมน เทวโลเก นิพฺพุตฺติตฺวา อปฺราปฺริ
ปุณฺณานิ กตฺวา เทวมนุสฺสเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พฺพุทฺฐปฺปาเท
สวตฺถิยํ อณฺุตรสฺส อุปาสกสฺส เคเห ปฺฏิสนฺธิ คณฺุหิ ฯ
ตสฺมี คถฺภคเตยฺเว ปีตา ปวาสํ คโต อุปาสิกา ทส-
มาสจฺเจเนน ปุตฺตํ วิชยิตฺวา สาธุตฺสฺส นามํ อกาสิ ฯ

ตสฺมี อณฺุภกฺเมน วฑฺฒนฺเต สตฺตวสฺสิกฺเกยฺเว นํ ภิกฺขุณฺํ สนฺติเก
ปพฺพาเชสิ เอวมยํ อนนฺุตราโย วฑฺฒิตฺวา อจฺจนฺุตฺถุขกาติ
ภวิสฺสตีติ ฯ โส สาธุสามเณโรติ ปณฺุณาโต ปณฺุณฺวา วตฺต-

*เล่มที่ 25 ปญจมวคเค สานุตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 245

สมฺปนฺโน พุสฺสโต ชมฺมกถโก สตฺเตสฺ เมตฺตชฺฌาสโย หุตฺวา
เทวมนุสฺसानํ ปโย อโหสิ มนาโปติ สพฺพิ์ สานุสฺสฺเต
อาคตฺนเยเนว เวทิตพฺพิ์ ฯ ตสฺส อตีตชาติยํ มาตา ยกฺขโยนียํ
นิพฺพตฺติ ฯ ตํ ยกฺขา สานุตฺเถรสฺส อยํ มาตาคี
ครุจิตฺติการพฺพลา หุตฺวา มาเนนฺติ ฯ (๑) เอวํ คจฺจนฺเต กาเถ
ปฺปฺนุชฺชนภาวสฺส อาทีนํ วิภาวนตํ วีย เอกทิวสํ สานุสฺส
โยนิโสมนสิการภาวา อโยนิโส อุมฺมุชฺชนตสฺส วิพฺภมิตฺต-
กามตาคิตฺตํ อฺปฺปชฺชิ ฯ ตํ ตสฺส ยกฺขินีมาตา ญตฺวา
มนุสฺสสมาคฺยา อารโหสิ ตว ปฺตฺโต สานุ วิพฺภมิตฺตสํมิตฺติ
จิตฺตํ อฺปฺปาเทสิ ตสฺมา ตวํ

सानน ปพฺพุธฺ(๒) วชฺชาสี ยกฺขานํ วจฺนํ (๓) อิทํ
மாகาสี ปาปกํ กมฺมํ อาวิ วา ยทิ วา รโห ฯ
สเจ ตวํ ปาปกํ กมฺมํ กริสฺสสิ กโรสิ วา
น เต พุกฺขา ปมฺตฺยตฺถิ อฺปฺปจฺจาปี ปลาโยตฺติ (๔)

เอวํ ภาณํหิตี ฯ เอวญฺจ ปน วตฺวา ยกฺขินีมาตา
ตตฺถเณวตฺตรชายี ฯ มนุสฺสสมาตา ปน ตํ สุตฺวา ปรีเทว-
โสภสมฺปาปฺนนา เจโตพุกฺขสมปฺปีตา อโหสิ ฯ

อถ สานุสามเณโร ปุพฺพพฺนฺหสมฺมํ นิวาเสตฺวา ปตฺต-

๑. ม. ปณฺณามนฺติ ฯ ๒. สී. สานุ มา พุทฺธํ ฯ

๓. สී. ยกฺขินีวจฺนํ ฯ ๔. ส. ส. ๑๕/๘๑๖/๓๐๗ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตอาถรรพณ์ หน้า 246

จิรวรมาทาย มาตุ สนุติกั อูปคโต มาตริ โธทมานัน ทิสฺวา
อมุม ก็ นิสฺสาย โธทสิติ วตฺวา ตั นิสฺสายาคิ จ วุตฺโต มาตุ
มตฺ วา อุมุม โธทนุติ โย วา ชีวัน ทิสฺสติ
ชีวันตฺ มํ อุมุม ปสฺสนุติ(๑) กสฺมา มํ อุมุม โธทสิติ(๒)
กาถิ อภาสิ ฯ

ตสฺสตุโธ อุมุม โธทนุตา นาม ฅาตกา มิตุตา วา
อตุตโน ฅาตกั มิตุตฺ วา มตฺ อุกุทิสฺส โธทนุติ ปรโลกิ
คตตุตา โย วา ฅาตโก มิตุโต วา ชีวัน ชีวันโต เทสนุตริ
ปกุกนตุตตาย จ น ทิสฺสติ ตฺ วา อุกุทิสฺส โธทนุติ อุกุยมเปตฺ
มยิ น วิชฺชติ เอวั สนุเต ชีวันตฺ (๓) ธรรมานัน มํ ปรโต
จิตฺ ปสฺสนุติ กสฺมา อุมุม โธทสิ มํ อุกุทิสฺส ตว โธทนุสฺ
การณเมว นตุถิติ ฯ

ตํ สุตฺวา ตสฺส มาตา มรณัน เหนติ ภิกฺขเว โย
สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตุตฺติติ สุตฺตปทานุสาเรน อูปปพฺพชนัน
อริยสฺส วินเย มรณนุติ ทสฺเสนุติ
มตฺ วา ปุตฺต โธทนุติ โย วา ชีวัน ทิสฺสติ
โย จ กามะ จจิตฺวาน(๔) ปุณฺรารกฺจนเต(๕) อิทฺ ฯ

๑. ม. ปสฺสนุติ ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๑๘๑/๒๗๐ ฯ

๓. สี. ชีวันตฺ จิตฺ ฯ ๔. ย. วจิตฺวาน ฯ ๕. โปราณ. ปุณฺรารกฺจนเต ฯ

*เล่มที่ 25 ปรญจมวคเค สานุเตเถรคาถาวณณา หน้า 247

ตํ วาปี ปุตุต โรทนต์ ปุณ ชีวํ มโต หิ โส
กุกกฐา อุพฐโต ตาต กุกกถํ ปติตุมิจจสีติ

คาถาทวยํ อภาสี ฯ

ตตถ กามะ จชิตวานาติ เนกขมมชฌาเสยเน วตุถุคามะ
ปฬาย ตถจ กิเลสกามสฺส ตทงคปฺปหานวเสน เวทิตพฺพํ ฯ
ปพฺพชฺชา เหตุถ กามปริจฺจาโค อธิปฺเปโต ฯ

ปุณราคจฺเจเต อิทาติ อธิ เคะเห ปุณเทว อากจฺเจติ
หีนายาวตฺตณํ สนฺธาย วทติ ฯ ตํ วาปีติ โย ปพฺพชิตฺวา
วิพฺภมฺมิตํ ตํ วาปี (๑) ปุคฺคถํ มตํ วีย มาทิสฺสโย โรทนต์ ฯ
กสฺมาติ เจ ปุณ ชีวํ มโต หิ โสติ วิพฺภมฺนโต ปจฺฉา
โย ชีวณฺโต โส (๒) กุณมรเณน อตฺถโต มโตเยว ฯ อิทานิสฺส
สวีสเสสสํเวกํ ชเนตฺถํ กุกกฐาติอาทิจ วุตฺตํ ฯ

ตสฺสสฺสโต อโหระตฺตํ อาทิตฺตํ วีย หุตฺวา ทนฺนญฺเจเน
กุกกฐนฺนริยสทิสฺสตฺตา กุกกฐา คิหิภาวา อนฺนํกมฺปนฺตียา มยา
อุพฐโต อุทฐโต ตาต สานุ กุกกถํ ปติตุมิจฺฉสีติ
ปติตูกาโมสีติ ฯ

ตํ สุตฺวา สานุสามเณโร สํเวคชาโต หุตฺวา วิปฺสฺสนํ
ปฏฺฐเปตฺวา (๓) น จิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานะ (๒)
๑. สී. ตถจาปี ฯ ๒. สී. โย วิพฺภนฺโต ปจฺฉา โส ชีวณฺโต ฯ
๓. สී. วทฺเตตฺวา ฯ ๔. พ. อ. ๓๒/๒๐๘/๓๐๔ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 248

ภุณฺชนฺตํ สมณํ ทิสฺวา วิปฺปสฺนฺนมนฺนาวิลํ
จฺมฺเณโนทกมาทาย สิทฺฐตฺตสฺส อทาสหํ ฯ
นิมฺมเลหิ กุเล สุวาชฺช (๑) วิมโล จิณฺสํสโย
ภเว นิพฺพตฺตมานสฺส(๒) ผลํ นิพฺพตฺตเต สฺสํ ฯ (๓)
จตฺตฺตฺตฺตํ กปฺเป อุกกํ ยํ อทาสหํ (๔)
ทฺทคฺคํ นาทิขานามิ ทกทานสฺสํทํ ผลํ ฯ
เอกสฺสจฺจิมฺหิโต กปฺเป เอโกว วิมโล อหุ
สฺตฺตฺตฺตฺตฺตํสมปฺนฺโน จกฺกวดฺดี มหพฺพลโล(๕) ฯ
กิลเสทา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา เถโร อิมิสฺสา กาถาย วเสน
มยฺหํ วิปฺสฺสนารมฺโภ อรหตฺตปฺปตฺติ จ ชาตาทิ อุตานวเสน
ตเมว คาลํ ปจฺจุทาหาสิ ฯ

सानุคฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

- # ๑. สฺยา. ม. นิมฺมโล โหมหํ อชฺช ฯ สฺ. นิมฺมเลหิ กุณฺเฬหิซฺช ฯ
- # ๒. สฺยา. นิพฺพตฺตมานมฺหิ ฯ ๓. สฺยา. โปราณ. มม ฯ
- # ๔. ม. อุทกํ ยมทาสหํ ฯ ยฺ. อุทกํ ยํ ตทา อหํ ฯ
- # ๕. สฺยา. ม. มหพฺพลโล ฯ

รณณียวิหาริตุเถรคาถาวรรณนา

ยถาปี ภทโท อาชฌโณติ อายสุมโต รณณียวิหาริตุเถรสสุ
คถาฯ กา อุปปตติ

โสปี ปุริมพทุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว ปุณณานิ
อุปจันนโต อิตโต เอกนวุเต กปเป วิปสสี ภควนุตติ ทิสวา
ปสนนมานโส ปณจปติฏฐิตน วนุทิตวา โกรณชปุปเพหิ ปุช
อกาลิฯ โส เตน ปุณณกมเมเน เทเวสุ (๑) นิพพตติตวา อปราปริ
ปุณณานิ กตวา เทวมนุสเสสุ สัสนนโต อิมสมิ พุทฐุปปาเท
ราชคเห อณนตรสสุ เสฏฐิสสุ ปตโต หุตวา นิพพตโต
โยพพนมเทน กามesu มจัน อานนโน วิหริติฯ

โส เอกทิวส อณนตริ ปารทาริกิ ราชปริเสหิ วิวิธา
กมมการณา กรियมานิ ทิสวา สัเวคชาโต สตถุ สนนติเก ชมม
สุตวา ปพพชิฯ ปพพชิตอ จ รากจริตตาย นิจจกาลี สุตมมมจัน
ปริเวณิ สุปฏฐิติ ปานียปริโกชนียิ สุปณนตติ มณจปีจ กตวา
วิหริติฯ เตน โส รณณียวิหาริตุเวว ปณณายิตถฯ

โส รากุสสนนตตาย อโยนิโส มนสิ กริตวา สณเจตนิก
สูกกวิสฏฐิอาปตติ อาปชชิตวา ธิรตถ มเ อเวภูโต สทฐาเทยย
ภณชชยนุติ วิปปฏิสาร์ หุตวา วิพภมิตุสสามิติ คจจันโต
อนนตรามคเค รุกขมูเล นิสสิทิ เตน จ มคเคน สกณเฐสุ คจจันเตสุ เอโก
๑. สี่. เทวโลเกฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 250

สทกฺขุตฺโต โคโณ ปรีสุตฺตมนฺโต (๑) วิสมภูจฺจาเน ขลิตฺวา ปติ
ตํ สากฏิกิยา ยุกฺโต มุญฺจิตฺวา ติโณทกํ ทตฺวา ปรีสุตฺตํ
วิโนทตฺวา ปุณฺปิ ชฺเร โยเชตฺวา อคฺมํสุฯ เถโร ตํ ทิสฺวา
ยถายํ โคโณ สกึ ขลิตฺวาปิ อฏฺฐาย สกึ (๒) ชฺรุํ วหติ เอวํ
มยาปิ กิเลสฺวเสน สกึ ขลิตฺวาปิ วุตฺถาย สมณฺชมฺมํ กาคู
วฏฺฐตีติ โยนิโส อุมฺมุขฺชนฺโต (๓) นีวตฺติตฺวา อุปาติเตเธรสฺส อตฺตโน
ปวตฺตี อัจจิกฺขิตฺวา เตน วุตฺตวิธินา อาปตฺตติโต วฏฺฐหิตฺวา
สีลํ ปากตฺกํ กตฺวา วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา น จิรสฺเสว อรหตฺตํ
ปาปุณฺนิฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๔)

อกฺกนตฺตจฺจ ปทํ ทิสฺวา จกฺกกาลงฺการภูตฺตี
ปเพนนฺนุปทํ ษฺนฺโต วิปฺสฺสิสฺส มหสิโนฯ
โกธฺรณฺทํ ปุปฺพิตฺตํ ทิสฺวา สมฺมํ ปุชฺชิตํ มยา
หฏฺฐโจ หฏฺฐเจเน จิตฺเตเน อวณฺที ปทมฺมุตฺตมํฯ
เอกนวฺตฺติโต กปฺเป ยํ ปุปฺพมภิกฺปัชฺชียํ
ทุกฺคตฺตี นาภิชานามิ พุทฺธ(๕)ปฺุชฺชายิทํ ผลํฯ
สตุตฺตปฺลยฺวาสกปฺปมฺหิ เอโก วิตฺมโล อหุ(๖)
สตุตฺตรตนสมฺปฺนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโลฯ
กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํฯ เปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติฯ

๑. สี่. ปรีสุตฺตมนฺโตฯ ๒. สี่. สกึฯ ๓. สี่. อุปปชฺชนฺโตฯ

๔. พุ. อ. ๓๒/๒๑๐/๓๐๖ฯ ๕. ย. ปท...ฯ ๖. สฺยา. อหุฯ

*เล่มที่ 25 ปรณจวมคเค รณณียวิหาริตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 251

อรหตตํ ปน ปตุวา วิมุตติสุขํ อนุภวนุโต อตฺตโน ปุพฺพภากปฏิปตฺติยา
สทฺธิ อริยธมฺมาธคณนทีปนี

ยถาปี ภทฺโท อาชณฺโณ ขลิตฺวา ปตฺติกฺขติ(๑)

เอวํ ทสฺสนสมฺปนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธสาวกนฺติ(๒)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ ขลิตฺวาติ ปกฺขขลิตฺวา ฯ

ปตฺติกฺขตฺติติ ปตฺติกฺขหติ ปฺนทเว ยถาจาเน ติกฺขติ ฯ

เอวนฺติ ยถา ภทฺโท อฺสภานํโย ภารํ วหนฺโต

ปริสฺสมปฺตฺโต วิสมฺภุจัน อากมฺม เอกวารํ ปกฺขขลิตฺวา ปตฺติโต

น ตตฺถเกน ชฺรํ จฯเทติ งามชว ปรกฺกสมฺปนฺนตาย ปน

ขลิตฺวาปี ปตฺติกฺขติ อตฺตโน สภาวเนว จตุวา ภารํ วหติ

เอวํ กิเลสปริสฺสมปฺตฺโต กิริยาปราเชน ขลิตฺวา ตํ ขลิตํ

งามวิริยสมฺปตฺติตาย (๔) ปฏิปากตฺกํ กตุวา มกฺกสมฺมาทิฏฺฐิยา

ทสฺสนสมฺปนฺนํ ตโตเอว สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สวณฺนเต อริยาย

ชาติยา ชาตตตาย สาวกํ ตสฺส อฺเร วายามชนิตาภิชชาติตาย (๕)

โอรสํ ปฺตฺตํ ภทฺทาทานํยสทิสกิจฺจตาย อาชานํยฺนติ จ มํ

ธารเถ อฺปฺธาเรถาติ อตฺถโต ฯ

รณณียวิหาริตุเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ม. ปตฺติกฺขติ ฯ ๒. บ. เถร. ๒๖/๑๘๒/๒๓๐ ฯ

๓. สී. งามวิริย... ฯ ๔. สී. งามวิริยสมฺปตฺติยา ฯ

๕. สී. อฺเร วาสมชนิตายาภิชชาติตาย ฯ

สมิทฺธิตฺเถรคาถาวณณา

สทฺทชายาหํ ปพฺพชิตฺโต อายสฺมโต สมิทฺธิตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปฺจินฺนโต อิตฺโต จตฺตุนฺนเต กปฺเป สิทฺตตฺถํ ภควนฺตํ
ปสฺสตีตฺวา ปสฺนุนฺนมานโส สวณฺณานิ ปุปฺพานิ กณฺณิกพฺพชานิ
คเหตุวา ปุเชสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปฺราปฺริ
ปฺลฺลณานิ กตฺวา สุกฺคีสฺสเยว ปฺริวตฺเตนฺโต อิมสฺมี พฺพุชฺชปฺปาเท
ราชคเहे กุลฺลเกहे นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส ชาตกาถโต (๑) ปญฺจาย
ตํ กุลฺลํ ชนชฺชณฺณาทิหิ วฑฺฒิ อตฺตภาโว จสฺส อภิรัฐโป ทสฺสนิโย
คฺคฺควา อิติ วิภาวสมิทฺธิยา จ คฺคฺคสมิทฺธิยา จ สมิทฺธิเตว
ปฺลฺลณายิตฺถ ฯ

โส พิมฺพิสฺสารสมาคเม พฺพุชฺชานุกาโว ทิสฺวา ปญฺฉิตฺตฺสทฺโท
ปพฺพชิตฺวา ภาวนาย ยุตฺตปฺปยุตฺโต วิหรนฺโต ภควติ
ตโปทาราเม วิหรนฺเต เอกทิวสํ เอวํ จินฺนเตสิ ลาภา วต
เม สตฺธา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ สุวากฺขาเต จาหํ ชมฺมวินฺเย
ปพฺพชิตฺโต สพฺพรหฺมจาริ จ เม สีลวณฺโต กลฺยาณชฺมฺมาติ ฯ
ตสฺสเสวํ จินฺนเตนฺตสฺส อุพาริ ปิตฺติโสมนสฺสํ อุทปาติ ฯ ตํ
๑. สี. ชาตทิวสโต ฯ

*เล่มที่ 25 ปญจมวคเค สมิตฺตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 253

อสนฺโต มาโร ปาปีมา เถรสฺส อวิหฺเร มหฺนฺตฺ เถรวสทฺทมกาสี
ปจฺวิยา อุนฺทฺริยนกาโล วิย อโหสิ ฯ เถโร ภควโต ตมตฺถํ
อาโรเจสิ ฯ

ภควา มาโร ตฺยํ วิจฺขุขมฺมาย เจเตติ คจฺจ ภิขุ
ตตฺถ อจฺินฺเตตฺวา วิหฺราหีติ อห ฯ เถโร ตตฺถ คนฺตฺวา
วิหฺรฺนฺโต น จิรสฺเสว วิปฺสฺสนํ อฺุสฺสุกฺกาเปตฺวา อรหฺตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

กณฺโถว โชตนฺตํ นิสินฺนํ ปพฺพตฺนตฺเร
โอภาเสนฺตํ ทิสฺวา สพฺพา สิทฺธตฺถํ นรสารถี ฯ
ธนฺ อเทวชฺฌิ(๒) กตฺวาน อฺุสฺ สนฺนยฺหํ(๓) ตทา
ปฺปฬฺ สวณฺภูํ เจตฺวาน พุทฺธสฺส อภิโรปยิ ฯ
จตฺนฺนฺวติโต กปฺเป ยํ ปฺปฬฺมภิโรปยิ
ทฺกุคฺตี นาภิขานามิ พุทฺธปฺุชฺายิํ ฬลํ ฯ
เอกปฺณฺณาสีโต กปฺเป เอโก อาสี(๔) ชฺุติฺนฺธโร
สฺตฺตฺรตฺนสมฺปฺนฺโน จกฺกวตฺตี มหฺพฺพลํ ฯ
กิเลสา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหฺตฺตํ ปน ปตฺวา ตตฺถเวว วิหฺรฺนฺตฺสฺส เถรสฺส
จีณาสวภาวํ อชานนฺโต ปฺุริมฺนเยเนว มาโร มหฺนฺตฺ เถรวสทฺทํ

๑. บ. อ. ๓๒/๒๐๕/๓๐๕ ฯ ๒. สุยา. อเพชฺฌิ ฯ

ย. อเพชฺฌิ ฯ ๓. สุยา. สී. สนฺธายิํ ฯ ๔. สุยา. อาสี ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 254

อกาสี ฯ ตํ สุตฺวา เถโร อภีโต อจฺจนฺนํ ตาทีสานํ มารานํ
สทมฺปิ สหสฺสมฺปิ มยฺหํ โลมมฺปิ น กมฺเปตฺติ อณฺถํ
พฺยากรโธนฺโต

สทฺชทายาหํ ปพฺพชฺโิต อการสฺมานการิยํ
สตี ปญฺญา จ เม วุฑฺฒา จิตฺตญจ สฺสมาหิตํ
กามํ กรสฺสุ รุปานิ เนว มํ พฺยาชยิสฺสตีติ(๑)

คาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ สทฺชทายาตี ฌมฺมจฺจนฺนทสมฺภูจฺจานาย กมฺมผลสทฺชทาย
เจว รตนตฺตยสทฺชทาย จ ฯ
อหนฺติ อตฺตานํ นิทฺทิสตี ฯ (๒)
ปพฺพชฺโิตตี อฺปกโต ฯ
อการสฺมาตี เกหโต ฌราวาสโต วา ฯ
อนการิยนฺตี ปพฺพชฺหํ สา หิ ยํ กิณฺจิกิ กสิวานิชฺชชาติกมฺมํ
อการสฺส หิตนฺตี อการิยํ นาม ตทภาวโต อนการิยาตี
วฺจจตี ฯ

สตี ปญฺญา จ เม วุฑฺฒาตี สรณฺลกฺขณา สตี
ปชานนลกฺขณา ปญฺญาตี อิเม ฌมฺมา วิปฺสฺสนากฺขณโต (๓)
ปญฺจาย มคฺคปฏฺฐิปาฏฺฐิยา ยาว อรหฺตฺตา เม วุฑฺฒา วฑฺฒิตา
๑. บุ. เถร. ๒๖/๑๘๓/๒๗๑ ฯ ๒. สี. อฺทฺทิสตี ฯ
๓. พหุสฺ วิปฺสฺสนาลกฺขณโตตี ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 25 ปณจวมวคเค สมิทฐิตุเถรคาถาวณณา หน้า 255

น ทานี วทุเขตตพพา อตุถิ สติปณณา เวปุลลปุตตาคติ ทสเสติ ฯ

จิตตณจ สุตมาหิตนุติ อฏฐสมาปตติวเสน เจว โลกุตตร-
สมาธิวเสน (๑) จ จิตตัม เม สฎฐ สมาหิตัม น ทานี ตสส
สมาธาทพพิ อตุถิ สมาริ เวปุลลปุตโตติ ทสเสติ ฯ

ตสฺมา กามัม กรสฺสุ รูปานิติ ปาปิม มัม อุตฺทิสฺส ยานี
กานิจิ วิปฺปการานี ยถารุจฺจि กโรหิ เตหิ ปน เนว มัม
พฺยาธิสฺสสิ มม สรฺรภมฺปนมตฺตมฺปิ กาคฺคฺน สกฺขิสฺสสิ
กุโต จิตฺตณณตฺตํ ฯ ตสฺมา ตว จิตฺตวิฆาตมตฺตผลาติ เถโร
มาริ ตชฺเชติ ฯ ตัม สุตฺวา มาโร ชานาติ มัม สมโณติ
ตตฺถเววนฺตรชาเย ฯ

สมิทฐิตุเถรคาถาวณณา นิฎฐิตา ฯ

๑. สී. โลกุตตรธมฺมาทิวเสน ฯ

อุชชยตเถรคาถาวรรณนา

นโม เต พุทฺธ วีรคตฺตึ อายสฺมโต อุชชยตเถรสฺส
คาถา ๙ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพุทฺธเสสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ กโรนฺโต อิตฺโต ทฺวานวฺเต กปฺเป ติสฺสึ ภควนฺตํ
ปฺสฺสิตฺวา ปสนฺนมานโส กณฺณการปฺปฺเพหิ ปุชฺช อกาสิ ๙ โส
เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปราปรี ปฺลฺลณานิ
กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมึ พุทฺธปฺปาเท ราชคเ
อณฺดตรสฺส โสคตฺตिय(๑)พฺราหฺมณฺสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ
อุชชโยตฺติสฺส นามํ อโหสิ ๙

โส วยฺปตฺโต ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺคฺหุตฺวา ตตฺถ
สารํ อปฺสฺสนฺโต อุปฺนิสฺสยสมฺปตฺตฺติยา โจทฺยมาโน เวพฺวานํ
คนฺตฺวา สคฺคฺ สนฺติเก ฌมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธโร ปพฺพชิตฺวา
จฺริยานุคฺคํ กมฺมฏฺจานํ คเหตุวา อรณฺเณ วิหรนฺโต วิปฺสฺสนํ
วทฺเทตฺวา น จิรสฺเสว อรหฺตฺตํ ปาปฺมฺนิ ๙ เตน วุคฺคํ อปทาน (๒)

กณฺณการํ ปฺปฺพิตฺตํ ทิสฺวา โโอจฺนิตฺวานหํ ตทา
ติสฺสสฺส อภิโรเปสิ โอมตฺติณฺณสฺส ตาทิโน ๙
เทวานวฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปฺปฺพมฺภิโรปยิ
ทฺคฺคตฺตี นาภิขานามิ พุทฺธปฺุชฺชายิทํ ผลํ ๙

๑. ม. โสคตฺตिय... ๙ ๒. ข. อ. ๓๒/๒๐๓/๓๐๑ ๙

*เล่มที่ 25 ปณจวมวคเค อุษชยตุเถรคาถาวณณา หน้า 257

ปณจตีเส อิตถ กปเป อรุณปาณิตี (๑) วิสุตโต
สตตตรตนสมปโน จกกวตตี มหพพลโต ฯ
กิลเสตา ฌาปีตา มยหิ ฯเปฯ กติ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สตฺถุ สนฺตีกิ กนฺตฺวา วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ นิสีทิตฺวา ภควโต โถมณาการณ อณฺณํ พุยากรโนโต
นโม เต พุทฺธ วีรตฺถุ(๒) วิปฺปมฺตฺโตสิ สพฺพธิ
ตฺยฺหาปทาน วิหริ วิหรามิ อนาสวตฺติ(๓)
กาถิ อภาสิ ฯ
ตตฺถ นโมติ ปณามกิตฺตํ ฯ
เตติ ปณามกิริยาช สมปทานกิตฺตํ ตฺยฺหนฺติ อตฺถโต ฯ
พุทฺธ วีราติ จ ภควโต อาลปํ ฯ ภควา หิ
ยถา อภิญญเยชฺชาทิเกทสฺส อตฺถสฺส อภิญญเยชฺชาทิเกเทน
สขมฺภูฏาณน อนวเสสโต พุทฺธตฺตา พุทฺธโรติ วุจฺจติ ฯ เอวํ
ปณจฺนมนฺปิ มารานํ อภิปฺปมทฺทนฺวเสน ปทฺทนฺเตน มหตา
วิริเยน สมนฺนาคตฺตฺตา วีโรติ วุจฺจติ ฯ
อตฺถุตฺติ โทตฺถ คสฺส นโมติ อิมินา สมฺพนฺโร ฯ
วิปฺปมฺตฺโตสิ สพฺพธิตฺติ สพฺพเพหิ กิลเสหิ สพฺพสฺมี จ
สขฺวารคเต วิปฺปมฺตฺโต วิสฺยตฺโต อสิ ภวสิ น ตยา กิลฺลิจิ
อวิปฺปมฺตฺตํ นาม อตฺถิ ยโตหิ ตฺยฺหาปทาน วิหริ วิหรามิ
๑. สฺยา. อรุณปาโลติ ฯ สี. อรุณพโลติ ฯ ๒. สฺยา. พุทฺธวีรตฺถุ ฯ
๓. พุ. เถร. ๒๖/๑๘๔/๒๗๑ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 258

อนาสไวติ ตฺยหิ ตว อปทานे โอวาเท คตมคฺเค ปฏิปตฺติจริยา
วิหริ ยถาสตฺติ ยถาพลํ ปฏิปชฺชนฺโต กามาสวาทีนํ จตฺนุนมฺปิ
อาสวานํ สุปฺปหีนตฺตา อนาสโว วิหรามิ ตาทิสสฺส นโม
เต พุทฺธ วีรตฺถุติ ฯ

อุชฺชยตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

สยฺชยตฺเถรคาถาวณณา

ยโต อหนฺติ อายสฺมโต สยฺชยตฺเถรสฺส คาถา ฯ กา

อุปฺปตฺติ

โสปี ปรุิมพุทฺธเสฺส กตาริกาโร ตตฺถ ตตฺถ วิวญฺญูปนิสฺสยํ
ปฺลฺยณํ อุปฺจินฺนฺโต วิปฺสฺสิสฺส ภาควโต กाले มหฺติ ปฺุเค
สงฺกิตฺติวเสน (๑) วตฺถุํ สํหริตฺวา (๒) รตนตฺตยํ อุทฺทิสฺส ปฺลฺยณํ
กโรนฺโต สยํ ทลิตฺโท หุตฺวา เนสํ คณาทีนํ (๓) ปฺลฺยณกิริยา
พฺยาวิญฺเฐ อโหสิ ฯ กालเณ กาลิ ภาควนฺตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา
วณฺทิตฺวา ปสนฺนมานโส ภิกฺขุณฺณจ ตํ ตํ เวยฺยาวจฺจํ อกาสิ ฯ
โส เตน ปฺลฺยณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺโต อปราปฺริ ปฺลฺยณานิ
กตฺวา สุกฺตีสฺสเยว สํสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท ราชคฺเห
วิภวสมฺปฺนฺนสฺส พุราหฺมณสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ สยฺชโย
นาม นามเน โส วยฺปฺตฺโต พุราหฺมายุโปกฺขรสาตีอาทิก
อภิณฺวาเต พุราหฺมเณ สาสเน อภิปฺสนฺเน ทิสฺวา
๑. สี. มหฺตีสฺส ปริสาสฺส กิตฺติวเสน ฯ ๒. สี. สํหริตฺวา ฯ
๓. สี. ชนสงฺคหฺณาทีวเสน ฯ

*เล่มที่ 25 ปณจวมวคเค สลยชยตเถรคาถาวรรณนา หน้า 259

สลยชาตปปสาโท สตุถาริ ออุปสงกมิ ฯ

ตสฺส สตุถา ชมฺมิ เทเสสิ ฯ โส ชมฺมิ สตุถวา โสตาปนฺโน
อโหสิ ฯ อปรภาเค ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ ปพฺพชฺชิตฺติ จ ชุรคฺเคยว
ฉพลฺลิตฺติ อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

วิปฺสฺสิสฺส ภควโต มหาปุคฺคโณ(๒) อหุ
เวยฺยาวจฺจโร อาสิ สพฺพกิจฺเจสุ วาวโณ(๓) ฯ
เทยฺยชฺชโม จ เม นตฺถิ สุกตสฺส มहेสิโน
อวฺนฺที สตุถโน ปาเท วิปฺปสนฺเนน เจตสา ฯ
เอกนวุตฺติโต กปฺเป เวยฺยาวจฺจํ อกาสหํ
ทูกฺคตี นากิขานามิ เวยฺยาวจฺจสฺสิทํ ผลํ ฯ
อิโต จ อฏฺฐเม(๔) กปฺเป ราชา อาสิ สฺวจินฺตฺติโต(๕)
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหาพฺพลโ ๑
กิลเสสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ

ฉพลฺลิตฺติ ปน หุตฺวา อณฺณํ พุยากรโณโต

ยโต อหํ ปพฺพชฺชิตฺติ อการสมฺมา อนาคาริยํ
นากิขานามิ สงฺกปฺปี อนริยํ โทสสํหิตนฺตฺติ(๖)

คากํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ ยโต อหํ ปพฺพชฺชิตฺติ ยโต ปญฺจติ ยโต ปญฺจาย
อหํ ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ

- # ๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๐๑/๑๕๘ ฯ ๒. สฺยา. มหาปุคฺคคโณ ฯ
- # ๓. สฺยา. พุยาโณ ฯ ๔. สฺยา. อิโต จฏฺฐเม ฯ ๕. สฺยา. สฺวจินฺตฺติโย ฯ
- # ๖. ขุ. เถร. ๒๖/๑๘๕/๒๓๑ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 260

ปพพชิตกาลโต ปฏุชาย นาภิขานามิ สงกปป์ อนริย
โทสสัหิตนุติ รากาโทสสัหิต ตโตเอว อนริย นิหีน อริเยหิ
วา อนรณียตาย อนริเยหิ อรณียตาย จ อนริย ปาปี
อารมมณเ อภุตคณาทิสงกปป์นโต สงกปป์โติ ลทุชนามิ
กามวิตกุกาทิมิจฉาวิตกุกิ อูปปาทิติ นาภิขานามิติ ชุรคเคเยว
มยา อรหตติ ปตตุนุติ อณณิ พุยากาลิ ฯ

สณชยตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

รามณเยยกตฺเถรคาถาวณณนา

จิหิจหาภินทิตเตติ อายสมโต รามณเยยกตฺเถรสฺส กาลา ฯ
กา อูปปตติ

อยมปี ปุริมพุทฺเธสฺส กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปฺลณณานิ อูปจินนโต สิจิสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพุทฺตติตฺวา วิณฺณตติ ปตฺโต ภควนตติ ทิสฺวา ปสนนฺมานโส
ปฺปฺเพหิ ปฺปฺหิ อกาลิ ฯ

โส เตน ปฺลณณกมฺเมน เทวโลเก นิพุทฺตโต อปราปฺริ
ปฺลณณานิ กตฺวา สุกตีสฺสเอว ปรีวตฺเตนโต อิมสฺมี พุทฺธูปปาเท
สาวตฺถิยิ อีพุกฺกุเล (๑) นิพุทฺตติตฺวา วยปฺปตฺโต เขตวนปฏิกฺคหณ (๒)
สณชาตปฺปสาโท ปพพชิตฺวา จริยานุคฺคิ กมฺมฏฺฐานิ คเหตฺวา
อรณเเว วิหริติ ฯ ตสฺส อตฺตโน สมปตฺติยา ปพพชิตสارูปาย
๑. สී. อีทฺเธ กุเล ฯ ๒. สී. เขตวนปฏิกฺคหณกาลे ฯ

*เล่มที่ 25 ปรญจมวคเค รามณญยกคฺเถรคาถาอาณณา หน้า 261

จ ปฏิปตฺติยา ปาสาทิกภาวโต รามณญยโกเตว สมณฺญา
อโหสิ ฯ

อถกทิวสฺ มาโร เถริ ภิสาเปตฺกาโม เถรวสทฺทำ อกาสิ ฯ

ตํ สุตฺวา เถโร ธิรปคิตาย เตน อสนฺตสนฺโต มารो
อยนฺติ ฌตฺวา ตตฺถ อนาทรํ ทสฺเสนฺโต

จิหฺจิทาภินทิตฺเต(๑) สิปฺปิกาภีรฺตฺเทหิ จ

น เม ตํ ฆนฺทติ จิตฺตํ เอกตฺตนิรฺตํ หิ เมติ(๒)

กาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ จิหฺจิทาภินทิตฺเต จิหฺจิทาติ อภินฺทํ ปวตฺตสทฺทตาย
จิหฺจิทาติ ลทฺธนามานํ วฏฺฏกานํ อภินาพนมิตฺตํ วิรวเหตุติ อตุโถ ฯ

สิปฺปิกาภีรฺตฺเทหิ จาติ สิปฺปิกา วุจฺจนฺติ เทวกา ปรนามกา
เคลณฺเยน ฉาตกิสทารกาการา สาขามิกา ฯ มหาถนฺทกาติ
เกจิ ฯ สิปฺปิกานํ อภีรฺตฺเทหิ มหาวิรวเหหิ เหตุมฺหิ เจตฺถ กรณฺวจฺนํ
ตํ เหตุติ อตุโถ ฯ

น เม ตํ ฆนฺทติ จิตฺตฺนฺติ มม จิตฺตํ น ฆนฺทติ

น จลฺลิตฺติ(๓) ฯ

อิทํ วุตฺตํ โหติ อิมสฺมี อรณฺเย วิรวเหตุ สิปฺปิกาภีรฺตฺเทหุ
วีย ปาปิม ตว วิสฺสรกรณฺเหตุ มม จิตฺตํ กมฺมฏฺจานโต
น ปริปตฺติตฺติ ฯ ตตฺถ การณฺมาห เอกตฺตนิรฺตํ หิ เมติ ฯ

๑. สฺยา. วิหฺวิทาภินทิตฺเต ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๑๘๖/๒๗๑ ฯ

๓. ม. น จวติ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 262

หิสทุโท เหตุตุโธ ยสุมา มม จิตฺติ คณสงฺคณิกิ ปหาย
เอกตุเต เอกิภาเว พหิทฺธา วา วิกุเขเป ปหาย เอกตุเต
เอกคฺคตาย เอกตุเต เอกสฺภาเว วา นิพฺพานे นีรตฺติ อภิรตฺติ
ตสุมา กมฺมฏฺฐานโตน น ผนฺทติ น ลวตฺติติ อิมิ กิร คาลิ
วทฺนโตนเอน เถโร วิปสฺสนํ วทฺเมตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺปนิ ฯ
เตน วุตฺติ อปทานे (๑)

สุวรรณวณฺโณ ภควา สตรึสิ ปตาปวา(๒)
จกฺกมนํ สมารุโฬห เมตฺตจิตฺโต สิจิสิโก(๓) ฯ
ปสนฺนจิตฺโต สุมโน วนฺทิตฺวา(๔) ฅาณมุตฺตมํ
มิเนลปฺปํ ปกฺคยฺห พุทฺธสฺส อภิโรปยิ ฯ
เอกตีเส อิตฺ กปฺเป ยํ ปฺปมฺมิปฺปชฺชยิ
พุทฺธตี นากิขานามิ พุทฺธ(๕)ปฺปชฺชยิทํ ผลํ ฯ
เอณฺนตีสกปฺปมฺหิ สุมเมฆมนนามโก (๖)
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหาพฺพลโ ฯ
กิลเสสา ฅาปิตา มยฺหํ ฯเป ฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนุติ ฯ

ออยเมว จ เถรสุส อญฺญาพฺยากรณคาถา อโหสิ ฯ

รามณฺยยกฺตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๒๐๔/๓๐๑ ฯ ๒. สฺยา. ปภาวโร ฯ

๓. สฺยา. สิจิ สโต ฯ ย. สิจิ สโต ฯ ๔. สฺยา. โถเมตฺวา ฯ

๕. สฺย. ปฺปม... ฯ ๖. สฺย. สุมเมฆยสนามโก ฯ

วิมลตฺเถรคาถาวรรณนา

ธรมิ จ สิญจติ วาติ อายสุมโต วิมลตฺเถรสฺส คาถา ฯ

กา อุปฺปตฺติ

โสปี ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภฺวณฺณปนิสฺสยํ กุสลํ อุปฺจินฺนโต วิปฺสฺสิสฺส ภควโต กाले
สงฺขมฺนกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตํ ปตฺโต ตสฺมี สิปฺเป นิปฺพตฺตี
คโต เอกทิวํตี วิปฺสฺสี ภควนฺตํ ปสฺสิตฺวา ปสนฺนมานโส
สงฺขมฺเนน ปุํชํ กตฺวา ตโต ปญฺจาย กาลเณ กาลํ สตฺถ
อุปฺนฺจัน อกาสิ ฯ

โส เตน ปฺนฺญณฺมเมเน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปราปฺริ
ปฺนฺญณานิ กตฺวา เทวมฺนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต กสฺสปฺสฺส ภควโต
กाले อนาคเต เม วิมโล วิสฺสุทฺโธ กาโย โหตฺติ โฟธิรฺกขํ
คฺนฺโรทเกหิ นหาเปสิ เจตฺยงฺคณฺโพนฺยงฺคณฺเสสฺส อาสนานิ (๑)
โรวาเปสิ ภิกฺขุณฺมปิ กิลิฏฺเจ สมนฺปริกฺขาราโร โรวาเปสิ ฯ

โส ตโต จวิตฺวา เทเวสฺส จ มฺนุสฺเสสฺส จ ปฺริวตฺเตนฺโต
อิมสฺมี พฺพุทฺธูปฺปาเท ราชคเห อิทฺถกุเล (๒) นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส
มาตฺตฺกฺขณฺนิยํ วสนฺตสฺส นิกฺขมฺนตฺสฺส จ กาโย ปิตฺติเสมฺหาทีหิ
อสงฺกิลิฏฺโจะ ปทุมฺปลาเส อุกกพิณฺนุ วีย อลคฺโค ปจฺฉิม-
ภวิกโพนฺตตฺสฺส วีย สฺวิสฺสุทฺโธ อโหสิ เตนฺสฺส วิมโลเตว
๑. สี่. อาสนาทีนึ ฯ ๒. สี่. อิทฺเท กุเล ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 264

นามิ อักสุ ฯ

โส วยปฺปโต ราชคหฺปเวสเน พุทฺธานุภาวิ ทิสฺวา
 ปฏฺฐิตทฺชสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา กมฺมฏฺฐานันฺ คเหตฺวา โกสลฺรฏฺเฐ
 ปพฺพตคฺุหายิ วิหฺรติ ฯ อเถกทิวสํ จาคฺุทฺธิปิก (๑) มหาเมโฆ สกฺลํ
 จกฺุทฺวาพคฺุภํ ปตฺถริตฺวา ปาวสฺสี ฯ วิวฏฺฏญฺญาติมฺหิ พุทฺธานัน
 จกฺุทฺวตฺตินฺนจ ฐรฺมานกาเลเอว กิร เอวิ วสฺสตี ฯ
 ฃมฺมปริพาหฺวปสมฺโต (๒) อุตฺสปฺปายลาเกน เถรสฺส จิตฺตํ สฺมาหิตํ
 อโหสิ เอกคฺุคิ ฯ โส สฺมาหิตจิตฺโต ตาวเทว วิปฺสฺสนัน
 อุตฺสูกาเปตฺวา มคฺุคปฏฺิปาฎฺิยา อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ
 อปทาน (๓)

วิปฺสฺสีโน(๔) ภาควโต	อโหสิ สฺงขฃมฺมโก
นิจฺุจฺุฏฺฐานยฺุตโตมฺหิ	สุคตฺสส มहेสิโน ฯ
อุฏฺุฏฺฐานผลํ ปสฺส(๕)	โลกนาถสฺส ตาทิโน
สฏฺุจิ ฐฺุริยสทฺุสฺทานิ	ปริวารนฺตํ มํ สทา ฯ
เอกนวุติโต กปฺเป	อุฏฺุฏฺหิ มหาอสิ
ทฺุคคฺุตี นาภิขานามิ	อุฏฺุฏฺฐานสฺสีทํ ผลํ ฯ
จตุวิเส(๖) อิตฺโต กปฺเป	มหานิกฺุโฆสนามกา

- # ๑. สี. จาคฺุทฺธิปิก... ฯ ๒. สี. สพฺพปริพาห... ฯ
- # ๓. พุ. อ. ๓๒/๑๐๒/๑๕๘ ฯ ๔. ม. วิปฺสฺสีสฺส ฯ
- # ๕. สฺยา. อุฏฺุฏฺฐานผลมฺปสฺสี ฯ ๖. สฺยา. จตฺุณวุเต ฯ

*เล่มที่ 25 ปณจวมวคเค วมลตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 265

โศปสาสีสุ ราชาน โจกกวตฺตี มหพพลา ฯ

กิลเสถา ฉาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา กตฺกัจจตาย ตฺถุจฺมานโศ อุทาน

อุทานนฺโต

ชรณฺีว(๑) สึญจติ(๒) วาติ มาลฺุโต วิชฺชุตฺตา จรติ นภ

อุปสมมฺนติ วิตกฺกา จิตฺตํ สุตฺมาหิตํ มมฺนติ(๓)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ ชรณฺีติ ปจฺวี ส่า หึ สกฺลํ ชราชรํ ชาเรตีติ

ชรณฺีติ วุจฺจติ ฯ

สึญจตีติ สมมฺนโต นภํ ปุเรตฺวา อภิปฺปวสฺสโต

มหาเมฆสฺส วุญฺจิชฺราหึ สึญจติ ฯ

วาติ มาลฺุโตติ อุทกฺคฺคฺสึตสมฺมึสฺสตาย สึตโล วาโต วายติ ฯ

วิชฺชุตฺตา จรติ นภตี ตตฺถ ตตฺถ คชฺชตฺตา กพฺลพายตฺตา

มหาเมฆโต นิจฺจรณฺฺติโย สเตรตฺตา อากาเส อิตฺโต จิตฺโต จ

วิจฺจรณฺฺติ ฯ

อุปสมมฺนติ วิตกฺกาติ อุตฺสปฺปายสิทฺเธน สมถวิปฺสฺสนา-

ชิกเมน ปุพฺพภาเค ตทฺงฺกาทิวเสน วุปฺสนตฺตา หุตฺวา

กามวิตกฺกาทโย สพฺเพปี นว มหาวิตกฺกา อริยมคฺคาชิกเมน

๑. ยฺ. ชรณฺี จ ฯ ๒. ม. สึญจติ ฯ ๓. ม. ยฺ. มมาตี ฯ

ขุ. เถร. ๒๖/๑๘๗/๒๗๑ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတวรรณนา หน้า 266

อุปสมนุติ อนวเสสโต สมุจชิชชุนุติติ ฯ วุตตมานสมิปตาย
อริยมคคกขณั วุตตมานั กตฺวา วทติ ฯ อตีตตฺเถ วา เอตั
ปจฺจุปฺปนฺนวจนั ฯ

จิตฺตํ สุสมานิตํ มมนุติ ตโตเอว โลกุตฺตรสมานินา
มม จิตฺตํ สุกฺกุสุ สมานิตํ น ทานี ตสฺส สมานาน กิณฺณจิ
กาทพฺพิ อตฺถิติ เถโร อณฺณํ พุยาภาสิ ฯ

วิมลตฺถเกรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปรมตถที่ปนิยา เกรคาถาสัวรรณนาย

ปณฺจมวคฺควรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ฉฏฐวคควณนนา

โคธิกาทีจตุตเถรคาถาวรรณนา

วสุตติ เทโวติอาทิกา จตสุโส โคธโก สุพาหุ วลลโย
อุตติโยติ อิมลั จตุนัน เถรานิ คธาฯ กา อุปปตติ
อิมปี ปริมพุทธสุ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภเว
ปุลลณานิ อุปจันนตา อโธ จตุนวเต กปเป สิทฺตตตต
ภควโต กาลे कुलेहे निपुत्तत्तिवा विण्णत्तं पत्तवा अण्णम्मण्ण
สหया हुत्तवा विज्जिस्सुฯ तेस्स ऐโก สิทฺตत्तं ภควन्त्तं ปिण्णथा
จรรत्तं ทิสฺसा กणฺจจฺจกัฏ्ठ อทาสिฯ ทุติโย ปสนฺนจิตฺโต
हुत्तवा पञ्चपत्तिज्जितेन वनत्तित्तवा अण्णत्ति पक्कण्हिฯ ตติโย
पสนฺนจิตฺโต ऐकेन पुप्फहतฺतेन भक्वन्त्तं पुत्तेสิฯ जत्तुत्तो
सुम्मपुप्फेहि पुष्पकालिฯ ऐवं ते स्सत्तुरि जित्तं पसात्तेत्तवा
पसुत्तेन तेन पुण्णम्मण्णेन तेवल्लेके निपुत्तत्तित्तवा पुन
अप्राप्ति पुण्णณानि कत्तवा तेवम्मण्णस्सेस्स सत्तरत्तता कस्सत्तत्त
ภक्वโต काले कुलेहे निपुत्तत्तित्तवा सहायका हुत्तवा सासने
पप्फत्तित्तवा सम्मत्तम्मं कत्तवा अम्महाकिं भक्वतो काले पावाय
जत्तुन्त्तं मल्लराजानं पुत्तत्ता हुत्तवा निपुत्तत्तिस्सुฯ तेस्स कोธिको
सुपाहु वल्लियो उत्तियोत्ति नामानि अकिस्सुฯ अण्णम्मण्णं पियसहाया
अहेस्सत्तुฯ ते केणचित्तेव कर्म्मियेन कपिलवत्तुत्तुं अक्कम्मिस्सुฯ तस्सु

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 268

จ สมเย สตุถา กปิลวตถุ คนุตวา นิโครธาราเม วสนโต
ยมกปาฏิหาริย์ ทสเสตวา สุตุโชนปมุเข สกยราชาโน
ทเมสิ ฯ ตทา เตปี จตุตาโร มลลราชปุตตา ปาฏิหาริย์
ทิสวา ลทฐปุตทา ปพพชิตวา วิสสนากมมึ กรอนตา
น จิสเสว สห ปฐิสมุกิทาหิ อรหตตึ ปาปฐีสู ฯ เตน
วตตึ อปทานे (๑)

สวณณวณณิ สมพุทธี อาหุตินิ ปฐิกคหิ
ปวรา(๒) อภินิกขนตึ วนา นิพพนมาคตึ ฯ (๓)
กฏจุกุกิขิ ปาทาสี สิทฐตถสส มหสิโน
ปถณาย(๔) อุปสนตสส มหาวิรสส ตาทิโน ฯ
ปเพนานุปทายนตึ(๕) นิพพาเปนเต(๖) มหาชนิ
อุพารา วิตติ เม ชาตา พุทเธ อาทิจจพนฐเน(๗) ฯ
จตุन्नวตโต กปเป ยิ ทานมทที ตทา
ทुकคตี นาภิขานามิ กิกขาทานสสิทึ ผลึ ฯ
สตุตาสิติมุหิตโต กปเป มหาเรณุสนามกา
สตุตตรตนสมปนนา สตุเตเต จกกวตติโน ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยหึ ฯเป ฯ กตึ พุทฐสส สาสนนตติ ฯ
โคธิโก เถโร ฯ

- # ๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๐๓/๒๐๐ ฯ ๒. สุยา. ปวนา ฯ
- # ๓. สุยา. วนา นิพพานมาคตึ ฯ ๔. สุยา. ปถณสส ฯ
- # ๕. สุยา. ...ปทายนโต ฯ ๖. สุยา. นิพพาเปนตึ ฯ
- # ๗. สุยา. วิตติ เม ปาหุณา ตาว พุทฐสสอาทิจจพนฐโน ฯ

*เล่มที่ 25 ญจวคฺเค โคธิกาทีจตุตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 269

สุวณฺณวณฺณิ สมฺพุทฺธิ นิสภาชานิยฺ ยถา
ติธาปภินฺนํ มาตงฺคิ กุณฺชรวิ มเหสินฺ ๑
โองาเสนฺตํ ทิสสา สพุพา อุพฺพราชฺว ปุริตฺ(๑)
รติยฺ ปฏิปชฺชนฺตํ โลกเชฏฺจํ อปสฺสํ(๒) ๑
ฉาณเ ฉิตฺตํ ปสาเทตฺวา ปคฺคเหตุวาน อญฺชลิ
ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน สิทฺชตฺตมภิวาทิ ๑
จตฺนุนฺวตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺคฺคตี นาทิชานามิ ฉาณสฺสณฺยายิํ ฝลฺ ๑
เตสฺตตฺตมฺหิตฺโต กปฺเป โสพฺสาสฺสุ นรุตฺตมา
สฺตตฺตรตฺนสมฺปฺนฺนา จกฺกวตฺติ มหพฺพลา ๑
กิลเสทา ฉาปิตา มยฺหิ ๑เป๑ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสฺนนฺตฺติ(๓) ๑

สุพฺพาหุ เถโร ๑

ติวรายํ นิवासิํ อโหสิ มาลิกอ ตทา
อทฺทสํ วิรัชํ พุทฺธิ สิทฺชตฺตํ โลกปุชิตํ ๑
ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน ปุปฺพหตฺตมทาสํ
ยตฺถ ยตฺถอุปชฺชามิ ตสฺส กมฺมสฺส วาหสา ๑
อนฺุโภมิ ฝลฺ อญฺจํ ปุพฺเพ สุกตฺมตฺตโน
ปริกฺขิตฺโต สุมลฺเลหิ ปุปฺพทานสฺสตี(๔) ฝลฺ ๑

๑. สฺยา. สาลราชฺว ปุปฺพิตํ ๑ ๒. สฺยา. นรุตฺตมํ ๑

๓. พุ. อ. ๓๒/๑๐๔/๒๐๑ ๑ ๔. สฺยา. สสณฺยายิ อิทํ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 270

จตุณฺนวุติโต กปะเป ยํ ปุปุम्मภิโรปยี
ทุกคตี นากิขานามิ ปุปุฝ(๑)ปุชายิทำ ผลํ ฯ
จตุณฺนวุตฺปาทาย จปะตฺวา วตฺตมานกั
ปฺลยจราชสตา ตตฺถ นชฺชสมสนามกา(๒) ฯ
กิลเสตา ฉापิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺทสฺส สาสนฺนุติ(๓) ฯ
วตฺติโย เถโร ฯ

สิทฺทตฺตสฺส ภควโต ชาติปุปุम्मทาสหํ(๔)
ปาเทสฺส สตฺต ปุปุผานิ หาสเโนกิริตานิ(๕) เม ฯ
เตน กมฺเมนหํ อชฺช อภิโภมิ นรามเร
ชารมิ อนฺติมิ เทหิ สมฺมาสมฺพุทฺทสฺสเน ฯ
จตุณฺนวุติโต กปะเป ยํ ปุปุम्मภิโรปยี
ทุกคตี นากิขานามิ ปุปุฝปุชายิทำ ผลํ ฯ
สมนฺตคณฺฐนมาสิฺ เตรส จกฺกวตฺติโน
อิโต ปฺลยจเม กปะเป จาตุรฺนฺตา ชนาริปา(๖) ฯ
กิลเสตา ฉापิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺทสฺส สาสนฺนุติ(๗) ฯ
อุตฺติโย เถโร ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อิเม จตฺตาโรปิ เถรา โลก

- # ๑. สฺยา. พุทฺท... ฯ ๒. สฺยา. นชฺชปมสนามกา ฯ
- # ๓. พุ. อ. ๓๒/๑๐๕/๒๐๒ ฯ ๔. สฺยา. ...มทาสิหํ ฯ
- # ๔. ย. หาสเโนการิตานิ ฯ ๖. สฺยา. คณาริปา ฯ
- # ๗. พุ. อ. ๓๒/๑๐๖/๒๐๒ ฯ

*เล่มที่ 25 ญจวคเค โคธิกาทิจตฺเถรคาถาวณณา หน้า 271

ปากฎา ปณณาตา ราชราชมหามตฺเตหิ (๑) สกุกตา ครุกตา
หุตฺวา อรณฺเณ สเหว วิหรนฺติ ฯ อเถกทา ราชา พิมฺพิสาโร
เต จตฺตาโร เถเร ราชคหิ อูปคเต อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา
เตมาสิ วสฺสวาสตุถาย นิมนฺเตตฺวา เตสิ ปาฎิเยกุกิ กุกฺกิกายो
การตฺวา สติสมฺโอมเสน น ฉาเทสิ ฯ เถรา อจฺจนฺนาสุ กุกฺกิกาสู
วิหรนฺติ ฯ วสฺสกาเถ เทโว น วสฺสตี ฯ ราชา
กี นฺุ โข การณฺ์ เทโว น วสฺสตีติ จินฺเตนฺุโต ตํ การณฺ์
ลตฺวา ตา กุกฺกิกายो ฉาทาเปตฺวา มตฺติกากรมฺมิ จิตฺตกรมฺมณฺจ
การาเปตฺวา กุกฺกิกามหิ กโรนฺุโต มหโต ภิกขุสํฆสฺส ทานํ
อทาสี ฯ

เถรา รลฺโย อนฺุกรมฺปาย กุกฺกิกายो ปวิสิตฺวา เมตฺตา-
สมาปตฺติโย สมาปชฺชิสฺสุ ฯ อถตฺตรปาจिनฺุทิสโต มหาเมโฆ
อุฏฺฐहितฺวา เถรานํ สมาปตฺติโต วุฏฺฐานกฺขณฺเวยว วสฺสตีตุ
อารภี ฯ

เตสุ โคธิกตฺเถโร สมาปตฺติโต วุฏฺฐาย สห เมฆคชฺชิตฺเตน
วสฺสตี เทโว ยถา สุกฺกิตํ
จฺจนฺนา เม กุกฺกิกา สุขา นิวาตา
จิตฺตํ สฺสสมาहितฺถจ มยฺหิ
อถ เจ ปตฺถยสิ ปวสฺส เทวาติ(๒)

๑. สี่. ...มจฺเจหิ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๑๘๘/๒๗๒ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 272

อิมิ คาคิ อภาสิ ฯ

ตตถ วสสตีติ สิญจติ วุฏฐิธาริ ปเวจจติ ฯ

เทโวติ เมโฆ ฯ

ยถา สุกีตฺตุนฺติ สุนฺทรคีตํ วิย กชฺชนฺโตติ อธิปฺปาโย ฯ

เมโฆ หิ วสฺสนกาเล สตปฏฺฐสทสฺสปฏฺฐโถ อฏฺฐหิตฺวา ถนยนฺโต

วิชฺชุตฺตา นิจฺจารณฺโตว โสภติ น เกวโล ฯ ตสฺมา สีนฺิทฺ-

มฐฺรคฺมกัรฺนิกุโฆโส (๑) วสฺสตี เทโวติ ทสฺเสติ ฯ เตน สทฺทโต

อนุปฺปิพิตฺติ อาท ฉนฺนา เม กุกฺกิกา สุขา นิวาตฺตาติ ฯ ยถา

น เทโว วสฺสตี เอวํ ติณฺนาทีหิ ฉาทิตา อัย เม กุกฺกิกา

เตน วุฏฺฐิวสฺเสน อนุปฺปิพิตฺติ อาท ฯ ปริโภกฺสุขสฺส อุตฺตสฺปฺปาย-

อุตฺตฺสุขสฺส จ สพฺภาวโต สุขา ฯ ผุสฺสิตกฺกพฺปิหิตฺวาตปฺนตาหิ

วาทปฺริสฺสยฺรหิตา ฯ อุกฺเขนปฺปิ อาวาสสฺปฺปายวเสน อนุปฺปิพิตฺติ

อาท ฯ

จิตฺติ สฺสฺมาหิตฺตฺยจ มยฺहनฺติ จิตฺตฺตฺยจ มม สฺสฺสุจฺจ สฺมาหิตฺติ

อนฺตฺตรสฺมาธินา นิพฺพานารมฺมณฺเ สฺสฺสุจฺจ อปฺปิติ เอเตน

อพฺกนฺตรปฺริสฺสยฺภาวโต อปฺโปสฺสุกฺกตํ ทสฺเสติ ฯ

อถ เจ ปตฺตฺยสีติ อถ อิทานิ ปตฺตฺยสี เจ ยถิ อิจฺฉสิ ฯ

ปวสฺสาติ สิญจ อุกํ ปคฺขมฺรวุฏฺฐิธาริ ปเวจจ ฯ

เทวาติ เมฆํ อาลปฺติ ฯ

โคธิกฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สี่. ...นิกุโฆโสว ฯ

สุพาหุเตรคาถาวณณนา

อิตรเหหิ วุตตคาถาสฺ ตติยปะเทเอว วิเสโส ๑ ตตถ
สุพาหุณา วุตตคาถายํ จิตฺตํ สุสมานิตตญจ กายเขติ มม
จิตฺตํ กรชกาเย กายคตาสติภาวนาเวเสน สุญฺญสุ สมานิตํ
สมมเทว อปปีตํ ๑ อัยํ หิ เถโร กายคตาสติภาวนาเวเสน
ปฏฺฐิตทุชฌานํ ปาทกํ กตฺวา วิปสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา อรหตฺตํ
ปาปญฺฉิ ๑ ตํ สนฺธายาห จิตฺตํ สุสมานิตตญจ กายเขติ ๑
สุพาหุเตรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

वलฺลียเตรคาถาวณณนา

वलฺลียเตรคาถายํ ตสฺสํ วิหารามิ อปฺปมตฺโตติ ตสฺสํ
กุกฺกิกายํ อปฺปมาทปฺปิปตฺติยา มตฺถกํ ปาปีตตฺตา อปฺปมตฺโต
อริยวิหารูปสํหิเตน ทิพฺพวิหาราทิสํหิเตน (๑) จ อริยาปถวิหารามิ
อตฺตภาวํ ปวตฺเตมีติ วุตฺตํ โหติ ๑

वलฺลียเตรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

๑. สี่.สหิเตน ๑

อุตฺตฺยตฺเถรคาถาวณณนา

อุตฺตฺยตฺเถเรน วุตฺตคาถายฺ อทฺติโยติ อสหาโย กิเลส-
สงฺกณิกาย คณสงฺกณิกาย จ วิรหิตฺติ อตฺโถ ฯ

อุตฺตฺยตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

จตฺตุนฺนํ เถรานํ คาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

อลฺชนวนิยตฺเถรคาถาวณณนา

อาสนฺที ภูฏิกํ กตฺวาติ อายสฺมโต อลฺชนวนิยตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ

โส กิร ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กาลे สฺทสฺสโน นาม
มาลาการโ หุตฺวา สฺมนปฺปฺเพหิ ภควนฺตํ ปฺุชฺเตวา อลฺฉมฺปิ
ตตฺถ ตตฺถ พหุํ ปฺุณฺณํ กตฺวา เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต
กสฺสปสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชิตฺวา สมนฺนมมํ อกาลิ ฯ
อถ อิมสฺมี พุทฺธรฺปฺปาเท เวสาลิยํ วชฺชिरาชกฺุเล นิพฺพตฺติตฺวา
ตสฺส วยปฺปตฺตกาเล วชฺชिरกฺุเ อวฺภูจิกฺุณํ พฺุยาธิกฺุณํ
อมนฺุสฺสภยนฺติ ติณฺนิ ภยานิ อฺปฺปชฺชีสฺส ฯ ตํ สพฺพํ
รตนฺุสฺสตฺวณณนายํ วุตฺตนฺเยน เวทิตฺพฺพํ ฯ ภควติ ปน เวสาลี
ปวิฏฺเฐ ภยสฺส จ วุปฺสนฺเตสฺส สตฺถุ ฐมฺเมทสฺนายนํ สมนฺุพฺพลานํ
เทวมนฺุสฺสสถานํ ฐมฺมาภิสฺมเย จ ชาเต อยํ ราชกฺุมาโร
พุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา ปฏฺิลทฺุชฺสทฺุโร ปพฺพชิตฺวา

ยถา จายํ เอวํ อนนฺตรํ วุจฺจมานา จตฺตาโรปิ

*เล่มที่ 25 ฏจวคเค อลชนวนนยตเถรคาถาฉนณนา หน้า 275

ราชา ฯ เตปี หิ อิมสฺส สหายภูตา ลิจฺฉวีราชกุมารา เอว
 อิมินาว นีหารน ปพฺพชฺชิสฺส ฯ กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธกาเลปี
 สหายา (๑) หุตฺวา อิมินา สเหว ปพฺพชิตฺวา สมณธมฺมํ อํกิสฺ
 ปทุมุตฺตรสฺสปี ภควโต ปาทมฺมเล กุสลพีชโรปนาคี อํกิสฺสูติ ฯ
 ตตฺถายํ กตฺตพฺพทิจฺโจ สาเกเต อลชนวเน สฺสูสานญฺ्ञาเน
 วสนฺโต อุปกญฺ्ञาย วสฺสูปนายิกาย มนฺุสฺเสหิ จจฺจทิตฺติ ชินฺณกํ
 อาสนฺที ลภิตฺวา ตํ จตฺตฺส ปาสาณสฺส จเปตฺวา อุปริ ติริยณฺจ
 ตินาคีหิ ฉาทตฺวา ทวารํ โยเชตฺวา วสฺสํ อุปคโต ฯ
 ปจฺจมาเสยว ฉณฺเณโต วายมนฺโต อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน
 วุตฺติ อปทาน (๒)

สฺสูทสฺสโนติ นามเน	มาลาการโ อหํ ตทา
อทฺทลํ วิรัชํ พุทฺธํ	โลกเชฏฺฐํ นราสภํ ฯ
ชาติปฺปฬํ คเหตุวาน	ปฺปูชยิ ปทุมุตฺตรํ
วิสฺสูทจกฺขุ สฺสูมโน	ทิจฺจพจกฺขุ สมชฺฉกํ ฯ
เอติสฺสา ปฺปฬปฺพูชาย	จิตฺตสฺส ปณฺธิรึหิ จ
กปฺปานํ สตสฺสสฺสํ	ทฺกคฺคิ นฺุปปชฺชหํ ฯ
โสฬสาลีสฺส ราชาโน	เทวุตฺตรสนามกา
ฉตฺตีสฺสมหิ อิตฺโต กปฺเป	จกฺกวตฺติ มหาพฺพลา ฯ
กิลเสสา ฉาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ	กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิมุตฺติสฺสํ ปฏฺฐิตฺเวเทนโต สฺมาปตฺติโต

๑. ส. กสฺสปพฺพุทฺธกาเล ปยิสหายา ฯ ๒. ข. อ. ๓๒/๑๐๗/๒๐๓ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 276

วฏฺฐาย ยถาทุํ สมฺปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปีติเวเคน อุทานนฺโต

อาสนฺที กุฏฺฐิกํ กตฺวา(๑) โอคฺคยฺห(๒) อณฺชนํ วนฺ(๓)

ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ(๔)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ อาสนฺที กุฏฺฐิกํ กตฺวาติ อาสนฺที นาม ทีฆปาทกํ
จตุรฺสฺสปีจํ(๕) อายตฺมํ จตุรฺสฺสมฺปิ อตฺถิเยว ยตฺถ นิสฺสีติตุเมว
สกฺกา น นิพฺชชฺฐิตํ อาสนฺที กุฏฺฐิกํ กตฺวา วาสตฺถาย
เหฏฺฐา วุตฺตนฺเยน กุฏฺฐิกํ กตฺวา ยถา ตตฺถ นิสฺสินฺนสฺส
อุตฺตฺปริสฺสยาภาเวน สุเขน สมณฺชมฺมํ กาคฺคํ สกฺกา เอวํ กุฏฺฐิกํ
กตฺวา ฯ เอเตน ปรมฺภกํสคตํ เสนาสเน (๖) อตฺตโน อปฺปิจฺจตฺมํ
สนฺตฺตุฏฺฐิจฺจ (๗) ทสฺเสติ ฯ วุตฺตมฺปิ เจตฺมํ ธรรมเสนาปตินา

ปลฺลลงฺเคน นิสฺสินฺนสฺส ชณฺณฺเkena ภาวสฺสติ

อลํ ภาสฺสูหาราย ปหิตตฺตสฺส ภิกฺขุโนติ ฯ

อปฺเพ อาสนฺทีกุฏฺฐิกนฺติ ปาจํ วตฺวา อาสนฺทีปฺปมาณํ
กุฏฺฐิกํ กตฺวาติ อตฺถํ วรรณฺติ ฯ อณฺเณ ปน อาสนฺนิสฺชชฺชาทิกเต
มนุสฺเส อุทฺทิสฺส มณฺจกสฺส อุปริ กตฺกุฏฺฐิกา อาสนฺที นาม
ตํ อาสนฺที กุฏฺฐิกํ กตฺวาติ อตฺถํ วรรณฺติ ฯ

โอคฺคยฺหาติ โอคฺคาเหตุวา อนฺุปฺปวีสิตฺวา ฯ

๑. ม. เทว. อาสนฺที กุฏฺฐิกํ ฯ ๒. ม. โอคฺคยฺห ฯ

๓. ม. อณฺชนํ วนํ ฯ ๔. ขุ. เถร. ๒๖/๑๕๒/๒๗๓ ฯ

๕. สී. จตุรฺสฺสํ มณฺจปีจํ ฯ ๖. สී. เสนาสนํ ฯ

๗. สී. สนฺตฺตุฏฺฐตฺถจ ฯ

*เล่มที่ 25 ฉนจวคเค ฉนชนวนยตเถรคาถาฉนณา หน้าที่ 277

ฉนฉน วนนติ เอวนามกั วน ฉนชนวนฉนปฎภาวโต
หิ ฉนฉนา วุฉนติ วลลโย ตพพหุลตาย ตั วน
ฉนชนวนนติ นาม ลภีฯ อปเร ปน ฉนฉนา นาม
มหาคฉนติ วทนติ ต ฉนชนวน โอคคยห อาสนทิก
กุกกั กตวา ติสโส วิชชา อนุปตตตา กต พุทฐส
สาสนนติ วิหรรตา มยติ วฉนเสเสเนว โยฉนาฯ อิทเมว
จ เทรส ฉนฉนาพยากรณ อโหสิติฯ
ฉนชนวนยตเถรคาถาฉนณา นิกุฉิตาฯ

กุกวิหริตเถรคาถาฉนณา

โก กุกกายนติ อายสมโต กุกวิหริตเถรส ตาถาฯ
กา อุปตติ
โส กิร ปทุมตตรส ภาวโต อากาเสน ฉฉนตส
อุทกทาน ทสสามิติ สิตล อุกกั คเหตุวา ปติโสมนสสาโต
อุทรมมุโข หุควา อุกขิปิฯ สคตา ตส อชฉนสย ฉควา
ปสาทสวทฉนตถ อากาเส จิตว สมปฏิจฉิฯ โส เตน
อนุปกั ปติโสมนส สฎฉเวเทสิฯ เสฉ ฉนชนวนยตเถรส
วตฉนหิ วตตสทิสเมวฯ อัย ปน วิเสโส
อัย กิร วตฉนเนน ปพพฉิตวา กตปพพกัจโจ วิปสฉน
อนุฉนฉนโต สาย ฉตตสมิเปน ฉฉนฉโต เทเว ฉสายนเต

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 278

เขตตปาลกสฺส ปุณฺณํ ตินฺนุญฺญํ ทิสฺวา ปวิสิตฺวา ตตฺถ
ติณฺสนุถารเก นิสฺสิทฺธิ ๑ นิสฺสินฺนมตฺโตว อุตฺตสฺปฺปายํ ลกฺขิตฺวา
วิปฺสฺสนํ อุตฺตสฺสูกาเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺปณฺนิ ๑ เตน วุตฺตํ
อปทานเณ (๑)

สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ กจฺจนฺตํ อนิลฺลชเส
ฆณฺฑาสนฺว (๒) ชลิตํ อาทิตฺตํว หุตาสนํ ๑
ปาณินา อุกกํ กยฺห อากาเส อุกฺกขีปี อหํ
สมฺปฏฺฐิจฺฉิ มหาวิโร พุทฺโธ การุณฺนิโก อิสฺ(๓) ๑
อนุตฺตลิกฺเข จิโต สตฺถา ปทุมุตฺตรนามโก
มม สงฺกปฺปมฺณวยาย อีมา คาถา (๔) อภาสถ ๑
อิมินา ทกทานเณน (๕) ปีตฺติอุปฺปาทเณน จ
กปฺปสฺตสฺสหฺสฺสมฺปิ(๖) ทุกฺคตฺตี นุปฺปชฺชติ ๑
เตน กมฺเมเนน ทิปฺทินฺท โลกเชฏฺฐนฺนราสภ
ปตฺโตมฺหิ อจลํ จานํ หิตฺวา ชยฺปฺราชย์ ๑
สหฺสฺสราชนาเมเนน ตโย เต จกฺกวตฺตฺติโน
ปฺลยฺจสฺสฏฺฐิจกปฺปสฺเต จาตุรฺนตฺตา ชนาธิปา ๑
กิลเสสา ฉาปีตา มยฺหํ ๑เปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนุติ ๑

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา เถเร ตตฺถ นิสฺสินฺเนน เขตตปาลโก

- # ๑. พุ. อ. ๓๒/๑๐๘/๒๐๔ ๑ ๒. สී. ยถาสีนํ ๑
- # ๓. สุยา. มยฺ ๑ ๔. สී. อิมิ คากํ ๑ ๕. สී. ย. อิมิโนทกทานเณน ๑
- # ๖. สุยา. ...สหฺสฺสมฺหิ ๑

*เล่มที่ 25 ญจวคเค กุฎิวีหริตเถรคาถาวณณา หน้า 279

อาคนุตวา โโก กุฎิกายนุติ อาห ๗ ตัง สุตวา เถโร ภิกขุ
กุฎิกายนุติอาหิมาย ๗ ตยิทัง เขตตปาลสส เถรสส จ วณัน
เอกชณิ กตวา

โก กุฎิกายั ภิกขุ กุฎิกายั
วีตราโค สุตมาหิตจิตโต
เอวั ชานาหิ อาวุโส
อโมฆา เต กุฎิกา กตาคี(๑)

ตถารูปเณ สงคีตี อาโรปีตัง ๗

ตตถ โโก กุฎิกายนุติ อิมิสสั กุฎิกายั โโก นิสินโนติ
เขตตปาลสส ปุณฺณวณัน ๗

ตสส ภิกขุ กุฎิกายนุติ เถรสส ปฎิวจนทานัน ๗ อถ นัง
อตุตโน อนุตตรทกขิณเยยภาวโต (๒) ตัง กุฎิปรีโกถัง อนุโมทาเปตวา
อุพาริ ตเมว ปุณฺณ (๓) ปติฏฐาเปตัง วีตราโคติอาหิ วุตตัง ๗

ตสสตุโถ เอโก ภินฺนภิเลโส ภิกขุ เต กุฎิกายั นิสินโน
ตโตเอว โส อคฺคมคฺเคน สพฺพโส สมฺมจฺฉินฺนราคตาย
วีตราโค อนุตตรสมาธินา นิพพานัน อารมฺมณัน กตวา สุกฺกุ
สมาหิตจิตตตาย สุตมาหิตจิตโต อิมญจ อตถัง อาวุโส
เขตตปาล ขถาหิ วทามิ เอวั ชานาหิ สทฺทห อธิมฺจฺจสฺสุ ๗ (๔)

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๑๕๓/๒๗๓ ๗ ๒. สี. อนุตตรทกขิณเยย ภาวภูตัง ๗

๓. สี. อุพารตเม ปุณฺณเถ ๗ ๔. สี. อธิมฺจฺจสฺสุ ๗

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 280

อโมฆา เต กุกกา กตา ตยา (๑) กตา กุกกา อโมฆา
อวงฺฆา สผลา สอุทฺธิยา ยสุมา อรหตา จีณาสเวน ปริภุตฺตา ฯ
สเจ ตฺวํ อนุโมทสี ตํ เต ภวิสฺสตี ที่มฺรตฺตํ หิตาย สุขายาติ ฯ

ตํ สุตฺวา เขตฺตปาโล ลาภา วต เม สุตฺวํ วัต เม ยสฺส เม
กุกกา ยํ เอทิสฺส อโย โย ปวิสฺสวา นิสฺสตีติ ปสนฺนจิตฺโต
อนุโมทฺโต อฏฺฐาสิ ฯ อิมํ ปน เตสํ กถาสลฺลาปํ ภควา
ทิพฺพาย โสตธาตฺวา สุตฺวา อนุโมทฺตนฺจสฺส ฌตฺวา ตมภาวินี
สมฺปตฺตี วิภาเวนฺโต เขตฺตปาโล อิมานิ กถาหิ อชฺฌภาสิ

วิหาสิ กุกฺกั ยํ ภิกฺขุ สนฺตจิตฺโต อนาสโว
เตน กมฺมวิปาเกน เทวินฺโท ตฺวํ ภวิสฺสตี ฯ
ฉตฺตีสกฺขตฺตํ (๒) เทวินฺโท เทวราชํ ภวิสฺสตี
จตฺตีสกฺขตฺตํ (๓) จกฺกวตฺตี ราชา รฏฺฐเจ ภวิสฺสตี ฯ
รตนกุกฺกั นาม ปจฺเจกพฺพุโธ วิตฺตราโค ภวิสฺสตีติ ฯ

กุกกา ยํ ลทฺทวิเสสฺตตฺตา ปน เณรสฺส ตโต ปญฺติ
กุกฺกั วิหารีเตวฺว สมณฺญา อุตฺปาติ ฯ อยเมว จ เณรสฺส
อณฺญาพฺยากรณคาถาปิ อโหสีติ ฯ

กุกฺกั วิหาริตฺตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สี. อโย ตยา ฯ ๒. สี. ฉตฺตีสกฺขตฺตํ ฯ ๓. สี. รตนกุกฺกั โโก ฯ

ทศยิกุฎวิหริตเถรคาถาวรรณนา

อยมาหุ ปุราณียาติ อายสมโต กุฎวิหริตเถรสส คาถา ฯ
กา อุปปตติ

โส กิร ปทุมุตตรสส ภควโต ปสนุนมานโส ปริพาห-
กาเล นพวิสีเวหิ วิรจิตติ วิชนี อทาสี ฯ ตํ สตุถา

อนูโมทนคาถาย สมุปหิเสตี ฯ เสถิ ยเทตถ วตตพพิ ตํ
อณชนวนียตเถรวตถุมหิ วุตตสทิสเมว ฯ อัย ปน วิเสโส ฯ

อัย กิร วุตตนเยน ปพพชิตวา อณตตราย ปุราณ-
กุกกา ย วิหรนโต สมณชมมํ อจินเตตวา อัย กุกกา ชินณา
อณณํ กุกกํ กาคุ วฏฐิตติ นวกมมวเสน จิตตํ อุปปาเทสิ ฯ
ตสส อตถกามา เทวตา สเวกชนนตถิ อิมํ อุตตานิภาสํ
กมฺภีรตถิ

อยมาหุ ปุราณียา กุก(๑) อณณํ ปตถยเส นวํ กุก
อาสํ กุกียา วิราชย ทุกุขา ภิกขุ ปุน นวา กุกฺกิตติ(๒)

คาถมาห ฯ

ตตถ อยนติ อาสนนปจฺจกขวจัน ฯ (๓)

อาหุติ อโหสีติ อตถโธ ฯ คาถาสุขตถิ หิ ที่นํ กตฺวา

วุตติ ฯ

ปุราณียาติ ปุราตนี อทฐคโต (๔) ฯ

๑. สฺยา. กุกฺกิกา ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๑๕๔/๒๗๓ ฯ

๓. สี. อาสนเนน ปจฺจกขวจัน ฯ ๔. สี. อทฐ คโต ฯ

ม. อทฐคตา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 282

อณฺณํ ปตฺตยเส นํ กุณฺนิตฺติ อิมิสฺสา กุณฺนิตฺติ ปุราณภาเว
ชิณฺณตฺตย อิตฺต อณฺณํ อิทานิ นิพฺพตฺตนิยตฺตย นํ กุณฺนิตฺติ
ปตฺตยเส ปตฺตยเส อาสีสฺสตี ฯ (๑) สพฺเพน สพฺพํ ปน อาสี กุณฺนิตฺติ
วิราชย ปุราณียี วิย นวามปี กุณฺนิตฺติ อาสี ตณฺหํ อเปกฺขํ
วิราชหิ สพฺพโส ตตฺถ วิรตฺตจิตฺโต โหหิ ฯ กสฺมา
ยสฺมา ทุกฺขา ภิกฺขุ ปุณฺน นวา นาม กุณฺนิตฺติ ภิกฺขุ ปุณฺน
อิทานิ นิพฺพตฺตนิยตฺตย ทุกฺขาวหตฺตยา ทุกฺขา ตสฺมา อณฺณํ
นํ ทุกฺขํ อณฺณปฺปาเทนฺโต ยถานิพฺพตฺตย ปุราณียีเยว กุณฺนิตฺติ
จตฺวา อตฺตนา กตฺตพฺพํ กโรหิตฺติ ฯ อัยฺย เหตุถ อธิปฺปาโย
ตฺวํ ภิกฺขุ อัยฺย ปุราณิ ตินฺนกุณฺนิตฺติ ชิณฺณตฺตย อณฺณํ นํ
ตินฺนกุณฺนิตฺติ กาคฺคํ อิจฺจนฺตี น สมณฺชมฺมํ เอวํ อิจฺจนฺโต ปน
ภาวนา ยอนฺนุชฺเชนฺน ปุณฺนพฺภาวณิพฺพตฺตนิยตฺตย อนตฺตตฺตนฺโต
อายตฺตี อตฺตภาวกุณฺนิตฺติ ปตฺตยเสนฺโต กาคฺคํ อิจฺจนฺโตเยว นาม
โหหิตฺติ ฯ สา ปน นวา ตินฺนกุณฺนิตฺติ วิย กรณฺนทุกฺเชนฺน ตโต
ภิกฺขุโยปี ชรามรณฺโสกปริเทวาทิทุกฺขสฺสกุณฺนิตฺตย ทุกฺขา ตสฺมา
ตินฺนกุณฺนิตฺติ วิย อตฺตภาวกุณฺนิตฺติ อาสี อเปกฺขํ วิราชย สพฺพโส
ตตฺถ วิรตฺตจิตฺโต โหหิ เอวํ เต วญฺญุทุกฺขํ น ภวิสฺสตีติ ฯ
เทวตฺตย จ วจฺนํ สุตฺวา เถโร สํเวชฺชาโต วิปฺสฺสนํ ปญฺจเปตฺวา
จฺมญฺเณนฺโต วายมฺนฺโต น จิสฺเสว อรหตฺเต ปตฺติจฺจาสี ฯ เตน
๑. สตี. ปตฺตยเส อาสีสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 25 ฏฐวคค ทุติยภุวิหริตุเถรคาถาฉณนา หน้าที่ 283

วคตติ อปทาน (๑)

ปทุมตตรพุทฐสส โลกเชฏฐสส ตาทิโน
ติณตฺตเร นิสินฺนสส อุตฺตสส ตาทิโน ๑
นพมถล คเหตุวาน พนุชิตฺวา วิชนิ อหิ
พุทฐสส อุตฺตนาเมสี ทิปทินุทสส ตาทิโน ๑
ปฏิกคเหตุวา สพพณฺณ วิชนิ โลกนายนโก
มม สงกปฺปมณฺณาย อิมิ คถล อภาสถ ๑
ยถา เม กายิ นิพฺพชาติ(๒) ปรีพาทิโน วิชชติ
ตเถว ติวริคคฺคิหิ จิตฺตํ ตว วิมฺจจตุ ๑
สพเพ เทวา สมากจฺจํ เย เกจิ วนนิสฺสิตา(๓)
โสสสาม พุทฐวจฺจํ หาสยนฺตํ จ ทายกํ ๑
นิสินฺโน ภควา ตตฺถ เทวสงฺฆปฺรคฺขโต
ทายกํ สมปฺหิเสนฺโต อิมิ คถา อภาสถ ๑
อิมินา วิชนิทานน(๔) จิตฺตสส ปณฺธิหิ จ
สุพฺพโต นาม นามน จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ ๑
เตน กมฺมวเสเสน สุกฺกมฺมเลน โจทิตโต
มาลฺโล นาม นามน จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ ๑
อิมินา วิชนิทานน(๔) สมฺมานวิปฺปเลน จ
กปฺปสตสสสสมฺปิ(๕) ทคฺคตี นุปฺปชชติ ๑

๑. พุ. อ. ๓๒/๑๐๘/๒๐๕ ๑ ๒. สฺยา. นิพฺพายิ ๑

๓. สฺยา. ทมฺนิสฺสิตา ๑ ๔. สฺยา. ม. วิชนิทานน ๑

๕. สฺยา. ...สสสมฺปิ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 284

ตีสกปฺปสทสมฺหิ สฺพพตา อฏฺฐตีส เต
เอณฺฐตีสสทสฺเส อฏฺฐ มาลุตนามกา ฯ
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺเต ปน ปติฏฺฐิติโต อัย เม อรหตฺตปฺปตฺติยา
องฺกุสฏฺฐาติ ตเมว คาทิ ปจฺจุทาหาสิ ฯ สาเยว จ เกรสฺส
อณฺญาพฺยากรณคาถา อโหสิ ฯ กุฏฺฐิโสภาเทน ลทฺฐวิเสสตฺตา
จสฺส กุฏฺฐิวิหารีเตวว สมณฺญา อโหสิตีติ ฯ
ทุติยกุฏฺฐิวิหาริตฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

รมณียกุฏิกถฺเถรคาถาวณณา

รมณียา เม กุฏิกาทิ อายสฺมโต รมณียกุฏิกถฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ
โสปี กิร ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กाले กุสฺลพีชโรปนํ
กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิติ ปฏฺฐาย อฏฺฐารสกปฺปสทมคฺถเก
อตฺถทสฺสิสฺส ภควโต กाले กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญติ
ปฺตฺโต พุทฺธารหํ อาสนํ ภควโต อทาสิ ฯ ปุํเปหิ จ ภควนฺติ
ปฺุชิตฺวา ปณฺจปติฏฺฐิตฺเตน วนฺทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ
เสสํ อณฺชนวนิยตฺเถรสฺส วตฺถุมหิ วุตฺตสทิสเมว ฯ อัย ปน
วิเสโส

อัย กิร วุตฺตนเยน ปพฺพชิตฺวา กตฺปฺพทกฺโข วชฺชिरฏฺฐเ
อณฺยตฺรสมิ คามกาเวเส กุฏิกายิ วิหฺรติ สวา โหติ กุฏิก

*เล่มที่ 25 ญจวคเค รณณียกุกกคเถรคาถาฉนณนา หน้า 285

อภีรพา ทสสนียา ปาสาทิกา สุปรักมมกตภิตติภูมิภา อาราม-
ไปกขรณัรณณณยยาทิสมปนุณา มุตตาชาลสทิสวาติกาณณณณมิ-
ภาคา เถรสส จ วุตตสมปนุณตาย สุตมมญจกณตาทินา
ภียโยโส มุตตตาย รณณียตรา หุตวา ติกุจติฯ โส ตตถ
วิหรนุโต วิปสสนั ปญจเปตวา น จิรสเสว อรหตเต
ปติญจาสีฯ เตน วุตตติ อปทาน (๑)

กานัน วณโมคคยห	อปปสททำ นีรากุลั
สีหาสนัน มยา ทินัน	อดถทสสิสส ตาทิโนฯ
มาลาหตถั คเหตุวาน	กตวา จ นั ปทกขิณั
สตุถาริ ปยิรปาสิตวา	ปกุกามี อุตตรามุโข(๒)ฯ
เตน กมเมน ทิปทินุท	โลกเชญจ นราสภ
สนนัพพาเปมิ อดตานิ	ภวา สพุเพ สมุหตาฯ
อญจารเส กปปสเต	ยั ทานมทที่ ตทา
ทुकคตี นาภิชานามิ	สีหาสนสสิทั ผลัฯ
อิโต สตุตทกปปสเต	สนนัพพาปกขตุติโย
สตุตตรตนสมปนุโน	จกุกวคตี มหพพโลฯ
กิลเสตา ฉापิตา มยหัฯเปฯ	กตั พุทฐสส สาสนनुติฯ

อรหตตั ปน ปตวา เถเร ตตถ วิหรนุเต กุกกกาย รณณียภาวโต
วิหารเปกุกกา มนุสสา ตโต ตโต อาคนตวา กุกกี ปสสนุติฯ
๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๑๐/๒๐๖ฯ ๒. สุธา. ม. อุตตรามุโขฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 286

อถกทิวสั กติปยา ฐตฺตชาติยา อิตฺติโย ตตฺถ กตา
กุกฺกิกาย รมณียภาวํ ทิสฺวา เอตฺถ วสนฺโต อัย สมโน
สียา อเมหฺหิ อากทฺตณียทโยติ อธิปฺปาเยน รมณียํ โว
ภนฺเต วสนฺภูจัน มยมฺปิ รมณียรูปา ปจฺมโยพฺพเน จิตาติ
วตฺวา อิตฺติกุตฺตาทีนํ ทสฺเสตฺถ อารภีสุ ๑ เถโร อตฺตโน
วีตฺราคภาวํ ปกาเสนฺโต

รมณียา เม กุกฺกิกา สทฺธาเทยฺยา มโนรมา
น เม อตฺโต กุมาริหิ เยสํ อตฺโต ตหิ คจฺจถ นาริโยติ(๑)

คาถํ อภาสิ ๑

ตตฺถ รมณียา เม กุกฺกิกาติ รมณียา โว (๒) ภนฺเต
กุกฺกิกาย ชฺช เมหฺหิ วุตฺตํ ตํ สจฺจํ ๑ อัย มม วสนฺกุกฺกา
รมณียา มนฺลฺลรูปา สา จ โข สทฺธาเทยฺยา เอวรูปายํ
มนานํ กตฺวา ปพฺพชิตานํ ทินฺนํ อิทํ นาม ผลํ โหตีติ
กมฺมผลานํ สทฺทหิตฺวา สทฺธาย ฐมฺมจฺจนฺเทน ทาทพฺพตฺตา
สทฺธาเทยฺยา น ฐเนน (๓) นิพฺพตฺติตา ๑

สยฺลจฺจ ตถาทินฺนํ สทฺธาเทยฺยานิ ปสฺสนฺตานํ
ปริภฺวชฺชชฺชานญจ มโน รมเตตีติ มโนรมา ๑

สทฺธาเทยฺยตฺตาเอว หิ มโนรมา สทฺธาทีหิ เทยฺยฐมฺมํ
สทฺทจฺจํ อภิสจฺจชฺชิตฺวา เทนฺติ สทฺธาเทยฺยญจ ปริภฺวชฺชชฺชาน
สปฺปฺริสา ทายกสฺส อวิสฺวาทนตฺถมฺปิ ปโยคาสยสมฺปนฺนา

๑. พุ. เถร. ๒๖/๑๕๕/๒๗๓ ๑ ๒. ม. เติ ๑

๓. ส. สทฺธาเทยฺเยน ฐเนน ๑

*เล่มที่ 25 ฎฐวคเค รมณียกุกกตเถรคาถาพรรณนา หน้า 287

โหนติ น ตุมเหหิ จินติตากาเรน ปโยคาสยวิปนฺนาติ
อธิปฺปาโย ฯ

น เม อตุโถ กุมาริหิตี ยสฺมา สพฺพโส กาเมหิ
วินิวตฺติตมานโส อหิ ตสฺมา น เม อตุโถ กุมาริหิ ฯ

กปฺปิยการกมฺมวเสนปี หิ มาทิสานํ อิตฺถิหิ ปโยชนํ
นาม นตฺถิ ปเคว รากวเสน ตสฺมา น เม อตุโถ
กุมาริหิตี ฯ กุมาริคุคหณิ เจตฺถ อุลลภฺขณิ ทฏฺฐพฺพิ ฯ
มาทิสสฺส นาม สนฺติเก เอว ปฏฺฐิปรุชาหิตี อยฺยตฺตการินิหิ
ยาว อปรทฺตญฺจ ตุมเหหิ สมานชฺฌมาสยานํ ปฺรูโต อัย
กิริยา โสภยฺยาติ ทสฺเสนฺโต อาห เยสํ อตุโถ ตหิ
กจฺจถ นาริโยติ ฯ

ตตฺถ เยสนฺติ กาเมสฺส อวิตฺรคานํ ฯ

อตุโถติ ปโยชนํ ฯ

ตหิณฺติ ตตฺถ เตสํ สนฺติกํ ฯ

นาริโยติ อาลปฺนํ ฯ ตํ สฺสุวา อิตฺถิโย มงฺกฏฺฐตา
ปตฺตกฺขนฺธา อาคตมคฺเคเนว คตา ฯ เอตฺถ ปน (๑) น เม
อตุโถ กุมาริหิตี กาเมหิ อนตฺถิกภาววจเนเนว เถเรน อรหตฺตํ
พฺยาถตฺนฺติ ทฏฺฐพฺพิ ฯ

รมณียกุกกตเถรคาถาพรรณนา นิฎฺฐิตา ฯ

๑. สี. เอว ปน ฯ

โกสลวิหาริตุเถรคาถาวณณา

สทุทายาหิ ปพพชิตติ आयसुमโต गोसलवारितुเถरसुस
काठा १ का उपुपत्ति

ओमपी गिर पनुमुत्तरसुस गकवतो काते कुसलपिञ्च रोपेतवा
त्तं तं पुणुत्तं ओकालि १ सेत्ति ओलुचनवनियत्तेरवत्तुसत्तिसमेव १
ओयि पन विसैत्ति

ओयि गिर वुत्तनयेन पपुपचित्वा गत्तपुपपकिञ्चो गोसलरुग्जे
ओलुत्तरसुमी कामे ओकि ओपासगकुत्तं निसुसाय ओरलुणे विहरत्ति
त्तं सो ओपासगो रुक्खमुले वसनत्तं तिसुवा कुक्किं कारेतवा
ओतาสि १ तेरो कुक्किाय विहरन्तो ओवासत्तपुपायेन समाथानं
लगतुवा विपत्तंसं ओसुसुकुपापेतवान जिरसुसेव ओरहतत्तं
पापुत्ति १ तेन वुत्तं ओपथाने (॑)

हिमवत्तसुसाविणुरे वसामी पणुत्तसनुत्तेरे
थमासेसु केरमापनुโน सेयुत्तिसैलो जहिं तता १
थननुत्तालुकलमुथानी (॒) पिथालितकुत्तलानी ज
लोकिं गलुत्तत्तं पिणुत्तं (॑) ओहतुवा पणुत्तियत्तित्तं १
पनुमुत्तरो लोकिविणु ओहतुत्तिं पणुत्तुकुत्तो
म्म संगुत्तपुत्तमुत्तय ओअकुत्ति म्म सनुत्तिकं १

॑. बु. ओ. ॒॑/॒॑/॒॑/॒॑ १ ॒. सुथा. थननुत्तालुकलमुथानी १

सी. वननुत्तालुकलमुथानी १. यु. थननुत्तालुकलमुथानी १

॑. सुथा. पेणुत्ति १

*เล่มที่ 25 ญจวคเค โกสลวิหาริตุเถรคาถาวณณนา หน้า 289

อุปาคคั มหานครั เทวเทวั นราสภั
 พินาลี ปคคเหตุวาน ปตตมฺหิ โอิกรี อหิ ฯ
 ปริภุญชิ มหาวิโร โตสยฺนุโต มมฺ ตทา
 ปริภุญชิตฺวาน สพฺพญญ อิมํ คากั อภาสถ ฯ
 สกั จิตฺตํ ปสาเทตฺวา พินาลี เม ตทา(๑) ตฺวั
 กปฺปานํ สตสฺสสฺสั ทุกฺคตี นุปรชฺชสิ ฯ
 จริมํ วตฺตเต มยฺหิ (๒) ภวา สพฺเพ สมฺหตา
 ชารมิ อนฺติมํ เทหิ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสเน ฯ
 จตฺตฺพณฺณาสีโต กปฺเป สฺเมขลฺย(๓) สฺวหโย(๔)
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหฺพฺพลโ
 กิเลสา ฉาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิมฺตฺติสุขฺปรปฺปฏิสัเวทเนน อฺปรนฺนปิติ-
 เวเคน อฺทาทเนนฺโต

สทฺธาธาหิ ปพฺพชิโต อรณฺเณ เม กุญฺจิกา กตา
 อฺปรมคฺโต จ อาตาปี สมฺปชาโน ปติสฺสโตติ(๕)

คากั อภาสิ ฯ

ตตฺถ สทฺธาธาติ ภควโต เวสาลี อฺปรคฺมเน อานุภาวํ
 ทิสฺวา เอกนฺตนิยฺยานิกํ อิทํ สาสนํ ตสฺมา อทฺธา อิมาย
 # ๑. สฺยา. ม. อทา . ๒. สี. ตว เม อาสิ ฯ ๓. สี. สฺเมลย ฯ
 # ๔. สฺยา. สฺเมขลิมสฺวหโย ฯ ๕. ขุ. เถร. ๒๖/๑๕๖/๒๗๓ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 290

ปฏิปตฺติยา ชรามรณโต มุจฺจิสฺสามิติ อูปฺปนฺนสทฺทชาวเสน

ปพฺพชฺชิตฺ ปพฺพชฺชํ อูปคฺโต ฯ

อรณฺเณ เม กุฏฺฐิกา กตาคฺติ ตสฺสา ปพฺพชฺชชาย อนุรूपวเสน

อรณฺเณ วสฺโต เม กุฏฺฐิกา กตอ ปพฺพชฺชชานูรูปํ อารณฺณโก

หฺตุวา วูปกฺกุโ จ วิหฺรามิติ ทสฺเสติ ฯ เตนานห อูปฺมคฺโต

จ อาตปฺปี สมฺปชานโน ปตฺติสฺสโตติ ฯ

อรณฺณวาสลทฺเชน (๑) กายวิเวเคน ชาคริยํ อนุยฺยชฺชนโต

ตตฺถ สติยา อวิปฺปวเสน อูปฺมคฺโต อารทฺชวิริยตาย

อาตปฺปี ปุพฺพภากิยสฺตสมฺปชฌณฺปาริปุริยา วิปฺสฺสนํ วทฺทเมตฺวา

อรหตฺตาริคมเณน ปณฺณาสติเวปฺลลปฺตฺติยา (๒) อจฺจนตฺเมว สมฺปชานโน

ปตฺติสฺสโต วิหฺรามิติ อคฺโค ฯ

อูปฺมคฺตภาวาทิกิตฺตเนน จสฺส อิทเมว อณฺญาพฺยากรณํ

อโหสิ โกสลรณฺเณ จิรนิวาสิภาเวน ปน โกสลวิหฺริติ สมณฺญา

ชวตาคฺติ ฯ

โกสลวิหฺริตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สี่. อรณฺณวาเสน ลทฺเชน ฯ ๒. สี่. อรหตฺตาริคมเณน ปณฺณาย

สติเวปฺลลปฺตฺติยา ฯ

สืวลิตฺเถรคาถาวณณา

เต เม อิชฺฉิมฺสิ สกฺกปฺปาติ อายสฺมโต สืวลิตฺเถรสฺส
คาถา ๑ กา อฺปฺปตฺติ
อยมฺปิ ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กाले เหฏฺฐา วุตฺตนเยน
วิหาริ คนฺตฺวา ปริสฺปริยนฺเต จิตฺตมฺมํ สฺสนฺนโต สตฺถาริ
เอกํ ภิกฺขุํ ลากิณิํ อคฺคภูจฺจाने จเปณฺตํ ทิสฺวา มยาปิ
อนาคเต เอวรฺูเปณ ภาวิตฺตํ วฏฺฏตีติ ทสฺพลํ นิมนฺเตตฺตฺวา สตฺถาหิ
สตฺถุ ภิกฺขุสํฆสฺส จ มหาทานิ ทตฺวา ภควา อหิ อิมินา
อธิการกมฺเมน อญฺญํ สมฺปตฺตี น ปตฺถेमิ อนาคเต ปน
เอกสฺส พุทฺธสฺส สาสเน อหฺมฺปิ ตฺมฺเหหิ เอตทฺเคจฺเจ จปิตฺตภิกฺขุ
วिय ลากิณิํ อคฺโค ภาเวยฺยฺนฺติ ปตฺถณิํ อกาสิ ๑
สตฺถา อนนฺตรายิํ ทิสฺวา อยิํ เต ปตฺถณา อนาคเต
โคตมพุทฺธสฺส สฺนฺติเก สมิชฺฉิมฺสิสฺตีติ พุยากริตฺตฺวา ปกฺกามิ ๑
โสปี กุลปฺปตฺโต ยาวชิวํ กุสฺลํ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺสุ สัสนฺนโต
วิปฺสฺสิพุทฺธกาเล พนฺธุมนฺดินคฺรวาสินो อวิทฺูเร เอกสฺมี คามเก
ปฏฺิสนฺนฺธี คณฺหิ ๑ ตสฺมี สฺมเย พนฺธุมนฺดินคฺรวาสินो รญฺญา
สทฺธี สากจฺฉิตฺตฺวา ทสฺพลสฺส ทานิ เทนฺติ ๑ เต เอกทิวสํ
สพฺเพว เอกโต หุตฺวา ทานิ เทนฺตา ที นฺุ โข อมฺหากิ
ทานมฺเข (๑) นตฺถิตฺติ มฐฺญจฺจ กุพฺพทฺธิญฺจ (๒) น อทฺทสัํสุ ๑ เต
๑. สี. ทานมฺเห ๑ ๒. สี. มฐฺญจฺจ กุพฺพทฺธิญฺจ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนป้ตวณณนา หน้ 292

ยโต กุโถจึ อหริสสามติ ชนปทโต นครปวิสนมคเค (๑) ปุริส
จเปสส ๗ ตทา เอส กุลปุตโต อตุตโน คามโต คุพทธีวรกั (๒)
คเหตุว กิจจึเทว อหริสสามิติ นคริ คจณนุโต มุขั
โธวิตุว โธตเหตุปาทอ ปวิสสามิติ ผาสุกกุจัน โอลเกนุโต
นงคสสีสมตตุ นิมมกขิกั ทนุทกมธู ทิสว ปุณเณน เม
อิทออุปนุนนติ คเหตุว นคริ ปาวิสึ ๗ นาคเรหิ จปิตปุริโส
ตึ ทิสว โภ ปุริส กสสิมึ อหริสสิติ ปุจนิ ๗ น กสสิจึ
สามิ วิกัถิณตุ ปน เม อิทอากตนติ ๗ เตนหิ โภ (๓) อิมั
กหาปณั คเหตุว เอตึ มธุจจ คุพทธีจจ เทหิติ ๗ โส
จินเตสิ อิท น พหุมุถึ อยจจ เอกปพาเรเนว พหุ เทติ
วิมัสสิตุ วภูถิติ ๗ ตโต นั นาทึ เอเกน กหาปณเณ
เทมิติ อห ๗ ยทิ เอวั เทว คเหตุว เทหิติ ๗ ทูวิหิปี
น เทมิติ ๗ เอเตนุปาเยน วจเหตุว สหสิสิ ปาปุณิ ๗
โส จินเตสิ อติวทติตุ น วภูถิติ โหตุ ตาว อิมินา
กตุตพุกิจจึ ปุจนิสสามิติ ๗ อถ นั อห อิท น พหุ
อคชนกั ตวจจ พหุ เทสิ เกน กมเมเน อิท คณหสิติ ๗
อิธ โภ นครวสิโน รณว สทธี ปภูวิษณิตุว วิปสิสิ-
ทสพลสส ทานั เทนตา อิท ทวยั ทานมุเข อปสสนตา
ปริเยสนติ สจ อิท ทวยั น ลภิสสนติ นาครานั ปราชโย
๑. สึ. นคริ ปวิสนมคเค ปน ๗ ๒. สึ. คุพั จ ทธีวรกั ๗
๓. สึ. เม ๗

*เล่มที่ 25 ญจวคเค สิวลิตเถรคาถาวณณา หน้า 293

ภวิสฺสตี ตสฺมา สหสฺสํ กตฺวา (๑) คณฺหามีตี ฯ กิ ปเนตํ
นาครานเมว วญฺญตี อญฺเณสํ ทาทุํ น วญฺญตีตี ฯ ยสฺส
กสฺสจิ ทาทุํ อวาริตเมตฺนตี ฯ (๒) อตฺถิ ปน โกจि นาครานํ
ทานเ อเอกทิวสํ สหสฺสํ ทาทาตี ฯ นตฺถิ สมฺมาตี ฯ อิเมสํ
ปน ทฺวินฺนํ สหสฺสคฺขณกภาวํ ชานาสีตี ฯ อาม ชานามีตี ฯ
เตนหิ คจฺจน นาครานํ อาจิกฺข เอโก ปฺริโส อิมานิ เทว
มฺูเลน น เทตี สหตฺถเเนว ทาทุกาโม ตฺเมห อิเมสํ ทฺวินฺนํ
การณา นิพฺพิตกฺกา โหถาตี ตฺวํ ปน เม อิมสฺมี ทานมฺูเข
เชญฺจกภาวสฺส กายสฺกขิ โหหีตี ฯ โส ปฺริพฺพยตฺถิ คหิตมาสเกน
ปฺลจกฏกํ กเหตุวา จฺณณํ กตฺวา ทฺริโต กณฺขิยํ กเหตุวา
ตตฺถ มรฺุปฺถลํ ปิเพตฺวา ปฺลจกฏกจฺณเณน โยเชตฺวา เอกสฺมี
ปฺทฺมินิปตฺเต ปกฺขิปีตฺวา ตํ สํวิทหิตฺวา อาทาย ทสฺพลสฺส
อวิทฺฐจฺจเน นิสิทธิ มหาชเนน อหริยมานสฺส สกฺการสฺส
อวิทฺฐเร อตฺตโน ปตฺตวาร์ โอโลกยมาโน โส โอกาสํ ญตฺวา
สत्ถุ สนฺตีกํ คนฺตฺวา ภควา อํ อฺุปฺปนฺนทฺคคตฺปณฺณาภาโร
อิมํ เม อนฺุภมฺุปี ปฺฏิจฺจ ปฺฏิคฺคณฺหถาตี ฯ สตฺถา ตสฺส
อนฺุภมฺุปี ปฺฏิจฺจ จตฺมหาราชทตฺติเยน เสถมยปตฺเตน ตํ
ปฺฏิคฺคเหตุวา ยถา อญฺจสญฺุจिया ภิกฺขุสตฺสสหสฺสสฺส ทิยฺยมานํ
น จิยตี เอวํ อธิญฺุจาสิ ฯ

๑. สิว. ทตฺวา ฯ ๒. สิว. ปวาริตเมตฺนตี ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 294

โส กุลปุตโต นิภูจิตภตตกิจจํ ภควนุตํ อภิวาเทตวา
เอกมนุตํ จิตโ อาห ทิภูโจ เม ภควา อชช พนฐุมตี
นกรวาสิเกหิ ตุมหากํ สกกาโร อหริยมาโน อหุมปี อิมสฺส
กम्मสฺส นิสฺสนุเทน นิพพตฺตนิพพตฺตภเว ลาภคฺคยสคฺคปฺปตฺโต
ภเวยฺยนฺติ ฯ สตถา เอวํ โหตุ กุลปุตฺโตติ วตฺวา ตสฺส
จ นกรวาสิณฺจ(๑) ภตฺตานุโมทนํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โสปิ กุลปุตโต ยาวชีวํ กุสลํ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺสุ
ลัสนฺโต อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท สุปฺปวาสาย ราชธิตาย กุจฺฉิมฺหิ
ปฏิสนฺธิ คณฺหิ ฯ ปฏิสนฺธิคหณฺโต ปฏฺจาย สายํ ปาตณฺจ (๒)
ปณฺณาการสฺตานิ สกฺเขนาทาย สุปฺปวาสาย อุปฺนียนฺติ ฯ อถ
นํ ปุณฺณวิมฺสนตฺถิ (๓) หตฺเถน พิชฺปะจฺฉิ สฺสาเปนฺติ ฯ

เอเกกพิชฺโตะ สลากสฺตมฺปิ สลากสฺหสฺสมฺปิ นิกฺคจฺฉติ ฯ

เอเกกกรีสฺเขตฺเต ปณฺณาสมฺปิ สฏฺฐิปี สกฺกฺขปฺปมาณานิ
อุปฺปะชฺชนฺติ ฯ

โกฏฺฐเจ ปฺรูณกาเลปี โโกฏฺฐทฺวารํ หตฺเถน สฺสาเปนฺติ ฯ
ราชธิตาย ปุณฺณเณน คณฺหนฺตานิ คหิตคหิตฏฺฐจฺฉานํ ปุณ
ปฺรูติ ฯ (๔)

ปรีปฺรูณภตฺตภาชน โตปี ราชธิตาย ปุณฺณนฺติ วตฺวา

๑. สี. นกรวาสิโน ฯ ๒. สี. สายํ ปาตํ ปณฺจ ปณฺจ ฯ

๓. สี. อถสฺสา ตํ ปุณฺณํ วิมฺสนตฺถิ ฯ ๔. สี. คหิตคหิตฏฺฐจฺฉานํ

ปน น จียติ ปุณ ปฺรูเตว ฯ

*เล่มที่ 25 ฏจวคเค สิวลิตเถรคาถาवณณา หน้า 295

ยสฺส กสฺสจฺจ เทนฺตานิ ยาว น อุกกทฺตมนฺติ (๑) น ตาว
 ภคฺตํ ชียตี ทารเก กุจฺจิกเตยว สत्ตวสฺสานิ อติกกมฺมีสุ ฯ
 คพฺเพ ปน ปริปกฺเก สत्ตทาหํ มหาทุกฺขํ อนุโกสิ ฯ
 สทา สามีกํ อามนฺเตตฺวา ปุเร มรณา ชีวมาเนา ทานํ
 ทสฺสามิตี สत्ตถุ สนนฺติกํ เปเสตี กจฺจ [๒] อิมํ ปวตฺตี
 สत्ตถุ อารโจะตฺวา สत्ตถาริ นิมนฺเตหิ ยลฺลจ สत्ตถา วเทตี ตํ สาทฺธุกํ
 อุลลทฺเขตฺวา อากนฺตฺวา มยฺหํ กเถหีตี ฯ โส กนฺตฺวา ตสฺสทา
 สาสนํ ภควโต อารโจะตี ฯ

สत्ตถา สฺขินี โหตุ สฺสฺปวาสา โกลิยธิตา อโรคา
 อโรคํ ปฺตตํ วิชยตฺตตี อหา ฯ ราชา ตํ สฺตฺวา ภควนฺตํ
 อภิวาเทตฺวา อตฺตโน คามาภิมฺโข ปายาสี ฯ ตสฺส ปุเร
 อากมฺเนาเว สฺสฺปวาสาช ยจฺจนิโต ชมกรณา อุกกํ วิย คพฺโภ
 นิกฺขมิ ปริวาเรตฺวา นิสินฺนชโน อสฺสุมฺโขว หลิตฺตุ อารทฺโร
 ตฺถุจฺจภูโจ มหาชโน รณฺโถ สาสนํ อารโจะตฺตุ อคมาตี ฯ

ราชา เตสํ อากมฺนํ ทิสฺวาว ทสพเลน กถิตกถา
 นิปฺพนฺนา ภวิสฺสตี มณฺเณตี จินฺเตตี ฯ โส อากนฺตฺวา สत्ตถุ
 สาสนํ ราชธิตาย อารโจะตี ฯ ราชธิตา ตยา นิมนฺตตีตํ
 ชีวิตภคฺตเมว มงฺคลภคฺตํ ภวิสฺสตี กจฺจ สत्ตทาหํ ทสพลํ
 นิมนฺเตหีตี ฯ ราชา ตถา อกาตี ฯ สत्ตทาหํ พุทฺธรปฺปมฺขสฺส
 # ๑. สี่. เทนฺตานิ ยาว น สกฺโกนฺตตี ฯ
 # ๒. สี่. เอตฺถนฺตเร สามีตี ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้ 296

ลัมสส มหทานัน ปวตตยีสุฯ ทารโก สพุเพส ถาตีนัน
สนตตุดต จิตต นีพพาเปนโต ชาโตติ สิวลิตารโกเทววสส
นาม อักสุฯ โส สตตวสสถานิ กพุเก วสิตตุดตา ชาตกาลโต
ปฏุจาย สพุพกมมกขโม อโหสิฯ ฐมมเสนาปติ สาริปุตโต
สตตเม ทิวเส เตน สพุธี กถาสลลาปี อกาสิฯ สตถาปี
ฐมมปเท คาค อกาสิ

โยม(๑) ปลิปถิ ทุกคิ ลัสสาร โมหมจจคา
ติณโณ ปารงคโต ฉายี อนเนโซ อกถักถิ
อนุปาทาย นีพพุโต ตมหม พุริมิ พุราหมณนติฯ (๒)

อถ นัน เถโร เอวมาห กิ ปน ตยาเอวรूपิ ทุกขราสิ
อนุกวิตวา ปพพชิตู น วญญูตีติฯ ลภมาโน ปพพเชยຍ
ภนเตติฯ สุปปวาสา นัน ทารกั เถเรน สพุธี กถนต
ทิสวา กิ นุ โข เม ปุตโต ฐมมเสนาปตินา สพุธี
กถตีติ เถริ อุปสงกมิตวา ปุจถิ มยหิ ปุตโต ตุมะหิ
สพุธี กิ กถติ ภนเตติฯ อตตนา อนุกถิต คถภวาสทุกข
กถควา ตุมะหิ อนุกถาโต ปพพชิสสามิติ วทตีติฯ สารุ
ภนเต ปพพาเชถ นนติ เถโร ต วิหาริ เนตวา
ตจปลยจกมมญจัน ทตวา ปพพาเชนโต สิวลิ น ตยหิ
อถเถน โอวาเทน กมม อตถิ ตยา สตต วสสถานิ
อนุกถทุกขเมว ปจจเวกขาทิติฯ ภนเต ปพพาชนเมว ตุมหากิ
๑. สยา. โย อิมิฯ ๒. พ. ฐ. ๒๕/๓๖/๓๐ฯ

*เล่มที่ 25 ฦจวคเค สิวลิตเถรคาถาวรรณนา หน้าที่ 297

ภาโร ยํ ปน มยา กาคํ สกกา ตมหํ ชานิสฺสามิตฺติ ฯ
โส ปน ปจฺมเกสวภูฏิยา โอิหารณกฺขณเยว โสตาปตฺติผล
ปตฺติจฺจาสี ทุตติยาโย โอิหารณกฺขณ สกทาคามิผล ตติยาโย
อนาคามิผล สพฺเพสฺสเยว ปน เกสานํ โอิโรปนญจ
อรหตฺตสจฺฉิกริยา จ อปจฺญา อปฺริมา อโหสิ ฯ ตสฺส
ทิวสโต ปฏฺจาย ภิกฺขุสํฆสฺส จตฺตารโ ปจฺจยา ยาวติจฺจกํ
อุปฺปชฺชนติ ฯ เอวํ เอตถ วตฺถุ สมฺภูจิตฺติ ฯ

อปรภาเค สตฺถา สาวตฺถิ อคฺมาติ ฯ เถโร สตฺถาริ
อภิวาทฺเตวา ภนฺเต มยฺหํ ปฺลนฺถํ วิมฺบิสฺสามิ ปญฺจ เม
ภิกฺขุสฺตานิ เทถาติ อาท ฯ คณฺห สิวลิตฺติ ฯ

โส ปญฺจสฺเต ภิกฺขุ กเหตุวา หิมวณฺตานิขํ กจฺจนฺโต
อฏฺฐวิมฺภกํ กจฺจติ ตสฺส ปจฺมํ ทิฏฺฐนิโครฺเช (๑) อธิวตฺถา เทวตา
สจฺจตทิวสานิ ทานํ อทาสี ฯ อิติ โส

นิโครธํ ปจฺมํ ปสฺสิ ทุตติยํ ปญฺทวปพฺพตํ
ตติยํ อจิรวตฺติยํ จจฺจตฺถํ วรรณสาคริ ฯ
ปญฺจมํ หิมวณฺตํ โส จญฺจํ จทฺทนฺตฺตปาคมิ
สจฺจตมํ คณฺธมาทนํ อญฺจมํ อถ เรวตฺนติ ฯ

สพฺพภูฏาเนสุ สจฺจต สจฺจต ทิวसानเว ทานํ อทิสฺสุ ฯ
คณฺธมาทนปพฺพเต ปน นาคทตฺตเทวราชา นาม สจฺจตฺตํ ทิวเสสุ
เอกทิวเส จิรปฺปิณฺฑปาตํ อทาสี เอกทิวเส สปฺปิปฺปิณฺฑปาตํ ฯ

๑. สิว. นิโครเช ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 298

ภิกขุสงฺโฆ อห อิมสฺส เทวธฺมฺมโณ เนว เชนฺโฆ พุทฺทมานา
 ปญฺญาขณฺติ น ทธฺนินฺมถนํ กุโธเต เทวราชา อิทํ อุปฺปชฺชตีติ ฯ
 ฆนฺเต กสฺสปทสฺสพลสฺส กาลเ จีรฺสลาภกตฺตทานสฺสเสตํ ผลนฺติ
 เทวราชา อห ฯ อปรภาเค สตฺถา ขทฺริวณฺนียเรวตสฺส
 ปจฺจุคฺคณฺนํ อตฺตอุปฺปตฺตี กตฺวา เถรํ อตฺตโน สาสเน
 ลากคฺคยสคฺคปฺตตสฺส ปน อิมสฺส เถรสฺส อรหตฺตปฺปตฺตี
 เอกจฺเจ อจาริยา เอวํ วทนฺติ เหฏฺฐา วุตฺตณฺเยน ฆมฺม-
 เสนาปดินา โไอวาท ทินฺเนยฺม มยา กาคฺคํ สกฺกา ตมฺหํ
 ฆานิสฺสามิติ ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนากมฺมฏฺฐานํ กเหตุวํ ตํ
 ทิวสฺสเยว อณฺณตฺริ วิวิตฺตํ กุฏฺฐิกํ ทิสฺวา ตํ ปวิสิตฺวา
 มาตฺตฺกฺจฺฉิสฺมี สตฺต วสฺसानิ อตฺตนา อณฺณตฺตํ ทฺกฺขํ อณฺณสฺสริตฺวา
 ตทฺนุสฺสारेณ อตีตฺนาคเต ตสฺส อเวกฺขณฺตสฺส อาทิตฺตา วิย
 ตโย ภวา อุปฺภูทฺทิสฺสุ ฯ ฌาณสฺส ปรีปากํ คตฺตฺตา วิปฺสฺสนาวิถิ
 โไอตฺริ ตาวเทว มคฺคปฏฺฐิปาฏฺฐิยา สพฺเพปิ อาสเว เขเปนฺโต
 อรหตฺตํ ปาปฺถิณีติ ฯ อุกฺขถาปี เถรสฺส อรหตฺตปฺปตฺติเยว
 ปกาสิตา ฯ เถโร ปน ปภินฺนปฏฺฐิสฺมฺภิทอ ฌพฺภินฺนโณ อโหสิ ฯ
 เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

วรุโณ นาม นามเนน เทวราชา (๒) อหํ ตทา
 อุปฺภูทฺทิสฺสุ (๓) สมพฺพุทฺธํ สโยคฺคพฺลวาทโน ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๑๖/๒๑๓ ฯ ๒. ส. เอกราชา ฯ ๓. สฺยา. อุปฺภูทฺทิสฺสุ ฯ

*เล่มที่ 25 ฎฎจวคเค สิวลิตเถรคาถาวณณนา หน้า 299

นิพพุเต โลกนาถมฺหิ	อตุถทสฺสสินฺรุตฺตเม(๑)
ตฺริยํ สพุพมาทาย	อคมํ โปธิมุตฺตมํ ฯ
วาทีเตน จ นจฺเจน	สมฺมตาพ(๒)สมาหิโต
สมฺมุขา วีย สมฺพุทฺธํ	อุปฏฺฐิ โปธิมุตฺตมํ ฯ
อุปฏฺฐหิตฺวา ตํ โปธิ	ชรณฺีรฺุหปาทปํ
ปลฺลงฺกํ อากฺขิตฺวาน	ตตฺถ กาลงฺกโต อหํ ฯ
สกกมฺมากริทฺุโหหํ	ปสนฺโน โปธิมุตฺตเม
เตน จิตฺตปฺปสาเทน	นิมฺมานํ อุปฺปชฺชหํ ฯ
สฏฺฐิจฺตฺริยสทฺสทานิ(๓)	ปริวารเณติ มํ สทา
มนุสฺเสสฺสุ จ เทเวสฺสุ	วตฺตมานํ ภวากเว ฯ
ติวิชฺคฺคิ(๔) นิพพุตา มยฺหํ	ภวา สพุเพ สมฺมุตา
ธารมิ อนุตฺติมํ เทหํ	สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสาสเน ฯ
สุพาทู นาม นามเน	จตฺตตีสาสุ ชตฺติยา
สตุตฺตรตนสมฺปนฺนา	ปญฺจกปฺปสเต อิตฺโต ฯ
กิลฺเลสา ฉापิตา มยฺหํ ฯ	เปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิมุตฺติสฺสขปฏฺฐิสฺสเวทเนน ปิตฺติเวเคน

อุททาเนนฺนฺโต

เต เม อิชฺฉิมฺิสฺส สจฺกปฺปา	ยทตฺถ โป วิสิ กุฎฺฐิ
วิชฺชาวิมุตฺตี ปจฺเจสฺสํ(๕)	มานานุสยมฺมุชฺชหนฺติ(๖)

๑. สฺยา. อตุถทสฺสสิทฺิปทฺตเม ฯ ๒. สฺยา. สพุพตาพ... ฯ

๓. สฺยา. สฏฺฐิ จฺตฺริยสทฺสทานิ ฯ ๔. สฺยา. ติชฺคฺคิ ฯ

๕. ม. ปจฺเจสฺสิ ฯ ๖. จุ. เถร. ๒๖/๑๕๗/๒๗๓ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 300

ตตถ เม เม อิขฉิสฺส สงกปฺปา ยทตฺโต ปาวีสึ กุฎฺฐิ
 วิชฺชาวิมุตฺติ ปจฺเจสนฺติ เย ปุพฺเพ มยา กามสงกปฺปาทีน
 สมฺมุจฺเจทกฺกา(๑) เนกฺขมฺมสงกปฺปาทย อภิปฺตฺติตาเยว [๒] กทา
 นุ ขฺวาทึ ตทายตฺนํ (๓) อุปฺสมปฺชช วิหริสฺสามิ ยทริยา เอตฺรหิ
 อุปฺสมปฺชช วิหฺรณฺตีติ วิมุตฺตาริปปายสณฺณิตา วิมุตฺติ อุกฺกิสฺส
 สงกปฺปามโนรธา อภินฺนุสฺส อปฺปมตฺตา ยทตฺโต ยฺปิโยชโน
 เยสํ นิปฺพาทนตฺถํ กุฎฺฐิ สฺสณฺณาคารํ วิปฺสฺสิตฺถํ ปาวีสึ ทิสฺสโต
 วิชฺชา ผลวิมุตฺติ จ ปจฺเจสนฺโต กเวสนฺโต เต เม อิขฉิสฺส
 เต สพฺเพว อิทานิ มยฺหิ อิขฉิสฺส สมิขฉิสฺส นิปฺพนนฺกฺสลสงกปฺโป
 ปริปฺพณฺมโนรโธ ชาโตติ อตฺโต ๑ เตสํ สมิทฺธภาวํ ทสฺเสตฺถ
 มานานุสยมฺมุชฺชนฺติ วุตฺตํ ๑ ยสฺมา มานานุสยสมฺมุชฺชหิ ปชฺหิ
 สมฺมุจฺฉินฺที ตสฺมา เต เม สงกปฺปา อิขฉิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 โยชนา ๑
 มานานุสเย หิ ปหิเน อปฺปหิโน นาม อนุสโย นตฺถิ
 อรหตฺตญฺจ อธิคตเมว โหตีติ มานานุสยปฺปหานํ ยถา-
 วุตฺตสงกปฺปสมิทฺธิยา การณํ กตฺวา วุตฺตํ ๑

สึวลิตฺถเธรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ๑

ปรมคตที่ปนิยา เถรคาถาสัวณณาย

ฉฏฺฐวคฺควณณา นิฏฺฐิตา ๑

๑. สึ. สมฺมุจฺเจทก ๑ ๒. สพฺพตฺถ เอตฺถนฺตเร มยฺหฺนฺติ ทิสฺสฺสฺสฺส ๑

๓. สึ. มหฺนฺตทายตฺนํ ๑

สตตมวคควณณา

วปปตฺเถรคาถาวณณา

ปสฺสตี ปสฺสตี อายสฺมโต วปปตฺเถรสฺส คาคา ฯ ก

อุปฺปตฺตี

โส กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาคเ หังสวตীনเร กุลเคเห
นิพฺพตฺตีตฺวา วิญญุตฺติ ปตฺโต อสฺสโก จ อสฺสโก จ เถโร
สตฺถุ ปจฺมํ ฌมฺมปฏิกฺคาหกา อเหสนฺนตี โดมฺนํ สุตฺวา ภควนฺตํ
อุปฺสงฺกมิตฺวา ปตฺถนํ ปฏฺฐเปตี อหฺมปี ภควา อนาคเต
คาทิสฺสสฺส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปจฺมํ ฌมฺมปฏิกฺคาหกาณํ อลฺลตโร
ภเวยฺยนฺนตี สตฺถุ สนนฺตีเก สรณฺกมฺนญจ ปเวเทสิ ฯ โส ยาวชิวํ
ปฺลฺลณฺยานิ กตฺวา ตโต จโต เทวมฺนุสฺเสสฺสเยว สัสรนฺโต อิมสฺมี
พุทฺธรูปฺปาเท กปิลวตฺตฺตฺสมี วาเสฏฺฐสฺส นาม พฺราหฺมณฺสฺส
ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺตี วปฺโปตฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส อสิเตน
อิสฺสินา สิทฺธตฺถกฺกมาโร สพฺพญฺญู ภวิสฺสตีตี พฺยาโกโต
โกณฺฑลฺลนฺนปฺมุเขหิ พฺราหฺมณฺปฺตฺเตหิ สทฺธี ฌราวาสี ปหาย
คาปสฺสพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ตสฺมี สพฺพญฺญุตฺติ ปตฺเต ตสฺส
สนนฺตีเก ฌมฺมํ สุตฺวา อมตํ ปาปฺณิสฺสามีตี อูรฺวเลายํ วิหรนฺตํ (๑)
มหาสคฺตํ ฉพฺพสฺसानิ ปธานํ ปทหนฺตํ อุปฺภูจฺหิตฺวา
๑. สี่. วิหรนฺโต ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 302

โอพาริกาทหารปริโกเคน นิพพิชชิตฺวา อิติปตน์ คโต ฯ

อภิสมพุชฌิตฺวา สตถารา สตตสตตาทานี วิดีนาเมตฺวา

อิติปตน์ คนฺตฺวา ฌมฺมจกฺเก ปวตฺติตฺเต ปาฐิปททิวเส

โสตปาตฺตติผล ปตฺถิจิโต ปญฺจมิยํ ปกฺขสฺส อญฺญาสิโกณฺฑทญฺญาทีหิ

สทฺธี อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

อุภินฺนํ เทวราชฺชนํ สงฺคามโ ม ปจฺจุปฺภูจิจิโต (๒)

อโหสิ สมฺปพฺยุพฺโห มหาโฆโส อวตฺตถ ฯ

ปทุมุตฺตโร โลกวิฑู อาหุติํ ปฏิกฺคโ

อนตฺถิกฺเข จิโต สตฺถา สํเวเชสิ มหาชนํ ฯ

สพฺเพ เทวา อตฺตมฺนา นิกฺขิตฺตกฺวจาฐา

สมฺพทฺธํ อภิวาทฺตฺวา เอกกฺคาสิสุ ตาวเท ฯ

มยฺหํ สงฺกปฺปมญฺญา ย วาจาสมิฑฺฑิรยิ

อนุกมฺปโก โลกวิฑู นิพฺพาเปสิ มหาชนํ ฯ

ปทุมฺภูจิจิโต มนฺุไซ เอกปาณํ วิหฺรยํ

เตน จิตฺตปฺปโทเสน อปายํ อฺอุปชฺชติ ฯ

สงฺคามสิเส นาโคว พหุ ปาณฺเ วิหฺรยํ

นิพฺพาเปถ สกํ จิตฺตํ มา หนฺยติตฺถ (๓) ปุณฺปุณฺนํ ฯ

ทวินฺนมฺปิ ยกฺขราชฺชนํ เสนา สา วิมฺหิตา อหุ (๔)

สฺรณญฺจ อฺุปากจฺหุํ โลกเชฏฺฐํ สุตาทินํ ฯ

๑. พุ. อ. ๓๒/๑๑๕/๒๑๒ ฯ ๒. ส. สงฺคามเม ปจฺจุปฺภูจิจิเต ฯ

ม. สมฺปพฺยุจิโต ฯ ๓. สฺยา. หนฺยติตฺถ ฯ ๔. สฺยา. เสนาปี สมิตา อหุ ฯ

ม. เสนา สา วิมฺหิตา อหุ ฯ

*เล่มที่ 25 สุตตมวคฺเต วปฺตฺเถรคาถา หน้าที่ 303

สณฺญาเปตฺวาน ชนตํ	ปทมฺมทฺธิ(๑) จกฺขุมา
เปกฺขมาโนว เทเวหิ	ปกฺกามี อุตฺตรามฺโข ฯ
ปจฺมํ สรณํ คจฺฉี	ทิปฺทินฺทสฺส ตาทิโน
กปฺปานํ สตสฺสสฺสํ	ทฺคฺคตฺตี นุปฺปชฺชหํ ฯ
มหาทฺนุทฺทินามา(๒) จ	โสฬสํ สํสํ รเถสฺสา
ตฺตีสกปฺปสฺสสฺสมฺหิ	ราชาโน จกฺกวตฺตฺติโน ฯ
กิลเสทา ฌาปิตา มยฺหํ ฯ	เปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตนา ปฏฺฐิตทฺธสมฺปตฺติ
 ปจฺจเวกฺขณมฺมุขเณ สตฺถุ คฺคณฺมหนตฺตํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา อีทิสํ
 นาม สตฺถารํ พาหุทิกาทิวาเทเน สมฺมาจริมฺห ฯ อโห
 ปุณฺณชฺชนภาโว นาม อนฺนชฺครโณ อจฺจกฺขุกรโณ อริยภาโวเยว
 จกฺขุกรโณติ ทสฺเสนฺโต

ปสฺสตี ปสฺโส ปสฺสนตฺตํ	อปสฺสนตฺตญจ ปสฺสตี
อปสฺสนโต อปสฺสนตฺตํ	ปสฺสนตฺตญจ น ปสฺสตีติ(๓)

คถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ ปสฺสตี ปสฺโสตี ปสฺสตี สมฺมาทิกฺกฺขิยา ฌมฺเม
 อวิปริตฺตํ ชานาติ พุชฺชตฺตีติ ปสฺโส ทสฺสนสมฺปนฺโน อริโย
 โส ปสฺสนตฺตํ อวิปริตฺตทสฺสาวี อโย อวิปริตฺตทสฺสาวีติ ปสฺสตี
 ปญฺญาจกฺขุณา ฌมฺมาชฺชมํ ยถาสภาวโต ชานาติ ฯ น เกวลํ
 ปสฺสนตฺตเมว อถ โข อปสฺสนตฺตญจ ปสฺสตี โย ปญฺญา-

๑. สฺยา. อุทฺธิ ปน ฯ ๒. สฺยา. มหาทฺนุทฺทินามา ฯ

๓. ขุ. เถร. ๒๖/๑๕๘/๒๗๔ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 304

จกขุวิริหิโต ชมเม ยถาสภาวโต น ปสฺสตี ตมปิ อปสฺสนุตฺ
ปฺนุชฺชนํ อนุโธ วตายํ ภวํ อจกขุโกติ อตฺตโน ปญฺญา-
จกขุณา ปสฺสตี ฯ

อปสฺสนุโต อปสฺสนุตฺ ปสฺสนุตตฺถจ น ปสฺสตีติ อปสฺสนุโต
ปญฺญาจกขุวิริหิโต อนุชฺพาโล ตาทิสํ อนุชฺพาลํ อโย ชมฺมาชฺมมํ
ยถาสภาวโต น ปสฺสตีติ ยถา อปสฺสนุตฺ น ปสฺสตี น
ชานาติ เอวํ อตฺตโน ปญฺญาจกขุณา ชมฺมาชฺมมํ ยถาสภาวโต
ปสฺสนุตตฺถจ ปณฺหิตํ อโย เอวํวิโรติ น ปสฺสตี น ชานาติ
ตสฺมา อหฺมปิ ปุพฺเพ ทสฺสนรหิโต สกฺลํ เวยฺยํ หตฺถามลกํ
วिय ปสฺสนุตฺ ภกฺวณฺตํ อปสฺสนุตมปิ ปุรณาที ยถาสภาวโต
น ปสฺสี อิทานิ ปน พุทฺธานุภาเวน สมฺปนฺโน อุกฺเขปิ
ยถาสภาวโต ปสฺสามิตี เสวิตพุพาเสวิตพุเพสุ อตฺตโน
อวิปริตปฏฺิปปตฺตี ทสฺเสตี ฯ

วปฺปตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

วชชิปุตุตคตฤเถรคาถาวณณา (๑)

เอกกา มย อรณเณติ आयสมโต วชชิปุตุตคตฤเถรส
คาถา ๑ กา อุปุบัติ

อัย หิ (๒) ปุริมพุทธเสสุ กตาริกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสฺสยํ ปุณณํ อุปจिनฺนโต อิตฺโต เอกนวุเต กปฺเป
วิปฺสฺสิตฺสส ภควโต กाले กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ
ปฺตฺโต เอกทิวลํ วิปฺสฺสึ ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส
นาคปฺปฺเฟสเรหิ ปุชฺชํ อกาสิ ๑ โส เตน ปุณณกมฺเมน
เทวมนุสฺเสสฺสํ สฺสรนฺโต อิมสฺมึ พุทฺธปฺปาเท อมจฺจุเล
นิพฺพตฺติ วชชิปุตุตโกตฺติสฺส นามํ อโหสิ ๑ โส ภควโต
เวสาลีคมเน พุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธโร ปพฺพชิตฺวา
กตปฺพุพฺพกิจฺโจ กมฺมฏฺฐานํ คเหตุวา เวสาลียา อวิทฺฐเร
อณฺดรสฺมึ วนสณฺเฑา วิหริติ ๑

เตน สมเยน(๓) เวสาลิยํ อุตฺสโว อโหสิ ๑ ตตถ ตตถ
นจฺจจิตฺวาทิตํ ปวตฺตติ มหาชนो หฏฺฐคฺคฺกุโจ อุตฺสวสฺมปฺตฺตี
ปจฺจนุโกตฺติ ตํ สุตฺวา โส ภิกฺขุ อโยนิโส อุมฺมุชฺชนฺโต วิเวกํ
วิญฺจมาโน (๔) กมฺมฏฺฐานํ วิสฺสชฺเชตฺวา อตฺตโน อนภริตฺตี
ปกาสเนนโต

๑. ม. ย. วชชิปุตุต... ๑ ๒. ม. อยมฺปิ ๑ ๓. ม. เตน จ สมเยน ๑

๔. สฺ. ธิ. ธิจฺจมาโน ๑ ม. วชชมาโน ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 306

เอกกา มย อรรถเว วิหราม

อปวิทฐว วรณสมิ ทารุกิ

เอตาทิสิกาย รตติยา

โก สุ นาม อเมหิ ปาปิโยติ

คาถมาห ๗

ตํ สุตฺวา วรณสมิ อชิวตฺตา เทวตา ตํ ภิกขุํ
อนุกมฺปมานา ยทปิ ตวํ ภิกขุ อรรถววาเสหิ ปิเพนฺโต (๑) วทสิ
วิเวกกามา ปน วิทฺทสฺสโน ตํ พหุ มลฺลนฺตียวาติ อิมมตฺถิ
เทเสนฺติ

เอกโก ตวํ อรรถเว (๒) วิหริสิ

อปวิทฐว วรณสมิ ทารุกิ

ตสฺส เต พหุกา ปิหยนฺติ

เนรยิกา วิย สกฺกคามินฺนฺติ

คาถํ วุตฺวา กถํ หิ นาม ตวํ ภิกขุ นียฺยานิเก

สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส สาสเน ปพฺพชิตฺวา อนียฺยานิกํ วิตกฺกํ

วิตกฺเกสฺสสึติ สนฺตชฺเชนฺติ สํเวเชสิ ๗

เอวํ โส ภิกขุ ตาย เทวตาย สํเวชิตฺวา กสาภิตฺวา

วิย ภทฺโท อสฺสาชานึโย วิปสฺสนาวีถิ โอตารตฺวา น จิสฺเสว

วิปสฺสนํ อสฺสูกฺกาเปตฺวา อรหฺตฺตํ ปาปุณฺนิ ๗ เตน วุตฺตํ อปทานे (๓)

๑. ม. อรรถววาสิ หิเพนฺโต ๗ ๒. โปราณ. อรรถวสมิ ๗

๓. ขุ. อ. ๓๒/๑๑๒/๒๐๕ ๗

*เล่มที่ 25 สุตตมวคฺเค วชฺชิปฺตุตตคฺคฺเถรคาถาวณณา หน้า 307

สุวรรณวณณํ สมพุทฺธิ สตรีสิว ภาณุมํ
โสภาเสนุตํ ทิสสา สพุพา อุพฺพราชิว(๑) ปุริตํ ฯ
ปรุกฺขตํ สวาทเกหิ สาคเรเหว เมทนี
นาคํ ปคฺคยฺห เรณฺหิ วิปฺสฺสิสฺสสาภิโรปยิ ฯ
เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ เรณฺณ อภิปุชฺยิ
ทูกคฺตี นาทิขานามิ พุทฺธปุชฺายิทํ ผลํ ฯ
ปณฺณตาลีสิโต กปฺเป เรณฺ นามาสิ ขตฺติโย
สตุตฺตรตนสมปฺนโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล ฯ
กิลเสสา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อัยฺ เม อรหตฺตปฺปตฺติยา องฺกุโส
ชาโตติ อตฺตโน เทวตาย จ วุตฺตนยํ สงฺกขฺตฺติตฺวา (๒)

เอกกา มยฺ อรณฺเณ วิหฺราม
อปฺวิทฺธว วนฺสุมิ ทารุกํ
ตฺสฺส เม พหฺกา ปิหฺยนฺติ
เนรยิกา วิย สกฺคคามินฺนฺติ(๑)

คากํ อภาสิ ฯ

ตฺสฺสโต อนเปกฺขภาเวน วเน จฺจทฺทิตทารุกฺขณฺทํ วิย
ยทฺธิปี มยฺ เอกกา เอกากิโน อสหายา อิมฺสุมิ อรณฺเณ วิหฺราม
เอวํ วิหฺรโต ปน ตฺสฺส เม พหฺกา ปิหฺยนฺติ มํ พหุ

๑. สฺยา. ม. อุพฺพราชิว ฯ ๒. สฺ. สฺริตฺวา ฯ

๓. ขุ. เถร. ๒๖/๑๕๕/๒๓๔ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 308

อตถกามรฐปา กุลปุตฺตา อภิปตฺถนฺติ อโห วัตตสฺส มยมฺปิ
วชฺชิปุตฺตกตฺเตโร วีย ฆรพฺพนฺนํ ปหาย อรณฺเณ วิหเรยฺยามาติ ฯ

ยถา กิ เนรยิกา วีย สกฺกคามินิํ ยถา นาม
เนรยิกา อตฺตโน ปापกมฺเมน นิริเย นิพฺพตฺตสฺส ตฺตา สกฺกคามินิํ
สกฺกคามินิํ ปิหฺยนฺติ อโห วัต มยมฺปิ นิริยทฺกขิํ ปหาย
สกฺกสฺสํ ปจฺจนฺนเวยฺยามาติ เอวํ สมฺปทมิทฺตฺวา อตฺถโ ๑

เอตฺถ จ อตฺตนิ กรฺพหฺวจนฺปโยคสฺส อิจฺฉิตฺตพฺพตฺตา
เอกกา มยิ วิหฺรามาติ ปฺน ตสฺส อตฺถสฺส เอกคฺคิํ สนฺชาย
ตสฺส เมติ เอกวจนฺปโยโค กโต ๑ ตสฺส เม สกฺกคามินฺนฺติ
จ อุกฺขมฺปิ ปิหฺยนฺตีติ(๑) ปทํ อเปกฺขิตฺวา อฺปโยคตฺถ
สมฺปทานนิทฺเทโส ทฏฺฐพฺโพ ๑ ติ อภิปตฺถนฺตีติ จ ตาทิเส
อรณฺณวาสาทิกฺุณฺเ อภิปตฺถนฺตา นาม(๒) โหนฺตีติ กตฺวา วุตฺติ ๑ (๓)

ตสฺส เมติ วา ตสฺส มม สนฺติเก กฺุณฺเตติ อธิปฺปาโย ๑

วิชฺชิปุตฺตกตฺเตรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ๑

๑. ม. ปิหฺยนฺตีติ ๑ ๒. สี. อภิปตฺถนฺตานิํ อภิปตฺถนฺตา นาม ๑

๓. สี. วุตฺตเมวาติ ๑

ปกฺขตฺเถรคาถาวรรณนา

จฺดา ปตฺนฺตฺติ อายสฺมโต ปกฺขตฺเถรสฺส คาคา ฯ กา
อุปฺปตฺติ

โสปี ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาคิการิ ตตฺถ ตตฺถ ภเว ปฺญญานิ
กโรนฺโต อิตฺโต เอกนวุเต กปฺเป ยกฺขเสนาปติ หุตฺวา วิปสฺสี
ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสฺนฺนมานโส ทิพฺพตฺถเนน ปุชฺชํ อกาลิ ฯ
โส เตน ปฺญญกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส ตฺสฺรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุชฺชปฺปาเท สกฺเกสฺส เทวทหนิกเม สากิยราชกุเล นิพฺพตฺติ
สมฺโมทกฺมาโรติสฺส นามิ อโหสิ ฯ

อถสฺส ทหฺรกาลเ วาตโรเคน ปาทา นวหีสฺสุ ฯ (๑) โส
กตฺปิยํ กาลิ ปิจสฺสปี วิย วิจฺริ ฯ เตนสฺส ปกฺโขติ สมณฺญา
ชาตา ฯ ปจฺฉา อโรคกาลปิ ตเถว นํ สณฺฆานนฺติ โส
ภควโต ฌาติสฺมาคเม ปาฎิหาริยํ ทิสฺวา ปฏฺิลทฺธสฺสทฺโร
ปพฺพชิตฺวา กตฺปพฺพกิจฺโจ กมฺมฏฺฐานํ คเหตุวา อรณฺเ
วิหฺรติ ฯ

อถกทิวสํ คามิ ปิณฺฑาย ปวิสิตฺตุํ กจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค
อณฺยตฺรสมฺมี รุกฺขมฺมูเล นิสฺสีทิ ฯ ตสมฺมี จ สมเย อณฺยตโร
กฺลโล มํสเปสฺสี อาทาย อากาเสน กจฺจติ ตํ พหู กฺลลา
อนฺุปตฺติวา ปาเตสฺสุ ฯ ปาติตํ มํสเปสฺสี เอโก กฺลโล อคฺคเหสิ ฯ
๑. สี. วหฺยีสฺสุ ฯ วยฺหีสฺสุติปิ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 310

ตํ อญโธ อจฺฉินฺทิตฺวา คณฺหิ ตํ ทิสฺวา เถโร ยถายํ
มํสเปสิ เอวํ กามา นาม พหุสาธารณา พหุทุกฺขา
พหุปายาสาติ กาเมสุ อาทีนํ เนกฺขมฺเม จ อานิสฺสํ
ปจฺจเวกฺขิตฺวา วิปสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา อนิจฺจนฺติ อาทีนา
มนสิกโรนฺโต ปิณฺฑทาย จริตฺวา กตภตฺตกิจฺโจ ทิวาญฺจानเ
นีสิตฺตฺวา วิปสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทาน (๑)

วิปสฺสี นาม ภควา	โลกเชฏฺโง นราสโก
อฏฺฐสฏฺฐิสหสฺเสหิ	ปาวิสิ พนฺธุมํ ตทา ฯ
นคฺรา อภินิกฺขมฺม	อคมํ(๒) ทีปเจตฺยิ
อทุทสฺสิ วิรัชํ พุทฺธํ	อาหุตฺนํ ปฏฺฐิภุคฺคํ ฯ
จฺลลสฺตีตฺตสฺสทฺตานิ (๑)	ยกฺขา มยฺหํ อฺปนฺนติเก
อฺปนฺนทฺตสฺส สกฺกจฺจํ	อินฺทํว ติทฺสา คณฺา ฯ
ภวนา อภินิกฺขมฺม	ทฺสฺสํ ปกฺคยฺหํ ตทา
สิรฺสา อภิวาเทสิ	ตฺถจาทาสี มฺहेสิโน ฯ
อโห พุทฺโธ อโห ฐมฺโม	อโห โน สตฺถุ สมฺปทา
พุทฺธสฺส อานุกาเวน	วสุธาเย ปกมฺปถ ฯ
ตฺถจ อจฺฉริเย ทิสฺวา	อพฺภุตํ โลมฺหํสนํ
พุทฺธเช จิตฺตํ ปสาเทมิ	ทีปทินฺทมฺหิ ตาทิเน ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๑๓/๒๑๐ ฯ ๒. สฺยา. อคมิ ฯ

๓. สฺ. จฺลลสฺตีตฺตสฺสทฺตานิ ฯ

*เล่มที่ 25 สุตตมวคเค ปกขตเถรคาถาวณณา หน้า 311

โสห จิตตํ ปสาเทตฺวา ทุสฺสํ ทตฺวาน สตฺถุโน
สธณญจ อุปากจฺณี สามจฺโจ สปริชฺชโน ฯ
เอกนวุติโต กปฺเป ยํ กมฺมมกรී ตทา
ทุคฺคตี นาทิขานามิ พุทฺธปฺชายิทํ ผลํ ฯ
อิโต ปณฺณเรเส กปฺเป โสฬสาตุํ สุวาหนา(๑)
สตุตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา ฯ
กิลเสตา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนุติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ยเทว สํเวควตฺถุํ องฺกุตํ (๒) กตฺวา
วิปฺสฺสนํ วทฺธเมตฺวา อณฺดา อธิคตา ตสฺส สงฺกิตฺตณฺมฺเขน
อณฺฉํ พุยากรโธนฺโต

จฺตา ปตฺนุติ ปติตา กิทฺธา จ ปฺนฺราคตา
กตฺกิจฺจํ รัตํ รมฺมํ(๓) สุเขนนฺวาคตํ สุขนฺติ(๔)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ จฺตาติ ภาจฺจา ฯ ปตฺนุตีติ อนฺุปตฺนุติ ฯ
ปติตาติ จวนฺวเสน ภูมียํ ปติตา อากาเส วา
สมฺปตฺนฺวเสน ปติตา ฯ

กิทฺธาติ เคะ อापฺนฺนา ฯ

ปฺนฺราคตาติ ปฺนฺเทว อุปคตา ฯ จสทฺโท สพุพฺพตฺถ

๑. สุยา. โสฬสาสึสุ วาหนา ฯ ๒. สึ. ยเทว สํเวควตฺถุ

ตมจฺกุตํ ฯ ๓. สุยา. รัตรมฺมํ ฯ ๔. ขุ. เถร. ๒๖/๒๐๐/๒๗๔ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 312

โยเชตพุโพ ฯ อิหํ วุตตํ โหติ ปตฺนติ อนุปตฺนติ จ อิธ
กฺลลา อิตฺตสฺส มฺขโต จฺตา จ มํสเปสิ จฺตา ปน ส
ภฺมิมิ ปติตา จ กิฑฺธา เคธึ อापฺนฺนา สพุเพว กฺลลา
ปฺนฺราคตา ฯ ยถา จิเม กฺลลา เอวํ สํสारे ปฺริพฺภมฺนฺตา
สฺตฺตา เย กฺลลธมฺมโต จฺตา เต ปตฺนติ นิริยาทีสุ เอวํ
ปติตา จ สมฺปตฺติภเว จิตฺตา ตตฺถ กามสุขานฺนุโยควเสน กามภเว
รูปารูปภเวสุ จ ภาวนิกนฺตฺวเสน (๑) กิฑฺธา จ ปฺนฺราคตา ภวโต
อปริมุตฺตตฺตาเตน เตน ภาวคามินา กมฺเมน ตํ ตํ ภาวสฺสณฺณิตํ
ทฺถุขํ อากฺตาเอว เอวํภฺตฺตา อิเม สฺตฺตา ฯ มยา ปน
กตํ กิจฺจํ ปฺริยฺญาทีเกทํ โสฬสวิธมฺปิ กิจฺจํ กตํ น ทานิ
ตํ กาทพฺพิ อคฺคฺติ ฯ

รตํ รมมํ รมิตพฺพิ อริเยหิ สพุพสงฺขตวินิสฺสํญํ นิพฺพานํ
รตํ อภिरตํ รมมํ ฯ

เตน จ สเขนนฺวาคตํ สุขํ ผลสฺมาปตฺติสุเขน อนุอาคตํ
อุปกตํ อจฺจนตฺตฺสุขํ นิพฺพานํ สุเขน วา สุขापฺปฏิปทาญฺเตน
วิปฺสฺสนาสฺสุเขน มกฺคสุเขน จ อนุวาคตํ ผลสุขํ นิพฺพาน-
สุขณฺจาทิ อคฺคฺโต เวทิตพุโพ ฯ

ปฺกฺขตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺจิตา ฯ

๑. สี่. ฌานภาวนิกนฺตฺวเสน ฯ

วิมลโกณฑนตฺเถรคาถาวณณนา

ทุมวุหยาช อุปฺปนฺโนติ อายสฺมโต (๑) วิมลโกณฑนตฺเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ

อัยปี ปุริมพุทฺเธสุ กตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปฺนิสฺสยฺ ปุณฺณํ อุปฺจินฺนฺโต อีโต เอกนฺวเต กปฺเป
วิปฺสฺสึสฺส ภควโต กาเถ วิภวสฺมปฺนฺเน กุเถ นิพฺพตฺติตฺวา
วิณฺณตฺ ปตฺโต เอกทิวสํ วิปฺสฺสึ ภควนฺตํ มหติยา ปฺริสาย ปฺริวฺตํ
ธมฺมํ เทเสนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส จตฺตฺหิ สุวณฺณปฺุเพหิ
ปฺุชฺเชตีฯ ภควา ตสฺส ปฺสาทวทฺฒนตฺถิ (๒) ตถารูปี อิทฺธาภิสงฺขาริ
อภิสงฺขารเอตี ยถา สุวณฺณาภา สกฺลํ ตํ ปเทสํ โอตฺถรติฯ
ตํ ทิสฺวา ภิชฺโยโส มตฺตตาย ปสนฺนมานโส หุตฺวา ภควนฺตํ
วณฺทิตฺวา ตํ นิमितฺตํ กตฺวา (๓) อตฺตโน เกหํ กนฺตฺวา
พุทฺธารมฺมณํ ปีตี อวิขหนฺโต เกนจิ วาเตน (๔) กาลิ กตฺวา
ตฺสึเตสุ อุปฺปนฺโน อปฺราปฺริ ปุณฺณานิ กตฺวา เทวมนฺุสฺเสสุ
สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท ราชานํ พิมฺพิสาร์ ปฺฏิจฺจ
อมฺพปาลิยา กุจฺฉิมฺหิ ปฺฏิสนฺธี คณฺหิฯ

ราชา พิมฺพิสาร์ ทรุณกาเถ อมฺพปาลิยา รูปสมฺปตฺตี
สฺตฺวา สณฺชาตภาโส กติปฺยมนฺุสฺสปฺริวาริ อณฺวตกเวเสน
๑. ตาลิโปฏฺฐเก อัย ปาโจ นตฺถิ ตถา สพุทฺถฯ
๒. ม. ปฺสาทสฺวทฺฒนตฺถิฯ ๓. ม. คเหตฺวาฯ ๔. ม. โรเคนฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 314

เวสาลี อนุตวา เอกรตุตี ตาย สิวาสี กปเปลิ ฯ ตทา
อัย ตสุสา กุจฉิมุหิ ปฏิสนุธี อุกคเหสิ ฯ สา จ กพุกสุส
ปติภูจิตภาวํ ตสุส อาโรเจสิ ฯ

ราชาปี อุตตานํ ชานาเปตวา ทาทพพยุตตักํ ทตวา
ปกุกามิ ฯ สา กพุกสุส ปรีปากมนุวาย ปุตตํ วิชayi วิมโลตีสสุ
นามํ อโหสิ ปจจมา วิมลโกณทญโยติ ปณณายิตถ ฯ โส
วยปุตโต ภควโต เวสาลีคเมน พุทธานุภาวํ ทิสวา
ปสนนมานโส ปพพชิตวา กตปพุกิจุโจ วิปสุสนํ ปฏุจเปตวา
น จิรสเสว อรหตุตํ ปาปุณิ ฯ เตน วุตตํ อปทานे (๑)

วิปสุสี นาม ภควา โลกเชฏโง นราสโก
นิสินโน ชนกายสุส เทเสสิ อมตํ ปทํ ฯ
ตสุสาหํ ชมมํ สุตวาน ทิปทินทสุส ตาทิโน
โสณณปุปฺผานิ จตุตาริ พุทฺธสุส อภิโรปยิ ฯ
สุวณฺณจฺจนฺ(๒) อาสิ ยาวตา ปรีสา ตทา
พุทฺธธาภา จ สุวณฺณาภา อาโลโก วิปฺโล อหุ ฯ
อุทฺทจฺจิตโต สุมโน เวทชาโต กตญฺชลิ
ปีติสฺสชานโน(๓) เตสิ ทิฏฺฐชฺมมฺสุขาวโห ฯ
อายาจิตฺวาน สมฺพุทฺธิ วนฺทิตฺวาน จ สุพุพฺตํ
ปาโมชฺช ชนยิตฺวาน สกํ ภวฺนฺปาควิ(๔) ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๑๗/๒๑๕ ฯ ๒. สฺยา. ม. สุวณฺณจฺจนฺ ฯ
๓. สฺยา. ปีติสฺสชานโน ฯ ส. ปีติสฺสชานโน เจว ฯ
ม. ย. วิตุตฺติสฺสชานโน ฯ ๔. สฺยา. ภวฺนฺปาควิ ฯ

*เล่มที่ 25 สุตตมวคฺเค วิมลโกณฺฑณฺณคฺคเธรคาถาอาถรรพณ์ หน้า 315

ภวเน(๑) อุปวิภูโจหิ	พุทฺธเสฏฺฐิ อุนฺสุสฺริ
เตน จิตฺตปฺปสาเทน	ตฺตฺติตฺตํ อุปฺปชฺชหิ ฯ
เอกนวุติโต กปฺเป	ยิ ปุปฺปมฺภิโรปยิ
ทฺทคฺคตี นากิขานามิ	พุทฺธปฺปชฺชายิตฺถํ ผลิ ฯ
โสฬสาสีสุ ราชานโน	เนมิสมมตนามกา
เตตาลีเส อิติโต กปฺเป	จกฺกวัตฺตตี มหพฺพลา ฯ
กิลเสตา ฌาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ	กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อณฺญาปเทเสน	อณฺณํ พฺยาคโรนฺโถ
ทฺมวฺหยาเย อุปฺปนฺโน(๒)	ชาโต ปณฺฑิตเรตฺตนา
เกตฺตหา เกตฺตนาเยว	มหาเกตฺติ ปริสยิตี(๓)

กาถิ อภาสิ ฯ

ตฺตฺถ ทฺมวฺหยาเยติ ทฺมเนน อมฺเพน วฺหาตพฺพาย
อมฺพปาลิยาติ อตฺถโถ ฯ อาชาเร เจตฺติ ภูมฺมวจฺนํ ฯ
อุปฺปนฺโนติ ตฺตฺสสา กุจฺฉิยิ อุปฺปนฺโน อุปฺปชฺชมาโน(๔) จ ฯ
ชาโต ปณฺฑิตเรตฺตนาติ ธวลวตฺถชฺชตฺตา (๕) ปณฺฑิตเรตฺตติ
ปณฺญาเตน พิมฺพิสาร์เรตฺตนา เหตุญฺเตน ชาโต ตํ ปฏิจฺจ
นิพฺพุตฺตติ อตฺถโถ ฯ

อุปฺปนฺโนติ วา ปจฺมาภินิพฺพุตฺตติทฺตฺสนํ ฯ ตโต หิ ชาโตติ
อภิชาติทฺตฺสนํ ฯ วิชายนกาลโต ปฏฺจาย หิ โลเก ชาตโวหาโร ฯ

๑. สฺยา. ภวนํ ฯ ๒. สฺยา. ม. อุปฺปนฺโน ฯ ๓. ขุ. เถร. ๒๖/๒๐๑/๒๗๔ ฯ

๔. ม. อุปฺปนฺโน อุปฺปชฺชมาโน ฯ ๕. ส. ธวลวตฺถชฺชตฺตา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 316

เอตฺถ จ ทุมวฺหยาเย อูปฺปนฺโนติ อิมินา อตฺตํกํสฺนภาวํ
อปฺเนติ อนฺนํปติปฺตฺตํนํมฺปิ วิเสสํชคฺคสฺภาวญฺจ (๑) ทีเปติ ฯ
ชาโต ปญฺชเรตฺตฺนํติ อิมินา วิญฺญาตํปิตฺกทสฺสเนน ปรวํมฺภํ
อปฺเนติ ฯ

เกตฺตฺหาติ มานํปฺปหาเย ฯ มาโน หิ อุนฺณตฺติลฺกขณตฺตา
เกตฺตฺ วิยาติ เกตฺตฺ ฯ ตถา หิ โส เกตฺตฺกมฺยตาปจฺจุปฺกฺกฺชาโนติ
วฺจฺจติ ฯ

เกตฺตฺนาเยวาติ ปญฺญาเย เอว ฯ ปญฺญา หิ อนวชฺชชมฺเมสฺสุ
อจฺจุคฺคตฺตฺตฺเจน มาระเสนํปฺมทฺตฺเนน ปุพฺพกมฺมฺเจน จ อริยานํ
ชฺชา นาม ฯ เตนานํ ชมฺโม หิ อิติ นํ ชฺชิตฺติ ฯ

มหาเกตฺตํ ปฺริสฺยิตฺติ มหาวิสยตฺตํ มหนฺตํเสยฺยมา-
ชาติมานาติเกทโต พหโว จ มานํปฺปการา อิตฺเร จ กิลฺลชฺชมา
สมฺมุสฺสิตฺตฺตฺเจน เกตฺตฺเอตฺตฺสํติ มหาเกตฺตํ มาโร ปาปิมา ฯ
ตํ พลวิชฺชมน (๒) วิสยตฺติกฺกมฺนวเสน อภิกฺกวี นิพฺพิเสวํ อกาสิติ ฯ
มหาเกตฺตํ ปฺริสฺยิตฺติ อตฺตํนํ ปฺริ วิย ทสฺสเนนโต อญฺญาปเทเสน
อรหฺตฺตํ พุยาภาสิ ฯ

วิมลโกณฺทญฺญตฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ม. ...สมภวญจ ฯ ๒. ส. พล วิทฺธสัน... ฯ

อุกเขปกตวจนตเถรคาถาอาวณณา

อุกเขปกตวจนตสชาติ อายสมโต อุกเขปกตวจนตเถรสต
คาถาฯ กา อุปปตติ

โสปี กิร ปริมพุทธเสถ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสสขั ปุณณั อุปจินนโต อิตโต จตุนวเต กปเป
สิทฐตตสส ภควโต กาลเ กุลเกเห นิพพตติตวา วิณณตติ
ปตโต สตถาริ อุกทิสส ม่าถิ (๑) กโรนตสส ปุตตสส (๒)
เอกตถมภิ อถนตสส ถมภิ ทตวา สหายกัจจ อกาลิ ฯ
โส เตน ปุณณกมเมน เทวโลเก นิพพตติตวา อปราปริ
ปุณณานิ กตวา เทวมนุสเสส สัสนนโต อิมสมิ พุทธูปปาเท
สาวตถิยั อถนตสส พุราหณตสส ปุตโต หุตวา นิพพตติ
วจโนติสส โคตตโต อากตนามิ ฯ

โส สตถุ สนนติเก ชมมึ สุตวา ปฏิลทฐตทโร ปพพชิตวา
โกสตรภูเจ คามกาวาเส วสนนโต อากตาคตานิ ภิกขุณิ สนนติเก
ชมมึ ปริยาปุณาติ ฯ อัย วินโย อิทั สุตตุนตติ อัย อภิชมโมติ
ปน ปริจเจทัง น ชานาติ ฯ อถกทิวสั อายสมนตติ
ชมมเสนาปตี ปุจจิตวา ยถาปริจเจทัง สพพิ สลลกขลสิ ฯ
ชมมสจจัตติยา ปุพเพปิ ปิฎกาทิสมณณา ปริยตติสทฐมเม
วตถิตาเอว ยโต ภิกขุณิ วินยชราทิวหาโร ฯ โส
๑. สี่. สาลิ ฯ ๒. สี่. เอกสส ปุคสส ฯ ม. ปุคสส ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 318

เตปิฏกั พุทฺชวณั อุกฺคณฺหนุโต ปริปุจฺจณฺุโต ตตฺถ วุคฺเต
รูปารูปรมฺเม สลฺลทฺถเขตฺวา วิปฺสฺสนั ปฏฺจเปตฺวา สมฺมสนฺุโต
น จิรฺสุเสว อรหฺตฺตํ ปาปฺปณิ ๑ เตน วุคฺตํ อปทาน (๑)

สิทฺฐตฺถสฺส ภควโต มหาปุคฺคโณ(๒) อหุ
สรณั คตา จ เต พุทฺธั สทฺทหนฺติ ตถาคตฺ ๑
สพฺเพ สงฺกมฺม มนฺเตตฺวา มาถั(๓) กุพฺพนฺติ สตฺถุโน
เอกตฺถมฺภั อลภฺนฺตา วิจฺฉินฺนฺติ พุรฺหาวเน ๑
เตหิ อรณฺเณ ทิสฺวาน อุกฺกมฺม คณั ตทา
อณฺชสิ ปฺคคฺเหตุวาน ปริปุจฺจณิ(๔) คณั อหิ ๑
เต เม ปฏฺจจา วียากัสุ สีลวานฺุโต อุปาสกา
มาพั(๕) มยิ กตฺตุกามา เอกตฺถมฺโภ น ลพฺภติ ๑
เอกตฺถมฺมมฺ มมฺ เทถ อหิ ทสฺสามิ สตฺถุโน
อาหริสฺสามหิ ธมฺภั อปฺโปสฺสุกฺกา ภวานฺุเต เต ๑
เต เม ธมฺภั ปเวจฺฉิสฺสุ ปสนฺุนา ตฺถุจฺมานสา
ตโต ปฏฺฉินฺนฺวตฺติตฺวา อคมฺิสฺสุ สกั ฃริ ๑
อจิริ คเต ปฺคคฺคณ(๕) ธมฺภั อทาสหิ (๖) ตทา
หฺญโจ หฺญเจน จิตฺเตน ปจฺมมฺ อุตฺสเปสฺหิ ๑ (๗)

๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๔/๗๕ ๑ ๒. สฺยา. มหาปุคฺคโณ ๑

๓. สฺ. สาลิ ๑ ๔. สฺยา. ปริปุจฺจณิ ๑ ม. ปฏฺฉินฺนฺติ ๑

๕. สฺยา. ปฺคคฺคณ ๑ ๖. ม. โปราณ. อทาสหิ ๑

๗. สฺ. อุปเปสฺหิ ๑

*เล่มที่ 25 สุตตมวคเค อุกเขปคตวจจตเถรคาถาฉนวนนา หน้า 319

เตน จิตตปฺปสาเทน วิมานํ อุปฺปชฺชหํ
 อุพฺพิทฺธิ ภวานํ มยฺหํ สุตตญฺมํ สมฺมุคฺคํ ฯ
 วชฺชมานาสฺส เกรสีสุ ปริจาเรมฺหํ สทา
 ปญฺจปญฺญาสกปฺปมฺหิ ราชา อาสี ยโสธโร ฯ
 ตตฺถาปี ภวานํ มยฺหํ สุตตญฺมํ สมฺมุคฺคํ ฯ
 กุฎาการวรุเปตํ เอกตฺถมภํ มโนรมํ ฯ
 เอกวีสติกปฺปมฺหิ อุเทโน นาม ขตฺติโย
 ตตฺถาปี ภวานํ มยฺหํ สุตตญฺมํ สมฺมุคฺคํ(๑) ฯ
 ยํ ยํ โยนฺอุปฺปชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มานุสํ
 อนฺุโกมิ สพฺพเมตํ (๒) เอกตฺถมภสฺสึทํ ผลํ ฯ
 จตฺตุนฺวตฺติโต กปฺเป ยํ ถมฺภมทํ(๓) ตทา
 ทุคฺคตี นากิขานามิ เอกตฺถมภสฺสึทํ ผลํ ฯ
 กิเลสา ฉาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา กตฺกิจจตฺตา อกิลาสฺสกาเว จิตฺโต
 อตฺตโน สนฺตีกํ อุปฺคตानํ กหฺนฺจปฺพชิตานํ อนฺุภมฺปิ อุปาทาย
 เตปีฏฺกํ พุทฺธวณฺํ วิมฺลิตฺวา ฐมฺมํ เทเสสิ ฯ เทเสนฺุโต จ
 เอกทิวสํ อตฺตานํ ปรํ วิย กตฺวา ทสฺเสนฺุโต

อุกเขปคตวจจตสฺส สงฺกฺลิตฺตํ พฺนุหิ วสฺเสหิ
 ตํ ภาสตี กหฺนฺจานํ สฺนึสินฺโน อุพารปาโมชฺโชติ(๔)

๑. สฺยา. สฺลฺงกตํ ฯ ๒. ม. สฺขํ สพฺพิ ฯ

๓. สฺยา. ถมฺภมทํ ฯ ๔. ขุ. เถร. ๒๖/๒๐๒/๒๗๕ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 320

กาถิ อภาสิ ฯ

ตตถ อุกุเขปทวจลลสชาติ กตอุกุเขปวจลลสส ภิกขุโน
สนนุติเก วิสุ วิสุ อุกุคหิตั วินยปเทสั สุตตปเทสั อภิธมม-
ปเทสณจ ยถาปริจเจทั วินยสุตตาทิธมมานันเขว อุปริจิปิตวา (๑)
สขุณยานวเสน ตตถ ตตถเวว ปกขิปิตวา (๒) จิตวเจณนาคิ
อตุโถ ฯ กรณตถเถ หิ อิมิ สามีวจนัน ฯ

สงกถิตั พนุหิ วสุเสหิติ พนุเกหิ ตัวจลลเรหิ
สมปิญจนนวเสน ททเย จปิตั ฯ สงขลิตนตปิ (๑) ปาโจ สงขลิตั
วिय กถิ เอกาพทชวเสน วาจुकถิตั กถิ ฯ ยั พุทชวจนนตติ
วจนเสโส ฯ

ตนตติ ตั ปริยตติธมมัม ภาสติ กเถติ ฯ
กทญจानนตติ เตสั เขญยตาย วุตตัม ฯ
สุนิสินุโนติ ตสุมิ ธมเม สมมา นิจจโถ นิสินุโน
ลาภสกุการาทิ (๔) อปจจาสิสนุโต เกวลัม วิมุตตตายตนสิเสเยว จตวา
กเถตติ อตุโถ ฯ

เตนาห อุพารปาโมชโชติ ผลสมมาปตติสุขวเสน ธมม-
เทสนาวเสเนว จ อุปปนุนอุพารปาโมชโชติ ฯ วุตตัม เหน้

ยถา ยถาวุโส ภิกขุ ยถาสุตติ ยถापริยตติ

๑. สี่. อุปปริจจิปิตวา ฯ ๒. สี่. ปริกขิปิตวา ฯ ๓. สี่. จปิตั สงกถิตั

สงขลิตนตปิ ฯ ๔. สี่. ลาภสกุการาทินิ ฯ

*เล่มที่ 25 สตตมวคเค เมฆียตเถรคาถาวณณา หน้า 321

ชมม วิตุถาเรน ปเรสั เทเสติ ฯ ตถา ตถา โส
ตสมมี ชมเม ลภติ อตุถเวท [๑] ลภติ ชมมเวท ลภติ ชมมุปัสสิหิต
ปาโมชชนตืออาทิ ฯ
อุกขเปกตวจจตุเถรคาถาวณณา นิฏฐิตา ฯ

เมฆียตเถรคาถาวณณา

อนุสชาติ มหาวีโรติ อายสมโต เมฆียตเถรสฺส คถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ
อยมปี ปุริมพุทฺเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
กุสลพีชานี โรเปนฺโต อิติ เอกนวุเต กปฺเป วิปฺสฺสิสฺส ภควโต
กาเล กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺ ปาปฺนิ ฯ (๒) ตสมมี จ
สมเย วิปฺสฺสิ ภควา พุทฺธกิจฺจสฺส ปรีโยสานมากมฺม อายฺสจฺจขาริ
โอสฺสชฺชิ ฯ เตน ปจฺจวิกรมฺปาทีสฺส อุปฺปนฺเนสฺส มหาชโน ภิตตฺสิโต
อโหสิ ฯ

อถ นั เวสฺสวโณ มหาราชา ตมตฺถึ วิภาเวตฺวา
สมสฺสาเสสิ ฯ ตํ สุตฺวา มหาชโน สัเวลฺลปฺตฺโต อโหสิ ฯ
ตตฺถายิ กุลปฺตฺโต พุทฺธานุภาวํ สุตฺวา สตฺถริ สญฺชาต-
คารวพฺพุมาโน อุพาริ ปีติโสมนสฺสํ ปฏิสัเวเทสิ ฯ โส เตน
ปฺปญฺญกมฺเมเน เทวมนุสฺเสสฺส สัสรนฺโต อิมสมมี พุทฺธูปฺปาเท
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ลภติ ชมมเวทนฺติ ทิสฺสติ ฯ
๒. สึ. ปตฺโต ฯ

*เล่มที 25 เอกนป้าตวณณนา หน้า 322

กปิลวตฺตฺสุมิ สากิยราชกุเล นิพฺพตฺติ ตสฺส เมฆิโยติ นามิ
อโหสิ ฯ

โส วยปฺปตฺโต สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ภควนฺตํ
อุปฺภฺจหนฺโต ภควติ ชาลิกายิ วิหรนฺเต กิมิกาลาย (๑) นทียา
ตีเร รมณิยํ อมฺพวนํ ทิสฺวา ตตฺถ วิหริตฺถกาโม เทว วาเร
ภควตา วาเรตฺวา ตติยวารี วิสฺสชฺชิตฺโต ตตฺถ คนฺตฺวา
มิจฺฉาวิตกฺกมฺกฺขิกาทิ ขชฺชมาโน จิตฺตสมาริ อลภิตฺวา สตฺถุ
สนฺติกํ คนฺตฺวา ตมตฺถํ อารโจะติ ฯ

อถสฺส ภควา อปริปกฺกาย เมฆิย เจโตวิมุตฺติยา
ปญฺจ รมฺมา ปริปากาย สํวตฺตฺนตฺติอาทินา โอวาทํ
อทาสิ ฯ โส ตสฺมิ โอวาทে จตฺวา วิปฺสฺสนํ วทฺฺฒตฺวา
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๒)

ยทา วิปฺสฺสิ โลกฺโก โย อายุสฺสงฺขาร โมสฺสชฺช
ปจฺวิ สมฺปกมฺปิตฺถ เมทนี ชลเมขลา ฯ
โอตฺตํ(๓) วิคตํ(๔) มยฺหํ สุวิจิตฺตวภูตฺกํ (๕)
ภวานมฺปิ ปกมฺปิตฺถ พุทฺธสฺส อายุสฺสงฺขเย ฯ
ตาโส มยฺหํ สมฺปฺปนฺโน ภวานे สมฺปกมฺปิเต
อุปฺปาโท นุ กิมตฺถาย อาโลโก วิปฺโล อหุ ฯ (๖)

๑. สี่. กิปลุติกาย ฯ ๒. พุ. อ. ๓๒/๑๑๕/๒๑๗ ฯ
๓. สุยา. โอคตํ ฯ ๔. ม. ปาลีย วิตฺถตฺนตฺติ ทิสฺสตี ฯ
๕. สุยา. สฺจิจิตฺตํ ปปญฺจกํ ฯ ๖. สี่. โลโก จ วิปฺโล อหุ ฯ

*เล่มที่ 25 สตุตมวคเค เมฆิมยตุเถรคาถาวณณา หน้า 323

เวสสุวโณ อีธาคุมม นิพพาเปสิ มหาชน
 ปาณภูเต(๑) ภัย นตุถิ เอกคคา โหถ สัฎตา(๒) ฯ
 อโห พุทุโธ อโห ฐมโโม อโห โน สตุถุ สมปทา
 ยสุมิ ออุปชชมานมहि ปจวี สมปคมปติ ฯ
 พุทุธานุภาวํ กิตตะเตตวา กปปี สคคุมहि โมทหํ
 อวเสเสสุ กปเปสุ กุสลํ จริตํ มยา ฯ
 เอกนวุติโต กปเป ยํ สลณมลลภี ตทา
 ทุคคตี นากิขานามิ พุทุธสลณายิทํ ผลํ ฯ
 อิตโต จุทุทสกปมฺหิ ราชา อาสี ปตาปวา
 สมิโต นาม นามเนน จกกวตฺติ มหพฺพลอ ฯ
 กิเลสา ฉापิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทุธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตุตํ ปน ปตฺวา สตุถุ สมมุขา โอวาทํ ลกิตฺวา
 มยา อรหตุตํ อธิคตฺนตุติ อณฺณํ พุยากรโธนฺโต
 อนุสาสิ มหาวิโร สพฺพฐมฺมาน ปารคฺค
 ตสฺสาหํ ฐมฺมํ สุตฺวาน วิหาสี สนฺนติเก สโต
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทุธสฺส สาสนฺนติ(๓)

คากํ อภาสิ ฯ

ตตุถ อนุสาสิติ อปริปกฺกาย เมฆิมย เจโตวิมุคฺติยา
 ปณฺจ ฐมฺมา ปรีปกาถ สัวตฺตฺนตุติอาทินา โอวาทิ

๑. สฺยา. ปาณภูตํ ฯ ๒. สฺยา. สคารวา ฯ

๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๐๓/๒๓๕ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတวรรณนา หน้า 324

อนุสิญฺจ อทาสี ฯ

มหาวิโรติ มหาวิกุกนโต วิริยปารมิปาริปุริยา จตุรงค-
สมนฺนาคตวิริยาธิญฺจนาเนน อนนฺยสาธาเรณ(๑)จตุพฺพิชสมมป-
ปธานสมปตฺติยา จ มหาวิโรติ อตฺโต ฯ

สพฺพชมฺมาน ปารคฺคฺติ สพฺพเสถจฺ เถยฺยชมฺมานํ ปารี
ปริยฺนตํ ฅาณคฺมเนน คโต อธิคโตติ สพฺพชมฺมาน ปารคฺค
สพฺพณฺณตฺติ อตฺโต ฯ สพฺเพสํ วา สงฺขตชมฺมานํ ปารคฺคตํ
นิพฺพานํ สยฺมญฺญาเนน คโต อธิคโตติ สพฺพชมฺมาน ปารคฺค ฯ (๒)

ตสฺสสํ ฅมฺมํ สุตฺวานาติ ตสฺส พุทฺธสฺส ภควโต
สามุกกํสิกํ ตํ จตฺตจจชมฺมํ สฺฉิตฺวา ฯ

วิหาสี สฺนฺติเกติ อมฺพเวเน มิจฺฉาวิตกฺเกหิ อฺปทุทฺโต
จาลิกา (๓) วิหาริ คนฺตฺวา สตฺถุ สมิเปเยว (๔) วิหาสี ฯ

สโตติ สติมา สมถวิปฺสฺสนาภาวนาย อฺปฺมตฺโตติ
อตฺโต ฯ

อหนฺติ อิทํ ยถา อนฺุสาสีติ เอตฺถ มนฺติ เอวํ วิชฺชา
อนฺุปฺตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ เอตฺถ มยาติ

๑. สี่. อนนฺยสาธาเรณ... ฯ ๒. สี่. สพฺพชมฺมาน ปารคฺคฺติ สพฺเพสํ

วา สงฺขตชมฺมานํ ปารคฺคตํ นิพฺพานํ สยฺมญฺญาเนน คโต สพฺเพสํ

เถยฺยชมฺมานํ ปารี ปริยฺนตํ ฅาณคฺมเนน คโต อธิคโตติ สพฺพชมฺมาน

ปารคฺคฺติ สพฺพณฺณตฺติ อตฺโต ฯ ๓. สี่. วาลิกา ฯ ๔. สี่. สฺนฺติเกเยว ฯ

*เล่มที่ 25 สุตตมวคเค เมฆิมยตุเถรคาถาวณณา หน้า 325

ปริณามตพพิ ฯ กติ พุทธสฺส สาสนฺนติ จ อิมินายถาวุตฺตํ
วิชชาตฺตยานุปรตฺติเมว สตฺถุ โฉวาทปฏิกรณภาวทสฺสเนน
ปริยายนฺตเรณ ปกาเสติ ฯ สीलฺกขณฺธาทีปริปฺรณเมว (๑) หิ สตฺถ
ุ สาสนการิตา ฯ

เมฆิมยตุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

เอกขมฺมสวณियตุเถรคาถาวณณา

กิลเสา ฉาปีตา มยฺहनฺติ อายสฺมโต เอกขมฺม-
สวณियตุเถรสฺส คาถา ฯ กา อุปรตฺติ

โส กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กाले รุกฺขเทวตา
หฺตุวา นิพฺพุตโต กติปเย ภิกฺขุ มกฺกมุพฺเห มหาอรญฺเณ (๒)
วิจฺรนฺเต ทิสฺวา อนุกมฺปมาโน อตฺตโน ภวนโต โอตฺริตฺวา
เต สมสฺสาเสตฺวา โภเชตฺวา ยถาธิปฺเปตฺตฺจฺจํ ปาเปสิ ฯ
โส เตน ปุณฺณกมฺเมเน เทวมนฺุเสสฺสุ สฺสรนฺโต กสฺสเป
ภควติ โลเก อุปรชฺชิตฺวา กตพฺพุทฺทกิจฺเจ ปรีนิพฺพุเต ตสฺมี
กाले พาราณสีราชา กิถิ นาม อโหสิ ฯ

ตสฺมี กาลงฺกเต ตสฺส ปุณฺณินฺทราชา (๓) นาม ปฺตุโต
อาสิ ฯ ตสฺส สุยาโม นาม ฯ ตสฺส ปฺตุโต

๑. สี่. สीलฺกขณฺธาทีปริปฺรณณา ฯ ๒. ม. มหาอรญฺเณ ฯ

๓. สี่. ปุณฺณินฺทโร ราชา ฯ ๔. ม. สุยาโม ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတวรรณนา หน้า 326

กิกิพรหมทโต นาม หุตฺวา รชฺช การณฺโต สาสเน
อนฺตรหิตे चम्मसुवनं ओलणฺโต โย चम्मं เทเสติ ตสฺส
สत्สहसฺสํ (๑) ทมฺมิตี โฆสาเปตฺวา เอกมฺปี चम्मกถิกं ओलणฺโต
มยฺหํ ปีตามหาทีนํ (๒) กाले चมฺโม สํวตฺตติ चम्मกถิกา सुत्ता
อเหตุ ๑

อิทานิ ปน จตุปฺปติกคาถามตฺตมฺปี กเถนฺโต ทูลลโก ๑
ยาว चम्मสมณฺณาน วินสฺสติ ดาวเทว ปพฺพชิสฺสามิถิ
รชฺชํ ปหาย หิมวณฺตํ อุทฺทิสฺส จจฺฉนฺตํ สกฺโก เทวราชา
อาคณฺตฺวา อนิจฺจา วต สงฺขาราทิ คาถาย กเถตฺวา (๓)
นิวตฺเตสิ ๑ โส วตฺติตฺวา ปฺลณฺณํ กตฺวา เทวมนฺุเสสฺสุ สัสนฺโต
อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท เสตพฺยนคเร เสฏฺฐิจฺจุเล นิพฺพตฺติตฺวา
วยปฺตฺโต ภควติ เสตพฺยนคเร สีสปาวเน วิหรนฺเต สตฺถาริ
อุปสงฺกมิตฺวา วณฺทิตฺวา เอกมณฺตํ นิสีทิ ๑

ตสฺส สตฺถา อชฺฉมาสยฺ โอลเถตฺวา อนิจฺจา วต
สงฺขาราทิ อิมาย คาถาย चम्मं เทเสสิ ๑ ตสฺส ตตฺถ
กตาธการตฺาย โส อนิจฺจสณฺณาย ปากถฺตรํ หุตฺวา อุปฺภูจิตฺาย
ปฺภูทิสฺสเวโก ปพฺพชิตฺวา สมมสนํ (๔) ปฺภูจเปตฺวา ทุกฺขสณฺณํ
อนตฺตสณฺณญจ มนสิโกโรนฺโต วิปฺสสนํ อุสฺสุกฺกาเปตฺวา อรหตฺตํ

๑. ม. สหสฺสํ ๑ ๒. ม. ปีตฺปีตามหาทีนํ ๑

๓. ม. คาถาย चम्मं กเถตฺวา ๑ ๔. ม. चम्मสมมสนํ ๑

*เล่มที่ 25 สตุตมวคเค เอกธมมสวณียตเถรคาถาวณณนา หน้า 327

ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส สาวกา วณจารีโน
 วิปฺปนภฺจฺจา (๒) พุรหารณฺเณ อนฺธาว อนฺนุสฺสเร ๑ (๓)
 อนฺนุสฺสริตฺวา สมฺพุทฺธํ ปทุมุตฺตรนํายกํ
 ตสฺส เต มุณีโน ปุตฺตา วิปฺปนภฺจฺจา มหาวเน ๑
 ภวานา โอรุหิตฺวาน อคมี ภิกฺขุสนฺตํ
 เตสํ มคฺคณฺจ อจิกฺขี โภชนณฺจ อทาสหํ ๑
 เตน กมฺเมน ทิปฺทินฺท โลกเชฏฺฐ นรําสภ (๔)
 ชาตฺยา สตุตฺวสุสฺสว (๕) อรหตุตมปาปฺณิ ๑
 สจกฺขุ นาม นามเน ทฺวาทส จกฺกวตฺติโน
 สตุตฺตรตนสมฺปนฺนา ปณฺจกปฺปสเต อิตฺ ๑
 กิเลสํ ฌาปิตา มยฺหํ ๑เป ๑ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ๑

ตสฺส เอเกเนว ธมฺมสฺสวเนน นิปฺพนนฺกัจจตุตา
 เอกธมฺมสวณฺเียวเตวว สมณฺญา อโหสิ ๑ โส อรหา หุตฺวา
 อณฺณํ พุยากรโณโต

กิเลสํ ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 วิกฺขีโณ ชาตีสฺสาโร นตฺถิ ทานิ ปุณฺพภโวติ (๖)

- # ๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๒๐/๒๑๘ ๑ ๒. สී. วิปฺพลทฺธา ๑
- # ๓. สฺยา. ม. อนฺนุสฺสยเร ๑ สී. อนฺนุปฺปิตฺยเร ๑ ๔. โปราณ.
- # ทิปฺทินฺท โลกเชฏฺฐ นรําสภ ๑ ๕. สฺยา. สตุตฺวสุสฺเสน ๑
- # ม. สตุตฺวสุสฺสว ๑ ๖. ขุ. เถร. ๒๖/๒๐๔/๒๓๕ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 328

กาถิ อภาสิ ฯ

ตตฺถ กิเลสํติ ยสฺมี สนนฺตํเน อุปฺปนฺนา ตํ กิเลสํติ
วิพาเชนฺติ อุปฺตํเปนฺติ วาติ กิเลสํ ราคาทโย ฯ
ฉาปีตํติ อินฺทคฺคินา วิย รุกฺขจฺจนาทโย อริย-
มคฺคณาณคฺคินา สมฺมํ ททฺธมา ฯ
มยฺहनฺติ มยา มม สนนฺตํเน วา ฯ
ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตาติ กามกมฺมภวาทโย สพฺเพ ภวา
สมฺมคฺคาณฺตี กิเลสํนํ ฉาปีตตฺตา ฯ สติ หิ กิเลสวฺภูณฺ
กมฺมวฺภูณฺ ภวิตพฺพิ ฯ กมฺมภวานํ สมฺมุตฺตาเอว จ
อุปฺตติภวาปี สมฺมุตฺตาเอว อนุปฺตติธมฺมตฺยา อปาทิตตฺตา ฯ
วิกฺขิโณ ชาตีสฺสาโรติ ชาตืออาทิกอ
ขณฺธานนฺจ ปฏฺิปาณฺี ธาตุอายตฺนํน จ
อพฺโพจฺฉินฺนํ วตฺตมํนา สฺสาโรติ ปวฺจจฺตีติ
วตฺตลกฺขโณ สฺสาโร วิเสสโต จิโณ ตสฺมา นตฺถิ ทานี
ปฺนพฺภโว ฯ ยสฺมา อายตี ปฺนพฺภโว นตฺถิ ตสฺมา วิกฺขิโณ
ชาตีสฺสาโร ฯ ตสฺมา จ ปฺนพฺภโว นตฺถิ ยสฺมา ภวา สพฺเพ
สมฺมุตฺตาติ อวตฺเตตฺวา วตฺตพฺพิ ฯ อถวา วิกฺขิโณ ชาตีสฺสาโร
ตโตเอว นตฺถิ ทานี ปฺนพฺภโวติ โยเชตพฺพิ ฯ
เอกธมฺมสวณฺียตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺจिता ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 329

เอกทานิยตุเถรคาถาวรรณนา

อริเจตโส อปฺปมชฺชโตติ อายสุมโต เอกทานิยตุเถรสฺส
คาถาฯ กา อฺปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาริกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปฺนิสฺสยํ ปฺญณํ อฺปจฺฉินฺนโต อตฺถทสฺสิสฺส ภควโต
กาเล ยกฺขเสนาปฺตี หุตฺวา นิพฺพุตโต สตฺถริ ปฺรินิพฺพุเต
อลาภา วต เม ทฺลลภํ วต เม โยหํ สตฺถุชฺรมาณกาเล
ทานาทีปฺญณํ กาคฺ์ นาลตฺถนฺตฺติ ปฺริเทวโสภมาปฺนโน (๑) อโหสิ ฯ

อถ นํ สากโร นาม สตฺถุ สวโก โสกํ วิโนเทตฺวา
สตฺถุ ญฺปฺปชฺชาຍํ นิโยเชสิ ฯ โส ปณฺจ วสฺसानิ ญฺปฺปชฺเชตฺวา
ตโต จฺโต เตน ปฺญณฺเณน เทวมนฺนุสฺเสสฺสเอว สฺสรนฺโต
กสฺสปสฺส ภควโต กาเล กุลเคเห นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญตฺ
ปฺตฺโต กालน กาลํ สตฺถุ สนฺตํ อฺปสฺงกมฺิ ฯ ตสฺมี จ สมเย
สตฺถา อริเจตโสติ คาถาย สวเก อภินฺหํ โอวทฺิ ฯ
โส ตํ สุตฺวา สทฺธาชาโต ปพฺพชฺิ ฯ ปพฺพชฺิตฺวา จ ปน
ตเมว คาลํ ปฺนปฺปฺนํ ปฺริวตฺเตติ ฯ โส ตตฺถ วิตีวสฺส-
หสฺसानิ สมณชฺรมํ กโรนฺโต ฃาณสฺส อปฺริปกฺกตฺตา วิเสสํ
นิพฺพุตฺเตตฺถุ นาสกฺขิ ฯ ตโต ปน จฺโต เทวโลเก นิพฺพุตฺติตฺวา
อปฺราปฺริ สฺคตฺติสฺสเยว สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท สวตฺถึ
๑. สฺ. ปฺริเทวโสภมาปฺนโน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 330

วิภวสมปนนุสส พุราหุมนุสส ปุตุโต หุตฺวา นิพฺพตฺโต วิญญุตฺ
ปตฺวา เซตวนปฏิกุคคหณสมเย พุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา ปฏฺฐิตทฺร-
สทฺโธ ปพฺพชิตฺวา กตปฺพพิกิจฺโจ อรณฺเณ วิหรนฺโต สตฺถ
สนฺติกํ อคฺมาสิ ฯ ตสมฺมิจฺจ สมเย สตฺถา อายสฺมนุตฺ สารีปฺตฺตํ
อตฺตโน อวิทฺุเร อธิจิตฺตมฺนุยฺตฺตํ ทิสฺวา อธิเจตฺโตติ อิมํ
อุทานํ อุทานนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา อโย จิรกาลํ ภาวนาย (๑)อรณฺเณ วิหรนฺโตปี
กาเลน กาลํ ตเมว คาลํ อุทานนฺติ เตนฺสฺส เอกุทานิโยติ
สมณฺญา อุทปาที ฯ โส อเถกทิวสํ จิตฺเตกคฺคตํ ลภิตฺวา
วิปฺสฺสนํ วทฺฺฒเตว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

อตฺถทสฺสิมฺหิ สุกเต นิพฺพเต สมฺนนฺตรา
ยกฺขโยนึ อูปฺพชึ ยสํ ปติโต จหํ ตทา ฯ
ทฺลลภํ(๑) วต เม อาสิ ทฺปฺปภาตํ ทฺรฺกฺจิตํ
ยํ เม โภเก วิชฺชมาเน ปรีนิพฺพายิ จกฺขุมา ฯ
มม สกฺกปฺปมณฺญา ย สาคโร นาม สาวโก
มมฺทฺรฺตฺริตฺกามो โส อากจฺฉิ มม สนฺติกํ ฯ
กึ นฺุ โสจสิ มา ภายิ จร ฐมฺมํ สฺมุเชต
อนฺุปฺปทินฺนา พุทฺเชนย สพฺเพสํ พิชฺสมปทา(๔) ฯ

๑. สี่. จิรกาลภาวิตภาวนาย ฯ ๒. พุ. อ. ๓๒/๑๒๑/๒๑๕ ฯ

๓. สุยา. ม. ทฺลลทฺธิ ฯ ๔. สุยา. วิชฺชสมปทา ฯ

*เล่มที่ 25 สุตตมวคเ เอกุทานียตเถรคาถา หน้าที่ 331

โย เจ ปุเรย(๑) สมพุทฐิ ตัญญนต(๒) โลกนายกั
ธาตุ สาสปมตมปิ นิพพุตสุสาปี ปุชเย ฯ
สเม จิตตปฐาตมहि สมิ ปุณณิ มหคคต
ตสุมา ฐปี กริตวาน ปุเชहि ชินธาตุโย ฯ
สาครสุส วโจ สุตวา พุทธฐปี อกาสห
ปญจวสุเส ปริจรี มุณีโน ฐปมุตตม ฯ
เตน กมเมน ทิปทินท โลกเชฏฐ นราสภ
สมปตตี อนุ โภตวาน อรหตตมปาปณี ฯ
ฐริปญญา จ จตตาโร สุตตกปฐเต อโต
สตุตตตสมปนนา จกกวตตี มหพพลา ฯ
กิลเสา ฆาปีตา มยหิ ฯเปฯ กต พุทธสุส สาสนนุติ ฯ

อรหตต ปน ปตวา วิมุตตีสูเชน วิหรนโต เอกทิวส
อายสมตา ฐมมภนุฑาการิเกน ปฎิภานัน วิมสิตุ อาวุโส
มยหิ ฐมม ภาณิหิติ อชฎิภูโจ จิรกาลปริจิตตตา
อชิเจตโส อปฐมชชโต
มุณีโน โมนปเสสุ สิกขโต
โสกา น ภวนุติ ตาทิโน
อุปสนตสุส สทา สมมโตติ (๓)

อิมเมว กาคิ อภาสิ ฯ

๑. สุยา. จ. ปุชเยย ฯ ๒. ย. สิกขตติ ฯ ๓. พ. เถร. ๒๖/๒๐๕/๒๗๕ ฯ

*เล่มที 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 332

ตตถ อธิเจตโสติ อธิจิตตวโต สพุพจิตตานัน อธิเกน
อรหตตผลจิตเตน สมนุณากตสสาตี อตุโถ ๑

อปปมชชโตติ นปปมชชโต อปปมาเทน อนวชชชมเมสุ
สาตจกิริยาย สมนุณากตสสาตี วุตตัม โหตี ๑

มุนินนตี โย มุณาตี อุกโต โลเก มุนิ เตน ปววจจตีตี
เอวั อุกยโลกมุนเนน วา โมนัน วุจจตี ฉาณัน เตน อรหตต-
ผลปญญาสงขาเตน โมนเนน สมนุณากตตาย วา จีณาสโว
มุนิ นาม ตสส มุนินโน ๑

โมนปเถสุ สิกขโตติ อรหตตฉาณสงขาตสส โมนสส
ปเถสุ อูปายมกเถสุ สตตตีสโพธิปักขิชชมเมสุ तीสุ วา สิกขาสู
สิกขโต ๑ อิถยจ ปุพพภาคปฏีปทำ คเหตุวา วุตตัม ๑
ปรินิฏจितสิโกโข หิ อรหา ตสุมา เอวั สิกขโต อิมาย
สิกขาย มุนิภาวั ปตตสส มุนินนตี เอวเมตถ อตุโถ
ทญฺจพุโพ ๑ ยสุมา เจตเทวั ตสุมา เหญจิมมกคผลจิตตานัน
วเสน อธิเจตโส จตฺตจฺจสมโพธิปฏีปตฺตีย อปปมาทวเสน
อปปมชชโต อคคมกคฉาณสมนุณากเมน มุนินนตี เอวเมเตสั
ปทานัน อตุโถ (๑) ยุชชตีเยว ๑ อถวา อปปมชชโต สิกขโตติ
ปธานเหตุ อกขาตาคี ทญฺจพุพา ๑ ตสุมา อปปมชชชนเหตุ
สิกขชนเหตุ จ อธิเจตโสติ อตุโถ ๑

๑. สี่. เอวัเปตถ สมปทานวเสน อตุโถ ๑

*เล่มที่ 25 สุตตมวคเ เอกุทานิยตุเถรคาถาวณณา หน้า 333

โสกา น ภวนฺติ ตาทิโนติ ตาทิสสุส จีณาสมฺนิโน
อพฺภนฺตเร อิกฺขวิโยคาทิวตฺตูกา โสกา จิตฺตสนฺตาปา น
โหนฺติ ฯ อถวา ตาทิโนติ ตาทิลกฺขณปฺตฺตฺสฺส อเสกฺขมฺนิโน โสกา
น ภวนฺตีติ ฯ

อุปฺสนฺตฺสฺสชาติ ราคาทินฺ อจฺจนฺตฺสฺสเมน อุปฺสนฺตฺสฺส ฯ
สทา สตีมฺโตติ สติเวปฺลุลปฺตฺตฺติยา นิจฺจกาลี สติยา
อวิรหิตฺสฺส ฯ

เอตฺถ จ อธิเจตฺโตติ อิมินา อธิจิตฺตฺติศึกษา อปฺ-
ปมฺชฺชฺโตติ อิมินา อธิสึลฺศึกษา มฺนิโน โมนปฺเถสุ ลิกฺขฺโตติ
เอเตหิ อธิปฺญญาสิกฺขา ฯ มฺนิโนติ วา เอเตน อธิปฺญญาสิกฺขา
โมนปฺเถสุ ลิกฺขฺโตติ เอเตน ตาสึ โลกุตฺตรสิกฺขานํ
ปฺพุพฺพาคปฺปฏิปทา โสกา น ภวนฺตีติอาทีหิ ลิกฺขา-
ปาริปุริยา อานิสฺสตา (๑) ปกาสิตาท เวทิตฺพุฬฺ ฯ อยมเวจ
เถรสฺส อญฺญาพฺยากรณคาถา อโหสิ ฯ

เอกุทานิยตุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สี. อานิสฺสตา ฯ

ฉนุนตเถรคาถาวณณา

สุตฺวาน ฌมฺมํ มหโต มหารสนฺติ อายสฺมโต

ฉนุนตเถรสฺส คาทาฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภฺวณฺณปนิสฺสยํ ปฺลยณฺ์ อุปฺจินฺนโต สิทฺทตฺถสฺส ภควโต กाल
กฺลเกเห นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺญตฺติ ปตฺโต เอกทิวสํ สิทฺทตฺถ
ภควนฺตํ อณฺฺตริ รุกฺขมฺมถํ อุปฺกจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต
มฺหุสฺสมฺพสฺสํ ปณฺณสนฺนถริ สนฺนถริตฺวา อทาสีฯ ปฺปฺเพหิ จ
สมนตโต โอกิริตฺวา ปฺช อทาสีฯ โส เตน ปฺลยณฺกมฺเมน
เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา ปฺนปี อปฺราปฺริ ปฺลยณฺานิ กตฺวา
สฺกตีสฺสเยว สฺสรนฺโต อมฺหากํ ภควโต กाल สฺทฺทฺโรทฺน-
มหาราชสฺส เกเห ทาสียา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฉนฺโนตฺติสฺส
นามํ อโหสิ โปธิสฺตฺเตน สหชาโตฯ

โส สตฺถุ ฉาตีสมาคเม ปฺกฺกิลทฺทฺสทฺโร ปฺพพฺชิตฺวา ภควติ
เปเมน อมฺหากํ พฺพุโร อมฺหากํ ฌมฺโมติ มมตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา
สิเนหํ ฉินฺทิตฺตํ อสฺกโกณฺโต สมณฌมฺมํ อกตฺวา สตฺถริ
ปฺรินิพฺพเต สตฺถารา อาณตฺตวิธินา กเตน พฺรหฺมทณฺเฑน
สนฺตชฺชิตฺโต สํเวกฺปฺปตฺโต หุตฺวา สิเนหํ ฉินฺทิตฺวา วิปฺสฺสนฺโต
น จิเรเนว อรหตฺตํ ปาปฺณิฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

๑. พ. อ. ๓๒/๑๐๐/๑๕๗ ฯ

*เล่มที่ 25 สุตตมวคฺเค ฉนฺนตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 335

สีทฺฐตฺถสฺส ภควโต อทาสี ปณฺณสนฺนํ
สมนฺตา อุปหารณฺจ กุสุมํ โอกีรี อหํ ฯ
ปาสาทเว कुณฺ(๑) รรมํ อนุโกมิ มหารหํ
มหคฺขมานิ จ ปุปฺผานิ สยเนภิสวฺนฺติ (๒) เม ฯ
สยเนหํ ตฺวภูฏามิ วิจิตฺเต ปุปฺผสนฺนํ
ปุปฺผภูฏิจิ จ สยเน อภิวสฺสตี ตาวเท ฯ
จตฺตุนฺนวุติโต กปฺเป อทาสี ปณฺณสนฺนํ
ทฺถคฺคิ นากิขานามิ สนฺนตฺถสฺส อิทํ ผลํ ฯ
ติณฺสนฺนตฺถกา(๓) นาม สตฺเตเต จกฺกวตฺติโน
อิโต เต ปณฺจเม กปฺเป อุปฺปชฺชิสฺส ชนาธิปา ฯ
กิลเสตา ฉापิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนํ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิมุตฺตिसฺสสนฺตปฺปิโต ปิตีเวควิสฺสภูจฺ (๔)

อุทานํ อุทานนฺโต

สุตฺวาน ธรรมํ มหโต มหารสํ
สพฺพญฺญตฺตญฺญาวเรน เทสิตํ
มคฺคํ ปชฺชิสฺส อมตฺสฺส ปตฺติยา
โส โยคกฺขเมมฺสฺส ปถสฺส โกวีโทธิ(๕)

๑. สุยา. ปาสาทเว จ कुหํ ฯ สี. จตุโร ฯ ๒. สุยา. สยเนภิวสฺสสนฺติ ฯ

๒. สยเนภิสวฺนฺเต ฯ ๓. สุยา. จิตาสนฺนตฺถกา ฯ

๔. สี. ปิตีเวควิสฺสภูจฺ ฯ ๕. พุ. เถร. ๒๖/๒๐๖/๒๗๕ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 336

คาคิ อภาสิ ฯ

ตตต สุตวานาติ สุนิตฺวา โสเตน กเหตุวา โอหิตโสโต

โสตทวารานุสาเรน อุปธาเรตฺวา ฯ

ธมฺมนฺติ จตฺสจฺจธมฺมํ ฯ

มหโตติ ภควโต ฯ ภควา หิ มหนฺเตหิ อุปารตเมหิ

สีลาทิกุณฺเหหิ สมฺนฺนาคตตฺตา สเทวเกน โลกเกน วิเสสโต

มหนฺนียตฺยา จ มหาติ วุจฺจติ ยา ตสฺส มหาสมฺโณติ

สมฺมยฺวา ชาตา ฯ นิสฺสกกฺวจฺจนฺนเจตฺติ มหโต ธมฺมํ

สุตฺวานาติ ฯ

มหารสนฺติ วิมฺตฺติรสฺส ทายกตฺตา อุปารรสี ฯ

สพฺพยฺยตฺตยฺยวเรน เทสิตฺนฺติ สพฺพํ ชานาตีติ สพฺพยฺย

ตสฺส ภาโว สพฺพยฺยตฺตา ฯ ฅาณเมว วริ ฅาณฺสุ วา

วรนฺติ ฅาณวริ สพฺพยฺยตฺตา ฅาณวริ เอตฺสฺสาติ สพฺพยฺยตฺตยฺยวโร ภควา ฯ

เตน สพฺพยฺยตฺตยฺยวโรสงฺฆาตอกฺกยฺยวเรน วา ฅรณฺญเตน เทสิตํ

กถิตํ ธมฺมํ สุตฺวานาติ โยชฺนา ฯ ยํ ปเนตฺถ วตฺตพฺพํ ตํ

ปรมคตฺที่ปนียํ อิติวฺตฺตกาวรรณนํ วุตฺตนเยน เวทิตพฺพํ ฯ

มกฺกนฺติ อญฺจํกิกํ อริยมกฺกํ ฯ

ปปฺชชฺนฺติ ปฏฺธิปฺชชฺนี ฯ

อมตสฺส ปตฺติยาติ นิพฺพานสฺส อธิคฺมาย อุปายญฺตํ

ปฏฺธิปฺชชฺนฺติ โยชฺนา ฯ

*เล่มที่ 25 สตุตมวคเค ฉนนตุเถรคาถาฉนณา หน้าที่ 337

โสดิ โส ภควา ฯ

โยคกขเมสส ปถสส โกวโทธิ จตุหิ โยเคหิ อนุปทุตสส
นิพพานสส โย ปโถ ตสส โกวโทธิ ตตุถ สุกสโล ฯ อัย
เหตุถ อตุโถ ภควโต จตุสจเจตสนัน สตุวา อมตาทิคมุพายมคค
อหิ ปฎิปชชี ปฎิปชชนมคค มยา กตฺ โสเอว ปน ภควา
สพพธา โยคกขเมสส ปถสส โกวโทธิ ปรสนตानเน วา ปรมเนสุ
กสโล ยสส สัวิธานมาคมม อหมิ มคค ปฎิปชชินฺติ ฯ อยเมว
จ เถรสส อณฺณาพยากรณกาธา อโหสีติ ฯ

ฉนนตุเถรคาถาฉนณา นิฎฺฐิตา ฯ

ปณฺณตุเถรคาถาฉนณา

สีลเมวาทิ อายสมโต ปณฺณตุเถรสส กาธา ฯ กา
อุปฺปตฺติ
โสปิ ปุริมพทุเรสุ กตาทิกาโร ตตุถ ตตุถ ภเว
วิวญฺญูปนิสฺสขํ กุสลํ อุปจันนุโต อิตฺโต เอกนฺนุเต กปฺเป
พทุเรสุญฺเฐ โลเก พุราหฺมณฺกุเล นิพพตฺติตุวา วยปฺปตฺโต
พุราหฺมณฺสิปฺเปสุ นิปฺพตฺตี ฉนฺตฺวา (๑) กามเส อาทินนํ ทิสฺวา
ฉรวาวัส ปหาย ตาปสพพชชํ ปพพชิตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส
ปณฺณกฺฎฺฐิ กตุวา วาสํ กปฺเปสิ ฯ
๑. สี. ปตุวา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 338

ตสฺส วสณฺณจฺานสฺส อวิหฺเร เอกสฺมี ปพฺภาร
ปจฺเจกพฺพุโ อปาธิโก หุตฺวา ปรีนิพฺพายิ ตสฺส ปรีนิพฺพาน-
สมเย มหา อาโลโก อโหสิ ฯ ตํ ทิสฺวา โส กถํ นู
โฆ อยํ อาโลโก อุปฺปนฺโนติ วิมฺสนวเสน อิตฺโต จิตฺโต จ
อาหิณฺทฺนฺโต ปพฺภาร ปจฺเจกสมฺพฺพุธํ ปรีนิพฺพุตํ ทิสฺวา
คณฺชทารุณี สงฺกทฺตฺติตฺวา สรีริ ฌาเปตฺวา คณฺชทเกน
อุปฺลิตฺติจํ ตตฺถเอโก เทวปฺตฺโต อนฺตลิกฺเข จตฺวา เอวมาห
สาธฺมฺ สาทฺมฺ สปฺปริส พหุํ ตยา ปฺลลํ ปสวณฺเตน ปรีติ
สฺกคฺติสํวตฺตนิยํ กมฺมํ เตน ตํ สฺกคฺติสฺเยว อุปฺปชฺชิสฺสตี
ปฺลฺลนฺโต จ เต นามํ ภวิสฺสตีติ ฯ

โส เตน ปฺลฺลนฺตกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุธฺรฺปฺปาเท สฺนาปฺรณฺตชนปฺเท สฺปฺปารกปฺญฺญเน คหปฺติกุเล
นิพฺพุตฺติ ปฺลฺลนฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส วยปฺตฺโต
วณฺชชวเสน มหตา สตฺถเนน สทฺธิํ สวตฺถิํ คโต ฯ

เตน จ สมเยน ภควา สวตฺถิยํ วิหฺรตี ฯ อถ โส
สวตฺถิวาสีหิ อุปาสเกหิ สทฺธิํ วิหฺรตี คโต สตฺถุ สนฺติเก
ธมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตฺทฺสทฺโ ปพฺพชิตฺวา วตฺตปฏฺฐิตฺเตหิ
อาจริยฺชฺฌายเอ อารานฺนฺโต วิหาสิ ฯ โส เอกทิวสํ สตฺถาริ
อุปฺสงฺกมิตฺวา สาทฺมฺ มํ ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน โอวาเทน
โอวทฺตุ ยมฺหํ สุตฺวา สฺนาปฺรณฺตชนปฺเท วิหฺเรยฺยนฺตี อาห ฯ

*เล่มที่ 25 สตุตมวคเต ปุณณตุเถรคาถาวณณา หน้า 339

ตสส ภควา สนติ โข ปุณณ จกขุวิญญะยยา รูปาติ
อาทินา โอวาทำ ทตฺวา สีหนาทํ นทาเปตฺวา วิสฺสชฺเชตี ฯ
โส ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา สฺนาปรนฺตชนฺปทํ คนฺตฺวา
สุปฺปารกปฏฺฐเน วิหรนฺโต สมถวิปสฺสนํ อุตฺตูกกาเปตฺวา
ติสฺโส วิชฺชา สจฺจกาถี ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

ปพฺพการุญฺญํ นิสฺสาย สยมฺภู อปฺราชิโต
อาพาธิโก จ โส(๒) พุทฺโธ วสติ ปพฺพตฺนฺตเร ฯ
มม อสฺสมสามนฺตา ปนาโท อาสี ตาวเท
พุทฺธะ นินฺพายมานมฺหิ อาโลโก อุตฺปชฺชต(๓) ฯ
ยาวตา วนฺสณฺทสฺมี อจฺฉ โกกตฺรจฺฉกา (๔)
วาพา(๕) จ เกสรี สพฺพะ อภิกชฺชชีสุ(๖) ตาวเท ฯ
อุปฺปาตํ(๗) ตมํ ทิสฺวา ปพฺพการํ อคฺมาสํ ฯ
ตตฺถททสาสี สมฺพุทฺธํ นินฺพุตํ อปฺราชิตํ ฯ
สุสุลฺลํ สาธราชฺว สตรํสีว อุกฺคตํ
วิตฺตจิจิํ(๘) อจฺจการํ นินฺพุตํ อปฺราชิตํ ฯ
ติณฺณํ กฏฺฐณฺจ ปุเรตฺวา จิตฺกํ ตตฺถกาสํ
จิตฺกํ สุกตํ กตฺวา สรริํ ฌาปยิํ อหํ ฯ

- # ๑. พุ. อ. ๓๒/๔๐๔/๕๓๖ ฯ ๒. พุ. อาพาธิโก ว โย ฯ
- # ๓. สฺยา. อาสี ตาวเท ฯ ๔. สฺยา. อจฺฉ โกกตฺรจฺฉโย ฯ
- # ๕. อจฺฉกา จ ตฺรจฺฉกา ฯ ๕. สฺยา. พาธา ฯ
- # ๖. สฺยา. อภิกชฺชชีสุ ฯ ๗. สฺยา. อุปฺปาทำ ฯ ๘. ม. วิตฺตจิจิํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 340

สรีริ ฌาปยิตวาน	คณฺฐโตยฺ สโมกิริ
อนฺตลิกฺเข จิตฺ ยกุโ	นามมคฺคหิ ตาวเท ๑
ยฺ(๑)ปฺริตฺ ตยา กิจจํ	สยฺมกุสฺส มเหสีโน
ปฺญณฺโก นาม นามเน	สทา โหติ(๒) ตฺวํ มฺเน ๑ (๓)
ตมฺหา กายา จวิตฺวาน	เทวโลกํ อคฺคจฺหํ
ตตฺถ ทิพฺพมโย คณฺโ	อนฺตลิกฺขา(๔) ปวสฺสตี ๑
ตตฺราปี นามเชยฺยํ เม	ปฺญณฺโกติ อหฺม ตทา
เทวภูโต มนฺุสฺโส วา	สงฺกปฺปี ปฺรยามหํ ๑
อิทํ ปจฺฉิมกํ มยฺหํ	จริโม วตฺตเต ภาโว
อิธาปี ปฺญณฺโก นาม	นามเชยฺยํ ปกาสตี(๕) ๑
โตสยิตฺวาน สมฺพุทฺธํ	โคตมํ สกฺยปฺงฺควํ
สพฺพาสเว ปริณฺยาย	วิหฺรามิ อนาสโว ๑
เอกนฺวุติโต กปฺเป	ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺคฺคตี นากิขานามิ	ตฺนุกิจฺจสฺสตีทํ ผลํ ๑
กิลฺลสา ฌาปิตา มยฺหํ ๑เป ๑	กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

อรหฺตฺตํ ปน ปตฺวา เถโร พหุ มนฺุสฺเส สาสเน
อภิปฺปสาเทสิ ๑ ยโต ปญฺจสฺตมตฺตา ปฺริสา อฺปาสกตฺตํ
๑. สฺยา. ตํ ๑ ๒. สฺยา. ยทา โหติ ๑ ม. ย. สทา โหติ ๑
๓. สฺ มฺนิ ๑ ๔. ย. อนฺตลิกฺเข ๑ ๕. ย. ปญฺยายตี ๑

*เล่มที่ 25 สุตตมวคเค ปุณณตเถรคาถาวณณนา หน้า 341

ปลยจสตมตตทา จ อิตถโย อุปาสิกาภาวํ ปฏิเวทสส ฯ โส
ตตถ รตตจนุทเนน จนุทนม่าลํ (๑) นาม คนฺชกุกฺกั การาเปตฺวา
สตุถา ปลยจหิ กิกฺขุสเทหิ สทฺธิ ม่าลํ [๒] ปฏิจฺจตฺตติ ภควนฺตํ
ปฺปฺพหุเตน นินนฺเตสิ ฯ ภควา จ อิทฺธานุภาเวน ตตตเกหิ
กิกฺขุหิ สทฺธิ ตตถ คนฺตฺวา จนุทนม่าลํ ปฏิคฺคเหตฺวา อรุณ
อนฺนุจฺจิตฺเตยว ปจฺจจากมาสิ ฯ เถโร อปรภาเค ปรีนินฺพพานสมเย
อลลํ พุยากรโรรุโต

สีลเมว อิช อคฺคํ ปลยลว ปน อุตฺตโม
มนุสฺเสสฺสุ จ เทเวสฺสุ สีลปลยณณโต ชยนฺติ(๓)

กาถํ อภาสิ ฯ

ตตถ สีลนฺติ สีลนฺนุเจน สีลํ ปติญฺจानฺนุเจน
สมาชานนฺนุเจน จาติ อตุโถ ฯ

สีลํ หิ สพฺพคุณานํ ปติญฺจา เตนาห สีเล ปติญฺจาย
นโร สปลโยติ ฯ สมาทหติ จ ตํ กายวาจาอวิปฺปกิณฺณํ
กโรตฺติ อตุโถ ฯ ตยิทํ สีลเมว อคฺคํ สพฺพคุณานํ มุลภาวโต
ปมฺขภาวโต จ ฯ ยถาห ตสฺมาติห ตวํ กิกฺขุ อาทิเมว
วิโสเชหิ กุสเลสฺสุ รมฺเมสฺสุ ฯ โโก จาติ กุสลานํ รมฺมานํ สีลญจ
สุวิสุทฺทชนฺติ ปาติโมกฺขชนฺติ มฺขเมตํ ปมฺขเมตนฺติ จ อาทิ ฯ

๑. สี. จนุทนม่าลํ ฯ ๒. สี. เอตฺถนฺตเร คนฺตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ

๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๐๗/๒๗๖ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 342

อิธาคี นิปาตมตฺตํ ฯ

ปลยวาทิ ฅาณสมฺปนฺโน ฯ โส อุตฺตโม เสฏฺโฐ ปวโรติ
ปุกฺคลาธิฏฺฐานาย คาทาย ปลยวายเยว เสฏฺฐภาวํ ทสฺเสติ ฯ
ปลยญฺตฺตรา หิ กุสลา ฃมฺมา ฯ

อิทานิ ตํ สีลปลยวณํ อุกฺเสฏฺฐภาวํ การณโต ทสฺเสติ
มนุสฺเสสุ จ เทเวสุ สีลปลยวณโต ชยนฺติ จ ฯ สีลปลยวณเหตุ
ปฏิบัติกฺขชโย กามกิเลสชโย โหตีติ อตฺโถ ฯ

ปฺรณตฺตเกรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปรมตถที่ปนิยา เกรคาถาสัฏฺฐณาย

สตฺตมวกฺควรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

อฏฐมวคควณณนา

วจนปาลตฺเถรคาถาวณณนา

สุตฺตุมนิปฺนตฺตทสฺสินาคิ อายสุมโต วจนปาลตฺเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาคิการโธ ตตฺถ ตตฺถ ภาเว
ปฺลฺลณานิ อัจฉินฺนโต เทวมนฺนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิทฺโต เอกนฺนุเต
กปฺเป พฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติคฺวา พฺราหฺมณฺสิปฺเปสฺส นิปฺพตฺติ
คณฺตฺวา อคฺคิ ปฺริจฺรนฺโต เอกทิวสํ มหิตฺยา กํสฺปาติยา
ปายาสํ (๑) อาทาย ทกฺขิณฺณยฺยํ ปฺริเยสนฺโต วิปฺสฺสี ภาควนฺตํ
อากาเส จงฺกมนฺตํ ทิสฺวา อจฺฉริยพฺภุจฺจิตฺตชาโต ภาควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา ทาทฺกามตํ ทสฺเสตฺติฯ ปฏฺิกุคฺเคสิ ภาควา
อนฺนํมปฺปี อุปาทายฯ

โส เตน ปฺลฺลณกฺมเมน เทวมนฺนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺฐปฺปาเท ราชคฺเค วิภวสฺมปฺนฺนสฺส พฺราหฺมณฺสฺส ปฺตฺโต
หุคฺวา นิพฺพตฺติ วจนปาลิตฺสฺส นามํ อโหสิฯ โส
พิมฺพิสฺสารสมากเม อฺรุเวลกสฺสปฺตฺเถเรน สทฺธิ อิทฺธิปาฏฺิหาริยํ
ทสฺเสตฺวา สตฺถุ ปฺรมนิปฺจฺจาเร กเต ตํ ทิสฺวา ปฏฺิลทฺธสทฺโธ
ปพฺพชิตฺวา สตฺตาหปพฺพชิตฺโธเอว วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา
๑. สฺสี. กํสฺปาติยา หวฺยเสสํ ปายาสํฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 344

ฉพภิญโญ อโหสิ ฯ เตน วุคตํ อปทานे (๑)

สุวรรณวณฺณํ สมพุทฺธิ	พาคฺคีสวรลภุณฺณํ
ปวณา อภินิภุขนฺตํ	ภิกฺขุสํฆปุรภุขตํ ฯ (๒)
มหจฺจา(๑) กํสปาติยา	วทฺฒเตจฺวา ปายาสํ อหํ
อาหุตี ยิกฺกุจฺจกาโม (๔) โส	อุปนีสี พลี(๕) อหํ ฯ
ภควา ตมฺหิ สมเย	โลกเชฏฺโง นราสโก
จงกมํ สุตมารุโฬห	อมฺพเร อนิลายเน ฯ
ตณฺจ อจฺฉริยํ ทิสฺวา	อพฺภุตํ โลมหํสนํ
จปยิตฺวา กํสปาตี	วิปสฺสึ อภิวาทียิ ฯ
ตุวํ เทโวสิ(๖) สพฺพณฺญ	สเทเว สหมานุเส
อนุกมฺปํ อุปาทาย	ปฏิกุคฺคณฺห มหามุณี ฯ
ปฏิกุคฺคเหสิ ภควา	สพฺพณฺญ โลกนายโก (๗)
มม สงฺกปฺปมณฺญาย	สตุถา โลเก มหามุณี(๘)
เอกนวุติโต กปฺเป	ยํ ทานมทที ตทา
ทุกคฺคี นาภิขานามิ	ปายาสสฺส อิทํ ผลํ ฯ
เอกตาลีสิโต กปฺเป	พฺพุโธ นามาสิ ขตุติโย
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตี มหพฺพโล ฯ
กิลเสสา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

๑. ขุ. อ. ๑๒/๑๒๕/๑๒๕ ฯ ๒. ม. สุวรรณวณฺณํ สมพุทฺธิโธ
 # ...ลภุณฺณ ...นิภุขนฺโต ...ปุรภุขโต ฯ ๓. สฺยา. สหตุถา ฯ
 # ๔. สී. ทิกฺกุจฺจกาโม ฯ ๕. สฺยา. อคมิ สมพลี ฯ ๖. สฺยา. พฺพุโธสิ ฯ
 # ๗. สී. สพฺพโลกคฺคณายโก ฯ ๘. สฺยา. อนุตฺตโร ฯ

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคเค วจขปาลตเถรคาถาวณณา หน้า 345

อรหตตํ ปน ปตวา สุเขเนว อตตนา นีพพานสส
อธคตภาวํ วิภาเวนโต

สุสุขุมนิปฺนตตทสฺสีนา

มตฺทิสเลน นีวาทวตฺตนา

สํเสวิตวฺทฺธ(๑)สีลินา

นีพพานํ น หี เตน ทุลลภนฺตี(๒)

อิมํ คาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ สุสุขุมนิปฺนตตทสฺสีนาติ อตฺทิวี ย ทฺททสฺสุเจน สุขุเม (๓)
สณฺหุเจน นีปฺเน สจฺจปฏฺิจจสมฺบุปฺปาทาเทอเต อนิจฺจตาที
อาโรเปตวา ปสฺสตีติ สุสุขุมนิปฺนตตทสฺสี เตน ฯ

มตฺทิสเลนาติ มตฺทียา ปญฺญา ย กุสเลน เณเณ เอวํ
ปวตฺตมานสฺส ปญฺญา วทฺธติ เอวํ น วทฺธตีติ ฐมฺม-
วิจยสมฺโพหฺมงฺคปญฺญา ย อฺปปาทเน กุสเลน ฯ

นีวาทวตฺตนาติ สพฺรหฺมจารีสุ นีวาทนีจวตฺตนสีเลน (๔)
วทฺธเสสุ นเวสุ จ(๕) ยถานรฺรูปปฏฺิจฺจตฺตนา ฯ (๖)

สํเสวิตวฺทฺธสีลินาติ สํเสวิตํ อจฺฉณฺณํ วทฺธสีลํ สํเสวิต-
วทฺธสีลํ ตํ ยสฺส อตฺถิ เตน สํเสวิตวฺทฺธสีลินา ฯ อถ วา
สํเสวิตา อฺปาสิตา วทฺธสีลินเณ เณเตนาติ สํเสวิตวฺทฺธสีลี เตน ฯ

หีตีสทฺโท เหตุอฺตฺถิโย ฯ ยสฺมา โย นีวาทวตฺตติ สํเสวิต-

๑. สุขา. ...พฺทฺธ... ฯ ๒. พ. เถร. ๒๖/๒๐๘/๒๗๖ ฯ

๓. สี. สุขุเมน ฯ ๔. สี. นีวาทนีจวตฺตนา วทฺธสีเสสุ ฯ

๕. ม. วทฺธเสสุ นเวสุ จ ฯ ๖. สี. ปฏฺิจฺจตฺตนา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 346

วทุทสี่ตี มติกุสโล สฺสุขุมนิปฺณตฺถทสี่ จ ตสฺมา นิพฺพานํ
 น ตสฺส ทฺลลภนฺติ อตฺโถ ฯ นิวัตวฺตฺติตฺตย หิ สํเสวิต-
 วทุทสี่ตีตฺตย จ ปณฺทิตา ตํ โอวทิตพฺพํ อนุสฺสิตพฺพํ มณฺณนฺติ
 เตสฺยจ โอวาทฺเต จิตฺโต อโย มติกุสฺสตฺตย สฺสุขุมนิปฺณตฺถทสี่ตฺตย
 จ วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิรฺสฺเสว นิพฺพานํ อธิคจฺจนฺตีติ
 อยเมว จ เถรฺสฺส อณฺณพฺยากรณฺคาถา อโหสีตีติ ฯ
 วจฺจปาลตฺถเถรฺคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

อาตุมตฺถเถรฺคาถาวณณา

ยถา กพีโร สฺสุ วฑฺฒิตคฺโคติ อายสฺมโต อาตุมตฺถเถรฺสฺส
 คาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ
 โสปี ปฺริมพฺพเรสฺส กตฺตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภาเว
 วิวญฺญฺปนฺนสฺสํ ปฺลฺลณฺ อจฺฉินฺนฺโต อโธ เอกนฺวฺเต กปฺเป กุลเคเห
 นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต วิปฺสฺสี ภควนฺตํ อนุตฺตรวีถิยํ
 คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสฺนฺนมานโส คนฺโรทเกน คนฺธจฺจนฺเณน จ
 ปฺมุชฺชํ อกาสิ ฯ โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺโต
 อปฺราปฺริ สฺสคฺตีสฺสฺเสว สํสรนฺโต กสฺสปฺสฺส ภควโต สาสเน
 ปพฺพชิตฺวา สมณฺธมฺมํ อกาสิ ฌานสฺส ปน อปฺริปกฺกตฺตา
 วิเสสํ นิพฺพตฺเตตฺถุ นาสกฺขิ ฯ
 อถ อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท สวาคฺถิยํ เสฏฺฐิปฺตฺโต หุตฺวา

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคเค อาตุมตเถรคาถาวณณา หน้า 347

นิพพุตติ อาตุโมตีสส นามิ อโหสิ ฯ ตสส วยปุตตสส มาตา
ปุตตสส เม ภริยิ อาเนสสามาติ ฌาตเกหิ สมมุนเตสิ ฯ
โส ติ อุปชารตฺวา เหตุสมปุตติยา โจทียมาโน กิ มยฺหิ
ฌรวาเสน อิทาเนว ปพฺพชิสสามิติ ภิกฺขุณฺํ สนฺตํกํ คนฺตฺวา
ปพฺพชฺิ ฯ ปพฺพชิตมฺปิ นํ มาตา อุปฺปพฺพาเชตฺตฺกามา นานานเยหิ
ปโลเกติ ฯ โส ตสฺสา อวสฺริ อทตฺวา อตฺตโน อชฺฌาสยฺํ ปกาเสนฺโต
ยถา กพฺปีโร สฺสฺ วทฺตฺตคฺโค
ทฺนฺนิกฺขโม(๑) โหติ ปสาชชาโต
เอวํ อหิ ภริยายานิตาย
อนุมณฺณ(๒) มํ ปพฺพชิตมฺหิ ทานิตฺติ(๓)

กาถิ อภาสิ ฯ

ตตฺถ กพฺปีโรติ องฺกุโร อิท ปน วสฺงฺกุโร อธิปฺเปโต ฯ
สฺสฺตฺติ ตฺรฺโณ ฯ วทฺตฺตคฺโคติ ปวทฺตฺตสาโฆ ฯ
สฺสฺวทฺตฺตคฺโคติ วา สฺสฺจฺจ วทฺตฺตสาโฆ สลฺยชาต-
ปุตตสาโฆ ฯ

ทฺนฺนิกฺขโมติ เวพฺพคฺมฺพโต นิกฺขามาตฺตํ นีหริตฺตํ อสภฺกฺกฺณเยโย ฯ
ปสาชชาโตติ ชาตปสาโฆ (๔) สาขานมฺปิ ปพฺเพ ปพฺเพ

๑. สฺยา. ทฺนฺนิกฺขโส ฯ ๒. ม. ปาลิยํ อนุมณฺณนฺติ ทิสฺสฺติ ฯ

๓. ขุ. เถร. ๒๖/๒๐๕/๒๓๖ ฯ ๔. สฺ. ชาตสาขापสาโฆ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 348

อุปปนอนุสาโช ฯ

เอว อหิ ภริยานันตยาติ ยถา วิโส วฑฒิตคฺโค
วิสนนเรสุ สํสภูจ (๑) สาขาปสาโช เวพฺพคมฺพโต ทุนฺนัทรณฺโง
โหติ เอว อหมฺปิ ภริยาย มยฺหํ อนันตยา ปุคฺตธฺรตาทิวเสน
วฑฒิตคฺโค อสคฺติวเสน ฆราวาสโต ทุนฺนัทรณฺโง ภเวยฺย ฯ

ยถา ปน วิสคฺปิโร อสคฺชาตสาขพนฺโช เวพฺพคมฺพโต
สฺนัทรณฺโง โหติ เอว อหมฺปิ อสคฺชาตปุคฺตทาราทิพนฺโช
สฺนัทรณฺโง โหมิ ตสฺมา อนันตยาเอว ภริยาย อนุมณฺณ
มํ อคฺตนาถ มํ อนุชานาเปตฺวา ฯ

ปพฺพชิตฺมฺหิ ทานีติ อิทานิ ปน ปพฺพชิตฺ อมฺหิ
สาธฺ สุภฺจฺจติ อคฺตโน เนกขมฺมาริธี ปกาเสสิ อถ วา
อนุมณฺณ มํ ปพฺพชิตฺมฺหิ ทานีติ มาคฺ กเถติ ฯ อัยฺ เหตุถ
อคฺโถ ยทิปี ตาย ปุพฺเพ นานุมตฺ อิทานิ ปน ปพฺพชิตฺ
อมฺหิ ตสฺมา อนุมณฺณ อนุชานาหิ มํ สมณฺภาเวยว จาคฺ
นาหํ ตยา นีวคฺคณฺโงติ ฯ เอว ปน กเถนฺโต ยถาจิโตว
วิปฺสสนํ วฑฒเตตฺวา มคฺคปฏฺฐิปาฏฺฐยา กิเลสฺ เขเปตฺวา
ณพฺภณฺโง อโหสิ ฯ เตน วุคฺตํ อปทาน (๒)

นิสชช ปาสาทเว วิปฺสสี อทฺทสิ ชินํ

กกุรฺ วิตสนฺตํ สพฺพณฺณตมฺนาสกํ(๓) ฯ

๑. สํ. สมฺปคฺต... ฯ ๒. พุ. อ. ๓๒/๑๒๖/๒๒๖ ฯ

๓. สฺยา. สพฺพณฺณคฺตมฺนาสกํ ฯ ย. สพฺพณฺณคฺตมฺนาสํ ฯ

*เล่มที่ 25 อฎุมคเ อาตุมคเเถรคาถาวณณา หน้าที่ 349

ปาสาทสสาวิทูเร จ คจจติ โลกนายโก
ปภา นิทฐาวเต ตสส ยถา จ สตรัสิโน ๑ (๑)
คณุโธทถญจ ปคคยห พุทฐเสฏฐัง สโมกิริ
เตน จิตตปป์สาเทน ตตถ กาลงกโต อหิ ๑
เอกณวุติโต กปเป ยิ คณุโธทถมากิริ(๒)
ทुकคตี นากิขานามิ พุทฐปป์ชายิทธิ ผลิ ๑
เอกตีเส อโต กปเป สุกนุโธ นาม ขคตติโย
สคตตรตตสมปป์โน จกกวคตตี มหพพโล ๑

กิลเสสา ฆาปิตา มยหิ ๑เป๑ กคิ พุทฐสส สาสนนุติ ๑

ฉพภิญโย ปน หุตวา มาตริ อาปป์จจนิคฺวา ตสสา
เปกขนุติยาเยว อากาเสน ปกุกามิ ๑ โส อรหคตปป์ตติยา
อุคตฺตริกาลมปป์ อนุตรนุตรา ตเมว คาคิ ปป์จจทาหาสิ ๑

ตคตถ ปप्พชิตอมหิติ อิมินาปเทเสน อยมปป์ เถรสส
อญญาพฺยากรณคาถา อโหสิ อคตโน สนุตาเน รากาติมลสส
ปप्พชิตกาวทีปนโต ๑ เตนาห ภควา ปप्พชชยมคตโน มล
ตสฺมา ปप्พชิตตติ วุจจตีติ ๑

อาตุมคเเถรคาถาวณณา นิฎฐิตา ๑

๑. สฺยา. สตรัสิมหิ นิพฺพเต ๑ ๒. สฺยา. ... โมกิริ ๑

ฉนวนฉนวน

ฉนวนฉนวน ทิสวา ทุฉนวน พุฉนวนติ อายสมโต
ฉนวนฉนวนส คธา ๗ กา อุปตติ
อุมปี ปุริมพุทเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภา
วิภูฏปนิสสย กุสล อุปฉนวนติ อิต อิกนวุเต กปะเป
พุราหุฉนวนเก นิพุตติตวา ลกษณโร หุตวา วิสสิส
ภกวโต อภิฉนวนติ ลกษณานิ ปุคคเหตุวา ปุพพนิมิตตานิ
สวาเหตุวาเอกเสณ อัย พุทโธ ภวิสสตีติ พุยากริตวา
ฉนวนฉนวนเยหิ โฉเมเหตุวา อภิวาเหตุวา ปทกฉนวน กเหตุวา ปกคามิ ๗
โส เตน ปุฉนวนกมุเมเน สุกตีสุเยว สัสนโต อิมสมิ
พุทฐุปปาเท สวาตติย พุราหุฉนวนมหาสาลสส เกเห นิพุตติตวา
ยาว สตตวสสานิ ตาว อนุโตฉนวนเรเยว วทฉนวนติ สตตเม
สัฉนวนเร อุปฉนวนตติ อัยฉนวน นิโต ฉนวนตรามกเก ฉนวนฉนวนเต
ทิสวา เตส อทิภูฏปุพพุตตา เต ปุริฉนวน ปุฉนวนติ
ฉนวนโรคฉนวนสภาว สุตวา สฉนวนสเวโก ตโต ฉนวนฉนวนติ (๑)
วิหารี ฉนวนติ สตถุ สฉนวนติ ษฉนวน สุตวา มาตาปิตโร
ฉนวนฉนวนเปตวา ปุพพุฉนวนติ วิสสฉนวนติ ปุฉนวนเปตวา ฉนวนฉนวน
อรหตติ ปาปุฉนวนติ ๗ เตเน วุฉนวนติ อปทาน (๒)
ฉนวนฉนวน วิสสฉนวนติ นิฉนวนติ พุยากริ อห
นิพุปาปย(๓) ฉนวนติ พุทโธ โฉเก ภวิสสตีติ ๗
๑. ส. ฉนวนติ ๗ ๒. พ. อ. ๓๒/๑๒๗/๒๒๗ ๗
๓. ส. นิพุปาปย ๗

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคเค มาณวตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 351

ยสฺมิณฺจ ชายมานสฺมี	ทสฺสทสฺสี กมฺปติ
โส ทานิ ภควา สตฺถา	ธมฺมํ เทเสติ จกฺขุมา ฯ
ยสฺมิณฺจ ชายมานสฺมี	อาโลโก วิปฺปโล อหุ
โส ทานิ ภควา สตฺถา	ธมฺมํ เทเสติ จกฺขุมา ฯ
ยสฺมิณฺจ ชายมานสฺมี	สริตาโย น สนฺทญฺ์(๑)
โส ทานิ ภควา สตฺถา	ธมฺมํ เทเสติ จกฺขุมา ฯ
ยสฺมิณฺจ ชายมานสฺมี	อวิจฺจคฺคิ (๒) น ปชฺชติ
โส ทานิ ภควา สตฺถา	ธมฺมํ เทเสติ จกฺขุมา ฯ
ยสฺมิณฺจ ชายมานสฺมี	ปกฺขิสงฺโฆ น สลฺยจริ
โส ทานิ ภควา สตฺถา	ธมฺมํ เทเสติ จกฺขุมา ฯ
ยสฺมิณฺจ ชายมานสฺมี	วาทกฺขนฺโธ น วายติ (๓)
โส ทานิ ภควา สตฺถา	ธมฺมํ เทเสติ จกฺขุมา ฯ
ยสฺมิณฺจ ชายมานสฺมี	สพฺพตฺตนาณิ โชตฺถุ(๔)
โส ทานิ ภควา สตฺถา	ธมฺมํ เทเสติ จกฺขุมา ฯ
ยสฺมิณฺจ ชายมานสฺมี	สตฺตาคํ ปทวิกฺกมา
โส ทานิ ภควา สตฺถา	ธมฺมํ เทเสติ จกฺขุมา ฯ
ชาตมตฺโต จ สมฺพุทฺโธ	ทิสฺสา สพฺพทา วิโลกฺยิ
วจาสมฺมุทฺธีเรสิ	เอสา พุทฺธาน ฐมฺมตา ฯ

๑. สฺยา. สริตาโย น สนฺทญฺ์ ฯ ๒. สฺ. อวิจฺจคฺคิ ฯ

๓. สฺ. วาทกฺขนฺโธ น วายติ ฯ ๔. สฺยา. โชตฺถุ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 352

สัเวชยิตฺวา ชนตํ	ถวิตฺวา โลกนายกํ
สมฺพุทฺธํ อภิวาเทตฺวา	ปกฺกามี ปาจินามุโข ฯ
เอกนวุติโต กปะเป	ยํ พุทฺธมภิโถมยํ
ทฺคคตํ นาทิขานามิ	โถมนาย อิทํ ผลํ ฯ
อิโต นวุติกปะปฺมฺหิ	สมฺมุขาทวิกฺวฺหโย
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล ฯ
ปจฺจิทฺตฺนํ นาม	เอกุนนวุติมฺหิโต
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล ฯ
อฏฺฐาสีติมฺหิโต กปะเป	โอภาโส นาม ขตฺติโย
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล ฯ
สตุตฺตาสีติมฺหิโต กปะเป	สฺริตฺตจฺเจทฺทวฺหโย (๑)
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล ฯ
อคฺคินิพฺพปโน นาม	กปะปานํ ฉสฺตีติยา
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล ฯ
คตฺติปจฺเจทฺทโน นาม	กปะปานํ ปญฺจสฺตีติยา
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล ฯ
ราชา วาตสโม นาม	กปะปานํ จุลลสฺตีติยา
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล ฯ
(๒)คตฺติปจฺเจทฺทโน นาม	กปะปานํ เตอสฺตีติยา(๓)
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล ฯ
ปทฺวิกฺกมโน นาม	กปะปานํ เทวอสฺตีติยา(๔)
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล ฯ

๑. สตี. สทินจฺเจทฺทวฺหโย ฯ ๒. สุยา. ม. คตติ... ฯ

๓. ตุยา. จุตุลตีติยา ฯ ๔. ตุยา. ปณจตีติยา ฯ

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคเค มาณวคเถรคาถาพรรณนา หน้า 353

ราชา วิโลกโน นาม กปุปานํ เอกสีติยา
สตตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล ๑
คิริสวโรติ(๑) นามเนน กปฺเปสีติมฺหิ ขตฺติโย
สตตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล ๑
กิลเสถ ฐาปิตา มยฺหํ ๑เป๑ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

อธฺคคารหตฺโต ปน ภิกฺขุหิ เกน ตฺวํ อาวุโส ตํเวเคน
อติทโรว สมานิ ปพฺพชฺชิตฺติ ปุจฺฉิตฺโต อตฺตโน ปพฺพชฺชา
นิมิตฺตกิตฺตนาปเทเสน อณฺณํ พฺยากโรนฺโต

ชินฺณณฺจ ทิสฺวา พุชิตณฺจ พฺยาริํ
มตณฺจ ทิสฺวา คตมายูสงฺขยํ
ตโต อหํ นิกฺขมิตฺตุน ปพฺพชฺชํ
ปหาย (๒) กามานิ มโนรมานีติ(๓)

กาถํ อภาสี ๑

ตตฺถ ชินฺณนฺติ ชราย อภิกฺกตํ ขณฺฑิจฺจปาติจฺจ-
วตฺติตฺตจตาทีหิ สมงฺคีฏฺถํ ๑

๑. สฺยา. คิริสวโรติ ๑ ๒. สී. หิตฺวาน ๑ ๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๑๐/๒๓๓ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 354

ทุขิตนฺติ ทุขิตฺติ ทุขุขสณฺณุตฺติ ฯ (๑)

พฺยาศิตนฺติ คิลานํ ฯ เอตฺถ จ พฺยาศิตนฺติ วุตฺเตปิ
ทุขุขปฺปตฺตภาโว สิทฺโธ ทุขิตนฺติ วจันฺติ ตสฺส พापฺหคิลาน-
ภาวปริทีปนตฺถํ ฯ

มตฺนฺติ กาลงฺกตฺติ ยสฺมา กาลงฺกโต आयุโน ขยฺม วยฺม
เกทฺติ คโต นาม โหติ ตสฺมา วุตฺติ คตฺมายุสงฺขยฺนฺติ ฯ
ตสฺมา ชินฺณพฺยาศิมตฺตานํ ทิฏฺฐตฺตา อิมํ ชราทโย นาม
น อิมสฺสเยว อถ โข สพฺพสาธาธรรณา ตสฺมา อหฺมปี ชราทิกะ
อนตฺิวตฺโตติ สฺวิคฺคตฺตา ฯ

นิกฺขมิตฺตนาติ นิกฺขมิตฺตวา อยเมว วา ปาโง ฯ
ปพฺพชฺชาธิปฺปาเยน ฆรโต นิกฺคณฺตฺวา ฯ

ปพฺพชินฺติ สตฺถุ สาสเน ปพฺพชฺชํ อฺปกโต ฯ

ปหาย กามานิ มโนรมานิติ อิกฺกณฺตาทิกาวโต อวิตฺรคานํ
มโน รเมนฺติติ มโนรเม วตฺถุกาเม ปชฺหิตฺวา ตปฺปฎฺธิพฺพชฺชสฺส
ฉนฺทฺรคสฺส อริยมคฺเคน สมฺมุจฺฉินฺทเนน นีรเปกฺขภาเวน
ฉนฺทฺเทตฺวาติ อตฺถโล ฯ กามานํ ปหานกิตฺตณฺมุขเนน เจตฺติ เถรสฺส
อญฺญาพฺยากรณํ อโหสิ ฯ มาณวกาเล ปพฺพชิตฺตฺตา อิมสฺส
เถรสฺส มาณโวเตวว สมณฺญา ชาตฺตาติ ฯ

माणวตฺเถรคาถาวรรณนา นิกฺกิตฺตา ฯ

๑. ม. ทุขิตนฺติ ทุขุขปฺปตฺติ ฯ

สุยามนตฺเถรคาถาวณณา

กามจฺจนฺโท จ พฺยาปาโทติ อายสฺมโต สุยามนตฺเถรสฺส (๑)

คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺนโต อิตฺถ เอกนฺนฺเต กปฺเป วิปฺสฺสิสฺส ภควโต
กาเล ฐลฺลวตฺตีนฺนเร พฺราหฺมณฺณเก นินฺนพฺพตฺติตฺวา วยฺปฺตฺโต
พฺราหฺมณฺณสิปฺเปสฺส นินฺนพฺพตฺติ ปฺตฺวา พฺราหฺมณฺณนฺเต วาเจสิ ฯ
เตน จ สมเยน วิปฺสฺสึ ภควา มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ
ฐลฺลวตฺตีนฺนริ ปิณฺฑาทาย ปวิญฺโจะ โหติ ฯ

ตํ ทิสฺวา พฺราหฺมโณ ปสนฺนจิตฺโต อคฺคตโน เกหํ
เนตฺวา อาสนํ ปณฺณเปตฺวา ตสฺสฺสฺสฺส ปุปฺผสนฺถาริ
สนฺถริตฺวา อทาสิ สตฺถริ ตตฺถ นิสฺสินฺเน ปณฺเฑน อหาเรน
สนฺตปฺเปติ ภูตฺตาวี จ ปุปฺผกนฺเชน ปุเชสิ ฯ สตฺถา อนุโมทณํ
วตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมเน เทวโลเก นินฺนพฺพตฺติตฺวา อปฺราปริ
ปฺลฺลณานิ กตฺวา เทวมนฺนุสฺเสสฺส สฺสรนฺนโต อิมสฺสมิ พุทฺธบุปฺปาเท
เวสาลียํ อณฺณตฺรสฺส พฺราหฺมณฺณสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นินฺนพฺพตฺติ
สุยามนตฺตฺส นามํ อโหสิ ฯ โส วยฺปฺตฺโต ตินฺณํ เวทานํ
ปารคฺคฺชฺช ปรมฺนิสฺสมยฺยฺย (๒) หุตฺวา เกหวาสินํ กามฺปโภคํ
๑. สฺ. สุยามนตฺเถรสฺส ฯ ๒. สฺ. ปรมฺมณฺณิโย ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปถาวรรณนา หน้ 356

ชิกุจจิตฺวา ฆานนินฺโน ภควโต เวสาลิกมเน ปฏิลทฺสทฺโร
ปพฺพชิตฺวา ชุรคฺเคยว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

นกระ ฌณฺวตฺยา อโหสิํ พุราหุมนิ ตทา
ลกฺขณ อติหาเส จ สนิคฺฉนฺ(๒)สเกฏฺเฐ ฯ
ปทโก เวยฺยากรโณ นิमितฺตโกวิทอ อหํ
มนฺเต จ สิสฺเส วาเจสิํ ตินฺณํ เวทาน ปารคฺคู ฯ
ปณฺจ อฺปฺปลหตฺถานิ ปิฏฺฐิจฺย จปิตานิ เม
อาหุติํ ยิกฺกุจฺจกาโมหํ ปิตฺตมาตฺสฺสมาคเม ฯ
ตทา วิปสฺสิํ ภควา ภิกฺขุสํฆปฺรคฺขโต
โอภาเสนฺโต ทิสสา สพฺพา อากจฺจติ นราสโก ฯ
อาสนํ ปณฺยเปตฺวาน นิมนฺเตตฺวา มหามฺุณี
สนฺนฺตริตฺวาน ตํ ปุปฺผํ อภินสิํ สกํ ฆรํ ฯ
ยํ เม อตฺถิ สเก เคเห อามิสํ ปจฺจุปฺภูจิตฺํ
ตาทํ พุทฺธสฺส ปาทาสีํ ปสนฺโน เสหิ ปาณิภิ ฯ
ภฺคฺตาวี กาลมณฺญาเย(๓) ปุปฺผหตฺถมทาสหํ(๔)
อนฺุโมทิตฺวาน สพฺพณฺญา ปกฺกามิ อุตฺตรามฺุโข ฯ
เอกนฺวติโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมทที ตทา
ทฺคฺคตี นภิชานามิ ปุปฺผทานสฺสิทํ ผลํ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๒๘/๒๓๐ ฯ ๒. สุยา. ม. สนิคฺฉนฺ... ฯ
๓. สุยา. ภฺคฺตาวีกาลมณฺญาเย ฯ ๔. สุยา. เอกํ อตฺถิ อทาสหํ ฯ

*เล่มที่ 25 อัญจนวคฺเค สุยามนตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 357

อนนฺตรฺ(๑) อีโต กปฺเป ราชานุ วรทสฺสโน
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพลโ ๑
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ๑เปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา นีวรณฺปฺปหานกิตฺตนมฺเชน อญฺญํ พฺยากรโธนฺโต
กามจฺจนฺโท จ พฺยาปาโท ถีนมิทฺธจฺจ กิกฺขุโน
อุทฺธจฺจ วิจิกิจฺจ จ สพฺพโสว น วิชฺชตฺตี(๒)

กาถํ อภาสี ๑

ตตุถ กามจฺจนฺโทติ กามสฺส จฺจนฺโท กาโม จ โส จฺจนฺโท
จาตีปี กามจฺจนฺโท กามราโค ๑ อิธ ปน สพฺพโปี ราโค
กามจฺจนฺโท อคฺคมกฺควชฺฌสฺสาปี อธิปฺเปตตุตา เตนนาห
สพฺพโสว น วิชฺชตฺตี ๑ สพฺเพปี หิ เตญฺมิทฺธมฺมา กามนียญฺเจน
กามา ตตุถ ปวตฺโต ราโค กามจฺจนฺโท เตนนาห ภควา
อารุเป(๓) กามจฺจนฺทนีวรณฺ ปฏฺิจจ ถีนมิทฺธนีวรณฺ อุทฺธจฺจ-
นีวรณฺ อวิชฺชานีวรณฺ อูปฺปชฺชตฺตี (๔)

พฺยาปชฺชติ จิตฺตํ ปฺปติภาวํ จจฺจติ เอเตนาคี พฺยาปาโท
อนตฺถํ เม อจฺริตีอาทินยปฺปวตฺโต อาฆาโต ๑

ถีนํ จิตฺตสฺส อกฺลยตา อนุสฺสาหสํหนนํ มิทฺธํ กายสฺส

๑. สุยา. อนนฺตรฺ ๑ ม. อนนฺตรฺ ๑ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๒๑๑/๒๗๗ ๑

๓. สุยา. อรุเป ๑ ๔. อภี. ป. ๔๒/๕๘๐/๓๕๐ ๑

*เล่มที 25 เอกนปาทวณณา หน้า 358

อกลยตา อสคตวิมาโต ตทกยมปี ถีนญจ มัทธลจ ถีนมัทธ
กัจจาหารปฏิปกขานัน เอกตย เอก กตวา วุตตํ ฯ

อุทฐตภาโว อุทฐจัน เยน ชมเมเน จิตตํ อุทฐตํ โหติ
อวุปสนตํ โส เจตโส วิกเขโป อุทฐจัน ฯ อุทฐจจคคหณเนว
เจตถ กัจจาหารปฏิปกขานัน สมานตย กุกกจจมปี คหิตเมวาทิ
ทฏฐพพิ ฯ ตํ ปจจนาตูปลกขณัน ฯ โย หิ กตาคตกุตลา-
กุตลูปนีสสโย (๑) วิปปฏิสโร ตํ กุกกจจัน ฯ

วิจิกิจจชาติ เอวั นุ โข น นุ โขติ สัสย อापชชติ (๒)
ชมมสภาว วา วิจันนโต กิจจติ กิลมติ เอตยชาติ วิจิกิจจนา
พุทธาทิวตตุโก สัสโย ฯ

สพพโสติ อนวเสสโต ฯ

น วิชชตติ นตถิ มคเคน สมจจันนตตนา น กามจจันนโท
จ พยาปาโท จ ถีนมัทธลจ อุทฐจจกุกกจจญจ วิจิกิจจจ
สพพโส ว น วิชชติ ตสส น กิลจิ กรณีย กตสส วา
ปติจโยติ อญญาปเทเสน อญญัน พยากโรติ ฯ ปญจสุ หิ
นัวรรณสุ มคเคน สมจจันนเนสุ ตเททฏฐตย สพเพปี กิลเส
สมจจันนนาเยว โหหนติ ฯ เตนนาห สพเพเต ภควนโต ปญจ
นัวรรณ (๓) ปหาย เจตโส อุปกุกิลเสสติ ฯ

สุยามนตเถรคาถาอาณานา นิฎฐิตา ฯ

๑. สี่. อกตคตกุตลากุตลํ นีสสย โย ฯ ๒. สี่. สัสยาปตติ ฯ

๓. สี่. เตนนาห ภควา ปญจนัวรรณ ฯ

สุสารทตฺเถรคาถาวณณนา

สาธุ สุวิทิตาน ทสฺสนนฺติ อายสฺมโต สุสารทตฺเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ

โส กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาเถ พุราหุมนฺกุลเถ
นิพฺพตฺติตฺวา วิชฺชาปเทสฺส นิปฺพตฺตี คนฺตฺวา กาเมสฺส อาทีนํ
ทิสฺวา ฆราวาสํ ปหาย ตาปสฺสปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
หิมวณฺตฺปฺปเทเส อรณฺณายตเน อสฺสํมํ การตฺวา วิहाสิ ฯ

อถ นํ อนุคฺคณฺหนฺโต ปทุมุตฺตรโร ภควา ภิกฺขาจารเวลาชฺ
อุปฺสงฺกมิ ฯ โส ทูโรโตว ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ปจฺจุคฺคณฺตฺวา
ปตฺตํ กเหตุว มรฺุรานิ ผลานิ ปกฺขิปิตฺวา อทาสิ ฯ ภควา
ตํ ปฏิกฺกเหตุว อนุโมทณฺํ กตฺวา (๑) ปกฺกามิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมเน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมํ
พฺุทฺธูปปาเท ชมฺมเสนาปติโน ฌาติพุราหุมนฺกุลเถ นิพฺพตฺติตฺวา
มนุทฺปญฺญตฺตา สุสารโทติ กหิตนาโม อปรภาเค ชมฺม-
เสนาปติสฺส สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา ปฏฺิถทฺธสทฺุโร ปพฺพชิตฺวา
วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

อชฺฌายโก(๓)มนฺตฺธโร ตินฺณํ เวทาน ปารคฺ
หิมวณฺตฺสฺสาวิทฺุเร วสามิ อสฺสเม อหํ ฯ
อคฺคิหุตฺตตฺถจ เม อตฺถิ ปุณฺนทฺริกผลานิ จ
ปฺุฏฺเเก นิกฺขิปิตฺวาน ทุมคฺเค ลคฺคิตํ มยา ฯ

๑. สี่. วตฺวา ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๒/๑๒๕/๒๓๑ ฯ

๓. สฺยา. อชฺฌายโก ฯ

*เล่มที 25 เอกนปาทาณณา หน้า 360

ปทุมตโร โลกวิทู อาหุตีน์ ปฏิกคโ
 มมุทริตูกาโม โส ภิกขนุโต มมุปาคมิ ฯ
 ปสนุนจิตโต สุมโน ผลิ พุทฐสสทาสนหิ
 วิตติสณชนโน(๑) มยหิ ทิฏฐมมสุขาวโห ฯ
 สุวณณวณโณ สมพุทโธ อาหุตีน์ ปฏิกคโ
 อนตติเกเข จิโต สตุถา อิมิ คาคิ อภาสถ ฯ
 อิมินา ผลทานน เจตนาปณิธิหิ จ
 กปปานิ สตสทสสิ ทุกคตี นุปปชชติ ฯ (๒)
 เตนว สุกกมุเลน อนุกอตวาน สมปทา
 ปตุโตมहि อจติ จานิ หิตวา ชยปราชยิ ฯ
 อิต สตุตสเส กปเป (๓) ราชา อาสิ สุมงคโล
 สตุตตรตนมปโน จกกวคตี มหพพโล ฯ
 กิเลสา ฉापิตา มยหิ ฯเปฯ กติ พุทฐสส สาสนนุติ ฯ

อรหตุต ปน ปตุวา สปปุริสูปนิสสุยานิสสิสคิตตนาปเทเสน
 อณณิ พุยากรอนุโต

สาธุ สุวิททาน(๔) ทสสนิ กงขา ฉิชชติ พุทธิ วฑฒติ
 พาลมปิ กรอนุติ ปณทิติ ตสฺมา สาธุ สติ สมากโมติ(๕)

คาคิ อภาสิ ฯ

๑. สฺยา. ปิติสณชนโน ฯ ๒. สฺยา. สิ. นุปปชชติ ฯ

๓. สฺยา. สิ. สตุตกปเปสเส ฯ ๔. สฺยา. สุวิททานิ ฯ

๕. พุ. เถร. ๒๖/๒๑๒/๒๓๓ ฯ

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคเ สุสารทตเถรคาถาวณณา หน้า 361

ตตถ สาฐติ สุนทร ภททกนติ อตุโถ ๗

สุวิทิตาน ทสสนนติ สุวิทิตานํ ทสสนํ ๗ คาถาสุขตถ
อนุสวารโลโป (๑) กโต ๗ สีลาทิกุณเหิ สุตวิทิตตถภาวานํ
ปรานุทททาย สุกุสู วิหิตทมมเทศนานํ อรียานํ ทสสนํ สาฐติ
โยชนา ๗ ทสสนนติ นิตสสนมตตํ ทฎฐพพิ สวนาทีนมปิ
พหุการตตา ๗ วุตตํ เหติ ภควตา

เย เต ภิกขุ สีลสมปนฺนา สมาธิสมปนฺนา
ปลญฺหาสมปนฺนา วิมุตติสมปนฺนา วิมุตติญาณทสสน-
สมปนฺนา โอวาทกา วิญญาปกา สนุทสสกา สมาทปกา
สมุตเตชกา สมปหํสกา อลํสมกฺขาตาโร สททมมสส
ทสสนมฺปาหํ ภิกขเว เตสํ ภิกขุณํ พหุปรการํ (๒) วทามิ
สวณํ ๗ อุปสงกมณํ ๗ ปยิริปาสณํ ๗ อนุสฺสรณํ ๗ อน-
ปพพชฺชมฺปาหํ ภิกขเว เตสํ ภิกขุณํ พหุปรการํ วทามิติ ๗
ทสสนมฺลทตตา วา อิตเรสํ ทสสนเมเวตถ วุตตํ
กงฺขา นิชฺชตีตีอาทิ ตตถ (๓) การณวจณํ ๗ ตาทิสานํ หิ
กถฺยาณมิตฺตานํ ทสฺสเน สติ วิญญาชาติโก อตถกาโม กุลปฺตุโต
เต อุปสงกมติ ปยิริปาสติ ก็ ฆนฺเต กุสลํ ก็ อกุสลนฺติ
อาทินา ปญฺหํ ปุจฺจติ เต จสฺส อนกวิหิตेषุ กงฺขาญฺจानीเยสุ
๑. สี. อนุสฺวารโลโป ๗ ๒. สี. พหุปรการํ ๗ ๓. สี. ทสฺสนเมเวต
วุตตํ ตํ โข วิชฺชตีตี อาทิ ตตถ ๗

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 362

กขัง ปฏิวิโนเทนติ เตน วุตตัม กงขา นิชชตีติ ฯ ยสฺมา
จ เต ชมมเทสนาย เตสํ กขัง ปฏิวิโนเทตฺวา ปุพฺพภาเค
กมฺมปถสมฺมาทิฏฺฐี วิปสฺสนาสมฺมาทิฏฺฐี จ อุปฺปาเทนติ ตสฺมา
เตสํ พุทฺธิ วฑฺฒติ ฯ

ยทา ปน เต วิปสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา สจฺจจاني ปฏิวิชฺฌนฺติ
ตทา โสฬสวตฺตูกา อฏฺฐวตฺตูกา จ วิจิกิฉฺฉา นิชฺชติ
สมฺมุจฺฉิฉฺชติ นิปฺปริยาเยน ปญฺญา พุทฺธิ วฑฺฒติ [๑] พาลมฺปิ
กโรนฺติ ปญฺจติตา ฯ

ตสฺมาติอาทิ นิคมนํ ยสฺมา สาธุนํ ทสฺสนํ วุตฺตนเยน
กงขา นิชฺชติ พุทฺธิ วฑฺฒติ เต พาลํ ปญฺจติตํ กโรนฺติ
ตสฺมาเตน การเณน สาธุ สุนฺหริ สติ สปฺปริสฺสานํ อริยานํ
สมาคโม เตหิ สโมธานํ สมฺมา วฑฺฒนฺนติ อตฺถิโธ ฯ

สุสฺสารทตฺถเธรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร พาลยสมตฺติกมฺนโต เต ปญฺจติตา โหณฺติ

โส เตหิ พุทฺธิ พุทฺธิ วฑฺฒเตตีติ ทิสฺสติ ฯ

ปิยฆหตุเถรคาถาวณณา

อุปปตฺนเตสุ นิปเตติ อายสุมโต ปิยฆหตุเถรสฺส
คาถา ฯ กา อุปปตฺติ

โสปี ปริมพฺพุเรสุ กตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ ปุณฺณํ อุปจันฺนโต อีโต เอกนฺวเต กปฺเป
วิปฺสฺสตีสุส ภควโต กาเถ หิมวณฺเต รุกฺขเทวตา หุตฺวา
ปพฺพตฺนตฺเร วสนฺโต เทวตาสมาคมเส อุปฺปาณฺภาวตาย
ปริสฺปริยณฺเต จตฺวา ฆมฺมํ สุตฺวา สตฺถริ ปฏฺฐิตทฺชสทฺโธ
เอกทิวสํ สุวิสุทฺธํ รมณฺียํ กงฺกายํ ปุลินฺปฺปเทสํ ทิสฺวา
สตฺถุ กุณฺเ อนฺนุสฺสริ อีโตปี สุวิสุทฺธา สตฺถุ กุณฺา
อนนฺตา อปริเมยฺยา จาติ เอวํ โส สตฺถุ กุณฺเ อารพฺภ
จิตฺตํ ปสาเทตฺวา เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนฺนุสฺเสสุ สัสนฺนโต
อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท เวสาลิยํ ลิจฺฉวิราชกุเล นิพฺพตฺติตฺวา
วยฺยปฺปตฺโต ยฺยทฺธโสณฺโฑ อปฺราจิตฺสงฺคาโม อมิตฺตานํ
ปิยหานิกรเณน ปิยฆชโหติ ปญฺญาชิตฺถ ฯ

โส สตฺถุ เวสาลิกมฺเณ ปฏฺฐิตทฺชสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา
อธฺมญฺเ วสฺมาโน วิปฺสฺสนํ วทฺธเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

ปพฺพเต หิมวณฺตมฺหิ วสฺมาปี ปพฺพตฺนตฺเร
ปุลินํ โสภณํ ทิสฺวา พุทฺธเสฏฺฐํ อนฺนุสฺสริ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 364

ฅาณ อูปนัธ(๑) นคฺคิ สงขาคํ (๒) นคฺคิ สคฺคฺโน
สพฺพมมํ อภินุญาย ฅาณน อธิมุจฺจติ ฯ
นโม เต ปุริสาชฅณ นโม เต ปุริสคฺคตม
ฅาณน เต สโม นคฺคิ ยาวตา ฅาณมคฺคตมํ ฯ
ฅาณ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา กปฺปํ สคฺคมุหิ โมทหํ
อวเสสสุ กปฺเปสุ กุสํ จริตํ(๓) มยา ฯ
เอกนวุติโต กปฺเป ยํ สลฺลณมลลํ ททา
ทฺคคฺคิ นานิขานามิ ฅาณสลฺลณายิํ พลํ ฯ
อิโต สคฺคตฺติกปฺปมฺหิ(๔) เอโก ปุณฺนปฺปฝิโย
สคฺคตฺรตนสมปฺนโน จกฺกวคฺคิ มหพฺพลโ ๑
กิลเสา ฅาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺทสฺส สาสนนุติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา [๕] อนุชปฺปชฺชชานํ ปฺปฺปคฺคิตโต
วิธฺรรา อริยานํ ปฺปฺปคฺคิตฺติ อิมสฺส อตฺถสฺส ทสฺสนวเสน (๖)
อณฺณํ พุยากรอนุโต

อูปฺปตฺนเตสุ นิปเต นิปตฺนเตสุ อูปฺปเต
วเส อวสมานesu รมมานesu โน รเมติ(๗)

คากํ อภาสิ ฯ

๑. สฺยา. อูปนัธํ ๑ ๒. สฺยา. สงคามํ ๑ ม. สงขาริ ๑ โปราณ.

สงขานํ ๑ ๓. สฺยา. กริตํ ๑ ๔. สฺยา. เตสคฺคตฺติกปฺเป ๑

๕. สී. เอตฺถนุตฺเร เถโรติ ทิสฺสติ ๑ ๖. สී. ทสฺสนวเสน

อนวเสเสน ๑ ๗. พุ. เถร. ๒๖/๒๑๓/๒๗๗ ๑

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคเค ปยลขหตเถรคาถาวณณา หน้า 365

ตตถ อุปตตเตสุติ อุณณมนเตสุ สตเตสุ มานุทจจ-
ถมภสารมภาทิหิ อตตुकักสเนน อนุปตตเตสุ ฯ

นิตเตติ นเมยย เตสญญเวว ปาปชมนานํ ปรีวชชเนน (๑)
นิวาทวตฺติ ภเวยฺย ฯ

นิตตเตสุติ โอนมนเตสุ หีนาริมุตฺติกตาย โกสชชเนน จ
คณโต นิตฺติมานนุสฺ ฯ

อุปเตติ อุณณเมยย ปณิตาริมุตฺติกตาย วิริยารมฺเภน
จ คณโต อุตฺตูกเกยฺย ฯ (๒)

อถ วา

อุปตตเตสุติ อฎฐหนเตสุ กิเลเสสุ ปรียฎฐจानวเสน สิตฺ
อุกฺกิปนเตสุ ฯ

นิตเตติ ปฎิสจฺจานพเลน (๓) ยถา เต น อุปฺปชชนติ ตถา
อนุรูปฺปจจเวกขณาย นิตเตยฺย วิกขมฺเภยฺย เจว สมฺมจฺฉินฺนุเทยฺย
จ ฯ

นิตตเตสุติ ปรีตตเตสุ อโยนิโสมนสีกาเรสุ วิริยปโยค-
มนุทตาย วา ยถารุเชสุ สมถวิปฺสสนาธมฺเมสุ หายมานนุสฺ ฯ

อุปเตติ โยนิโสมนสีกาเรน วิริยารมฺภสมฺปทาย จ เต
อุปฎฐจาเปยฺย อุปฺปาเทยฺย วทฺเตยฺย จ ฯ

วเส อวสมานนุสฺติ สตเตสุ มคฺคพฺรหฺมจริยวาสี อริยวาสญจ

๑. สิตฺ. ปรีววิวชชเนน ฯ ๒. สิตฺ. คณโต อุปฺปเตยฺย อุกฺกิสยฺย ฯ

๓. สิตฺ. ปฎิสจฺจานวเสน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 366

อวสนุเตสุ สยํ ตํ วาสํ วเสยยาติ ฯ อริเยสุ วา กิเลสวาสํ
ทุตียกวาสํ อวสนุเตสุ เยน วาเสน เต อวสมานา นาม
โหนติ สยํ ตถา วเส ฯ

รम्मมานesu โน รเมติ สตุเตสุ กามคุณรติยา กิเลสรติยา
รम्मเนเตสุ สยํ ตถา โน รเม น รเมยย อริเยสุ วา นิรามิสาย
ฉานาতিরติยา รम्मมานesu สยมปิ ตถา รเม ตโต อญจถา
ปน กทาจีปี โน รเม นากิรเมยย วาติ อตุโถ ฯ

ปิยลขหตุเถรคาถาวรรณนา นิฎฐิตา ฯ

หตุถาโรหปุตุตตุเถรคาถาวรรณนา

อิทํ ปุเร จิตตมจาริ จาริกนฺติ อายสมฺโต หตุถาโรห-
ปุตุตตุเถรสฺส คธา ฯ กา อูปฺตติ

โส กิร ปุริมพุทฺเธสุ กตาธิกาโร ตตุถ ตตุถ ภเว
วิวญฺญูปนิตฺสยํ ปุณฺณํ อูปจินนฺโต วิปฺสฺสิสฺส ภควโต กเถ
กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตุถาริ
ภิกฺขุสํฆปริวฺตํ วิหารโต นิภฺขนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต
ปุเปเหหิ ปุञฺจ กตฺวา ปญฺจปติญฺจิตฺเตน วนฺทิตฺวา ปทกฺขิณฺ
กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมเน เทวมนุสฺเสสุ สัสนฺนโต อิมสฺมี
พุทฺธูปปาเท สวตฺตฺถิยํ หตุถาโรหกุลเ นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคฺเค หตฺถาโรหปุตฺตเถรคาถาพรรณนา หน้า 367

ปตฺโต หตฺถิสิปฺเป นิปฺพตฺตี อคฺมาสิ ฯ โส เอกทิวสํ หตฺถิ
สิกฺขาเปนฺโต นทิตฺรํ คนฺตุวา เหตุสมฺปตฺติยา โจทฺยมาโน
กึ มยฺหํ อิมินา หตฺถิทมเนน อตฺตानํ ทมนเมว (๑) วรรณฺติ
จินฺเตตฺวา ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ชมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ
ปพฺพชิตฺตวาว จริยานุคฺคํ กมฺมฏฺฐานํ คเหตุวา วิปฺสฺสนาย
กมฺมํ กโรนฺโต จิรปริจเยน กมฺมฏฺฐานโต พหิทฺธา วิธาวนฺตํ
จิตฺตํ เณโก หตฺถาจริโย วีย องฺกุเสน จณฺทมตฺตวรวารณฺ (๒)
ปฏฺฐิสงฺขานองฺกุเสน นิคฺคณฺหนฺโต

อิทํ ปุเร จิตฺตมจาริ จาริกํ
เยนิจฺฉกํ ยตฺถกามํ ยถาสํ
ตทชฺชหํ นิคฺคหิสฺสามิ โยนิโส
หตฺถิปฺปภินฺนํ วีย องฺกุสฺศคฺโหติ(๓)

กาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ อิทฺนฺติ วุจฺจมานสฺส จิตฺตสฺส อตฺตปจฺจกฺขตฺตาย วุตฺตํ ฯ
ปุเรติ นิคฺคกกาลโต ปุพฺเพ ฯ
อจารีติ วิจริ อนวฏฺฐิตตฺตาย นานารมฺมณฺเส ปรีพฺภมิ ฯ
จาริกนฺติ ยถากามจริยํ ฯ เตนาหฺ เยนิจฺฉกํ ยตฺถกามํ
ยถาสฺขนฺติ ฯ

๑. สี่. อตฺตทมนเมว ฯ ๒. สี่. ปภินฺนมทตฺตวรวารณฺ ฯ

๓. ม. องฺกุสฺศคฺโหติ ฯ ขุ. เถร. ๒๖/๒๑๔/๒๗๗ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 368

ตณฺตี ตํ จิตฺตํ ฯ อชฺชชาติ เอตฺรหิ ฯ

นิกฺคหิตฺตสํมิตฺติ นิกฺคณฺหิตฺตสํมิ นิพฺพิเสวณํ กริตฺตสํมิ ฯ

โยนิโสติ อุปาเยน ฯ ยถา กิ (๑) หตฺถิปฺปภินฺนํ วย

องฺกุสฺสคฺคโห ฯ อิํ ฏฺฐตฺตํ โหติ อิํ มม จิตฺตํ นาม อิโต

ปฺปพฺเพ รุปาทีสุ อารมฺมณฺเสสุ เยน เยน รมิตฺตํ อิจฺฉติ ตสฺส

ตสฺส วเสน เยนิจฺฉกํ ยตฺถ ยตฺถ จสฺส กามิ ตสฺส ตสฺส

วเสน ยตฺถกามํ ยถา ยถา วิจฺรณฺตสฺส สฺขํ โหติ ตเถว

จฺรณฺโต ยถาสฺขํ ทีฆฺรตฺตํ จาริกํ อจฺริ ตํ อชฺชปาหํ

ภินฺนํมทฺมตฺตหตฺถิ หตฺถาจฺริยสฺงฺขาโต เณโก องฺกุสฺสคฺคโห

องฺกุเสน วย โยนิโสมนสิกาเรณ นิกฺคหิตฺตสํมิ นาสฺส

วิตฺติกฺกมิตฺตํ ทสฺสํมิตฺติ ฯ เอวํ วทฺนฺโตเอว จ เถโร วิปฺสฺสนํ

วทฺตเมตฺวา อรหตฺตํ สจฺจนากาสิ ฯ เตน ฏฺฐตฺตํ อปทาน (๒)

สฺวณฺณวณฺโณ สมฺพทฺทโร วิปฺสฺสี ทกฺขิณฺนารโห

ปฺปรกฺขโต สวเกหิ อารามา อภินิกฺขมิ ฯ

ทิสฺวานหํ พุทฺธเสฏฺฐํ สพฺพณฺณตฺตมฺนาสํ(๓)

ปสฺนฺนจิตฺโต สุมฺโน คณฺจิปฺปํ (๔) อปฺชยิ ฯ

เตน จิตฺตปฺปสาเทน ทิปฺทินฺนทสฺส ตาทิโน

หฺนฺนุจฺโห หฺนฺนุเจณ จิตฺเตน ปฺน วณฺที ตถาคตํ ฯ

๑. สี่. ยถาติ ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๒/๑๓๑/๒๓๓ ฯ ๓. สฺยา. สพฺพณฺณตฺตํ อนาสวํ ฯ

๔. สฺยา. คตฺมกฺคํ ฯ สี่. ปฺปํมตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคเค หตุถาโรหปุตตตุเถรคาถาฉนวนนา หน้า 369

เอกนวุติโต กปุเป ยํ ปุปุผมภิโรปยี
 ทุกคตี นากิษานามิ พุทฐปุชายิทธิ ผลํ ฯ
 เอกตาลีสิโต กปุเป จรโณ(๑) นาม ขตุติโย
 สตุตตรตณสมปุโน จกกวคตี มหพพโล ฯ
 กิเลสา ฉาปีตา มยหิ ฯเปฯ กติ พุทฐตุ สาสนนติ ฯ
 อยเมว จ เถรสส อณญาพยากรณกาถา อโหสิตี ฯ
 หตุถาโรหปุตตตุเถรคาถาฉนวนนา นิฎฐิตา ฯ

เมณฑทสิรตุเถรคาถาฉนวนนา

อเนกชาติสิสสารนติ อายสมโต เมณฑทสิรตุเถรสส กาถา ฯ
 กา อปุปคตี
 โสปี กิร ปุริมพุทฐเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตคถ ภเว
 วิวญญูปนิสฺสยานิ ปุณฺณานิ กโรนุโต อิตโต เอกนวุเต กปุเป
 พุราหุณฺณกุลเ นิพฺพตฺติคฺวา วยปุปคโต กามเม (๒) ปหาย
 อสิปพุพชฺชํ ปพุพชิตฺวา มหตา อสิคณฺเณน สทฺธิํ หิมวฺนเต
 วสนุโต สตุถาริํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส อสิคณฺเณน ปทุมานิ
 ออาหาราเปตฺวา สตุถุ ปุปุผปุชํ กตฺวา สวเก อปุปมาท-
 ปฎิปคฺติยํ โอวทิตฺวา กาลิํ กตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺโต
 อปราริํ สิสฺรนุโต อิมสฺมิํ พุทฺฐปุปาเท สวเกเต คหปติกุลเ
 # ๑. สุยา. วรุโณ ฯ ย. วรโณ ฯ ๒. สี. ฆราวาลิํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 370

นิพพุตติ ตสฺส เมณฑุสริกฺขสีตตาย เมณฑุสิโรเตวว สมณฺญา
อโหสิ ฯ

โธ ภคฺวติ สากเต อณฺชนวเน วิหรนฺเต สตุถาริ
อุปสงฺกมิตฺวา ปฏฺฐิตุสสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา สมถวิปสฺสนาสฺส กมฺมํ
กโรนฺโต ฉพฺภิลฺลโธ อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

หิมวณฺตสฺสาวิทุเร	โคตโม นาม ปพฺพโต
นानารุกฺเขหิ สลฺลนฺโน	มหาภูตคณฺาโย ฯ
เวมชฺฉมฺหิ จ ตสฺสาสิ	อสุสโม อภินิมฺมิโต
ปรุกฺขโต สลิสฺเสหิ	วสามิ อสุสเม อหํ ฯ
อายนฺตุ เม สิสฺสคณฺา	ปทุมํ อหฺรณฺตุ เม
พฺพุทฺฐปฺปชฺชํ กริสฺสามิ	ทิปฺทินุทฺทสฺส ตาทิโน ฯ
เอวณฺติ เต ปฏฺฐิสฺสุตฺวา	ปทุมํ อหฺริสฺสุ เม
ตถา นิमितฺตํ กตฺวาหํ	พฺพุทฺฐสฺส อภิโรปฺยิ ฯ
สิสฺเส ตทา สมานฺตฺวา	สาธุกํ อณฺุสาสํ
เอวํ โข ตฺมฺเห ปมชฺชิตฺถ	อปฺปมาโท สฺขาวโห ฯ
เอวํ สมณฺุสาสิตฺวา	เต(๒) สิสฺเส วจนฺกฺขเม
อปฺปมาทกฺุณฺเณ ยุตฺโต	ตทา กาลงฺกโต อหํ ฯ
เอกนฺวุติโต กปฺเป	ยํ ปุปฺพมฺภิโรปฺยิ
ทฺุคฺคตี นากิขานามิ	พฺพุทฺฐปฺุชายิทํ ผลํ ฯ

๑. พุ. อ. ๓๒/๑๓๒/๒๓๔ ฯ ๒. สฺยา. ส ฯ

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคเค เมณฑสิริตเถรคาถาพรรณนา หน้า 371

เอกปณาสกปมฺหิ ราชา อาสี ชลุตโตโม
สตตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ ๑
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ๑เป๑ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ๑
โธ อตฺตโน ปุพฺเพนิวาสิ อนุสฺสรนฺโต
อนเอกชาติสิสําริ สนฺชาวิสิสิ อนิพฺพิสิ
ตสฺส เม ทุกฺขชาตสฺส ทุกฺขกฺขนฺโร อปรทฺโรติ(๑)

กาถํ อภาสิ ๑

ตตฺถ อนเอกชาติสิสํารนฺติ อนเอกชาติสตสฺสทสฺสสงฺขยฺ(๒) อิทํ
สิสํารวณฺฺณํ อทฺฐโน อธิปฺเปตตฺตา อจฺจนตฺสิโยเกกวจฺนํ ๑
สนฺชาวิสิสนฺติ สิสิริ อปรารฺปริ จวนฺนปฺปชฺชนวเสน
ปริพฺภมฺมิ ๑

อนิพฺพิสนฺติ ตสฺส นินฺตตฺถกณฺณํ อวินฺทนฺโต อลภนฺโต ๑
ตสฺส เมติ เอวิ สิสรนฺตสฺส เม ๑
ทุกฺขชาตสฺสชาติ ชาติอาทิวเสน อุปฺปนฺนทุกฺขสฺส ติสฺสนฺนํ

วา ทุกฺขตานิ (๓) วเสน ทุกฺขสภาวสฺส ๑

ทุกฺขกฺขนฺโรติ กมฺมกิลเสวิปากวณฺฺณปฺปการิ (๔) ทุกฺขราสิ ๑
อปรทฺโรติ อรหตฺตมคฺคปฺปตฺติโต ปญฺจาย ปริพฺภณฺฺจ จูโต

๑. สฺยา. ปรทฺฐโตติ ๑ ขุ. เถร. ๒๖/๒๑๕/๒๓๘ ๑

๒. ม. ...สงฺขยฺ ๑ ๓. สิ. ทุกฺขชาตินํ ๑ ๔. สิ. กมฺมกิลเสวิปากวเสน

วุตฺตปฺปการิ (กมฺมวิปากกิลเสวิปากวเสน วุตฺตปฺปการิ) ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 372

น อภินิพพุตติสฺสตี ฯ (๑) อปรญฺโจติ วา ปาโจ อปคตสมิทฺธิโต (๒)
สมฺมุจฺฉินฺนการณตฺตา อปคโตติ อตฺโต ฯ อิทเมว จ เกรสฺส
อณฺญาพฺยากรณํ อโหสิ ฯ

เมณฺฑสิริตฺตฺตฺเรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

รกฺขิตตฺตฺเรคาถาพรรณนา

สพฺโพ ราโค ปหีนโน เมติ อายสฺมโต รกฺขิตตฺตฺเรสฺส
กาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ

อัย กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาลเ กุลเคเห นิพพุตฺติตฺวา
วิญญุตฺติ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถุ ฆมฺมเทสนํ สุตฺวา ปสนฺนมานโส
เทสนาณานํ อารพฺภ โถมนํ อกาสิ ฯ สตฺถา ตสฺส จิตฺตปฺปสาทํ
โธโลเกตฺวา อัย อิตฺ สตฺสทสฺสทปฺมตฺถเก (๑) โคตมสฺส นาม
สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส รกฺขิตโต นาม สาวโก ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ
โส ตํ สุตฺวา ภิชฺโชโส มตฺตตาย ปสนฺนมานโส อปฺราปริ
ปฺญฺญานํ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท
เทวทหนิกเม สากิยราชกุเล นิพพุตฺติ รกฺขิตตฺติสฺส นาม
อโหสิ ฯ โส เย สากิยโกถิยราชูหิ ภควโต ปรีวารตฺถาย
ทินฺนา ปญฺจสตรราชกุมารา ปพฺพชิตา เตสํ อณฺตโร ฯ เต
ปน ราชกุมารานํ สํเวเคน ปพฺพชิตตฺตา อุกฺกณฺจาภิกฺกตา
๑. สී. น ทานํ ปวตฺติสฺสตี ฯ ๒. สී. อปวตฺติสฺสตีติ ฯ
๓. สී. กปฺปตฺตสทสฺสมตฺถเก ฯ

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคเค รกขิตตเถรคาถาวณณนา หน้า 373

ยทา สตุถารา กุณาลทหตีรี เนตวา กุณาลชาตกเทสนาย
อิตถินั โทสวีกาเวนเน อาทีนั ปกาเสตวา กम्मฎฐาเน
นโยชิตา ตทา อยมปิ กम्मฎฐานั อนนุญชนโต วิปสสัน
วทุฒตวา อรหตุต ปาปฺณิ ๑ เตน วุตตุต อปทาน(๑)

ปทุมุตตโร นาม ชินो โลกเชฎโฐ นราสโก
มหโต ชนกายสฺส เทเสติ อมตํ ปํ ๑
ตสฺสาหํ วจนํ สุตวา วาจาสมิมุทีริตํ
อณฺชลี ปคฺคเหตุวาน เอกคฺโค อาสํ ตทา ๑

ยถา สมฺพุโท อุตฺถินมคฺโค

เนฐ(๒) นกานํ ปวโร สิลฺลจโย

ตเถว เย จิตฺตวเสน วตฺตเร

น พุทฺธฌานสฺส กลํ อุเปนฺติ เต ๑

ธมฺมวธี (๓) จเปตฺวาน พุทฺโธ การุณิกอ อสิ

ภิกฺขุสงฺฆเม นิสีทิตฺวา อิมา คาถา อภาสถ ๑

โย โส ฌานํ ปกิตฺเตสิ พุทฺธมฺหิ โลกนายเก

กปฺปานํ (๔) สตสฺสสฺสํ ทุคฺคตี น คมิสฺสติ(๕) ๑

กิลฺลเส ฌาปยิตฺวาน เอกคฺโค สฺสสมาหิตอ

โสภิตอ นาม นามเนน เหสฺสติ สตฺถุ สวาโก ๑

๑. พุ. อ. ๓๒/๑๓๓/๒๓๖ ๑ ๒. สฺยา. เมฐ ๑

๓. สี. ธมฺมวธี ๑ ๔. สี. กปฺปานิ ๑ ๕. สฺยา. ทุคฺคตี โส น คจฺจติ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 374

ปณฺณาสเ กปฺปสหสฺเส สตฺเตวาสฺมึ ยสุคฺคตา (๑)
สตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา(๒) ฯ
กิลฺเลสา ฉาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปหีนกิลฺเส ปจฺจเวกฺขณฺโต
สพฺโพ ราโค ปหีนฺ เม สพฺโพ โทโส สมฺหโต
สพฺโพ เม วิคโต โมโห สิตฺติภูโตสมฺมิ นิพฺพุโตติ(๓)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ สพฺโพ ราโคติ กามราคาทีปฺปเกโท สพฺโพปี

ราโค ฯ

ปหีนฺติ อริยมกฺกภาวนาย สมฺจุเฉทปฺปหานวเสน ปหีนฺ ฯ

สพฺโพ โทโสติ อาฆาตฺวตฺตกาทีภาเวน อนนฺกเกทภินฺโน

สพฺโพปี พฺยาปาโท ฯ

สมฺหโตติ มกฺเคน สมฺมุขมาภูโต ฯ

สพฺโพ เม วิคโต โมโหติ ทุกฺเข อณฺณนฺติ อาทีนา (๔)

วตฺตเกเทน อฏฺฐเกโท สงฺกิลฺเสวตฺตภูวิภาเคน อนนฺกวิภาโค (๕)

สพฺโพปี โมโห มกฺเคน วิทฺธฺสิตตฺตมา มยฺหํ วิคโต ฯ

สิตฺติภูโตสมฺมิ นิพฺพุโตติ เอวฺ มุลกิลฺเลสปฺปหานนฺน ตเททกฺกุ-

๑. สฺยา. สี. สมฺมุคฺคตา ฯ ม. ยสุคฺคตา ฯ ๒. สฺยา. น...สมฺปนฺนา

...มหพฺพลา ฯ ๓. ย. อปรทฺุโรติ ฯ ขุ. เกร. ๒๖/๒๑๖/๒๓๘ ฯ

๔. อภี. ๓๕/๒๕๖/๑๘๑ ฯ ๕. สี. อฏฺฐวิภาโค ฯ

*เล่มที่ 25 อฎุจมวคเค รกขิตตเถรคาถาวณณา หน้า 375

จตาย สงกิลีสานํ สมมเทว ปฏิปฺปสฺสทฺชตฺตา อนวเสสกิลีส-
ทรธปริพาหาภาวโต สีตภาวํ ปตฺโต ตโตเอว สพฺพโส
กิลีสปรินิพฺพานนฺ ปรินิพฺพุโต อหํ อสฺมิ ภวามิติ อญฺญํ
พฺยาภาสิ ฯ

รกขิตตเถรคาถาวณณา นิฎฺฐิตา ฯ

อุคคตเถรคาถาวณณา

ยํ มยา ปกตํ กมฺมนฺติ อายสฺมโต อุคคตเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺปปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺญณานิ กโรนฺโต อิตฺถ เอกตีเส กปฺเป สีขิสฺส ภควโต
กาเล กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สีขี
ภควนฺตํ ปสฺสิตฺวา ปสนฺนมานโส เกตกปฺปฺเพหิ ปฺมุํ อภาสิ ฯ

โส เตน ปฺญณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปราปริ
สฺสคตีสฺสเยว สฺสรนฺโต อิมสฺมี พฺพทฺฐปฺปาเท โกสฺสรญฺเจ อุคคนิกเม
เสฎฺฐิปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ อุคฺโคเตววสฺส นามํ อโหสิ ฯ
โส วิญฺญุตํ ปตฺโต ภควติ ตสฺมี นิกเม ภทฺทารามे วิหรนฺเต
วิหาริ คนฺตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ฐมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺชสทฺโธ
ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิสฺเสว อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

๑. พ. อ. ๓๒/๑๓๔/๒๓๓ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 376

วินตยานทียาตีเร (๑) ปิลกขุ (๒) ผลิโต อหุ(๓)

ตาทัน รุกข์ คเวสนโต อททลั โลกนากัม ฯ

เกตกัม ปุเปตติ ทิสวา วรรณญ เจตวานหิ ตทา

พุททสส อภิโรเปสี สีขิโน โลกพนธูโน ฯ

เยน ฉาณน ปตโตสิ(๔) อจจุต อมตัม ปทัม

ตัม ฉาณัม อภิปุเชมิ พุททเสฏฐ มหามุณี ฯ

ฉาณมฺหิ ปุชฺช กตฺวาน ปิลกขุ อททลั อหัม

ปฏิลทฺโธมฺหิ ตัม ปณฺณ (๕) ฉาณปุชชายิทัม ผลัม ฯ

เอกตีเส อิต กปเป ยัม ปุเปมฺมภิโรปยี

ทุกคตี นากิขานามิ ฉาณปุชชายิทัม ผลัม ฯ

อิต เตรสกปมฺหิ ทฺวาทสาสิ ผลุกคตา(๖)

สตุตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺติ มหพฺพลา ฯ

กิลเส ฉาปิตา มยฺหัม ฯเปฯ กตัม พุททสส สาสนฺนุติ ฯ

อรหตุตัม ปน ปตฺวา อตฺตโน วฏฺฐูปจฺเจท ทิปเนน อณฺณัม

พฺยากรโรรุโต

ยัม มยา ปกตัม กมฺมัม อปฺเป วายทิ วา พหุ

สพฺพเมตัม ปริกฺขีณัม นตฺถิ ทานี ปุณฺพทฺโรวติ(๗)

๑. สุยา. โปราณ. วิตุตตาย นทียาตีเร ฯ

๒. สี. ปิลกขุ ฯ ๓. สุยา. โปราณ. มิลกขุผลิโน

อหุ ฯ ๔. ม. ย. อภิปุเชมิ ฯ ๕. ม. ปณณัม ฯ

๖. สุยา. พลุคคตา ฯ ย. ขลุคคตา ฯ

๗. พุ. เถร. ๒๖/๒๑๗/๒๑๘ ฯ

*เล่มที่ 25 อฎฐมวคฺเค อฎคคฺเตรคาถาวณณา หน้า 377

คถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ ยํ มยา ปกตํ กมฺมนฺติ ยํ กมฺมํ ตีหิ กมฺมทฺวารเหหิ
จฺหิ อฎปฺตฺติทฺวารเหหิ อฎฐหิ อสฺวรทฺวารเหหิ (๑)[๒] ปาปาทิวเสน
ทานาทิวเสน จาติ อนเนเกหิ ปกาเรหิ อนาทิมติ สํสारे ยํ
มยา กตํ อฎจิตํ อภินิพฺพตฺติตํ วิปากกมฺมํ ฯ

อฎปปี วายทึ วา พหฺนฺติ ตถจ วตฺถุเจตนา-
ปโยคกิลเสาทินํ ทุพฺพลภาเวน อฎปปี วา เตสํ พลวภาเวน
อภินฺหวตฺติยา จ พหุํ วา ฯ

สพฺพเมตํ ปริกฺขิณฺนฺติ สพฺพเมว เจตํ กมฺมํ กมฺมกฺขยกรสฺส
อฎคฺคกสฺส อธิคตฺตฺตา ปริกฺขยํ กตํ(๑) กิลเสวฎฐปฺปหานเนน หิ
กมฺมวฎฐํ ปหิเนว โหติ วิปากวฎฐสฺส อณฺุปฺปาทนโต ฯ เตนาห
นตฺถิ ทานี ปุณฺนพฺกโวติ ฯ आयตี ปุณฺนพฺกวาภินิพฺพตฺติ มยฺหํ
นตฺถิตี อตฺถโธ ฯ สพฺพมฺเปตฺตนฺติปี (๔) ปาโจ สพฺพมฺปิ เอตฺตนฺติ (๕)
ปทวิภาโก ฯ

อฎคคฺเตรคาถาวณณา นิฎฺฐิตา ฯ

ปรมตฺถที่ปนียา เถรคาถาสํวณณาย

อฎฐมวคฺควณณา นิฎฺฐิตา ฯ

๑. สี. อสฺวเรหิ ฯ ๒. สี. ม. เอตฺถนฺตเร อฎฐหิ จ สฺวรทฺวารเหหิตี

ทิสฺสตี ฯ ๓. ม. คตํ ฯ ๔. สี. สพฺพเมวตฺตนฺติปี ฯ

ม. สพฺพมฺเปตฺตนฺติปี ฯ ๕. สี. สพฺพเมว เอตฺตนฺติ ฯ

นวมวคควณนา

สมิติกุตตเถรคาถาฉนวนนา

ยั มยา ปกตัม ปาปนติ อายสุมโต สมิติกุตตเถรสส
คาถาฯ กา อุปปตติ

โสปี ปริมพทุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว ปุณณานิ
อุปจันนโต วิสสิสส ภควโต กाले กุลเคเห นิพพตติตวา
วิณฺณตัม ปตฺโต ภควนตัม ปสฺสิตวา ปสนฺนจิตฺโต ชาตีสุมนปฺเปหิ
ปฺปชฺช อกาสิ ฯ

โส เตน ปุณณกมฺเมน ยตถ ยตถ ภเว นิพพตติ
ตตถ ตตถ กุรูปปริวารสมปทาย อณฺเณ สตฺเต อภิภวิตวา
อฏฺฐาสิ ฯ เอกสมิ ปน อตฺตภาเว อณฺเณตริ ปจฺเจกพฺพุชฺช
ปิณฺฑาย จรณตัม ทิสฺวา อัยฺ มุณฺฑโก กุฏฺฐิ มณฺเณ
เตนยัม ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา วิจฺรตีติ นิฏฺฐุภิตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โส เตน กมฺเมน พหุํ กาลัม นิรเย ปจฺจิตฺวา กสฺสปสฺส
ภควโต กाले มนฺุสฺสโลเก (๑) นิพพตฺโต ปริพฺพาชกปพฺพชฺชํ อุปคโต
เอกํ สีลาจารสมปन्नํ อุปาสกํ ทิสฺวา โทสนฺตโร หุตฺวา
กุฏฺฐโรคิ ภเวยฺยาสีติ อกฺโกสิ นฺุหานตฺตเถ จ มนฺุสฺเสหิ จปีตานิ
นฺุหานจฺฉณานิ พุเสสิ ฯ

๑. สี่. มนฺุสฺสโยนิยํ ฯ

*เล่มที่ 25 นวมวคเค สมิติกุตตเถรคาถาพรรณนา หน้า 379

โส เตน กมฺเมน ปฺน นฺริเย นฺิพฺพตฺติตฺวา พฺหุณี วสุธานี
ทฺกขํ อนุภวิตฺวา อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท สวตฺถิยํ อณฺฺยตฺรสฺส
พฺราหฺมณฺสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นฺิพฺพตฺติ สมิติกุตฺโตตฺติสฺส นามํ
อโหสิ ฯ โส วยปฺปตฺโต สตฺถุ ชมฺมเทสนํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺชสทฺโช
ปพฺพชิตฺวา สุวิสุทฺทสีโล หุตฺวา วิหฺรติ ฯ ตสฺส ปฺริมกมฺม-
นฺิสฺสนฺเทน กุฏฺฐโรโค อุปฺปชฺชิ เตน ตสฺส สรีราวยวา
เยภฺยฺเยน ฉินฺนภินฺนา หุตฺวา ปคฺฆนฺนติ ฯ โส คิลานสาลาขํ
วสติ ฯ

อถกทิวสํ ชมฺมเสนาปติ คิลานปฺจจํ คนฺตุวา ตตฺถ
ตตฺถ คิลานํ ภิกฺขุ ปฺจจฺจฺนโต ตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาวโส
ยวตา ขนฺธปฺปวตฺติ นาม สพฺพิ ทฺกขเมว เวทนา ฯ ขนฺธเสสุ
ปน อสนฺเตสุยฺเว ทฺกขขนฺติ เวทนานุสฺสนากมฺมกฺุจํ
กถेतฺวา อคฺมาสิ ฯ โส เทรสฺส โอวาทํ จตฺวา วิปฺสฺสนํ
วทฺเมตฺวา ฉพฺภิณฺญา สจฺจกาสิ ฯ เตน วุคฺตํ อปทานํ (๑)

ชายนฺุตสฺส วิปฺสฺสิสฺส อาโลโก วิปฺโล อหุ
ปจฺวี จ ปกมฺปีตฺถ สสาครา สปพฺพตา ฯ
เนमितฺตา(๒) จ วิทยาํสุ พุทฺโช โลเก ภวิสฺสติ
อคฺโค จ สพฺพสฺตฺตานํ ชนตํ อุทฺธริสฺสติ ฯ
เนमितฺตานํ สุณฺิตฺวาน ชาตีปฺชฺมกาสหํ
เอทิสฺวา ปุชฺชา นตฺถิ ยาทิสฺวา ชาตีปฺชฺชา ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๒๒/๒๒๐ ฯ ๒. สฺยา. ม. เนमितฺตา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 380

สงขริตวาน(๑) กุสลํ สกํ จิตตํ ปสาทียํ
 ชาติปุชํ กริตวาน ตตถ กาลงฺกโต อหํ ฯ
 ยํ ยํ โยนุปรชฺชามิ เทวคฺคํ อถ มานุสํ
 สพฺเพ สตฺเต อภิโกมิ(๒) ชาติปุชายิทํ ผลํ ฯ
 ชาติโย (๓) มํ อุปรุเจนฺติ มม จิตฺตวสานุคฺคา
 น ตา (๔) สกฺโกนฺติ โกเปตฺตุ ชาติปุชายิทํ ผลํ ฯ
 เอกนวุติโต กปฺเป ยํ ปุชฺมกริํ ตทา
 ทุกคฺตี นาทิขานามิ ชาติปุชายิทํ ผลํ ฯ
 สุปาริจริยา นาม จตฺตตีส ชนาธิปา
 อิตฺต ตติยกปฺปมฺหิ (๕) จกฺกวตฺตี มหพฺพลา ฯ
 กิเลสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

นพฺภิชฺชโย ปน หุตฺวา ปหีนกิลสฺสปจฺจเวกฺขณฺมฺเขน (๖) เอตฺรหิ
 อนุภฺยฺยมา นโรควเส น ปุริมชาติสฺส อตฺตนา กตฺตํ ปาปกมฺมํ
 อนุสฺสริตฺวา ตสฺส อิทานิ สพฺพโส ปหีนภาวํ วิภาเว นฺโต
 ยํ มยา ปกตํ ปาปํ ปุพฺเพ อญฺญาสุ ชาติสฺส
 อิวตํ เวทนียํ วตฺถุ อญฺณํ น วิชฺชตีติ(๗)

คากํ อภาสิ ฯ

- # ๑. สุยา. สํหริตฺวาน ฯ ย. สํสริตฺวาน ฯ ๒. สุยา. อตีโตมฺหิ ฯ
- # ๓. สุยา. ม. ชาติโย ฯ ๔. สุยา. น เต ฯ ๕. สุยา. ม. ตติยกปฺปมฺหิ ฯ
- # ๖. สී. ปหีนกิลสฺสปจฺจเวกฺขณฺน ฯ ๗. ข. เถร. ๒๖/๒๑๘/๒๓๘ ฯ

*เล่มที่ 25 นวมวคฺเค สมิติคุดตฺเตรคาถาพรรณนา หน้า 381

ตตฺถ ปาปนฺติ อกุสลํ กम्मํ ฯ ตํ หิ ตามกฺกุเจน ปาปนฺติ
วฺจจติ ฯ ปุพฺเพติ ปฺราติ ฯ

อณฺณาสฺ ชาติสุติ อิตฺ อณฺณาสฺ ชาติสุ อณฺณเส
อตุตฺถาเวสุ ฯ อຍ် เหตุถ อตุโถ ฯ

ยทึปี มยา อิมสฺมี อตุตฺถาเว น ตาทิสํ ปาปี กตํ
อตุติ อิทานิ ปน ตสฺส สมฺภโวเยว นตุติ ฯ ยํ ปน อิตฺ
อณฺณาสฺ ชาติสุ กตํ อตุติ อีเชว ตํ เวทนียํ ตํ หิ อีเชว
อิมสฺมีเยว อตุตฺถาเว เวทยิตฺพุํ อนุภวิตฺพุํ ผลํ กสฺมา
วตุถุ อณฺณํ น วิชฺชตีติ ตสฺส กम्मสฺส วิปฺจฺจโนกาโส อณฺโณ
ขนฺธปฺปนฺโธ นตุติ อิมํ ปน ขนฺธา สพุโส อฺปาทานานํ
ปหีนตุตา อฺนุปาทาโน วิย ชาตเวโท จริมกจิตฺตนิโรเชน
อฺปฺปฏิสฺนฺธิกา นฺริชฺชนฺตีติ อณฺณํ พุยาภาสิ ฯ

สมิติคุดตฺเตรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

กสฺสปตฺเตรคาถาฉนวนนา

เยน เยน สุกฺกิกขานีติ อายสฺมโต กสฺสปตฺเตรสฺส

คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ

อัย กิร ปทุมุตตรสฺส ภควโต กาเถ พุราหฺมณฺกุเถ
นิพฺพตฺติตฺวา ตีสุ เวทสุ อณฺเณสุ จ พุราหฺมณฺสิปฺเปสุ
นิปฺพตฺตี คโต โส เอกทิวสํ ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส
สฺมณฺปุเปหิ ปุชฺช อกาสิ ฯ กโรนฺโต จ สตฺถุ สมนฺตโต
อุปฺริ จ ปุเปมฺภุจฺฉิโย จิปี ฯ พุทฺธานุภาเวน ปุเปผานิ
ปุเปผาสนาการเณ สตฺตทาหํ อญฺจิสฺส ฯ โส ตํ อจฺฉริยํ ทิสฺวา
ภิชฺชโยโส มตฺตตาย ปสนฺนมานโส อโหสิ ฯ อปราปฺริ ปุณฺณานิ
กโรนฺโต กปฺปสฺตสฺสหฺสฺสํ สุกฺตีสฺสเยว สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พุทฺธปุปาเท สวาคฺฉิยํ อณฺเณตรสฺส อุทิจฺจพุราหฺมณฺสฺส ปฺตฺโต
หฺมฺววา นิพฺพตฺติ กสฺสโปติสฺส นามํ อโหสิ ฯ ตสฺส
ทหฺรกาเถเยว ปีตา กาลมกาสิ ฯ มาตา ตํ ปฏฺิขคฺคตฺติ ฯ

โส เอกทิวสํ เขตฺวานํ คโต ภควโต ชฺมมเทสนํ สฺตฺวา
เหตุสมฺปนฺนตาย ตสฺมีเยว อาสเน โสตาปนฺโน หฺมฺววา มาตุ
สนฺติกํ คนฺตฺวา อณฺุชานาเปตฺวา ปพฺพชฺชิตฺ สตฺถริ วุญฺจวสฺเส
ปฺวาเรตฺวา ชนปทจาริกํ ปกฺกนฺเต สยมฺปิ สตฺถารา สทฺธี
คนฺตฺกาโม อาปุจฺฉิตฺ มาตุ สนฺติกํ อคฺมาสิ ฯ มาตา
วิสฺสชฺเชนฺตี โอวาทฺเวสน

*เล่มที่ 25 นวมวคฺเค กสฺสปตฺเตรคาถาวรรณนา หน้า 383

เยน เยน สุภิกฺขานี สิวานี อภยานี จ

เตน ปุตุตฺตก คจฺจนฺตฺสฺส มา โสกาปฺหโต ภวติ

คถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ เยน เยนาคี ยตฺถ ยตฺถ ฯ ภูมฺมตฺถ เอ หี เอตํ

กรณฺวจฺนํ ยสฺมี ยสฺมี ทิสภาเกติ อตฺถโถ ฯ

สุภิกฺขานีติ สุตฺถปิณฺฑานี รฎฺฐานีติ อธิปฺปาโย ฯ

สิวานีติ เขมานี อโรคานี ฯ

อภยานีติ โจรภยาทีหิ นิพฺภยานี โรคทฺพฺภิกฺขภยานี

ปนฺ สุภิกฺขานี สิวานีติ ปททฺวเยเนว คหิตานี ฯ

เตนาคี ตตฺถ ตสฺมี ตสฺมี ทิสภาเกติ อตฺถโถ ฯ

ปุตุตฺตกาติ อนุกมฺปนฺตี ตํ อาลปติ ฯ

มาติ ปฏฺิเสชฺตถวาจกนิปาโต ฯ (#)

โสกาปฺหโตติ วุตฺตคฺคณฺรหิตานี รฎฺฐานี คนฺตฺวา ทฺพฺภิกฺข-

ภยาทีชฺนิเกน โสเกน อฺปฺหโต มา ภว มาโหสีติ อตฺถโถ ฯ

ตํ สุตฺวา เอโร มม มาตา มยฺหํ โสกรหิตฎฺฐานคมนํ

อาสีสตี หนฺนท มยฺหํ สพฺพโส อจฺจนฺตเมว โสกรหิตํ จานํ

ปตฺตํ ยุตฺตนฺตี อุตฺตสาหชาโต วิปฺสฺสนํ ปฏฺุจเปตฺวาน

จิสฺเสว [๓] อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานเ (๔)

๑. พุ. เถร. ๒๖/๒๑๕/๒๗๕ ฯ ๒. ม. มาติ ปฏฺิเสชฺตถ

นิปาโต ฯ ๓. สී. เอตฺถนฺนตเร อรณฺญเ เวสนฺโตติ ทิสฺสตี ฯ

๔. พุ. อ. ๓๒/๑๒๓/๒๒๒ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปถาวรรณนา หน้ 384

อชฎายโก(๑) มนุทธโร ดิณณั เวทาน ปารค
อพุโฆกาเส (๒) จิโต สนุโต อททลั โลกนายกั ฯ
สีหิ ยถา วนจรั (๓) พุคคฆรชัว นิตตลั
ดิธาปภินนมาตงกั กุณชรัว มहेสินั ฯ
เสเรยยกั(๔) คเหตุวาน อากาเส อุกขิปี อหิ
พุททสส อานุภาเวน ปรีวาเรนติ สพุฟโส ฯ
อธิฏฐหิ มหาวีโร สพุพณญ โลกนายโก
สมนตา ปุปผจจทนา(๕) โอภิรีสุ นราสกั ฯ
ตโต สธา ปุปผกณจกา อนุโตวณตา(๖) พหิมุขา
สตุตถาหิ ฉทนั กตุวา ตโต อนนุทธราชยถ ฯ
ตลยจ อจจจริยั ทิสวา อพุกุตโต โลมหิสนั
พุทเท จิตตัม ปสาเทสี สุกเต โลกนายเก ฯ
เตน จิตตปุปสาเทน สุกกมุเลน โจทิตโต
กปุปานัน สตสทสสั ทุกคตี นุปชชหิ ฯ
ปณณรสสทสสมหิ กปุปานัน ปณจวิสติ(๗)
วิทมลาสนามา จ (๘) จกุกวตตี มหพุพลา ฯ
กิลเสธา ฉापิตา มยหิ ฯเป ฯ กติ พุททสส สาสนนุติ ฯ

๑. สุธา. อชฎายโก ฯ ๒. สี. อชโฆกาเส ฯ

๓. สี. เอกจรั ฯ ๔. สุธา. เสเรยยกั ฯ ๕. สุธา. ...ฉทนั ฯ

๖. สุธา. ม. อนุโตวณญา ฯ ๗. สุธา. ปณจวิสเต ฯ

๘. สุธา. วิลามาลาสนามา จ ฯ สี. จิณณมลาสนามา จ ฯ

*เล่มที่ 25 นวมวคเค กสสปตฺเถรคาถาฉนณา หน้า 385

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อิทเมว มาตุ วจัน อรหตฺตปฺปตฺติยา
องฺกุลี ชาตฺนฺติ ตเมว คากํ ปจฺจุทาหาสิ ฯ
กสสปตฺเถรคาถาฉนณา นิฏฺฐิตา ฯ

สึหตฺเถรคาถาฉนณา

สึหปฺปมตฺโต วิหฺราติ อายสฺมโต สึหตฺเถรสฺส กถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

โส กิร ปฺริมพฺพุเชสุ กตฺธิกาโร อิตฺโต อฏฺฐารสกกปฺป-
สทมตฺถเก (๑) อตฺถทสฺสึสฺส ภควโต กเถ จนฺทภากาย นทียา
ติเร กิณฺนรโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา ปุํพสกฺโข ปุํพสนิวสโน
หุตฺวา วิหรนฺโต อากาเสน กจฺฉนฺตํ อตฺถทสฺสึ ภควนฺตํ
ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต ปุํเชตฺถกาโม อณฺชสิ ปคฺคยฺห อฏฺฐาสิ ฯ
ภควา ตสฺส อชฺฉาสยํ ญตฺวา อากาสโต โอรุญฺห อณฺชตฺรสมึ
รฺกขมฺมุเล ปลฺลลงฺเคน นิสึทึ ฯ กิณฺนโร จนฺทนฺสาร์ ฆมฺสิตฺวา
จนฺทนคฺนฺเรน ปุํพฺเพหิ จ ปุํชฺ กตฺวา วนฺทิตฺวา ปทกฺขิณฺ
กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โส เตน ปุํณฺณกมฺเมน เทวมนฺุสฺเสสุ สัสนฺุโต อิมสฺมึ
พฺพุทฺฐปฺปาเท มลฺลฺลราชฺกุเล (๒) นิพฺพตฺติ ตสฺส สึโหติ นามํ
อโหสิ ฯ โส ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส วนฺทิตฺวา

๑. สึ. อฏฺฐารสากกปฺปสทมตฺถเก ฯ

๒. สึ. มลฺลฺลรฺกฺขเจ มลฺลฺลราชฺกุเล ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตววรรณนา หน้ 386

เอกมนุด นีสึทึ ๑ สตุถา ตสฺส อชฺฌาสย โอลเกตุวา ฌมม
กเถสึ ๑ โส ฌมม สตุวา ปฏิลทฺชสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา
กมฺมฏฺจัน กเหตุวา อรณฺเณ วิหฺรติ ๑ ตสฺส จิตฺต
นารมฺมเณ วิชฺวติ เอกคฺคํ น โหติ สกตฺถํ นิปฺพทาเทตฺถ
น สกฺโกติ ๑ สตุถา ตํ ทิสฺวา อากาเส จตุวา

สึหปฺมตฺโต วิหฺร รตฺตินฺทิมตฺนทิตฺโต
ภาเวทึ กุสลํ ฌมม ชห สึมฺ สมนฺสฺสายนฺติ(๑)

กาถาย โอลทึ ๑ โส กาถาวสานเณ วิปฺสฺสนํ วทฺฒเตตุวา
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทานเณ (๒)

จนฺทภากานทิตฺเร อโหสึ กิณฺนโร ตทา
ปฺปฺพภกฺโข จหํ อาสึ ปฺปฺพณิวสโน ตถา ๑ (๓)
อตุถทสฺสึ ตฺ กควา โลกเชฏฺโง นราสโก
วิปฺนคฺเคน(๔) นียฺยาสึ หํสฺราชาว อมฺพเร ๑
นโม เต ปฺริสฺสาชณฺณ จิตฺตํ เต สฺวิโสธิตํ
ปฺสนนฺมฺขวณฺโณสิ วิปฺปฺสนนฺมฺขินฺทฺริโย ๑
โอลโรหิตฺวาน อากาสา ฐฺริปฺลฺโย สฺเมธโส
สํฆาฐึ ปตฺถริตฺวาน ปฺลลฺงเกน อฺปาวิสิ ๑
วิสิณฺ จนฺทนาทาย อคฺมาสึ ชินฺนฺตักํ
ปฺสนนฺจิตฺโต สฺมโน พุทฺชสฺส อภิโรปยึ ๑

๑. พุ. เถร. ๒๖/๒๒๐/๒๓๕ ๑ ๒. พุ. อ. ๓๒/๑๓๕/๒๓๘ ๑

๓. สฺยา. ปฺปฺพานํ วสโน อหํ ๑ สึ. ยฺ. จหํ ๑ ๔. สฺยา. ปวณคฺเคน ๑

*เล่มที่ 25 นวมวคเค สีหตเถรคาถาวณณนา หน้า 387

อภิวัตเตวาน สมพุทธี โลกเชฏฐิ นราสภิ
ปาโมชชั ชนยิตวาน ปกุกามี อุตตรามุโข ฯ
อฏฐารเส กป্পสเท จนนัน ยิ อปฺชยิ
ทुकคตี นากิขานามิ พุทฐปฺชายิทิ ผลั ฯ
จตุททเส กป্পสเท อิตฺ อาสีสุ เต ตโย (๑)
โรหณิ(๒) นาม นามเนน จกุกวตฺตี มหพพลา ฯ
กิลเสตา ฌาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺ พุทฐสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

ยา ปน ภควตา โอวาทวเสน วุตฺตา สีหปฺปมฺคฺโตติ
กาถา ตตฺถ สีหาคิ ตสฺส เถรสฺส อาลปฺนั ฯ

อปฺปมฺคฺโต วิหราชิ สติยา อวิปฺปวาเสน ปมาทวิริทฺโต
สพฺพิริยาปเถสุ สติสมฺบฺชณฺณยฺตุทฺโต หุตฺวา วิหราชิ ฯ อิทานิ
ตํ อปฺปมาทวิหาริ สห ผลเนน สงฺเขปฺโต ทสฺเสตฺถุ รตฺตนิทิวฺนฺติ
อาทิ วุตฺตํ ฯ ตสฺสสฺสโธ รตฺตนิทิวฺนฺติ ทิวสภากณฺจ จงฺกเมน
นิสชฺชขาย อวารณฺเียหิ ฐมฺเมหิ จิตฺตํ ปรีโสเชตฺตีติ วุตฺตนเยน
จตุสมฺมปฺปธานวเสน อตฺนฺทิตฺโต อกฺกุสีโต อารทฺชวิริโย กุสลํ
สมถวิปฺสฺสนาฐมฺมณฺจ โลกุตฺตรฐมฺมณฺจ ภาวหิ อฺปฺปาเทหิ
วทฺเทหิ จ เอวํ ภเวตฺวา จ ชห สีงฺม สมฺมุสฺสยฺนฺติ ตว
สมฺมุสฺสยฺ อตฺตภาวํ ปจฺมํ ตาว ตปฺปฎฺฐิพฺพุทฺทณฺนฺทรากปฺปหานเนน
สีงฺม [๓] น จิรสฺเสว ปชห เอวํ ภูโต จ ปจฺจนา จริมกจิตฺตนิโรเชน
๑. สี. อาสีสุ เทรส ฯ ๒. สุยา. โรหิณิ ฯ ๓. สี. เอตฺถนฺนฺตเร
ชหาคิ ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 388

อนวเสสโต จ ปชหิสฺสตีติ ฯ อรหตฺตํ ปน ปตฺวา เถโร
อณฺณํ พุยากรโรรุโต ตเมว คากํ ปจฺจุทาหาสีติ ฯ
สีหตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

นิตฺตเถรคาถาวณณา

สพฺพรตฺตี สุปิตฺวานาติ อายสฺมโต นิตฺตเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อัย กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาลे สุนนฺโท นาม
พฺราหฺมโณ หุตฺวา อนกสฺเต พฺราหฺมणे มนฺเต วาเจนฺโต
วาชเปยฺยํ นาม ชลณฺณํ ยชฺชิ ภควา ตํ พฺราหฺมณํ อนุกมฺปนฺโต
ชลณฺณจฺ्ञานํ กนฺตฺวา อากาเส จงฺกมิ ฯ พฺราหฺมโณ สตฺถาริ
ทิสฺวา ปสฺนุนฺมานโส สิสฺเสหิ ปุปฺพานิ อหฺราเปตฺวา อากาเส
จิปิตฺวา ปุञฺจ อกาสิ ฯ พุทฺธานุภาเวน ครุฑานํ(๑) สกฺลํ จ
นครํ ปุปฺผปนฺเนน วिय (๒) ฉาทิตํ อโหสิ ฯ มหาชนो สตฺถริ
อุพฺวาริ ปิตฺติโสมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวเทสิ ฯ

สุนนฺทพฺราหฺมโณ เตน กุสลมฺมุเลน เทวมนุสฺเสสฺสํ สัสนฺโต
อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท สวตฺถิยํ อณฺตรสฺส พฺราหฺมณสฺส ปฺตฺโต
หุตฺวา นิพฺพตฺติ นีโตติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส วิญฺญตฺตํ ปตฺวา
อิเม สมณา สกฺยปฺตฺติยา สุขสีลา สุขสมาจฺจรา สุโกชนานิ
๑. ม. ตํ จานํ ฯ ๒. ม. ปุปฺผปนฺนวิตานิกํ วिय ฯ

*เล่มที่ 25 นวมวคเค นิตตเถรคาถาวณณา หน้า 389

ภุชชิตวา นิวาเตสุ เสนาสเนสุ วิหรนฺติ อิมesu ปพฺพชิตวา
สุเขน วิหริตุํ สกฺกาติ สุขาภิตาสาย ปพฺพชิตวาว สตถุ
สนฺตเทก กมฺมภูจันํ คเหตุวา กติปาหเมว มนสิกริตวา ตํ
ฉทุเทตฺวา ยาวตถถํ อูทราวเทหํ ภุชชิตวา ทิวสภาคํ
สงฺคณิการาโม ตีรจฺจนกถาย วิดีนาเมติ รตฺติภาเคปี
ถีนมิทฺธาภิกฺวโต สพฺพรตฺตี สุปติ ฯ สตถา ตสฺส เหตุปริปากํ
โอโลเกตฺวา โอวาทำ เทนโต

 สพฺพรตฺตี สุปีตฺวาน ทิวา สงฺคณิกเ รโต
 กฺทาสฺสุ นาม ทุมฺเมโธ ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสตีติ(๑)

กาถํ อภาสิ ฯ

 ตตฺถ สพฺพรตฺตินฺติ สกถํ รตฺตี ฯ

 สุปีตฺวานาติ นิทฺทายิตฺวา รตฺติยา ปจฺมํ ยามํ จงฺกเมน
นิสฺชชาย อวารณฺเเยหิ ฌมฺเมหิ จิตฺตํ ปรีโสเชตีติ อาทินา
วฺตุตฺติ ชาครियํ อนนฺยุภุชิตฺวา เกวถํ รตฺติยา ตีสุปี ยามesu
นิทฺทํ โอกฺกมิตฺวาติ อตฺถโต ฯ

 ทิวาติ ทิวสํ สกถํ ทิวสภากนฺติ อตฺถโต ฯ

 สงฺคณิกเถติ (๒) ตีรจฺจนกถิกเหิ กายทพฺพิพฺพหุลปฺกฺคเลหิ
สนฺนิสฺชชชา สงฺคณิกเ ตสฺมี รโต อภีรโต ตตฺถ อวิกตจฺจนฺโท
๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๒๑/๒๓๕ ฯ ๒. สี. สงฺคณิกเ รโต วิหาโร
สงฺคณิกเ ฯ ๓. สี. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที 25 เอกนิปาตววรรณนา หน้า 390

สงคณิกเก รโตติ วุตโต ๑ สงคณิกการโตติปี ปาลี ๑

กฐาสสุ นามาติ กฐา นาม ๑ อสุตติ(๑) นิปาตมตติ
กสุมิ นาม กาลติ อตุโถ ๑

ทุมเมโรติ นิปปลโย ๑ ทุกขสสาติ วภูททุกขสส ๑

อนตุนติ ปริโยสานิ ๑ อจนตเมว อนุปปาทิ กทา
นาม กริสสติ เอทิสสส ทุกขสสนตกรณิ นตติติ อตุโถ ๑
ทุมเมธ ทุกขสสนตติ กริสสตีติปี ปาลี ๑

เอวิ ปน สตุถารา กาถาย กถิตาย เถโร สัเวทสาโต
วิปสสนิ ปภูจเปตวา น จิสเสว อรหตติ ปาปุนิ ๑ เตน
วตติ อปทาน (๒)

สุนนโท นาม นามน พุราหุมนโณ มนตปารคู

อหุณายโก ยาจโยโค วาชเปยยิ อยาชยิ ๑

ปทุมตตโร โลกวิทู อคโค การุณิกอ อิติ

ชนต อนุกมปนโต อมุเพเร จงกมิ ตทา ๑

จงกมิตวาน สมพทุโร สพพณญ โลกนายโก

เมตตาย อฟรี สตุเต อปปมาณ นิรูปธิ(๓) ๑

วณญู เถตวาน ปุปพานิ พุราหุมนโณ มนตปารคู

สพเพ สีสเส สมานตวา อากาเส อุกชิปาปยิ ๑

ยวตา นคร อาสี ปุปพานิ ฉทน ตทา

พทุสส อานุภาเวน สตุตานิ น วิจจณ ๑

๑. สพพตถ สุตติ ๑ ๒. พ. อ. ๓๒/๑๓๖/๒๓๕ ๑

๓. สุธา. อปปมาณ นิรูปธิ ๑

*เล่มที่ 25 นวมวคฺเค สุนาคตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 391

เตเนว สุกกมุเลน อนุโภตฺวาน สมปทา
สพฺพาสเว ปริณฺยาย ติณฺโณ โทเก วิสตุตฺติกํ ฯ
เอการเส กปฺปสฺเต ปญฺจตีเสสาสุ ขตุติยา
อมฺพริสสนามา เต (๑) จกฺกวตฺตี มหพฺพลา ฯ
กิลเสสา ฉาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนุตติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา เถโร อณฺเฬํ พุยากรโธนฺโต ตเมว
กาถํ ปจฺจุทาหาสิ ฯ
นิตตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สุนาคตฺเถรคาถาพรรณนา

จิตฺตนิมิตฺตสฺส โกวโทติ อายสฺมโต สุนาคตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ[
 อยมฺปิ ปฺริมพุทฺเธสุ กตฺตริกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
 วิวญฺญูปนิสฺสขํ กุสลํ อฺปฺจินฺนฺโต อิตฺโต เอกตฺตีเส กปฺเป
 สิขิสฺส ภควโต กाले พฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยฺปตฺโต
 ติณฺณํ เวทานํ ปารฺกฺกุ หุตฺวา อรณฺยายตเน อสฺสเม วสนฺโต
 ตีณิ พฺราหฺมณฺสหฺสฺสานิ มนฺเต วาเจสิ ฯ อเถกทิวสํ ตสฺส
 สตถาริ ทิสฺวา ลกฺขณานิ อฺปฺชาราตฺวา ลกฺขณมนฺเต
 ปฺริวตฺเตนตฺสฺส อีทิสฺสเหหิ ลกฺขณฺเหหิ สมนฺนาคโต อนนฺตชิโน
 อนนฺตฉาโน พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พุทฺธฉาณิ อารพฺภ อฺพาโร
๑. สี่. อพฺภสฺมา นาม นามเน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 392

ปสาโท อุปฺปชฺชิตฺตํ

โส เตน จิตฺตปฺปสาเทน เทวโลเก นิพฺพตฺโต อปรารฺปริ
เทวมนุสฺเสสุ สฺตรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท นาลกคาเม
อณฺดรสฺส พุราหฺมณฺสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ สฺนาโคตฺติสฺส
นามํ อโหสิ ฯ โส ชมฺมเสนาปฺติสฺส คิหิสหาโย เกรสฺส
สนฺตํ คณฺหฺวา ชมฺมํ สุตฺวา ทสฺสนญฺมียํ ปตฺติจฺจิตฺโต
ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนํ ปฏฺจเปตฺวา อรหฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน
วุตฺตํ อปทาน (๑)

หิมวณฺตสฺสาวิหฺเร วสโก นาม ปพฺพโต
ตสฺมี ปพฺพตปาทมฺหิ อสฺสโม อาสิ มาปิโต ฯ (๒)
ตีณิ สิสฺสสทฺสฺสานิ วาเจสิ พุราหฺมโณ ตทา
สฺหริตฺวาน(๓) เต สิสฺเส เอกมนฺตํ อฺปาวิสิ ฯ
เอกมนฺตํ นิสฺสิทิตฺวา พุราหฺมโณ มนฺตปารฺกฺข
พุทฺธเวทฺ(๔) คเวสนฺโต ณาณ จิตฺตํ ปสาทฺยิ(๕) ฯ
ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา นิสฺสิทิ(๖) ปณฺณสนฺนเร
ปฺลลงฺกํ อากฺขิตฺวาน ตตฺถ กาลงฺกโต อหํ ฯ
เอกตีเส อิตฺ กปฺเป ยํ สณฺณมลฺลํ ตทา
ทฺคคฺตี นากิขานามิ ณาณสณฺณายิทํ ผลํ ฯ

- # ๑. พุ. อ. ๓๒/๑๓๗/๒๔๐ ฯ ๒. สී. อสฺสโมสิ สมฺมาปิโต ฯ
- # ๓. สฺยา. สฺสาวิตฺวาน ฯ ๔. สฺยา. สฺสาเวตฺวาน ฯ ๕. สฺยา. พุทฺธเวสิ ฯ
- # ๕. สฺยา. ปสาทฺยิ ฯ ๖. สฺยา. นิสฺสิทิ ฯ

*เล่มที่ 25 นวมวคเค สุนาคตฺเถรคาถาวณณา หน้า 393

สตฺตวีตติ(๑) กปฺปมฺหิ ราชา สิริธโร อหุ
สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ ๑
กิสฺเสลา ฌาปีตา มยฺหิ ๑เปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ภิกฺขุณฺโณ ฌมฺมเทสฺนาปกาเสน อณฺณํ
พฺยากรโณโต

จิตฺตนิมิตฺตสฺส โกวิทฺโ ปรวิเวกรสฺส วิชานีย
ฌายํ นิปโก ปตฺติสฺสโต อธิคฺจฺเฉยฺย สฺขํ นีรามิสฺสนฺติ(๒)

กาถํ อภาสี ๑

ตตฺถ จิตฺตนิมิตฺตสฺส โกวิทฺโติ ภาวนาจิตฺตสฺส นิมิตฺตคฺค-
หณฺเ กุสโล อิมสฺมึ สมเย จิตฺตํ ปคฺคเหตุพฺพิ อิมสฺมึ
สมฺปหฺสิตพฺพิ อิมสฺมึ อชฺฌเปกฺกจิตฺตพฺพนฺติ เอวํ ปคฺคหณฺาภิ-
โยคฺยสฺส จิตฺตนิมิตฺตสฺส คหณฺเ เจโก ๑

ปรวิเวกรสฺส วิชานียาติ กายวิเวกสฺสวตฺตนิมิตฺตสฺส จิตฺตวิเวกสฺส
รสฺส สลฺขานิตฺวา วิเวกสฺขํ อนุภาวิตฺวาติ อตฺถโ ๑ ปรวิเวกรสฺส
ปีตฺวาติ หิ วุตฺตํ ๑

ฌายนฺติ ปจฺมํ อารมฺมณฺฺปนฺนิชฺฌาเนน ปจฺจลา ลกฺขณฺฺปนฺ-
นิชฺฌาเนน จ ฌายนฺโต ๑

นิปโกติ กมฺมณฺฺจานปริหฺรณฺเ กุสโล ๑

ปตฺติสฺสโตติ อฺปฺภูจิตฺตสฺสตี ๑

๑. สฺยา. สตฺตวีตฺตมฺหิ ๑ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๒๒๒/๒๓๕ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 394

อริคจฺเจยฺย สฺขํ นิรามิสฺนฺติ เอวํ สมณนิมิตฺตาทิโกสลฺเลน
ลพฺเภ จิตฺตวิเวกสฺสฺเช ปตฺติจฺจาย สโต สมฺปชาโน หุตฺวา
วิปฺสฺสนาฆาเนเนว (๑) ฆาณฺนฺโต กามามิสฺวภูณฺณามิสฺเสหิ อสมฺมิสฺสตาย
นิรามิสํ นิพฺพานสฺขํ ผลสฺสฺขณฺจ อริคจฺเจยฺย สมฺปกจฺเจยฺยชาติ
อตุโถ ๑

สุนาคตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

นาคิตตฺเถรคาถาวณณนา

อิโต พหิทฺธา ปุณฺณณวาทินฺนฺติ อายสฺมโต นาคิตตฺเถรสฺส
กาถา ๑ กา อฺปฺปตฺติ

อัยฺ กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภาวโต กาลเ นารโท นาม
พฺราหฺมโณ หุตฺวา เอกทิวสํ มาลเก นิสินฺโน ภควนฺตํ
ภิกฺขุสงฺฆเมณ ปฺรภฺยตํ คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ตีหิ
กาถาหิ อภิตฺถวิ ๑

โส เตน ปุณฺณกมฺเมณ เทวโลเก นิพฺพตฺติคฺวา อปฺราปฺริ
ปุณฺณานิ กคฺวา เทวมฺนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท
กปิลวตฺถนฺนเร สกฺยราชกุเล นิพฺพตฺติ นาคิโตตฺติสฺส นามํ
อโหสิ ๑ โส ภควติ กปิลวตฺถุสฺมี วิหรนฺเต มรฺฐปิณฺฑิกสฺสคฺตํ
สุตฺวา ปฏฺิลทฺธสฺสทฺโร ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา อรหตฺตํ
๑. สี. วิปฺสฺสนาฆาเนน จ ๑

*เล่มที่ 25 นวมวคเค นาคิตตเถรคาถาวณณา หน้า 395

ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

วิสาลมาเพ อาสีโน อทฺทสิ โลกนายกั
 จีณาสวํ พลปฺปตฺตํ ภิกฺขุสงฺฆปรกฺขตํ ฯ
 สตสหสฺสา เตวิชฺชา ฉพฺภิณฺณมา มหิตฺธิกา
 ปรีวารณฺติ สมฺพุทฺธํ โโก ทิสฺวา นปฺปสีทติ ฯ
 ฌาณํ อฺปนฺธา ยสฺส น วิชฺชติ สเทวเก
 อนนฺตฌาณํ สมฺพุทฺธํ โโก ทิสฺวา นปฺปสีทติ ฯ
 ฌมฺมกายณฺจ ทีเปนนฺตํ(๒) เกวลี รตนากรี
 วิโกเปตฺตุ (๓) น สกฺโกนฺติ โโก ทิสฺวา นปฺปสีทติ ฯ
 อิมานิ ตีหิ คาถานิ นารทฺทวฺหยจฺจโล (๔)
 ปทฺมุตฺตรํ ถวิตฺวาน สมฺพุทฺธํ อปฺราชิตํ ฯ
 เตน จิตฺตปฺปสาเทน พุทฺธสนฺถวเนน จ (๕)
 กปฺปานํ สตสหสฺสํ ทุกฺคตี นฺุปฺปชฺชหิ(๖) ฯ
 อิตฺโต ตีสฺกปฺปสฺเต สฺมุติโต(๗) นาม ชฺตฺติโย
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล ฯ
 กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สตฺถุ อวิตถเทสนตํ (๘) ฌมฺมสฺส จ

- # ๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๓๕/๒๔๒ ฯ ๒. สฺยา. ทีเปนนฺติ ฯ
- # ๓. ม. วิกฺปฺเปตฺตุ ฯ ๔. สฺยา. ปฺรคฺจฺนิ โส ฯ สී. นารทฺทวฺหยจฺจโล ฯ
- # ๕. สรคฺจฺนิ โย ฯ ๕. สී. ...ถวิเตน จ ฯ ๖. ย. นฺุปฺปชฺชถ ฯ
- # ๗. ย. สฺมุติโต ฯ ๘. สී. สตฺถารา อธิคตเทสนํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 396

นียยานิกตํ นิสฺสาย สลฺยชาตปีติโสมนสฺโส ปีติเวคปฺปวิสุตฺตํ (๑)

อุทานํ อุทานนฺโต

อิโต พหิทฺธา ปุณฺณณวาทินํ

มคฺโค น นิพฺพานคโม ยถา อัย

อิติสฺส สงฺฆํ ภควานุสาสติ

สตฺถา สยํ ปาณิตเลว ทสฺสยนฺติ(๒)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ อิโต พหิทฺธาติ อิมสฺมา พุทฺธศาสนา พาทิเรก

สมเย เตนาห ปุณฺณณวาทินนฺติ นานาติตฺถียนนฺติ อตฺถิโก ฯ

มคฺโค น นิพฺพานคโม ยถา อยฺนฺติ ยถา อัย อริโย

อฏฺฐจฺงฺกิกโก มคฺโค เอกํเสน นิพฺพานํ คจฺจตีติ นิพฺพานคโม

นิพฺพานคามิ เอวํ นิพฺพานคโม มคฺโค ติตฺถียสมเย นตฺถิ

อสมฺมาสมฺพุทฺธปฺปเวทิตตฺถา อณฺณติตฺถียวาทสฺส ฯ เตนาห ภควา

อิเชว ภิกฺขเว สมโณ อิธ ทฺติโย สมโณ อิธ

ตติโย สมโณ อิธ จตฺตฺถิโก สมโณ สฺสณฺนา ปฺรปฺปวาทา

สมณฺเหหิ อณฺณเหหิติ ฯ

อิตีติ เอวํ ฯ อสฺสูติ (๓) นิปาตมคฺตํ ฯ

สํฆนฺติ ภิกฺขุสงฺฆํ อุกฺกฏฺฐนิทฺเทโสยํ ยถา สตฺถา

เทวมนุสฺसानนฺติ ฯ สํฆนฺติ วา สมฺมํ เวนเยยชนนฺติ อธิปฺปาโย ฯ

๑. สี. ปีติวเคน วิสิฏฺฐํ ฯ ๒. พ. เกร. ๒๖/๒๒๓/๒๓๕ ฯ

๓. สพุทฺธตฺถ สุตฺตีติ ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 25 นวมวคฺเค นาคิตตฺเถรคาถาวณณา หน้า 397

ภควาติ ภากฺขวณฺตตาทีหิ การณฺเหหิ ภควา อยเมตฺถ
สงฺเขโป ๗ วิตุลาโร ปน ปรมตฺถที่ปนีย อิติวุตฺตกาวณณาย
วุตฺตนเยน เวทิตฺพุโป ๗

สตฺถาติ ทิฏฺฐธมฺมิกสมฺปราชิกปรมตฺถเหหิ ยถารหํ อนุสาสตีติ
สตฺถา ๗

สยฺนฺติ สยเมว ๗ อยฺเยหฺตฺถ อตฺถโถ สีลาทิจนฺตฺตย-
สงฺคโห สมฺมาทิจฺฉิอาทีนํ อฏฺฐนฺนํ อํคานํ วเสน อฏฺฐจฺจิกโก
นิพฺพานคามิ อริยมคฺโค ยถา มม สาสเน อตฺถิ เอว
พาหิรกสมเย มคฺโค นาม นตฺถีติ สีหนาทํ นทฺนฺโต อมฺหากํ
สตฺถา ภควา สยเมว สยมฺภวณณน ฅาณฺ (๑) สยเมว วา
มหากฺรณาสลฺโงทิตฺโต หุตฺวา อตฺถโน เทสนาวิลาสสมฺปตฺติยา
หตฺถเต อามลํ วิย ทสฺเสนฺโต ภิกฺขุสงฺฆํ เวเนยฺยชนตํ
อนุสาสตี โอวทตีติ ๗

นาคิตตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ๗

๑. ม. ฅาติ ๗

ปวิฏฐตเถรคาถาอาณณา

ขนุชา ทิฏฐา ยถากุตนติ อายสมโต ปวิฏฐตเถรสส
คาถาฯ กา อุปปตติ

อยมปี ปุริมพุทฺเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฐปนิสฺสยํ ปุณฺณํ โกรนุโต อตฺถทสฺสิสฺส ภาควโต กाल
เกสโว นาม ตาปโส หุตฺวา เอกทิวสํ สตฺถาริ อุปสงฺกมิตฺวา
ธมฺมํ สุตฺวา ปสนฺนมานโส อภิวาทตฺวา อณฺชลิ ปคฺคยฺห
ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปราปฺริ
ปุณฺณานิ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนุโต อิมสฺมี พุทฺธูปปาเท
มคฺชรญฺเฐ พุราหฺมณฺกุเเล อุปฺปชฺชิตฺวา อนุกฺกเมน วิญฺญุตฺติ
ปตฺโต เนกขมฺมนินฺนชฺฌาสยตฺาย ปรีพฺพาชกปฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
ตตฺถ สิกฺขิตพฺพิ สิกฺขิตฺวา วิจฺรนุโต อุปฺติสฺสโกถิตานํ
พุทฺธสาสเน ปพฺพชิตภาวํ สุตฺวา เตปี นาม มหาปญฺญา
ยตฺถ(๑) ตตฺถ (๒) ปพฺพชิตา ตเทว มณฺเฒ เสยฺโยติ สตฺถุ สนฺตีกิ
คนฺตฺวา ธมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตพฺพทสฺส โปพฺพชฺชํ ๑ ตสฺส สตฺถา
วิปฺสฺสนํ อาจิกฺขิ ฯ โส วิปฺสฺสนํ อารภิตฺวา น จิรฺสเสว
อรหตฺตํ สจฺจนาทาสี ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๓)

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. สී. ยตฺถ กตฺถ ฯ

๓. พุ. อ. ๓๒/๑๔๐/๒๔๓ ฯ

*เล่มที่ 25 นวมวคเค ปวิฐตเถรคาถาฉนณา หน้า 399

นารโท อิติ เม นาม(๑) เกสโว อิติ น(๒) วิฐ
 กุสลาคุสลิ เอสิ อคม พุทธสนุติกั ฯ
 เมตตจิตโต การุณโก อตถทสสิ มหามุณี
 อสสาสนุโต สตเต โส ฐมมึ เทเสติ จกขุมา ฯ
 สกั จิตตึ ปสาเทตวา สิเร กตวาน อญชลิ
 สตุถาริ อภิวาเทตวา ปกุกามึ ปาจินามุโข ฯ
 สตุตเรเส กปปสเต ราชา อาสิ มหิปติ
 อमितตตปโน(๓) นาม จกกวตตี มหพพโล ฯ
 กิเลสา ฉาปีตา มยหึ ฯเปฯ กตึ พุทธสส สาสนनुติ ฯ

อรหตตึ ปน ปตวา อญฉิ พุยากรโนโต

ขนุชา ทิฐจา ยถาญตึ ภาวา สพเพ ปทาลิตา
 วิกุขิโณ ชาตีสสาโร นตถิ ทานิ ปุนพภโวติ(๔)

คากั อภาสิ ฯ

ตตถ ขนุชาติ ปญจุปาทานกขนุชา เต หิ วิปสุสนุปล-
 ภาวลกขณโต (๕) จ ฉาตปริญญาทีหิ ปรีชานนวเสน วิปสุสิตพพา ฯ

ทิฐจา ยถาญตึ วิปสุสนาปญญาสหิตาย มคคปญญา
 อิทึ ทุกขนุตติอาทินา อวิปริตโต ทิฐจา ฯ

๑. สฺยา. อิติ นามเนน ฯ ๒. สฺยา. ม. มึ ฯ ๓. สฺยา. อमितตตปโน ฯ

๒. อमितตวาสนโน ฯ ๔. พุ. เถร. ๒๖/๒๒๔/๒๓๕ ฯ

๕. ม. วิปสุสนุปลกขณโต สามญญลกขณโต จ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 400

ภวา สพุเพ ปทาลิตาติ กามภวาทโย สพุเพ กมฺภวา
อุปฺปตฺติภวา จ มคฺคณณสฺตฺเถน ภินฺนา วิทฺธฺสีตาฯ กิเลส-
ปทาลเนเนว หี (๑) กมฺโหมปฺปตฺติภวา ปทาลิตา นาม โหนฺติฯ
เตนาห วิกฺขีโณ ชาตีสฺสารो นตฺถิ ทานี ปฺนพฺภโวติฯ
ตสฺสตฺโถ เหนฺจฺจา วุคฺโตเยวฯ
ปวิฏฺจตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺจิตาฯ

อชฺชุนตฺเถรคาถาวรรณนา

อสกฺขี วัต อตฺตทานนฺติ อายสฺมโต อชฺชุนตฺเถรสฺส
กาถาฯ กา อุปฺปตฺติ
อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตฺตทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวฏฺฐปฺนิตฺสยฺ กุสฺลํ อุปจฺฉินฺนโต วิปฺสฺสิตฺส ภกวโต กाल
สีหโยนฺธิ นีพฺพุตฺโต เอกทิวสํ อรณฺเณ อณฺณตฺรสมฺมึ รุกฺขมฺมุเล
นินฺนํ สตฺถารํ ทิสฺวา อโย โข อิมสมฺมึ กาลे สพุเพสฺสฺสฺส
ปฺริสฺสีโหติ ปสนฺนมานโส สฺสฺสฺสฺสฺสสาลสาขํ ภณฺชิตฺวา สตฺถารํ
ปฺุเชลฺลิตํฯ

โส เตน ปฺนุณฺณกมฺเมน เทวมนฺนุสฺเสสฺส สฺสฺสฺสฺสฺสโต อิมสมฺมึ
พฺพุทฺธปฺปาเท สวตฺถิยฺ สฺสฺสฺสฺสฺส กุเล นีพฺพุตฺติ อชฺชุนตฺเถรสฺส นามํ
อโหสิฯ โส วิณฺณตฺตํ ปตฺโต นิคฺคณฺเจหิ กตฺปฺริจโย หุตฺวา
๑. สี่. กิเลสนํ ปทาลเนเนว หี มคฺคปฺนุณฺณายฯ

*เล่มที่ 25 นวมวคเค อชชุนตเถรคาถาวณณา หน้า 401

เอวาท อมต อชคิมิสสามิติ วิวญญชฌาสยตาย ทหรรกาเลเยว
นิกณเจตฺต ปพพชิตฺวา ตตฺถ สาริ อถกนฺโต สตฺถ
ยมกปาฏิหาริยํ ทิสฺวา ปฏิลทฺชสทฺโธ สาสเน ปพพชิตฺวา
วิปสฺสนํ อารภิตฺวา น จิสฺเสว อรหา อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทาน (๑)

มิกราชา ตทา อาสี อภิชาโต สฺฤเกสรี(๒)

กิริทฺถกํ คเวสนฺโต อทฺทลํ โลกนายกํ ฯ

อัย นฺ โข มหาวิโร นิพฺพาเปติ มหาชนํ

ยณฺฺนนาหํ(๓) อฺปาเสยฺยํ เทวเทวํ นราสภํ ฯ

สาขํ สาลสฺส ภณฺชิตฺวา สโกสํ ปุปฺพมาหรี

อฺปนคฺตฺวาน สมฺพทฺธํ อทาสี ปุปฺพมฺตฺตมํ ฯ

เอกนฺวติโต กปฺเป ยํ ปุปฺพมภิโรปยี

ทฺถคฺตึ นากิขานามิ ปุปฺพปฺชายิทํ (๔) ผลํ ฯ

อิโต จ นวเม กปฺเป วิโรจนสนามกา

ตโย อาสีสุ ราชานอ จกฺกวตฺตึ มหพฺพลา ฯ

กิลเสสา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อนฺตฺตรสฺสชาธิคมสมฺภฺตฺเตน ปิตฺเวเคน

อฺทานํ อฺทานนฺโต

๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๔๑/๒๔๔ ฯ ๒. สฺยา. อภิชาโตสฺฤ เกสรี ฯ

ขุ. อภิชาโตว เกสรี ฯ ๓. สฺยา. ยณฺฺนนิมํ ฯ ๔. สฺยา. ม. ปุปฺพทานสฺลิตํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 402

อสุกขี วัต อตุตานัน

อุทฐาคู อุทกา ถลั

วฺยฺหฺมาโน มโหเมว(๑)

สจฺจฺจานี ปฏฺวิขฺมฺหนฺติ(๒)

คาคิ อภาสี ฯ

ตตฺถ อสฺกขินฺติ สกฺโกสึ ฯ

วตาคิ วิมฺหเย นิปาโต ฯ อติวิมฺหยนียํ เหนฺติ ยทิตํ

สจฺจฺปฏฺวิเวโร ฯ เตนาน

ตํ ก็ มลฺลณฺถ ภิกฺขเว กตมํ นฺ โข ทฺกฺกรตฺร

วา ทฺรภิสฺมภวตฺร วา ยํ สตฺตธา ภินฺนสฺส วาลสฺส

โกภฺยิยา โกภฺยิ ปฏฺวิขฺเมยฺยาคิ อาทิ ฯ

อตุตานนฺติ นียกขฺมตฺตํ สนฺชายน วทติ ฯ โย หิ ปโร

น โหติ โส อตุตาคิ ฯ

อุทฺฐาคฺคฺคฺติ อุทฺฐริตฺตุ อุทฺฐนฺตฺติปิ ปาโร ฯ

อุทฺกาคิ สํสารมโหเมสฺสงฺขาคา อุทกา ฯ

ถลนฺติ นิพฺพานถลํ ฯ

วฺยฺหฺมาโน มโหเมวาคิ มหฺณณฺเว วฺยฺหฺมาโน วีย ฯ อิทํ

วฺคฺคฺตํ โหติ ยถา นาม คมฺภีรวิตฺถเต อปฺปติฏฺฐเจ มหติ

อุทโกเม เวคสา วฺยฺหฺมาโน ปฺริโส เกนจิ อตุถกामน

อุปฺนิตํ ฝิยาริตฺตสมฺปนฺนํ ทพฺพฺพนาวํ ลภิตฺวา สฺสฺเขเนว ตโต

อตุตานัน อุทฺฐริตฺตุ สกฺกฺกฺณฺยฺย ปาริ ปาปฺปฺณฺยฺย เอวเมวาคิ

๑. สฺยา. มโหเมว ฯ ๒. ขุ. เกร. ๒๖/๒๒๕/๒๘๐ ฯ

*เล่มที่ 25 นวมวคฺเค (ปรจม) เทวสภตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 403

สํสارมโหเม กิเลสภิสงฺขารเวเคน วุขฺหมาโน สตฺถารา
อุปนีตํ สมถวิปัสสนุเปตํ อริยมคฺคณาวิ ลภิตฺวา ตโต อตฺตानํ
อุทฺทริตฺตํ นิพฺพานถลํ ปตฺตํ อโห อสภฺจินฺตํ ๑ ยถา ปน
อสภฺจิกิ ตํ ทสฺเสตฺตํ สจฺจจاني ปฏฺวิชฺฌหนฺตํ อหา ๑ ยสฺมา อหํ
ทุกฺขาทีนํ จตฺตาริ อริยสจฺจจاني ปริยฺญาปหานสจฺจฉิกิริยา-
ภาวนาปฏฺวิเวชน ปฏฺวิชฺฌมํ อริยมคฺคณาณน อลฺลวาสี ตสฺมา
อสภฺจิกิ วต อตฺตานํ อุทฺธาตฺตํ อุทฺกา ถลนฺตํ โยชนา ๑
อชฺชุนตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺจิตา ๑

(ปรจม) เทวสภตฺเถรคาถาวรรณนา

อุตฺตฉินฺณา ปงฺกปฺลิตฺวาติ อายสฺมโต เทวสภตฺเถรสฺส
คาถา ๑ กา อุปฺปตฺติ

โสปี ปฺริมพฺพุเรสุ กตฺตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนิตฺสขํ ปุณฺณํ อุปฺจินฺนโต สิชฺชิสฺส ภควโต กาล
ปารายตโยนิยํ นิพฺพตฺโต เอกทิวสํ สตฺถารํ ทิสฺวา
ปสนฺนมานโส ปิยาลผลํ อุปเนสิ ๑ สตฺถา ตสฺส ปสาท-
สํวทฺตมนตฺถํ ตํ ปรีภฺยชิ ๑ โส เตน อตีวีย ปสนฺนจิตฺโต
หุตฺวา กาลน กาลํ อุปสงฺกมิตฺวา [๑] จิตฺตํ ปสาเทติ ๑

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺโต อปราปร
๑. ม. เอตฺถนฺตเร วนฺทิตฺวาติ ทิสฺสตี ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 404

ปญฺณานิ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สัสนฺโต อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท
อณฺฺตรสฺส มณฺฑลิกฺรณฺโณ ปุตุโต หุตฺวา นิพฺพุตฺโต ตรุณกาเลเยว
รชฺเช ปตฺติจฺจ
ตสฺส สตฺถา ฅมฺมํ เทเสติ ฯ โส ฅมฺมํ สุตฺวา ปฏฺิถทฺทสทฺทฺ
สัเวชาโต รชฺชํ ปหาย ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต
น จิรฺสฺเสว อรหฺตฺตํ ปาปฺปณฺิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

ปาราวโต (๓) ตทา อาสี ปริ อนุปโรชโก
ปพฺภาเร เสยฺยํ กปฺเปมิ อวิทฺุเร ลีขิตฺตฺถโน ฯ
สಾಯํ ปาตณฺจ ปสฺสามิ พุทฺธํ โลกคฺคณายกํ
เทยฺยฅมฺโม จ เม นตฺถิ ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน ฯ
ปิยาลผลมาทาย อคมํ พุทฺธสนฺตํ
ปฏฺิถคฺคเหสิ ภควา โลกเชฏฺุโ จ นราสโก ฯ
ตโต ปริ อุปาทาย ปริจารี(๔)วินายกํ
เตน จิตฺตปฺปสาเทน ตตฺถ กาลงฺกโต อหํ ฯ
เอกตฺตีสฺเส อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อททํ อหํ
ทฺุคฺคตฺติ นาทิขานามิ ผลทานสฺสทํ ผลํ ฯ
อิตฺโต ปณฺฺณเรเส กปฺเป ตโย อาสํ ปิยาลิโน(๕)
สตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตํ มหพฺพลา ฯ
กิลฺเลสา ฅมาปีตา มยฺหํ ฯเป ฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ

- # ๑. ลี. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๒/๑๔๒/๒๔๕ ฯ
- # ๓. สฺยา. ปโรชโก ฯ ๔. สฺยา. ปวาริตํ ฯ ขุ. ปริวารี ฯ
- # ๕. สฺยา. อาสีสุ มาลภิ ฯ

*เล่มที่ 25 นวมวคฺเค (ปรจม) เทวสภคฺคเธรคาถาวณณา หน้า 405

อรหคฺคตํ ปน ปตฺวา ปหีนกิลสพจเวกฺขณวเสน อุปฺปน-
โสมนสฺโส อุทานํ อุทานนฺโต

อุตฺตึณฺณา ปงฺกปฺลึปา ปาตالا ปรีวชฺชิตา

มฺคฺคโต โอมฺมา จ คณฺถา จ สพฺเพ มานา วิสํหตฺติ(๑)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ อุตฺตึณฺณาติ อุตฺตฺริตา อติกฺกนฺตา ฯ

ปงฺกปฺลึปาติ ปงฺกา จ ปฺลึปา จ ฯ ปงฺโก วุจฺจติ

ปกฺคติกทฺทโม ฯ ปฺลึโปติ คมฺภีรปฺปฺถุโล มหกกทฺทโม ฯ อึช ปน

ปงฺโก วิทยาติ ปงฺโก กามราโค อสุจิกาวาปาทเนน จิตฺตสฺส

มกฺขนโต ฯ ปฺลึโป วิทยาติ ปฺลึโป ปุคฺคตทาราทิวิสโย พหฺโล

ฉนฺทราโค วุคฺคตเนน สมฺมกฺขนโต ทฺรุตฺตรณโต จ ฯ เต

มยา อนาคามิมคฺเคน สพฺพโส อติกฺกนฺตาติ อห อุตฺตึณฺณา

ปงฺกปฺลึปาติ ฯ

ปาตالاติ ปาตายนฺติ ปาตالا มหาสมฺมุเท นินฺนตร-

ปเทสา ฯ เกจิ ปน นาคภวนํ ปาตالنฺติ วทฺนฺติ ฯ อึช

ปน อคาทฺทรวคฺคาทฺรุตฺตรณญฺเฐน (๒) ปาตالا วิทยาติ ปาตالا

ทิกฺกุสิโย ฯ เต จ มยา ปจฺมมคฺคาธิคเมเนว สพฺพถา วิชฺชิตา

สมฺมุจฺฉินฺนาติ อห ปาตالا ปรีวชฺชิตาติ ฯ

มฺคฺคโต โอมฺมา จ คณฺถา จาติ กาโมฆาโทมฺโต อภิขฺฌา-

กายคณฺถาทิกฺกนฺโต จ เตน เตน มคฺเคน มฺคฺคโต ปรีมฺคฺคโต

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๒๖/๒๘๐ ฯ ๒. สී. อคาทฺทรวคฺคาทฺรุตฺตรณญฺเฐน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 406

ปุ่น อนภิกิรณอคนนุถนวเสน อติกุกนุโตติ อตุโถ ๑

สพเพ มานา วิสัหตาดิ นววิชาปี มานา อคคัมคคา-
ธิกเมน วิเสสโต สงฆาติ วินาสั อปาทิตา สมุจฺฉินฺนา ๑

มานวิชา หตาดิ เกจิ ปจฺจนฺติ มานโกฏฺฐาสาติ อตุโถ ๑

มานวิสาดิ อปเร เตสั ปน มานวิสสฺส ทุกฺขสฺส ผลโต

มานวิสาดิ อตุโถ ทฏฺฐพฺโพ ๑

(ปรจฺม) เทวสภตฺตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ๑

สามิตตตฺตฺเถรคาถาวรรณนา

ปฺลยจกฺขนฺธา ปรีณฺณตาดิ อายสฺมโต สามิตตตฺตฺเถรสฺส
คาถา ๑ กา อฺปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพฺเชสฺส กตฺตาทิโร อตฺถทสฺสิสฺส ภควโต
กาเล กุลเกเห นิพฺพตฺติควา วิญฺญตฺ ปฺตฺโต สตฺถริ ปรีนิพฺพเต
ตฺสส อฺเป ปฺปฺเพหิ นตฺตาดิณตฺตํ กตฺวา ปฺหิ อกาสิ ๑

โส เตน ปฺลยณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติควา อปฺราปรี
ปฺลยณานิ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สัสนฺโต อิมสฺมี พฺพฺรฺฐปฺปาเท
ราชคเห อณฺณตฺรสฺส พฺราหฺมณฺสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ
สามิตตฺโตตฺติสฺส นามํ อโหสิ ๑

โส อนุกฺกเมน วิญฺญตฺ ปฺตฺโต พฺพฺธานุภาวํ สุตฺวา
อฺปาสเกหิ สทฺธิ วิหาริ คโต สตฺถาริ ฌมฺมิ เทเสนตฺ

*เล่มที่ 25 นวมวคเค สามิตตุดตเถรคาถาวณณนา หน้า 407

ทิสฺวา ปสนฺนมานโส เอกมฺนุตฺติ นิสฺสีทิฯ สตุถา ตสฺส
อชฺฌาสยฺ โอลเถควา ตถา ฌมฺมํ เทเสสิ ยถา สทฺธิ
ปฏฺฐิตฺถิ สํสारे จ สํเวคํฯ โส ปฏฺฐิตทุชฺสทฺธิ สํเวคชาโต
ปพฺพชิตฺวา ฌานสฺส อปริปกฺกตฺตา กติปยกาลํ อลสพฺหุติ
วิหาสิฯ ปุณฺ สตุถารา ฌมฺมเทสฺนาย สมุตฺเตชิตฺโต วิปสฺสนาย
กมฺมฏฺฐานํ กเหตุวา ตตฺถ ยุตฺตปฺปยุตฺโต วิหรนฺโต น จิสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปฺมณิฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

ปริณิพฺพุเต ภควติ อตฺถทสฺสีนรุตฺตเม
ฉตฺตาทิฉตฺตํ(๒) การตฺวา ฌูปมฺหิ อภิโรปยิฯ
กาลน กาลมากนฺตฺวา นมสฺสี โลกนายกํ
ปฺปฺพจฺจนฺทํ กตฺวาน ฉตฺตมฺหิ อภิโรปยิฯ
สตุตฺรเส กปฺปสฺเต เทวราชชมการยิ
มนุสฺสตฺตํ น กจฺจามิ ฌูปฺปชายิทํ ผลํฯ
กิลเสา ฌาปีตา มยฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
นาโคว พนฺธนํ ฌตฺวา วิหรามิ อนาสโวฯ
สฺวาคตํ วต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนุตติฯ

โส อปรภาเค ภิกฺขุหิ กิ ตยา อาวุโส อุตฺตริมฺนุสฺส-
ฌมฺโม อธิคโตติ ปุญฺโจ สาสนสฺส นียฺยานิกภาวํ อตฺตโน จ

๑. พ. อ. ๓๒/๑๔๓/๒๔๓ ฯ ๒. พ. ฉตฺตาทิฉตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 408

ธมมานุชมมปฏิบัติ เตสึ ปเวเทนุโต อัญญาพยากรณวเสน
 ปญจกขนุชา ปริณวตา ตัญจนุตติ ฉินนมูลกา
 วิกขิโณ ชาตีสสาโร นตถิ ทานิ ปุนพภโวติ (๑)
กาถิ อภาสิ ฯ

ตตถ ปญจกขนุชา ปริณวตาติ มยา อิเม ปญจปาทา-
นกขนุชา อิทํ กุกขํ เอตตํ กุกขํ น ตโต กियโยติ
ตีหิ ปริณวahi ปริจฉินนุทิตวา ภาตา วิทิตา ปฏิวิทธา ฯ

ตัญจนุตติ ฉินนมูลกาติ ตถา ปริณวตตตธาเยว มุลกุตตส
สมุทตส สพพโส ปหีนตตธาเต อิทานิ ยาว จริมกจิตตนิโรธา
ตัญจนุตติ ฉินนมูลกา จริมกจิตตนิโรเชน ปน อปปฏิสนธิกา
นिरุชฉนุตติ ฯ เคนาห วิกขิโณ ชาตีสสาโร นตถิ ทานิ
ปุนพภโวติ ฯ ตสสตุโธ เหฏฐา วุตโตเยว ฯ

สามิตตตถเกรคาถาวณณา นิฏฐิตา ฯ

ปรมตถที่ปนิยา เกรคาถาสวณนาย

นวมวคควณณา นิฏฐิตา ฯ

๑. พุ. เกร. ๒๖/๒๒๗/๒๘๐ ฯ

ทสมวคฺคพรรณนา

ปริปฺณณกตฺเถรคาถาพรรณนา

น ตถา มตฺ สตรสนฺติ อายสฺมโต ปริปฺณณกตฺเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ฌมฺมทสฺสีสฺส ภควโต
กาเล กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺ ปตฺโต สตฺถริ ปฺรินิพฺพุเต
สตฺถุ เจตฺติเย ปุปฺผาทิหิ อุพาริ ปุชฺช อกาสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทเวสฺส นิพฺพตฺติตฺวา อปราปฺริ
ปุณฺณานิ กตฺวา สุกตฺติสฺสเยว สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท
กปิลวตฺถุสฺมี สกยราชกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺ ปตฺโต
ปริปฺณณวิภาวตฺยา ปริปฺณณโกติ ปณฺณายิตฺถ ฯ

โส วิภาวสฺมปฺนฺนตฺยา สพฺพกาลิ สตรสฺสิ นาม อาหาริ
ปฺริภฺยุชนฺโต สตฺถุ มิสฺสกาหารปฺริโภกิ สุตฺวา ตาว
สุขุมาลोปิ ภควา นิพฺพานสฺสํ อเปกฺขิตฺวา ยถา ตถา
ยาเปติ กสฺมา มยฺ ออาหารคิทฺธา หุตฺวา อาหารสฺสุทฺธิกา
ภวิสฺสาม นิพฺพานสฺสเมว ปน อเมหฺหิ ปฺริเยสิตฺพพฺพตฺติ สฺสारे
ชาตสฺสเวโค ฌรราวาสิ ปฺหาย สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ภควตา
กายคตาสตฺติกมฺมฏฺฐาเน นิโยชิตฺถ ตตฺถ ปตฺติฏฺฐาย ปฏฺฐิตทฺธมฺมานิ
ปาทกิ กตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต วิปฺสฺสนํ วทฺธเมตฺวา

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 410

อรหตุตฺ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

นิพฺพุเต โลกนาถมฺหิ ฌมฺมทสฺสีนราสเถ
 อาโรเปตี รัชตถมฺภํ พุทฺธเสฏฺฐสฺส เจตฺตเย ๑
 นิสฺเสถณี มาปยิตฺวาน ฐูปเสฏฺฐํ สมารุหี(๒)
 ชาติปฺปฬํ คเหตุวาน ฐูปมฺหิ อภิโรปยี ๑
 อโห พุทฺโธ อโห ฌมฺโม อโห โน สตฺถุ สมฺปทา
 ทุกฺคตี นาภิขานามิ ฐูปปฺปชายิตฺถํ ผลํ ๑
 จตฺตุนฺนวุตฺติโต กปฺเป ฐูปสึขสนามกา
 โสฬสาสีสุ ราชานโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลา ๑
 กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ๑เป๑ กตฺถิ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ๑

อรหตุตฺ ปน ปตฺวา ฌมฺมการวพฺพมานนํ ปิตฺเวควิสฺสฏฺฐํ
 อุทานํ อุทานนฺนุโต

น ตถา มตฺ(๓) สตรสฺสํ สุชนฺนํ ยํ มยฺชฺช ปรีกฺขตุตฺถํ
 อปริมิตทสฺสีนา โคตเมน พุทฺธเรน สุเทสิโต ฌมฺโมติ(๔)

คถํ อภาสิ ๑

ตตฺถ น ตถา มตฺ สตรสฺสํ สุชนฺนํ ยํ มยฺชฺช ปรีกฺขตุตฺถนฺนตฺติ ตถาติ เตน
 ปกาเรน ๑ มตฺนฺนตฺติ (๕) อภิमतฺ ๑

สตรสนฺนตฺติ สตรสโกชนํ (๖) สตรสโกชนํ นาม สตฺปาก-

๑. พุ. อ. ๓๒/๑๔๔/๒๔๖ ๑ ๒. สุยา. สมารุหี ๑

๓. สุยา. ตถามตฺ ๑ ๔. พุ. เถร. ๒๖/๒๒๘/๒๘๐ ๑

๕. สี. อมตฺนฺนตฺติ ๑ ๖. สี. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑

*เล่มที่ 25 ทสมวคเค ปรปญณกคฤเถรคาถาอาถรรพณ์ หน้า 411

สปรปอาทึหิ อภิสงขตํ โภชนนุติ วทนุติฯ อถวา อนนคตโถ
สตสทโท สตโส สหสฺสโสติอาทิสฺสู วิยฯ ตสฺมา ยํ โภชนํ
อนนคตฺสูปํ อนนคตฺพญญนํ ตํ อนนคตฺสตาย สตรสนุติ วุจฺจติ
นानารสโภชนนุติ อคฺโถฯ สุธาเอว อนนํ สุธาโภชนํ เทวานํ
อาหาโรฯ

ยํ มยชฺช ปรภุตฺตนุติ ยํ มยา อชฺช อนฺนุคฺคตํฯ
ยํ มยา ปรภุตฺตนุติ จ อิทํ สตรสํ สุชนนุติ เอตฺถาปี
โยเชตฺตพฺพํฯ อิทํ วุคฺคตํ โหติ

ยํ มยา อชฺช เอตฺรหิ นิโรธสฺมาปคฺคิตฺตสฺมาปชฺชนวเสน
ผลสฺมาปคฺคิตฺตสฺมาปชฺชนวเสน จ อจฺจนตฺเมว สนฺตํ ปณฺธิ ตํ
ยถา มตํ อภิมตํ สมนฺภาวิทํ ตถา ราชกาเล มยา ปรภุตฺตํ
สตรสโภชนํ เทวตฺตภาเว ปรภุตฺตํ สุชนนํ จ น มตํ
นาภิมตํ(๑)ฯ กสฺมา อิทํ หิ อริเยหิ เสวิทํ (๒) นิรามิสํ กิเลสํ
อวตฺตญฺจตํ ตํ ปน(๓) ปุณฺชชนเสวิทํ สามีสํ กิเลสํ วตฺตญฺจตํ
ตํ อิมสฺส สงฺขมฺปิ กลมฺปิ กลภาคมฺปิ น อฺเปตฺตีติฯ อิทานิ
ยํ มยชฺช ปรภุตฺตนุติ วุคฺคตฺตมฺมํ เทเสนฺโต อปริมิตทสฺสินา
โคตฺตเมน พุทฺเตน สุเทสิโต ฐมฺโหมติ อาหฯ

ตสฺสคฺคโถ อปริมิตํ อปริจฺฉินนํ อฺปปาทวยาภาวโต สนฺตํ
อสงฺขตฺธาตํ สยมนฺภูวาณน ปสฺสี อปริมิตสฺส อนนฺตา-
๑. ม. นาภิมตํฯ ๒. ม. อริยนิเสวิทํฯ ๓. ม. ยํ ปน (?)ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 412

ปริเมยยสฺส เถยยสฺส ทสฺสาวิตติ เตน อปริमितทสฺสีนา
โคตมโคตฺเตน สมฺมาสมฺพุทฺเธน ขยิ วิราคิ อมตํ ปณฺธิตฺตํ
จ มทนิมฺมทโน ปิปาตวินโย สพุพฺสงฺขารสมโถติ จ อาทีนา
สุกฺกุสุ เทสิโต ฌโม นิพฺพานํ มยา อชฺช ปริกฺขตฺตํ
โยชนา ฯ

ปริบุญณกตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

วิชยตฺเถรคาถาวณณา

ยสฺสาสวา ปริกฺขิณาติ อายสฺมโต วิชยตฺเถรสฺส กถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมฺพุทฺเธสุ กตาทิกาโร ปิยทสฺสีสฺส ภควโต
กาลเ วิทวสมฺปนฺเน กุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต สตฺถริ
ปรีนิพฺพุเต ตสฺส ญฺปสฺส รตนขจิตฺตํ เวทิกิ กาทเรตฺวา ตตฺถ
อุพาริ เวทิกามหิ กาทเรสิ ฯ

โส เตน ปฺญญกมฺเมเน อนกสฺเต อตฺตภาเว
มณฺโฬภาเสน วิจริ ฯ เอวํ เทวมนุสฺเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พุทฺธูปฺปาเท สวตฺถิยิ พฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติ วิชโยติสฺส
นามิ อโหสิ ฯ โส วยฺปตฺโต พฺราหฺมณฺวิชฺชาสุ นิปฺพตฺตี
คโต ตาปสฺสปุพฺพชฺช ปุพฺพชิตฺวา อรณฺญายตเน ฌานลาภิ
หุตฺวา วิหรนฺโต พุทฺธูปฺปาหิ สุตฺวา อุปฺปนฺนูปฺปสาโท สตฺถ

*เล่มที่ 25 ทสมวกุเต วิชยตเถรคาถาวรรณนา หน้า 413

สนตักิ อุปสงกมิตวา สตุถาริ วนุทิตวา เอกมนุตติ นิสิติ ฯ
ตสฺส สตุถา ฐมฺมิ เทเสสิ ฯ โส ฐมฺมิ สตุถวา ปพฺพชิตวา
วิปสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวาน จิสฺเสว อรหตุตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน
วตุตํ อปทานे (๑)

นิพฺพุเต โลกนาถมฺหิ ปิยทสฺสีนรุตฺตเม
ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน มุตฺตาเวทิมกาสหํ(๒) ฯ
มณฺีหิ ปริวารตฺวา อกาสิ เวทิมุตฺตมํ(๓)
เวทิกาย มหํ กตฺวา ตตฺถ กาลงฺกโต อหํ ฯ
ยํ ยํ โยนุปฺปชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มานุสํ
มณฺี(๔) ฐาเรนฺติ อากาเส ปุณฺณกมฺมุสฺสิติํ ผลํ ฯ
โสฬสฺสิตฺโต กปฺปสฺเต มณฺีปฺปภาสนามกา
นตฺตีสาสีสุ ราชานो จกฺกวตฺติ มหพฺพลา ฯ
กิลเสสา ฐาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสฺนนฺตฺติ ฯ

อรหตุตํ ปน ปตฺวา อณฺฺณํ พุยากรโรรุโต

ยสฺสาสวา ปริกฺขิณา อหาเร จ อนิสฺสิตฺโต
สุณฺฺณโต อนิมิตฺโต จ วิโมกฺโข ยสฺส โคจโร ฯ
อากาเสว สกฺกุนฺตानํ(๕) ปทํ ตสฺส ทฺรณฺฺนยฺนฺตฺติ

คากิ อภาสิ ฯ

๑. พุ. อ. ๓๒/๑๔๕/๒๔๘ ฯ ๒. สฺยา. พุทฺธเวทิมกาสหํ ฯ

๓. สฺยา. อกาสิมมุตฺตมํ ฯ ๔. สฺยา. มณฺี ฯ

ม. สกฺกุนฺตานํ ฯ ๖. ม. ทฺรณฺฺนยฺนฺตฺติ ฯ พุ. เถร. ๒๖/๒๒๕/๒๘๐ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตอาถรรพณ์ หน้า 414

ตตฺถ ยสฺสทสฺสวา ปริกฺขีณาติ ยสฺส อุตฺตมปฺปุกฺกสฺส
กามาสวาทโย จตฺตารโ อสวา สพฺพโส ชีณา อริยมคฺเคน
เขปีตา ฯ

อาหารเ จ อนิสฺสึโตติ โย จ อาหารเ ตณฺหาทิกฺขิ-
นิสฺสยหิ อนิสฺสึโต อคฺธิโต (๑) อนชฺฌาปนฺโน นิสฺสณฺมตฺตํ
อาหารสึเสเนตฺถ จตฺตารโปี ปจฺจยา กหิตาติ ทฏฺฐพฺพํ ฯ
ปจฺจยปริยาโย วา อิธ อาหารสทฺโท เวทิตพฺโพ ฯ

สุยฺยโต อนิมิตฺโต จาติ เอตฺถ อปฺปณฺหิตวิโมกฺโขปี
กหิตฺเตยว ตีณฺปิ เจตานี นิพฺพานสฺเสว นามานี ฯ นิพฺพานญฺหิ
ราคาทีนํ อภาเวน สุยฺยํ เตหิ สุยฺยวา วิมุตฺติ จาติ (๒)
สุยฺยตวิโมกฺโข ตถา ราคาทีนิมิตฺตาภาเวน สงฺขารนิมิตฺตา-
ภาเวน จ อนิมิตฺตํ เตหิ อนิมิตฺตา วิมุตฺติ จาติ (๓) อนิมิตฺตวิโมกฺโข
ราคาทีปณฺธิณํ อภาเวน อปฺปณฺหิตํ เตหิ อปฺปณฺหิตา วิมุตฺติ
จาติ อปฺปณฺหิตวิโมกฺโขติ (๔) วุจฺจติ ฯ ผลสฺมาปตฺติวเสน ตํ
อารมฺมณํ กตฺวา วิหรนฺตสฺส อยมฺปิ ติวโร วิโมกฺโข ยสฺส
โคจโร ฯ

อากาเสว สกฺขนฺตานํ ปทํ ตสฺส ทฺรนฺวายนฺติ ยถา
อากาเส คจฺจนฺตานํ สกฺขนฺตานํ อิมสฺมี จาเน ปาเทหิ
๑. สึ. อคฺธิโต ฯ ๒. ม. เตหิ วิมุตฺตญฺจาติ ฯ
๓. ม. เตหิ วิมุตฺตญฺจาติ ฯ
๔. ม. เตหิ วิมุตฺตญฺจาติ อปฺปณฺหิต วิโมกฺโขติ ฯ

*เล่มที่ 25 ทสมวคฺเค วิชยตฺเถรคาถาวณณา หน้า 415

อกฺกมิตฺวา คตา อิทํ จานํ อุทเรน (๑) ปหริตฺวา คตา อิทํ
สีเสน อิทํ ปกฺเขหิติน สกฺกา ฅาตุํ (๒) เอวมเว เอวรฺูปสฺส
ภิกฺขุโน นิริยปทาทีสุ อิมินา นาม ปเทน คโตติ ฅาเปตุํ
จ น สกฺกาติ ฯ

วิชยตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

เอรคตฺเถรคาถาวณณา

ทูกฺขา กามา เอรกาติ อายสฺมุโต เอรคตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจันนฺโต สิทฺฐตฺถสฺส ภควโต กาเล กุลเคเห
นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถารํ ทิสฺวา
ปสนฺนมานโส สตฺถุ กิณฺจิทาตพฺพุตฺตํ อลภนฺโต หนฺทาหํ
กายสาร์ ปฺลฺลณํ กริสฺสามิตฺติ สตฺถุ คมนนฺมคฺคํ โสเชตฺวา สมนํ
อกาสิ ฯ สตฺถาเตน ตถาคตํ มคฺคํ ปฏฺธิปฺชชฺชิ ฯ โส ตตฺถ
ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส วนฺทิตฺวา อญฺชลี ปคฺคยฺห
ปสนฺนจิตฺโต ยาว ทสฺสนฺนปจารสมตฺติกฺกมา พุทฺธารมฺมณํ ปีตี
อวิขหนฺโต อญฺจาสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพุตฺโต อปฺราปรํ
๑. ม. อุเรน ฯ ๒. สี. ปฺลฺลณาเปตุํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 416

ปญฺณานิ กตฺวา สุกตีสฺสเยว สัสนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท
สาวตฺถิยํ สมภวานียสฺส กุญฺมพิทสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ
เอรโกติสฺส นามํ อโหสิ อภิรุโป ทสฺสนีโย ปาสาทิกโก
อิตฺกตฺตพฺพตาสฺ (๑) ปรเมน เวยฺยตฺติเยน สมฺนฺนาคโต ฯ ตสฺส
มาตาปิตโร กุเลน รุเปณ อจาเรณ วเณ โกสลฺเลน จ
อนฺุจฺฉวิกํ ทาริกํ อาเนตฺวา วิวาทกมฺมํ อํกฺสุ ฯ โส ตาย
สทฺธี สัวาเสน เกเห วสนฺโต ปจฺฉิมภวิกตฺตา เกณจิทฺเว
สัเวควตฺตฺนา สัสาเร สัวิกฺกมานโส สตฺถุ สนฺติกํ กนฺตฺวา
ชมฺมํ สุตฺวา ปฏฺิลทฺชสทฺโร ปพฺพชิตฺสส สตฺถา กมฺมญฺจฺฉานํ
อทาสี ฯ

โส กมฺมญฺจฺฉานํ คเหตฺวา กตฺปิยทิวสาคิกฺกเมน อุกฺกณฺจฺจา-
ภิกฺภูโต วิหาสี ฯ อถ สตฺถา ตสฺส จิตฺตปฺปวตฺตี ฌตฺวา
โหวาทวเสน ทุกฺขา กามา เอรกาติ คาลํ อภาสี ฯ โส
ตํ สุตฺวา อยฺยตฺตํ มยา กตํ โยหิ เอวรูปสฺส สตฺถุ สนฺติเก
กมฺมญฺจฺฉานํ คเหตฺวา ตํ วิสฺสชฺเชนฺโต (๒) มิจฺฉาวิตกฺกพฺหุโล
วิหาสินฺติ สัเวคชาโต วิปฺสฺสนาย ยุตฺตปฺปยุตฺโต น จิสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๓)

อฺตุตฺตริตฺวาน นทิกํ วนํ คจฺฉติ จกฺขุมา
ตมทฺทสาสี สมฺพุทฺธิ สิทฺชตฺถํ วรรลกฺขณํ ฯ

๑. สี่. กตฺตพฺพากตฺตพฺเพสุ ฯ ๒. สี่. วิสฺสชฺชิตฺวา ฯ
๓. พุ. อ. ๓๒/๑๔๕/๒๕๒ ฯ

*เล่มที่ 25 ทสมวคเค เอรคตฺเถรคาถาวณณา หน้า 417

กฺทาลปฏิกมาทาย สมัน กตฺวาน ตํ ปถิ
สตฺถาริ อภิวาทฺเตว สกํ จิตฺตํ ปสาทิ ๑
จตฺนุนฺวติโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺคคฺตี นากิขานามิ มคฺคทานสฺสตีหิ ผลิ ๑
สตฺตปญฺญาสกปฺปมฺหิ เอโก อาสิ ฌนาธิโป
นามน สฺสปฺพุทฺโธติ นายโก โส นริสฺสโร ๑
กิลฺลสา ฌาปิตา มยฺหิ ๑เป ๑ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ๑
อรหา ปน หุตฺวา อณฺณํ พฺยากรโรรนฺโต
ทฺกฺขา กามา เอรก น สฺขา กามา เอรก
โย กามม กามยติ ทฺกฺขํ โส กามยติ เอรก
โย กามน กามยติ (๑) ทฺกฺขํ โส น กามยติ เอรกาติ(๒)
ตเมว ภควตา วุตฺตคฺคาถิ ปจฺจุทาหาสิ ๑
ตคฺคทฺท ทฺกฺขา กามาติ อิมม วตฺตคฺคาถิกิลฺลสกา
ทฺกฺขวตฺตคฺคาถาย วิปริณามทฺกฺขสํสารทฺกฺขสกาวัตโต จ ทฺกฺขา
ทฺกฺขมาทฺกฺขนิพฺพุตฺติกา (๓) ๑ วุตฺติ หตฺติ
อปฺปสาโท กามา พฺหุทฺกฺขา พฺหุปายาสา อาทินโว
เอตฺถ ภิกฺขุโยติ อาทิ ๑
เอรกาติ ปจฺจิมํ ตาว ภควา ตํ อาลปติ ปจฺญาปน
เถโร อตฺตานิ นามน กเถสิ ๑
น สฺขา กามาติ กามา นามเต ฌานนฺตสฺส สฺขา
๑. สี่. กามยติ เอรกา ๑ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๒๓๐/๒๘๑ ๑
๓. สี่. ทฺกฺขา ทฺกฺขา กามา ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 418

น โหนติ อชานนตสฺส ปน สุขโต อฏฺฐหนฺติ ฯ ยถาห

โย สุขํ ทุกฺขโต อหุท (๑) ทุกฺขมทุกฺขิ สลฺลโตติอาทิ ฯ

โย กามเม กามยติ ทุกฺขํ โส กามยตีติ โย สตุโต

กิลเสกามเม (๒) วตฺถุกามเม กามยติ ตสฺส ตํ กามนํ สมฺปติ

สปริพาหตฺย आयตี อปายทุกฺขเหตุตฺย จ ฎฺฎทุกฺขเหตุตฺย

จ ทุกฺขํ ฯ วตฺถุกามา ปน ทุกฺขสฺส วตฺถุกฺตา ฯ อิติ โส

ทุกฺขสภาวํ ทุกฺขนิมิตฺตํ ทุกฺขวตฺถุญจ กามยตีติ วุตฺโต ฯ อิตฺรํ

ปฏิปกฺขวเสน ตเมวตฺถํ (๓) ฅาเปตฺตุ วุตฺตํ ตสฺมา ตสฺสตุโถ

วุตฺตวิปริยาเยน เวทิตฺวา โห ฯ

เอรคตฺเกรคาถาวณณา นิฎฺฐิตา ฯ

เมตฺตชิตฺตฺเกรคาถาวณณา

นโม หิ ตสฺส ภควโตติ आयสฺมโต เมตฺตชิตฺตฺเกรสฺส

คาถา ฯ กา อฺปปตฺติ

โส กิร อนฺมทสฺสิสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห

นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต สาสเน อภิปปสนฺโน หุตฺวา

โพธิรฺกฺขสฺส อฏฺฐกาหิ เวทิตํ จินิตฺวา สุธาปริกมฺมํ การเสสิ ฯ

สตฺถา ตสฺส อนฺโมทนํ อกาสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปราปริ

ปุณฺณานิ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธบุปาเท

๑. สී. ทุกฺขิ ฯ ๒. สී. กิลเสกามเม ฯ ๓. สී. อิตฺรปฏิปกฺขวเสน

เจว วตฺถุํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทสมวฤเค เมตตชิตฺเถรคาถาวณณา หน้า 419

มคธฤเจ อณฺตรสฺส พฺราหฺมณสฺส ปุตุโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ
เมตตชิตฺสฺส นามํ อโหสิ ฯ

โส วยฺยปฺปุตฺโต กามสฺส อาทินํ ทิสฺวา ตาปสฺสปุพฺพชฺชํ
ปฺพชิตฺวา อรณฺเณ วิหรนฺโต พุทฺธุปฺปาทำ สุตฺวา ปุพฺพเหตุนา
โจทฺยมาโน สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา ปวตฺตนิวตฺติโย (๑) อารพฺภ
ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺวา สตฺถารา ปณฺเห วิสฺสชฺชิตฺเต ปฏฺฐิตฺทสฺสทฺโร
ปฺพชิตฺวา วิปฺสสนํ ปฏฺฐเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน
วตฺตํ อปทานเณ (๒)

อโนมทสฺสีมฺนิโน	โพธิเวทิมกาสหํ
สุธาย ปิณฺฑํ ทตฺวาน	ปาณิกมมํ อกาสหํ ฯ
ทิสฺวา ตํ สุกตํ กมฺมํ	อโนมทสฺสี นรุตฺตโม
ภิกฺขุสงฺฆเม จิตฺ สตฺถา	อิมา คาถา อภาสถ ฯ
อิมินา สุทฺถกมฺเมน	เจตนาปณฺธิรํหิ จ
สมฺปตฺตี อนฺุ โภตฺวาน	ทฺถุขสฺสสนฺตํ กริสฺสตี ฯ
ปสนฺนมุขวณฺโณมฺหิ	เอกคฺโค สุตฺมาหิโต
ธารมฺิ อนฺุติมํ เทหํ	สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสเนน ฯ
อิโต กปฺปสฺเต อาสี	ปริปฺญเณ อนฺุเนเก (๓)
ราชา สพุพฺพโน(๔) นามํ	จกฺกวตฺตี มหพฺพโล ฯ
กิลฺเลสา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ	กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ

๑. สี่. ปวตฺติโย ฯ ๒. พุ. อ. ๓๒/๑๔๘/๒๕๑ ฯ

๓. สุยา. ปริปฺญโณ อนฺุเนโก ฯ ๔. สุยา. สมฺปสฺสโน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 420

อรหตุตํ ปน ปตฺวา สตุถาริ โถเมนุโต

นโม หิ ตสฺส ภควโต สกฺยปฺตุตสฺส สิริมโต

เตนายิ อคฺคปฺตุเตน(๑) อคฺคธมฺโม (๒) สุเทสิโตติ(๓)

กาถิ อภาสิ ฯ

ตตุถ นโมติ นมกาโร ฯ หิติ นิปาตมคฺตุตํ ฯ

ตสฺสาติ โย โส ภควา สมตีสปารมิโย ปุเรตฺวา

สพฺพกิลเส ภวฺชิตฺวา อนุตฺตรํ สมมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺโธ

สกฺยราชสฺส ปฺตุโตติ สกฺยปฺตุโต ฯ อนนฺตฺสาธาธนาย

ปฺลฺลยสมปฺตฺติยา จ สมภาวิโต อุตฺตมาย รูปกายสิริยา

ธมฺมกายสิริยา จ สมนฺนาคตฺตฺตา สิริมา ตสฺส ภควโต

สกฺยปฺตุตสฺส สิริมโต นโม อตฺถุ ตํ นมามีติ อตฺถุโถ ฯ

เตนาติ เตน ภควตา ฯ

อยนฺติ ตสฺส ธมฺมสฺส อตฺตโน ปจฺจกฺขตฺาย วทติ ฯ

อคฺคปฺตุเตนาติ อคฺคํ สพฺพนฺตฺยํ สพฺเพหิ วา กุณฺเหหิ

อคฺคภาวํ เสฏฺฐภาวํ ปตฺเตน ฯ

อคฺคธมฺโมติ อคฺโค อุตฺตโม นววิธโลกุตฺตรो ธมฺโม สฺสฺสฺส

อวิปริตํ เทสิโต ปเวทิตฺติ ฯ

เมตฺตฺชิตฺเตรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สฺยา. อคฺคปฺตุเตน ฯ ๒. สฺ. อคฺโค ธมฺโม ฯ

๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๓๑/๒๘๑ ฯ

จกขุपालตเถรคาถาวณณนา

อนุโรหิ หตเนตโตตสมิติ อายสมโต จกขุपालตเถรสต
คาถา ๙ กา อุปปตติ

โสปี ปริมพทุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว ปุณณานิ
กโรนโต สิทธิตตตส ภควโต กาลे कुलकेहे निपुत्तित्त्वा
विणुत्तं पत्तो भक्वति परिनिपुत्ते तुम्महे गिरिमाने पुप्फि (๑)
कहेत्त्वा तुप्पि पुञ्जलि ९

โส เตन पुणुณกम्मเนน เทวโลเก निपुत्तित्त्वा अपราปริ
पुณณานิ กत्त्वा เทวมनुสเสสุ สัสนนโต อิมสมิ พุत्ตูปปาเท
สาวตถิย มหาสุวณณสส นาม กุณุมพิกสส ปत्तो หุตत्त्वा
निपुत्तित्त्वा ปาโลติ นามมกัสม ๙

มาตา ตสส อาชาวิต्त्वा परिชาวิต्त्वा วิจรณกาลे
อณณัม ปตติ ลลิต ๙ ตสส มาตาปิตโร จูพปาโลติ นาม
กत्त्वा อิตริ มหาปาโลติ โวหริสุ ๙ อถ เต วยปตเต
อมรพุนนเนน พนธิสุ ๙ ตสมิ สมเย สตถา สาวตถิย วิหริติ
เซตวเน ๙ ตตถ มหาปาโล เซตวานัน คจจนเตหิ อุปาสเกหิ
สทธิ วิหาริ คนุตत्त्वा สตถุ สนติเก ชम्मัม สุตत्त्वा
ปฏิลททสทธิ กุณุมพการิ กนิฏฐภาติกสเสว การิ กत्त्वा
สยิ ปพพชิต्त्वा ลทฐปสมปโท อจริยูปชฌายานัน สนติเก
๑. ม. อุมาปุप्फิ ๙

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတวรรณนา หน้า 422

ปลยจวสุธานี วติตุวา วุจจวสุโส ปวาเรตุวา สตุถุ สนุติเก
กมมฏจัน คเหตุวา สฏฐิมตุเต สหายภิกขุ ลภิตวา เตหิ
สทฐี ภวานานุกูลั วสนฏจัน ปรีเยสนุโต อลุลตริ
ปจจนตคามั นิสสาย ความวาสิเกหิ อุปาสเกหิ การตุวา
ทินุนาย อรลญาตเน ปลณสาตาย วสนุโต สมณชมมัม
กโรติ ฯ

ตสส อุกขิโรโค อุปปโน ฯ เวชโซ เกสชชั สมปาทตุวา
อทาสี ฯ โส เวชเชน วุตตวิธานัน น ปฏิปชชิ ฯ เตนสส
โรโค วทุฒิ ฯ โส อุกขิโรควุปสมนโต กิเลสโรควุปสมนเมว
มยุหั วรณติ อุกขิโรคัม อชณูปกขิตวา วิปัสสนายเยว
ยุตตปยุตโต อโหสิ ฯ ตสส ภวานัน อุตสูกกาเปนตสส อปุพพิ
อจริม อุกขินิ เจว กิเลสา จ ภิชชิสสุ ฯ โส สุกขวิปัสสโก
อรรหา อโหสิ ฯ เตน วุตตัม อปทาน (๑)

นิพพุเต โลกมहित (๒) อาหุตีนน ปฏิกุคเห
สิทฐตถมฺหิ ภควติ มหาอุปมโห อหุ ฯ
มเห ปวตตมานมฺหิ สิทฐตถสส มहेสิโน
อุมาปุप्ผิ คเหตุวาน อุปมฺหิ อภิโรปยี ฯ
จตุนนวุติโต กปเป ยัม ปุप्ผมภิโรปยี
ทุกคตี นาภิชานามิ อุปปุชายิทํ ผลิ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๔๗/๒๕๐ ฯ ๒. สฺยา. ม. โลกมहित ฯ
๓. สฺยา. ปุप्ผ... ฯ

*เล่มที่ 25 ทสมวคฺเค จกฺขุปาลตฺเถรคาถาวณณา หน้า 423

อิโต จ นวเม กปฺเป โสมเทวสนามกา
ปญฺจาสิตฺติสุ ราชานโน (๑) จกฺกวตฺติ มหพฺพลา ฯ
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อถ เถเร อกฺขิโรเคน วิหารเ อโหีเน คามํ ปิณฺฑทาย
คเต ภิกฺขุ ทิสฺวา อุปาสกา กสฺมา เถโร นาคโตติ ปุจฺฉิตฺวา
ตมคฺคํ สุตฺวา โสกาภิกฺกตา ปิณฺฑทปาดํ อุปเนตฺวา ฆนฺเต
กิลฺยจิ มา จินฺตยิตฺถ อิทานิ มยเมว ปิณฺฑทปาดํ อาเนตฺวา
อุปญฺจหิสฺสามาติ เต(๒) ตถา กโรนฺติ ฯ ภิกฺขุ เถรสฺส โอวาเท
จตฺวา น จิรสฺเสว อรหตฺตํ ปตฺวา วุญฺจวสฺสา ปวาเรตฺวา
สตุถาริ วนฺทิตฺถ สวตฺถิ กมิสฺสาม ฆนฺเตติ อาหํสุ ฯ เถโร
อหํ พุพฺพลโ อจกฺขุโก มคฺโค จ สอุปฺททโว มยา สทฺธิ
คจฺจนฺตานิ ตุมฺหากํ ปริสฺสโย ภวิสฺสติ ตุมฺเห ปจฺมํ คจฺจถ
คนฺตฺวา สตุถาริ มหาเถเร จ มม วนฺทนาย วนฺทถ จุพฺปาลสฺส
มม ปวตฺติ กเถตฺวา (๓) กิลฺยจิ ปุริสํ เปเสยฺยาถาติ อาห ฯ
เต ปฺนปี ยาจิตฺวา คมนํ อลฆนฺตา สาธฺติ ปญฺฉิตฺวา
เสนาสนํ สํสาเมตฺวา อุปาสเก อาปุจฺฉิตฺวา อนุกฺกเมน เขตวานํ
คนฺตฺวา สตุถาริ มหาเถเร จ ตสฺส วนฺทนาย วนฺทิตฺวา
ทุคฺคยทิวเส สวตฺถิยิ ปิณฺฑทาย จรฺนฺตา (๔) จุพฺปาลสฺส ตํ ปวตฺติ
๑. สී. ปญฺจาสิตฺติสุ ราชานโน ฯ ๒. ม. อัย ปาโธ นตฺถิ ฯ
๓. สී. ปวตฺติ วตฺวา อกฺขมํ กเถตฺวา ฯ ๔. ม. จริตฺวา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 424

วตุวา เตน อัย ฆนเต มยหิ ภาคินโยโย ปาลีโต นาม
อิมิ เปสิสสามิติ วุตเต มคโค สปริสสโย น สกกาเอเกน
คหฏฐเณ คนตุตตมา ปพพาเขตพุโพติ ติ ปพพาเขตวา
เปเสสิ ๑

โส อนุกกเมเน เณรสส สนตีกิ คนตุวา อตุตานิ ตสส
อาโรเจตุวา ติ คเหตุวา อากจณโต อนุตรามกเค อณตตรสส
คามสส สามนตา อรณณฏฐาเน เอกิสสา กฐฐหารिया
คายนุติยา สททธิ สตุวา ปฏฐิพทฐจิตโต หตุวา ยญฺจิกโกฏฐิ
วิสสชเขตวา ติฏฐถ ฆนเต มหุตติ ยาวาหิ อากจนามิติ
วตุวา ตสสา สนตีกิ คนตุวา ตตถ สิลวิปตติ ปาปฺนิ ๑
เถโร อิทานิเมว อิตฺติยา คิตสทโท สฺโต สามเณโร จ จิรายติ
นฺน สิลวิปตติ ปตฺโต ฆวิสสตีติ จินฺเตสิ ๑

โสปิ อากนตุวา คจนาม ฆนเตติ อาห ๑ เถโร
กิ ปาโป ชาโตสิตี ปุจฺนิ ๑ สามเณโร ตฺนฺหิ หตุวา
ปฺน ปุจฺนิโตปิ น กเถสิ เถโร ตาทิเสน ปาเปน มยหิ
ยญฺจิกคหณกิจจํ นตฺถิ คจฺน ตฺวนฺติ วตุวา ปฺน เตน
พหุปริสสโย มคโค ตฺเมห จ อนุธา กถิ คมิสสธาติ วุตเต
พาล อีเชว เม นิปชชิตฺวา มรณฺนตฺสสาปี อปราปริ
ปริวตฺเตนตฺสสาปี (๑) ตาทิเสน คมนํ นาม นตฺถิติ อิมมตฺถิ
๑. สี. ปาฏฐเณนตฺสสาปี ๑

*เล่มที่ 25 ทสมวคเค จกขุปาลตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 425

ทสฺเสนโต

อนุโรหํ หตเนตฺโตสฺมิ กนฺตารทฺธานปฺกขฺนุโท (๑)

สยมาโนปี คจฺฉิสฺสํ น สหาเยน ปาเปนาติ(๒)

กาถํ อภาสีตฺถ ๗

ตตฺถ อนุโรหิตี จกฺขุวิกโล ๗

หตเนตฺโตติ วินฺนฺจจกฺขุโก เตน ปโยคฺวิปตฺตฺติวเสนาหํ

อฺปฺหตเนตฺตตฺตาย อนุโรหํ น ชจฺจนฺธภาเวนาติ ยถาวุตฺตํ

อนฺธภาวํ วิเสเสติ ๗ อถวา อนุโรหิตี อิทํ อนฺธ

ชฺฉินฺณ มาตาปีตโร โปเสตฺติอาทิสฺสู วีย มํสจกฺขุเวกฺลฺลทีปํ

สพฺเพปีเม ปรีพฺพาชกา อนฺธา อจกฺขุกา อนุโรหํ เอกจกฺขุ

ทฺวิจกฺขุติอาทิสฺสู วีย น ปญฺญาจกฺขุเวกฺลฺลทีปํนฺนติ ทสฺเสตฺตํ

หตเนตฺโตสฺมิตี วุตฺตํ เตน มุขฺยเมว อนฺธภาวํ ทสฺเสติ ๗

กนฺตารทฺธานปฺกขฺนุโทติ กนฺตารเ วีน (๓) ทีฆมคฺคํ

อนฺุปฺวิญฺโฐ น ชาตีกนฺตาราทิกหนํ สํสาร์ทฺธานํ ปฺกฺกิปฺนฺโนติ

อธิปฺปาโย ๗ ตาทิสํ หิ กนฺตารทฺธานํ อยํ เถโร สมตฺติกฺกมิตฺวา

จฺโตะ ๗

สยมาโนปีติ สยฺนฺโตปี ปาเทสฺสู อวหนฺเตสฺสู อฺเรน ชณฺณกาหิ

จ ญฺมียํ สยฺนฺโต (๔) ปรีวตฺเตนฺโตปี คจฺฉเยยฺยํ (๕) ๗

๑. สฺยา. กนฺตารทฺธาน ปกฺขฺนุโต ๗ สฺ. ...ปฺกฺกนฺโต ๗

๒. บฺ. เถร. ๒๖/๒๓๒/๒๘๑ ๗ ๓. สฺ. กนฺตารเ วีย วเน ๗

๔. ม. สํสาร์นฺโต ๗ ๕. สฺ. น คจฺฉเยยฺยํ ๗

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 426

น สหาเยน ปาเปนาติ ตาทิเสน ปาปปุคฺคเลน
สหายญฺเตน สทฺธี น คจฺฉิสฺสนฺติ โยชนา ฯ

ตํ สุตฺวา อิตโร สํเวคชาโต ภาரியํ วัต มยา
สาหสิกกมฺมํ กตฺตฺติ พาหา ปคฺคยฺห กนฺทฺนฺโต วนสณฺฑํ
ปกฺกนฺโท จ (๑) อโหสิ ฯ

อถ เถรสฺส สีสฺเตเชน ปณฺฑกฺกมฺพลสิลาสนํ อุณฺหาการิ
ทสฺเสสิ ฯ เตน สกฺโก ตํ การณํ ฌตฺวา เถรสฺส สนฺติกํ
กนฺตฺวา สาวตฺถิกามิปรึตํ วยิ อตฺตํ ฌาเปตฺวา ยญฺจิกฺกฺกํ
คณฺหนฺโต มคฺคํ สงฺฆิปีตฺวา ตทฺเหว สายณฺเห สาวตฺถิยํ เถริ
เนตฺวา ตตฺถ ฆตฺวเน จูฬปาติเตน การิตาย ปณฺณสาลาเย
ผลเก นิสิตฺทาเปตฺวา ตสฺส สหายวณฺณเนน เถรสฺส อากตฺภาวํ
ชานาเปตฺวา ปกฺกามิ จูฬปาติโตปี ตํ ยาวชีวํ สกฺกจฺจํ
อุปฺภูจาสีติ ฯ

จกฺขุपालตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สี. วนสณฺฑํ ปกฺกนฺโต ตถาปกฺกนฺโตว ฯ

ขณทสมนตเถรคาถาฉนณา

เอกปุปป์ จชิตวานาติ อายสมโต ขณทสมนตเถรส
คาถา ๙ กา อุปปตติ

โส กิร ปทุมตตรสส ภควโต กาเล กุลเคเห นิพพตติตวา
วิญญตฺ ปตฺโต สตฺถริ ปรินิพฺพเต ตสฺส ฐปสฺส สมนตโต
จนฺทนเวทิกาย ปริกฺขิปปิตวา มหนตฺ ปุชฺช อกาสิ ๙

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส อุพาริ สมปตฺติ
อนุภวนฺโต กสฺสปสฺส ภควโต กาเล กุณฺุมพิทฺกุลเ นิพพตฺโต
สตฺถริ ปรินิพฺพเต กนกฏปฺ อุทฺทิสฺส รณฺณา ปุปฺผชาย
กยิรมานาย ปุปฺผานิ อลภนฺโต เอกํ ขณทสมนปุปป์ ทิสฺวา
มหตา มฺเลน ตํ กิณฺติตวา คณฺหนฺโต เจติเย ปุชฺช กโรนฺโต
อุพาริ ปิตฺติโสมนสฺสํ อุปฺปาเทสิ ๙

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพพตติตวา
อสิตฺตวสฺสโกภฺภโย สกฺคสฺสํ อนุภวิตวา อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท
ปาวายฺ มลฺลราชกุลเ นิพพตติ ๙ ตสฺส ชาตกาเล เคเห
ขณทสฺสขรา สมฺนปฺผานิ จ อุปฺปนฺนานิ อหเสส ๙ เตนสฺส
ขณทสมฺโนติ นามมกฺสฺ ๙ โส วิญญตฺ ปตฺโต ภควติ ปาวายฺ
จนฺทสฺส อมฺพวเน วิหรนฺเต อุปฺสงฺกมิตฺวา รมฺมํ สุตฺวา
ปฏฺฐิตทฺชสฺสทฺช ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น
จิรสฺเสว ฉภฺภิกฺขโณ อโหสิ ๙ เตน วุตฺตํ อปฺทานเ (๑)

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตอาถรรพณ์ หน้า 428

ปทุมุตโตโร นาม ชินโน โลกเชฏโฐ นราสโก
ชลิตฺวา อคฺคิขนฺโรว สมฺพุทฺโธ ปรีนิพุทฺโต ฯ
นิพุทฺเต จ มหาวีเร ญฺโโป วิตุถาริโก อหุ
ทฺุโรโตว(๑) อุปฺภูเจนฺติ ธาตุเคหฺวารุตฺตเม ฯ
ปสนฺนจิตฺโต สุมโน อํกํ จนฺทนเวทิกํ
ทิสฺสตี ญฺปนฺนโธ จ ญฺปนฺนจฺฉวิโก ตทา(๒) ฯ
ภเว นิพุทฺตมานมฺหิ เทวตฺเต อถ มานุเส
โอมตฺตํ เม น ปสฺสามิ ปุพุทฺทมมฺสฺสตีํ ผลํ ฯ
ปญฺจสเทกปฺสเต อิตฺโ อญฺจ ชนา อหุ (๓)
สพฺเพ สมตฺตนา มา (๔) เต จกฺกวตฺตี มหาพุทฺธา ฯ
กิลเสสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนตี ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปุริมชาติ อญฺสฺสรนฺโต
ตตฺถ อตฺตโน สุมนฺนปฺปฺพริจจาตฺส สกฺกสมฺปตฺติ นิมิตฺตํ
นิพุทฺธานุปนิสฺสยตี จ ทิสฺวา อุทานวเสน ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต
เอกปฺปฺฝํ จชิตฺวาน อสฺตีติ วสฺสโกฏฺเฒโย(๕)
สคฺเคสุ ปรีจาเรตฺวา เสสเกนมฺหิ นิพุทฺโตติ(๖)

คากํ อภาสิ ฯ

๑ พุ. อป. ๑ ๓๒/๑๕/๒๓๕ สปริวาริยตุเถราปทาน ๒ ม. อกริ

๓ ม. ปุพฺพมมฺสฺสตี ๔ สฺตี. ปญฺจสเท ทเส กปฺเป สเตโต

อญฺจ ชนา พหุ ๕ สฺตี. สมคฺคนา มา

*เล่มที่ 25 ทสมวคเค ขณทสมนตเถรคาถาวณณา หน้า 429

ตตถ เอกปุปผนติ เอกิ กุสมิ ตํ ปน อิธ สุมนปุปผิ
อธิปเปติ ฯ

จชิตวานาติ สตถุ ฐปปูชากรณวเสน ปริจจชิตวา
ปริจจากเหตุ

อสีติ วสสโกฏิโยติ มนุสสคณนาย วสสถานํ อสีติ โกฏิโย
อจจนตตัโยเค เจตํ อุปโยควงนํ อิทธจ ฉสฺส กามสกุเคสฺส ทุติเย
อปราปรูปปตฺติวเสน วุตตนติ เวทิตพฺพิ ฯ ตสฺมา สกุเคสฺสติ
ตาวตีสสงขาเต สกุคโลกे ปฺนปฺปฺนํ อุปฺปชชนวเสน เหตุถ
พหฺวจัน ฯ

ปริจาเรตฺวาติ รูปาทีสุ อารมฺมณฺเส อินฺทฺริยานิ ปริจาเรตฺวา
สุขํ อนุภวิตฺวา เทวจฺจราหิ วา อุตฺตานํ ปริจาเรตฺวา อุปฺภูจาเปตฺวา ฯ

เสสเกณมฺหิ นิพฺพุโตติ ปุปฺผปูชาย วเสน ปวตฺตกุสฺล-
เจตนาสุ ภาวสมฺปตฺติ ทายกมฺมโต เสเสน ยํ ตตถ
วิวญฺญฺปนีสฺสยญฺจํ ตํ สนฺธาย วทติ ฯ พหุ หิ ตตถ
ปุพฺพาปรวเสน ปวตฺตา เจตนา ฯ

เสสเกณาติ วา ตสฺเสว กมฺมสฺส วิปากาวเสเสน (๑)
อปริกฺขิณฺเขว ตสฺมี กมฺมวิปาเก นิพฺพุโต อมฺหิ กิเลส-
ปรินิพฺพานนฺ ปรีนิพฺพุโตสฺมี ฯ เอเตน ยสฺมี อุตฺตภาเว จตฺวา
๑. สี. วิปากาวเสเสน สห ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 430

อตตนาอรหตุตํ สจจกิตํ โสปี จริมตตภาโว ตสฺส
กम्मวิปาโกติ ทสฺเสติ ฯ ยาทิสํ สนฺชาย อญฺญตฺถาปี ตสฺเสว
กम्मสฺส วิปากาวเสเสนาติ วุคฺคํ ฯ

ขณฺฑสมฺมตฺถเระคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ติสฺสตฺถเระคาถาวณณา

หิตฺวา ตตฺถปลํ กัสมฺมํติ อายสมฺมโต ติสฺสตฺถเระสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเรสุ กตาทิกาโร วิปฺสฺสิสฺส ภควโต กาล
ยานการกฺเเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ ภควนฺตํ
ทิสฺวา ปสนฺนมานโส จนนฺนขณฺฑเฑน ผลกั กตฺวา ภควโต
อุปฺนಾಮสิ ตลฺลจ ภควา ปรีกฺขฺชิ ฯ

โส เตน ปุญฺญกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปฺราปรี
ปุญฺญานิ กตฺวา เทวมนุสฺเสสุ สัสมฺมโต อิมสฺมี พุทฺธฺรูปฺปาเท
โรรวนฺนเร ราชกฺเเล นิพฺพตฺติ ฯ โส วยปฺปตฺโต ปิตริ กาลงฺกเต
รชฺเช ปตฺติญฺจิตฺโต พิมฺพิสารรณฺโวย อทฺธิญฺจสหาโย หุตฺวา ตสฺส
มณฺนิมุตฺตาวตฺถาทีนิ ปณฺณาการานิ เปเสสิ ฯ ตสฺส ราชา
พิมฺพิสาโร ปุญฺญวณฺตตํ สุตฺวา ปฏฺธิปาภตํ เปเสนฺโต จิตฺตปญฺเญ
พุทฺธจริตํ สุวณฺณปญฺเญ จ ปฏฺธิจฺจสมฺปฺปาทำ ทิชาเปตฺวา
เปเสสิ ฯ โส ตํ ทิสฺวา ปุริมพฺพุเรสุ กตาทิการตฺยา

*เล่มที่ 25 ทสมวกุเค ตีสตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 431

ปจฺฉิมภวีกตย จ จิตฺตปญฺเฐ ทสฺเสนุตฺตํ พุทฺธจริตฺตํ สุวณฺณปฏฺฐเก
ลิจิตฺตํ ปฏิจฺจุสมฺบุปฺปาทกฺกมณฺจ โอลเกตุวา ปวตฺตนิวตฺตโย
สลลฺกขเหตุวา สาสนฺกุกมฺมํ หทยเย จเปตุวา สลฺยชาตฺสัเวโค
ทิกฺกุโจ มยา ภควโต เวโส สาสนฺกุกโม จ เอกปเทเสน
ณาทอ พหุทฺทกฺขา กามา พหุปายาสา กิ ทานิ มยฺหิ
จฺมรวาเสนาติ รชฺชํ ปหาย เกสมสฺสํ โอลหารเหตุวา กาสายานิ
วตฺตานิ อจฺฉาเทนฺโต ภควนฺตํ อุทฺทิสฺส ปพฺพชิตฺวา
มตฺตีกาปตฺตํ คเหตุวา ราชา ปุ่กุกฺสาติ วิย มหาชนสฺส
ปริเทวนตฺสเสวน นครโต นิกฺขมิตฺวา อนุกฺกเมน ราชคหิ
คนฺตฺวา ตตฺถ สปฺปโสณฺทิกปพฺภาเร วิหรนฺตํ ภควนฺตํ
อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ฯ

สตฺถา ชฺมมํ เทเสติ ฯ โส ชฺมมเทสนํ สุตฺวา วิปสฺสนาย
กมฺมฏฺฐานํ คเหตุวา ยุตฺตปฺปยุตฺโต วิหรนฺโต วิปสฺสนํ
อุสฺสูกกาเปตุวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑) ๑

ยานกาโร ปุเร อาสิ ทารุกมฺเม สฺสติกฺขิตฺโต
จฺนุทนํ(๒) ผลกํ(๓) กตุวา อทาสี โลกพฺนฺธุโน ฯ
ปภาสติ อิทํ พุยมฺหิ สุวณฺณสฺส สฺนนิมฺมิตฺ(๔)
หตฺถิยานํ อสฺสยานํ ทิพฺพยานํ อุปฏฺฐิจิตฺติ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๕๐/๒๕๒ ฯ ๒. สฺยา. จฺนุทเนน ฯ

๓. ย. จฺนุทนผลกํ ฯ ๔. สฺยา. ม. สฺนนิมฺมิตฺ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตอาถรรพณ์ หน้า 432

ปาสาทา สิวิกา เจว นิพพตฺตุนฺติ ยทิจฺจกั
อกุขมุขั(๑) รตนั (๒) มยฺหิ ผลกสฺส อิทํ ผลั ฯ
เอกนวุติโต กปฺเปเป ผลกั ยมฺหิ ททึ
ทุกคฺตี นาทิขานามิ ผลกสฺส อิทํ ผลั ฯ
สตุตฺตปญฺญาสกปฺปมฺหิ จตุโร นิมฺมิตฺตาวหุยา (๓)
สตุตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา ฯ
กิลเสทา ฌาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อุทานวเสน อตฺตโน ปฏฺิปปตฺตี กเถนฺโต
หิตฺวา สตปัลลํ กัถํ โสวณฺณํ สตราชิกํ
อกุคฺหิ มตฺติกปตฺตํ อิทํ ทุตฺติยาภิเสจฺนนฺติ(๔)

กาถิ อภาสิ ฯ

ตตุถ หิตฺวาติ ปริจฺจชิตฺวา ฯ
สตปฺลนฺติ สตํ ปฺลานิ ยสฺส ตํ สตปฺลปรีมาณํ ฯ
กัสนฺติ กัสมฺมัลลํ ฯ (๕)
โสวณฺณนฺติ สุวณฺณมยฺหิ ฯ
สตราชิกนฺติ ภิคฺตฺติวิจิตฺตตาย (๖) จ อเนกราชิจิตฺตตาย (๗) จ

๑. สุยา. อกุขมุขั ฯ ยู. อกุโขภัก ฯ ๒. สึ. อาการสรตน์ ฯ

๓. สุยา. ภาวนิมมิตา ฯ สึ. จตุตาโร สนฺตนาเมกา ฯ

๔. พุ. เถร. ๒๖/๒๓๔/๒๘๑ ฯ ๕. ม. ถาลิ ฯ

๖. สึ. วิภคฺตฺติวิจิตฺตตาย ฯ ๗. สึ. อเนกรูปราชินีจิตฺตตาย ฯ

ม. อเนกรูปราชิจิตฺตตาย ฯ

*เล่มที่ 25 ทสมวคเต ติสตฺเถรคาถาวณณา หน้า 433

อนกเลขายุตฺตํ ฯ

อคฺคหี มตฺติกาปตฺตุนฺติ เอวรูปเ มหารเห ภาชเน
ปฺพุเพ ภูชิตฺวา พุทฺธานํ โไอวาทํ กโรนฺโต อิทานาหํ
ตํ ฉทฺเขตฺตวา มตฺติกามยปตฺตํ อคฺคเหสี อโห สาธู มยา
กตํ อริยวตํ อนฺจิตฺตุนฺติ ภาชนิกิตฺตนาปเทเสน ราชฺชปฺริจจาคํ
ปฺพุพฺพชฺชูปคมนนฺจ อนฺโมทนฺโต วทตี ฯ เตนานห อิทํ
ทฺตฺติยาภิสฺเจจฺจนฺตฺติ ฯ ปจฺมํ ราชฺชาภิสฺเจจฺจํ อุปาทาย อิทํ
ปฺพุพฺพชฺชูปคมนํ มม ทฺตฺติยํ อภิสฺเจจฺจํ ฯ ตณฺหิ ราคาทิหิ
สงฺกิลิฏฺจํ สาสงฺกํ สปฺริสงฺกํ กมฺมํ อนตฺตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ปฺฏิพฺพทฺตฺติ นินฺนํ อิทํ ปน ตํวิปฺริยายโต อุตฺตมํ ปณฺตีตฺตุนฺติ
อธิปฺปาโย ฯ

ติสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส นินฺนํ อิทํ ฯ

อภยตเถรคาถาวณณา

รูปุ ทิสวา สติ มุฏฐาติ อายสมโต อภยตเถรสส
คาถา ๑ กา อุปปตติ

โสปี ปุริมพุทธเสสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสสยํ ปุณณํ อุปจินนโต สุมะธสส ภควโต กาล
กุลเคเห นิพพตติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สุมะธํ ภควนตํ
ทิสวา ปสนนจิตฺโต สพลปฺเปเห ปุชฌกาลิ ๑

โส เตน ปุณณกมฺเมน เทเวสุ นิพพตติตฺวา อปราปรี
ปุณณานิ กตฺวา สุกคิสิเยว สัสรนฺโต อิมสฺมี พุทธูปปาเท
สาวตฺถิยํ พุราหุณณกุลเ นิพพตติตฺวา อภโยติ ลทฺธนาโม
วิญญุตํ ปตฺโต เหตุสมปตฺติยา โจทฺยมาโน เอกทิวสํ วิหารํ
คโต สตฺถุ ฐมฺมเทสนํ สุตฺวา ปฏฺลิทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา
กตปฺพุทฺทิจฺโจ วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต วิหฺรติ ๑

อถสฺส เอกทิวสํ คามํ ปิณฺฑาย ปวิฏฺฐสฺส อลงฺกต-
ปฏฺยตฺตํ มาตुकามํ ทิสวา อโยนิโสมนสิการวเสน ตสฺส รูปุ
อารพฺก ฌนฺทราโค อุปฺปชฺชิ โส วิหารํ ปวิสิตฺวา สตี
วิสฺสชฺชิตฺวา โอโลเกนตสฺส รูปารมฺมเณ มยฺหํ กิเลโส อุปฺปนฺโน
อยุตฺตํ มยา กตฺนฺติ อตฺตโน จิตฺตํ นิคฺคณฺหนฺโต ดาวเทว
วิปสฺสนํ วทฺธเตตฺวา อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทานเ (๑)

๑. พุ. อ. ๓๒/๑๕๑/๒๕๓ ๑

*เล่มที่ 25 ทสมวคเค อภยตเถรคาถาวณณา หน้า 435

สุเมโธ นาม นามน	สยมภู อปราชิต
วิเวกมนุพฺรุหนโต	อชฺโฆคหิ(๑) มหาวนํ ฯ
สพลฺ(๒) ปุปฺผิตํ ทิสฺวา	คณฺถิตฺวาน วภูํสํ
พฺพุทฺสส อภิโรเปสี	สมมุขา โลกนายํ ฯ
ตีสกปฺปสทฺสสมฺหิ	ยํ ปุปฺผมฺภิโรปยํ
ทฺทคฺคตี นาทิขานามิ	พฺพุทฺชปุชายิตํ สลฺ ฯ
อุนวีเส กปฺปสเต	โสฬสาลํ สุนิมฺมิตา
สตุตฺตรตนสมปฺนนา	จกฺกวตฺตี มหพฺพลา ฯ
กิลเสา ฌาปิตา มยฺหํ ฯ	เปฯ กตํ พฺพุทฺสส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน กิลเสปฺปตฺตินิทฺสเสนน
 กิลเส อนฺวตฺเตนตฺสส วฏฺฏทฺทกฺขโต นตฺเถว สีสุกฺขิปนํ ฯ อหํ
 ปน เต นานวตฺตินฺติ ทฺสเสนโต

รูปํ ทิสฺวา สติ มฺภูจฺา	ปิยํ นิमितฺตํ มนสิกโรโต
สารถฺตจิตฺโต เวเทติ	ตลฺยจ อชฺโฆส ติฏฺฐติ
ตฺสส วทฺฒนฺติ อาสวา	ภวฺมุโลปคามิโนติ (๓)

คากํ อภาสี ฯ

ตตฺถ รูปนฺติ รชฺชนียํ รูปายตนํ ตํ ปเนตฺถ อิตฺถิรูปํ
 อธิปฺเปตํ ฯ

ทิสฺวาติ จกฺขุณา ทิสฺวา จกฺขุทฺวารานุสาเรณ นิमितฺตานุ-

๑. สฺยา. อชฺโฆคหิ ฯ ๒. สฺยา. สลพิ ฯ ๓. สี. ภวฺมุลาภวคามิโนติ ฯ

ขุ. เถร. ๒๖/๒๓๕/๒๘๒ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 436

พยุชชนสลกขณวเสน (๑) ตํ กเหตุวา ตสฺส (๒) ตถาคณเหตุติ
อตุโถ ฯ

สติ มุจฺจติ อสุภสทาเว กาย อสุภนฺตฺเวว ปวตฺตณสฺติ (๓)
นญฺจ ฯ ยถา ปน รูปํ ทิสฺวา สติ นญฺจ ตํ ทสฺเสนฺโต
อาห ปิย นิมิตฺตํ มนสิกโรโตติ ฯ ยถาอุปญฺจติ อารมฺมณํ
สุภํ สุขนฺติอาทินา ปิยนิมิตฺตํ กตฺวา อโยนิโสมนสิการเณ
มนสิกโรโต สติ มุจฺจติ โยชนา ฯ

ตโตว (๔) สารตฺตจิตฺโต เวเทตฺติ สฺมฺมจฺจ รตฺตจิตฺโต หุตฺวา
ตํ รูปารมฺมณํ อนฺุภาวติ อภินนฺทติ (๕) อภินนฺทนฺโต ปน
ตลฺยจ อชฺโฆส ติฏฺฐติ อชฺโฆสาย ตํ อารมฺมณํ กิลิตฺวา
ปรินิฏฺฐเปตฺวา วตฺตติ เจว เอวํภูตสฺส จ ตสฺส วทฺตณฺติ
อาสวา ภวฺมฺโลปคามิโนติ ภวสฺส สํสารสฺส มฺลภาวํ
การณภาวํ (๖) อุปกมฺนสภาวา กามาสวาทโย จตฺตาโรปี อาสวา
ตสฺส ปุคฺคตสฺส อุปฺรุปริ วทฺตณฺติเยว น หายนฺติ ฯ มยฺหํ
ปน ปฏฺิสงฺขานเ (๗) จตฺวา วิปฺสฺสนํ วทฺตฺเตตฺวา สจฺจจاني
ปฏฺิวิชณฺตสฺส มคฺคปฏฺิปาฏฺิยา เต จตฺตาโรปี อาสวา
อนวเสสโต ปหีนา ปริกฺชีณาติ อธิปฺปาโย ฯ

อภยตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺจिता ฯ

- # ๑. สี่. นิมิตฺตานุพยุชชนฺปลกขณวเสน ฯ ๒. สี่. ตสฺส วา ฯ
- # ๓. สี่. ปวตฺตณกา สติ ฯ ๔. ม. ตถา ภูโตว ฯ
- # ๕. สี่. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๖. สี่. มฺลภาวการณภาว... ฯ
- # ๗. สี่. ปฏฺิสงฺขารเ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 437

อุตฺตยตฺเถรคาถาวณณา

สทฺทํ สุตฺวา สติ มุฏฺฐาติ อายสฺมโต อุตฺตยตฺเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาริกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ ปฺลยณํ อุปจันนฺโต สฺเมชฺสส ภควโต กाल
กุลเกเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถาริ ทิสฺวา
ปสนฺนจิตฺโต โคนกาทีอตฺถตํ สอฺตฺตรจฺจนํ พุทฺธารํ ปฺลลงฺก
คณฺชกฺกฺขิยํ ปฺลยณาเปตฺวา อทาสี ฯ

โส เตน ปฺลยณกมฺเมน เทวมนฺสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺฐปฺปาเท กปิลวตฺถสฺมี สกฺยราชกุลเ นิพฺพตฺติ ตสฺส
อุตฺตยิตฺติ นามํ อโหสิ ฯ โส วยปฺปตฺโต สตฺถ ญาตีสมาคเม
พฺพุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา ปฏฺฐิตฺทสฺสทฺโร ปพฺพชิตฺวา สมณชมฺมํ
กโรนฺโต เอกทิวสํ คามํ (๑) ปิณฺทาย ปวิฏฺโฐ อนฺตรามกุเค
มาตุคามสฺส (๒) คีตสทฺทํ สุตฺวา อโยนิโสมนสิการวเสน ตตฺถ
ฉนฺทราเค อุปฺปนฺเน ปฏฺฐิสงฺขานพฺเลน ตํ วิกฺขมฺเภตฺวา วิหาริ
ปวิสิตฺวา สลฺยชาตสฺสเวโค ทิวาฏฺฐาเน นิสิตฺติตฺวา ตาวเทว
วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๓)

สฺเมชฺสส ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
ปฺลลงฺโก หิ มยา ทินฺโน สอฺตฺตรสปฺจฺจโท ฯ (๔)

๑. สี่. นคร ฯ ๒. สี่. อณฺตฺตราย อิตฺถิยา ฯ

๓. พ. อ. ๓๒/๑๕๒/๒๕๔ ฯ ๔. สี่. สอฺตฺตรจฺจนทตฺโต ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้ 438

สตตฺรตฺนสมฺปนฺโน	ปลฺลงฺโก อาสิ โส (๑) ตทา
มม สฺกปฺปมณฺณาย	นิพฺพตฺตติ สทา มม ฯ
ตีสฺกปฺปสทฺสสมฺหิ	[๒] ปลฺลงฺกมทฺหิ ตทา
ทฺกคฺตี นาภิขานามิ	ปลฺลงฺกสฺส อิทํ ผลํ ฯ
วีสฺกปฺปสทฺสสมฺหิ	สุวณฺณาภา ตโย ชนา
สตตฺรตฺนสมฺปนฺนา	จกฺกวตฺตี มหพฺพลา ฯ
กิเลสา ฅาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ	

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน กิเลสฺส ปตฺตติ นิสฺสเนน
 กิเลส อชฺคฺฉนฺนตฺส นตฺติ วฏฺฏทฺกฺขโต สีสฺกฺขิปฺนํ อหํ ปน
 เต ชฺคฺฉนฺนเมวาทิ ทสฺเสนฺโต

สทฺทํ สุตฺวา สติ มฺภฺจา	ปิยํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต
สารถฺตจิตฺโต เวเทติ	ตณฺจ อชฺโฆสฺส ติฏฺฐติ
ตสฺส วทฺตมฺนติ อาสวา	สํสาร์ (๑) อุปคามิโนติ (๔)

คากํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ สทฺทนฺติ รชฺชนิยํ สทฺทการมฺมณํ ฯ

สํสาร์อุปคามิโนติ

ขนฺธานณฺจ ปฏฺิปาฏฺิ	ธาตฺตฺตฺนนาน จ
อพฺโพจฺฉินฺนํ วตฺตมานา(๕) สํสาร์โรติ ปวฺจจฺตีติ	

๑. สี. โย ฯ ๒. สฺยา. เอตฺถนฺตเร ยนฺติ ทิสฺสติ ฯ

๓. สฺยา. สี. สํสาร์ อุปคามิโนติ ฯ

๔. ขุ. เถร. ๒๖/๒๓๖/๒๘๖ ฯ ๕. สี. วตฺตมานํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทสมวคเค อุตติยตเถรคาถาวณณา หน้า 439

เอว วุตตัสสารวฏฏการณ หุตวา อุปคเมนุติติ สัสสารอุปคามิโน (๑)
สัสสารูปคามิโนติ วา ปาโจ ฯ เสถลี อนนุตระคาถาย วุตตณยเมว ฯ
อุตติยตเถรคาถาวณณา นิฏฐิตา ฯ

(หุตติย) เทวสภตเถรคาถาวณณา

สมมปฺปชานสมปฺปโนติ อายสมฺโตะ เทวสภตเถรสฺส
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ
อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาริการิ ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวฏฺฐปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจินฺนุโต สิขิสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพุตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สิขี ภควนฺตํ ทิสฺวา
ปสฺนุนฺมานโส พนฺธุชิวกปฺปุเพหิ ปฺมุชํ อกาสิ ฯ
โส เตน ปฺลนฺถกมฺเมเน เทวมนุสฺเสสฺส สัสสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุชฺชปฺปาเท กปิลวตฺถุสฺมี สกฺยราชกุเล นิพฺพุตฺติ ตสฺส
เทวสภโถติ นามํ อโหสิ ฯ โส วยปฺปตฺโต จมฺพฏฺฐกฺลหฺวปสมนคฺถํ
สคฺถริ อากเต พฺพุชฺชานฺภาวํ ทิสฺวา ปสฺนุนฺมานโส สรณฺเส
ปตฺติฏฺฐิตो ปฺนุ นิโครฺชารามे สคฺถริ วิหรนฺเต สคฺถาริ
อุปสงฺกมิตฺวา ปฏฺฐิตทฺชสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา กตปฺพพฺพิจฺโจ
วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิสฺเสว อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
เตน วุตฺตํ อปทานे (๒)

๑. สีส. สัสสารคามิโน ฯ ๒. พ. อ. ๓๒/๑๕๓/๒๕๖ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปตวรรณนา หน้ 440

จนทว วิมล สุทฐิ	วิปสณนมนาวิลิ
นนทิวรคปริกษิณิ (๑)	ติณณิ โลเก วิสตุตติกั ๑
นิพพายนุตติ ชนติ	ติณณิ ตารยติ วริ (๒)
มุนี วนมุหิ ฌายนุตติ(๓)	เอกคคิ สุตมาหิติ ๑
พนุชชีวกปุปพานิ	ลคิตวา (๔) สุตตเคนหิ(๕)
พุทฐสส อภิโรปยิ	สิจिन โลกพนุชโน ๑
เอกตีเส อิต กปะเป	ยิ กมมมกริ ตทา
ทुकคตี นากิขานามิ	พุทฐปุชายิทิ ผลิ ๑
อิต สตุตมเก กปะเป	มนุชชินุโท มหายโส
สมนตจกขุ นามาสิ(๖)	จกกวตุติ มหพพล โส ๑
กิลเสา ฌापิตา มยหิ ๑เป๑	กตติ พุทฐสส สาสนนุติ ๑

อรหตุตติ ปน ปตวา อตุตนา อธิคตติ วิมตุตติสุขิ นิสุสาย

อุปนุนิปิติ โสมนสุโส อุทานวเสน

สมมบปชานสมปนโน	สตีปฏจาน โคจโร
วิมตุตติกุสมสณณโน	ปรินิพพิสตุตยนาสโวติ (๗)

คากิ อภาสิ ๑

ตตุต สมมบปชานสมปนโนติ สมปนุนจตุพพิชสมมบปชานโน

- # ๑. สยา. นนทิวรคปริกษิณิ ๑ ๒. สยา. มุนี ๑
- # ๓. สยา. วนมุหิ ฌายมานนุตติ ๑ ๔. ม. ลคิตวา ๑
- # ๕. สยา. ลคิตวา สุตตเคน อหิ ๑ ๖. สยา. สมนตจกขุ นามาสี ๑
- # ๗. สยา. สิ. ปรินิพพายิสตุตยนาสโวติ ๑ ขุ. เถร. ๒๖/๒๓๗/๒๘๒ ๑

*เล่มที่ 25 ทสมวคเค (ทุตย) เทวสภคเถรคาถาวณณา หน้าที่ 441

เตหิ กคตพพกัจจิม สมนปาเทตววา จิตตติ อตโต ๗

สตติปฏจันโคจโรติ กายานุปสสนาทโย สตติปฏจันนา
โคจโร ปวตติฏจันนํ เอตสสชาติ สตติปฏจันโคจโร จตฺต
สตติปฏจันเนตฺต ปตติฏจิตจิตฺตติ อตโต ๗

คณโสเถน ปรมสฺสนธา วิมุตฺตियเว กุสฺมณิ เตหิ สพฺพโส
สมมเทว สลฺลนฺโน วิภูตฺโต อตฺตโกตติ วิมุตฺตีกุสฺมสลฺลนฺโน ๗

ปรินิพฺพิสฺสตฺยนาสโวติ เอวํ สมนมา ปฏฺธิปชฺชนฺโต ภิกฺข
น จิสฺเสว อนาสโว หุตฺวา ปรินิพฺพิสฺสตี สอุปาทิสฺเสสาย
อนุปาทิสฺเสสาย จ นิพฺพานชาตฺยาตี อตโต ๗

อิทเมว จ เถรสฺส อลฺลวพฺยากรณํ อโหสิ ๗

(ทุตย) เทวสภคเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ๗

ปรมคถที่ปนียา เถรคาถาสวณณา

ทสมวคควณณา นิฏฺฐิตา ๗

เอกาทสมวคควณณา

เพลภูจกานิตุเถรคาถาวณณา

หิตฺวา คีหิตฺตํ อนโวลิตฺตฺโตติอาทิกา อายสุมโต

เพลภูจกานิตุเถรสฺส คาถา ๑ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิการิ อีโต เอกตีเส กปฺเป

เวสฺสภุสฺส ภควโต กาลเ พฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยฺปตฺโต

พฺราหฺมณฺสิปฺเปสฺส นีปฺสฺตตี กนฺตฺวา ฆรราวาลี ปหาย อิติปฺพพฺชฺ

ปฺพพฺชิตฺวา อีสึหิ ปฺริวฺโต วิจรนฺโต เอกทิวลํ เวสฺสภภ ภควนฺตํ

หิตฺวา ปิตฺติสฺมณฺสฺสชาโต สตฺถุ ฅาณสมฺปตฺตี นิสฺสาย

ปสนฺนมานโส ฅาณํ อุทฺทิสฺส ปฺปฺเปหิ ปฺุชฺ อกาลิ ๑

โส เตน ปฺุณฺณกมฺเมน เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี

พฺพุชฺปฺปาเท สวคฺถิยํ พฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา เพลภูจกานีโกติ

ลทฺธนาโม วิญฺญุตํ ปตฺวา สตฺถุ ฅมฺมเทสนํ สุตฺวา

ปฺภฺลิตฺทฺสทฺโธ ปฺพพฺชิตฺวา กมฺมภูจจันํ กเหตุวา โกสลรฏฺเจ

อรณฺเเว วิหรนฺโต อลโส กายทพฺพิพฺุโล ผรุสฺวาโจ อโหสิ

สมณฺฅมฺเม จิตฺตํ น อุปฺปาเทสิ ๑

อด นํ ภควา ฅาณปฺริปากํ โอลเอกฺตฺวา

หิตฺวา คีหิตฺตํ(๑) อนโวลิตฺตฺโต

มฺขนฺจคฺลึ โอลทฺริโก กุสิโต

๑. สฺยา. คีหิตฺวํ ๑

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคเค เพลฏกานิตุเถรคาถาฉนณนา หน้า 443

มหาวราโหว นีวาปฏุโจ

ปุนปฺปุนํ คพฺภมฺเปติ มนุโทธิ(๑)

อิมาย โองาสคาถาย สัมเวเสสิ ฯ โส สตุถาริ ปฺรโต นิสินฺนํ
วีย ทิสฺวา ตลฺจ คาคิ สุตฺวา สัมเวเสวาโต ฉาฉนสฺส ปฺริปากิ
คตตฺตา วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา น จิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
เตน วุตฺติ อปทานे (๒)

กณิการิว โชตนฺตํ (๓) นิสินฺนํ ปพฺพตฺนฺตเร
โองาสเณตฺตํ ทิสฺวา สพฺพา โอสสี วีย ตารกํ ฯ
ตโย มาฉวกา อาลํ สเก สิปฺเป สฺสิกฺขิตฺตา
ขาริภาริ คเหตุวาน อเนวนฺติ มม ปจฺจโต ฯ
ปฏฺฐเก สตุตฺต ปุปฺผานิ นิกฺขิตฺตานิ ตปฺสฺสินา
คเหตุวา ตานิ ฉาฉนฺมฺหิ เวสฺสภุสฺสาภิโรปฺยิ ฯ
เอกตีเส อโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมฺภิโรปฺยิ
ทฺคฺคตี นากิขานามิ ฉาฉนปฺุชายิทํ ผลํ ฯ
เอฉนตฺตีสกปฺปมฺหิ วิปฺุลาภสฺนามโก(๔)
สตุตฺตรตฺนสมฺปฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ ๑

กิลเสสา ฉาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สตุถฺว โอวาทํ ปฏฺฐิเชนฺโต พฺยติเรก-

๑. พุ. เถร. ๒๖/๒๓๘/๒๘๒ ๑ ๒. พุ. อ. ๓๒/๑๓๘/๒๔๑ ๑
๓. สี่. โชตนฺตํ ๑ ๔. สุยา. วิหตาภาสนามโก ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 444

มุขเน จ อณฺณํ พุยากรโธนฺโต ตเมว คากํ ปจฺจุทาหาสิ ฯ

ตตฺถ หิตฺวา คิหิตฺตฺนฺติ กหฺภูจฺภาวํ ปริจฺจชิตฺวา

ปพฺพชิตฺวาติ อตุโถ ฯ

อนโวลิตฺตฺโตติ อนุรูปํ อโวลิตฺตฺโต ยทตฺถํ สาสเน

ปพฺพชนฺตสฺส อนุรูปปริยฺญาทีนํ อตฺตริตฺตฺตา(๑) อปฺริโยสิตฺภาโว

อกตฺตกรณฺนีโยติ อตุโถ ฯ

อถ วา อนโวลิตฺตฺโตติ อนุอโวลิตฺตฺภาโว วิสุทฺธิเน

มกฺคานณฺจ อนุปฺปฏิปาฏิยา วสิตฺพฺพวาสสฺส อกตาวิ ทสฺส

อริยวาเสสฺส อวฺสิตฺวาติ อตุโถ ฯ มุขสงฺฆาตํ นงฺกถํ อิมสฺส

อตุถิตฺติ มุขนงฺกถิ ฯ

นงฺกเถเน วิย ปจฺวี ปเรสฺส ผฺรฺสฺวาจปฺปโยเคน อตฺตทานํ

ชนนฺโตติ อตุโถ ฯ

โธทริโกติ อฺุทเร ปสฺสุโต อฺุทโรปฺสนตปฺปโร ฯ

กฺุสีโตติ อลฺโส ภาวนํ อนนฺนุญฺญชนฺโต ฯ เหวํภูตสฺส

นิปฺผตฺตี ทสฺสเสนฺโต อาห มหาวราโหว นิวาปฺปฺภูโจ ปฺนปฺปฺนํ

คพฺภมฺเปติ มนฺโทติ ฯ

ตสฺสตฺโต เภฏฺฐา วุคฺโตเยว ฯ เอตฺถ จ ยถา ปพฺพชิตฺวา

อนโวลิตฺตาทิสภาวตฺยา ปฺนปฺปฺนํ คพฺภมฺเปติ มนฺโท น เหว

มาทิสฺส ปณฺชิตฺโต ฯ ตพฺพิปฺปรีตฺสภาวตฺยา ปน สมฺมาปฺปฏิปฺตฺติยา

๑. สี่. อตฺตริตฺตฺตา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคเค เพลฎจกานิตุเถรคาถาวณณา หน้า 445

มตถกั ปาปิตตดา ปรีนัพพายตีติ พุยติเรกมุเขน อณณั

พุกกาสิตี ทฎจพพนติ ฯ

เพลฎจกานิตุเถรคาถาวณณา นิฎจिता ฯ

เสตจจตเถรคาถาวณณา

มานเนน วณจिताเสตี อายสมโต เสตจจตเถรสส คาถา ฯ

กา อุปปตติ

อยมปิ ปุริมพุทเธส กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว

วิวญญูปนิสสยั ปุณณั อุปจันนโต ติสสสส สมนาสมพุทเธส

กาเถ กุลเกเห นิพพตติตวา วิณณตัม ปตโต เอกทิวสั ติสสั

ภควนตัม ทิสวา ปสนนมานโส สุมธูริ ปนสพถัม อภิสงขตัม

นาพิเกรสาพวั (๑) อทาสี ฯ

โส เตน ปุณณกมุเมเน เทวโลเก นิพพตติตวา อปราปรี

เทวมนุสเสสสั สัสนนโต อิมสมิ พุทเธปปาเท อณณตรสส

มณพทลกรณโย ปตโต หุตวา นิพพตติ เสตจจตเถรสส นามัม

อโหสิ ฯ โส ปิตริ มเต รชเช ปติฎจิตโต อุตสาหสศตึนัม (๒)

อภาเวเน รชกัจจანი วิราเชนโต รชชัม พรหคตถคตัม กตวา

ทุกขปปตติยา สัเวคชาโต ชนปทจาริกัม จรณตัม ภควนตัม ทิสวา

อุปสงกมิตวา ชมมัม สุตวา ปฎิลทเธสทุโธ ปพพชิตวา ปริกมมัม

๑. สี่. สาพูนัม ฯ ๒. สี่. อุตสาहनสส สมปตตีนัม ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 446

กโรนุโต ตทเหว อรหตุตฺ ปาปฺณิ ฯ เตน วุคฺคํ อปทานเ (๑)
 ติสฺสสฺส โข(๓) ภควโต ปุพฺเพ ผลมทาสหิ
 นาพิเกรณฺจ ปาทาสี ขชฺชกํ อภิสมฺมตํ ฯ
 พุทฺธสฺส ตมहि ทตฺวา ติสฺสสฺส ตฺ มहेสิโน
 โมทามหิ กามกามี อุปฺปชฺชี ยมิจฺจกํ ฯ
 เทวนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมทที ตทา
 ทุกฺคตี นาภิขานามิ ผลทานสฺสึทํ ผลํ ฯ
 อิตฺโต เทรสทปฺปมฺหิ ราชา อินฺทสโม อหุ
 สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล ฯ
 กิเลสา ฌาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
 อรหตุตฺ ปน ปตฺวา กิเลสเ ครหนฺโต
 มาเนน วญฺจิตาเส สงฺขาราเสฺ สุกฺกิลิสฺสमानาเส
 ลาภาลาเภน มถิตา สมาริ นาริกจฺจนฺตึติ(๓)

คากิ อภาสิ ฯ
 ตตุถ มาเนน วญฺจิตาเสติ เสยฺโยหมสฺมึติอาทินยฺป-
 ปวตฺเตน มาเนน อตุตฺถกํสนปรวมฺภนาทิวเสน กุสลภณฺฑจฺเจทเนน
 วิปฺปลุตฺทธา ฯ
 สงฺขาราเสฺ สุกฺกิลิสฺสमानาเสติ อชฺฌตฺติกพาหิเรเสฺ จกฺขาทิสฺสุ
 เจว รูปาทิสฺสุ จ สงฺขตฺตรมฺเมเสฺ สุกฺกิลิสฺสमानา เอตํ มม
 # ๑. พุ. อ. ๓๒/๑๖๕/๒๖๖ ฯ ๒. ย. ติสฺสสฺสสํหิ ฯ
 # ๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๓๕/๒๘๓ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคเค เสตจจนตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 447

เอโสหสมฺมิ เอโส เม อตฺตาคิ ตํ นิमितฺตํ(๑) ตณฺหาคาหาทิวเสน (๒)

สงฺกิลลํ อปชฺชมานา ฯ

ลาภาลาภณ มถิตาคิ ปตฺตจิวราทีนญฺเจว วตฺถาทีนญจ

ลาภณ เตสํเยว จ อลาภณ ตํ นิमितฺตํ อุปฺปนฺเนหิ อนฺนย-

ปฏฺฐิเมหิ มถิตา มทฺทิตา อภิกฺขตา ฯ นิสฺสนมตฺตญฺเจตฺ

อฏฺจนนฺมปิ โลกธมฺมานํ เจตฺถ (๓) สงฺคโห ทฏฺจพฺโพ ฯ

สมาริ นาริศจฺจนฺตึติ เต เอวรฺฐปา ปุคฺคลา สมาริ

สมถวิปฺสฺสนาวเสน จิตฺเตกคฺคตํ กทาจิปิ น วินฺทนฺติ น

ปฏฺฐิถนฺติ น ปาปฺถนฺติ สมาริสํวตฺตนิกันํ ธมฺมานํ อภาวโต

อิทเรสญจ ภาวโต ฯ อิธาปิ ยถา มานาทีหิ อภิกฺขตา

อวิทฺทสุโน สมาริ นาริศจฺจนฺติ(๔) น เอวํ

วิทฺทสุโน ฯ เต ปน มาทิสา เตหิ อนภิกฺขตา สมาริ อธิ-

จฺจนฺเตวาทิ พฺยติเรกมฺเขน อญฺญาพฺยากรณฺนติ เวทิตพฺพํ ฯ

เสตจจนตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ม. ตํนิमितฺตํ ฯ ๒. ส. ตณฺหาคาหาทิวเสน ฯ

๓. ม. อวสิฏฺจ โลกธมฺมานมฺเปตฺถ ฯ ๔. ม. อิธาปิ ยถา

มานาทีหิ อภิกฺขตา อวิทฺทสุโน สมาริ นาริศจฺจนฺติ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 448

พนุชรตฺเถรคาถาพรรณนา

นาหิ เอเตน อตฺถิโกติ อายสุมโต พนุชรตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร สิทฺทตฺตสฺส ภควโต
กาเล อลฺลตฺรสฺส รณฺโณ อนฺเตปุเร โคปโก หุตฺวา เอกทิวสํ
ภควนฺตํ สปริสํ ราชงฺกเนน (๑) กจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสฺนุนจิตฺโต
กณฺเวรฺบุปฺพานิ คเหตุวา สสงฺฆํ โลกนํ ยกํ ปุเชติ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมเน เทวโลกे นิพฺพตฺติตฺวา อปราปรี
สฺสคตีสฺสเยว สํสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธบุปฺปาเท สิวตฺตินคเร เสฏฺฐิบุตฺโต
หุตฺวา นิพฺพตฺติ พนุชรฺโรตฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส วิญฺญตฺตํ
ปตฺโต เกนจิทฺเว กรณฺิเยน สวตฺถิยํ คโต อุปาสเกหิ สทฺธิ
วิหารํ คโต สตฺถุ ฆมฺมเทสนํ สุตฺวา ปฏฺฐิตฺทสทฺโท ปพฺพชิตฺวา
ณฺาณสฺส ปรีปากตฺตา วิปสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวาน จิรสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปุณฺิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๒)

สิทฺทตฺโต นาม ภควา โลกเชฏฺโฐ นราสโก
ปุรฺกขโต สวาทเกหิ นครํ ปฏฺฐิพฺชชถ ฯ
रणฺโณ อนฺเตปุเร อาสี โคปโก อภิสมฺมโต
ปาสาทฺเต อุปฺวิญฺโฐหิ อทฺทสํ โลกนํ ยกํ ฯ
กณฺเวรํ คเหตุวาน ภิกฺขุสงฺฆเม สโมกิริ
พุทฺธสฺส วิสฺสุ กตฺวาน ตโต ภิกฺโย สโมกิริ ฯ

๑. ส. ราชงฺกเนน ฯ ๒. พ. อ. ๓๒/๑๖๔/๒๖๖ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคฺเค พนุฐุรคฺเตรคาถาวณณนา หน้า 449

จตุณนวุติโต กปเป ยํ ปุเปผมิปฺชยํ
ทุกคฺตี นาภิขานามิ พุทฺชปฺชายิทํ ผลํ ฯ
สตฺตาสีติมฺหิโต กปเป จตุรารุํ (๑) มหฺตฺธิกา
สตฺตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺติ มหฺพฺพลา ฯ
กิลเสา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเป ฯ กตฺติ พุทฺชสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหฺตฺติ ปน ปตฺวา กตฺตญฺภาเว จตฺวา อตฺตโน
อุปการสฺส รณฺโณ ปจฺจุปการิ กาคูํ สีลวตฺตีนคฺริ คนฺตฺวา รณฺโณ
ชมฺมํ เทเสนฺโต สจฺจจاني ปกาเสสิ ฯ ราชา สจฺจปรีโยसान
โสตาปนฺโน หุตฺวา อตฺตโน นคเร สฺวทฺสสนิ นาม มหฺนฺตํ วิหาริ
การตฺวา เถรสฺส นิยฺยาเทสิ ฯ (๒) มหาลาภสฺสกฺกาโร อโหสิ ฯ

เถโร วิหาริ สพฺพญจ ลาภสฺสกฺการิ สัมมสฺส นิยฺยาเทตฺวา
สยํ ปุริมินิยามเนว ปิณฺฑทฺาย จริตฺวา ยาเปนฺโต กติปาหิ
ตตฺถ วสิตฺวา สาวคฺถิ คนฺตฺกาโม อโหสิ ฯ

ภิกฺขุ ฆนฺเต ตฺมุเมห อิเชว วสฺถ สเจ ปจฺจเยหิ เวกลลํ
มยํ ตํ ปรีปฺุเรสฺสามาติ อาหิสุ ฯ เถโร น มยฺหํ อาวุโส
อุพารเหหิ ปจฺจเยหิ อตฺถโธ อตฺถิ อิตฺริตฺเรหิ ปจฺจเยหิ ยาเปมิ
ชมฺมรเสเนวฺมฺหิ ติตฺโตติ (๓) ทสฺเสนฺโต

นาหิ เอเตน อตฺถิโก สฺวจิตฺตํ ชมฺมรเสน ตปฺปิโต

ปีตฺวาน รสคฺคมุตฺตมํ น จ กาทามิ วิเสน (๔) สนฺถวานฺติ (๕)

๑. สี่. จตุโร อาสีสุ ฯ ๒. ม. นิยฺยาเทสิ ฯ ๓. สี่. อตฺถิโกติ ฯ

๔. สฺยา. รเสน ฯ ๕. พุ. เถร. ๒๖/๒๔๐/๒๘๓ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 450

คาคิ อภาสี ฯ

ตตุถ นานิ เอเตน อตุถิโกติ เยน มํ ตุมะห ตปเปตุกามา
ปริปุเรสุสามาติ วทถ เอเตน อามิสลาเกน ปจฺจยามิสรเสน
นานิ อตุถิโก มยฺหํ เอเตน อตุถิโก นตุถิ สนฺตุฎฺฐิ (๑) ปรมํ
สุขนฺติ อิตฺตริตเรหเว ปจฺจเยหิ ยาเปมิติ อตุถิโก ฯ อิทานิ เตน
อนตุถิกภาเว ปชานการณํ ทสฺเสนโต อาห สฺขิตฺโต ชมฺมรเสน
ตปฺปิโตติ ฯ สตฺตตีสโปธิปกฺขิยชมฺมรเสน เจว นววิธโลกุตฺตร-
ชมฺมรเสน จ ตปฺปิโต ปิโต (๒) สฺขิตฺโต อุตฺตเมน สฺขเณ สฺหิตฺติ
อตุถิโก ฯ

ปิตฺวา รสคฺกมุตฺตมนฺติ สพฺพรเสสุ อคฺคิ เสฎฺฐิ ตโยเยว
อตุตฺตมํ ยถาวตุตฺตํ ชมฺมรลํ ปิวิตฺวา จิตฺเต เตนนาห สพฺพรลํ
ชมฺมรโส ชินาตีติ ฯ

น จ กาทามิ วิเสน สนฺถวณฺติ เอวรฺฐปํ รสุตฺตมํ ชมฺมรลํ
ปิวิตฺวา จิตฺเต วิเสน วิสสทิสเสน วิสรเสน (๓) สนฺถวํ สํสคฺคํ
น กริสฺสามิ ตถาการณฺสฺส การณํ นตุถิติ อตุถิโก ฯ

พนฺธุรฺตฺเถรคาถาวณณา นิฎฺฐิตา ฯ

๑. ม. สนฺตุฎฺฐิ ฯ ๒. ม. ปิณฺโติ ฯ ๓. ส. วิสสฺส รเสน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 451

ขิตกตฺเถรคาถาวณณา

ลหุโก วัต เม กาโยติ อายสุมโต ขิตกตฺเถรสฺส คาถา ฯ

กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว ปฺญณานิ
อุปจันนฺโต ปทุมตฺตรสฺส ภควโต กาลे ยกฺขเสนาปติ หุตฺวา
นิพฺพุตฺโต เอกทิวํถ์ ยกฺขสมาคเม นิสินฺโน สตฺถาริ อณฺณตฺรสมิ
รูกฺขมฺมุเล นิสินฺนํ ทิสฺวา อุปสงฺกमितฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา
เอกมฺนตฺติ นิสิตฺติ ฯ ตสฺส สตฺถา ฅมฺมํ เทเสติ ฯ โส ฅมฺมํ
สุตฺวา อูพาริ ปิตฺติโสมนสฺสํ ปเวเทนฺโต อุปฺโฝเณฺนฺโต (๑) อุกฺกขิตฺวา
สตฺถาริ วนฺทิตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โส เตน ปฺญณกมฺเมเน เทวมฺนุสฺเสสฺส สัสรนฺโต อิมสฺมิ
พฺพุทฺธูปาทะ สาวตฺถิยิ พฺราหฺมณฺณเก นินฺพุตฺติ ขิตโกตฺติสฺส นามํ
อโหสิ ฯ โส วิญญุตฺติ ปตฺโต มหาโมคฺคัลลฺลานตฺเถรสฺส มหิทฺธิก-
ภาวํ สุตฺวา อิทฺธิมา ภวิสฺสามิติ ปฺพุพฺพเหตุนา โจทฺธิยมาโน
ปฺพุพฺพชิตฺวา ภควโต สนฺติเก กมฺมฏฺฐานํ คเหตุวา สมถวิปฺสฺสนาสฺส
กมฺมํ กโรนฺโต น จิสฺเสว ฉพฺภิญฺโญ อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ
อุปทาน (๒)

ปทุโม นาม นามเน ทิปฺพิณฺโท นราสโก
ปวฺนา อภินิกฺขมฺม ฅมฺมํ เทเสติ จกฺขมา ฯ

๑. สี. อุปฺโฝเณฺนฺโต ฯ ๒. พ. อ. ๓๒/๑๖๓/๒๖๕ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 452

ยุกขานํ สมโย อาสิ อวิทุเร มหสิโน
 เยน กิจเจน สมปตฺตา(๑) อชฺฌาเปกฺขิสฺสุ ตาวเท ฯ
 พุทฺธสฺส ภิรมณฺณาย อมตสฺส จ เทสนํ
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน อปฺโปฆฺเฏตฺวา อุปฺภูจฺหิ ฯ
 สฺวจินฺณสฺส ผลํ ปสฺส(๒) อุปฺภูจฺานสฺส สตฺถุโน
 ตีสกปฺปสฺสหฺสเสสฺสุ ทฺถุคฺคฺติ นุปฺปชฺชหํ ฯ
 อุณฺตีเส (๓) กปฺปสฺเต สฺมลงฺกตฺนามโก
 สตฺตฺรตฺนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล ฯ
 กิเลสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กถํ พุทฺธสฺส สาสฺนนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สฺวิเสสํ อิทธิสฺสุ วสิภาเวน อนกฺวิหิตํ
 อิทธิวิธํ ปจฺจนฺ โภณฺโต อิทธิปาฏิหาริเยน อนุสาสฺนิปาฏิหาริเยน
 จ สตฺตฺานํ อณฺุคฺคหํ กโรนฺโต วิหฺรติ ฯ โส ภิกฺขุหิ กถํ
 ตฺวํ อาวุโส อิทธิ วพฺณเชสฺตีติ ปุณฺโง ติมตฺถํ อจฺจิกฺขนฺโต
 ลหุโก วต เม กาโย
 สฺมุญฺโง จ ปิติสฺเสน วิปฺเลน
 ตฺถลมิว เอริตํ มาลฺเตน
 ปิลวตีว เม กาโยติ(๔)

คากํ อภาสิ ฯ อุทฺานวเสนาติ วทฺนฺติเยว ฯ
 ตตฺถ ลหุโก วต เม กาโยติ นีวฺรณาทิกฺขมฺภเนน
 # ๑. สฺยา. ม. สมฺปตฺตา ฯ ๒. สฺยา. ปสฺสํ ฯ
 # ๓. สฺ. อุณฺวีเส ฯ ๔. พุ. เถร. ๒๖/๒๔๑/๒๘๓ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคเค จิตกตเถรคาถาวณณา หน้า 453

จตุทสวิเชน จิตตปริทมนน (๑) จตุริทฐิปาทกภวานาย สุญฺจ จินฺณ-
วสีภวณ จ เม รุปกาโย สลฺลหุโก วต เยน อทฺธิ (๒)
มหาภูตปจฺจยมฺปิ นาม อิมํ กรชกายํ จิตฺตวเสน ปริณาเมมิตี
อธิปฺปาโย ฯ

สุญฺโ จ ปิตฺตฺสุเชน วิปฺปฺเลนาตี สพฺพตฺถกเมว ผรณฺเตน
มหตา อุพารณ ปิตฺตฺสฺหิตฺเตน สุเชน สุญฺโ จ เม กาโยตี
โยชณา ฯ อิทฺถจฺยถา กาโย ลหุโก อโหตี ตํ ทสฺสนตฺถํ
วุตฺตํ ฯ สุขสฺสฺสโลภกฺกมเนน หี สทฺธิเยว ลหุสฺสฺสโลภกฺกมํ
โหตี ฯ สุขสฺส ผรณฺณเจตฺถ ตํสมฺภูจฺจานรฺูปวเสน ทญฺจพฺพิ ฯ
กถํ ปน จตฺตฺถชฺชมานสมงฺกิโน ปิตฺตฺสุผรณฺํ สมตฺติกนฺตปิตฺตฺสุํ
หี ตนฺตี เจ สจฺจเมตฺ (๓) อิทํ ปน น จตฺตฺถชฺชมานกฺขณฺวเสน
วุตฺตํ อถ โข ปุพฺพภากฺวเสน ฯ ปิตฺตฺสุเชนาตี ปน ปิตฺตฺสฺหิต-
สทฺธิเสน สุเชน อุเปกฺขา หี อิทฺ สนฺตสภาวตาย ฅาณฺวิเสส-
โยคโธ จ สุขนฺตี อธิปฺเปตฺ ฯ ตถา หี วุตฺตํ สุขสฺสฺสฺสจ
ลหุสฺสฺสฺสจ โอกฺกมตีตี ฯ ปาทกชฺชมานารมฺมณฺเนน รฺูปกายา-
รมฺมณฺเนน วา อิทฺธิจิตฺเตน สหชาตํ สุขสฺสฺสฺสจ ลหุสฺสฺสฺสจ
โอกฺกมตี ปวิสตี ผุสตี สมฺปาปฺณาตีตี อยมฺปิ ตตฺถ อตฺถโธ ฯ

ตถา จาห อญฺจกถายํ สุขสฺสฺสฺส นาม อุเปกฺขา-
สมฺปยุตฺตา สฺสฺสฺส ฯ อุเปกฺขา หี สนฺตํ สุขนฺตี วุตฺตํ สาเยว
๑. โปราณ. จิตตปริทมนน ฯ ๒. สี. อหํ ฯ ม. ทนฺธิ ฯ
๓. สี. ตนฺตี สมมตฺ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 454

สยฺหา นีวรณฺเหหิ เจว วิตฺถกาทีปจฺจนีเกหิ จ วิมุตฺตตฺตา
ลหุสยฺหาตีปี เวทิตพฺพา ฯ ตํ โอกฺกนฺตสฺส ปนสฺส กรชกาโยปี
ตฺถปิ จ วิย สลฺลหุโก โหติ ฯ โส เอวํ วาตฺถกฺขิตฺตตฺถปิ จ
วิย สลฺลหุเกน ทิสฺสมาเนน กาเยน พุรหฺมโลกํ คจฺจตีติ ฯ
เตนาห ตฺถมิมํ เอริตํ มาลฺเตน ปีลวตีว เม กาโยติ ฯ
ตสฺสโต ยทาหํ พุรหฺมโลกํ อญฺญํ วา อิทธิยา คนฺตุกาโม
โหมิตทา มาลฺเตน วายุณา เอริตํ จิตฺตํ ตฺถปิ จ วิย อากาสํ
ลงฺฆนฺโตเยว เม กาโย โหตีติ ฯ

ขิตกตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

มลิตวมฺภตฺเถรคาถาวณณนา

อุกฺกณฺจิตฺติ อายสฺมโต มลิตวมฺภตฺเถรสฺส คาถา ฯ กา
อุปฺปตฺติ

อัย กิร ปทุมฺตฺตรสฺส ภควโต กाले หิมวฺนฺตโต อวิทุเร
อญฺจตรสฺมี ชาตสฺสเร สกฺโณ หุตฺวา นิพฺพตฺติ ปทุมฺตฺตโร
ภควา ตํ อนุกฺคณฺหนฺโต ตตฺถ กนฺตุวา ชาตสฺสรตีเร จงฺกมตี ฯ
สกฺโณ ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส สเร กุมฺทานิ คเหตุวา
ภควนฺตํ ปุเชตี ฯ

โส เตน ปุญฺญกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พุทฺธูปฺปาเท กุรฺกจฺจนฺนเร (๑) อญฺจตรสฺส พุราหฺมณฺสฺส ปุคฺโต
๑. สี่. ภารุกจฺจนฺนเร ฯ

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคเค มลิตววมกตเถรคาถาวณณา หน้า 455

หุตวา นิพพตติ มลิตววมโกตีสุต นามิ อโหสิ ฯ โส วิญญุตติ
ปตฺโต ปจฺจามฺมหาเถริ อฺปสงฺกมิตฺวา ตสฺส สนฺติเก ฐมฺมิ
สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺฐสทฺฐิ ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต
วิหฺรติ ฯ ตสฺส จ อยฺ สภาโว ยตฺถ โภชนสฺปปาโย ทูลลโก
อิตฺเร สฺลภา ตโต น ปกฺกมฺติ ฯ ยตฺถ ปน โภชนสฺปปาโย
สฺลโก อิตฺเร ทูลลภา ตตฺถ น วสฺติ ปกฺกมฺเตว ฯ เอวํ
วิหฺรนฺโต จ เหตุสมฺปนฺนตาย มหาปฺริสชาติกตาย จ น จิรสฺเสว
วิปสฺสนํ วทฺธเตตฺวา อรหฺตตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

หิมวณตสฺสาวิทฺฐเร มหาชาติสฺสโร อหุ
ปทฺถมฺปฺปสฺสจฺจโน ปุณฺฑริกสโมหิโต ฯ (๒)
กุกฺกุฏ (๓) นาม นามน ตตฺถาสี สกฺุณฺ ตทา
สีลวา วตฺตสมฺปนฺโน (๔) ปุณฺณวาปุณฺณเวสุ โกวิโท ฯ
ปทฺมุตฺตโร โลกวิทฺฐ อาหุตีนํ ปฏฺฐิคุคฺโค
ชาติสฺสรสฺสาวิทฺฐเร สลฺยจิริตฺถ มหามฺุณี ฯ
ชลชฺ์ กุมฺภํ เจตฺวา (๕) อฺปนฺเนสี มฺเหสีโน
มม สฺงกปฺปมฺณาย ปฏฺฐิคุคฺคิ มหามฺุณี ฯ
ตลฺยจ ทานํ ททิตฺวาหิ (๖) สฺกุกฺกมฺเลน โจทิตฺโต
กปฺปานํ สตสฺหสฺสํ ทฺกคฺคิ นฺปปชฺชหิ ฯ

- # ๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๖๒/๒๖๓ ฯ ๒. สฺยา. ปุณฺฑริกสโมหิโต ฯ
- # ม. ปุณฺฑริกสโมตฺถโก ฯ ๓. สี. กุกฺกุฏ ฯ ม. กุกฺกุฏ ฯ
- # ๔. สฺยา. วตฺตสมฺปนฺโน ฯ ๕. สฺยา. ภูตฺวา ฯ
- # ๖. ม. ททิตฺวาน ฯ ย. ตํ ทานํ อททิตฺวาหิ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 456

โศภเสโต กปฺปสเต อาสุ วรณนามกา
อฏฺฐชนาธิปา ธีรา(๑) จกฺกวตฺตี มหพฺพตาฯ
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺิปปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
อุทานนฺโต

อุกฺกณฺจิติปิ น วเส รมมาโนปี ปกฺกเม
น เตววานตฺตสํหิตฺ(๒) วเส วาสํ วิจฺกฺขโณติ(๓)

กาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ อุกฺกณฺจิติปิ น วเสติ ยสฺมี อาวาเส วสนฺตสฺส
เม โภชนสฺปฺปายาลาเกน อธิกฺสเลสุ ฌมฺเมสุ อุกฺกณฺจา อนภิรติ
อุปฺปชฺชติ ตตฺถ อุกฺกณฺจิติปิ วสามิเยว (๔) อิตฺรสฺปฺปายาลาเกน
น ปกฺกเม น ปกฺกมามี ฯ

น วเสติ เอตฺถ นกาเรนปี ปกฺกเมติ ปทํ สมฺพนฺนฺตพฺพิ ฯ
รมมาโนปี ปกฺกเมติ ยสฺมี ปน อาวาเส วสนฺตสฺส เม
ปจฺจเวกฺกฺลลาภาเวน นตฺถิ อุกฺกณฺจา อณฺณทตฺถุ อภิรมามี เอว
อภิรมมาโนปี เสสสฺปฺปายาลาเกน ตโต ปกฺกเม น วเสยฺยํ ฯ
เอว ปฏฺิปปชฺชนฺโตวาทํ น จิสฺเสว สกตฺถํ ปจฺจูปาทินฺติ ฯ
อณฺณเจตฺถ อตฺตปฏฺิปปตฺตีปจฺจเวกฺกฺขณายํ โยชนา ฯ ปรสฺส โอวาท-

๑. สุยา. อฏฺฐ เอเต ชนา ตตฺถ ฯ ลี. อถ เอเต ชนา ตตฺถ ฯ

ม. อฏฺฐ เอเต ชนาธิปา ฯ ๒. สุยา. ...สํหิตํ ฯ

๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๔๒/๒๘๓ ฯ ๔. ลี. วเส วสามิเยว ฯ

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคฺเค สุหเมนตฺตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 457

ทานเน ปน วเสยฺย น ปกฺกเมยฺยาติ (๑) วิชานวเสน โยเชตพฺพํ ฯ

น เตววานตฺตสํหิตํ วเส วาสํ วิจกฺขโณติ ยสฺมี อาวาเส
ปจฺจยา สฺลภา สมณชฺมโม น ปารีปฺปรี คจฺจติ ยสฺมี จ
อาวาเส ปจฺจยา ทฺลลภา สมณชฺมโมปปี ปารีปฺปรี น คจฺจติ
เอวรूपิ อาวาโส อธิ อนตฺตสํหิตํ นาม อวทฺตสิทฺธิโตติ
กตฺวา ฯ อธิ อนตฺตสํหิตํ(๒) วาสํ (๓) วิจกฺขโณ วิญฺญชาติโก สกตฺถํ
ปรีปฺปเรตฺตกาโม นเตว วเสยฺย ฯ ยตฺถ ปน ปญฺจกสมนฺนาคโต
อาวาโส ลพฺภติ สตฺตปปี สปฺปายา ลพฺภนฺติ ตตฺถเอว วเสยฺยาติ
อตุโถ ฯ

มลิตวมฺภตฺตฺเถรคาถาวรรณนา นิฎฺฐิตา ฯ

สุหเมนตฺตฺเถรคาถาวรรณนา

สตฺถิงฺกสฺส อตฺถสฺสาติ อายสฺมโต สุหเมนตฺตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺปปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเรสฺส กตฺธาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิญฺญูปนิสฺสยํ ปฺญญํ อฺปปจฺฉินฺนโต อิตฺโต ทฺวานวุเต กปฺเป ติสฺสสฺส
ภควโต กाले วนจโร หุตฺวา วเน วสติ ตํ อนุกฺคหิตุํ
๑. สී. โอวาททานे จ น วเสยฺย ปกฺกเมยฺยาติ ฯ ๒. สී. สฺลภา
สมณชฺมโตติ กตฺวา อธิ อนตฺตสํหิตํ ฯ ๓. ม. เอวรूपิ วาสํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 458

ภควา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา ตสฺส อาสนฺเน จาเน อณฺตรสมิ
รูกฺขมฺเฒ นิสิตฺติ ฯ โส ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต สฺกนฺธานิ
ปฺนฺนาคปฺปฺพานิ โอิจินิตฺวา ภควนฺตํ ปุเชติ ฯ

โส เตน ปฺลฺลภกมฺเมเน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปรารฺป
ปฺลฺลภานิ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส ตฺสฺรนฺโต อิมสมิ พุทฺธปฺปาเท
ปาริยนฺตเทเส วิทวสมฺปนฺนสฺส พุราหฺมณฺสฺส ปตฺโต หุตฺวา
นิพฺพตฺติ สฺหเมนนฺโตตฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส วิณฺญตฺติ ปตฺโต
สงฺกสฺสเนเร มิกทาเย วิหรนฺตํ ภควนฺตํ อฺปสงฺกมิตฺวา ฆมฺม
สฺสฺสฺวา ปฏฺฐิตทฺฐสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา เตปฺปิฏโก หุตฺวา วิปสฺสนํ
ปฏฺฐเปตฺวา น จิรฺสฺเสว ฉพฺภิณฺโณ ปฏฺฐิสมฺภิทาปตฺโต อโหสิ ฯ
เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

กานนํ วนโมคฺยุห(๒) วสามิ ลุทฺทโก อหํ
ปฺนฺนาคํ ปฺปฺพิตํ ทิสฺวา พุทฺธเสฏฺฐํ อนฺตฺสรี ฯ
ตํ ปฺปฺพิ ออิจินิตฺวาน สฺกนฺธํ กนฺธิตํ สฺภํ (๓)
ถูปํ กริตฺวา ปฺลฺลิเน พุทฺธสฺส อภิโรปยี ฯ
เทวนวฺเต อิตฺ กปฺเป ยํ ปฺปฺพสมฺภิปฺุชยี
ทฺกคฺตี นาทฺชานามิ พุทฺธปฺุชายิทํ ผลํ ฯ
เอกมฺหิ นวฺเต กปฺเป เอโก อาสี ตโมนฺุโท
สฺตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล ฯ
กิลฺลสา ฉापิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๑๖๑/๒๖๒ ฯ ๒. ม. วนโมคฺยุห ฯ

๓. สฺยา. กนฺธกนฺธิกํ ฯ ม. สฺภํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกาทศมวคฺเค สุเหมนุตตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 459

อรหตุตํ ปน ปตฺวา เอวํ จินฺตลฺลิตฺติ มยา โข ยํ สวาเกน
 ปตฺตพฺพํ ตํ (๑) อนุปฺปตฺตํ ยนฺนุนาหํ อิทานิ ภิกฺขุณฺโณ อนุคฺคหํ
 กเรยฺยนฺตํ ๑ เอวํ จินฺตเตวํ ปภินฺนปฏฺฐิสฺสภิตาย อภิลาสุตฺตํ
 จ อตฺตโน สนฺตํ อุปกเต ภิกฺขุ ยถารหํ (๒) โววทฺนโต
 อนุสาสนฺโต กงฺขํ จินฺทฺนโต ฌมฺมํ กเถนฺโต กมฺมฏฺฐานํ นิชฺชกฺกํ
 นิชฺชกฺกํ กตฺวา อจิกฺขนฺโต วิหริตี ๑ อเถกทิวสํ อตฺตโน สนฺตํ
 อุกตํ ภิกฺขุณฺโณ วิญญฺณนฺจ ปุคฺคตํ วิเสสํ อจิกฺขนฺโต
 สตฺลิ่งคฺคสฺส อตฺตสฺส สตฺลิ่งคฺคชาโร
 เอกกฺทสฺสํ ทุมเมโธ สตฺทสฺสํ จ ปณฺทิตฺติ(๓)

กาถํ อภาสิ ๑

ตตฺถ สตฺลิ่งคฺคสฺสํ ลินฺมตฺถํ กเมนฺตํ ลิ่งคานิ อตฺเตสุ
 สทฺทสฺสํ ปวตฺตนิมิตฺตานิ ตานิ ปน สตํ อเนกานิ ลิ่งคานิ
 เอตฺตสฺสํ สตฺลิ่งโค ๑ อเนกตฺถํ หิ อีธ สตฺสทฺโท สตํ
 สทฺสสนฺตํ อทิสฺสํ วิย น สงฺขยาวิเสสฺสํ ตสฺส สตฺลิ่งคฺคสฺส ๑

อตฺตสฺสํ เณยฺยสฺสํ เณยฺยํ หิ ฌาเณน อรณฺนิยโต
 อตฺถิติ วุจฺจตี ๑ โส จ เอโกปี อเนกลิ่งโค ยถา สกฺโก
 ปุรินฺทโท มจฺวาตี ปณฺญา วิชฺชา เมธา ฌาณนฺตํ จ ๑
 เยน ลิ่งเคน ปวตฺตนิมิตฺเตน ตาวตฺตํ สาทิปตฺติมหิ อินฺทสทฺโท
 ปวตฺโต น เตน ตตฺถ สกฺกาทิสทฺทา ปวตฺตา อถ โข

๑. ลี. ยํ ยํ สวาเกน ปตฺตพฺพํ ตํ ตํ ๑ ๒. ลี. ภิกฺขุ ฌมฺมํ กเถนฺโต
 # ยถารหํ ๑ ๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๔๓/๒๘๓ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้ 460

อณเณน ๑ ตถา เยน สมมาทิกุจิมิหิ ปณณาสทโท ปวตุโต น

เตน วิชชาทิสททา ๑ เตน วุตตุต สตลึงคสส อตุตสสาติ ๑

สตุลกขณชาริโนติ อนกลกขณวโต ๑ ลกขียติ เอเตนาติ

ลกขณั ปจจยภาวิโน อตุตสส อตุตโน ผลั ปฎิจจ ปจจยภาโว (๑)

เตน หิ โส อัย อิมสส การณนติ ลกขียติ ๑ โส จ

เอกสเสว อตุตสส อนกปเปเกโท อุปลพุกติ เตนาห สตุลกขณ-

ชาริโนติ ๑ อถวา ลกขียนตติ ลกขณานิ ตสส ตสส อตุตสส

สงขตทาทย (๒) ปการวิเสสา เต ปน อตุตโต อตุตธาวิเสสา (๓)

เวทิตพพา ๑ เต จ ปน เตสั อนิจจตาทิสามณณลกขณั ลึงเคนติ

ณาเปนตติ ลึงกานติ วุจจนติ ๑ ตสสิเม อาการา ยสุมมา

เอกสสาปี อตุตสส อนกเก อุปลพุกนติ ๑ เตน วุตตุต สตลึงคสส

อตุตสส สตุลกขณชาริโนติ ๑ เตนาห อายสุมมา ชุมมเสนาปติ

สพเพ ชุมมา สพพากาเรน พุทฐสส ภควโต ณาณมุเข อาปาถั

อากจจนตติ ๑

เอกงคทสสิ ทุมเมโรติ เอวั อนกลึงเค อนกลกขณเณ อตุเถ

โย ตตุถ เอกงคทสสิ อปุณูปณณตาย เอกลึงคมตุต เอกลกขณมตุต

จ ทิสวา อตุตนา ทิกุจเมว อิทเมว สจจนติ อภินิวิสส

โมชมณณนติ อิตริ ปฎิกขิปติ หตุถิตสสนกอนุโร วิย เอกงคกาหิ(๔)

๑. สี่. อตุตโน ผลสส ปจจยภาโว ๑ ๒. สี่. ลกขณาทโย ๑

๓. สี่. อตุตธาวิเสสา ๑ ๔. สี่. เอกงโค หิ ๑

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคฺเค สฺหเมนตฺตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 461

ทุมเมโธ ทุปลฺลโย ตตฺถ วิชฺชมานานํเขว ปการวิเสสานํ อชานนโต
มิจฺฉา อภินิวิสฺนโต จ ฯ

สตทสฺสี จ ปณฺฑิตโตติ ปณฺฑิตโต ปน ตตฺถ วิชฺชมานे
อนเเกปี ปการเ อตฺตโน ปญฺญาจกฺขุณา สพฺพโส ปสฺสตี ฯ
โย วา ตตฺถ ลพฺภมานे อนเเก ปญฺญาจกฺขุณา อตฺตนาปี
ปสฺสตี อญฺเณสมฺปิ ทสฺเสตี ปกาเสตี โส ปณฺฑิตโต วิจกฺขโณ
อตฺเตสุ กุสโล นามาตี ฯ เอวํ เถโร อุกกํสคตํ อตฺตโน
ปฏิสมฺภิตาสมฺปตฺตี กิกฺขุณํ วิภาเวตี ฯ

สฺหเมนตฺตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ชมฺมสํวรตฺเถรคาถาวณณนา

ปพฺพชฺี ตฺลยิตฺวานาตี อายสฺมโต ชมฺมสํวรตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อฺปฺปตฺตี

อัย กิร ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กาลे สุวฺจฺโณ นาม
พฺราหฺมโณ หุตฺวา ติณฺณํ เวทานํ ปารคฺคฺ ฆราวาเส โทสํ
ทิสฺวา ตาปสฺปพฺพชฺฺ ปพฺพชิตฺวา อรญฺญาตเน ปพฺพตฺนฺตเร
อสฺสมํ การตฺวา พฺหุหิ ตาปเสหิ สทฺธิ วลี ฯ

อถสฺส กุสลพิชฺ์ โรเปตฺกामิ ปทฺมุตฺตโร ภควา อสฺสม-
สมิเป อากาเส จตฺวา อิทฺธิปาฏฺฐิหาริยํ ทสฺเสตี ฯ โส ตํ
ทิสฺวา ปสฺนฺนมานโส ปุเชตฺกामิ นาคปฺปฺผานิ โอจินาเปตี ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 462

สตถา อลั อิมสฺส ตาปสฺสฺส เอตฺตํ กุสลพีชนฺติ ปกฺกามิ ฯ

โส ปุปฺพานิ กเหตุวา สตฺถุ คมนมคฺคํ โอภิริตฺวา จิตฺตํ

ปสาเทนฺโต อณฺชลิ ปคฺคยฺห อฏฺฐาสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปราปฺริ

สฺสคฺคิสฺสเยว ตัสนฺโต อิมสฺมี พุทฺธุปฺปาเท มกฺขรฏฺเฐ

พฺร่าหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา ชมฺมตํวโรติ ลทฺธนาโม วิญฺญตฺ

ปตฺโต เหตุสมฺปตฺติยา โจทฺยมาโน ฆร่าเวเส อาทึนํว ปพฺพชฺชาย

อานิสฺเส(๑) จ ทิสฺวา ทกฺขิณาคิริสฺมี วิหรนฺตํ ภควนฺตํ อฺป-

สงฺกมิตฺวา ชมฺมํ สฺตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย

กมฺมํ กโรนฺโต น จิรสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ

อปทาน (๒)

สุวฺจฺโจ นาม นามเนน พฺร่าหฺมโณ มนฺตปารฺกฺ

ปุรฺกฺขโต สสิสฺเสหิ วสเต ปพฺพตฺนฺตเร ฯ

ปทฺมุตฺตโร นาม ชิโน อาหุตีนํ ปฏฺฐิตฺโ

มมฺพทฺธริตฺกามาโม โส อากจฺฉิ มม สนฺตํกํ ฯ

เวหาสมฺหิ(๓) จงฺกมฺติ ฐูปายติ ชลเต ตถา (๔)

หาสิ มมฺ วิทิตฺวาน(๕) ปกฺกามิ ปาจินามฺโข ฯ

๑. ม. อานิสฺสํ ฯ ๒. พุ. อ. ๓๒/๑๖๐/๒๖๑ ฯ

๓. สฺยา. เวหายเส ฯ สฺ. เวหาเส จ ฯ ๔. สฺยา. ทีโป ปชฺชลิเต ตถา ฯ

สฺ. ฐูปายติ ชลเต ตถา ฯ ย. ฐูปตี ชลเต ตถา ฯ

๕. ย. เวหาสิ มม วิทิตฺวาน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคเค ฐมมส์วรตเกรคาถาพรรณนา หน้า 463

ตณจ อจจริยิ ทิสวา	อพุกต์ โลมหंस
นาคปุปฝั่ง คเหตุวาน	คตมคคุมหิ โอิกริ ๗
สตสหัสสิโต กปเป	ยิ ปุปฝั่ง โอิกริ อหิ
เตน จิตตปุปสาเทน	ทุกคตตี นุปปชชหิ ๗
เอกตีสเอ กปปสเท(๑)	ราชา อาสิ(๒) มหาร โถ (๓)
สตุตตรตนสมปโน	จกกวคตตี มหพพโล ๗
กิลเสา ฌาปีตา มยหิ ๗เป๗	กตํ พุทฐสส สาสนนุติ ๗

อรหคตํ ปน ปตวา อคตโน ปฏิปตตี ปจจเวกจิตวา
 โสมนสสปปคโต อุตานวเสน

ปพพชี ตุลยิตวาน	อการสมานการิยิ
ติสโส วิชชา อนุปปคตา	กตํ พุทฐสส สาสนนุติ(๔)

กาถิ อภาสิ ๗

ตคต ปพพชี ตุลยิตวานาติ สมพาโธ ฆราวาโส
 รัชปาโลติอาทินา ฆราวาเส อปปสสาทา กามา พหุทุกขา
 พหุปาयाสาติอาทินา กามesu อาทินวิ ตปปฏิปกขโต เนกขมเม
 จ อานิสสิ ตุลญตาย ปญญาय วิจาเรตวา วิมสิตวาติ อคฺโถ ๗

เสสิ เหญจา วุคตณยเมว ๗ อิทเมว จ เกรสส อญญา-
 พยากรณิ อโหสิติ ๗

ฐมมส์วรตเกรคาถาพรรณนา นิฏจिता ๗

๑. สฺยา. สี. เอกตีสเอ อิต กปเป ๗ ๒. สฺยา. อาสิ ๗

๓. ม. มหาร โห ๗ ๔. ขุ. เกร. ๒๖/๒๔๔/๒๘๓ ๗

ธมมสภูปีคุดเถรคาถาวณณา

ส วิสวสสสตีโกตี อายสมโต ธมมสภูปีคุดเถรสส คาถา ๗
กา อูปคุดตี

อยมปี ปุริมพุทเชส กตาทิกาโร พุทเชสญเเว โลเก กุล-
เคเห นิพุทคิตตวา วิญญุตํ ปคโต ภูคคเณ นาม ปพุพเต
วิหรนตํ ปจเจกสมพุทธี ทิสวา ปสนนมานโส ตินสูลปุปเพหี
ปุช อกาสิ ๗

โส เตน ปุณณกมเมเน เทวโลเก นิพุทคิตตวา อปราปริ
สुकคีสุเยว สัสนนโต อิมสมี พุทฐุปาเท มคชรญเจ พุราหมณ-
กุลเ นิพุทคิตตวา วิญญุตํ ปคโต ทารปริคคหํ กคฺวา ธมมสว
นาม ปคุดตํ ลกิตวา ตสมี ปพุพชิตเ สยมปี วิสวสสสตีโก
หคฺวา มม ปคโต ตาว ตรุโณ ปพุพชิต อถ กสมมา
นาหํ ปพุพชิตสสามิตี สญชาตสัเวโค สคฺถุ สนตีกํ คนคฺวา
ธมมํ สคฺวา ปพุพชิตวา วิปสสนํ ปญฺจเปตฺวา น จิรสเสว
อรหคฺคตํ สจฺจนากาสิ ๗ เตน วคฺคตํ อปทานเ (๑)

หิมวณตสฺสาวิหุเร	ภูคคโณ นาม ปพุพโต
วสเตโก ชีโน ตคฺถ	สยมภู โลกนิสฺสโก ๗
ตินสูลํ กเหตุวาน	พุทเชสส อภิโรปยี
เอญนสคสสสตี	กปปี น วินิปาตีโก ๗

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคเค ฐมมสฎปิตตเถรคาถาวณณนา หน้า 465

อิโต เอกาทเส กปะเป เอโกสิ(๑) ฐณิรุโ

สตุตตตณสมปะนโน จกุกวตติ มหัพโ

กิลเสตา ฐาปีตา มยหิ ๗เป๗ กติ พุทธสส สาสนนติ ๗

อรหตุต ปน ปตวา อตุตโน ปฎิปตติ ปจจเวกขิตวา

สญชาตโสมนสุโส อุทานนุโต

ส วิสวสสสติโก ปพพช็ อนุคาริย

ติสุโส วิชชา อนุปตตตา กติ พุทธสส สาสนนติ(๒)

กาถิ อภาสิ ๗

ตตุถ ส วิสวสสสติโกติ โส วิสวสสสติโก โส อหิ

ชาติยา วิสวสสสติโก สมานโน ๗

ปพพชินติ ปพพช็ อุปจจติ ๗ เสสิ วุคตนยเมว ๗ อิทมเมว

จ อิมสส เทรสส อญญาพยากรณิ อโหสิ ๗

ฐมมสฎปิตตเถรคาถาวณณนา นิฎจिता ๗

๑. ย. เอโกสิ ๗ ๒. พ. เทร. ๒๖/๒๔๕/๒๘๔ ๗

สงฆมรภูษิตตเถรคาถาวณณา

น นุนาย ปรหมิตานุกมปิโนติ आयसुमโต संमरภูषित-
เถरसुส काठा १ का उपपत्ति

โสปि प्रिमपुत्रेषु गताधिकारो तत्तु तत्तु गवे पुण्डानि
उपजिननुโต ओतो जनुनुवते कपुपे गुलकेहे निपुत्तित्त्वा विणुत्तु
पत्तो ऐकित्तुत्तु पपुत्तपाते वसनते सत्तु पजजेकपुत्रे तिसुवा
पसनमानोसो कम्मपुप्पानि कहेत्त्वा पुत्तेสิ १

โส เตन पुण्डगम्मเน तेवल्लेगे निपुत्तित्त्वा अपราปริ
पुण्डानि กत्त्वा सुคตีสุเยว สัสนนุโต อิมสมิ พุत्ตรูปาเท
สาวตถियิ อิทุฏเก (๑) นิพुत्ตติ สสุส संมरภูषิตติ นามิ
อโหสิ ๑ โส วิณुत्ตु ปत्तो ปฏิตุฏสสุโร ปพุชิต्त्वा
กम्मภูจันน คहेत्त्วา อณुत्ตริ กิกขุ สหายิ กत्त्วา อरणเย
วิหริ ๑ เถรสุส วसनภูจันนโต อวิทุเร वनकुम्पे ऐका मिती
विशयित्त्वा त्रुณ्णि णापि रकुขन्ती णात्तम्मत्तापि पुत्तसिनेहे
ทุเร โคจราย न कज्जति आसनने ज तिणेत्तसुส अलाण
กिलमति ๑ ตं तिसुवा ऐโร ओहो वत्तायि लोโก तन्हा-
पुत्तनपुत्तो महात्तुขุ अनुภาत्ति न तं णिन्तित्तु สกุโกत्ति
सुवेकขาत्तो तमेव ओणुत्तु กत्त्वा विपुत्तन् वत्तमेत्त्वा อरहतत्तु
पाप्पणि ๑ तेन वुत्तु अपทานे (๒)

๑. ส. อิทุฏเก गुलकेहे ๑ म. อิทुฏเก ๑

๒. พ. อ. ๓๒/๑๕๘/๒๖๐ ๑

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคเค สงฆรกษิตตเถรคาถา หน้าที่ 467

หิมวตสสาวิฑูเร กุกกุโฏ นาม ปพพโต
 ตมฺหิ ปพพตปาทมฺหิ สตฺต พุฑฺธา วสนฺติ เต ฯ
 กทมฺพํ ปุปฺผตํ ทิสฺวา ที่ปราชั้ว อุกฺคตํ
 อุโภ หตฺถเถหิ(๑) ปคฺคยฺห สตฺต พุฑฺเช สโมกิริ ฯ
 จตฺตุนฺนวุติโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรปยํ
 ทุกฺคตี นาทิขานามิ พุฑฺชปฺุชายิํ ฝลํ ฯ
 เทวนฺนวุเต อิตฺโต กปฺเป สตฺตาสฺสํ ปุปฺผนามกา(๒)
 สตฺตตรตนสมปฺนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา ฯ
 กิเลสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุฑฺชสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ทฺตฺยํ กิฏฺฐํ มิจฺฉา-
 วิตกฺกพฺหุลํ วิหรนฺตํ ฌตฺวา ตเมว มิตฺติ อฺปมํ กริตฺวา ตํ
 โอวทฺนโต

น นฺนํ ยํ ปรมฺหิตานุกมฺปิโน
 รโหคโต อนฺนวิกณฺเฑติ สาสนํ
 ตถาหยํ วิหรติ ปากตฺนฺทริโย
 มิตฺติ ยถา ตรฺณชาติกา วเนติ(๓)

คาถํ อภาสี ฯ

ตตฺถ น นฺนํ ยนฺนฺติ นอติ ปฏฺิเสเช นิปาโต ฯ นฺนาติ (๔)

๑. ม. อุโภ หตฺถเถหิ ฯ ๒. ย. สตฺตาสฺสํ ฝลฺลนฺนํ ฯ

๓. ข. เถร. ๒๖/๒๔๖/๒๘๔ ฯ ๔. ส. นฺนํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 468

ปริวิตกเกฯ นุน อยุนติ ปทจฺเจโทฯ (๑)

ปรหมิตานุกมฺปิโนติ ปรมํ อติวีย ปรเมน วา อนุตฺตเรน
หิตเนน สตฺเต อนุกมฺปนสีลสฺส ภควโตฯ

รโหคโตติ รหสิ คโต สุญฺญาการคโต กายวิเวกยฺตุโตติ
อตฺโตฯ

อนุวิกเณตีติ เอตฺถ น นฺนาติ ปททวยํ อานตฺวา
สมฺพนฺธิตพฺพํ นานฺวิกเณติ นฺนาติ น จินฺเตสิ มณฺเณ
นानุญฺยชฺตีติ ตกฺกเมตีติ (๒) อตฺโตฯ

สาสนนฺติ ปฏฺิปปตฺติสาสนํ จตฺสจฺจกมฺมฏฺจานภาวนฺติ
อธิปฺปาโยฯ

ตถา หีติ เตเนว การเณน สตฺถุ สาสนสฺส
อนนุญฺยชนโต เอวฯ

อยุนติ อัยํ ภิกฺขุฯ

ปากคินฺทฺริโยติ มนจฺจกฺจจฺจานํ อินฺทฺริยานํ ยถาสกํ วิสเยสุ
วิสุสชฺชนโต (๓) สภาวภูตอินฺทฺริโย อสํวตฺจกฺขุทฺวาราทิโกติ อตฺโตฯ

ยสฺส ตณฺหาสจฺจสฺส อจฺฉินฺนตาย โส ภิกฺขุ ปากคินฺทฺริโย
วิหฺรติ ตสฺส อูปมํ ทสฺเสนฺโต มิคี ยถา ตฺรณชาติกา

วเนติ อาหฯ ยถา อัยํ ตฺรณสภาวา มิคี ปุตฺตเสนฺทสฺส

๑. สี. น นฺนายนฺติ น นฺนํ อยุนติ ปทจฺเจโทฯ

๒. สี. นานุญฺยชฺตี วิตกฺกเณตีติฯ ๓. สี. วิชฺชมานโตฯ

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคเค สงฆรภขิตตฺเถรคาถาฉนวนณา หน้า 469

อจฺฉินฺนตาย วเน ทุกฺขํ อนุภวติ น ตํ อตีวตฺตติ เอวมยฺมปี
ภิกฺขุ สงฺกสฺส อจฺฉินฺนตาย ปากตฺตินุทฺริโย วิหรนฺโต วฏฺฏทุกฺขํ
นาตีวตฺตตีติ อธิปฺปาโย ฯ ตฺรณวิชาตีกาติ วา ปาโธ ฯ
อภินวปฺปสุตา พาลวจฺฉาติ อตฺโถ ฯ ตํ สุตฺวา โส ภิกฺขุ
สฺลยชาตสฺสเวโก วิปสฺสนํ วทฺฒเตตฺวา น จิรฺสเสว อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ

สังฆรภขิตตฺเถรคาถาฉนวนณา นิฏฺฐิตา ฯ

อุสภตฺเถรคาถาฉนวนณา

นคา นคคฺเคสุ สุสฺสัวิรุฬฺหาติ อายสฺมโต อฺสภตฺเถรสุส
คาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ

อฺยมฺปี ปฺริมพฺพุเชสุ กตฺตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวฏฺฏปฺนิสฺสยานิ ปฺญณานิ กโรนฺโต อิตฺโต เอกตีเส กปฺเป
สิขิสฺส ภควโต กาลे เทวปฺุตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺโต เอกทิวสํ
สคฺถาริ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ทิพฺพปฺุเพหิ ปฺุชฺ อกาสิ ฯ सा
ปฺุปฺผฺฐา สคฺตาหํ ปฺุปฺผมฺณฺฐปาการเณ อฏฺฐาสิ ฯ เทวมนฺุสฺसानํ
มหาสมาคโม อโหสิ ฯ

โส เตน ปฺุณฺณกมฺเมน เทวมนฺุสฺเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺุทฺฐปฺปาเท โกสฺลรฏฺเฐ อิทฺฐกฺเถ (๑) นิพฺพตฺติ ตสฺส อฺสโภติ
๑. ม. อิทฺฐกฺเถ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 470

นามิ อโหสิ ๗ โส วิญญุตติ ปตฺโต เขตวนปฏิคฺคหณ สตุถริ
ลทฺฐปฺปสาโท ปพฺพชิตฺวา กตปฺพทิจฺโจ อรญฺเณ ปพฺพตปาเท
วิหฺรติ ๗ เตน จ สมเยน ปาวุสกาลเมฆ (๑) อภิปฺปวฺภูเจ
ปพฺพตสิขเรสุ รุกฺขกจฺจลตาย ฆนปณฺณสณฺฑิโน (๒) โหนฺติ ๗
อถกทิวสํ เถโร เลณโต นิกฺขมิตฺวา ตํ วนรามเณยฺยกํ
ปพฺพตรามเณยฺยกญฺจ ทิสฺวา โยนิโสมนสิการวเสน อิมปิ นาม
รุกฺขาทโย อเจตนา อุตฺตมฺปตฺติยา (๓) วฑฺฒิ ปาปฺพนฺติ อถ กสฺมา
นาหิ อุตฺตปฺปายิ ลภิตฺวา कुณฺเหหิ วฑฺฒิ ปาปฺพนฺตฺสํมีติ
จินฺเตนฺโต

นคา นคฺคเสฺสุ สฺสํวิรุพฺพา
อฺทกฺคเมฆน นเวน สิตฺตา
วิเวกคามสฺส อรญฺณสณฺฑิโน
ชนฺติ ภิชฺโย อฺสภสฺส กฺลยตฺนฺติ(๔)

กาถิ อภาสิ ๗

ตตฺถ นคาติ รุกฺขา นาคาติ เกจิ วทฺนฺติ นาครุกฺขาติ
อตุโถ ๗

นคฺคเสฺสุติ ปพฺพตสิขเรสุ ๗
สฺสํวิรุพฺพาติ สฺสฺจฺจ สมฺนตฺโต วิรุพฺพมฺมุตา หุตฺวา ปรีโต

๑. สี่. ปจฺจสกาลเมฆ ๗ ๒. สี่. รุกฺขกจฺจลตโย

ฆนสณฺฑิตตฺตจฺจณฺนา ๗ ๓. สี่. อุตฺตมฺปตฺติย ๗

๔. ขุ. เถร. ๒๖/๒๔๗/๒๘๔ ๗

*เล่มที่ 25 เอกาทสมวคฺเค อุตภตฺเตรคาถาวณณนา หน้า 471

อุปริ จ สมมเทว สลฺลชาตสาขคฺคปลฺลวปฺปสาชาติ (๑) อตุโถ ๑

อุทคฺคเมเมเน นเวน สิตฺตาคี ปจฺมปฺปนเนน อุพาเรน
มหตปาวัสเมเมเน อภิปฺปวฺฐจา ๑

วิเวกามสฺสาคี กิเลตฺตวิวิตฺตํ จิตฺตวิเวกํ อิจฺจนฺตสฺส อรณฺณ-
วาเสน ตาว (๒) ภายวิเวโก ลทฺโธ อิทานิ อุปฺปทวิเวกาธมฺมสฺส
นิสฺสยภูโต จิตฺตวิเวโก ลทฺธพฺโพติ ตํ ปตฺถยมาณสฺส ชาครียํ
อนฺุยฺยชนฺตสฺสาคี อตุโถ เตนาน อรณฺณสณฺณินฺติ ๑ อรณฺณ-
วาโส นาม สตฺถารว วนฺณินฺโต โถมิโถ ๑ โส จ โข ยาวเทว
สมถวิปฺสฺสนาภาวนาปาริปุริยา ตสฺมา สว มยา หตฺถคตฺตา
กาทพฺพาติ เอว อรณฺณคตฺสณฺณินฺ เนกขมฺมสงฺกปฺปพฺพลฺลสฺสาคี
อตุโถ ๑

ชเนตฺตีติ อุปฺปาเทนฺติ ปฺลุตฺเต หิ อิทํ เอกวจฺนํ ๑ เกจิ
ปน ชเนนฺตฺตีติ ปจฺนฺติ ๑

ภิกฺขุโยติ อุปฺฐปริ ๑

อุสภสฺสาคี อตฺตทานเมว (๓) ปรี วีย วทติ ๑

กลฺยตฺนฺติ กลฺยภาวํ จิตฺตสฺส กมฺมณฺณตํ ภาวนาโยคฺยตํ ๑
สฺวามตฺโถ (๔) เหมฺจฺจา วุตฺโตเยว ๑ เอวํ เถโร อิมํ คาคํ
วทฺนฺโตเยว วิปฺสฺสนํ อุตฺตฺถกฺกาเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน
๑. สฺตี. สลฺลชาตสาขคฺคปลฺลวปฺปสาชาติ ๑ ๒. สฺตี. วสตา ๑
๓. สฺตี. ภิกฺขุโยติ อุปฺฐปริ ฌายสฺสาคี อตุโถ อตฺตทานเมว ๑
๔. สฺตี. ตสฺสายมตฺโถ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတวารณนา หน้า 472

วุดดี อปทาน (๑)

เทวปุตโต อหิ สนุโต ปุชยิ สิจินายกั
มนุทธาเวณ ปุปุเณ พุทธสฺส อภิโรปยิ ฯ
สตุดาหิ ฉทนต์ อาสิ ทิพพึ มาลั(๒) ตถาคเต
สพเพ ชนา สมากนตุวา นมสฺสึสุ ตถาคตํ ฯ
เอกตีเส อิต กปะเป ยิ ปุปุम्मภิปุชยิ
ทุกคตี นากิขานามิ พุทธปุชายิทิ ผลั ฯ
อิต จ ทสเม กปะเป ราชาโหสิ ชุตินุชโร
สตุดรตนสมปะนโน จกกวตตี มหัพพะโล ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยหิ ฯเปฯ กตติ พุทธสฺส สาสนนุติ ฯ

อยเมว จ เถรสฺส อญญาพุยากรณคาถา อโหสิตี ฯ

อุสภตฺถเระคาถาวรรณนา นิฎฺฐิตา ฯ

ปรมุตถทีปนิยา เถรคาถาสัวารณนาย

เอกาทสมวคฺควรรณนา นิฎฺฐิตา ฯ

๑. พุ. อ. ๓๒/๑๕๗/๒๕๕ ฯ ๒. สุยา. ทิพพมालยิ ฯ

ทวาทสมวคควณณา

เชนตตฺเถรคาถาวณณา

ทูปฺปพพชฺช เว ทุรชิวาสา เคาหาติ อายสุมโต เชนตตฺเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพชฺช กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิญญฺปนีสฺสยฺ กุสลํ อุปจฺฉินฺนโต สิจิสฺส ภควโต กาเล เทวปฺตฺโต
หุตฺวา นิพฺพตฺติฯ โส เอกทิวสํ สตฺถารํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต
กักริตปฺปฺเพหิ ปฺชฺ อกาสิฯ

โส เตน ปฺลฺลภกมฺเมเน เทวมนุสฺเสสฺสํ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพชฺชปฺปาเท มคฺชรญฺเจ เชนตคามเ เอกสฺส มณฺฑลิกราชสฺส
ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ เชนโตตีสฺส นามํ อโหสิฯ โส
วิญญฺตํ ปตฺโต ทหฺรกาเลเยว เหตุสมปฺตฺติยา โจทฺยมาโน
ปพฺพชฺชานินฺนมานโส หุตฺวา ปฺน จินฺเตสิ ปพฺพชฺชา นาม
ทูกฺกรา ฆฺราปี ทุราวาสา ฆมฺโม จ คมฺภีโร โภคา จ
ทุรชฺชมา กิ นฺ โข กตฺตพฺพชฺชิตฺติฯ เอวํ ปน จินฺตาพฺพชฺช
หุตฺวา วิจฺรนฺโต เอกทิวสํ สตฺถ สนฺตํ กนฺตฺวา ฆมฺมํ
สฺสณฺนิฯ สุตกालโต ปญฺจาย ปพฺพชฺชชาริตโต หุตฺวา สตฺถ
สนฺตํ ปพฺพชฺชิตฺวา กมฺมญฺจานํ คเหตฺวา วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา
สฺชาย ปฏฺิปปทาย จิปปาภิญญาย อรหตฺตํ สจฺฉนากาสิฯ เตน

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတวรรณนา หน้า 474

วุดติ อปทาน (๑)

เทวปุตโต อหิ สนุโต	ปุชยิ สิจินายกั
กกุการุปุปฝั่ง ปคคยห	พุททสส อภิโรปยิ ฯ
เอกตีเส อิต กปเป	ยิ ปุปพมภิโรปยิ
ทुकคตี นากิขานามิ	พุททปุชายิทํ ผลํ ฯ
อิต จ นวเม กปเป	ราชา สตตตโตโม อหุ
สตุตตรตนสมปโน	จกกวตตี มหพพโล ฯ
กิลเสา ฌาปีตา มยหิ ฯเปฯ	กตํ พุททสส สาสนนุติ ฯ

อรหตติ ปน ปตวา อตตโน ปฏิปตตี ปจจเวกขนุโต
 อสกกขี วดาหิ อาทิตโต มยหิ อุปปนนวิตกกั ฉินทิตุนติ
 โสมนสสุชาโต วิตกกสส อุปปนนาการิ ตสส จ สมมเทว
 ฉินนตํ ทสเสนุโต

ทูปปพพชหิ เว ทุทธิวาสา เลหา
 ฐมโม คมภิโร ทุทธิคมา โภคา
 กิจฉา วุดติ โน อิตริตเรเนว
 ยุดติ จินเตตุ สตตมนิจจตุนติ(๒)

คาถิ อภาสิ ฯ

ตตถ ทูปปพพชชนติ อปปี วา มหนตํ วา
 โภคกขนุชฌเจว ฌาติปริวภูญญจ ปหาย อิมสมิ สาสเน อูริ
 # ๑. พุ. อ. ๓๒/๑๕๖/๒๕๘ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๒๔๘/๒๘๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเค เซนุตตเถรคาถาอาถรรพณ์ หน้า 475

ทตฺวา ปพฺพชนสฺส ทฺกฺกกรตฺตา ทฺกฺกํ ปพฺพชนํ ทฺกฺกกรา
ปพฺพชฺชาติ ทฺปฺปพฺพชฺชํ ฯ

เวติ นิปาตมคฺคํ ทพฺพหฺตฺโต วา (๑) ปพฺพชฺชา ทฺกฺกชาติ ฯ
เคหฺลเจ อวเสยฺยํ ทฺริชฺวาสา เคหา ยสฺมา เคหํ อชิวสนฺเตน
รณฺณา ราชกิจฺจํ อีสฺสเรณ อีสฺสรกิจฺจํ คหปติณา คหปติกิจฺจํ
กาตพฺพิ โหติ ปรีชโน เจว สมณพฺรหฺมณา จ สงฺกเหตุพฺพา
ตสฺมี ตสฺมี จ กตฺตพฺเพ กิริยมาเนปี ฆรราวาโส นิตฺทฆโฏ
วีย มหาสมฺพุทฺโท วีย จ ทฺปฺปโร ตสฺมา เคหา นามเต
อชิวสิตฺถํ อวสิตฺถํ ทฺกฺกขา ทฺกฺกกราติ กตฺวา ทฺริชฺวาสา
ทฺรราวาสาติ ฯ (๒)

ปพฺพชฺชชฺลเจ อนฺตฺติญฺเจยฺยํ ฆมฺโม คมฺภีโร ยทตฺถา ปพฺพชฺชา
โส ปพฺพชฺเตน อชฺคินฺตพฺโพ ปฏฺเวธสทฺฆมฺโม คมฺภีโร
คมฺภีรณาน โคจรตฺตา ทฺททโส ทฺปฺปฏฺวิวิฆฺโณ ฆมฺมสฺส คมฺภีร-
ภาเวน ทฺปฺปฏฺวิวิฆตฺตา ฯ เคหฺลเจ อวเสยฺยํ ทฺริชฺมา โภคา
เยหิ วินาน สกฺกา เคหํ อวสิตฺถํ เต โภคา ทฺกฺกเขน
กสิเรน อชฺคินฺตพฺพตฺตาย ทฺริชฺมา ฯ

เอวํ สนฺเต ฆรราวาสํ ปหาย ปพฺพชฺชเยว อนฺตฺติญฺเจยฺยํ
เอวมฺปิ กิจฺจนา วุตฺติ โน อิตฺริตเรน อชฺ อิมสฺมี พุทฺธสาสเน
อิตฺริตเรน ยถาลทฺเธน ปจฺเจยน อมฺหากํ วุตฺติ ชีวิกา กิจฺจนา
๑. สี. ทพฺพหฺตฺโต ฯ ๒. สี. ทฺรราวาสาติ ทฺกฺกขา ทฺกฺกกราติ กตฺวา
ทฺริชฺวาสา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 476

ทุกขา ฆราวาสาน์ ทูริวาสตาย โภกานญจ ทูริคิมตายน
เคเห อิตรีตเรน ปจฺจนเณ ยายเปตพุตตายน กิจฺจนา กสิรา วุตฺติ
อมุหํกั ตตฺถ กิ กาคู วฏฺฐตีติ ยุตฺตํ จินฺเตตุ สตตมฺนิจฺจํ
สกลลํ ทิวสํ ปุพฺพตฺตาปรตฺตตฺถจ เตภูมิกธมฺมชาตํ อนิจฺจตฺนฺติ
ตโต อุปฺปาทวณฺตโต อาทอนฺตวณฺตโต (๑) ตาวกาทิกโต จ น
นิจฺจนฺติ อนิจฺจนฺติ จินฺเตตุ วิปสฺสีตุ ยุตฺตํ ฯ อนิจฺจา-
นุสฺสณาย สิทฺธาย อิตฺรานุสฺสณา สุเขเนว สิขมฺนตีติ
อนิจฺจานุสฺสณาว เอตฺถ วุตฺตา อนิจฺจสฺส ทฺถขานตฺตตฺตานํ
อพฺยภิจฺจณโต สาสนิกสฺส สุขกฺกหณโต จ ฯ

เตนาห ยทนิจฺจํ ตํ ทฺถขํ ยํ ทฺถขํ ตทนตฺตาทิ ยํ
กิลฺยจิ สมฺมทฺยธมฺมํ สพฺพิ ตํ นิโรธธมฺมํ วยธมฺมา สงฺขาราทิ
จ ตทมิณา เอวํ อญฺญมมฺยลํ ปฏฺธิปกฺขวเสน อปรารฺปริ อุปฺปนฺเน
วิตกฺเก นิกฺคเหตุวา อนิจฺจตามฺเขน วิปสฺสนํ อารภิตฺวา อิทานิ
กตฺกจิโจ ชาโตติ ทสฺเสติ ฯ เตน วุตฺตํ อตฺตโน ปฏฺธิปตฺตินฺติ
อาทิ ฯ อิทเมว เถรสฺส อญฺญาพฺยากรณํ อโหสิ ฯ

เชนตฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สี่. อนิจฺจตา ตโต ฯ

วจน โคตตตเถรคาถาวณณา

เดวิชโซหิ มหาฌายีติ อายสุมโต วจน โคตตตเถรสุต

คาถา ๙ กา อุปปตติ

อยมปิ ปุริมพุทธเสสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว

วิภูฏูปนิสฺสยํ กุสลพีชํ โรเปนฺโต วิปสฺสิสฺส ภควโต กाल

พนฺธมตฺตินนเร กุลเกเห นิพพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ

รณฺณา นาคเรหิ จ สทฺธิ พุทฺธปุชฺชํ กตฺวา ตโต ปรี

เทวมนุสฺเสสฺสํ สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปปาเท ราชคเห

วิภวสมปฺนฺนสฺส พฺราหฺมณสฺส ปตฺโต หุตฺวา นิพพตฺติ ตสฺส

วจน โคตตตตาย (๑) วจน โคตฺโตเตวว สมณฺณา อโหสิ ๙

โส วิญญุตํ ปตฺวา พฺราหฺมณวิชฺชาสุ นิปฺตตฺตี คโต

วิมุตฺตี คเวสนฺโต ตตถ สารี อทิสฺวา ปรีพฺพาชกปพฺพชฺชํ

ปพฺพชิตฺวา วิจฺรนฺโต สตถาริ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺหํ ปุจฺฉิตฺวา

ตสฺมี วิสฺสชฺชิตฺเต ปสฺนฺนมานโส สตถฺถ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา

วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิรสฺเสว นพฺภิกฺขุโล อโหสิ ๙

เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

อุเทนฺตํ สตรึสึว ปิตฺรึสึว ภาณฺมํ

ปณฺณเรเส ยถา จนนํ(๓) นิยุณฺตํ โลกนายนํ ๙

๑. สึ. ตสฺส ปิตุ วจน โคตตตตาย ๙ ๒. บ. อ. ๓๒/๑๕๕/๒๕๘ ๙

๓. ย. ปนฺนเรเส ว ตทาหุ ๙

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาณณา หน้า 478

อฏฐสฏฐิสหสฺตานิ สพุเพ ชีณาสวา อหุ
 ปรีวาริสฺส สมพุทฺธ ทิปทินุทํ นราสภํ ฯ
 สมมุชฺชิตฺวาน ตํ วิถิ นิยุณฺเต โลกนายเก
 อุตฺสาเปสิ ชฺชํ ตตฺถ วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา ฯ
 เอกนวุเต อิตฺ กปฺเป ยํ ชฺชํ อภิโรปยิ
 ทุกคฺติ นาทิขานามิ ชชทานสฺสิทํ ผลํ ฯ
 อิตฺ จตฺตตฺถเก กปฺเป ราชาโหสิ มหพฺพล
 สพุพกาเรน สมปฺนโน สฺวชฺช อิติ วิสฺสุโต ฯ
 กิเลสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ
 นพฺภินฺนโย ปน หุตฺวา อตฺตโน ปฺปฏิปตฺติ ปจฺจเวกฺขิตฺวา
 โสมนสฺสชาโต อุตฺทานวเสน
 เตวิชฺชโหหิ มหาฌายิ เจโตสมถโกวิโท
 สทตฺถโต เม อนุปฺปตฺโต กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ(๑)

กาถิ อภาสิ ฯ

ตตฺถ เตวิชฺชโหหติ ยทิปี มํ ปุพุเพ ตินฺณํ เวทานํ
 ปาริ คตตฺตา พฺราหฺมโณ เตวิชฺชติ สญฺชานนฺติ ตํ ปน
 สมณฺณามตฺตํ เวเทสฺส วิชฺชากิจฺจสฺส อภาวโต ฯ

อิทานิ ปน ปุพุเพนิवासณาณาทินํ ติสฺสนนํ วิชฺชานํ
 อธิคตฺตา ปรมตฺถโต เตวิชฺชโห อหิ มหฺนตฺสฺส อนวเสสฺส

๑. พุ. เกร. ๒๖/๒๔๕/๒๘๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคฺเค วจฺจโกตฺตตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 479

สมุทฺยปฺกฺขียสฺส กิเลตฺตคณฺสฺส ฉาปนโธ มหฺนฺเตน มคฺคผลฉานฺน
มฺหฺนฺตสฺส อุพารสฺส ปณฺีตสฺส นินฺพฺพานสฺส ฉายนโธ จ
มหาฉายี ฯ

เจโตสมถโกวิโธติ จิตฺตสงฺโฆภกรานํ สงฺกิลฺลชฺชมฺมานํ
วูปสมเนน เจตโธ สฺมาทฺทเน กุสโล ฯ เอเตน เตวฺชชภาวสฺส (๑)
การณฺมาห ฯ สฺมาธิ โทสฺลลสฺสทฺตีเตน ทิ อาสวกฺขเยน เตวฺชชตา
น เภวเลน ฯ

สทฺตโถติ สกตฺโถ กการสฺสายํ ทกาโร กโธ
อนฺุปรตฺตสทฺตโถติ อาทิสฺส วีย ฯ สทฺตโถติ จ อรหฺตฺตํ
เวทิตพฺพิ ฯ ตํ ทิ อตฺตปฏฺิพฺนชฺชญฺเจน อตฺตทานํ อวิชฺชนญฺเจน
อตฺตโน ปรมตฺตญฺเจน อตฺตโน อตฺตตฺตา สกตฺโถติ วุจฺจติ ฯ
สฺวายํ สทฺตโถ เม มยา อนฺุปรตฺโต อธิกโธ ฯ เอเตน
ยถาวุจฺจติ มหาฉายีภาวํ สฺขาปรตฺตํ กตฺวา ทสฺเสติ ฯ เสธํ
วุจฺจตนฺยเมว ฯ

วจฺจโกตฺตตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สฺ. วิชฺชาภาวสฺส ฯ

วนวจตุเถรคาถาฉนวนนา

อจฺโฆทิกา ปุณฺณลาติ อายสุมโต วนวจตุเถรสฺส คาคา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุตฺเตสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปฺนิสฺสยํ กุสฺลพิชฺชํ โรเปนฺโต วิปฺสฺสิสฺสํ ภควโต กาล
กุสฺสเกเห นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต ปรสฺส กมฺมํ กตฺวา
ชีวนฺโต กสฺสจฺจิ อปรารฺชํ กตฺวา มรณภเยน ตชฺชิตฺโต ปลายนฺโต
อนฺตรามคฺเค โฟธิรฺกุกฺโข ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ตสฺส มฺถํ
สมฺมชฺชิตฺวา ปิณฺฑทฺธิพฺนฺเชหิ อโสทฺถปฺปฺเปหิ ปฺชํ กตฺวา วนฺทิตฺวา
โพธิ อภิมุโข นมสฺสมาโน ปลฺลนฺเกน นิสฺสินฺโน มาเรตฺถ อากเต
ปจฺจตฺถิเก ทิสฺวา เตสฺส จิตฺตํ อโกเปตฺวา โพธิ เอว (๑) อวชฺเชนฺโต
สทฺโปริเส ปปาเต ปปฺติ ฯ (๒)

โส เตน ปุณฺณกมฺเมเน เทวโลเก นิพฺพุตฺติตฺวา อปรารฺปิ
ปุณฺณานิ กตฺวา เทวมนุสฺสเสสฺสํ สฺสรนฺโต อิมสฺมึ พฺพุตฺถปฺปาเท
ราชคเห วิภวสมฺปนฺนสฺส พฺรหฺมณฺสฺส ปตฺโต หุตฺวา นิพฺพุตฺติ
วจฺโฆตฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส วยปฺปตฺโต พิมฺพิสฺสาร์สมากเม
ปฏฺฐิตทฺธสทฺธโร ปพฺพชิตฺวา อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๓)

ปรกมฺมายเน ยุตฺโต อปรารฺชํ อกาสหํ

วนนฺตํ อติธาวิสฺสํ ภยเวรสมปฺปิโต ฯ (๔)

๑. สฺ. โฟธิรฺกุกฺโข เอว ฯ ๒. สฺ. ปฺติ ฯ ๓. ขุ. อ. ๓๒/๑๕๔/๒๕๗ ฯ

๔. สฺ. ภยเวรสมปฺปิโต ฯ

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเค วนวจจตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 481

ปุปพิตฺ ปาทปํ ทิสฺวา	ปิณฺฑิตฺพนฺธํ(๑) สุนิมฺมิตฺ (๒)
ตมฺพปฺปํ คเหตุวาน	โพธิยํ โอกีรี อหํ ฯ
สมฺมุชฺชิตฺวาน ตํ โพธิ	ปาณฺถี ปาทปฺตมฺ
ปลลฺลงฺกํ อากฺขิตฺวาน	โพธิมฺมุเต อูปาวิสี ฯ
คตมคฺคํ คเวสนฺตา	อากจฺหุํ มม สนฺตํ
เต จ ทิสฺวานหํ ตตฺถ	อวชฺซี โพธิมฺตมฺ ฯ
วนฺทิตฺวาน อหํ โพธิ	วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา
อนกตฺาเล (๓) ปปฺตี	คิริทฺคฺเค ภยฺานเก ฯ
เอกนฺวเต อิตฺ อปฺเป	ยํ ปฺปมฺภิโรปฺย
ทฺคฺคตี นากิขานามิ	โพธิปฺุชฺายิตฺ ฝลํ ฯ
อิตฺ จ ตตฺเตย อปฺเป	ราชา สฺสณฺณโต อหํ(๔)
สฺตฺตฺรตฺนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตี มหฺพฺพลํ ฯ
กิลฺลสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯ	เปฯ กตฺํ พุทฺธสฺส สาสฺนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิเวกาภิริตฺยา วเนยฺว วสิ เตน
 วนวจฺโจติ สมฺมณฺณา อูทปาติ ฯ อถ กทาจิ เถโร ภาติ-
 ชนฺานุกฺคหตฺถํ ราชคหํ คโต ตตฺถ ภาตเกหิ อฺปฺภูจฺยมาโน
 กตฺิปาหํ วสิตฺวา คมนาการํ สนฺทสฺสเสสี ฯ ตํ ภาตกา ภนฺเต
 # ๑. ยฺ. ปิณฺฑิตฺพนฺธํ ฯ ๒. สี. สุนิมฺมิตฺ ฯ ๓. สี. อนกตฺาลา ฯ
 # ๔. สฺยา. สมฺมสฺสิโต อหุ ฯ สี. สนฺตฺสฺสิโต อหํ ฯ ม. สสณฺณโต อหํ ฯ
 # ยฺ. สมฺมสฺสิโต อหุ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 482

อมุหากั อนุคคหตถั ชุรวีหารเ วสถ มยั อุปญฺจุหิสฺสามาติ
ยาจิสฺสุ ฯ เถโร เตสั ปพฺพุตฺรามณฺเอยกิตฺตนาปเทเสน วิเวกาภิริตตี
นิเวเทนุโต

อฺจฺโฆทิกาทิ ปุณฺณสิลา โคนงฺกุลมิกายุตตา
อมฺพุเสวาลสณฺณนา เต เสงฺลา รมนฺนติ มนฺติ(๑)

กาถั อภาสิ ฯ

ตตฺถ อฺจฺโฆทิกาทิ อจฺนั อพฺหลั สฺขุมั อุกกั เอเตสฺสูติ
อฺจฺโฆทิกาทิ วตฺตพฺเพ (๒) ลิงฺควิปลฺลาเสน อฺจฺโฆทิกาทิ วุตฺตั ฯ
เอเตน เตสั อุกกสมฺปตฺตี ทสฺเสติ ฯ

ปุณฺณสิลาติ ปุณฺณลา วิตฺถตา มุทฺสุขสมฺมสฺสา สิลา เอเตสฺสูติ
ปุณฺณสิลา ฯ เอเตน นิสฺชชฺนญฺจานสมฺปตฺตี ทสฺเสติ ฯ กุณฺณั
วिय นงฺกุลั นงฺกุญฺจึ เอเตสนฺนติ โคนงฺกุลลา กามกุกกฏา
ปกตฺติมกุกกฏาติปิ วทฺนฺติเยว ฯ โคนงฺกุลเลหิ จ ปสฺทาภิเกหิ มิเกหิ
จ (๓) ตหั ตหั วิจฺรณฺเตหิ आयุตตา มิสิสิตาติ โคนงฺกุลมิกายุตตา ฯ
เอเตน เตสั อมนฺุสฺสุปจาริตาย อรณฺญลภฺกฺขณฺเปตตั ทสฺเสติ ฯ

อมฺพุเสวาลสณฺณนาติ ปสฺวาน โโต สตตั ปกฺขมฺรมาณสฺลิตตายน
ตหั ตหั อุกกเสวาลสณฺณาติตา ฯ

เต เสงฺลา รมนฺนติ มนฺติ ยตฺถาหั วสามิ เต เอทิสฺสา

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๕๐/๒๘๕ ฯ ๒. สี. เอเตสฺสูติ อฺจฺโฆทิกาทิ อฺจฺโฆทิกาทิ

วตฺตพฺเพ ฯ ๓. สี. จตฺตปฺปาภิเกหิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทวาทสมวคเค วนวจจตุเถรคาถาวณณา หน้า 483

เสลา ปพพตา วิเวกาภิติยา มํ รมยนิติ ตสฺมา ตตฺเถวาทิ (๑)

คจฺจามิตฺติ อธิปฺปาโย ฯ อิทเมว จ เถรสฺส อญฺญาพฺยากรณํ

อโหสิ ฯ

วนวจจตุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

อธิมุตฺตเถรคาถาวณณา

กายทฺฏจฺจลครุ โนติ อายสฺมโต อธิมุตฺตเถรสฺส กาถา ฯ

กา อุปฺปตฺติ

โส กิร ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กาลे พฺราหฺมณฺกุเล

นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตํ ปตฺโต พฺราหฺมณฺวิชฺชาสุ นิปฺพตฺตี กโต

กาเมสุ อาทินฺนํ ทิสฺวา ฆราวาสํ ปหาย ตาปสฺสปพฺพชฺชํ

ปพฺพชิตฺวา อรณฺเณ วิหรนฺโต พุทฺธูปฺปาทํ สุตฺวา มนุสฺสฺสปจาริ

อุปคฺนตฺวา สตฺถาริ ภิกฺขุสํปริวุตฺติ คจฺจนฺตํ ทิสฺวา

ปสนฺนมานโส อตฺตโน วากจิริ สตฺถุ ปาทมฺเณ ปตฺถริ ฯ

สตฺถา ตสฺส อชฺฉาสนํ ญตฺวา ตสฺมี อญฺจาสิ ฯ ตตฺถ จิตฺ

ภควนฺตํ การานุสาเรน คนฺเธน ปุเชตฺวา สมฺพุทฺธสฺสิมํ โลกนฺติ

อาทิกาทิ ทสฺหิ คาทาหิ อภิตฺถวิ. ตํ สตฺถา อนาคเต

อิโต สตฺสหสฺสกปฺปมคฺถเก โคตมสฺส นาม สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

สาสเน ปพฺพชิตฺวา ญพฺภิญฺโฆ ภวิสฺสตีติ พฺยากริตฺวา ปกฺกามิ ฯ

๑. สี่. ตตฺถ วาสํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတาพรรณนา หน้า 484

โส เตน ปุณณกมเมเน เทวโลเก นิพพตติตฺวา ตโต
ยวายุ พุทฺธูปฺปาโท ตาว เทวมนุสฺเสสฺสํ สัสนฺโต อิมสฺมี
พุทฺธูปฺปาเท สาวตฺถิยํ พุราหฺมณฺณฺเก นินฺพตฺติตฺวา อธิมฺตฺโตติ
ลทฺธนาโม วิญญุตํ ปตฺโต พุราหฺมณฺวิชฺชาสฺส นินฺพตฺตี คณฺตฺวา
ตตฺถ สารี อปฺสฺสนฺโต ปจฺฉิมภวีกตฺตา นินฺสฺสรณฺํ กเวสนฺโต
เขตฺตวณฺปฏิคฺคหฺเน พุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา ปฏฺฐิตฺทสฺสทฺโร สตฺถ
สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวาน จิรฺสฺเสว อรหฺตํ
ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

กณฺณการิว ชลิตํ	ทีปรุกขํว โชติตํ (๒)
โอสธีว วิโรจนฺตํ	วิขฺชว คคเน(๓) ยถา ๑
อสมฺภิตํ อนุตฺตราสี	มิกฺราชฺว เกสรี
ฉานาโลกํ ปกาเสนฺตํ	มทฺทนฺตํ ติตฺถิเย คณฺ ๑
อุทฺธรณฺตํ อิมํ โลกํ	ฉินฺทนฺตํ สพฺพสฺสยํ
อสมฺภิตํ (๔) มิกฺราชฺว	อทฺทสฺ โลคนายกํ ๑
ชฎาฉินฺธโร อาสี	พฺรหา(๕) อุชฺช ปตาปวา
วากจิริ คเหตุวาน	ปาทฺมฺเเล อปตฺถรี ๑
การานุสาริยํ คยฺห	อนฺตฺติมปี (๖) ตถาคตํ
สมฺพุทฺธมนฺตฺติมเปตฺวา (๗)	สนฺถวี โลกนายนํ ๑

- # ๑. พุ. อ. ๓๒/๓๕๕/๕๐๓ ๑ ๒. ม. อุชฺชติ ๑
- # ๓. สุยา. วิขฺชว คคเน ๑ ย. วิขฺชํ อพฺภมเน ๑ ๔. สุยา. อสมฺภิตํ ๑
- # ย. ลสนฺตํ ๑ ๕. ม. ย. พฺรหา ๑ ๖. สී. อนฺตฺติมปี ๑
- # ๗. สุยา. สมฺพุทฺธํ อปฺตฺติมเปตฺวา ๑ สී. อนฺตฺติมปี ๑

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเค อธิมุตตตเถรคาถา หน้าที่ 485

สมุทธรตีมิ โลกั โอมตติณ (๑) มหามุณี
ฉาฉาโลเกน โชเตสิ ปวริ (๒) ฉาฉมุตตมิ ฯ
ฉมมจกั ปวตเตสิ มททเส ปรัตติเย
อุสโก ฉิตสงคาโม(๓) สมปคมเปสิ เมทนี ฯ
มหาสมุทเท อุมิโย(๔) เวลนตมฺหิ (๕) ปภิชชติ (๖)
ตเถว ตว ฉาฉมฺหิ สพพทิกฺขี ปภิชชเร(๖) ฯ
สุชมจฉิกขาลเณ(๗) สรมฺหิ สมปตานีเต (๘)
อนฺโตฉาลิกตา(๙) ปาฉา ปีพิกา โหนติ ตาวเท ฯ
ตเถว ตติฉิยา โลเก มุพฺพา สจจวินิสฺสิตา(๑๐)
อนฺโตฉาฉวเร ตฺยหิ ปริวตตฺนติ มาริส ฯ
ปติฏฺฐา วฺยฺหติ โอมเ ฉวํ หิ นาโถ อพฺนฺรฺณํ
ภยภฺยฺจิตานํ สรณํ (๑๑) มุตตติณํ ปรายณํ ฯ (๑๒)
เอจจโร (๑๓) อสทิสฺโส เมตฺตาคารุณสญฺโย (๑๔)
อสโม สฺสโม สนฺโต วสิ ตาที ฉิตนฺชโย ฯ (๑๕)

- # ๑. สฺยา. โอมตติณ โฉ ฯ สฺ. ปภิกฺคณฺห ฯ ๒. สฺยา. ปวริ ฯ
- # ๓. วชร... ฯ ๓. ๓. ย. ฉิตสงคาเม ฯ ๔. สฺยา. อุมฺมีว ฯ
- # ๕. สฺ. เวลนตฺ หิ ฯ ๖. สฺยา. ปภิชชติ ฯ ๗. สฺยา. ...ฉาลานี ฯ
- # ๘. สฺยา. สมปตานี เต ฯ สฺ. สฺชมจฉิกเ ยถาฉาเล ปารมฺหิ
- # สมปสฺวาริเต ฯ ๙. สฺยา. ...ฉาลิกตา ฯ ๑๐. สฺยา. มุพฺพา
- # สจจวินิสฺสิตา ฯ ๓. สฺญา สจจวินิสฺสิตา ฯ ๑๑. สฺยา. ภยภฺยฺจิตานํ
- # สร โฉ ฯ ๑๒. สฺยา. มุตตติณํ ปรายโน ฯ ๑๓. สฺยา. เอจจโร ฯ
- # ๑๔. สฺยา. ...สญฺโยโต ฯ ๓. เมตฺตาคารุณาสญฺโย ฯ
- # ๑๕. สฺยา. ปณฺณวา ยุตฺตจจาโค จ วสิ ตาที คฺฉนฺชโย ฯ

ย. สุลีโต อสโม สนุโต วสิตวิษิตลชโย ๗

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 486

ธีโร (๑) วิคตสมุโมโห อเนโซ ออกถกถิ
ตุสสิโต(๒) วนุตโทโสสิ นิมนโล สยโต (๓) สฺจิจิ ฯ
สงฺคาติโค หตมโท (๔) เตวิโซ ติภวนุตโค(๕)
สิมาติโค ฆมฺมครุ คตตุโถ หิตวพฺภูโต(๖) ฯ
ตารโก ตฺวํ ขถา นาวา นิชีวสฺสาสการโก
อสมฺภีโต ขถา สีโห กขราชาว (๗) ทปฺปิโต(๘) ฯ
โถเมตฺวา ทสกาถาหิ ปทฺมุตฺตร มหายถํ
วนฺทิตฺวา สตฺถโน ปาเท ตฺถนฺหิ อฏฺฐาสหํ ตทา ฯ
ปทฺมุตฺตโร โลกวิฑู อาหฺตฺนํ ปฏฺกฺโกโห
ภิกฺขุสงฺฆเม จิโต สตฺถา อีมา คาถา อภาสถ ฯ
โย เม สีลนฺจ ฌานนฺจ สทฺธมฺมญฺจาปี วนฺณยิ
ตมํ หิ กิถฺตยิสฺสามิ สฺฆนาถ มม ภาสโต ฯ
สฏฺฐิจิ กปฺปสฺสหฺสฺसानิ เทวโลเก รมิสฺสติ
อณฺเณ เทเวภิกฺขิตฺวา อิสฺสรํ การยิสฺสติ ฯ
โส ปจฺจนา ปพฺพชิตฺวาน สุกฺกมฺULEน โจทิตโต
โคตมสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชิสฺสติ ฯ
ปพฺพชิตฺวาน กาเยน ปาปกมฺมํ วิวชฺชีย
สพฺพาสเว ปริณฺยาย นิพฺพายิสฺสตินาสโว ฯ

๑. สี่. วีโร ฯ ๒. ย. วฺสิโต ฯ ๓. สี่. ปยโต ฯ

๔. สฺยา. สงฺคาติโต คตมโท ฯ สี่. คตมโท ฯ

๕. สฺยา. เตวิโซสิ ภวนุตโค ฯ ๖. สฺยา. ตตตุโถ หิตวปฺโปโก ฯ

ย. คตตุโถ หิตฆมฺมโต ฯ ๗. สี่. นาคราชาว ฯ

๘. สฺยา. ทมฺมิโต ฯ

*เล่มที่ 25 ทวาทสมวคเค อธิมุตตตเถรคาถาฉนณา หน้า 487

ยถาปี เมโฆ ถนยํ ตปเปติ เมทนี อิมํ
 ตเถว ตฺวํ มหาวีร ฐมเมน ตปปียํ มมํ ฯ
 สีลํ ปญฺญญจ ฐมฺมญจ ถวิตฺวา โลกนายกํ
 ปตฺโตมฺหิ ปรมํ สนนฺตี(๑) นิพฺพานํ ปทมจฺจุตํ ฯ
 อโห นฺน ส ภควา จิริ ติฏฺฐเยยฺย จกฺขุมฺมา
 อญฺญา ตญฺจ(๒) วิชานเยยฺย (๓) ศุเสยฺย (๔) อมตํ ปทํ ฯ
 อยํ เม ปจฺฉิมา ชาติ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
 สพฺพาสเว ปรีถฺยาย วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
 สตสฺสสฺสตีโต กปฺเป ยํ พุทฺทมภิโถมยํ
 ทฺวคฺคตี นาทิขานามิ กิตฺตนาย อิทํ ผลํ ฯ
 กิเลสา ฉापิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺทสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตนา สห วสนฺเต กายทพฺพิพฺพฺเส
 ภิกฺขุ โอวทฺนฺโต

กายทฺฏฺฐลฺลครฺโน หิยฺยมานมฺหิ ชีวิท
 สรีรสฺสขคิทฺทสฺส กุโต สมณฺสารถฺตาคิ(๕)

คากํ อภาสี ฯ

ตตฺถ กายทฺฏฺฐลฺลครฺโนติ ทฺวคฺคตี อสุภโยคฺยตา กายสฺส
 ทฺวคฺคตี กายทฺฏฺฐลฺลครฺโนติ กายทฺฏฺฐลฺลครฺโนติ ครฺ สมนฺภาวิทํ ยสฺส โส
 กายทฺฏฺฐลฺลครฺโนติ สฺสสรณฺปฺปญฺโย หุตฺวา กายโปสานปฺปสุโต
 # ๑. สฺยา. สนนฺตี ฯ ๒. สฺยา. ม. อญฺญาตญฺจ ฯ ๓. สฺยา. วิชานเยยฺย ฯ
 # ๔. สฺยา. ปสฺเสยฺย ฯ ๕. ขุ. เถร. ๒๖/๒๕๑/๒๘๕ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 488

กายทพฺหิพฺหุโลติ อตุโถ ตสฺส กายทฺฏจฺจุลฺลครุโน ฯ

หิยฺยมานมฺหิ ชีวิตฺติ กุณฺนทีนํ อุทกํ วิย ชีวิตฺตฺสงฺขาร
ลหุโส (๑) ชียมาเน ฯ

สรีรฺรสุทฺทิตฺตฺสชาติ ปณฺธิตาทาราทีหิ อตุตฺโน กายสฺส
สุเขน เคธฺ อปฺนฺนสฺส ฯ

กุโธ สมณฺสาธฺตฺตฺติ เอวรูปสฺส ปุคฺคฺลสฺส สมณภาเว
สาธฺตฺตา สฺสสมณฺตฺตา กุโธ เกน การณฺน สฺยิยา เอกํสโต ปน
กาย ชีวิตฺ จ นฺรปฺกฺขสฺส อิตฺริตฺรสนฺโตเสน สนฺตฺตฺจฺจสฺส
อารทฺทฺวิริยฺสเสว สมณฺสาธฺตฺตฺติ อธิปฺปาโย ฯ

อธฺมฺตฺตฺตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

มหานามตฺเถรคาถาวรรณนา

เอสาวหิยฺยเส ปพฺพเตนาติ อายสฺมโต มหานามตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ

อฺยมฺปิ ปฺริมพฺพฺเชสฺส กตฺตฺติกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภาเว
ปฺญฺณานิ อุปฺจฺฉินฺนโต สฺมฺเชสฺส ภาควโต กาลํ พฺราหฺมณฺณฺกุล
นฺิพฺพตฺตฺติวา พฺราหฺมณฺณวฺชฺชาสฺส นฺิพฺพตฺตี คโต ฆรราวาสํ
ปฺหาย อณฺฺตฺรราย นฺิทยา ตีเร อสฺสมํ การเตวา สมฺพฺพฺทะเล
พฺราหฺมณฺณ มนฺเต วาเจนฺโต วิหฺรติ ฯ อเถกทิวสํ ภาควา ตํ
อนฺุคฺคณฺหิตุํ ตสฺส อสฺสมปฺทํ (๒) อุปฺคจฺฉิ ฯ โส ภาควนฺตํ ทิสฺวา
๑. สฺ. พฺหุโส ฯ ๒. ม. อสฺมปฺทํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเค มหานามตเถรคาถาฉนณนา หน้า 489

ปสนุนจิตโต อาสนํ ปณณาเปตฺวา อทาสี ฯ นิสินฺเน ภควติ
 สุมธฺรํ มธฺมํ อุปนาเมสี ฯ ตํ ภควา ปรีภูชิตฺวา เหฏฺฐา
 อธิมุตตตฺถเรวตฺถุมฺหิ วุตฺตนเยน อนาคตํ พุยากริตฺวา ปกุกามิ ฯ
 โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปราปรี
 สุกตีสฺสเยว ปรีวตฺเตนฺโต อิมสฺมี พุทฺธุปฺปาเท สาวตฺถิยํ
 พุราหุมนฺกุลเถ นิพฺพตฺติตฺวา มหานาโมติ ลทฺธนาโม วิณฺณตํ
 ปตฺโต ภควโต สนฺติกํ อุปสงฺกมิตฺวา ฌมฺมํ สุตฺวา ปฏฺิลทฺธสทฺโธ
 ปพฺพชิตฺวา กมฺมฏฺฐานํ กเหตุวา เนสาทเก นาม ปพฺพเต
 วิหรนฺโต กิเลสปรียฏฺฐานํ วิกฺขมฺเภตฺถุ อสฺกโกนฺโต ก็ เม
 อิมินา สงฺกิลิฏฺฐจิจตฺสส ชีวิตฺเตนาติ อตฺตภาวํ นิพฺพินฺทนฺโต
 อจฺจุํ ปพฺพตฺติขริ อภิรฺุหิตฺวา อิตฺโต ปาเตตฺวา ตํ มาเรสฺสามิตี
 อตฺตानํ ปรี วิย นิทฺทิสนฺโต

เอสาวหิยฺยเส ปพฺพเตน พหุฏฺฐสฺสลฺลริเกน(๑)
 เนสาทเกน คิริณา ยสฺสตีนา ปรีจฺจเทนาติ(๒)

คากํ อทาสี ฯ

ตตฺถ เอสาวหิยฺยเสติ เอโส ตฺวํ มหานาม อวหิยฺยเส

ปรีหายสี ฯ

ปพฺพเตนาติ นิवासฏฺฐานญฺเตน อิมินา ปพฺพเตน ฯ

พหุฏฺฐสฺสลฺลริเกนาติ พหุหิ ฏฺฐเชหิ อินฺทสาตรุกฺเขหิ(๓)

๑. ม. ย. พหุฏฺฐสฺสลฺลกิเกน ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๒๕๒/๒๘๕ ฯ

๓. สී. อินฺทสาเล ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 490

สลลทีกิ อินุทสาตรุกุเขหิ วา สมนนุณาคเตน ๑

เนสาทเกนาติ เอวันามเกน ๑

คิรินาติ เสเลน ๑ เสโล หิ สนุธิสุงขาเตหิ ปพเพหิ

จิตตดา ปพพโตติ ปสวณาทิวเสน ชลสส สารภูตานิ (๑)

เกสชชชาติวตถุณญจ คิธมโต คิริติ วุจจติ ๑ ตทุกยตถสมภวโต

ปเนตถ ปพพเตนาติ วตวา คิรินาติ จ วุตตํ ๑

ยสสสินาติ สพพคฺเณหิ (๒) วิสฺสุเตน ปกาเสน ๑

ปริจฺจนเตนาติ นานาวิชรุกุขจจลตาหิ สมนุตโต ฉนฺเนน

วสนภูจฺจานดา ย วา ตฺยหํ ปริจฺจนทฺเณน ๑ อัยฺ เหตุถ อธิปฺปาโย

มหานาม ยหิ กมฺมภูจฺจานิ วิสฺสชเชตฺวา วิตกฺกพฺหุโล โหสิ เอวํ

ตฺวํ อิมินา ฉายทกสมฺปนฺเนน สปฺปาเยน นิवासนภูจฺจานทฺเณน

เนสาทกคิรินา ปริหายสิ อิทานิหํ ตํ (๓) อิตฺ ปาเตตฺวา

มาเรสฺสามิ ตสฺมา น ลพฺภา วิตกฺกวสิเกน ภวิตฺตฺนติ ๑ เอวํ

เถโร อตฺตานิ สนฺตชเชนฺโตเยว วิปฺสฺสนํ อฺสฺสูกกาเปตฺวา

อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๔)

สินฺธุยา นทียา ตีเร สุกโต อสฺสโม มม

ตตฺถ วาเจมฺหํ สิสฺเส อิติหาสิ สลกฺขณํ ๑ (๕)

ชมฺมกามา วินิตา เต โสตุกามา สฺสาสนํ

ฉพฺงเค ปารมิปฺปตฺตา สินฺธุกุลฺเล วสนฺติ เต ๑

๑. สี. ชลาตยสารภูตานิ ๑ ๒. สี. ปพพตคฺเณหิ ๑

๓. สี. อิทานิหํ อหํ ๑ ม. อิทานิหํ ตํ ๑ ๔. พ. อ. ๓๒/๓๕๖/๕๑๐ ๑

๕. สี. อิติหาตฺถจ ลกฺขณํ ๑

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเค มหานามคเธรคาถาวณณนา หน้า 491

อุปฺปาตคฺมเน(๑) เจว	ลกฺขณฺเสสุ จ โกวิทา
อุตฺตมคฺตํ คเวสนฺตา	วสนฺติ วิปีเน ตทา ฯ
สุเมโธ นาม สมฺพุทฺโธ	โลเก อุปฺปชฺชิตาวเท
อมฺหากํ อนุกมฺปนฺโต	อุปาคจฺฉิ วินายโก ฯ
อุปาคตํ มหาวีรํ สุเมธํ	โลกนายกํ
ติณฺสนฺถารกํ กตฺวา	โลกเชฏฺฐสฺสทาสหํ ฯ
วิปีนาโต มธฺมํ คยฺห	พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสหํ
สมฺพุทฺโธ ปริภุญฺชิตฺวา	อิทํ วจนมพฺุริ ฯ
โย(๒) ตํ อทาสี มธฺมํ เม	ปสนฺโน เสหิ ปาณิกิ
ตมฺหํ กิตฺตยิสฺสามิ	สุณฺณถ มม ภาสโต ฯ
อิมินา มรฺฐทาเนน	ติณฺสนฺถารเกน จ
ทีสกปฺปสทฺสฺสานิ	เทวโลเก รมิสฺสติ ฯ
ทีสกปฺปสทฺสฺสมฺหิ	โอกฺกาทกฺกุลสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สคฺคธา โลเก ภวิสฺสติ ฯ
ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท	โอรโส ฐมฺมนิมฺมิโต(๓)
สพฺพาสเว ปริญฺญา	นิพฺพายิสฺสคินาสโว ฯ
เทวโลกา อิทาคนฺตฺวา	มาตฺตจฺฉิ อุปาคเต(๔)
มรฺฐวสุตฺตํ (๕) ปวสุตฺตถ	ฉาทยํ มรฺฐนา มหิ ฯ (๖)

๑. สุยา. อุปฺปาตคฺมเน ฯ ๒. ย. ยํ ฯ ๓. สุยา. ม. ฐมฺมนิมฺมิโต ฯ

๔. สุยา. มาตฺตจฺฉิมฺหุปาคโต ฯ ๕. สุยา. มรฺฐวสุโต ฯ

๖. สී. สมํ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 492

มยิ(๑) นิกขนุตมตุมหิ กุจณิยา (๒) จ สุตตตรา
ตตราปี มฐวสุสั(๓) เม วสุสเต นิจจกาลี กั ฯ
อคารา อภินิกขมม ปพพชี อนคาริยั
ลาภี อนนุสส ปานสส มฐทานสุสัทำ ผลั ฯ
สพพกามสมิทุโหหิ ภวิตวา (๔) เทวมานุเส
เตเนว มฐทานเนน ปตุโตมหิ อาสวกขยั ฯ
วุกฺขมฺหิ เทเว จตุรงฺกุลเต ติณเณ
สมปฺปฺพิเต(๕) ธรณิรฺูเห สลฺยณฺเน (๖)
สลฺยเณ อมเร มณฺฑปฺรฺกขมฺลเก
วสามิ นิจจํ สฺุจโิต อนาสโว ฯ
มชฺเณ มหนฺเต หิเน จ ภเว สพฺเพ อติกฺกมฺิ(๗)
อชฺช เม อาสวา ชินฺนา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ฯ
ตีสกปฺปสฺหสฺสมฺหิ ยั ทานมทฺที่ ตทา
ทฺุคฺคตี นากิขานามิ มฐทานสุสัทำ ผลั ฯ
กิลเสสา ฌาปีตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อยเมว จ เถรสุส อญฺญาพฺยากรณฺคาถา อโหสิตี ฯ

มหานามตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

- # ๑. สฺยา. มม ฯ ๒. สฺยา. สึ. กุมฺภิยา ฯ ๓. สฺยา. มฐวสุโส ฯ
- # ๔. สึ. กฺุตฺวาน ฯ ๕. สฺยา. สฺุปฺปฺพิเต ฯ ๖. สฺยา. วปฺปเทเส ฯ
- # ๗. จ ฌปฺปเท ฯ ๘. สฺยา. มชฺเณ มยฺหิ ภวา อสุสฺเย ภเว สมติกฺกมฺิ ฯ

ปารายริยตุเถรคาถาวณณา

ฉผศสายตเน หิตวาติ อายสมโต ปารายริยตุเถรสฺส (๑)

คาถา ๙ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสุ กตาริกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจिनฺนโต ปิยทสฺสิสฺส ภควโต กาเถ เนสาทโยนฺนํ
นิพฺพุตฺติตฺวา ตสฺส วิญฺญตฺ ปตฺตสฺส วิจรณญฺจानเ อญฺจตรสฺมี
วนสณฺเฑ ปิยทสฺสี ภควา ตํ อนฺนคฺคณฺหิตฺุ นิโรธสมาปตฺตี
สมาปชฺชิตฺวา นิสฺสีทิ ๙

โส จ มิเก ปฺริเยสนฺโต ตํ จานํ กโต สตฺถาริ ทิสฺวา
ปสนฺนมานโส ภควนฺตํ อนฺโต กตฺวา กตํ สาขามณฺฑปํ
ปทุมปฺปฺเพหิ ญฺญาคารากาเรน สณฺญาเทตฺวา อุพาริ ปิตฺติ-
โสมนสฺสํ ปฺฏิสฺสเวทนฺโต สตฺถาหิ นมสฺสมาโน อญฺจาสฺสิ ๙ ทิวเส
ทิวเส จ มิลาตมิลาตานิ อปเนตฺวา อภินเวหิ ฉาเทสิ ๙
สตุลา สตฺถาหสฺส อจฺจเยน นิโรธโต วุญฺจหิตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ
อนฺนสฺสริ ๙ ตาวเทว อสฺสิตฺสทสฺสมตฺตา ภิกฺขุ สตฺถาริ ปฺริวาเรสุ ๙
มธฺรธมฺมกถิ สฺสนิสฺสามาติ เทวตา สนนฺนปตฺตีสุ มหาสมาคโม (๒)
อโหสิ ๙ สตุลา อนฺนโมทนํ กโรนฺโต ตสฺส เทวมนฺนุสฺเสสุ ภาวินิ
สมปตฺตี อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท สาวกโพธิ ๙ พุยากริตฺวา
ปฏฺกามิ ๙

๑. สฺ. ปารายริยตุเถรสฺส ๙ ๒. ม. มหา สมาคโม ๙

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 494

โส เตน ปุณณกมฺเมเน เทวมนุสฺเสสุ สัสนฺโต อิมสฺมี
พุทฺฐปฺปาเท ราชคเห พุราหุมนกฺเเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตฺ
ปตฺโต ตินฺณํ เวทานํ ปารกฺกุ หุตฺวา ปราปรโคตฺตตฺตาย
ปารปริโยติ (๑) ลทฺฐสมณฺโlob พหุ พุราหุมนเ มนฺเต วาเจนฺโต
สตฺถุ ราชคหฺมเน พุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา ปฏฺิถทฺฐทฺโ
ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิสฺเสว อรหฺตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

ปิยทฺฐสึ นาม ภควา	สยมฺภู โลกนายโก
วิเวกกาโม สมฺพุทฺโ	สมาธิกฺุสโล มฺนิ ฯ
วนสณฺขํ สโมคฺคยฺห	ปิยทฺฐสึ มหามฺนิ
ปัสฺสुकฺกํ ปตฺถริตฺวา	นีสึทึ ปฺริสฺสุตฺโตโม ฯ
มิกฺลทฺโ ปฺเร อาสึ	อรณฺเณ (๓) กานเน อหํ
ปสฺทํ(๔) มิกเมสนฺโต	อาหิณฺฑามิ อหํ ตทา ฯ
ตตฺถทฺทสาสึ สมฺพุทฺธํ	โอมตฺติณฺณมนาสวํ
ปฺปฺพิตฺตํ สาลราชว	สตรึสึว อุกฺกตํ ฯ
ทิสฺวานหํ เทวเทวํ	ปิยทฺฐสึ มหายสั
ชาตฺสฺสรํ สโมคฺคยฺห	ปทุมํ อหริ ตทา ฯ
อหริตฺวาน ปทุมํ	สตปตฺตํ มโนรมํ
กฺุฎฺฐาคารํ กริตฺวาน	ฉาทยึ ปทุมเนหํ ฯ

๑. สึ. ปาสฺรโคตฺตตฺตาย ปาราสฺริโยติ ฯ ๒. พุ. อ. ๓๒/๓๕๗/๕๑๓ ฯ

๓. สฺยา. อิริเน ฯ สึ. วิปีเน ฯ ๔. สึ. ปตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเค ปาราปริยตเถรคาถาวณณนา หน้า 495

อนุกมโปโก การุณโก ปียทสุสี มหามุณี
สตตตตติณทิว(๑) พุทโท ฎฎาการเว วสี ชิโน ๑
ปฺราณํ ฉททยิตฺวาน นเวน ฉาทยิ อหํ
อณฺชลํ ปคฺคเหตุวาน อฎฐาสี ตาวเท อหํ ๑
วุฎฐหิตฺวา สมาริมฺหา ปียทสุสี มหามุณี
ทิสฺ(๒) อนฺุวิโลเกนฺโต นิสฺสิทํ โลกนายนโก ๑
ตทา สุตฺสโน นาม อฺปฎฐาโก มหิตฺธิโก
จิตฺตมณฺเฑาย พุทฺชสฺส ปียทสุตฺส สตฺถโน ๑
อสิตฺติยา สหสฺเสหิ ภิกฺขุหิ ปรีวาริโต
วนนฺเต สุขมาสินํ อฺเปสิ โลกนายนกํ ๑
ยาวตา วนสณฺฑมฺหิ อธิวคฺคา จ เทวตา
พุทฺชสฺส จิตฺตมณฺเฑาย สพุเพ สนนฺิปตฺติ ตทา ๑
สภาคเตสุ ยกฺเขสุ กุมภณฺเฑ สหฺรภฺเส
ภิกฺขุสงฺฆे จ สมฺปตฺเต คธา ปพฺยาหริ (๓) ชิโน ๑
โย มํ สตฺตทาหํ ปุเชสิ อาวาสณฺจ อกาสิ เม
ตมํ กิตฺตยิสฺสามิ สฺฐณฺถ (๔) มม ภาสโต ๑
สุทฺททลํ สฺนฺิปุณฺํ คมฺภีริ สฺปฺปกาสิตํ
ฉาณน กิตฺตยิสฺสามิ สฺฐณฺถ (๔) มม ภาสโต ๑

๑. สฺยา. สตต รตฺติณทิว ๑ ๒. สฺยา. ทิสฺ ๑ ๓. สฺยา. คธา

สพฺยาหริ ๑ สฺ. คธาโย พฺยาหริ ๑ ๔. สฺ. สฺโณถ ๑

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตพรรณนา หน้า 496

จตุททธานี กปป์ปานิ เทวราชัง กริสฺสติ
กุกกาการ์ มหนตฺตฺส(๑) ปทุมปุปฺเพหิ (๒) ฉาทิตฺ ๑
อากาส ธารยิสฺสติ(๓) ปุปฺ(๔)ผกมฺมฺสฺสฺสฺทำ ผลํ
จตุพฺพีเส(๕) กปป์ปสฺเต โวกิณฺณํ สฺสรยิสฺสติ ๑
ตตฺถ ปุปฺผมฺยํ พุยมฺหํ อากาส ธารยิสฺสติ
ยถา ปทุมปตฺตมฺหิ โต้ยํ น อุปลิมฺปติ ๑
ตเถวีสฺส ฌาณมฺหิ กิเลสา โนปลิมฺปเร
มนสา วินิวฺญฺเฏตฺวา ปญฺจ นีวรเณ อัย ๑
จิตฺตํ ชเนตฺวา เนกขมฺเม อคารา ปพฺพชยิสฺสติ
ตโต ปุปฺผมฺเย พุยมฺहे ชาเรนฺเต(๖) นิกฺขมยิสฺสติ ๑
รูกฺขมฺมฺเล วสฺนตฺตฺส นีปกสฺส สติมโต
ตตฺถ ปุปฺผมฺยํ พุยมฺหํ มตฺถเก ธารยิสฺสติ ๑
จิวรํ ปิณฺฑปาตญฺจ ปจฺจยํ สยนาสนํ
ททิตฺวาน(๗) ภิกฺขุสํฆสฺส นีพฺพายิสฺสติ นาสโว ๑
กุกกาการ์เรน จรตา (๘) ปพฺพชฺช อภินิกฺขมยิ(๙)
รูกฺขมฺมฺเล วสฺนตฺตมฺปิ กุกกาการ์ ฐเรยติ ๑

๑. สฺยา. พุรฺรหนตฺตฺส ๑ ๒. สฺยา. ปทุมปุปฺเพหิ ๑

๓. สฺยา. ธารยิสฺสติ ๑ ๔. สฺยา. ปุพฺพ... ๑

๕. สฺยา. จตุทฺทเส ๑ ๖. สฺยา. ปุปฺผมฺยํ พุยมฺหํ ชาเรนฺติ ๑

๗. สฺยา. สฺย. ททิตฺวา ๑ ๘. สฺยา. จริเต ๑ สฺย. กุกกาการ์เรว ฐรณา ๑

๙. จรณา ๑ ๙. สฺยา. อภินิกฺขมยิ ๑

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเค ปาราปริยตเถรคาถา 497

จีวเร ปิณฑปาเต จ เจตนา เม น วิชฺชติ
ปุลฺลณกมฺเมน สํยุตโต ลภามิ ปรินิจฺจติ ฯ
คณนาโต อสงฺเขยฺยา กปฺปโกฎ्ฐิ พหุ มม
ริตฺตกา เต อติกกนฺตา ปมุตฺตา(๑) โลกนายนกา(๒) ฯ
อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต ปิยทสฺสี วินายโก
ตมฺหํ ปิยฺรฺปาสิตฺวา อิมํ โยนี อูปาคโต ฯ
ตมฺททสฺสามิ (๓) สมฺพุทฺธํ อโนมํ นาม จกฺขุมํ
ตมฺหํ อูปกนฺตฺวาน ปพฺพชฺชี่ อนคาริยํ ฯ
ทูกฺขสฺสฺนตฺกโร(๔) พุทฺโธ สทฺธมฺ เม (๕) เทสยิ ชินโน
ตสฺส ฐมฺมํ สฺมุติตฺวาน ปตฺโตมฺหิ อจลํ ปทํ ฯ
โตสยิตฺวาน สมฺพุทฺธํ โคตมํ สกฺขยฺจฺจกฺว
สพฺพาสเว ปริณฺณาย วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต ยํ พุทฺธมฺภิปุชฺชียี
ทูกฺคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺรูชายิทํ ผลํ ฯ
กิลเสสา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหฺตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺิปปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
สฺลยชาตโสมนสฺโส อุตานวเสน
ฉผสฺสายตเน หิตฺวา กุตฺตทฺวารो สฺสํวโต
อณฺมุถํ วเมตฺวาน ปตฺโต เม อาสวกฺขโยติ(๖)

- # ๑. สฺยา. สฺมุตฺตา ฯ ๒. ย. ปวฺตฺตา โลกนายนกา ฯ
- # ๓. สฺยา. ตมฺททสฺสามิ ฯ ๔. สฺยา. ทูกฺขสฺสฺนตฺ กโร ฯ
- # ๕. สฺยา. สทฺธมฺเม ฯ ๖. ขุ. เถร. ๒๖/๒๕๓/๒๘๖ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณนา หน้า 498

คาคิ อภาสิ ฯ

ตตถ ฉผสสายตเน หิตฺวาติ จกฺขุสมฺผสฺสาทีนํ ฉนฺนํ
สมฺผสฺसानํ อุปฺปตฺติญฺจ
จกฺขาทีนํ ฉ อชฺชตฺติกายตฺนานิ ตปฺปฎฺธิพฺทฺธสฺงกิลสฺปฺปหานวเสน
ปฺพาย ฯ

คฺคตฺทฺวาโร สฺสํวฺโตติ ตโตเอว จกฺขุทฺวาราทินํ
คฺคตฺตฺตา ตตถ ปวตฺตฺนการิ อภิขฺฌาทินํ ปาปฺชฺมมานํ
ปเวสฺนนิวารเณน สติกฺวาเณน สฺกฺกฺจฺ ปิหิตตฺตา คฺคตฺทฺวาโร
สฺสํวฺโต ฯ อถวา มนจฺจ
รกฺขิตตฺตา คฺคตฺทฺวาโร กายาทิหิ สฺกฺกฺจฺ สลฺลตตฺตา สฺสํวฺโตติ
เอวเมตถ อตฺถโถ เวทิตฺพุโพ ฯ

อฆมฺมํ วเมตฺวานาติ อฆสฺส วญฺญทฺกฺขสฺส มฺลญฺจํ
อวิขฺชาภวตฺตฺนหาสฺงฺขาคํ โทสํ สพฺพิ วา กิลสฺโทสํ
อริยมกฺคสฺงฺขาควมนโยคปาเนน อุกฺคิริตฺวา สนฺตฺตานโต พหิ
กตฺวา พหิกรณเหตุ วา ฯ

ปตฺโต เม อาสวกฺขโยติ กามาสวาทโย อาสวา เอตฺถ
จियฺนฺติ เตสํ วา ขเยน ปตฺตฺพุโพติ อาสวกฺขโย นิพฺพานํ
อรหตฺตฺตฺถจฺจ
อญฺญํ พฺยาภาสิ ฯ

ปารายฺยิตฺถเธรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ยสตุเถรคาถาวณณา

สุวลิโต สุวสโนติ อายสมโต ยสตุเถรสสุ คาถา ฯ
กา อุปปตติ

อยมปี ปุริมพุทธเสสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏปนิสฺสยานิ ปุณฺณานิ อุปจินฺนโต สุเมธสฺส ภควโต กाल
มหานุกาโว นาคราชา หุตฺวา พุทฺธบปฺมํ ภิคุขฺสงฆํ อตฺตโน
ภวนํ เนตฺวา มหาทานํ ปวตฺเตสิ ฯ ภควนฺตํ มหคฺเชน ติจิวเรน
อจฺฉาทสิ เอกเมกถจ ภิคุขฺ มหคฺเชเนว ปจฺเจกทฺสฺสยฺเคน
สพฺเพน สมณปริกฺขารเณ อจฺฉาทสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ สัสรนฺโต
สิทฺธตฺตสฺส ภควโต กाल เสฏฺฐิปฺโต หุตฺวา มหาโพธิมณฺฑ
สตฺตหิ รตนหิ ปุเชสิ ฯ กสฺสปสฺส ภควโต กาล สาสเน
ปพฺพชิตฺวา สมณธมฺมํ อกาสิ ฯ เอวํ สุกตีสฺสเยว สัสรนฺโต
อิมสฺมี อมฺหากํ ภควโต กาล พาราณสิยํ มหาวิภวสฺส
เสฏฺฐิโน ปฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ยโส นาม นามเน
ปรมสุขุมาลโต ฯ ตสฺส ตโย ปาสาทาติ สพฺพํ ขนฺธเก
อาคตฺนเยน เวทิตพฺพํ ฯ

โส ปุพฺพเหตุณา โจทฺยมาโน รตฺติภาเค นิทฺทาภิภูตสฺส
ปริชนสฺส วิปฺปการิ ทิสฺวา สลฺยชาติสัเวโก สุวณฺณ-
ปาทูการุโฬหฺว เคหโต นิคฺคโต เทวตาวิวญฺเณ นครทฺวารเณ

*เล่มที 25 เอกนปาทวณณนา หน้า 500

นิกขมิตฺวา อธิปตฺนสมิปี คโต อุปทฺทตฺ วต โภ อุปสฺสภูจฺ
วต โภติ อห ๑ เตน สมเยน ภควตา อธิปตฺเน วิหรนฺเตน
ตสฺเสว อนุคฺคณฺหนตฺถิ อพฺโภกาเส จงฺกมนฺเตน เอหิ ยส
อิทํ อนุปทฺทตฺ อิทํ อนุปสฺสภูจฺนฺติ วุตฺโต อนุปทฺทตฺ
อนุปสฺสภูจฺ กิร อตฺถิติ โสมนสฺสชาโต สุวณฺณปาทูกา โอรุยฺห
ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺโน สตฺถารา อนุปฺพุพิถถิ
กเถตฺวา สจฺจเทสฺนาย กตาย สจฺจปริโยसानเ โสตาปนฺโน
หุตฺวา คเวสนตฺถิ อากตสฺส ปิตฺุ ภควตา สจฺจเทสฺนาย
กรियมานาย อรหตฺตํ สจฺจมากาสิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

มหาสมฺพุทฺธิ โอคฺคยฺห (๒) ภวนํ เม สฺนนิมฺมิตฺติ
สฺนนิมฺมิตฺตา ปอกฺขรณฺนิ จกฺกวากฺวปฺภุชิตฺตา ๑ (๓)
มนฺทาลเกหิ (๔) สณฺณนฺนา ปทฺมฺบุปฺพลเกหิ จ
นที จ สนฺทเต ตตฺถ สฺปตฺติตฺถา มโนรมา ๑
มจฺจกจฺจปสฺสณฺณนา นานาพิชสโมตฺถตา (๕)
มยฺรู โภญฺจาภิรฺฐา โภกิตฺถาทีหิ วคฺคฺหิ ๑
ปาเรวตา (๖) รวิหฺสา จ จกฺกวากา นทีจฺรา
พินฺพิภา สาลิกา เจตฺถ ปมฺปกา (๗) ชีวชีวกา ๑

- # ๑. ขุ. อ. ๓๒/๔๐๑/๕๒๔ ๑ ๒. สී. อุคฺคยฺห ๑
- # ๓. สฺยา. จกฺกวากฺวปฺภุชิตฺตา ๑ สී. จกฺกวากฺวปฺภุชิตฺตา ๑
- # ยฺ. จกฺกวากปฺภุชิตฺตา ๑ ๔. สී. มนฺทารเกหิ ๑ ๕. สฺยา. นานามิสฺสโมตฺถตา ๑
- # ๖. สී. ปารापฺตา ๑ ๗. สฺยา. จปฺปกา ๑ สී. ปาวกา ๑
- # ยฺ. ปมฺปกา ๑

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเคยสตุเถรคาถาอาวณณา หน้า 501

หังสา โภณจาปี นทิตา(๑) โภลียา(๒) ปังคลา (๓) พหู
สตุตตรตนสมปโน(๔) มณิมตุตติกวาลุกา ฯ
สพพโสณณมยา(๕) รุกขา นานาคนุชสมเริตา
อุชโชเตนติ ทิวารตุตี ภวนัน สพพกาลิก ฯ
สกุจิจุริยสหัสสานิ สายั ปาโต ปวชชเร
โสพลิตตติสหัสสานิ ปริวารเนติ มั สทา ฯ
อภินิกขมม ภาวนา(๖) สุมะธั โลกนายกั
ปสนนจิตโต สุมโน วนุทธิ (๗) ตั มหายสิ ฯ
สมพุทธิ อภิวาเตตวา สสงฆั ตั(๘) นิมนตุยิ
อธิวาเสสิ โส ธิโร สุมะธั โลกนายโก ฯ
มม ฆมมกถั กตวา อุยโยเชสิ มหามุณี
สมพุทธิ อภิวาเตตวา ภวนัน เม อุปาคมิ ฯ
อามนตุยิ ปริงขัน สพเพ สนนิปตาถ โว
ปุปพพณสมยั พุทธิ โภวนัน อากมิสตุติ ฯ
ลาภา อมุหิ (๙) สตุตทุธิ(๑๐) โน เข วสาม ตวนตุติเก
มยมุปี พุทธิเสฏฐสตุส ปุชั กสตุสาม สตุถุ โน ฯ

- # ๑. สยาม. โภณจาภินทิกา ฯ ม. โภณจาป็นทิตา ฯ
- # ย. โภณจาภินาทิตา ฯ ๒. ย. โภลิกา ฯ ๓. สยาม. สิงคลา ฯ
- # ส. ปังคลิ ฯ ๔. สยาม. ม. ...สมปนุณา ฯ ๕. ย. สพเพ
- # โสวณณยา ฯ ๖. สยาม. ม. ภาวนา ฯ ๗. สยาม. วนุทธิ ฯ
- # ย. วนุทธิสตุ ฯ ๘. สยาม. สติสตุสนตุ ฯ ๙. ส. ติ. วต ฯ
- # ๑๐. สยาม. สตุตทุธา ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 502

อนุนํ ปานํ ปญฺจเปตฺวา กาลํ อาโรจยํ อหํ
วสีตตสทสฺเสหิ อุเปสิ โลกนายโก ๑
ปญฺจกฺเกหิ (๑) ตฺริเยหิ ปญฺจกฺกมนมกาสํ
สพฺพโสณณมเย ปิเฐ นิสิตฺติ ปุริสฺสุตฺตโม ๑
อุปริจฺจทนต์ อาสิ(๒) สพฺพโสณณมยํ ตทา
พีชนฺนิโย ปวายนฺติ ภิกฺขุสํฆสฺส อนฺตเร ๑
ปหฺนฺเตนฺนฺนปानเนน (๓) ภิกฺขุสํฆมตฺตปฺปยํ
ปจฺเจกทฺสฺสยฺกฺกเล ภิกฺขุสํฆสฺสทาสํ ๑
ยํ วทนฺติ สฺมุเมโชติ โลกานฺตฺติปฺปฺกฺกหํ (๔)
ภิกฺขุสฺงฺฆเม นิสิตฺติวฺวา อีมา คาคา อภาสถ ๑
โย เม(๕) อนฺนเนน ปานเนน(๖) สพฺเพเว อีเม จ ตปฺปยํ (๗)
ตมํ กิตฺตยิสฺสํ สฺมณํ มม ภาสโต(๘) ๑
อญฺจารเส กปฺปสฺเต เทวโลเก รมิสฺสติ
สทฺสฺสทฺกฺขตฺตํ ราชา จ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ ๑
อุปฺปชฺชติ ยํ โยนี เทวตฺตํ อถ มานุสํ
สพฺพทา สพฺพโสวณฺณํ จทนต์ ธารยิสฺสติ ๑

- # ๑. สฺยา. สงฺกิตฺเตหิ ๑ สฺ. ย. สตงฺกิตฺเตหิ ๑ ๒. ย. กาสี ๑
- # ๓. สฺ. พหฺนา อนฺนปानเนน ๑ ๔. สฺยา. โลกานฺตฺติปฺปฺกฺกหो ๑
- # สฺ. ยํ วเทสิ สฺมุเมโช โส อานฺตฺตินํ ปฺปฺกฺกหो ๑ ม. ย. โลกานฺตฺติปฺปฺกฺกหํ ๑
- # ๕. สฺ. โย มํ ๖. สฺยา. อนฺนณฺจ ปานณฺจ ๑ ๗. สฺยา. สพฺพเมเตน
- # ตปฺปยํ ๑ สฺ. สพฺเพเวเนว ตปฺปยํ ๑ ม. สพฺพเมเตน ตปฺปยํ ๑
- # ย. สงฺฆํ เอเตน ตปฺปยํ ๑ ๘. สฺยา. ม. ภาสโต ๑

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเคยสตุเถรคาถาอาถรรพณ์ หน้า 503

ตีสกปปสทสมหิ	โอกกากกถสมภโว
โคตโม นาม โคตเตน	สตุธา โทเถ ภวิสสุติ ฯ
ตสฺส ชมฺเมสุ ทายาโท	โอรโส ชมฺมนิมฺมิโต
สพฺพาสเว ปริณฺณาย	นิพฺพายิสฺสตีนาสโว ฯ
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสฺสิตฺตวา	สีหนาทํ นทิสฺสตี
จิตฺเต ฉตฺตํ ชาเรนฺตี	เหฏฺฐา ฉตฺตมฺหิ ทยฺหถ ฯ
สามณฺณํ เม อนฺนุปฺปตฺตํ	กิลฺลสา ฉาปิตา มยา
มณฺฑปเป รุกฺขมฺมูเล วา	สนฺตาโป เม น วิชฺชตี ฯ
ตีสกปปสทสมหิ	ยํ ทานมทที ตทา
ทฺถุคฺคี นาทิขานามิ	สพฺพทานสฺสตีํ ผลํ ฯ
กิลฺลสา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺตี ฯ	

อถ ภควา อายสฺมมฺนตฺตํ ยสฺสํ ทกฺขิณฺณํ พานฺหุํ ปสาเรตฺตวา
 เอหิ ภิกฺขุตี อาท ฯ วจนสมนฺนฺตรเมว ทวฺงคฺคฺลมคฺคตเกสมสฺส
 อฏฺฐปริกฺขารชโร วสฺสสฏฺฐจิกฺคเถโร (๑) วิย อโหสิ ฯ โส อตฺตโน
 ปฏฺธิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺตวา อฺททานนฺโต เอหิภิกฺขุภาวปฺปตฺตีโต
 ปุริมาวตฺถวเสน

สุวลิคฺคโต สุวสโน	สพฺพาทรรณฺณสิโต
ติสฺโส วิชฺชา อชฺฌคฺคมี	กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺตี(๒)

คากํ อภาสี ฯ

๑. สพฺพคฺคฺล วสฺสสตีคฺคเถโรตี ทิสฺสตี ฯ

๒. พุ. เถร. ๒๖/๒๕๔/๒๘๖ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 504

ตตถ สุวิตติโตติ สุนทเรน กุงกมจุนทนานุเลปน
วิตตคตโต ๑

สุวสนติ สุกฺกุ มหคฺคกาสิกวตฺตวสน ๑

สพฺพากรณภูติโตติ สีสุปคาคีหิ สพฺเพหิ อากรณหิ

อลงกโต ๑

อชฺฉกมินฺติ อธิคจฺนี ๑ เสถี วุตฺตนยเมว ๑

ยสฺตเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ๑

กิมฺพิลตฺเถร(๑)คาถาวรรณนา

อภิสฺตโตว นิปตฺตีติ อายสฺมโต กิมฺพิลตฺเถรสฺส คาถา ๑

กา อูปฺปตฺติ

อยมฺปี ปฺริมพฺพเชสฺส กตาคิกาวโร ตตถ ตตถ ภเว

ปฺลญฺยานิ กโรนฺโต กกุสนฺชสฺส ภควโต กाले กุลเคเห

นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต ปฺรินิพฺพเต สตฺถริ ตสฺส ชาตฺตโย

อุทฺทิสฺส สพลมาลาหิ มณฺฑปกาเรน ปุञฺช อกาสิ ๑

โส เตน ปฺลญฺกมฺเมน ดาวตฺตีเส นิพฺพตฺติตฺวา อปฺราปฺริ

เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พฺพทฺธูปาทเ กปฺลิตฺตฺถนฺคร

สกุยราชกุเล (๒) นิพฺพตฺติ กิมฺพิโลตฺติสฺส นามิ อโหสิ ๑ โส

วยฺปตฺโต โภคสมฺปตฺติยา สมฺปนฺโน วิหฺรติ ตสฺส ฅาณปฺริปากํ

๑. ม. กิมิลตฺเถร... ๑ ๒. ม. สากิยราชกุเล ๑

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเค กิมพิลตเถรคาถาวณณา หน้า 505

ทิสวา สัเวคชนนตถั อนุปิยายั วิหรนุโต สตุถา ปจมโยพพะเน

จิตฺ ทสฺสนิยั อิตฺถิรูปั อภินิมมินิตฺวา ปุโรโต ทสฺเสตฺวา ปุณ

อนุกุมเนน ยถา ชราโรคฺวิปตฺตีหิ อภิกฺขตฺ (๑) ทิสฺสตี ตถา

อกาสี ฯ ตั ทิสฺวา กิมพิลกฺมาโร อติวिय สัเวคั ปกาเสนุโต

อภิสฺตฺโตว(๒) นิปตฺตี วโย

รูปั อณฺณมिव ตเถว สนตฺ

ตสฺเสว สโต อวิปฺปวสโต

อณฺณสฺเสว สรามิ อตฺตानนฺติ(๓)

กาถั อภาสี ฯ

ตตฺถ อภิสฺตฺโตวาทิ ตฺวํ สึฆํ กจฺจ มา ติกฺขจาทิ

เทเวหิ อนฺนสิกฺขโ จ อานตฺโต วिय ฯ อภิสฺกฺขโ จวาทิปี ปาโ จ ตฺวํ

ลหุํ กจฺจมาติ เกนจि อภิลาสาปีโต วียาติ อตฺถโ

นิปตฺตีติ อติปตฺตี อภิชาวติ น ติกฺขจติ (๔) ขณฺเณ ขณฺเณ

ขวยยั ปาปฺณาตีติ อตฺถโ

วโยติ พาลยโยพพนาทิกโก สรริรสฺส อวตฺถาวิเสโส ฯ อธิ

ปนสฺส (๕) โยพพณฺณํ อธิปฺเปตฺ ตั หิสฺส อภิปตฺนตฺ จิยฺนตฺ

หุตฺวา อฺปฺภูจิตฺ ฯ

รูปนฺติ รูปสมฺปทาติ วทติ ฯ รูปนฺติ ปน สรริ อภฺจิลฺลจ

๑. ม. อภิกฺขตา ฯ ๒. สฺยา. อภิสฺตฺโตว ฯ

๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๕๕/๒๘๖ ฯ ๔. สึ. อภิชาวตติกฺขจติ ฯ

๕. สึ. อธิ ปน ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิပါတพรรณนา หน้า 506

ปฏิจจ นหารุจจ ปฏิจจ มัสถจ ปฏิจจ อากาโธ ปรวาริโต
รูปเตวว สงขัม คจจตีติอาทิสฺสู วีย ฯ

อณฺณมิว ตเถว สนนฺนติ อิทํ รูปํ ยาทิสฺสู อัยฺย ตเถว
เตเนวากาเรน สนนฺตํ วิชฺชमानํ อณฺณํ วีย มยฺหํ อูปฺภูจาทิตฺติ
อธิปฺปาโย ฯ ตเถว สนนฺนติ จ เกจิปฺจฺจติ ฯ

ตสฺสเสว สโตติ ตสฺสเสว เม อนณฺณสฺส สโต สมานสฺส ฯ
อวิปฺปวสโตติ น วิปฺปสนนฺตสฺส จิริวิปฺปวาเสน
หิ สโต อนณฺณมฺปิ อณฺณํ วีย อูปฺภูจาทิ อิทมฺปิ อิท นตฺถิตฺติ
อธิปฺปาโย ฯ

อณฺณสฺสเสว สรามิ อตฺตทานนฺติ อิมํ มม อตฺตกาวิ
อณฺณสฺส สตฺตสฺส วีย สรามิ อฺปฺชาเรมิ สลฺลชานามิตฺติ
อตฺถโธ ฯ ตสฺสเสว อนิจฺจตฺตํ มนสิ กโรนฺนตสฺส ทพฺพหโร สํเวโค
อฺทปาหิ โส สํเวคชาโต สตฺถารํ อฺปฺสงฺกมิตฺวา ชมฺมํ สุตฺวา
ปฺภฺลิตทฺชสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนํ ปฺภฺจเปตฺวาน จิริสฺสเสว
อรหตฺตํ ปาปฺปณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปฺทาน (๑)

นิพฺพุตเต กกุสนฺนชฺมฺหิ พฺร่าหฺมณฺมฺหิ วุสฺสิมเต (๒)
คเหตฺวา สพลฺล(๓) มาถิ มณฺจทฺปํ การยฺยํ อหิ ฯ
ตาวตฺตีสิ คโต สนนฺโต ลภิมฺห(๔) พฺยมฺหมุตฺตมํ
อณฺณเเว เทเวติโรจามิ(๕) ปฺลฺลยณฺกมฺมสฺสฺสฺสํ ผลํ ฯ

๑. พุ. อ. ๓๒/๔๐๐/๕๒๓ ฯ ๒. สฺยา. วุสฺสิมเต ฯ

๓. สฺยา. สลฺลพิ ฯ ๔. สฺยา. ลภามิ ฯ ๕. สฺยา. เทเว อภิโภมิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทวาทสมวคเค กิมพิลตฺเถรคาถาฉนณนา หน้า 507

ทิวา วายทิ วา รตตี จงฺกมนฺโต จิโต จหิ
ฉนฺโน สพล(๑)ปฺปุเพหิ ปุณฺณกมฺมสฺสตีทํ ผลํ ฯ
อิมสฺมีเยว กปฺปมฺหิ ยํ พุทฺทมภิปุชฺชียิ
ทुकฺคตี นาภิขานามิ พุทฺธปฺปูชายิทํ ผลํ ฯ
กิลเสทา ฉาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวาปิ เถโร อตฺตโน ปฺริมฺปฺปนฺนํ
อนิจฺจตามนสิการิ วิภาเวฺนฺโต ตเมว คากํ ปจฺจุทาหาสิ ฯ
เตเนตํ อิมสฺส เถรสฺส อณฺเวยายากรณฺมปิ อโหสิ ฯ
กิมพิลตฺเถรคาถาฉนณนา นิฏฺฐิตา ฯ

วชฺชิปฺุตตฺเถรคาถาฉนณนา

รูกฺขมฺูลคหณํ ปสฺสกฺิยาติ อายสฺมโต วชฺชิปฺุตตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺุปฺุตติ

อยมฺปิ ปฺริมฺพุทฺเธสฺส กตาคิภาโร ตตฺถ ตตฺถ ภาเว
วิวญฺญูปนิสฺสยิ ปุณฺณํ อฺุปจฺฉินฺนฺโต อิตฺโต จตฺตฺนฺนฺเต กปฺเป เอกํ
ปจฺเจกสมฺพุทฺธํ ภิกฺขาย คจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ปสฺนฺนมานโส
กทลิสฺถานิ อทาสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพุตฺติตฺวา อปฺราปริ
ปุณฺณานิ กตฺวา เทวมฺนฺสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท
เวสาลิยิ ลิจฺฉวฺิราชปฺุตโต (๒) หุตฺวา นิพฺพุตฺติ วชฺชิวฺิราชปฺุตตฺตา
๑. สฺยา. สลพ... ฯ ๒. สฺ. ลิจฺฉวฺิราชกฺุเล ปฺุตโต ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปตวณณนา หน้ 508

วชชี่ปุตโตเตววจสส สมณณว อโหสิ ฯ โส ททโร หุตว
หตุลลิสักขาทิสักขนกาลปี เหตุสมปุนนตย นิสสรณชฆาสโย
หุตว วิจรนุโต สตุถุ ชมมเทสนากาเล วิหาริ คนุตว
ปรัสปรียนเต นิสินุโน ชมมึ สุตว ปฏิลทุชสทุโธ สตุถุ สนตุเก
ปพพชิตว วิปัสสนาย กมมึ กโรนุโต น จิสเสว ลพภิลโย
อโหสิ ฯ เตน วุตตึ อปทาน (๑)

สทสสรึสี ภควา สยมภู อปราชิโต
วิเวกา วุฏฐหิตวาน โคจรายาภินิกุขมิ ฯ
ผลหตุโธ อหิ ทิสว อูปกจณี นราสภิ
ปสนนจิตโต สุมโน อวภู อทที ผลั ฯ
จตุณนวุติโต กปะเป ยั ผลั อทที ตทา
ทुकคตี นากิขานามิ ผลทานสูลิทำ ผลั ฯ

กิลเสา ฉापิตา มยหิ ฯเปฯ กตึ พุททสส สาสนนุติ ฯ

ลพภิลโย ปน หุตว อปรกาเค อจिरปรินิพพุเต สตุถริ
ชมมึ สงคายิตุ์ สงเกตั กตุว มหาเถเรสุ ตตุถ ตตุถ วิหรนุเตสุ
เอกทิวลั आयสมนตุ์ อานนุทำ เสข็เขว สมานัน มหติยา ปรัสาย
ปรัสวตุ์ ชมมึ เทเสนตุ์ ทิสว ตสส อุปริมคคาธิคมาย อุตสาหิ
ชเนนุโต

รุกขมุลคหนั ปสกุขिय (๒)

นิพพานัน หทยสมึ โอปिय (๓)

๑. พุ. อ. ๓๓/๕๔/๑๔๕ ฯ ๒. สุธยา. ปสกุขिय ฯ ๓. ย. โอสिय ฯ

*เล่มที่ 25 ทวารทสมวคเค วชชีปุตตตเถรคาถาวณณา หน้า 509

ฌาย โคตม มา จ ปมาโท

กี เต พิพิพิพิกา(๑) กริสฺสตีติ(๒)

คาคิ อภาสิ ฯ

ตตถ รุกฺขมุลคหนนฺติ รุกฺขมุลภฺตํ คหฺนํ คหฺนณฺหิ อตฺถิ
น รุกฺขมฺลํ รุกฺขมุลลจฺ อตฺถิ น คหฺนํ เตสุ รุกฺขมุลคฺคหณฺน
จानฺตฺส ฉายาสมฺปนฺนตาย วาตาตปฺปริสฺสยาภาวํ ทสฺเสตี ฯ
คหฺนคฺคหณฺน นีวาทภาเวน วาตปฺริสฺสยาภาวํ ชนสมฺพาธา-
ภาวณฺจ ทสฺเสตี ตทฺถเยน จ ภาวนาโยคฺยตี ฯ

ปสฺสภิกฺขาติ อฺปกนฺตฺวา ฯ

นิพฺพานํ หทยสฺมี โอบิยาติ เอวํ มยา ปฏฺิปปชฺชิตฺวา

นิพฺพานํ อธิคฺนตฺพพฺพฺนฺติ นิพฺพฺตี หทยे จเปตฺวา จิตฺเต กริตฺวา ฯ

ฌายาติ ลกฺขณฺูปนิชฺฌาเนน ฌาย วิปฺสฺสนาภาวนาสาหิตํ
มคฺคภาวนํ ภาเวหิ ฯ

โคตมาติ ฐมฺมภณฺฑาทาการิกํ โคตฺเตน อาลปตี ฯ

มา จ ปมาโทติ อธิกฺุสเลสุ ฐมฺเมสุ มา ปมาทํ
อาปชฺชิตฺวา อิทานิ ยาทีโส เถรสฺส ปมาโท ตํ ปฏฺิฏฺเฆปเวเสน
ทสฺเสนฺโต กี เต พิพิพิพิกา กริสฺสตีติ อาห ฯ

ตตถ พิพิพิพิกาติ วิพิวิพิกริยา พิพิพิพิตี สทฺทปวตฺติ ยถา

นिरตฺถกา เอวํ พิพิพิพิกาสทิสฺสา ชนปฺญตฺติ กี เต

กริสฺสตี (๑) กิทิสฺ อตฺถํ ตฺยหํ สาเชตี ตสฺมา ชนปฺญตฺติ

๑. สฺยา. ม. พิพิพิพิกา ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๒๕๖/๒๘๖ ฯ

๓. ม. กริสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 510

ปหาย สทตฺถปสุโต โหหิติ โอวาทำ อทาสี ฯ

ตํ สุตฺวา อญฺเเหหิ วุตฺตวิสคนฺชวายนวจนเนน (๑) สํเวคชาโต
พหุเทว รตฺตี จงฺกเมน วิดีนาเมนฺโต วิปสฺสนํ อุตฺตูกกาเปตฺวา
เสนาสนํ ปวิสิตฺวา มลฺยเก นินฺนมนตฺโตว อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ

วชฺชี่ปุตฺตตฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

อิสิทตฺตฺเถรคาถาวณณา

ปฺลยจกขนฺธา ปรีณฺญาตาคติ อายสฺมโต อิสิทตฺตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปรีมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนีสฺสยํ ปฺลยณํ อฺปฺจินนฺโต วิปสฺสิสฺส ภควโต กाले
กฺลเกเห นินฺนพตฺติตฺวา วิณฺญตฺตํ ปตฺโต เอกทิวสํ ภควนฺตํ รัชฺชํ
กจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส มรฺุริ อามอทผลํ อทาสี ฯ

โส เตน ปฺลยณกมฺเมน เทวโลเก นินฺนพตฺติตฺวา อปฺราปรี
ปฺลยณานิ กตฺวา เทวมนฺุสเสสฺส สัสนฺโต อิมสฺมี พุทฺธรฺูปาเท
อวณฺติกรฺุเจ (๒) วฑฺฒคามา อญฺลตฺรสฺส สตฺถวาหสฺส ปตฺโต หุตฺวา
นินฺนพตฺติ อิสิทตฺโตตฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส วยปฺปตฺโต

มจฺฉิกาสนฺนเท จิตฺตสฺส คหปติโน อทิจฺฐสหาโย หุตฺวา
เตน พุทฺธคฺุณเ ลิขิตฺวา เปสิตฺตาสนํ ปฏฺฐิตฺวา สาสเน

๑. สี่. วุตฺตวิปสฺสนากนฺชวสนปวเนน ฯ

๒. สี่. อวณฺติกรฺุเจ ฯ

*เล่มที่ 25 ทวาทสมวคเค อีสิตตตเตรคาถาวณณนา หน้า 511

สยชาติปปลสาโท เถรสส มหากจายนสส สนนติเก ปพพชิตวา

วิปสสนัน อารภิตวาน น จิสเสว นพภิญโญ อโหสิ ฯ เตน

วุตติ อปทาน (๑)

สุวรรณวณณ สมนุทฺธิ อหุตินัน ปฏิกคหิ

รติยฺ ปฏิปชชนุตฺติ อโมทมทที (๒) ผลํ ฯ

เอกนวุเต อโธ กปเป ยํ ผลํ อทที ตทา

ทุกคตี นาทิขานามิ ผลทานสฺสตีทำ ผลํ ฯ

กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนุตติ ฯ

นพภิญโญ ปน หุตวา พุทฺธปฏฺจจันนํ คมิสฺสามิติ

เถริ อปฺจุฉิตฺวา อนุกกมเน มชฺฉิมเทสฺส คนฺตฺวา สตฺถาริ

อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺโน กจฺจิ ภิกฺขุ

ขมนิยฺ กจฺจิ ยานฺนินฺตฺวาตีนา สตฺถารา กตฺปฏฺิสนฺธาโร

ปฏฺิวจฺจนฺมุขเนน ภควา ตุมฺหากํ สาสนํ อุปคตกาลโต ปฏฺุจาย

มยฺหํ สพฺพทฺทุกฺขํ อปคตํ สพฺโพ ปริสฺสโย วุปฺสนฺโตติ

ปเวทฺนวเสน อลฺลํ พุยากรโรรุโต

ปญฺจกฺขนฺธา ปริญฺญาตา ติฏฺฐจฺนฺติ ฉินฺนํมฺลกา

ทฺทุกฺขกฺขโย อนุปฺปตฺโต ปตฺโต เม อาสวกฺขโยติ(๓)

คากํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ ปญฺจกฺขนฺธา ปริญฺญาตาติ ปญฺจปี เม อุปาทานกฺ-

๑. ขุ. อ. ๓๓/๕๕/๑๔๕ ฯ ๒. สฺยา. อโมริ อทที ฯ

๓. ขุ. เถร. ๒๖/๒๕๓/๒๕๖ ฯ

*เล่มที่ 25 เอกนิปาตวณณา หน้า 512

ขนุชา วิปัสสนาปณณาสหิตาย มคฺคปณณาย อิทํ ทุกฺขํ เอตฺตํ
ทุกฺขํ น อิตฺถิโยติ สพฺพโส ปรินิชฺช ฌาตา น เตสุ
กิลฺยจิปิ ปริณฺณตพฺพิ อตฺถิตฺติ อธิปฺปาโย ฯ

ติฏฺฐนฺติ ฉินฺนํมฺลกาติ สพฺพโส ปริณฺณตตฺตา เอ
เตสํ อวิชฺชาตณฺหาทิกสฺส มฺลสฺส สมฺมุจฺฉินฺนตฺตา อริยมคฺเคน
ปหีนตฺตา ยาวจริมจิตฺตนิโรธา เต ติฏฺฐนฺติ ฯ

ทุกฺขกฺโข อนุปฺปตฺโตติ ฉินฺนํมฺลกตฺตาเยว จ เนสํ
วฏฺฏทุกฺขสฺส ขโย ปริกฺโข อนุปฺปตฺโต นิพฺพานํ อธิคตํ ฯ

ปฺตฺโต เม อาสวกฺโขติ กามาสวาทินํ สพฺเพสํ อาสวานํ
ขยนฺเต อภิกนฺตพฺพตฺตาย อาสวกฺโขติ ลทฺชนามํ อรหตฺตํ
ปฺตฺตํ ปฏฺฐิตทฺชนฺติ อตฺถโธ ฯ เกจิ ปน อนุตฺติมาຍํ สมฺมุสฺสโยติ
ปฺจฺนฺติ ฯ นิพฺพานสฺส อธิคตตฺตาเยว อຍံ มม สมฺมุสฺสโย
อตฺตภาโว อนุตฺติโม สพฺพปจฺฉิมโก นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโวติ
อตฺถโธ ฯ ยํ ปน ตตฺถ ตตฺถ อวฺตฺตํ ตํ เหฏฺฐา วฺตฺตนยตฺตา
อฺตฺตानํเยวาติ ฯ

อิสฺสิทตฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ปรมตฺถที่ปนียา เถรคาถาสํวณณาย

ทฺวาทสมวคฺควณณา นิฏฺฐิตา ฯ

วิสาธกสตฺเถรคาถาปฏฺฐิมณฺฑิตสฺส

เอกนิปาตสฺส อตฺถวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคตที่ปนี ๑) - หน้าที่ 513
*เล่มที่ 25 หน้า 513

ทุกนิปาตวรรณนา

ปรจมวลคควรรณนา

อุตฺตตรตฺเถรคาถาวรรณนา

ทุกนิปาเต นตฺถิ โภจิ ภโว นิจุจฺจิตฺตาทิกา อายสฺมโต

อุตฺตตรตฺเถรสฺส คาคา ฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุตฺเตสฺส กตฺตาริกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว

วิวกฺกฏฺปนินฺตฺสยํ ปฺลยํ อุปฺจินฺนโต สฺมธฺตฺส ภควโต กาล

วิชฺชาธโร หุตฺวา อากาเสน วิจฺรติ ฯ

เตน จ สมเยน สตฺถา ตสฺส อนุคฺคหนตฺถิ วนนฺตเร

อณฺดตรสฺมี รุกฺขมฺมฺล นิสฺสีทิ นพฺพณฺณพฺพุตฺตรฺธิโย วิสฺสชฺเชนฺนโต ฯ

โส อนุตฺถิกฺเขน กจฺจนฺโต ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต

อากาสโต โอรุยฺห สฺวิสฺสุตฺเตหิ วิปฺลฺเลหิ กณฺนิการปฺปฺเพหิ ภควนฺตํ

ปฺปุเชสิ ปฺปฺผานิ พฺพุตฺธานุภาเวน สตฺถุ อุปฺริ นตฺตกาเรน

อฏฺฐังสุ โส เตน ภิกฺขุโยโส มตฺตาย ปสนฺนจิตฺโต หุตฺวา

อปรภาเค กาลิ กตฺวา ตาวตฺีเส นิพฺพตฺติตฺตฺวา อุพฺพาริ

ทิพฺพสมฺปตฺติ อฺนุภวานฺโต ยาวตฺายุกํ ตตฺถ จตฺวา ตโต

จุโต เทวมนฺตฺสเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พฺพุตฺตฺปฺปาเท ราชคฺเห พฺุราหฺมณ-

มหาสาลปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ อุตฺตโรตฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ

โส วิญฺญตฺํ ปตฺโต พฺุราหฺมณวิชฺชาสฺส นิพฺพตฺติ คณฺตฺวา ชาตฺิยา รฺูเปน

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 514

วิชชาย เวณ สีลาจาเรน จ โลกสุต สมภวานีโย ชาโต ฯ ตสุต
ตํ สมฺปตฺตี ทิสฺวา วสุตกาโร มคฺชมหามตฺโต อตฺตโน ธีตรํ
ทาตุกาโม หุตฺวา อตฺตโน อธิปฺปายํ ปเวเทสิ ฯ โส
นินฺสฺสรณชฺฌาตยตาย ตํ ปฏิกฺขิปปิตฺวา กาเลน กาลํ ชมฺมเสนาปตี
ปยิริปาสนฺโต ตสุต สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา ปฏิลทฺชสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา
วตฺตสมฺปนฺโน หุตฺวา เถริ อฺปฏฺฐหติ ฯ

เตน จ สมเยน เถรสฺส อณฺตโร อาพาโธ อฺปฺปนฺโน
ตสุต เกตชฺชตฺถาย อุตฺโตโร สามเณโร ปาโตว ปตฺตจิวรมาทาย
วิหารโต นิกฺขนฺโต อนฺตรามกฺเค ตพากสุต ธีเร ปตฺตํ จเปตฺวา
อฺทกสมิปี กนฺตฺวา มฺหํ โชวติ ฯ อถ อณฺตโร อุมงฺกโจโร (๑)
อารกฺขปฺริเสหิ อนฺุพทฺโธ อกฺกทฺวาเรเนว นครโต นิกฺขมิตฺวา
ปฺลาณฺโต อตฺตนา คหิตํ รตนภณฺฑิกํ สามเณรสฺส ปตฺเต
ปฏฺกิปปิตฺวา ปฺลาณิ ฯ

สามเณโร ปตฺตสมิปี อฺปกโต ฯ โจริ อนฺุพนฺุชฺชตา
ราชปฺริสา สามเณรสฺส ปตฺเต ภณฺฑิกํ ทิสฺวา อยํ โจโร
อิมินา โจริยํ กตฺนฺติ สามเณรํ ปจฺฉาพาทํ พนฺุชิตฺวา
วสุตการสุต พฺราหฺมณฺสุต ทสฺเสสส ฯ วสุตกาโร จ ตทา
รณฺโถ วินิจฺเจเย นียุตฺโต หุตฺวา เชชฺชเกชฺชํ อนฺุสาสติ ฯ
โส ปฺพเพ มม วจันํ นาทิยิ สฺทฺชปาสณฺุชฺชเยสฺส ปพฺพชิตฺ
๑. สี่. ยู. อุมมกฺกโจโร ฯ

*เล่มที่ 25 ปจรวมคเค อุตฺตรตฺเถรคาถาฉนวนนา หน้า 515

จ พทฐาฆาตตฺตา กมฺมํ อโธเชตฺวา วชีวนตฺเมว ตํ สฺวเล
อุตฺตาเสตี ฯ

อถสฺส ภควา ฉานปริปากํ โอลเกตฺวา ตํ จานํ
คนฺตฺวา วิปฺสุรนฺตฺหตฺถนฆมณฺมยฺชสมฺภินฺนสีตาทาย ปคฺฆรนฺต-
ชาติหิงฺคฺลทฺสฺวณฺนรสฺซารํ วิย ชาลาณฺนจิตฺมฺหฺตฺถนฺทํทฺฆคฺลิตฺตํ
อุตฺตรสฺส สีเส จเปตฺวา อุตฺตร อิทํ เต ปฺริมกมฺมสฺส
ผลํ อฺปฺนํนํ ตตฺถ ตยา ปจฺจเวกฺขณพฺเลน อธิวาสนา
กาตพฺพาติ วตฺวา อชฺฉาสนานูรูปํ ฆมฺมํ เทเสตี ฯ อุตฺตโร
อมตาทิสฺสทฺทิสฺสเสน สตฺถุ หตฺถสมฺพฺสเสน สลฺลชาตปฺปสาท-
โสมนสฺสตาย อฺพารํ ปิตฺติปาโมชฺชํ ปฏฺฐิตฺวา ยถาปริจิตฺตํ
วิปฺสฺสนามคฺคํ สมารูโพนฺห ฉานสฺส ปริปากํ คตฺตฺตา สตฺถุ
จ เทสนาวิลาสฺน ตาวเทว มคฺคปฏฺฐิปาฏฺฐิยา สพฺพทฺทิลเส
เขเปตฺวา ฉพฺพิณฺนโย อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

สุเมโธ นาม สมฺพทฺโธ พาคฺตีสฺวารลฺกฺขณฺ
วิเวกกาโม ภควา (๒) หิมวณฺตมฺปาคมิ ฯ
อชฺโฆคฺคาเหตฺวา หิมวณฺตํ อคฺโค การุณฺนิโก มฺนุ
ปฺลลลฺงกํ อากฺขิตฺวาน นิสฺสีทิ ปฺริสฺสุตฺตโม ฯ
วิชฺชาชโร ตทา อาสี อนฺตลิกฺขจโร อหํ
ติสฺสุถิ สฺกตํ (๓) คยฺห คจฺฉามิ อมฺพเร ตทา ฯ

๑. พุ. อ. ๓๓/๕๑/๑๓๕ ฯ ๒. สฺยา. อชฺโฆคฺคาเหตฺวา ฯ
๓. สฺยา. สฺกตํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 516

ปพพตคเค ยถา อคฺคิ ปุณฺณมาเยว จนนฺทิมมา
วนฺ(๑) โอบาสเต พุทฺโธ สาตราชาว ผุลฺลิตฺโต ฯ
วน โโต (๒) นิกฺขมิตฺวาน พุทฺธร์สีภิชาวเร
นพคฺคิวนสงฺกาสา (๓) ทิสฺวา จิตฺตํ ปสาทยํ ฯ
วิจัน อทฺทสํ ปุปฺผิ กณฺณการิ เทวคฺคณฺธิกํ
ตีณิ ปุปฺผานิ อาทาย พุทฺธเสฏฺฐมปุชฺชัยิ ฯ
พุทฺธสฺส อานุกาเวน ตีณิ ปุปฺผานิ เม ตทา
อุทฺธวณฺเฑา อโรปตฺตา ฉายํ กุพฺพนฺติ สตฺถุโน ฯ
เตน กมฺเมน สุกฺเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตีสมคจฺฉหํ ฯ
ตตฺถ เม สุกฺตํ พุยมุหํ กณฺณการิตฺติ (๔) ฉายติ
สฏฺฐิจโยชนมฺพเพรฺหิ ตีสโยชนมฺพเพรฺหิ (๕) ฯ
สทฺสฺสกณฺฑํ (๖) สตฺตคฺเคณฺฑู (๗) ธฺชาลฺล หริตามโย (๘)
สทฺสทฺสสนิยฺยูหา (๙) พุยมุเห ปาตุภวิสฺสุ เม ฯ
โสณฺณมฺยา มณฺนิมฺยา โลหิตงฺกมฺยาปิ จ(๑๐)
ผลิกาปิ จ ปลฺลลงฺกา เยนิจฺจกา ยทิจฺจกา ฯ

- # ๑. สฺยา. วน ฯ ๒. สฺยา. วน โโต ฯ ๓. สฺย. นพคฺคิวนสงฺกาสา ฯ
- # ๔. สฺยา. ม. ตีสโยชนวิตฺถตฺตํ ฯ ๖. สฺย. สทฺสฺสขนฺธิ ฯ
- # ๕. สทฺสฺสกณฺฑโท ฯ ๗. สฺยา. สตฺตคฺเคณฺฑู ฯ ม. สตคฺเคณฺฑู ฯ
- # ๘. สฺยา. หริตามโย ฯ ๙. สฺย. สทฺสทฺสสนิ
- # พุยมุหานิ ฯ ๑๐. สฺยา. โลหิตงฺกมฺยาปิจ ฯ ม. โลหิตงฺกมฺยาปิ จ ฯ
- # ๑๑. สฺยา. ยถิจฺจกํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค อุตตรตเถรคาถาฉนณา หน้า 517

มหารหญจ สยน์ ตูลีกั วิกตีสสกั (๑)
อุทฐโลมิจจ เอกนคั พิมโพหนสมายคั ฯ
ภวานา นิกขมิตวาน จรนุโต เทวจาริกั
ยถา(๒) อิจฉามิ คมนั เทวสงฆปรุกขโต ฯ
ปุปฺผสส เหฎฐา ติกฺขามิ อุปริจฺจนนั มม
สมนฺตา โยชนสคั กณิการหิ ฉาทิตั ฯ
สฏฺฐี ตฺริยสสฺสานิ สายั ปาตั อุปฺภุจฺหุ
ปรีวารนคั มํ นิจจั รตฺตินฺทิวมตฺนฺทิตา ฯ
ตตฺถ นจฺเจหิ กิเตหิ ตาเพหิ วาทิตฺเทหิ จ
รมามิ จิฑฺฐา รติยา(๓) โมทามิ กามกามหิ(๔) ฯ
ตตฺถ ภูตฺวา ปวีตฺวา จ โมทามิ ติทเส ตทา
นาริกณฺเหหิ สหิโต โมทามิ พุยมฺหมตฺตเม ฯ
สदानั ปญจกฺขตฺตฺถจ เทวราชฆมการยิ
สदानั ตีณิกฺขตฺตฺถจ จกฺกวตฺตี อโหสหิ
ปเทสราชฺชั วิปฺลั คณนาโต อสงฺจियิ ฯ
ภวาทเว สัสรนุโต มหาโภคั(๕) ลภามหิ
โภเค เม อุนตา นคฺติ พุทฺฐปฺุชายิทั ผลั ฯ
ทฺเว ภาเว สัสรามิ เทวตฺเต อถ มานุเส
อญญั คตฺตี น ชานามิ พุทฺฐปฺุชายิทั ผลั ฯ

๑. ม. ย. ตูลิกา วิกตียุคั ฯ ๒. สฺยา. ยทา ฯ

๓. สฺยา. จิฑฺฐารติยา ฯ ๔. สฺยา. กามกามหิ ฯ

๕. ย. มหาโภเค ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 518

ทเว กุเล (๑) ปชายามิ	ขตติเย จาปี พุราหุมนเ
นีเจ กุเล น ชานามิ(๒)	พุทฐปุชายิทำ ผลั ๑
หตุถิยานัน อสุสยานัน	สิวิกิ สนุทมานิกิ
ลภามิ สพุพเมเวตติ	พุทฐปุชายิทำ ผลั ๑
ทาสีคณัน ทาสคณัน	นาริโย สมลจุกตา
ลภามิ สพุพเมเวตติ	พุทฐปุชายิทำ ผลั ๑
โกเสยยกมพลियานิ	โฆมกปปาสิกานิ จ
ลภามิ สพุพเมเวตติ	พุทฐปุชายิทำ ผลั ๑
นวคตุถิ นวผลั	นวกุครสโกชนัน
ลภามิ สพุพเมเวตติ	พุทฐปุชายิทำ ผลั ๑
อิเม (๓) ขาท อิเม (๓)	ภุณช อิम्महि สยเน สย
ลภามิ สพุพเมเวตติ	พุทฐปุชายิทำ ผลั ๑
สพุพตถ ปุชิตโต โหมิ	ยโส อจจुकุคโต(๔) มม
มhesกุโข (๕) สทา โหมิ	อภชชปริโส สทา
ถาตินัน อุตตุตโม โหมิ	พุทฐปุชายิทำ ผลั ๑
สีตัง อุนนุหัง น ชานามิ	ปริพาโห น วิชชติ
อโถ เจตสิกิ ทุกขัง	หทยเม น วิชชติ ๑
สุวณณวณโณ หุตวาน	สิสรามิ ภวาภเว
เววณณนิยั(๖) น ชานามิ	พุทฐปุชายิทำ ผลั ๑

๑. สี. ยตถ ปจจนา ๑ ๒. สยา. ชายามิ ๑ ๓. ม. อิมิ ๑

๔. ม. อพุฏुकุคโต ๑ ๕. สยา. มhesกุโข ๑ ๖. ย. พุณณนิกิ ๑

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค อุตฺตรตฺเถรคาถาวณณา หน้า 519

เทวโลกา จิตฺวาน	สุกฺกมฺเณ โจทิตฺโต
สาวตฺถิยํ ปุเร ชาโต	มหาสาเล สุอฺตฺตฺเถ(๑) ฯ
ปฺลฺยจ กามคฺเณ หิตฺวา	ปพฺพชฺชํ อนคาริยํ
ชาติยา สตฺตฺวสฺสโสหํ	อรหตฺตมปาปฺณิํ ฯ
อุปสมฺปาทยิํ พุทฺโธ	คฺุณฺมณฺเณย จกฺขฺมา
ตฺรฺโณ ปุชฺณีโยหํ	พุทฺธปฺุชฺชายิํ ฝลํ ฯ
ทิพฺพจกฺขุ วิสฺสุทฺธํ เม	สมาริํกฺสโล อหํ
อภิณฺเณปารมิปฺตฺโต	พุทฺธปฺุชฺชายิํ ฝลํ ฯ
ปฏฺิสมฺภิทา อนฺุปฺตฺโต	อิทฺธิปาเทสฺส โกวิโท
สทฺธมฺเม ปารมิปฺตฺโต	พุทฺธปฺุชฺชายิํ ฝลํ ฯ
ตีสกปฺปสทฺสสมฺหิ	ยํ พุทฺธมภิปฺุชฺยิ
ทฺุคคตี นากิขานามิ	พุทฺธปฺุชฺชายิํ ฝลํ ฯ

กิลเสสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

นพฺภินฺโณ ปน หุตฺวา สฺสูตฺโต อฺุจฺจหิตฺวา ปฺรานุทฺทาย
 อากาเส จตฺวา ปาฏฺิหาริยํ ทสฺเสสฺสิ ฯ มหาชโน อจฺจนฺริยพฺุ-
 ญตฺตจิตฺตชาโต อโหสิ ฯ ตาวเทวสฺส วโณ สํรฺพฺุหิ โส ภิกฺขุหิ
 อวฺุโส ตาทิสํ ทฺุกฺขํ อนฺุภวฺนฺโต กถํ ตวํ วิปฺสฺสนํ อนฺุญฺญชิตฺตุ
 อสฺกฺขิตี ปฺุญฺโจะ ปเคว เม (๒) อวฺุโส สํสारे อาทิณฺโว
 สงฺขารานํ จ สภาโว สฺสูทฺติโจะ เอวํหํ ตาทิสํ ทฺุกฺขํ
 อนฺุภวฺนฺโตปิ อสฺกฺขิํ วิปฺสฺสนํ วทฺุฒเตว วิเสสํ อธิคฺนฺตฺนฺติ
 # ๑. สฺยา. สุอฺตฺเถ ฯ ๒. สฺ. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิပါတพรรณนา หน้า 520

ทสเสนโต

นตฺถิ โภจิ ภโว นิจฺโจ สงฺขาราวาปี สสฺสตา
อุปฺปชฺชนฺติ จ เต ชนฺธา จวฺนฺติ อปฺราปฺริ ฯ
เอตมาทีนํ ฌตฺวา ภเวนมฺหิ อนตฺถิโก
นิสฺสํโฏ สพฺพกามมฺหิ ปตฺโต เม อาสวกฺขโยติ(๑)

อิมํ คาถาทุຍํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ นตฺถิ โภจิ ภโว นิจฺโจติ กมฺมภโว อุปฺปตฺติภโว
กามภโว รูปภโว อรูปภโว สลฺยณฺภโว อสลฺยณฺภโว เนวสลฺยณฺนา-
สลฺยณฺภโว เอกโวการภโว จตุโวการภโว ปณฺจโวการภโวติ เอว
ภเว (๒) ตตฺถาปี หีนो มชฺฌิมो อุกฺกฏฺโฐ ทีฆายุกฺโก สุขพฺหุโล
โวมิสฺสสุขทุกฺโขติ เอว วิภาโค (๓) โย โภจิ นิจฺโจ ชฺวโว ติโร
อปฺโลกิยธฺมโม (๔) นตฺถิ ตํ ตํ การณํ ปฏฺิจฺจ สมฺบุปฺปนฺตฺตา ฯ
ยสฺมา จ เอตเทวํ ตสฺมา สงฺขาราวาปี (๕) สสฺสตา นตฺถิติ
โยชฺนา ฯ

ปจฺจเยหิ สงฺขตตฺตา สงฺขาราคี ลทฺธนาเม หิ
ปณฺจกฺขนฺธฺเร อุปาทาย ภวสมฺมณฺทาย สงฺขาราว หุตฺวา สมฺภูตฺตา
ชฺรามรณฺน จ วิปริณฺมณฺตีติ อสฺสตา วิปริณฺนามธฺมมา ฯ
ตถา หิ เต สงฺขาราคี วุจฺจฺนฺติ ฯ เตนาห อุปฺปชฺชนฺติ
๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๕๘/๒๘๓ ฯ ๒. สී. เอวํ ปภเวติ ฯ
ม. เอวํภเวติ ฯ ๓. สී. เอวญฺหิ ภโว ฯ ๔. ย. อปฺปโลกิยธฺมโม ฯ
๕. ย. สงฺขาราวาปี ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมวคเค อุตฺตรตฺเถรคาถาวณณา หน้า 521

จ เต ขนฺธา จวนฺติ อปฺราปรนฺติ ฯ เต ภวปริยาเยน
สงฺขารปริยาเยน (๑) จ วุตฺตา ปญฺจกฺขนฺธา ยถาปฺจยํ อปฺราปร
อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนา จ ชฺราย ปรีปิตฺตา หุตฺวา จวนฺติ
ปรีกชฺชนฺตีติ อตฺถโ ๑ เอเตน ภโว สงฺขาราคิ จ ลทฺชโวหารา
ปญฺจกฺขนฺธา อุทฺยพฺพยสภาวาติ ทสฺเสติ ฯ ยสฺมา ติลกฺขณํ
อาโรเปตฺวา สงฺขารे สมนฺนตฺตสฺส ตโยปี ภวา อาทิตฺตํ วีย
สงฺขเต (๒) อาทินํ โทสํ ปเคว วิปฺสฺสนาปญฺฉาย ชานิตฺวา
อนิจฺจลกฺขณฺเหหิ ทิฏฺฐา สงฺขารา ทุกฺขานตฺตา วิฏฺฐตฺตรา
อุปฺภูจฺหนฺติ เตนาห ภควา ยทฺนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ
ตทฺนตฺตาติ ฯ

ยสฺมา ติลกฺขณํ อาโรเปตฺวา สงฺขารे สมนฺนตฺตสฺส
ตโยปี ภวา อาทิตฺตํ วีย อการํ สปฺปฏฺฐิภยา (๓) อุปฺภูจฺหนฺติ
ตสฺมา อาห ภเวนมฺหิ อนตฺถิโกติ ฯ เอวํ ปน สพฺพโส
ภเวหิ วินิวตฺติยมาณสฺส กามสฺส อเปกฺขา (๔) เลโสปี น สมนฺนตฺติเยว
เตนาห นิสฺสโฏ สพฺพกามฺเหหิติ อมฺหิติ โยชฺนา ฯ มานุเสหิ
วีย ทิพฺเพหิปี กามฺเหหิ นิวตฺตติจฺจโตสฺมิตฺติ อตฺถโ ๑

ปตฺโต เม อาสวกฺขโยติ ยสฺมา เอวํ สุปฺริมชฺชิตสงฺขาโร
ภเวสฺส สุปฺริทฺธิฏฺฐาทินโว กามสฺส จ อนาสตฺตมาณโส (๕) ตสฺมา
๑. สี. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. สี. ย. สงฺขตํ ฯ ๓. สี. ย. สปฺปฏฺฐิภยํ ฯ
๔. ม. อเปกฺขาย ฯ ย. อนเปกฺขาย ฯ ๕. สี. ย. อนาวตฺตมาณโส ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 522

สุลมตถเก นิสินเนนาปี เม มยา ปตุโต อธิคโต อาสวกุขโย
นิพพานํ อรหตตถจาติ ฯ อญเณหิ จ สพุรหุมจารีหิ
อปปตตมานเสหิ ตทธิคมาย อุตสาโห กรณียติ ภิกขุณํ
โอิวาทมทาสี ฯ

อุตตรตถเถรคาถาวณณา นิภูจिता ฯ

ปิณโฑลภารทวารชตถเถรคาถาวณณา

นยํ อนเณนาติอาทิกา आयस्मित ปิณโฑลภาร-
ทวารชตถเอรสุส คาถา ฯ กา อปปตติ

อัย กิร ปทุมุตตรสุส ภควโต กाले สีหโยนिय
นิพพุตติตวา ปพพตคฺุหายํ วิหริติ ฯ ภควา ตสุส อญคฺุคหํ
กาตุํ โคจราย ปกฺกนตฺกाले สยनคฺุหํ ปวิสิตฺวา นิโรธ
สมาปชฺชิตฺวา นิสีหิ ฯ สีโห โคจริํ คเหตุวา นินฺตุโต คฺุหาทวาร
ภควนฺตุํ ทิสฺวา หญฺจตฺถุโจ ชลชถลชปฺุเพหิ ปุชฺชํ กตฺวา จิตฺตํ
ปสาเทนฺตุโต ภควโต อารกฺขตฺถาย อรญฺเณ วาลมิกे อปเนตฺตุ
ตีสฺสุ เวลาสฺสุ สีหนาทํ นทนฺตุโต พุทฺธคตฺตาย สติยา อญฺจาสี ฯ
ยถา ปจฺมทิวสํ เอวํ สตฺตาทํ ปุชฺเชสิ ฯ

ภควา สตฺตาทจฺเจเนน นิโรธา วญฺจหิตฺวา วตฺติสฺสตี
อิมสฺส เอตฺตโก อุนิสฺสโยติ ตสุส ปสฺสนตฺตเสว อากาสํ
ปกฺกนฺนทิตฺวา วิหารเมว คโต ฯ สีโห ปาลิเลยฺยกหตฺถึ วิย

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค ปินุโฑถถารทวาชตุเถรคาถาอาถรรพณ์ หน้า 523

พุทฺธวิโยคทุกขํ อธิวาเสตุ อสกุโกนุโต กาลิ กตุวา หิสวตินคเร
มหาโภคกุเล นิพพตฺติตุวา วยปฺปตฺโต นครวาสีหิ สทฺธิ วิหาริ
คโต ฐมฺมเทสนํ สุตฺวา สตุตาหิ มหาทานํ ปวตฺเตตุวา
ยวชีวํ ปุณฺณานิ กตุวา อปฺราปฺริ เทวมนุสฺเสสฺส สัสนฺนุโต
อมุหํภัก ภาควโต กालเ โกสมฺพิยิ รัญโย (๑) อุเทนสฺส (๒) ปุโรหิตปฺปตฺโต
หุตฺวา นิพพตฺติ ภารทวาชो นาม นามเน ๑ (๓)

โส วยปฺปตฺโต ตโย เวเท อุคฺคเหตุวา ปณฺจ มาณวก-
สตานิ มนฺเต วาเจนฺโต มหคฺฆสภาวเน อนนฺรูปจารตฺตา (๔)
เตหิ ปริจฺจชฺชนฺโต ราชคหิ คนฺตุวา ภาควโต ภิกฺขุสัสมฺส
จ ลาภสฺสการิ ทิสฺวา สาสเน ปพฺพชิตฺวา โภชเน อมตฺตณฺณ
หุตฺวา วิจฺรณฺโต สตุถารา อุปาเยน มตฺตณฺณตฺยา ปตฺติจฺจาปีโต
วิปฺสสนํ ปุณฺสเปตฺวา น จิสฺเสว นพฺภิกฺขุโย อโหสิ ๑ เตน
วตฺตํ อปทาน (๕)

มิกฺลฺลฺโท ปุเร อาสี วิวเน (๖) วิจฺริ ตทา
อทุทสํ วิรัชํ พุทฺธิ สพฺพฐมฺมาน ปารคค ๑
ปิยาลผลมาทาย พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสหิ
ปุณฺณกฺเขตฺตสฺส วิรสฺส ปสนฺโน เสหิ ปาณิกิ ๑

๑. สี่. โกสมพิยรัญโย ๑ ๒. ม. อุเทนสฺส ๑ ๓. สี่. ยู. นิพพตฺติ

ตสฺส ภารทวาชิตินามํ อโหสิ ๑ ๔. สี่. ทูรูปจารตฺตา ๑

๕. พุ. อ. ๓๓/๕๐/๑๓๓ ๑ ๖. สี่. ปวเน ๑ ม. วิปีเน ๑

ยู. วิจิเน ๑

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตววรรณนา หน้า 524

เอกตีเส อีโต กปุเป ยี่ผล อทที ตทา

ทुकคตี นากิขานามิ ผลทานสุสิทำ ผล ๑

กิลเสา ฉาปีตา มยหึ ๑เป๑ กติ พุทฐสสุ สาสนุนติ ๑

ฉพิถโย ปน หุตวา ภควโต สมมุขา ยี่ สาวเกหิ

ปตตพพิ ตั มยา ปตตุนติ ภิกขุสงฆเม จ ยสุส มคเค

วา ผลเว วา กงขา อตติ โส มั ปุจจตุติ สีหนาทั นที ๑ เตน

ตั ภควา เอตทกคั ภิกขเว มม สาวกานั ภิกขุนั

สีหนาทิกานัน ยทิมั ปินุโทลภารทวาโซติ (๑) เอตทกเค จเปสิ ๑

โส เอกทิวสั อตตโน สนุติกั อุปคตัม กิหิกาล

สหายภูตัม มจจรี มิจฉาทิฏฐิพราหุมนั อนุกมปมาโน ตสสุ

ทานกตัม กเถตวา เตน จ อัย มม ธนั วินาเสตุกาโมติ

ภกุกั กตวาปี ตยหึ เอกภตติ เทมิติ วุคเต ตั สัมสสุ

เทหิ มา มยหุนติ สัมสสุ ปริฉาเมสิ ๑ ปุน พราหุเมเนน

อัย มั พหุนั ทาเปตุกาโมติ อปุปุจเจ ปกาสิเต ทุตियทิวสั

ธมฺมเสนาปดินา สัมคตาย ทกขิฉาย มหปุผลภาวปุปกาสเนน

ตั ปสาเทตวา อัย พราหุมนั อาหารเคเชน มั ทาเน

นิโยเชสิติ มลลติ อาหารสสุ มยา สพุพโส ปริฉฉาตภาว

น ชานาติ หนุท นั ชานาเปมิติ

นยิมั อนเยน ชีวิตัม

นาหาโร ททยสสุ สนุติโก

๑. อัง. เอก. ๒๐/๑๔๖/๓๑ ๑

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค ปินุโฑลภารทวาชตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 525

อาหารภูจติโก สมุสสโย
อิติ ทิสวาน จรามิ เอสนํ ฯ
ปงุโกติ หิ นํ อเวทญุ
ยาย วนุทนปฐนา กุเลสสุ
สุขุมํ สลลํ ทुरुพพหํ
สกกาโร กاپุริเสน ทุชชโหติ(๑)

คาถาทวยอภาสิ ฯ

ตตุถ นยิทํ อนเยน ชีวิตนุติ อิทํ มม ชีวิตํ (๒) อนเยน
อณญาเยน เวพุทานปุปุพทานาเทอเนสนาย น โหติ ชีวิตนิกนุติยา
อภาวโต ฯ

นาหาโร หทยสฺส สนฺติโกติ อหาโร จ อหริยมาโน
มกุกผลณณํ วิย หทยสฺส จิตฺตสฺส สนฺติโกโร น โหติ เกวลํ
ปน สหุชุกํ ขุทาปฏิฆาตมคฺคตํ กโรตีติ อธิปฺปาโย ฯ

อถ วานาหาโร หทยสฺส สนฺติโกติ อหาโร รสตณฺหา-
วตฺถุ เม หทยสฺส สนฺติโก อาสตุโต น โหติ รสตณฺหาย
เอว อภาวโต ฯ สนฺติเกติปิ ปจฺนติ ฯ

โส(๓) หิ (๔) อาหารกิทุโร ลากสกุการปฺปสุโต วิจฺรติ ตสฺส
อหาโร หทยสฺส สนฺติเก นาม (๕) อภินฺหํ มนสิกาตพฺพโต ฯ
โย ปน ปริณฺญาตาหาโร โส ตตุถ ปหีนจฺจนุทราโค

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๕๕/๒๘๘ ฯ ๒. สී. ยุ. ชีวิตํ ชีวิกา ฯ

๓. ม. โย ฯ ๔. สී. ยุ. ปจฺนติ ฯ กิหิ ฯ ๕. สී. สนฺติโก นาม ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 526

น ตสสาหาโร หทยสส สนฺติเก นาม กถํ นุ โข
ลเภยฺยนฺตืออาทิมนสิกรณฺสเสว อภาวโต ฯ ยทิ หิ ชีวิตนิกนฺติ
อาหารรสตณฺหา จ นตฺถิ อถ กสฺมา ปิณฺฑทาย จรสฺตีติ
อนฺุโยคํ มนสิ กตฺวา อาห ออาหารภูจฺติโก สมฺสฺสโย อิติ
ทิสฺวาน จรามิเอสนฺนฺติ ฯ อหาโร โภชนํ จิตฺจํ
ปจฺจโยเอตสฺสาติ ออาหารภูจฺติโก ฯ ออาหารปฏฺิพฺพทฺฐตฺติโก
สมฺสฺสโย กาโยอิติ ทิสฺวาน เอวํ ฅตฺวา อิมมตฺถํ พุทฺธิยํ
จเปตฺวา จรามิเอสนํ ภิกฺขฺวาปริเยสนํ กโรมิติ อตฺุโถ ฯ

ปจฺจยนิมิตฺตํ กุลานิ อฺุปสงฺกมฺนฺโต ตตฺถ วนฺทนปฺุชฺณาหิ
ลาภสฺกการหิ จ พฺุชฺฌตฺติติ เอวํ มาทิสฺเสสฺ น จินฺเตตฺตพฺุพนฺติ
ทสฺเสนฺโต ปจฺุโกติ คากถํ อภาสิ ฯ

ตสฺสสฺุโถ ยา อยํ ปจฺจยนิมิตฺตํ อฺุปกตฺานํ ปพฺุพฺุชิตานํ
กุเลสฺุ เกหฺุวาสิสฺุ ปวตฺติสฺุสฺติ กุณฺสมุภาวฺนา ปฺุชฺณา จ ยสฺมา
ตํ อภาวิตตฺตฺานํ โอสฺิทาปนฺุญฺเจน มลฺินภาวกรณฺเณน จ ปจฺุโก
กทฺุทโมติ พุทฺุทาทโย อเวทยฺุ อพฺุภณฺุณฺวาลฺุ ปเวเทสฺุ วา ตสฺุมา
สา สปฺุปริสฺานํ พนฺุชฺาย น โหติ (๑) สกฺุการาสา ย ปเลว
ปหฺินตฺุตา ฯ อสปฺุปริสฺุสฺ ปนฺ สกฺุการาสา ทฺุวิญฺเญยฺยสฺภาวตฺาย
ปีพาชนนฺโต อนฺุโต ตฺุทนฺโต อฺุทฺุทริตฺุ อสฺกุณฺเญยฺยโต จ สฺุขุมํ
สฺลลํ ทฺุรฺุพฺุพฺุหํ ฯ ตโตเอว เตนฺ สกฺุกาโร กาปฺุริเสน
๑. สฺิ. ยฺ. ตสฺุมา สา อาสา สปฺุปริสฺานํ พุทฺุทาทินํ น โหติ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค ปินุโฑลภารทวาชตุเถรคาถาวณณนา หน้า 527

ทุชชโห ทुरुพพเหยโย ตสฺส ปหานปฏิปตฺติยา (๑) อปฺปฏิปชฺชนโต
สกุการาสาปหานเนน ปหีนโน โหตีติ ฯ (๑) ตํ สุตฺวา พุราหุมนโณ
เถเร อภิปฺปสฺสนโน อโหสี ฯ

ปินุโฑลภารทวาชตุเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

วลลิตฺตเถรคาถาวณณนา

มกุกโกฏฺฐ ปญฺจทวารายนฺตืออาทิกา อายสฺมโต วลลิตฺตเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิการิ ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อฺปฺจินนฺโต อิตฺโต เอกตีเส กปฺเป กุลเคเห
นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ เกนจิทเวว กรณฺนิเยน
อรณฺณํ คโต ตตฺถ นารทํ นาม ปฺจเจกสมฺพฺพุทฺธํ รุกฺขมฺมูล
วสนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส นเพหิ สาลํ กตฺวา ติณฺเหหิ
ฉาเทตฺวา อทาสี ฯ จงฺกมนนฺฏฺฐานญฺจสฺส โสเชตฺวา วาลูกา
โอกิริตฺวา อทาสี ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธปฺปาเท สวตฺถึยฺยํ พุราหุมนฺมหาสาตสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา
นิพฺพุตฺติ วลลิตฺตสฺส นามํ อโหสี ฯ โส วยปฺปตฺโต โยพฺพน-
มฺนุปฺปตฺโต อินฺทฺริยวสิโก หุตฺวา วิจฺรนฺโต กลฺยาณมิตฺตสฺสกุเณ
ภควนฺตํ อฺปฺสจฺกมิตฺวา ฐมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺชสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา
๑. สී. ปฏิปชฺชนโต สกุการาสา ปหานเนน ปหีนโน โหตีติ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนึปาดวณณนา หน้า 528

วิปสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวาน น จิรสฺเสว อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน

วุตฺตํ อปทานे (๑)

หิมวณฺตสฺสาวิหฺวเร	หาริโก (๒) นาม ปพฺพโต
สยมฺภู นารโท นาม	รฺกขมฺมูเล วสี ตทา ฯ
นพาคาริ กริตฺวาน	ติณฺน ฉาทยิ อหิ
จงฺกมํ โสชยิตฺวาน	สยมฺภุสฺส อทาสหิ ฯ
เตน กมฺเมน สุกเตน	เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสํ เทหิ	ตาวตีสมกฺจฺจหิ ฯ
ตตฺถ เม สุกตํ พฺยมฺหิ	นพฺกุกฺกนิมฺมิตฺ
สภฺภูจฺฉิโยชนมฺพฺพิทฺธ (๓)	ตีสโยชนวิตฺถตฺตํ ฯ
จตฺตทฺเสสฺส กปฺเปสฺส	เทวโลเก รมี อหิ
เอกสฺตฺตติกฺขตฺตฺถจ	เทวราชฺชมการยิ ฯ
จตฺตตีสฺตติกฺขตฺตฺถจ	จกฺกวตฺติ อโหสหิ
ปเทสฺราชฺช วิปฺปลิ	กณฺนาโต อสงฺจยิ ฯ
ธมฺมปาสาทมารุยฺห	สพฺพการวรูปมํ (๔)
ยถิจฺจกาหิ (๕) วิหเร	สภฺยปฺตฺตสฺส สาสเน ฯ
เอกตีสฺเส อิตฺโต กปฺเป	ยิ กมฺมมกริ ตทา
ทฺกคฺตึ นากิขานามิ	นพฺกุกฺกยิทํ (๖) ผลิ ฯ
กิลฺเลสา ฉापิตา มยฺหิ ฯเปฯ	กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๓/๘๘/๑๓๖ ฯ ๒. ม. หาริโต ฯ ย. ภาริโก ฯ

๓. สฺยา. สภฺภูจฺฉิโยชนมฺพฺพิทฺธ ฯ ๔. สฺยา. สฺญญาคารวรูปคํ ฯ

๕. สฺยา. ยถิจฺจกาหิ ฯ ๖. สฺยา. นพฺกุกฺกยิทํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปฐมวคฺเค วลฺลิตฺตเถรคาถาพรรณนา หน้า 529

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ปุณฺณชนกาเถ อตฺตโน จิตฺตสฺส
รูปาทิอารมฺมณฺเสสุ ยถากามปฺปวตฺตติยา (๑) อิทานิ อริยมคฺเคน
นิกคหิตถาวสฺส จ วิภาวเนน อณฺณํ พุยากรโหนฺโต

มกฺกโณ ปณฺจทวารายํ กุฎฺฐิกายํ ปสฺสกฺขิย(๒)
ทวารเณ อนฺนฺปริเยติ ฆณฺณฺญยนฺโต มุหุ มุหฺห ๑
ติฏฺฐ มกฺกญฺ มา ชาวิ น หิ เต ตํ ยถา ปฺเร
นิกคหิตฺโตสิ ปณฺณาย เเนว(๓) ทูริ คมฺมิตฺตํ(๔)

กาถาทุຍ္ယํ อภาสิ ๑

ตตฺถ ฆณฺณฺญยนฺโตติ อตฺตโน โลถภาเวเน รุกฺขสฺส อณฺณํ
สาขํ มุณฺจิจฺฉวา อณฺณสฺส กหณฺเนน อนเนกวารํ ตตฺถ รุกฺขํ
จาเลนฺโต ผลฺลูปโกมกฺกโณ (๕) วิย เตเน เตน จกฺขาทิตฺทวารเณ
รูปาทิอารมฺมณฺเสสุ อณฺณํ มุณฺจิจฺฉวา อณฺณํ คณฺหนฺโต

จิตฺตสนฺตทานสฺส สมากานวเสน นิจฺจํ ชาติํ อปฺปทานเนน (๖)
อภิกฺขณฺณํ ฆณฺณฺญยนฺโต จาเลนฺโต ตสฺมีเยว รูปาทิอารมฺมณฺ
อนฺนฺปริวตฺตติ ยถากามํ วิจรติ ๑ วตฺตมานสฺมีปตฺตาย เจตฺถ
วตฺตมานวจัน ๑ เอว อนฺนฺปริยนฺโต จ ติฏฺฐ มกฺกญฺ มา ชาวิ
ตฺวํ จิตฺตมกฺกญฺ อิทานิ ติฏฺฐ มา ชาวิ อิตฺโต ปญฺจาย เต
ชาวิทฺตํ น สกฺกาตสฺमान หิ เต ตํ ยถา ปฺเร ยสฺมา

ตํ อตฺตถาวเกหํ ปฺพุเพ วิย น เต เสวิตํ ปิหิตทวารภาวโต

๑. สී. ย. ยถากามปฺปวตฺตตตาย ๑ ๒. สฺยา. ปสฺสกฺขิย ๑

๓. ย. เเนโต ๑ ๔. ขุ. เถร. ๒๖/๒๖๐/๒๘๘ ๑ ๕. สී. ย. ผลฺลูปโก มกฺกโณ ๑

๖. สී. ย. อปฺปโหนฺโต ๑

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 530

กิญจ (๑) นิคคหิตโตสิ ปญญา สยญจ อิทานิ มคคปญญา
กิลเสถสิสงฆารสงฆาตานิ ปาทานิ (๒) เถนเนน อจจนุติกั นิคคหิ
ปตุโตสิ ตสฺมา เนว ทูริ คมิตฺตสิ อิตฺ อตฺตภาวโต ทูริ
ทุตฺยาทิตตฺภาวํ เนว คมิตฺตสิ ยาวจริมกจิตฺตํ(๓) เอว เต คมนนฺติ
ทสฺเสติ ฯ เนโต ทูรนฺติปี ปาโจ โสเอวตฺโต ฯ
วตฺถิตฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

คงฺคาติริยตฺเถรคาถาวณณา

ติณฺณํ เม ตาลปตฺตานนฺตฺอาทิกา อายสฺมโต คงฺคา-
ติริยตฺเถรสฺส กถา ฯ กถา อปฺปตฺติ

อัย กิร ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กถาเ กุลเกเห นิพฺพตฺติตฺวา
วิญญุตฺติ ปตุโต สาสเน อภิปฺปสนฺโน หุตฺวา ภิกฺขุสํฆสฺส
ปานียมทาสี ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปราปริ
ปุณฺณานิ กตฺวา เทวมนฺตฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท
สาวตฺถิยํ อญฺญตฺรสฺส คหปตฺติสฺส ปตุโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ
ทตฺโตตฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส วยปฺปตฺโต ฆรราวาสํ วสนฺโต
อคมณีญฺจฺจานภาวํ อชานิตฺวา วิตฺติกมฺมํ กตฺวา ปุณ
อคมณีญฺจฺจานภาวํ ญตฺวา สํเวคชาโต ปพฺพชิตฺวา ตํ กมฺมํ
๑. สฺ. ย. กิญจิ ฯ ๒. สฺ. ย. หิ อฺปาทานานิ ฯ ๓. สฺ. ยาวจริมกจิตฺตา ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค กงคาคีรียตเถรคาถาวณณา หน้า 531

ชิจุจฉิตวา ลุขปฏิปตตี อนุตฺถิณฺโตะ ปัสสฺสจิวริ นวสิตฺตสทิส
มตฺตกาปตฺตตฺตจ คเหตุวา กงคาคีเร ตีหิ ตาลปตฺเตหิ กุกฺกิ
กตฺวา วิหาสิ เตเนวสฺส กงคาคีริโยติ สมณฺณา อโหสิ ฯ

โธ อรหตฺตํ อปฺปตฺวาน เกนจิ สลฺลปิตฺตสามีติ จิตฺตํ
อธิฏฺฐาย ปรมํ สํวจฺฉริ ตฺตฺตฺตฺตฺตฺต วิจเภาํ อกรโณโตะ
วิหาสิ ฯ ทฺตฺตฺตฺตฺตฺต โจรคามे อณฺณตฺตฺตฺต อิตฺตฺตฺต
มฺโกล นฺ โข โนติ วิมฺบิตฺตฺตฺตฺต ปตฺเต จิรํ อาสิณฺณจฺนฺตฺต
หตฺตฺตฺตฺต กเตปี โอฺกิริเต อํ ภาคินีติ วาจํ นิจฺฉริ ฯ (๑)
ตฺตฺตฺตฺต ปน สํวจฺฉเร อนตฺตฺตฺตฺตฺต ฆณฺณนฺโตะ วายมฺนฺโตะ
อรหตฺตํ ปาปฺปณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

ปทุมตฺตฺตฺตฺตฺต กิกฺขุสงฺฆเม อนุตฺตฺตเร
ปสฺนฺนจิตฺโต สฺมโน ปานีฆณฺณปฺรยฺยิ(๓) ฯ
ปพฺพตฺตฺตฺต กุมฺบฺบฺบฺบ วา อากาเส วาถ ภูมฺมีย
ยทา ปานียมิจฺฉามิ จิปฺปํ นิพฺพตฺตฺตฺต มม ฯ
สทฺสทฺสเส อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมทฺทิตฺตา
ทฺกคฺตฺตี นาภิขานามิ ทกทานสฺสทฺทิตฺตํ ผลํ ฯ
กิลฺลสา ฉาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺตํ พุทฺทฺสฺส สาสนฺนฺตฺติ ฯ

อรหา ปน หุตฺวา อตฺตโน ปุพฺพภาคปฏิปตฺตฺตฺต
วิภาวนมฺเขน อณฺณํ พุยากรโณโตะ

๑. สี. วาจา นิจฺฉาริตา ฯ ๒. พ. อ. ๓๓/๘๓/๑๓๑ ฯ
๓. ย. ปานียฆณฺณํ อปฺรยฺยิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 532

ติณณั เม ตาลปตุดานั	กุงคาตีเร กุกกี กตา
ฉวสิตุโตว เม ปตุโต	ปัสสุกุกถจ จีวรึ ๑
ทวิณนั อนุตรวสสุสานั	เอกวาจา เม ภาสิตา
ตติเย อนุตรวสสุสมหิ	ตโมกขนุโร ปทาลิโตติ(๑)

กาถาทวยั อภาสิ ๑

ตตุด ติณณั เม ตาลปตุดานั กุงคาตีเร กุกกี กตาติ
 ตาลรูกขโต ปติเตหิ ตีหิ ตาลปณณเอหิ มยหั วสสุสนปริหรรณตถั (๒)
 กุงกาย นทिया ตีเร กุกกีกา กตา ๑ เตน อตุดโน
 เสนาสนสนุโตลั ทสเสติ ๑ วุตถั หิ ฌมมเสนาปดินา

ปลุลุงเคน นิสินนสส	ชณณเก นาภิวสสุสติ (๓)
อลั ผาสุวิหาราย	ปหิตตตสส ภิกขุโนติ ๑

ตาลปตุดินนติปิ ปาโจ โสเอวตโต ๑
 ฉวสิตุโตว เม ปตุโตติ มยหั ปตุโต ฉวสิตุตสทิส
 มदानั จีรเสจนกุกกทสทิสติ (๔) อตโต ๑

ปัสสุกุกถจ จีวรนติ จีวรถจ เม อนุตรามกุกกสุสานาทีสุ
 ฉททิตานนตเกหิ (๕) กตัม ปัสสุกุกถั ๑ ปททวยน ปริกขารสนุโตลั
 ทสเสติ ๑

ทวิณนั อนุตรวสสุสานนติ ทวีสุ อนุตรวสเสสุ ปพพชิตโต
 อรหตตมปตุดตลัจจเรสุ ๑

- # ๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๖๑/๒๘๘ ๑ ๒. สี. วสุสานั ปริกขารสนุโตลั ๑
- # ๓. สี. ย. นาทิวสสุสติ ๑ ๔. ย. ...กุกกทิสทิสติ ๑
- # ๕. ม. ฉททิตานนตเกหิ ๑

*เล่มที่ 25 ปรมวคฺเค อชินตุเถรคาถาวณณนา หน้า 533

เอก วาจา เม ภาสิตาติ เอกา อลํ ภคินีติ
จิริปฏิกุเขปวาจาเอว มยา วุตฺตา อญฺโฆ ตตฺถ วจีเกโท
นาโหสี ฯ เตน อุกกัสมคฺคํ กายวจีสมํ ทสฺเสติ ฯ
ตติเย อนฺตรวสฺสมหีติ ตติยสฺส ลัวจนฺรสฺส อพฺพนฺตเร
ตสฺมี อปริปฺณฺณเยว ฯ
ตโมกฺขนฺโธ ปทาติโตติ อคฺคมกฺเคน ตโมกฺขนฺโธ ภินฺโน
อวิชฺชานฺสโย สมฺภุจฺฉินฺโนติ อตฺโถ ฯ เตน ตเทกภูจตฺตาย
สพฺพกิเลสํ อนวเสสปรปฺหานํ วทติ ฯ
กงฺคาติริยตุเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

อชินตุเถรคาถาวณณนา

อปี เจ โหติ เตวิชฺโชติอาทิกา आयสมฺโต อชินตุเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺปปตฺติ
อยมฺปี ปฺริมพฺพเชสฺส กตฺตริกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺญฺณานิ อฺปปจฺฉินฺโต พุทฺธสฺสญฺเย โลเก กุลฺเคเห นิพฺพตฺติตฺวา
วิญฺญุตํ ปตฺโต เกนจิเทว กรณฺเยน อรณฺณํ คโต ตตฺถ
สฺวจินฺติตํ นาม ปจฺเจกสมฺพทฺธํ อาพาเชน ปีพิตํ นิสินฺนํ ทิสฺวา
อฺปฺสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เกสชฺชตฺถาย ปสนฺนมานโส ฆมฺมณฺฑ(๑)
อทาสี ฯ
โส เตน ปฺญฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปรฺาปริ
๑. ม. ฆตมณฺฑํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 534

ปุลลณานิ กตวา สุกตีสุเยว สัสรนุโต อิมสมิ พุทฐุปปาเท
สาวตถิยิ อณตตรสส ทลิตุทพุราหุมณสส เกเห ปฏิสนธิ
คณหิ ฯ ตั วิชายนกาเถ อชินจุมเมน สมปฏิจจิสฺสุ ฯ เตนสส
อชินนเตว นามิ อักสุ ฯ

โส โภคสัวตตนิยสส กम्मสส ออกตตตา ทลิตุทกุเถ
นิพพตฺโต วยปฺปตฺโตปิ อปฺปนฺนปानโกชน หุตฺวา วิจรรนุโต
เชตวนปฏิกุคฺคเณ พุทฺธานุภาวิ ทิสฺวา ปฏิลทฺทสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา
วิปสฺสนาย กम्मํ กรอนฺโต น จิรสฺเสว ฉพฺภิลฺโล อโหสิ ฯ
เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

สุจินฺติตฺตํ ภกวนฺตํ โลกเชฏฺฐํ นราสภํ
อุปวิฏฺฐํ มหารณฺณํ วาตาพาเชน ปิพิตํ ฯ
ทิสฺวา จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ฆณฺณมณฺฑปานยิ (๒)
กตตตฺตา อปฺจิตตตฺตา (๓) จ กงฺคา ภากิรฺธิ (๔) อยฺยํ (๕)
มหาสมฺมุตฺทา จตฺตาโร ฆตฺตํ (๖) สมฺปชฺชเร มม
อณฺจ ปจฺวี โฆรา อปฺปมาณา อสงฺขิยา ฯ
มม สงฺกปฺปมณฺวาย ภวเต (๗) มฐฺสภฺขรา (๘)
จตฺตทฺทิสฺสา (๙) อิเม รุกฺขา ปาทปา ธรณฺีรฺหา ฯ

- # ๑. ขุ. อ. ๓๓/๑๖/๓๒ ฯ ๒. สฺยา. ฆณฺณมณฺฑํ อูปานยิ ฯ
- # สี. อูปาทายิ ฯ ๓. สฺยา. อปฺจิตตตฺตา ฯ ๔. สฺยา. ภากิรฺสี ฯ
- # ๕. สี. ภาวิตตตฺตา จ ตํ เม ภากิรฺธิ วิย ฯ ๖. สฺยา. ฆณฺ์ ฯ
- # ๗. สี. ภวนฺติ ฯ ๘. สฺยา. มฐฺสภฺขรา ฯ ๙. สฺยา. จตฺตทฺทิสฺสา ฯ

*เล่มที่ 25 ปจวมคค อชินตเถรคาถาฉนวนนา หน้า 535

มม สงกปป์มณาย กปป์รุกขา ภาวนติ เต
ปณาสกขตตุ้ เทวินโท เทวชชมการยี่ ฯ
เอกปณาสกขตตุ้จ จกกวคตี่ อโหสหึ
ปเทสรชชั วิปูลึ คณนาโต อสงขยี่ ฯ
จตุนนวุติโต กปป์เป ยี่ ทานมทที่ ตทา
ทुकคตี่ นาภิขานามิ ฆต(๑)มณทตสิทึ ฝลึ ฯ
กิลเสา ฉापิตา มยหึ ฯเปฯ กตึ พุทฐสส สาสนนติ ฯ

อรหคตึ ปน ปตวาปี ปุริมกมฺมนิสฺสนุเทน อปป์ลาภิ
อปป์ณวาโตว อโหสิ ฯ อุทเทสภคตสลาภคตตานปี ลามกานว
ปาปฺพนติ ฯ กมฺมผลเนว จ นั ปุณฺชชนา ภิกขุ สามเณราจ
อปป์ณวาโตติ อวมณฺณติ ฯ เถโร เต ภิกขุ สัเวชนโต

อปปี เจ โหติ เตวิขโฆ มจฺจุหายี อนาสโว
อปป์ณวาโตติ นั พาลา อวชานนติ อชานตา(๒) ฯ
โย จ โข อนุนปานสฺส ลากิ โหติช ปุคฺคโล
ปาปฺรมโมปี เจ โหติ โส เนลั โหติ สกุกโตติ(๓)

คาถาทวยอภาสี ฯ

ตคฺค อปีติ สมภาวเน นิปาโต ฯ เจติ ปริกปป์เน ฯ
โหติติ ภาวติ ฯ ติสฺโส วิชชา เอตสฺสาติ เตวิขโฆ ฯ
มจฺจุ ปชหติติ มจฺจุหายี ฯ กามาสวาทีนั อภาเวเน อนาสโว ฯ

๑. สฺยา. ฆณ... ฯ ๒. สฺยา. อชานกา ฯ ๓. ขุ. เถร. ๒๖/๒๖๒/๒๘๘ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตววรรณนา หน้า 536

อิทํ วุตตํ โหติ

ทิพฺพจกฺขุณฺณํ ปุพฺพเพนิวาสณฺณํ อาสวกฺขยณฺณนฺติ
อิมาสํ ติสฺสณฺนํ วิชฺขานํ อธิคตฺตฺตา เตวิชฺโช ตโต เอว
สพฺพโส กามาสวาทีนํ ปริกฺชีณตฺตา อนาสโว อายตี ปุณฺนพฺภวสฺส
อคฺคหณฺโต มรณฺภาเวน มจฺจุหาयी ยทิปี โหติ เอวํ สนฺเตปี
อปฺปญฺญาโตติ นํ พาลา อวชานนฺติ ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา
สมฺมเทว อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชนฺติ ตํ สทตฺถํ
อนุปาปฺณิตฺวา จิตฺมปี นํ อุตฺตมํ ปุริสํ ฐตฺวาโท พหุสฺสุโต
ธมฺมกฺธิโกติ อปฺปนฺนลาภสฺส อภาวโต น ปญฺญาโต น
ปากโณฺติ พาลา ทุมฺเมธปฺกฺคฺลา อวชานนฺติ กสฺมา อชานตา
อชานนการณฺา कुณานํ อชานนเมว ตตฺถ การณฺนฺติ ทสฺเสตี ฯ

ยถา จ कुณานํ อชานนโต พาลา ลากฺกรฺตฺาย
สมฺภาวนิยฺมปี อวชานนฺติ เอวํ कुณานํ อชานนโต
ลากฺกรฺตฺาย เอวํ อวชานิตพฺพมฺปี สมฺภาเวนฺตีตี ทสฺเสนฺโต ทฺติยํ
คาถํ อห ฯ

ตตฺถ โยติ อนิยฺมวจนํ ฯ จสทฺโท พฺยติเรเก เตน ยถา-
วุตฺตปฺกฺคฺลโต อิมสฺส ปฺกฺคฺลสฺส วุจฺจมานํเขว วิเสสํ ชเนตี ฯ

โไซตี อวธารणे ฯ

อนฺนปानสฺสาตี นิสฺสนมตฺตํ ฯ

ลาภีตี ลาภวา ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคฺคเ อชินตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 537

อิธาติ อิมสฺมี โลกเฯ ชรามรณเหิ ตสฺส ตสฺส สตฺตา
วาตสฺส ปฺรณโต คณโต จ ปุคฺคโลฯ
ปาปชฺมโมติ ลามกชฺมโมฯ อยฺญหตฺถ อตุโถ โย ปน
ปุคฺคโล จีวราทิปจฺยมตฺตสฺเสว ทาภี โหติ น ฆานาทีนํ
โส ปาปิจฺนตฺยา ทุสฺสีลภาเวน หีนชฺมโมปิ สฺมาโน อิธ อิมสฺมี
โลกเ พาลานํ ลากฺครตฺยา สกฺกโต ครุกฺโต โหตีติฯ
อชินตฺเถรคาถาวณณนา นิฎฺฐิตาฯ

เมพชินตฺเถรคาถาวณณนา

ยทาหํ ชมฺมมสฺโสสินฺติอาทิกา आयสฺมโต เมพชินตฺเถรสฺส
คาถาฯ กา อฺปปตฺติ
อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตฺตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺญญานี อฺปปจฺนินฺโต สฺเมชฺสฺส ภควโต กาลเ กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ ภควนฺตํ ปิณฺฑาย
คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสฺนุนฺมานโส มชฺฐํ อามอทผลํ อทาสิฯ
โส เตน ปฺญญกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พฺพุชฺชปฺปาเท
พาราณสียํ ขตฺติยกุลเ นิพฺพตฺติตฺวา เมพชินฺติ ลทฺธนาโม
วิชฺชาสิปฺเปสฺส นิพฺพตฺตี คโต ปณฺฑิโต พฺยตฺโต ทิสฺวา ปากโฏ
อโหสิฯ โส ภควติ พาราณสียํ อสิปตฺเน วิหรนฺเต วิหารํ
คณฺตฺวา สตฺถารํ อฺปสงฺกมิตฺวา ชมฺมํ สฺตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 538

ปพพชิตวา วิปสสนั ปฏฐเปตวา ตทเหว อรหตตัม ปาปุณิ ฯ

เตน วุตตัม อปทานे (๑)

สหสฺสรึสี ภควา สยมภู อปราชิโต

วิเวกา วุฏฐหิตวาน โคจรายาภินิกุขมิ ฯ

ผลหตฺโต อหํ ทิสฺวา อุปคจฺฉิ นราสภํ

ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน อวภู อททํ ผลํ ฯ

จตฺนุนวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อททํ ตทา

ทุกคตึ นาทิขานามิ ผลทานสฺสิทํ ผลํ ฯ

กิลเสทา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ ฯ

อรหตตัม ปน ปตฺวา อปรภาเค ภิกฺขุหิ อวฺโส กิ

ตยา อุตฺตริมนุสฺสธมฺโม อธิคฺโตติ ปุฏฺฐโจ สีนทานํ นทฺนฺโต

ยทาหํ ธมฺมมสฺโสสี ภาสमानสฺส สตฺถุโน

น กงฺขมภิกฺขานามิ สพฺพพญฺญ อปราชิเต ฯ

สตฺถุวาเห มหาวิเร สารถินํ วรุตฺตเม

มคฺเค ปฏฺฐิปทา ยํ วา กงฺขามยฺหํ น วิชฺชตฺติ(๒)

คาถาทุวยํ อภาสี ฯ

ตตฺถ ยทาติ ยสฺมี กาลे ฯ อหนฺติ อตฺตานํ นินฺทิตฺติ ฯ

ธมฺมมฺตํ จตฺตจฺจธมฺมํ ฯ อสฺโสสินฺติ สฺตฺถิ ฯ

สตฺถุโนติ ทิฏฺฐธมฺมิกาทิอฺตฺเถหิ เวเนยฺยานํ สาสนญฺเจน

๑. พ. อ. ๓๓/๕๔/๑๔๕ ฯ ๒. พ. เถร. ๒๖/๒๖๓/๒๘๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค เมพชินตเถรคาถาอาณณา หน้า 539

สตถุโน ฯ

กขฺขนฺติ สํสยฺ ฯ สขฺขตมสขฺขตญจ อนวเสสโต ชานนญฺเจน
สพฺพญฺญ ฯ กุโธจิปิ ปราชิตาภาเวน (๑) อปราชิตे ฯ (๒)

เวเนยฺยสตฺตานํ สํสารกนฺตารโต นิพฺพานํ ปฏฺฐาหนญฺเจน
สตถฺวาเห ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ

ยโต ปฏฺฐติ(๓) อหํ สตถุโน ฌมฺมํ เทเสนฺตสฺส จตฺตจฺจฌมฺมํ
อสุสฺสึ สฺสิตทวารานุสारेณ อุปฺชारेสิ อุปลภึ ตโต ปฏฺฐาย
อนวเสสสขฺขตาสขฺขตสมฺมุติฌมฺมานํ สยฺมญฺญาเนน ชานนโต
สพฺพญฺญ (๔) อนาวรรณทสฺสาวิมุหิ ปญฺจนนฺมปิ มารานํ อภิภวนโต
เตหิ (๕) อปราชิตตฺตา สเทวเก โลเก อปฺปฏิหตฌมฺมจกฺกตฺตา จ
อปราชิตे เวเนยฺยสตฺตานํ โลกกนฺตาราทิตो วาหนญฺเจน
สตถฺวาเห มหาวิกฺกนฺตตาย มหาวิเร อญฺเฬหิ ทุทฺทมานํ
ปฺริสทฺมฺมานํ สรณฺโต อจฺจนฺติเกน ทมฺเถน (๖) ทมนฺโต สารถินํ
ปวฺรญฺเต อุตฺตเม สมนฺมาสมฺพุทฺเธ พุทฺโธ นุ โข โน นุ
โฆติ กขฺขํ นาภิชานามิ อปรปฺจยฺภาวโต ฯ

ตถารุเป เทสึเต อริยมคฺเค ตทฺปาทายญฺตตาย จ สึลาทึ-
ปฏฺฐิตาย นิยฺยานิโก นุ โข น นุ โฆติ กขฺขา วิจิกิจฺฉา
น วิชฺชติ นตฺถึติ ฯ เอตฺถ จ อริยฌมฺเม สํสยาภาวถเนน
๑. สึ. อปราชิต... ฯ ๒. ย. อปราชิตโต ฯ ๓. ม. ปฏฺฐติ ฯ
๔. ย. สพฺพญฺญ ฯ ๕. สึ. ย. เตหิปี ฯ ๖. สึ. ย. ทมเนน ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิပါတพรรณนา หน้า 540

อริยสงเขปี สัสยาภาโว กถิตยเววติ ทฏฐพัพพิ ตตถ ปตัญจตย
อนณณถาภาวโตติ ฯ

เมพชินตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ราชตฺเถรคาถาพรรณนา

ยถา อการี ทุจฺจนฺนฺนฺติอาทิกา आयสฺมโต ราชตฺเถรสฺส
กาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ

อัย กิร ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กाले กุลเกहे
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต วิหารี กนฺตฺวา สตฺถารี
อุปฺสงกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสินฺโน สตฺถารา เอกํ
ภิกฺขุํ ปฏฺฐิภาณฺเยยฺยกานํ อคฺคกฺุจฺจเน จปฺปิยมาณํ ทิสฺวา สยํ
ตํ จานนฺตรํ ปตฺถตฺวา มหาทานํ ปวตฺเตสิ ฯ สตฺถุ อุพฺารณฺจ
ปุชฺชํ อกาสิ ฯ โส เอวํ กตฺปณฺธิชานो ตโต จูโต ตตฺถ ตตฺถ
ภเว ปุณฺณานิ อุปฺจिनฺนฺโต วิปฺสฺสฺสฺส ภควโต กाले กุลเกहे
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถารํ ปิณฺฑทาย
คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสฺนฺนฺมานโส มรฺุรานิ อมฺพฺพลานิ อทาสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปราปรํ
ปุณฺณานิ กตฺวา เทวมฺนุสฺเสสฺส สัสฺสรนฺโต อมฺหากํ ภควโต
กाले ราชกहे พุราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา ราโชติ ลทฺธนาโม
วยฺยปฺปตฺโต หุตฺวา ฆรราวาสํ วสนฺโต มหฺลลกกाले ปุตฺตทาเรหิ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค ราชตุเถรคาถาวณณา หน้า 541

อปสชาติโต ก็เม ฆรวาเสน ปพพชิสฺสามิติ วิหาริ คนฺตฺวา
เถเร ภิกฺขุ อุปสงฺกมิตฺวา ปพพชฺช ยาจิตฺวา เตหิ อัย
พฺรหฺมโณ ชินฺโณ น สกฺโกติ วตฺตปฏฺิวตฺตํ ปฺเรตฺตนฺติ
ปฏฺิกฺขิตฺโต สตฺถุ สนนฺตีกํ คนฺตฺวา อตฺตโน อชฺฌาสยิ ปเวเตตฺวา
สตฺถารา อุปนิตฺสยสมฺปตฺตี โอลเเกตฺวา อาณตฺเตน ฆมฺม-
เสนาปดินา ปพฺพาชฺชิตฺโต วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา น จิรสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

สฺวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ อานุตฺตินํ ปฏฺิกุคฺคํ
รติยํ ปฏฺิพฺชชฺชนตฺตํ ปาทผลํ อทาสหํ ๑
เอกนฺวฺตฺติโต กปฺเป ยํ ผลํ อททํ ตทา
ทฺฤคฺคตี นากิขานามิ ผลทานสฺสตีทํ ผลํ ๑

กิลเสทา ฌาปิตา มยฺหํ ๑เป๑ กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สตฺถุ สนนฺตีกาวโร หุตฺวา วิจฺรณฺโต
สตฺถุฆมฺมเทสฺนาปฏฺิภาณสฺส ปจฺจยญฺจทานํ ปฏฺิภาณชานนฺกานํ (๒)
อคุโธ ชาโต ๑ เถรสฺส หิ ทิฏฺฐิจิสฺมฺทาจารญฺจ อากมฺม ทสพฺลสฺส
นนวนา (๓) ฆมฺมเทสฺนา ปฏฺิภาติ ๑

เตนาห ภควา เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สาวกานํ ภิกฺขุณฺ
ปฏฺิภาณเยยฺยกานํ ยทิตํ ราโรติ ๑ (๔) โส เอกทิวสํ อิเม สตฺตา

๑. ขุ. อ. ๓๓/๕๕/๑๔๖ ๑ ๒. สී. ย. ปฏฺิภาณกานํ ๑

๓. สී. ย. น ตํ วินา ๑ ๔. อญ. เอก. ๒๐/๑๔๕/๓๒ ๑

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 542

อภวานาย ราเคน อภิกุยุนติ ภวานาย สติ ต่ (๑) นตถิติ

ภวานัน โถเมนุโต

ยถา อการุ ทุจณนุ	วภูจि สมิติวิษณติ
เอว อภาวิต จิตต	ราโค สมิติวิษณติ ฯ
ยถา อการุ สุจณนุ	วภูจि น สมิติวิษณติ
เอว สุภาวิต จิตต	ราโค น สมิติวิษณตีติ

กาถาทวยมาห ฯ

ตตถ อการุนติ ย กิณจि เกหํ ฯ ทุจณนุนติ วิรพจณนุ
 นิททาวนิทํ ฯ สมิติวิษณตีติ วสสุภูจि วินิวิษณติ ฯ
 อภาวิตนติ ต อการุ วภูจิ วิย ภวานาย รหิตตถา อภาวิต
 จิตตํ ฯ (๓)

ราโค สมิติวิษณตีติ น เกวลํ ราโคว โทสโมหมานาทยปี (๔)

สพพกิลเสสา ตถารูป จิตต อภวิษณนติเยว ฯ

สุภาวิตนติ สมิติวิปสุสนาภวานาหิ สุกุจุ ภาวิต เอวรูป
 จิตตํ สุกุจณนุ เกหํ วภูจิ วิย รากาทย กิลเสสา อติวิษณิตุํ น
 สกุโกณตีติ ฯ

ราชตเกรคาถาพรรณนา นิภูจिता ฯ

๑. ส. สหิตํ ฯ ๒. พ. เกร. ๒๖/๒๖๔/๒๘๕ ฯ

๓. ย. จิตตมปิ ฯ ๔. ส. โมหาทยปี ฯ

สุราชตฺเถรคาถาพรรณนา

จีณา หิ มยฺหํ ชาตฺติอาทิกา आयสุมโต สุราชตฺเถรสฺส
คาถา ๑ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว ปฺญณานิ
อุปจिनฺนโต ลีขิสฺส ภควโต กาลे กุลเคहे นีพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺ
ปฺตฺโต เอกทิวสํ สตฺถาริ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส มาตฺตฺลฺกผลํ
อทาสี ๑

โส เตน ปฺญณกมฺเมน เทวโลเก นีพฺพตฺติตฺวา อปราปฺริ
ปฺญณานิ กตฺวา สุกฺคีสฺสเยว สฺสรนฺโต อิมสฺมี พฺพุทฺธูปาเท
อนนตฺริ วุตฺตสฺส ราชตฺเถรสฺส กนิฏฺโจ หุตฺวา นีพฺพตฺติ
สุราโชติสฺส นามํ อโหสิ ๑ โส เขฏฺฐภาตฺริ ราเช (๑) ปพฺพชิต
สยมฺปิ ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิรสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทานे (๒)

กณิการิว ชลิตํ	ปฺญณมาเยว จนฺทิมํ
ชลนฺตํ ที่ปรุกฺขิว	อทฺทลํ โลกนายกํ ๑
มาตฺตฺลฺกผลํ คยฺห	อทาสี สตฺถุโน อหํ
ทกฺขิณฺเยยฺยสฺส วีรสฺส	ปสนฺโน เสหิ ปาณิกิ ๑
เอกตฺีเส อโต กปฺเป	ยํ ผลํ อททิตฺทา
ทुकฺคตฺี นากิขานามิ	ผลทานสฺสทํ ผลํ ๑
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ๑เป ๑	กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ๑

๑. ย. อัย ปาโจ นตฺติ ๑ ๒. พ. อ. ๓๓/๕๖/๑๔๓ ๑

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตพรรณนา หน้า 544

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สาสนสฺส นียยานิกภาวทสฺสนตฺถํ
 อณฺณํ พุยกโรนฺโต
 จีณา หิ มยฺหํ ชาติ วุสิตํ ชินสาสนํ
 ปหีนโน ชาลสงฺขาโต ภวเนตฺติ สมฺมุตตา ฯ
 ยสฺสตุถาย ปพฺพชฺโิต อคารสฺมา อนคาริยํ
 โส เม อตุโธ อนุปฺปตฺโต สพฺพทํโยชนกฺขโยติ(๑)

กาถาทวยมาห ฯ

ตตฺถ จีณาติ ขยํ ปรีโยสานํ คตา ฯ
 ชาตีติ ภโว ภวนิปฺพตฺติ วา ฯ (๒)
 วุสิตํ ชินสาสนนฺติ ชินสฺส สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส สาสนํ
 มกฺกพฺรหฺมจริยํ วุญฺจํ ปรีวุญฺจํ ฯ
 ปหีนโน ชาลสงฺขาโตติ สตฺตสนฺตทานสฺส โอตฺถธรมฺโโต
 นิสฺสรริตฺถํ อปฺปทานโต จ ชาลสงฺขาโตติ จ ลทฺธนามา
 ทิฏฺฐิจิ อวิชฺชา จ ปหีนนา มกฺเคน สมฺมจฺฉินฺนา ฯ
 ภวเนตฺติ สมฺมุตตาติ กามภวาทิกสฺส ภวสฺส นยฺนโต
 ปวตฺตนโต ภวเนตฺติสยฺยธิตา ตณฺหา สมฺมกฺขมาฏฺฐิตา ฯ
 ยสฺสตุถาย ปพฺพชฺโิตติ ยสฺส อตุถาย ยทตฺถํ อหํ
 อคารสฺมา เคาโโต อนคาริยํ ปพฺพชฺชํ ปพฺพชฺโิต(๓)
 # ๑. ขุ. เกร. ๒๖/๒๖๕/๒๘๕ ฯ ๒. สී. ภวนิปฺพตฺติตา ฯ
 # ๓. สී. ปพฺพชฺชํ ปพฺพชฺชํ อูปคฺโต ฯ ม. ปพฺพชฺโิต อูปคฺโต ฯ

*เล่มที่ 25 ปจวมคเค สุรราชตเถรคาถาวณณา หน้า 545

โส สพเพสสิ (๑) โอรมภาคิยทุหมภาคิยปฺปเกทานัน สัโยชนานัน
พนุชนานัน ขยภูโต อตฺโต นิพพานสงฺขาโต ปรมตฺโต
อรหตฺตสงฺขาโต สทตฺโต จ มยา อนุปฺตฺโต อธิคโตติ อตฺโต ฯ
สุรราชตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

โคตมตเถรคาถาวณณา

ตฺถํ ตฺปนฺตีติ อายสฺมโต โคตมตเถรสฺส คาถา ฯ กา
อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ ปุณฺณํ อุปจिनฺนโต วิปสฺสิสฺส ภควโต กाल
กฺลเกเห นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ ภควนฺตํ ทิสฺวา
ปสนฺนมานโส อาโมทผลมทาสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวโลกे นิพฺพุตฺติตฺวา อปราปฺริ
ปุณฺณานิ กตฺวา สุกตฺติสฺสเยว สัสรนฺโต อิมสฺมี พฺพุธูปฺปาเท
ราชคเห พฺราหฺมณฺกุลเ นิพฺพุตฺติตฺวา โคตโมติ ลทฺธนาโม
สคฺตวสฺสีกกาลเ อุปนยฺนํ กตฺวา รตนภิกฺขํ จริตฺวา สหสฺสํ
ลภิตฺวา ตํ ตาทิเส จานเ จเปตฺวา วตฺ จรณฺโต

โส พสฺสคฺตรสวสฺสทุเทสิกกาลเ อกลฺยานมิตฺเตหิ กามสฺส ปรีนียมาโน (๒)

เอกิสฺสารูปฺปจิวินิยา ตํ สหสฺสภณฺฑิกํ ทตฺวา พฺราหฺมจริยวินาสํ

๑. สี่. ยู. สพฺพโส ฯ ๒. สี่. ปรีตฺวาปียมาโน ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 546

ปตฺวา ตาย จสฺส พุรหฺมจารีรูปํ ทิสฺวา วิรตฺตกาเร ทสฺสิตฺเต
เอกรตฺตฺวาเสเนว นิพฺพินฺนรูปํ อตฺตโน พุรหฺมจริยวินาสํ
ชนชานินฺนจฺจ สริตฺวา อยฺยตฺตํ มยา กตฺนฺติ วิปฺปฏิสําริ
อโหสิ ๑ สตฺถา ตสฺส เหตุสมฺปตฺตี จิตฺตจากรณฺจ ฌตฺวา ตสฺส
อาสนนฺนฏฺจาเน อตฺตํ ทสฺเสสิ ๑ โส สตฺถาริ ทิสฺวา
ปสฺนนฺมาโน อุปสงฺกมิ ตสฺส ภควา ฌมฺมํ เทเสสิ ๑ โส
ฌมฺมํ สุตฺวา ปฏิทฺทสฺสทฺโร ปพฺพชนฺโต ชุรคฺเคเยว อรหฺตฺตํ
ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

สฺวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธิ อานฺตุํ ปฏิกุคฺคํ
รติยํ ปฏิปชฺชนฺตํ อโมริ อทฺธิ (๒)ผลํ ๑
เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํผลํ อทฺธิ ตทา
ทฺกุคฺคิ นานิกขานามิ ผลทานสฺสิทํผลํ ๑
กิลฺเสสา ฌาปิตา มยฺหิ ๑เปฯ กตฺตํ พุทฺทสฺส สาสนฺนฺติ ๑

อรหฺตฺตํ ปน ปตฺวา ฌานสฺสฺเชน ผลสฺสฺเชน วิตฺตินาเมนฺตํ เอโก
คิหิสฺหาโย อุปคฺนฺตฺวา อาวุโส ตยา รตฺนภิกฺขาเย ลทฺธิ
ปพฺพชนฺโต กิ อกาสิติ ปุจฺฉิ ๑ ตํ สุตฺวา เถโร อิทํ
นาม กตฺนฺติ อนาจิกฺขิตฺวา มาตฺฐคามเ ทอสํ ปกาเสตฺวา อตฺตโน
วีตฺรภาเวน (๓) อณฺณํ พุยากรโรรุโต

สฺขํ สฺปนฺติ มฺนโย เย อิตฺถิสฺส น พชฺฌเร
สทา เว รกฺขิตพฺพาสุ ยาสุ สจฺจํ สฺทฺถลลภํ ๑

๑. พุ. อ. ๓๓/๕๘/๑๔๘ ๑ ๒. สฺยา. อโมริ อทฺธิ ๑
๓. สฺ. ย. วีตฺรภาววิภาวเนน ๑

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค โคตมตฺเถรคาถาวณณา หน้า 547

วธิ์ จริมห เต กาม อนณา ทานี เต มย
คจฺฉาม ทานี นิพฺพานัน ยตฺถ คนฺตุวาน โสจตีติ(๑)

คาถาทวยมาห ฯ

ตตฺถ สฺขั สฺปนฺติ มฺนโยเย อิตฺถีสฺส น พชฺฌเรติ
เย อิตฺถีสฺส วิสยภูตาสฺส นิมิตฺตภูตาสฺส วา รากพนฺธเนน น
พชฺฌนฺติ เต มฺนโย (๒) ตปสฺสีโน สยฺตีนฺทริยา สฺขั สฺปนฺติ
สฺขั วิหรนฺติ นตฺถิ เตสํ ทฺถกฺขนฺติ อธิปฺปาโย ฯ สฺปนฺตีติ
หิ นิตฺสฺสนมตฺตเมตฺถ ฯ

สทา เว รกฺขิตพฺพาสฺสตี เอกํเสน สพฺพกาลํ
รกฺขิตพฺพาสฺส ฯ อิตฺถิโย หิ สตตฺตฺถุมิเก นิปฺปุริเส ปาสาเท
อุปริฏฺฐมียํ วสาเปตฺวาปี กุจฺฉิยํ ปกฺขิปีตฺวาปี น สกกา
รกฺขิตฺตุํ ตสฺมา ตา กิฏฺฐาทิกาวิโย (๓) วีย สพฺพกาลํ รกฺขณียา
โหนฺติ ฯ พหุจิตฺตตาย วา สามิเกน วตฺถาลงฺการา-
นุปฺปทานาทินา จิตฺตลฺลยตฺตโต สพฺพกาลํ รกฺขิตพฺพา ฯ (๔)
สรีรสภาวํ วา (๕) มาลาคนฺธาทีหิ ปฏฺิจฺฉาทนฺวเสน รกฺขิตพฺพ-
จิตฺตตาย รกฺขิตพฺพาทิ ฯ (๖)

ยาสุ สจฺจํ สฺพทฺลลภนฺติ ยาสุ สจฺจวจันํ ลทฺฐํ น สกกา
อิตฺถิโย หิ อุกฺคิมฺปิ ปวิสฺนฺติ วิสมฺปิ ขาทนฺติ สตฺถมฺปิ
๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๖๖/๒๘๕ ฯ ๒. สී. เต เสขมฺนโย ฯ
๓. สී. ภาคิโย ฯ ๔. โภคิโย ฯ ๕. สී. ย. รกฺขิตา วา ฯ
๕. สී. สรียรสภาคา วา ฯ ๖. สී. ย. รกฺขิตพฺพาทิ สทา เอว
รกฺขิตพฺพา ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 548

อาหฺรนฺตฺติ อุกฺุพนฺธิตฺวาปี กาลํ กโรนฺตฺติ น ปน สจฺเจ จาคฺุ
สกุโกนฺตฺติ ฯ ตสฺมา เอวฺรฺปา อิตฺถิโย วชฺเชตฺวา จิตา มฺนโย
สุขิตา วตฺตติ (๑) ทสฺเสตฺติ ฯ

อิทานิ ยสฺส อปฺปหิณฺตฺตา เอวฺรฺปาสุ อิตฺถิสฺสุปี พชฺฌนฺตฺติ
ตสฺส กามสฺส อตฺตโน สฺวปฺปหิณฺตํ อจฺจนฺตนิฏฺฐิตตฺตลฺลจฺ ทสฺเสนฺโต
ทฺุติยํ คากมฺมาห ฯ

วธํ จริมฺห เต กามาติ อมฺุโก กาม ตว วธํ
อจฺจนฺตสมฺมุจฺเจทํ อริยมกฺเคน จริมฺห วธํ จริมฺหเสตฺติปี ปาโจ
วธาย ปหานาย มกฺกพฺรหฺมจริยํ อจฺริมฺหาติ อตฺุโธ ฯ

อนณาทานิ เต มยฺนฺตฺติ อิทานิ อกฺกมกฺกปฺตฺติโต(๒) ปฏฺจาย
อิณฺทวกราย ปหิณฺตฺตา กาม เต อนณฺมา มยํ น ตฺุยหํ
อิณฺํ ชาเรม ฯ อวิตฺราโค หิ รากสฺส วเส (๓) วตฺตฺนโต
ตสฺส อิณฺํ ชาเรนฺโต วิย โหติ วิตฺราโค ปน ตํ อติกฺกมิตฺวา
ปรเมน จิตฺติสฺสรียเณ สมนฺนาคโต ฯ อนณฺตฺตา เอว(๔) กจฺจาม
ทานิ นิพฺพานํ ยตฺถ คนฺตฺวา น โสจฺติ ยสฺมี นิพฺพานเ
คมนฺเหตุ สพฺพโส โสกเหตุณฺํ อภาวโต น โสจฺติ ตํ
อนฺุปาทิสฺเสนฺนิพฺพานเมว อิทานิ กจฺจาม อนฺุปาปฺณามาติ
อตฺุโธ ฯ

โคตมตฺเตรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สฺ. สุขิตาติ ฯ ๒. สฺ. ย. อกฺกมกฺกปฺตฺติโต ฯ

๓. สฺ. ย. วสํ ฯ ๔. สฺ. อนิมิตฺตา เอว ฯ

วสภคเถรคาถาวรรณนา

ปุพเพ หนติ อุตตทานนติ อายสุมโต วสภคเถรสส
คาถา ๑ กา อุปปตติ

อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปุลลณานิ อุปจินนโต พุทธสฺสญเญ โลเก พุราหุมนกฺขเล
นิพพตติตฺวา วยปฺปตฺโต พุราหุมนานํ วิชฺชาสิปฺเปสฺสุ นิปฺพตฺตี
กนฺตฺวา เนกขมมชฺฌาสยตาย ฆรราวาสํ ปหาย ตาปสฺสปพฺพชฺชํ
ปพฺพชิตฺวา จุทฺทสสฺสตาปสฺสปริวารโ หิมวณฺตสฺส อวิทุเร
สมคฺเค นาม (๑) ปพฺพเต อสฺสมํ การตฺวา วสนฺโต
ฉานาภิญญาโย นิพพตฺเตตฺวา ตาปสฺสานํ โฉวาทานุสฺสาสนิโย
เทนฺโต (๒) เอกทิวสํ เอวํ จินฺเตสิ อหํ โข ทานิ อิมหิ
ตาปเสหิ สกฺกโต ครุกโต ปุชฺชิตฺโต วิหรามิ มยา ปน
ปุเชตฺตพฺโพ น อุปลพฺภติ ทฺกฺโข โข ปนํยํ โลเก (๓) ยทิตฺถิ
อครฺวาโสติ ๑

เอวํ ปน จินฺเตตฺวา ปุริมพทุเชสุ กตาทิการตาย
ปุริมพทุธานํ เจตฺติเย อุตตนา กตํ ปุชฺชาสฺสกาโร อนุสฺสริตฺวา
ยนฺนุนานํ ปุริมพทุเช อุตฺทิสฺส ปุลินเจตฺติยํ กตฺวา ปุชฺชํ
กเรยฺยนฺติ ภูจฺจตุฏฺฐโ จ อิทฺธิยา ปุลินญปํ สุวณฺณมยํ มาเปตฺวา
สุวณฺณมยาทีหิ ติสฺสสฺสสมตฺเตหิ (๔) ปุปฺเพหิ เทวสิกฺกํ ปุชฺชํ กโรนฺโต
๑. สී. สมคฺค นาม ๑ ๒. ย. นิโยเชนฺโต ๑
๓. ย. โลโก ๑ ๔. ย. ติสฺสสฺสสมตฺเตหิ ๑

*เล่มที่ 25 ทุกนป้าตวณณา หน้า 550

ยวตายุกั ปุณณานิ กตฺวา อปริหีนชฺฌาโน กาลั กตฺวา
พฺรหฺมโลเก นิพฺพตฺโต ฯ

ตตฺถปิ ยวตายุกั จตฺวา ตโต จูโต ตาวตีสฺเส (๑)
นิพฺพตฺติตฺวา อปรารฺปริ เทวมนุสฺเสสฺสุ สัสนฺนโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธปฺปาเท เวสาลิยํ ลิจฺฉวิราชกฺุเล นิพฺพตฺติตฺวา วสโกติ
ลทฺธนาโม วยปฺปตฺโต ภกฺวโต เวสาลิกมเน พุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา
ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา น จิสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

หิมวณตฺตสฺสาวิหฺวเร สมคฺโค (๓) นาม ปพฺพโต
อสฺสโม สุกโต มยฺหํ ปณฺณสาลา สุมารฺปิตา ฯ
นารโท นาม นามเนน ชฎิโหล อุกฺกตฺวาปโน
จตฺตทฺธสทฺธานิ สิสฺสา ปริจฺรณฺติ มํ ฯ
ปฏฺฐิสลฺลินโก สนฺนโต เอวํ จินฺเตสฺสํ ททา
มหาชนา มํ ปุเชนฺติ (๔) นาทํ ปุเชมิ กิณฺจณํ ฯ (๕)
น เม โอวาทโก อตฺถิ วตฺตา โกจิ น วิชฺชติ
อนาจรียุปชฺฌาโย วเน วาสํ อูเปมฺหํ ฯ
อุปาสมานอ ยมกั (๖) ครุจิตฺตํ อูปฏฺฐเห (๗)
โส เม อاجرโย นตฺถิ วณวาโส นิสฺสฺสโก ฯ

๑. ย. ตาวตีสฺเสสฺสุ ฯ ๒. ข. อ. ๓๓/๘๘/๑๓๒ ฯ
๓. สฺยา. ยมโก ฯ ย. สมงฺโค ฯ ๔. ม. สพฺโพ ชโน มํ ปุเชติ ฯ
๕. สี. กัณจณ ฯ ๖. สฺยา. ยมกั ฯ ๗. สี. อูปฏฺฐเป ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค วสภคเถรคาถาวณณนา หน้า 551

อายากั เม คเวสียั (๑) ครุภาวนียั(๒) ตถา
สาสสโย(๓) วสิสสามิ น โภจิ ครหิสฺสติ ฯ
อุตฺตทานกฺุลา นทิกา สฺุปติตฺถา มโนรมา
สัํสฺุทฺทปฺุลินากิณฺณนา อวิทฺุเร มมสฺุสมั ฯ
นที อมริกั (๔) นาม อุปฺกนฺตฺวานหั ตทา
สงฺกทฺุตฺติตฺวาน ปฺุลินั(๕) อกั ปฺุลินเจตฺติยั ฯ
เย เต อเหตุ สฺมพฺุทฺธา ภวนฺตฺกรณนา มฺุณี
เตสั เอตาทิสฺ โถโป ตั นิมิตฺตํ กโรมฺหั ฯ
กริตฺวา ปฺุลินั ฐปึ โสวณฺณํ มาปยี อหั ฯ
โสณฺณกิงฺกณิปฺุปฺุผานิ สหสฺุเส ติณิ ปฺุชยี ฯ
สาชปาตึ นมฺุสสามิ ปิตฺติชาโต (๖) กตฺถชฺติ
สฺมมุขา วิช สฺมพฺุทฺธั วนฺที ปฺุลินเจตฺติยั ฯ
ยทา กิเลสา ชานฺนติ วิตฺกฺกา เลหนิสฺุสิตา
สฺรามิ สฺุกตึ ฐปึ ปจฺุจเวกฺุขามิ ตาวเท ฯ
อุปฺนิสฺุสสาช วิหารึ (๗) สตฺถวาทั วินายกั
กิเลส สัํวเรชฺยาสิ (๘) น ยุตฺตํ ตว มาริส ฯ
สท อวชฺชิต ฐเป การวั โหติ เม ตทา
กฺุวิตฺกฺเก วินเทสิ นาโค ตฺุตฺตฺกฺุฎฺุฑิตฺโต ยถา ฯ

๑. สฺุยา. คเวสียั ฯ ๒. ม. ครุ ภาวนียั ฯ ๓. สฺุยา. สาสฺุสโย ฯ

๔. สึ. อปฺุทิกั ฯ ๕. ม. ยฺุ. สัํวทฺุตฺติตฺวาน ปฺุลินั ฯ

๖. ม. เวทชาโต ฯ ยฺุ. วิตฺติชาโต ฯ ๗. สฺุยา. วิหริ ฯ

๘. สฺุยา. สัํวเรชฺยาสิ ฯ ๙. ยฺุ. ตฺุตฺตฺกฺุฎฺุฑิตฺโต ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตพรรณนา หน้า 552

เอวํ วิหรมานํ มํ	มจจุราชาภิมทุกถ
ตตถ กาลงกโต สนุโต	พุหุมโลกมคจุน्हํ ฯ
ยาวตายุ วสิตวาน	ติทเว(๑) อุปปชชหํ
อสีติกขตตุํ เทวินุโท	เทวชชชการยํ ฯ
สตันํ ตีณิกขตตุณจ	จกกวตตี อโหสหํ ฯ
ปเทสรชชํ วิปลํ	กณนาโต อสงจियํ ฯ
โสณณกิงกณิปุฬานํ	วิปากํ อนุโภมหํ
พาวิสตีสทสฺสานิ (๒)	ปริวารนตติ มํ ภเว ฯ
อุปสฺส ปริจฉณตฺตา	รโฆชลลํ น ลิมปติ
กตเต เสทา น มจจุนติ	สุปฺปภาโส ภวามหํ ฯ
อโห เม สุกโต อุโป	สุทิจฺจามริกา นที (๓)
อุปํ กตฺวาน ปุลินํ	ปตฺโตมฺหิ อจลํ ปทํ ฯ
กุสลํ กตฺตุกาเมน	ชนฺตฺตนา สารคาหิณา(๔)
นตฺถิ เขตฺตํ อเขตฺตํ วา	ปฏฺธิปตฺตีว สารกา ฯ (๕)
ยถาปี พลวา โปโส	อณฺณวํ ตริตฺตฺสฺสโห (๖)
ปริตฺตํ กญฺจมาทาย	ปกฺขนฺนทฺเตยฺย มหาสรํ ฯ
อิมายํ กญฺจ(๗) นิสฺสาย	ตริสฺสามิ มโหทธี
อุสฺสาเห น วิริเยน	ตเรยฺย อุทธี นโร ฯ

๑. ย. ติทเส ฯ ๒. ม. ธาตีสตสทสฺสานิ ฯ ๓. สී. ปริจานที ฯ

๔. ย. ปารคามินา ฯ ๕. ม. สารกา ฯ ย. สาริกา ฯ

๖. ม. ย. ตริตฺตฺสฺสเห ฯ ๗. สฺยา. กิจฺจํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค วสภคเถรคาถาวณณา หน้า 553

ตเถว เม กตํ กมมํ ปริตตํ โถกกณจ ยํ (๑)
ตํ กมมํ อุปนีสาย สํสารํ สมตีกุมมํ ฯ
ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต สุกฺกมุเลน โจทิตฺโต
สาวตฺถิยํ ปุเร (๒) ชาโต มหาสาเล สุอฑฺฒเก ฯ
สทฺธา (๓) มาตาปีตา มยฺหํ พุทฺธสฺส สรณํ คตา
อุโภ ทิฏฺฐสฺสตา (๔) เอเต อนฺวตฺตฺนฺติ สาสนํ ฯ
โพธิปปฏิกํ คยฺห โสณฺณญฺมการยฺม
สายปาดํ นมสฺสนฺติ สกฺยปฺตฺตสฺส สมฺมุขา ฯ
อุโปสถมฺหิ ทิวเส โสณฺณญฺม วัณฺหารํ
พุทฺธสฺส วณฺณํ กิตฺเตนฺตา ตियามํ วิดีนามยฺย ฯ
สมา (๕) ทิสฺวานหํ ญฺปี สรี ปฺลีนเจตฺติยํ
เอกาสเน นิสิตฺตฺวา อรหตฺตมปาปฺญฺณํ ฯ
กเวสมาโน ตํ ธีรํ ฐมฺมเสนาปตฺติทฺทสํ
อคารา นิกฺขมิตฺวาน ปพฺพชฺี ตสฺส สนฺติเก ฯ
ชาติยา สตฺตวสฺเสน อรหตฺตมปาปฺญฺณํ
อุปสมฺปาทียิ พุทฺโธ คุณมณฺเฑาย จกฺขุมา ฯ
ทารเกเนว สนฺเตน กิริยํ นิฏฺฐิตํ มยา (๖)
กตํ เม กรณียชฺช สกฺยปฺตฺตสฺส สาสเน ฯ

๑. สී. ตํ ฯ ยู. โถกกณจณํ ฯ ๒. สී. กุเล ฯ ๓. สී. สพฺเพ ฯ

๔. ม. ยู. ทิฏฺฐปทา ฯ ๕. ม. ยู. สห ฯ ๖. สී. กิริยา นิฏฺฐิตา มยา ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตพรรณนา หน้า 554

สพฺพเวรภยาศีโต สพฺพสงฺกาศีโค อีสึ
สวโก เต มหาวีร โสณฺณอุปฺสฺสึทํ ผลํ ฯ
กิลเสสา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ทายกานุกฺคหํ กโรนฺโต เตหิ
อุปฺนีเต ปจฺจเย น ปฏิกฺขิปปติ ยถาลทฺเชยฺเว ปรีกฺขยฺชติ ฯ
ตํ ปุณฺธุชฺชนา ออํ กายทพฺพิพฺพุโล อรกฺขิตฺตจิตฺโตติ มลฺลมาณา
อวมลฺลนฺนฺติ ฯ

เถโร ตํ อคณฺเณโตว วิหฺรติ ฯ ตสฺส ปน อวิทฺฐเ
อณฺตโร กุหกกิกฺขุ ปาปิจฺโณ สมานो อปฺปิจฺโณ วีย สนฺตฺตฺตฺตฺตฺ
วีย อตฺตทานํ ทสฺเสนฺโต โลกํ วณฺเจนฺโต วิหฺรติ ฯ มหาชโน
ตํ อรหฺนฺตํ วีย สมฺภวาเวติ ฯ อตฺตสฺส สกฺโก เทวานมฺินฺโท
ตํ ปวตฺตี ฌตฺวา เถรํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ฆนฺเต กิ นาม
กุหโก กโรตฺตีติ ปุจฺฉิ ฯ เถโร ปาปิจฺฉิ ฌรหฺนฺโต

ปุพฺเพ หนฺติ อตฺตทานํ ปจฺฉา หนฺติ โส ปเร
สุหตฺ หนฺติ อตฺตทานํ วิตฺเสเนว ปกฺขิมา ฯ
น พุราหฺมโณ พหิวนฺโณ อนฺโตวณฺโณ หิ พุราหฺมโณ
ยสฺมี ปาปานิ กมฺมานิ ส เว กโณห สฺชมฺปตฺตีติ(๑)

คาถาทวยมาห ฯ

ตตฺถ ปุพฺเพ หนฺติ อตฺตทานนฺติ กุหกปุคฺคโล อตฺตโน

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๖๗/๒๕๐ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรมวคเค วสภคเถรคาถาวณณา หน้า 555

กุหกวคตติยา โลกั วณเจนุโต ปาปิจจตาทีหิ ปาปชมเมหิ
ปรมเมว อตต่าน หนติ อตตโน กุสสโกฏฐาสั วินาเสติ ฯ

ปจจนา หนติ โส ปเรติ โส กุหโก ปรมั ตาว วคตตนเยน
อตต่าน หนตฺวา ปจจนา ปเร เยหิ อัย ภิกขุ เปสโล
อริโยติ วา สมภวาเนเตหิ การา กตา เต หนติ เตสั
การานิ อตตนิ กตานิ อมฬผลานิ กตฺวา ปจจยวินาสเนน
วินาเสติ ฯ สติปิ กุหกสฺส อุกยหนเน อตตหนเน ปน อัย
วิเสโสติ ทสฺเสนุโต อาห สฺหตํ หนติ อตต่านนติ ฯ

โส กุหโก อตต่าน หนนุโต สฺหตํ กตฺวา หนติ
วินาเสติ ยถา ที วิตฺเสเนว ปกฺขิมาคิ วิตฺโสติ ทีปกสกุโณ
เตน ฯ (๑)

ปกฺขิมาคิ สาकुณิโก ฯ ยถา เตน วิตฺสสกุณเนน อญฺเ
สกุณเ วณเจตฺวา หนนุโต อตต่าน อีธ โลเกปิ หนติ
วิญญุครหสาวหุชสภาวาทินา สมปรายั ปน ทุคฺคติปริกฺกิลเสน
หนติเยว น ปน เต สกุณเ ปจจนา หนตฺถุ สกุโกติเอว
กุหโกปิ โกหญฺเณน โลกั วณเจตฺวา อีธ โลเกปิ อตต่าน
หนติ วิปฺปฏิสาร์วิญญุครหาทีหิ ปรโลเกปิ ทุคฺคติปริกฺกิลเสหิ
น ปน เต (๒) ปจจยทายเก อปายทุกฺขั ปาเปติ ฯ

อปิจ กุหโก ทกฺขินาย อมฬผลภาวกรณเนน ทายกั
๑. สี. วิตฺโสติ ปกฺขิ สกุโณ เตน ฯ ๒. สี. ปริกฺกิลเสหิ ปน เต ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนปาทวณณา หน้า 556

หนตตี วุตโต น นปผลถาวกรณน ๑ (๑) วุตตี เหต์ ภควตา

ทสุสีสส มนุสสญตสส ทานํ ทตฺวา สหสฺสคฺคา

ทกฺขินา ปาฏิกงฺขิตพฺพาติ ๑ เตนาน หุหตฺ หนตตี

อตฺตานนตตี ๑

เอวํ พาทิรปริมชฺชนมตฺเต จิตา ปุคฺคลา สุตฺธา นาม

น โหนตตี อพฺกนตฺรสฺสุทฺธิยาเอว ปน สุตฺธา โหนตตี ทสฺเสนโต

น พฺราหฺมโณติ ทฺตฺติยํ คาทมาห ๑

ตสฺสโต อิรียาปถสณฺจปนาทิสมฺปตฺติมตฺเตน พฺราหฺมโณ

น โหติ ๑ สมฺปตฺติอตฺโต หิ อิธ วณฺณสทฺโท ๑ อพฺกนตฺเร

ปน สีลาทิสมฺปตฺติยา พฺราหฺมโณ โหติ พาทิตปาโป

พฺราหฺมโณติ กตฺวา ๑

ตสฺมา ยสฺมี ปาปานิ ลามกานิ กมฺมานิ สํวิชฺชนตฺติ

เอกฺเสน โส กโณห นินฺนปฺคฺคโลติ สฺชมฺปติ เทวานมินฺท

ชานาหิ ๑ ตํ สุตฺวา สกโก กุหฺกภิกฺขุ ตชฺเชตฺวา ชมฺเม

วตฺตาหิตี โอวทิตฺวา สกฺกฺจฺจานเมว คโต ๑

วสภตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺจิตา ๑

ปรมคถที่ปนียา เถรคาถาสํวณณาย

ปจฺมวคฺควณณา นิฏฺจิตา ๑

๑. ย. การณเนว ๑

ทศิวคควณณา

มหาจุนทตฺเถรคาถาอาถรรพณ์

สุสุตฺตติ อายสฺมโต มหาจุนทตฺเถรสฺส คาคา ฯ กา
อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺโต วิปฺสฺสิตฺส ภควโต กาลเ กุมฺภการกุเล
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตฺ ปตฺโต กุมฺภการกมฺเมน ชีวนฺโต เอกทิวสํ
สตุถาริ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส เอกํ มตฺตिकाปตฺตํ สุวาภิสงฺขตํ
กตฺวา ภควโต อทาสี ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺสุเสสุ สฺสรนฺโต
อิมสฺมี พฺพุรฺรฺปาเท มคฺชรญฺเจ นาลกคามे รุปรฺสริยา
พฺุราหฺมณฺนิยา ปตฺโต สารีปฺตฺตฺเถรสฺส กนิญฺจภาตา หุตฺวา
นิพฺพตฺติ จุนฺโทติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส วยฺสปตฺโต
ธมฺมเสนาปตี อนฺนุพฺพชิตฺวา ตํ นิสฺสาย วิปฺสฺสนํ ปญฺจเปตฺวา
จฺมฺเณนฺโต วายมฺนฺโต น จิสฺเสว จพฺภิญฺโย อโหสิ ฯ เตน
วฺตุตฺติ อปทานे (๑)

นคเร หํสวติยา กุมฺภกาโร อโหสํ
อทุทสํ วิรัชํ พุทฺธํ โอมติณฺณมนาสวํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนินาตวณณา หน้า 558

สูกดี มตติกาปตดี พุทธเสฏฐสทาสนห
ปตดี ทตวา ภควโต อชฎฐส ตาทีโน ๑
ภเว นินพตตมาโนห โสณณถาเล ลภามห
ฐปิมเย จ โสวณณเถ ตฎฐิกเก จ มณิมเย ๑
ปาฎิยา (๑) ปริญญชามิ ปุณณกมมสสิทห ผล
ยสสาว ชนนานญจ (๒) อคคภูโต(๓) จ โหมห ๑
ยถาปี ภทเทเก เขตเต พิน อปปมปี โรปีดี
สมมาธารี ปเวจจนเต (๔) ผล โตเสติ กสสทห ๑
ตเถวิทห ปตตทาน พุทธเขตตมห โรปีดี
ปีติธารี(๕) ปวสสนเต ผล ม (๖) โตสยิสสตี ๑
ยาวตา เขตตา วิชชนตี สัมมาปี จ กณมาปี จ
พุทเธเขตตสโม นตติ สุขโท สพพปาณิน(๗) ๑
นโม เต ปุริสาชณณ นโม เต ปุริสุตตม
เอกปตดี ททิตวาน ปตโตมหิ อจล ปท ๑
เอกนวุเต อโต กปเป ย ปตตมทที ตทา
ทुकคตี นากิขานามิ ปตตทานสสิทห ผล ๑
กิลเสสา ฉาปีตา มยห ๑เป๑ กดี พุทเธสส สาสนณตี ๑

- # ๑. สยา. ปาฎิยา ๑ ๒. สยา. ยสสาว ชนนานญจ ๑
- # ๓. ย. ปตตภูโต ๑ ๔. สยา. สมมา ธารี ปวสสนเต ๑
- # ส. สมมาธารี ปเวจจนเต ๑ ๕. ปีติธารี (?) ๑
- # ๖. สยา. เม ๑ ๗. ย. สุขทานตถปาณิน ๑

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค มหัจฉนุทตเถรคาถาวณณา หน้า 559

ฉพภิกขโณ ปน หุตฺวา อตตนา ปฏิตทสมปตติยา

การณภูตํ ครุปนีสุสยํ วิเวกवासญจ กิตฺเตนุโต

สุสฺสุสา สุตวทฺธนี(๑) สุตํ ปญญา ยทฺธนี(๒)

ปญญา อตถํ ชานาติ ฌาโต อตฺโถ สุขาวโห ๑

เสเวถ ปนฺตานี(๓) เสนาสนานี

จเรยย ลโยชนวิปฺปโมกขํ

สเจ รตี นาธิจฺเจยย ตตฺถ

สงฺฆเม วเส รกฺขิตตฺโต สตีมาติ(๔)

คาถาทุยํ อภาสี ๑

ตตฺถ สุสฺสุสาติ โสตพฺพตฺตสฺส สพฺพสฺสสฺส โสตฺมุจฺฉา
ครุสนฺนิวาโสปี ๑ ทิฏฺฐธมฺมิกาภิเกทํ หิ อตถํ โสตฺมุจฺฉนฺนฺเตน (๕)

กฺลฺยาณมิตฺเต อุปสงฺกมิตฺวา วตฺตกรณฺน ปยิริปาสิตฺวา (๖) ยทา

เต ปยิริปาสนาย อาราทิตฺตฺตา กณฺจि อุปนีสิตฺตฺกามา โหนฺติ

อถ เน อุปนีสิตฺตฺวา อธิคตฺยา โสตฺมุจฺฉาย โอิหิตฺโตเตน

โสตพฺพํ โหตีติ ครุสนฺนิวาโสปี สุสฺสุสาเหตุตฺยา สุสฺสุสาติ

วฺจฺจติ ๑ สา ปนายํ สุสฺสุสา สจฺจปฏิจฺจสมฺปปาทาภิปฏิสฺสยฺยตฺตํ

สุตํ ตํสมฺกฺกิโน ปุคฺคสฺส วทฺธเตติ พฺรุเหตีติ สุตวทฺธนี

พาหุสจฺจการีติ อตฺโถ ๑

๑. สุยา. สุตวทฺธนี ๑ ๒. สุยา. วทฺธนี ๑ ๓. สී. ปนฺตานี ๑

๔. ขุ. เถร. ๒๖/๒๖๘/๒๕๐ ๑ ๕. สී. โสตฺมุจฺฉนฺนฺโต ๑

๖. สී. ปยิริปาสนนฺติ ๑

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวรรณนา หน้า 560

สุดํ ปญญา วฑฒนนติ ยํ ตํ สุตธโร สุตสนนิจโยติ
อิเชกจจสส พหุกํ สุตํ โหติ สุตตํ เคยยเวยยากรณนติ
จ เอวมาทีนา นเยน วุตตํ พาหุสจจํ ตํ อกุตลปฺปหาน-
กุตลาธคมนเหตุฏฺฐํ ปญญํ วฑฒเตตตี สุตํ ปญญา วฑฒนํ
วุตตญฺเหหํ ภควตา

สุตาวุโ โข ภิกขเว อริยสาวโก อกุตลํ ปชหติ
กุตลํ ภเวติ สาวชฺชํ ปชหติ อนวชฺชํ ภเวติ สฺพุทฺธํ
อตุตฺตานํ ปรีหเรตตี ๑

ปญญา อตุถํ ชานาตีติ พหุสฺสุโต สุตมยญาณ จิโต
ตํ ปฏฺฐิตํ ปฏฺฐิพชฺชนโต สุตานุสारेณ อตุตฺตูปริกฺขาย ฐมฺม-
นิชฺฌาเนน ภวานาย จ โลกียโลกุตฺตรเกทํ ทิฏฺฐฐมฺมาทีวีกาคํ
ทุกฺขาทีวีกาณญจ อตุถํ ยถาภูตํ ปชานาติ จ ปฏฺฐิวิชฺฌติ จ
เตนาห ภควา

สุตสฺส ยถาปรียตฺตสฺส อตุตฺตมญฺญาณ ฐมฺมมญฺญาณ
ฐมฺมานุฐมฺมปฏฺฐิปนุโน โหตตีติ ๑

ธตฺตานํ ฐมฺมานํ อตุถํ อูปริกฺขติ อตุถํ อูปริกฺขโต ฐมฺมา
นิชฺฌานํ ขมนนติ ฐมฺมนิชฺฌานกฺขนุตฺติยา สติ จนฺโท ชายติ จนฺทชาโต
อุสฺสหติ อุสฺสหิตฺวา ตฺสเลติ ตฺสยิตฺวา ปทหติ ปทิตตฺโต สมานโน กาเยน
เจว ปรมสจจํ สจฺจนิกรโธติ ปญญาณ จ นํ อติวิชฺฌ ปสฺสตีติ จ ๑

*เล่มที่ 25 ทุตยวคเค มหัจจนุตถเธรคาถาวณณนา หน้า 561

ฉาโต อตุโถ สุขาวโหติ ยถาวตุโต ทิฏฐธมมิกาทิอตุโถ
เจว ทุกขาทิอตุโถ จ ยถาวโต (๑) ฉาโต อธิคโต โลกีย-
โลกุตตรเกทํ สุขํ อวหติ นิปฺพาเทตีติ อตุโถ ฯ

จิตาย (๒) ภวานาปญญา สุตมตฺเตเนว น สิชฺฌตีติ ตสฺสา
ปฏฺฐิชนวธี ทสฺเสนฺโต เสเวถ ฯเปฯ วิปฺปโมกฺขนฺติ
อาห ฯ

ตตฺถ เสเวถ ปนฺตานิ เสนาสนานีติ กายวิเวกมาห ฯ เตน
ลํโชนปฺปหานสฺส จ วกฺขมานตฺตา วิเวการทสฺเสว วิเวก-
วาโสติ ลีลลํวราทโย อธิ อวฺตุตฺตสิทฺธา เวทิตพฺพา ฯ

จเรยฺย ลํโชนวิปฺปโมกฺขนฺติ ยถา ลํโชนเหหิ จิตฺติ
วิปฺปมฺจจติ ตถา วิปฺสฺสนากาวนํ มกฺกภาวนญจ จเรยฺย
ปฏฺฐิชนเชยฺยาติ อตุโถ ฯ

สเจ รตี นาธิจฺเจยฺย ตตฺถาติ เตสุ ปนฺตเสนาสเนสุ
ยถาลทฺเชสุ อธิกฺสตรมฺเมสุ จ รตี ปุพฺเพนาปริ วิเสสสฺส
อลากโต อภิรตี น ทเภยฺย สงฺฆเ ภิกฺขุสมฺมุเห รกฺขิตฺตุโต
กมฺมฏฺฐานปริคณฺหนโต (๓) รกฺขิตฺตจิตฺโต ฉสุ ทฺวาเรสุ สติอารกฺขา
อุปฺภูจฺปนเนน สติมา วเสยฺย วิหเรยฺย เอวํ วิหรนฺตสฺส จ อปี
นาม ลํโชนวิปฺปโมกฺโข ภเวยฺยาติ อธิปฺปาโย ฯ

มหัจจนุตถเธรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ลี. ยถาวโต ฯ ๒. ลี. ย. ฐตาย ฯ ๓. ลี. ย. กมฺมฏฺฐานปริพฺพุตฺโต ฯ

โชติทาสตฺเถรคาถาวณณา

เย โข เตติ อายสุมโต โชติทาสตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุทฺเตสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปฺจินฺนโต สิจิสฺส ภควโต กาเถ กุลเคเห
นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตฺติ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถาริ ปิณฺฑาย
คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสฺนฺนจิตฺโต กาสุมาริกผลํ อทาสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ ตฺสฺรฺนโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธูปาทะ ปาทิยตฺถชนปเท (๑) วิภวสฺมปฺนฺนสฺส พฺรหฺมณฺสฺส
ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพุตฺติ โชติทาโสติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส
วิญฺญุตฺติ ปตฺวา ฆรฺมวสฺนโต(๒) เอกทิวสํ มหากสฺสปตฺเถริ อตฺตโน
คามะ ปิณฺฑาย จรฺนตํ ทิสฺวา ปสฺนฺนจิตฺโต โภเชตฺวา เถรสฺส
สนฺติเก ฆมฺมํ สุตฺวา อตฺตโน คามสฺมีเป ปพฺพเต มหฺนตฺติ
วิหาริ กาทฺเตตฺวา เถริ ตตฺถ วาเสตฺวา จตฺถิ ปจฺจเยหิ
อุปฺกฺขหนฺโต เถรสฺส ฆมฺมเทสฺนายน ปฏฺฐิตทฺธสฺสเวโค ปพฺพชิตฺวา
วิปฺสฺสณาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิสฺเสว ฉพฺภิณฺโณ อโหสิ
เตน วุตฺตํ อปทานะ (๓)

กณฺโถว โชตนตฺติ นิสินฺนํ ปพฺพตฺนตฺเร

อทุทสฺส วิรจฺจํ พุทฺธํ โลกเชฏฺฐํ นราสกํ ฯ

๑. สී. ยู. ปานียถฺชนปเท ฯ ๒. สී. ยู. ฆรฺววาสํ วสฺนโต ฯ

๓. พุ. อ. ๓๓/๕๓/๑๔๔ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค โชติทาสตุเถรคาถาวณณา หน้า 563

ปสนุนจิตโต สุมโน สิริเร กตวาน อณชลี
กาสุมาริกมาทาย พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสหิ ฯ
เอกตีเส อิตโต กปุเป ยิ ผลิ อททิตทา
ทุกคตี นาทิขานามิ ผลทานสฺสทิตฺ ผลิ ฯ
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนุนติ ฯ

ฉพภิกฺขโวย ปน หุตฺวา ติณิ ปิฏฺฏกานิ อุกฺกเหตุวา วิเสสโต
วินยปิฏฺเฏ สุกฺกสลาวั ปตฺวา ทสวสฺสสิโก ปริสุปฺภูจาทโก จ
หุตฺวา พหุหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ ภกฺวณฺตํ วนฺทิตฺตู สวตฺถิ กจฺฉนฺโต
อนฺตรามคฺเค อทฺธานปริสฺสมวิโนทนฺตฺถิ ติตฺถิยานํ อารามํ
ปวิสิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน เอกิ ปณฺจตปํ ตปนฺตํ พุราหฺมณํ
ทิสฺวา กิ พุราหฺมณ อณฺณสฺมี ตปนีเย อณฺณํ ตปตีติ
อาห ฯ

ตํ สุตฺวา พุราหฺมโณ กุปีโต โภ มุณฺฑก กิ อณฺณํ
ตปนียนฺติ อาห ฯ เถโร ตสฺส

โกโป (๑) จ อิสฺสา ปฺรเหจนา จ
มาโน จ สารมฺภมโท ปมาโท
ตณฺหา อวิชฺชา ภวสฺงคฺติ จ
เต ตปฺปนียาน หิ (๒) รูปฺกฺขนฺ โชติ

คาถาย ฌมฺมํ เทเสสิ ฯ

๑. สี. ย. โกโร ฯ ๒. ย. ตปนียา หิ น ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวรรณนา หน้า 564

ตํ สุตฺวา โส พุราหุมนโณ ตสฺมี ติตฺถิยารามे สพุเพ
อณฺณติตฺถิยา จ เกรสุส สนนฺติเก ปพฺพชฺชิสฺสุ ฯ เถโร เตหิ
สทฺฐี สวตฺถึ คณฺตุวา ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา กติปาหํ ตตฺถ
วสิตฺวา อตฺตโน ชาตฺถิมิเยว คโต ทสฺสนตฺถํ อูปคเตสฺสุ ฉาตเกสฺสุ
นानาลทฺฐิเก ยลฺลยสฺสุทฺฐิเก โอวทฺนโต

เย โข เต เวจฺมิตฺสเสน (๑) นานตฺเตน (๒) จ กมฺมุนา
มนุสฺเส อปรนฺธนฺติ พฺรสุปกฺกมา ชนา
เตปี ตตฺถเวว กิรณฺติ น หิ กมฺมํ ปนฺสฺสตี ฯ
ยํ กโรติ นโร กมฺมํ กลฺยาณํ ยถิ ปาปํ
ตสฺส ตสฺเสว ทายาโท ยํ ยํ กมฺมํ ปกฺกพฺพตีติ(๓)

กาถาทุຍ် อภาสิ ฯ

ตตฺถ ยถิ อนิยฺมทฺเทโส ฯ เตติ อนิยฺมโต เอว
ปฏฺินิทฺเทโส ฯ ปททฺวยสฺสาปี ชนาติ อิมินา สมฺพนฺโร ฯ
โขติ นิปาตมคฺตํ ฯ

เวจฺมิตฺสเสนาคิ วรรตฺตขณฺฑาทินา สีสาทิสฺสุ เวจฺทานเนน ฯ
เวจฺมิตฺสเสนาคิปี (๔) ปาลิ โสเอวตฺถโธ ฯ

นานตฺเตน จ กมฺมุนาติ หนนฆาตฺนหตฺถปาทาติจฺเจทเนน
ขุทฺทกเสพทานาทินา (๕) จ นานาวิเชน ปฺรुปฆาตกมฺเมเนน ฯ

- # ๑. สฺยา. เวจฺมิตฺสเสน ฯ สี. เวจฺมิตฺสเสน ฯ ย. เวจฺมิตฺสเสน ฯ
- # ๒. สฺยา. นานตฺเถน ฯ ๓. ขุ. เกร. ๒๖/๒๖๕/๒๕๐ ฯ
- # ๔. สี. เวจฺมิตฺสเสนาคิปี ฯ ๕. สี. ขุทฺทกภาเว เวจฺนาทินา ฯ
- # ย. ขุทฺทกเวลาทานาทินา ฯ

*เล่มที่ 25 พุทธยวคเค โชติทาสตเถรคาถาวณณนา หน้า 565

มนุสเสติ นิตฺสสนมตฺตํ ตสฺมา เย เกจิ สตฺเตติ

อธิปฺปาโย ฯ

อุปรุณฺชนฺตฺติ วิพาเชนฺติ ฯ

ผรุสฺสปกฺกมาติ ทารุณปโยคา กุรฺรกกมฺมนฺตาติ อตุโถ ฯ

ชนาติ สตฺตา ฯ

เตปี ตตฺเถว กิรฺนฺตฺติ เต วุตฺตปฺปการา ปุคฺคลา ยาหิ

กมฺมการณานิ (๑) อณฺเณ พาริสุ ฯ ตตฺเถว ตาสฺเยว การณาสฺ

สยมฺปิ กิรฺนฺติ ปกฺขิปียนฺติ ตถารูเปยฺว ทุกฺขํ อนฺนกวณฺตฺติ

อตุโถ ฯ ตเถว กิรฺนฺตฺติ จ ปาโจ ยถา สยํ อณฺเณสํ ทุกฺขํ

อกํสุ ตเถว อณฺเณหิ กรียนฺติ ทุกฺขํ ปาปิยนฺตฺติ อตุโถ

กสฺมา น หิ กมฺมํ ปนฺสฺสตี กมฺมํ หิ เอกนฺตํ (๒) อุปฺจิตฺ

วิปากํ อทฺตฺวา น วิคฺจฺจติ อวเสสฺปจฺจยสมฺวาเย วิปฺจฺจเตวาติ

อธิปฺปาโย ฯ

อิทานิ น หิ กมฺมํ ปนฺสฺสตีตี สจฺเขปโต วุตฺตมตฺถํ

วิกฺขิตฺตฺวา สตฺตานํ กมฺมสฺสกตฺตํ วิภาเวตฺถุ ยํ กโรตีตี

คากํ อภาสี ฯ

ตสฺสตุโถ ยํ กมฺมํ กถฺยาณํ กุสฺลํ ยถิ วา ปาปกํ

อกุสฺลํ สตฺโต กโรตี กโรนฺโต จ ตตฺถ ยํ กมฺมํ ยถา

ผลทานสมตฺถํ โหตี ตถา ปกฺกพฺพติ อุปฺจิโนตี ฯ

ตสฺส ตสฺเสว ทายาโทตี ตสฺส ตสฺเสว กมฺมผลสฺส

๑. สී. ยู. ยานิ กมฺมการณานิ กโรนฺตา ฯ ๒. สී. เอกนฺตํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 566

คณฺหนโต เตน เตน กมฺเมน ทาทพฺพวิปากสฺส ภาคี โหตีติ

อตฺโต ๑ เตนาน ภาควา กมฺมสฺสกา มาณว สตฺตนา กมฺม-

ทายาทาตีอาทึ ๑ อีมา คาถา สฺตฺวา เถรสฺส ฌาตกา

กมฺมสฺสกาตํ ปติฏฺฐหีสฺสูติ ๑

โซติทาสตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

เหรณฺณกานิตฺเถรคาถาวณณนา

อจฺจนฺติ อโหฺรตฺตาคิ อายสฺมโต เหรณฺณกานิตฺเถรสฺส

คาถา ๑ กา อุปฺปตฺติ

อํ กิร ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กาล ํ สวตึนฺนเร กุลเกเห

นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺณตํ ปตฺโต ปเรสํ ภตฺโก หุตฺวา ชีวนฺโต (๑)

เอกทิวสํ สุชาตสฺส นาม สตฺถุสฺสาวกสฺส ปัสฺสุงฺกํ ปรีเยสนฺตสฺส

อุปฺทตฺตสฺส ปรีจฺจชิ ๑

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน ตาวตีเสสฺส นิพฺพตฺติตฺวา

อปราปริ เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธุปฺปาเท

โกสฺสรณฺโถ ความโกชกสฺส (๒) โจรโวสากสฺส (๓) ปตฺโต หุตฺวา

นิพฺพตฺติ เหรณฺณกานิตฺสฺส นามํ อโหสิ ๑ โส วยฺปตฺโต

ปีตุ อจฺเจน รมณฺา ตสฺมีเยว ความโกชกญฺาเน จปีโต

เชตวนปฏิกุคฺคเห พุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา ปฏฺิลทฺชสฺสทฺโร อตฺตโน

๑. สี. ยฺ. วิจฺรนฺโต ๑ ๒. ยฺ. โภชกสฺส ๑ ๓. สี. โจรฆาตกสฺส ๑

*เล่มที่ 25 ทุตยวคเค เทรณกานิตุเถรคาถาฉนณา หน้า 567

กนิกุสสุส ตั จานนตรี ทาเปตวา รานัน อานุจิตวา
ปพพชิตวา วิปัสสนั ปกุสเปตวา น จิรสเสว อรหตต
ปาปณิ ฯ เตน วุตตติ อปทาน (๑)

ปทุมุตตรภควโต	สุชาโต นาม สาวโก
ปัสสูกถั กเวสนโต	สงการเร จรเต (๒) ตทา(๓) ฯ
นกระ หัศวติยา	ปเรถั ภตโก อหิ
อุปทุมุตตสั ทตวาน	สิรสา อภิวาทยี่ ฯ
เตน กมเมเน สุกเตน	เจตนาปณิธิหิ จ
ชหิตวา มานูถั เทหิ	ตาวตีสมคจจหิ ฯ
เตตตีสทกขตตุ เทวินโท	เทวรชชมการยี่
สตุตสตุตติกขตตุจ	จกกวตติ อโอสหิ ฯ
ปเทสรชชั วิปถั	กณนาโต อสงจยิ
อุปทุมุตตสทาเนน	โมทามิ อกุโตภโย ฯ
อิจจมาโน จหิ อชช	สทานนั สปพพตติ
โชมุตตเสหิ ฉาเทยยิ	อทุมุตตสสสิหิ ผลั ฯ
สตุตสสสิโต กปเป	ยิ ทานมทหิ ตทา
ทुकคตี นากิขานามิ	อทุมุตตสสสิหิ ผลั ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยหิ ฯเปฯ	กตติ พุทฐสสุส สาสนนุติ ฯ

อรหตต ปน ปตวา อตุตโน กนิกุสกาตริ ตโต กมมโต

๑. พุ. อุ. ๓๓/๘๕/๑๒๙ ฯ ๒. สยยา. รติยา ฯ ๓. ย. สทา ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 568

นิวตเตตูกาโม ตสมีเยว กมเม อภิรตํ ทิสฺวา ตํ โจเทนุโต
อจฺจนฺติ อโหฺรตฺตา ชีวิตํ อุปรุชฺฌติ
อายุ ชียติ มจฺจํ กุณฺนทีนํ โอทกํ ฯ
อด ปาปานิ กมฺมานิ กรํ พาโล น พุชฺฌติ
ปจฺจาสฺส กฏฺกํ โหติ วิปาโก หิสฺส ปาปโกติ(๑)

กาถาทวยํ อภาสี ฯ

ตตฺถ อจฺจนฺตีติ อติกมฺนฺติ ลหุํ ลหุํ อปจฺจนฺตีติ
อตุโล ฯ

อโหฺรตฺตาติ รตฺตินุทิวา ฯ

ชีวิตํ อุปรุชฺฌตีติ ชีวิตินุทริยํ จ ขณิกนิโรธวเสน
นิรุชฺฌติ ฯ วุตฺตํ หิ ขณฺเ ขณฺเ ตวํ ภิกฺขุ ชายสี จ ชียฺยสี จ
มียฺยสี จ จวสี จ อุปฺปชฺชสี จาติ ฯ (๒)

อายุ ชียติ มจฺจํ มริตพฺพสภาวตฺตา มจฺจาติ
ลทฺธนามานํ อิมสํ สตฺตานํ อายุ โย จิริ ชีวติ
โส วสฺสสตี อปฺปํ วา ภียฺโยติ เอวํ ปริจฺฉินฺนกาลปรมายู
ชียติ ขยํ จ สมฺภทํ จ คจฺจนฺติ ยถา ก็ กุณฺนทีนํ

โอทกํ ยถา นาม กุณฺนทีนํ ปพฺพเตยฺยานํ ขุทฺทกนทีนํ อุทกํ (๓)

จิริ น ติฏฺฐติ ลหฺตรํ ชียติ อากตฺมตฺตํเยว วิคจฺจนฺติ เอวํ
สตฺตานํ อายุ ลหฺตรํ ชียติ ขยํ คจฺจนฺติ ฯ เอตฺถ จ อุทกเมว

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๓๐/๒๕๑ ฯ ๒. สී. จาติ อาที ฯ

๓. สී. ยู. ปพฺพเตยฺยํ อุทกํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค เทรณกานิตุเถรคาถาวณณา หน้า 569

โธทกนติ วุตตัม ยถา มโนเยว มานสนติ ฯ

อถ ปาปานี กมฺมานิ กรํ พาโล น พุชฺชตีติ เอวํ
สํสาเร อนิจฺเจปิ สมานเน พาโล โลกวเสน วา โภชวเสน
วา ปาปานี กมฺมานิ กโรติ กโรนุโตปิ น พุชฺชติ ปาปํ
กโรนุโต จ ปาปํ กโรมีติ อพฺชณโก นาม นตฺถิ อิมสฺส
กมฺมสฺส เอวรูปํ ทุกฺโข วิปาโกติ ปน อชานนโต น
พุชฺชตีติ วุตตัม ฯ

ปจฺจาสฺส กญฺจํ โหตีติ ยถิปี ปาปสฺส กมฺมสฺส
อายุหนกฺขณเ อิมสฺส กมฺมสฺส เอวรูปํ วิปาโกติ น พุชฺชติ
ตโต ปจฺจา ปน นิริยาทีสุ นิพฺพตฺตสฺส อสฺส พาลสฺส กญฺจํ
อนิฏฺฐํ ทุกฺขเมว โหติ ฯ

วิปาโก หิสฺส ปาปโก ยสฺมา อสฺส ปาปกมฺมสฺส นาม
วิปาโก ปาปโก นิหีนโน อนิฏฺฐโธเอวาติ ฯ อิมํ ปน โธวาทำ
สุตฺวา เทรสฺส กนิฏฺฐภาตา ราชานํ อาปฺจฺจิตฺวา ปพฺพชิตฺวา
น จิริสฺเสว สทคฺถํ นิปฺผาเทสิ ฯ

เทรณกานิตุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

โสมมิตตตุเถรคาถาวณณา

ปริตต์ ทารุนฺโต อายสฺมโต โสมมิตตตุเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมฺพุทฺเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺนโต สิจิสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตฺติ ปตฺโต พุทฺธกุณฺเณ สุตฺวา ปสนฺนมานโส
เอกทิวสํ กีสฺสกรุกฺโข ปุปฺพิตฺติ ทิสฺวา ปุปฺพานิ คเหตุวา สตุถาริ
อุทฺทิสฺส อากาเส จิปีตฺวา ปุเชสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พุทฺธูปฺปาเท พาราณสีโย พฺราหฺมณกุลे นิพฺพตฺติตฺวา
โสมมิตฺโตติ ลทฺธนาโม ตินฺณํ เวทานํ ปารกฺข หุตฺวา วิมเลน
นาม เถเรน กตปริจยตฺตา อภินฺนํ ตสฺส สนฺตํ คจฺฉนฺโต
ธมฺมํ สุตฺวา สาสเน ลทฺธปสาโท ปพฺพชิตฺวา ลทฺธูปสมฺปโท
วตฺตปฏฺิวตฺติ ปุเรนฺโต วิจฺรติ ฯ

วิมลคฺเคโร ปน กุสิโต มิตฺทพฺพุโล รตฺตินฺทิว
วิตินาเมติ ฯ โสมมิตฺโต กุสิตํ นาม นิสฺสาย โโก กุโณติ
ตํ ปทาย มหากสฺสปตฺเถริ อุปสงฺกมิตฺวา ตสฺส โอวาเท
จตุวา วิปฺสสนํ ปฏฺฐเปตฺวา น จิสฺเสว อรหฺตเต
ปตฺติจฺจาสิ เตน วุตฺติ อปทานे (๑)

๑. ขุ. อ. ๓๓/๘๔/๑๒๘ ฯ

*เล่มที่ 25 พุทธยวคเค โสมนิตตตุเถรคาถาวณณนา หน้า 571

กีสูกั ปุปผิตั ทิสวา	ปกคเหตุวาน อณชลี
พุทฐเสฏฐัง สริตวาน	อากาเส อภิปุชयी ฯ
เดณ กมฺเมน สุกเตณ	เจตนาปณิธิหิ จ
ชหิตวา มานุสั เทหิ	ตาวตีสมคจฺจหิ ฯ
เอกตีเส อีโต กปะเป	ยั กมฺมมกริ ตทา
ทุกคตี นากิขานามิ	พุทฐปุชಾಯิทั ผลั ฯ
สวาคตั วต เม อาสิ มม	พุทฐสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา	กตฺ พุทฐสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิมลตุเถริ โอวาเทณ ตชฺเชนโต

ปริตฺตํ ทารุมารุชฺห	ยถา สีเท มหณฺณเว
เอวํ กุสึตมากมฺม	สาธุชวีปี สีทติ
ตสฺมา ตํ ปริวชฺเชยฺย	กุสึตํ หีนวีริยิ ฯ
วิวิตฺเตหิ อริเยหิ	ปหิตตุเตหิ ฉายิหิ
นิจฺจํ อารทฺฐวีริเยหิ	ปณฺฑิตฺเตหิ สหาวเสติ(๑)

คาถาทวยั อภาสิ ฯ

ตตฺถ ปริตฺตํ ทารุมารุชฺห ยถา สีเท มหณฺณเวติ เปสโลปี
 กุลปฺตฺโต กุสึตํ อลสฺปุกคัลลํ นิสฺสาย สีทติ สัสาเร ปตฺติ
 น ตสฺส ปาริ นิพฺพานํ กจฺจติ ฯ ยสฺมา เอตเทวํ ตสฺมา
 ตํ อธิกุสฺสธมฺมวเสน (๒) สีสั อนฺุชฺยิปิตฺวา กุจฺจติ สีนฺโต กุสึตํ
 วิริยารมฺภาวโต หีนวีริยิ ปุกคัลลํ สพฺพธา วชฺเชยฺย น ตสฺส
 # ๑. พุ. เถร. ๒๖/๒๓๑/๒๕๑ ฯ ๒. สี. อกุสฺสธมฺมวเสน ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตฉนวนณา หน้า 572

ทิกุฉานุกคตี อาปชเชยยาติ อตุโถ ฯ

เอว ปุคคลาธิกุกฉานาย คากาย โกสชเช อาทินว
ทสเสตวา อิทานิ วิริยารมูเก อานิสเส ทสเสตตุ วิวิตเตหิตี
อาทิ วุตตุ ฯ

ตสสตุโถ เย ปน กายวิเวกสมภเวน วิวิตตา ตโต เอว
กิลเสหิ อารกตุตา อริยา นิพพานัน ปติเปสิตตตตาย ปहितตุตา
อารมมณฺณปนฺนิชฺฌานวเสน ลกฺขณฺณปนฺนิชฺฌานวเสน จ ฉายิน
สพฺพกาลัน ปคฺคหิตวิริยตาย อารทฺฐวิริยา โลกียโลกุตฺตรเกทาย
ปญฺญา ยสมนฺนาคตตตตา ปณฺฑิตา เตหิเยว สห อาวเสยฺย
สทตฺถัน นิปฺพาทตฺถกาโม สวเสยฺยยาติ ฯ

ตํ สุตฺวา วิมลตฺถโร สํวิคฺคมานโส วิปสฺสนัน ปกฺกสเปตฺวา
สทตฺถัน อาราเชสิ ฯ สฺวามตฺถโถ ปฺรโต อากมิสฺสตี ฯ

โสมมิตตตฺถเถรคาถาฉนวนณา นิฏฺฐิตา ฯ

สพพมิตตตเถรคาถาวรรณนา

ชโน ชนสมิ สมพทุโชติ อายสมโต สพพมิตตตเถรส
คาถา ๑ กา อุปปตติ

อยมปี ปุริมพุทธเสถ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปุลลณานิ อุปจินนโต อิต ทวานวเต กปเป ติสสสส ภกวโต
กาเล เนสาทกุลเ นิพพตติตวา วนจารโก (๑) หุตวา วเน
มิเก วชิตวา มัง ขาทนโต ชีวติ ๑

อถสส ภควา อนุคคณหนตถั วสนภูจันสมิเป ตินิ
ปทเจตยานิ ทสเสตวา ปกคามิ ๑ โส อตติกาเล สมมาสมพุทธเส
กตปริจยตตา จกกตทานิ (๒) ทิสวา ปสนนมานโส โกรณพปุเพหิ
ปุช กตวา เตน ปุลลณกมเมเน ตาวตีสภวเน นิพพตติตวา
อปราปรี สุกตีสุเยว สัสนนโต อิมสมิ พุทธูปปาเท สาวตถินนเร
พุราหุณนกุลเ นิพพตติ สพพมิตโตตติสส นาม อโหสิ ๑ โส
วิญญุตติ ปตโต เขตวณปฏิคคหเน พุทธธานุภาว ทิสวา
ปฏิลทุชสทุโช ปพพชิตวา กมมภูจัน คเหตุวา อรณเ
วิหรนโต วสสิ อุปกนตวา วุจจวสโส ภควนต วนทิตู สาวตถิ
พทุ อททส ๑ มาตา ปนสส มิตี ปาส์ อุปปวิญจาปี
ปุตตตีเนเนน ทูริ น คจจติ มรณภเยน ปาสสมิปมปี น
๑. สี่. ยู. วนจรโก ๑ ๒. สี่. จกกรตทานิ ๑

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 574

อุปคจจติ มิคโปตโก จ ธิโต อีโต จิต จ ปริวตุเตนุโต
กรณั วิตปติ ตั ทิสวา เถโร อโห สตุตตัน เสนหเหตุกั
ทุกขนุติ คจจนุโต ตโต ปริ สมพหุเล โจเร เอกั ปริสั
ชีวกาคั คเหตุวา ปลาลเวณียา สรริ (๑) เวเจตุวา ฆาเปนเต
ตลจ มหาวิรว [๒] วิรวนุตั ทิสวา ตทุกัย นิสสาย สลขชาติสัเวโค
เตสั โจรณั สุนนุตตันเยว

ชโน ชนสมั สมพทุโร (๓) ชนเมวสุสิโต ชโน
ชโน ชเนน เหจียติ เหเจติ จ ชโน ชนั ๑
โก ธิ ตสส ชเนนตุโก ชเนน ชนิตน วา
ชนั โอหาย คจจัน ตั (๔) เหจียตุวา พุ ชนนุติ(๕)

กาถาทุัย อภาสิ ๑

ตตุถ ชโนติ อนุชพาลชโน ๑ ชนสมินุติ อญเเว ชเน ๑ (๖)

สมพทุโรติ ตณหาพนุชเนน พทุโร ๑ อัย เม ปุตุโต

มาตาคีอาทินา ปฎิพทุโร ๑

อยเมว วา ปาโจ อิเม มั โปเสนติ อหั อิเม

นิสสาย ชีวามิติ ปฎิพทุโรจิตโตติ อตุโก ๑

ชนเมวสุสิโต ชโนติ อัย เม ปุตุโต ชิตาคี อาทินา

อญเเว ชนั อญเเว ชโน อสุสิโต ตณหาย อลลัน

๑. สี่. สกกลสรริ ๑ ๒. ม. เอตถนุตเร วิรวนุตุนุติ ทิสสติ ๑

๓. สุธา. สมพทุโร ๑ ๔. สุธา. คจเจย ๑

๕. พุ. เถร. ๒๖/๒๗๒/๒๕๑ ๑ ๖. สี่. ยุ. อญเเวน ชเนน ๑

*เล่มที่ 25 ทุตยวคเค สพพมิตตตเถรคาถาวณณา หน้า 575

ปรุกคยห จิตโต ฯ

ชโน ชเนน เหจยติ เหเจติ จ ชโน ชนนติ กम्मสฺสกตาย
ยถากุตาวโพทสฺส จ (๑) อภาวโต อชฺณเปกฺขณํ อคฺคฺวา โลกฺวเสน
ยถา ชโน ชนํ อสฺสิตโต เอวํ โทสวเสน ชโน ชเนน เหจยติ
วิพารยติ ฯ ตยิทํ มยฺหํว อฺปริเหจนผลวเสน ปริปตีสฺสตีติ
อชานนฺโต เหเจติ จ ชโน ชนํ ฯ

โก หิ ตสฺส ชเนนตฺถิตติ ตสฺส อณฺณชนสฺส อณฺเณน
ชเนน ตณฺหาเวเสน อสฺสิตเตน โทสวเสน เหจิตเตน วา โโก
อคฺคฺโถ ฯ

ชเนน ชนิตเตน วาติ มาตาปิตา หุตฺวา เตน อณฺเณน
ชเนน ชนิตเตน วา โโก อคฺคฺโถ ฯ

ชนํ โอิหายคจฺฉํ ตํ เหจยิตฺวา พหุํ ชนนติ ยสฺมา
สํสारे จรโต ชนสฺส อยเมวานุรูปา (๒) ปฏฺิปปตฺติ ตสฺมา ตํ
ชนํ ตสฺส จ พาริกกา ยา สฺวา ตณฺหา จ โย จ โส
โทโสเอว พหุํ ชนํ พารยิตฺวา จิตโต ตณฺจ โอิหาย สพฺพโส
ปหาย ปริจฺจชิตฺวา คจฺฉํ เตหิ (๓) อนฺุปรทฺทตฺ จานํ คจฺฉเยยฺย
ปาปุณฺเณยฺยนฺติ อคฺคฺโถ ฯ

เอวํ ปน วคฺวา เถโร ตาวเทว วิปสฺสนํ อฺสฺสูกฺกาเปตฺวา
๑. สฺวี. ยถากุตเถตภาวโต โพทสฺส จ ฯ ๒. สฺวี. อยเมว เอวรูปา ฯ
๓. อยเมวรูปา ฯ ๓. ๓. คจฺฉ เตหิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิပါတพรรณนา หน้า 576

อรหตตมปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

วนกมฺมิโก ปฺเร อาสี ปิตฺตมาตฺตมเตนหิ(๒)

ปฺสุมารเณ (๓) ชีวามิ กุสฺลํ เม น วิชฺชติ ฯ

มม อาสยสามนฺตา ติสฺโส โลกคฺคณายโก

ปทานิ ตีณิ ทสฺเสติ อนุกมฺปาย จกฺขุมา ฯ

อกฺกนฺเต จ ปเท ทิสฺวา ติสฺสนามสฺส สตฺถุโน

หฺนฺนุจ หฺนฺนุเจณ จิตฺเตน ปเท จิตฺตํ ปสาทยี ฯ

โกรณํทํ ปุปฺพิตฺติ ทิสฺวา ปาทปํ ฅรณฺธิรฺหํ

สโกสฺกํ (๔) กเหตุวาน ปทเสฏฺฐมปฺชयी ฯ

เตน กมฺเมณ สุกเตน เจตนาปณฺธิธีหิ จ

ชหิตฺวา มานุสฺสํ เทหิ ตาวตีสฺมกจฺจนหิ ฯ

ยํยํ โยนฺนุปฺปชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มานุสฺสํ

โกรณํทกฺกวิ โหมิ(๕) สฺสฺปฺภาโส ภวามหิ ฯ

เทวนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกรี ตทา

ทฺคฺคตฺตี นากิขานามิ ปทปฺชชายิทํ ผลํ ฯ

กิลลสา ฅมาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

เต ปน โจรา เถรสฺส สนฺติเก ฅมฺมํ สฺสฺตฺวา สํเวคชาตา

ปพฺพชิตฺวา ฅมฺมานุฅมฺมํ ปฏฺธิปชฺชิสฺสูติ ฯ

สพฺพมิตฺตตฺตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๓/๑๕/๓๑ ฯ ๒. สฺยา. ปิตฺตเปตามเหนหิ ฯ

๓. สฺ. ยฺ. ปรรฺุหิเรณ ฯ ๔. สฺยา. สโกฏฺฐิกํ ฯ สฺ. ยฺ. สโกฏฺฐิกํ ฯ

๕. สฺยา. โกรณํทอณฺณโกเยว ฯ

มหากาลตฺเถรคาถาวณณา

กาฬี อิตฺถิตฺติ อายสฺมโต มหากาลตฺเถรสฺส คาถา ฯ

กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุทฺเตสฺส ตตฺถ ตตฺถ ภเว ปุณฺณานิ อุปฺจินฺนโต
อิโต เอกนวุเต กปฺเป กุลเคเห นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตฺ ปตฺโต
เคนจิเทว กรณฺเณน อรณฺณํ คโต ตตฺถ อณฺตรสฺส รุกฺขสฺส (๑)
สาขาย โอลมฺพมานํ ปัสฺสูกฺฉีวํ ทิสฺวา อริยทฺชโช โอลมฺพตฺติ
ปสนฺนจิตฺโต กิงฺกณฺิปปฺพานิ(๒) คเหตุวา ปัสฺสูกฺฉํ ปุเชสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมเน เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธูปาเท เสตพฺยนคเร สตฺถวาหฺกุเล นิพฺพุตฺติตฺวา
มหากาโลติ ลทฺธนาโม วิญฺญุตฺ ปตฺวา ฆราวาสํ วสนฺโต
ปญฺจหิ สกฺกฺสเทหิ ภณฺฑํ คเหตุวา วาณิขฺชวเสน สาวตฺถิ
คโต เอกมฺนุตํ สกฺกฺสตฺถํ (๓) นิเวเสตฺวา อทฺธานปฺริสฺสมํ วิโนเทตฺวา
อตุตฺโน ปฺริสาย สทฺธิํ นิสินฺโน สายณฺุหสมยฺ คณฺุชมาลาทิหฺตฺเถ
อุปาสเก เขตฺวานํ คจฺจนฺเต ทิสฺวา สยมฺปิ เตหิ สทฺธิํ วิหารํ
คณฺุตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ฐมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺชสทฺชโช ปพฺพชิตฺวา
โสสานิกงฺคํ อธิกฺุชาย สฺสาเน วสตี ฯ

อเถกทิวสํ กาฬี นาม เอกา อิตฺถิ นวทาหิกาเถรสฺส
กมฺมกฺุชานตฺถาย (๔) อจิรมตฺสรีริ อุกฺโก สตฺถิ (๕) กิณฺุทิตฺวา (๖) อุกฺโก จ
๑. สฺ. รุกฺขมฺลสฺส ฯ ๒. ยฺ. กณฺุการ... ฯ ๓. สฺ. ยฺ. สกฺกฺสตฺถํ ฯ
๔. สฺ. กมฺมกฺุชานตฺถา ฯ ๕. สฺ. หตฺเถ ฯ ๖. สฺ. ยฺ. กิณฺุทิตฺวา ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 578

พาหุ ภินุทิตวา (๑) สีลณจ ทธิตาลกั (๒) วีย ภินุทิตวา สพพั
องคปลจจกั สมพนุชเมว กตวา เถรสส โอโลเกตุ โยคยฎฐาเน
จเปตวา เอกมนุตั นิสีทึ ฯ เถโร ตั ทิสวา อตุต่านั โอวทनुโต (๓)

กาฬี อิตถี พุรหตี ชงกรูปา
สตถิลยจ เกตวา อปรณจ สตถี
พาหณจ เกตวา อปรณจ พาหุ(๔)
สีลณจ เกตวา ทธิตาลกัว (๕) ฯ
เอสา นิสินุณา อภิสนุทิตวา(๖)
โย เว อวิทวา อุปธี กโรติ
ปุนปปุนั ทุกขมุเปติ มनुโท
ตสุมา ปชานั อุปธี น กยิรา
มาหุ ปุน ภินุนสิโร สยิสสนุติ (๗)

กาถาทวยั อภาสิ ฯ

ตตุถ กาฬีติ ตสุสา นามั กาพวณณตตุตา วา เอวั

วตุตั ฯ

พุรหตีติ มหาสรีรา อาโรหปริณาหวตี ฯ
ชงกรูปาติ กาพวณณตตุตาเอว กากสทิสรูปา ฯ
สตถิลยจ เกตวาติ มตสรีรสส สตถี ชณณเกทเนน

๑. สี. ยู. ภินุทิตวา ฯ ๒. สี. ยู. ทธิตาลกั ฯ

๓. ยู. โอวทनुโต ฯ ๔. สุธา. พาหุ ฯ ๕. สี. ยู. ทธิตาลกัว ฯ

๖. ยู. อภิสนุทิตวา ฯ ๗. ชุ. เถร. ๒๖/๒๗๓/๒๕๒ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค มหาคาลตุเถรคาถาวณณา หน้า 579

ภณชิตฺวา ฯ

อปรณจ สตุถินฺติ อิตฺรณจ สตุถิ ภณชิตฺวา ฯ (๑)

พาหณจ เกตุวาทิ พาหณฺจิจฺจ อคฺคพาหุจฺจานเนยว (๒)

ภณชิตฺวา ฯ

สีสณจ เกตุวา ทริถาลกํวาทิ มตฺสรีรสฺส (๓) สีสํ ภินฺทิตฺวา

ภินฺนตฺตาเอว เตทฺททฺททฺทาทิหิ ปคฺฆมฺรณฺตํ ทริถาลกํ วีย

ปคฺฆมฺรณฺตํ มตฺถลฺลํกํ กตฺวาทิ อตฺโถ ฯ

เอสา นิสินฺนา อภิสนฺทหิตฺวาทิ ฉินฺนภินฺนาวยวํ (๔) มตฺสรีริ

เต อวยเว ยถาจฺจานเนยว จปเนน สนฺทหิตฺวา สหิตํ กตฺวา

มํสาปณฺํ ปสาเรนฺติ วีย เอสา นิสินฺนา ฯ

โย เว อวิทฺวา อุปฺธิ กโรตฺติติ โย อิมาย อุปฺภูจฺจาปีตํ

กมฺมภูจฺจันํ ทิสฺวาปี อวิทฺวา อกฺสโล กมฺมภูจฺจันํ นทฺเทตฺวา

อโยนิโสมนสิกาเรน กิลฺลสุปฺธิ อุปฺปาเทติ โส มนฺโท

มนฺทปฺลฺโย สํสารสฺส อนตฺตวตฺตนโต ปฺนปฺปฺนํ อปฺราปฺริ

นิริยาทิสฺสุ ทฺกขํ อุเปติ ฯ ตสฺมา ปชานํ อุปฺธิ น กยิราติ

ตสฺมาติ ยสฺมา เจตเทวํ ตสฺมา ฯ

ปชานํ อุปฺธินฺติ อิทฺ ยํ ทฺกขํ สมฺโภตฺติติ ปชานนฺโต

โยนิโส มนสิกาโรนฺโต กิลฺลสุปฺธิ น กยิรา น อุปฺปาเทยฺย ฯ

๑. สี. ปรีภยชิตฺวา ฯ ๒. ย. อุคฺคตฺทหุจฺจินิยว ฯ

๓. ย. นวตฺสรีรสฺส ฯ ๔. สี. ฉินฺนภินฺนํว นวํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 580

กสฺมา

มาหํ ปุณ ภูณฺสโร สยิสฺสนฺติ ยถยิทํ มตฺสรโร ภูณฺสรโร
สยติ เอวํ กิเลสฺปฐิหิ สํสारे ปุณฺปุณฺนิ อฺปฺตฺติยา กฺกฺสิวํทฺมโก
หฺตฺวา ภูณฺสโร (๑) อหํ มา สยิสฺสนฺติ ฯ เอวํ วทฺนฺโต เอว (๒)
เถโร วิปฺสฺสนํ อฺสฺสฺกฺกาเปตฺวา อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วฺตฺตํ
อปฺทาเน (๓)

หิมวณฺตฺสฺสาวิหฺวเร	อฺทพฺพโล (๔) นาม ปพฺพโต
ตตฺตทฺทลํ ปํสฺกฺกํ	ทุมกฺคมฺหิ วิลมฺพิตํ ฯ
ตีณิ กิณฺณิปปุณฺณานิ	โอจฺนิตฺวานหํ ตทา
หฺนฺโจ หฺนฺเจน จิตฺเตน	ปํสฺกฺกมฺปฺชยิ ฯ
เตน กมฺเมเน สฺกเตน	เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสํ เทหํ	ตาวตีสมกฺจฺจหํ ฯ
เอกนฺวฺติโต กปฺเป	ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺกฺคตี นากิขานามิ	ปฺุชิตฺวา อรหฺทฺธชํ ฯ
กิเลสฺสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
มหากาลตฺเถรคาถาพรรณนา	นินฺนฺจิตฺตา ฯ

๑. ย. ภูณฺสโร ฯ ๒. สี. อิมํ วทฺนฺโต ฯ ๓. ข. อ. ๓๓/๘๒/๑๒๖ ฯ

๔. สฺยา. อฺทพฺพโล ฯ สี. อฺรฺกฺโณ ฯ

ติสฺสตุเถรคาถาวณณนา

พหู สปรตเต ลภตฺติ อายสฺมโต ติสฺสตุเถรสฺส คาถา ฯ

กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสุ กตาริกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ ปุณฺณํ อุปจันนฺโต ปิยทสฺสิสฺส ภควโต กาล
พฺราหฺมณฺณเก นินฺพตฺติตฺวา วิณฺณตํ ปตฺโต สิปปฺเปสฺส นินฺพตฺติ
คณฺตฺวา กามฺเมสุ อาทินฺนํ ทิสฺวา ฆรราวาสํ ปหาย
ตาปสปรพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อรณฺยทายตเน สาลวเน อสฺสมํ
การตฺวา วสตี ฯ ภควา ตสฺส อนุกฺกหนตฺถิ อสฺสมสฺส อวิทุเร
สาลวเน นิโรธํ สฺมาปชฺชิตฺวา นิสฺสีทิ ฯ โส อสฺสมโต
นิกฺขมิตฺวา ผลาผลตฺถาย กจฺจนฺโต ภควนฺตํ ทิสฺวา
ปสนฺนมานโส จตฺตาริ ทณฺเฑ เจเปตฺวา ภควโต อุปริ
ปฺปฺพิตฺทาหิ สาลสาขาหิ สฺขามณฺฑปํ กตฺวา สตฺตาทํ นวณเวหิ (๑)
สาลปฺปฺเพหิ ภควนฺตํ ปุเชนฺโต อฏฺฐาสิ พุทฺธารมฺมณํ ปีตี
อวิขหนฺโต ฯ สตฺถา สตฺตาทสฺส อจฺเจยน นิโรธโต วุฏฺฐหิตฺวา
ภิกฺขุสงฺฆํ จินฺเตสิ ฯ ตาวเทว สตฺสทสฺสมตฺตา ชินฺนสฺวา สตฺถาริ
ปริวารสฺส ฯ ภควา ตสฺส ภาวินิ สฺมปตฺติ วิภาเวนฺโต อนฺนโมทนํ
วตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมเน เทวโลเก นินฺพตฺติตฺวา อปราปริ
สฺกตฺติสฺสเยว สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท ราชคฺเห พฺราหฺมณฺณเก
๑. สี่. วรรณวนฺเตติ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 582

นิพพุตติตฺวา ติสฺโสติ ลทฺธนาโม วยปฺปตฺโต ตินฺณํ เวทานํ
ปารคฺคฺ หุตฺวา ปญฺจมตฺตานี มาณวกสฺตานี มนฺเต วาเจนฺโต
ลาภคฺคยสคฺคปฺปตฺโต หุตฺวา สตฺถุ ราชคหคฺคเมเน พุทฺธานุภาวํ
ทิสฺวา ปฏฺิถทฺธสทฺธโร ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนํ ปญฺจเปตฺวา
น จิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

อชฺโฆคคาเหตุวา(๒) สาลวนํ สุกฺโต อสฺสโม มม
สาลปฺปฺเพหิ สณฺณโน วสามิ วิปีเน ตทา ฯ
ปิยทสฺสี ตฺ ภควา สยมภู อคฺคปฺคฺคโล
วิเวกกาโม สมพฺพุทฺธโร สาลวนมฺปากมิ ฯ
อสุสฺมา อภินิภฺขมม ปวนํ อคฺคมาสํ
มุลผลํ คเวสนฺโต อาหิณฺฑามิ วเน ตทา ฯ
ตตฺถทฺทสาลี สมพฺพุทฺธโร ปิยทสฺสี มหายนํ
สุนิสฺสินํ สสมาปนํ วิโรจนํ(๓) มหาวเน ฯ
จตุทณฺเฑ รเปตฺวาน พุทฺธสฺส อูปรี อหํ
มณฺฑปํ สุกตํ กตฺวา สาลปฺปฺเพหิ ฉาทยิ ฯ
สตฺถาหํ ธารยิตฺวาน มณฺฑปํ สาลฉาทิตํ
ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา พุทฺธเสฏฺฐมวณฺฑทํ ฯ
ภควา ตมฺหิ สมเย วุฏฺฐหิตฺวา สมาริโต(๔)
ยฺคฺคมตฺตํ เปกฺขมาโน นิสิทธิ ปุริสฺสุตฺโตโม ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๓/๘๐/๑๒๐ ฯ ๒. สฺยา. อชฺโฆคเหตุวา ฯ

๓. สฺยา. ม. วิโรจนํ ฯ ๔. ย. สมาริโน ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค ติสตฺเถรคาถาวณณา หน้า 583

สาวโก วรุโณ นาม	ปิยทสฺสิตฺส ตตฺถโน
วสีตตสทสฺเสหิ	อุปกจฺฉิ วินายกํ ฯ
ปิยทสฺสึ จ ภควา	โลกเชฏฺโง นรตโก
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสีทิตฺวา	สิตํ ปาตุกรึ ชีโน ฯ
อนรุทฺโฆ อุปฺภูจฺจาโก	ปิยทสฺสิตฺส ตตฺถโน
เอกํถึ จีวรํ กตฺวา	อปฺจฺฉิตฺถ มหามุณี ฯ
โก นฺุ โข ภควา เหตุ	สิตกมฺมสฺส ตตฺถโน
การณ วิชฺชมานมฺหิ	สตฺถา ปาตุกเร สิตํ ฯ
สตฺถาหํ ปุปฺผทฺนํ (๑)	โย เม ธารสฺสิ มาณโว
ตสฺส กมฺมํ สริตฺวาน	สิตํ ปาตุกรึ อหํ ฯ
อนกาถํ(๒) น ปสฺสามิ	ยตฺถ (๓) ปุณฺณํ วิปฺจฺจติ
เทวโลเก มนุสฺเส วา	โองาโสว น สมฺมตฺติ ฯ
เทวโลเก วสนตฺสฺส	ปุณฺณกมฺมสมฺมจฺฉิโน
ยาวตา ปรีสา ตสฺส	สาลจฺฉนฺนา ภวิสฺสตี ฯ
ตตฺถ ทิพฺเพหิ นจฺเจหิ	กิตฺเตหิ วาทิตฺเตหิ จ
รมิสฺสตี สทา สนฺโต	ปุณฺณกมฺมสมฺมาหิตฺโต ฯ
ยาวตา ปรีสา ตสฺส	คณฺฐคณฺฐิ ภวิสฺสตี
สาลสฺส ปุปฺผวสุโส จ	ปวสฺสิตฺสตี ตาวเท ฯ
ตโต จฺโตยํ มนุ โข	มานุสํ อากมิตฺสตี
อิธาปี สาลจฺฉทฺนํ	สพฺพกาถํ ฐริสฺสตี(๔) ฯ

๑. สฺยา. ปุปฺผทฺนํ ฯ ๒. ยฺ. โองาสาหํ ฯ ๓. สฺยา. ยนฺตํ ฯ

๔. ยฺ. ฐริยฺยตี ฯ

*เล่มที่ 25 พุทธยวคเค ติสสตุเถรคาถาฉนวนณา หน้า 585

อฏฐารเส กปฺปสเต ยํ พุทฺทมภิปุชฺชียํ
ทฺคคฺคํ นานิกขานามิ พุทฺธปุชฺชายิทํ ผลํ ฯ
กิลเสตา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

โส อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิเสสโต ลากคฺคยสคฺคปฺปตฺโต
อโหสิ ฯ ตตฺถ เกจิ ปุณฺณชฺชนภิกฺขุ เถรสฺส ลากสคฺคการิํ ทิสฺวา
พาลภาเวน อสหนาการิํ ปเวทสส ฯ เถโร ตํ ฉตฺวา ลาก-
สคฺคการเ อาทินฺวํ ตตฺถ อตฺตโน อลคฺคภาวณฺจ ปกาเสนฺโต

พหู สปตฺเต ลภติ มุณฺโฆ สงฺฆาภูิปารุโต
ลาภิ อนฺนสฺส ปานสฺส วตฺถสฺส สยนสฺส จ ฯ
เอตมาทินฺวํ ฉตฺวา สคฺคการesu มหพฺภยํ
อปฺปลาโก อนวสฺสุโต สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเชติ(๑)

คาถาทวยํ อภาสิ ฯ

ตสฺสตุโธ สิกฺขมฺปิ ทสฺเสตฺวา (๒) มุณฺฑิตเกสตาย มุณฺโฆ
ฉินฺุทิตฺวา สงฺฆาภูิตกาสาวธาริตาย (๓) สงฺฆาภูิปารุโต เอวํ
เววณฺณียํ อชฺฌูปคโต ปฺรายนฺตวตฺตติโก ปพฺพชิตฺโต สเจ
อนฺนปानาทินํ ลาภิ โหติ โสปี พหู สปตฺเต ลภติ ตสฺส
ปฺสูยฺนฺตา พหู สมภวฺนฺติ ฯ (๔)

ตสฺมาเอตํ เอวรูปํ ลากสคฺคการesu มหพฺภยํ วิปฺลภยํ
อาทินฺวํ โทสิ วิทิตฺวา อปฺปิจฺจตํ สนฺโตสณฺจ หทยे จเปตฺวา

๑. พุ. เถร. ๒๖/๒๓๔/๒๕๒ ฯ ๒. ม. อเสเสตฺวา ฯ

๓. พุ. ...ธารณตาย ฯ ๔. สී. อุตฺตยกา พหู ภวฺนฺติ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 586

อนวชชุปปาทสุตปิ อุปปนุสสุส ลากสุส ปรีวชชเนน อปุปลาโก
ตโตเอว ตตถ ตณฺหาวสุตฺตาภาเวน อนวสุตฺโต สํสारे
ภยสุส อิกฺขนโต ภินฺนิกิเลสตาย วา ภิกฺขุ สนฺตญฺจิกฺขณียสุส
สตีสมฺปชฌณสุส วเสน สโต หุตฺวา ปรีพฺพเช จเรยฺย
วิหเรยฺยชาติ ฯ ตํ สุตฺวา เต ภิกฺขุ ตาวเทว เถรี ขมาเปสส ฯ
ตีสฺสตุเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

กิมฺพิลตฺเถรคาถาวณณนา

ปาจันวีสทายมฺหิตีอาทิกา आयस्मโต กิมฺพิลตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ
ตสฺส ปุพฺพภาโค สํเวकुปฺปตฺติ ปพฺพชฺชา จ เอกกนิปาเต
อภิสฺสโตติ คาถาย สํวณฺณนํ วุตฺตาเยว ฯ ตาย จ คาถาย
เถเรน อตฺตโน วิเสสธิกมฺสฺส การณํ ทสฺสตี ๑ อิธ ปน
อธิตฺตวิเสสสุส (๑) อตฺตโน आयस्मतฺตา จ อนฺนุรุทฺเรน आयस्मतฺตา
จ นนฺทियेन สห สมกฺควาโส ทสฺสตีโตติ เวทิตพฺพํ ๑ (๑) สมกฺควาสํ
ปน วสนฺตฺตา เต ยถา จ วสฺสํ ตํ ทสฺสเสนฺโต

ปาจันวีสทายมฺหิ สกฺยปฺปตฺตา สหายกา

ปหายานปฺปกเ โภเค อุณฺเณ ปตฺตาคเต (๒) รตา ฯ

๑. สี. อตฺตโน आयस्मतฺตา จ นนฺทियेन สมกฺควาโสติ เวทิตพฺพํ ๑

๒. สุยา. อุณฺณาปตฺตาคเต ฯ

*เล่มที่ 25 ทุตยวคเค กิมพิลตฺเถรคาถาवณณา หน้าที่ 587

อารทฐวีรียา ปหิตตฺตา นิจฺจํ ทพฺหปรกฺกมา
รมนฺติ ชมฺมรตฺติยา หิตฺวาน โลกียํ รตฺตินฺติ(๑)

คาถาทุຍိ อภาสี ฯ

ตตฺถ ปาจฺฉินวีสทายมฺหีติ ปาจฺฉินวีสนามเก รกฺขิตฺโศปิต
สทปริจฺเจเท วเน ฯ ตํ หิ วณฺํ คามสฺส ปาจฺฉินทิสาย
จิตตฺตา วีสกฺกมฺพปริกฺขิตตตฺตา จ ปาจฺฉินวีสทಾಯิตี วุตฺโต
วีสวนภาเวเน วาตี ฯ (๒)

สทฺยปฺตฺตฺตาติ อนุรฺทฐตฺเถรทโย สทฺยราชกฺุมาราท ฯ
สทหายกาตี สํเวคฺคปฺตฺติปพฺพชฺชาสมณฺณมฺมกรณสํวาเสหิ
สท อยนโต ปวตฺตฺนโต สทหายกา ฯ

ปหายานปฺปกเก โภเคติ อุพาเรเน ปุณฺณานุกาเวเน อธิคเต
กฺลปรมฺปราคเต จ มหนฺเต โภคกฺขนฺธ นทฺเทตฺวา ฯ
สหายานปฺปกเกตีปี ปาลี ฯ

อุณฺเณ ปตฺตาคเต รตฺตาติ อุณฺณาจริยาย อากตฺตฺตา อุณฺเณ
ปตฺเต อากตฺตฺตา ปตฺตาคเต ปตฺตปริยาปฺนเน รตฺตา อภิริตฺตา
สํมกตฺตาทีอติเรกลาภํ ปฏิกฺขิปิตฺวา ชงฺกพลํ นิสฺสาย
ภิกฺขาจริยาย ลทฺเธเน มิสฺสภกฺกเตเนว สนฺตุจฺจาตี อตฺโถ ฯ

อารทฐวีรียาตี อุตฺตมตฺถสฺส อธิคมาย อาทิตฺว ปเคว
สมฺปาทิตฺวีรียา ฯ (๓)

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๓๕/๒๙๒ ฯ ๒. สී. สํวสนภาเวเนวาตี ฯ

๓. สී. ย. สมာหิตฺวีรียา ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตฉนวนนา หน้า 588

ปหิตตตาดิ นินนโปณปพุการภาเวน กालน กาลิ
สมาปชชนน จ (๑) นิพพานิ ปติเปตติจิตตา ฯ

นิจจํ ทพุหปรกุกมาติ วตตปฏิปตติสุ ทิฏฐชมมสุข-
วิหารานูโยเคน สพุกกาลิ อสิถิลปรกุกมา ฯ

รมนุติ ชมมรติยา หิตวาน โลกियิ รตินุติ โลเก
วิทิตตาย โลกปริยาปนุนตายน จ โลกियิ รูปารมมณาทิริติ
ปหาย มคคปถถาย ปชหิตวา โลกุตตรชมมรติยา อคคผล-
นิพพานาภิริติยา จ รมนุติ อภिरมนุติ ฯ

กิมุพิลตถเอรคาถาฉนวนนา นิฏฐิตา ฯ

นनुทตถเอรคาถาฉนวนนา

อโยนิโสมนสิการาติ อายสมโต นनुทตถเอรสุส คาถา ฯ
กา ออุปตติ

อัย กิริ ปทุมุตตรสุส ภควโต กाले หัสวตีนคเร กุลเคเห
นิพพตติตวา วิญญุตติ ปตโต ภควโต สนุตเท ชมมํ สุนนุโต
สตถาริ เอกํ ภิกขุํ อินุทริเยสุ คุตตทวารานํ อคคญจाने
จเปนุตติ ทิสวา สยมิปี ตํ जानนุตรि ปตถेनुโต ภควโต
ภิกขุสัสมสุส จ ปุชาสกุการพหุลิ (๒) มหาทานํ ปวตเตตวา
อหมิปี อนาคเต ตุมหาทิสสุส พุทฐสุส เอวรुโป สาวโก
๑. สี่. สมาปชชนเนว ฯ ๒. สี่. ปุชาสกุการิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคฺเค นนุทตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 589

ภเวยฺยนฺติ ปณฺธิชานํ กตฺวา ตโต ปฏฺจาย เทวมนุสฺเสสฺสุ
สัสนฺโต อตฺตทสฺสิสฺส ภาวโต กาลเ วินตาย (๑) นาม นทียา
มหนฺโต กจฺจโป หุตฺวา นิพฺพตฺโต เอกทิวสั สตฺถาริ นทียา
ปาริ คนฺตุํ ตีเร จิตฺติ ทิสฺวา สยิ ภาวนนฺติ ตาเรตฺถกาโม
สตฺถุ ปาถมฺเเล นิปฺชชฺชิ ฯ สตฺถา ตสฺส อชฺฌาสยิ โอลเเกตฺวา
ปิฏฺจิสฺส อภิรฺุหิ ฯ โส หฏฺจตฺถุโจ เวเคน โสตํ ฉินฺหนฺโต สีมฺตริ
ปรตฺริเมว ปาเปสิ ฯ ภาว ตสฺส อนฺโมทนํ วทฺนฺโต ภาวินิ
สมฺปตฺติ กเถตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โส เคน ปุณฺณกมฺเมน สุกฺคิสฺสเยว สัสนฺโต อิมสฺมี
พฺุทฺฐปฺปาเท กปิลวตฺถุสฺมี สฺุทฺโชนมหาราชสฺส ปฺุตฺโต หุตฺวา
มหาปชาปติยา โคตมียา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส
นามกฺคหณทิวเส ฉาติสงฺฆํ นนุเทนฺโต[๒] ชาโตติ นนุโทเตวว
นามํ อภิสุ ฯ ตสฺส วยปฺปตฺตกาเล สตฺถา ปวตฺตวรรธมฺจกฺโก
โลกานุกฺกหิ กโรนฺโต กปิลวตฺถุ คนฺตฺวา ฉาติสมาคเม
ไปกฺขรวรสฺสั อฏฺฐรฺุปฺตฺติ กตฺวา เวสฺสนฺตฺรชาตกั กเถตฺวา
ทุติยทิวเส ปิณฺฑาย ปวิฏฺโจ อุตฺตติฏฺเฐ นปฺปมชฺเชยฺยติ (๓) กาถาย
ปีตริ โสตาปตฺติผลเ ปตฺติฏฺจาเปตฺวา นิเวสนํ คนฺตฺวา ฐมฺมํ
จเร สฺุจฺริตฺนฺติ (๔) กาถาย มหาปชาปตี โสตาปตฺติผลเ ราชานํ
๑. ยฺ. วิตตาย ฯ ๒. สฺ. ยฺ. เอตฺถนฺตเร โสเสนฺโตติ ทิสฺสติ ฯ
๓. พฺ. ฐ. ๒๕/๒๓/๓๓ ฯ ๔. พฺ. ฐ. ๒๕/๒๓/๓๔ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 590

สกทาคามิผล ปติฐจาเปตวา ตติเย ทิวเส นนทกุมารสส
อภิเสกนิเวสนปเวสนวิวามงฺกเลสฺ วตฺตมานิสฺ ปิณฺฑาย
ปวิสิตฺวา นนทกุมารสส หตฺเถ ปตฺตํ ทตฺวา มงฺกลํ
วตฺวา ตสฺส หตฺถโต ปตฺตํ อคเหตุวาว วิหารํ คโต ตํ
ปตฺตหตฺถํ วิหารํ อากตํ อนิจฺจมานิเยว ปพฺพาเซตฺวา ตถา
ปพฺพชิตตฺตยาเยว อนภิริตฺยา ปิพิตํ ญตฺวา อุปาเยน ตสฺส
ตํ อนภิริตฺวี วินนเทสิ ฯ โส โยนิโส ปฏิสงฺขาย วิปสฺสนํ
ปฏฺฐเปตฺวา น จิรสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

อตุถทสฺสี ตฺถ กวา สยมฺภู โลกนายโก
วินตฺตานทฺธิยา ตีริ อุปากจฺฉิ ตถาคโต ฯ
อุทกา อภินิกฺขมฺม กจฺจโป วาริโคจโร
พฺพุธฺ คารตฺตกาโมหฺ(๒) อุเปสิ โลกนายกํ ฯ
อภิรฺหูตฺ มํ พฺพุโธ อตุถทสฺสี มหามฺนิ
อหํ ตํ ตารยิสฺสามิ ทุกฺขสฺสนฺตฺกโร ตฺวํ ฯ
มม สงฺกปฺปมณฺฑาย อตุถทสฺสี มหายโส
อภิรฺหูตฺวา เม ปิฏฺฐิ อญฺจาสิ โลกนายโก ฯ
ยโต สรามิ อตุถานํ ยโต ปตฺโตตฺสุมิ วิญญุตฺ
สฺขํ เม ตาทิสฺ นตฺถิ สฺสุญฺเจ ปาทตฺเต ยถา(๓) ฯ
อุตุตฺริตฺวาน สมพฺพุโธ อตุถทสฺสี มหายโส
นทิตฺติมฺหิ จตฺวาน อีมา คธา อภาสถ ฯ

๑. พ. อ. ๓๓/๓๘/๑๑๕ ฯ ๒. สฺยา. ตริตฺตกาโมหํ ฯ

๓. ย. ยถา ปาทตฺเต มฺนิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคฺเค นนุทตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 591

ยวตา วตฺตเต จิตฺตํ คงฺคาโสฺตํ (๑) ตรามหิ
อยญจ กจฺจโป ราชา ตาเรติ มม ปญฺญา(๒) ฯ
อิมินา พุทฺธตรณฺน เมตฺตจิตฺตวตฺตาย จ
อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต เทวโลเก รมิสฺสตี ฯ
เทวโลกา อิทาคนฺตฺวา สุกฺกมฺมเลน โจทิตฺโต
เอกาสเน นิสิตฺติตฺวา กงฺขาโสฺตํ ตริสฺสตี ฯ
ยถาปี ภทฺทเก เขตฺเต พิชฺชํ อปฺปมฺปิ โรปิตฺตํ
สมฺมาธารี (๓) ปเวจฺจนฺเต ผลํ โตเสตี กสฺสเก ฯ (๔)
ตเถวิทฺถํ พุทฺธเขตฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิตฺตํ
สมฺมาธารี (๓) ปเวจฺจนฺเต ผลํ มํ โตสยิสฺสตี ฯ
ปธานปฺหิตตฺโตมฺหิ อุปฺสนฺโต นิรุปฺธิ
สพฺพาสเว ปริญฺญา ย วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺถุคฺคตี นาภิขานามิ ตรณาย อิทํ ผลํ ฯ
กิลฺลสา ฉาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิมุตฺติสฺสํ อนฺถวณฺโตะ อโห สตฺถุ
อุบายโกสฺสลํ เยนานํ ภวปฺงกฺโต อุทฺธริตฺวา นิพฺพานถฺเถ
ปตฺติจฺจาปีโตติ อตฺตโน ปหิณฺสงฺกิลฺลํ ปฏฺิณฑฺชญจ สฺสํ
ปจฺจเวกฺขิตฺวา สลฺยชาตฺโตสมนฺสฺโส อุทานวเสน
๑. สี. กงฺขาโสฺตํ ฯ ๒. สฺยา. ปญฺญา ฯ ๓. สี. ย. สมฺมาธारे ฯ
๔. สฺยา. สี. กสฺสเก ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค นนทตเถรคาถาวณณนา หน้า 592

อโยนิโสมนสิการา	มณฺหํ อนุยฺยชิตฺ
อุทฺธโต จปฺโล จาสี	กามราเคน อญฺญิตฺ ๑
อุบายกุสเลนาคํ	พฺพุธนาทิจฺจพฺนฺชฺนา
โยนิโส ปฏิปชฺชิตฺวา	ภเว จิตฺตํ อุทฺพฺพหฺนฺติ(๑)

คาถาทุຍ် อภาสิ ๑

ตตฺถ อโยนิโสมนสิการาติ อนุบายมนสิการโต อสุภํ
กาຍ် สุกฺโต มนสิ กริตฺวา สุกฺโต มนสิการเหตุ อสุภํ กาຍ် (๒)
สุภสมฺมยฺยาติ (๓) อตฺถ โถ ๑

มณฺหํ นนฺติ หตฺถูปคาทิกอากรณฺเหสิ เจว มาลาคนฺชฺาทีหิ
จ อตฺถภาวสฺส อลงฺกรณํ ๑

อนุยฺยชิตฺสนฺติ อนุยฺยชิตฺ สิริสฺส วิญฺสนปฺปสุโต อโหสิ นฺติ
อตฺถ โถ ๑

อุทฺธโตติ ชาติโกตฺตรูปโยพฺพนมทาทีหิ อุทฺธโต อวฺอุปสนฺต-
จิตฺโต ๑

จปฺโลติ วนมกฺกโฏ วิย อนวญฺจิตฺจิตฺตตาย โลโล กาย-
มณฺหํ นนฺตมณฺหํ นาทิจาปฺเลยฺย ยุตฺตตาย วา จปฺโล จ ๑

อาสิ นฺติ อโหสิ ๑

กามราเคนาติ วตฺถุกาเมสฺส นนฺทราเคน อญฺญิตฺ ปิพิโต
วิพาธิโต อาสิ นฺติ โยชนา ๑ (๔)

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๒๓๖/๒๕๓ ๑ ๒. สี. อสุภ กาย ๑

๓. ขุ. สุกฺมณฺยเยยฺยาติ ๑ ๔. ขุ. วิพาธิโตติ โยชนา ๑

*เล่มที่ 25 ทุดิยวคเค นนทตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 593

อุบายกุสเลนาติ วินยยานัน ทมณูปายจเณเคน โกวิเทน
พุกุเชน ภควตา เหตุภูเตน ฯ เหตุอตุเถ หิ เอตัง กรณวจัน ฯ
ปลุกฺขมกุกฺกัเทวจฺจราทสฺสเนน หิ อุปกุกิตฺวาทโจทนาย อตุตโน
กามราคาปนยัน สนุชาย วทติ ฯ ภควา หิ อายสมนุตัง
นนทตฺเถรํ ปจฺมํ ชนปทกฺลฺยาณึ อุปาทาย ยถายํ มกุกฺกั
เอวํ กุกฺกูปาทินิโย อุปาทาย ชนปทกฺลฺยาณึติ มหิตฺยา อาณิยา ขุทฺทกั
อาณิ นีหฺรนุโต ฉทฺทโก วิย สินฺหาเนน สริริ กิเลเทตฺวา (๑)
วมนวิเรจเนหิ โทสํ นีหฺรนุโต ภิสกโก วิย จ กุกฺกูปาทินิ-
ทสฺสเนน ชนปทกฺลฺยาณึยํ (๒) วิรตุตจิตฺตํ การेतฺวา ปุน
อุปกุกิตฺวาเทน กุกฺกูปาทินิสฺสปี จิตฺตํ วิราเชตฺวา สมมเทว
สมถวิปสฺสนานุโยเคน อริยมคฺเค ปติภูจฺจาเปสิ ฯ เตน วุตฺตํ
โยนิโส ปฏิปชฺชิตฺวา ภเว จิตฺตํ อุทฺทพฺพหินฺติ ฯ

อุปาเยน ญาเยน (๓) สมมเทว สมถวิปสฺสนาย วิสุทฺธิปฏิบัติ
ปฏิบัติชฺชิตฺวา ภเว สํสารปงฺเก นิมุคฺคณฺจ เม จิตฺตํ อริยมคฺเคน
หตุเถน อตุตาริ นินฺพพานเถ ปติภูจฺจาเปสิเนติ อตุโต ฯ

อิมํ อุทานํ อุทานेतฺวา เถโร ปุนทิวเส ภควนุตัง
อุปสงฺกมิตฺวา เอวมาห ยํเม ภนฺเต ภควา ปาฏิโกโก
ปลฺยจฺนุนํ อจฺจราสถานํ ปฏิสทาภาย กุกฺกูปาทานํ มุญจามหิ
ภนฺเต ภควนุตัง เอตสฺมา ปฏิสฺสวาติ ฯ ภควาปิ ยเทว โข

๑. สี่. สริริ จิริ ทตฺวา ฯ ย. สริริ อุกุกิเลเทตฺวา ฯ

๒. ย. กฺลฺยาณึ ฯ ๓. สี่. ย. อุทฺทพฺพเยน ญาเณน ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 594

เต นนุท อนุปาทาย อาสเวหิ จิตต์ วิมุตต์ อถาหิ มุตโต
เอตสุมา ปฏิสสวาติ อาห ๑ อถสส ภควา สวิเสสสิ อินฺทฺริเยสุ
คฺคตทวารตํ ฌตฺวา ตํ คฺคณํ วิภาเวนฺโต เอตทคฺคํ ภิกฺขเว
มม สวากานํ ภิกฺขุณํ อินฺทฺริเยสุ คฺคตทวารานํ ยทิทํ นนฺโทติ (๑)
อินฺทฺริเยสุ คฺคตทวารภาเวน อคฺคณฺจฺจเน จเปสสิ ๑ เถโร หิ
ยเมวาทิ อินฺทฺริยานํ อสฺวาริ นิสฺสาย อิมิ วิปฺปการิ ปตฺโต
ตเมวาทิ สฺกุญฺจ นิกฺคเหสฺสามิตฺติ อุตฺตสาหชาโต พลวหิโรตฺตปฺโป
ตตฺถ จ กตาทิการตฺตา อินฺทฺริยสฺวารे อุกฺกัสปารมี อคฺมาสีติ ๑
นนุทตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺจिता ๑

สิริมตฺเถรคาถาวณณา

ปรเร จ นํ ปัสฺสนตฺติติ อายสฺมโต สิริมตฺเถรสฺส คธา ๑
กา อฺปปตฺติ
อยมฺปิ ปุริมพฺพุเรสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺปญฺยานิ อฺปปจिनฺโต ปมฺพุตฺตรสฺส ภควโต [๒] ปารมฺมิโย ปุเรตฺวา
ตฺตสิทฺถวเน จิตฺกาเล พฺราหฺมณฺณเกเล นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตฺติ ปตฺโต
ติณฺณํ เวทานํ ปารคฺค สนิมฺมณฺณเกฏฺฐานํ สกฺขรปฺปเกทานํ
อิติหาสฺปญฺจมานํ ปทโก เวยฺยากรโณ โลกายตฺมมหาปฺริสทฺถกฺขณฺเส
อนวโย เนกฺขมฺมุชฺฉาตฺยตาย กามे ปฺพาย ตาปสฺสปฺพพฺพชฺช
๑. อ.จ. เอก. ๒๐/๑๔๕/๓๒ ๑ ๒. ส. ย. เอตฺถนฺตเร กาเลติ ทิสฺสติ ๑

*เล่มที่ 25 ทุตยวคเค สิริมตเถรคาถาวณณา หน้า 595

ปพพชิตวา จตุราสีตีสหสสปริมาณน ตาปสคณน ปริวุโต
หิมวตปฺปเทเส เทวตาทินิมิตเต อสฺสเม (๑) ฆานาภิญญาโย
นิพพตเตตฺวา วสนฺโต (๒) ปฺริมพฺพุเชสุ กตาทิการตาย ลกฺขณมนฺเตสุ
อาคตนิยามน จ พฺพุทฺทคฺเช อนฺุสฺสริตฺวา อตีเต พฺพุเช อฺุทฺทิสฺส
อณฺุตรสฺมึ นทีนิตฺตเน ปฺลินเจตฺยึ กตฺวา ปฺุชาสกฺการาภริโต
อโหสิ ฯ

ตํ ทิสฺวา ตาปสา กํ อฺุทฺทิสฺส อຍံ ปฺุชาสกฺกาโร
กรียตีติ ปฺุจฺฉิสฺส ฯ โส เตสํ ลกฺขณมนฺเต อหริตฺวา ตตฺถ
อาคตานิ มหาปฺุริสลกฺขณานิ วิภชิตฺวา ตทฺนฺุสฺาเรณ อตฺตโน
พลเจตฺวา พฺพุทฺทคฺเช กิตฺเตสิ ฯ ตํ สฺุตฺวา เตปปี ตาปสา
ปสนฺนมานสา ตโต ปฺุญฺาย สมฺมาสมฺพุทฺธํ อฺุทฺทิสฺส ญฺุပ္ปฺุชฺ
กาเรนฺตา วิหรนฺติ ฯ

เตน จ สมเยน ปฺุทฺมุตฺตรโพรฺชิตฺโต ตฺุสิตกฺายา จวิตฺวา
มาตฺุจฺฉึ โอกกฺนฺุโต โหติ ฯ จริมภเว ทฺุตฺตีส พฺพุทฺธนิมิตฺตานิ
ปาตฺุรहेลฺลํ สพฺเพ จ อจฺฉริยพฺุทฺธมฺมา ฯ ตาปโส ตานิ
อนฺุเววสิگانํ ทสฺเสตฺวา ภฺิโยโส มตฺตาย สมฺมาสมฺพุทฺธํ
เตสํ ปฺุสํทํ วทฺุฒตฺวา กาลํ กตฺวา พฺุรหฺมโลเก นิพพตฺติตฺวา
เตหิ อตฺตโน สฺุริสฺส ปฺุชฺาย กรียมานาย ทิสฺสมานฺุโรโป
อาคนฺุตฺวา อหํ ตฺุมหาภํ อจฺริโย พฺุรหฺมโลเก นิพพตฺโต
๑. สී. ยฺุ. อสฺสมปฺเต ฯ ๒. สී. ปสนฺโน ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิပါတพรรณนา หน้า 596

ตุเมห อปฺปมตฺตา ปุณฺณเจตฺติยฺชมนุญฺชชถ ภวานาย จ
ยุตฺตปฺปยุตฺตา โหถาติ วตฺวา พุรหฺมโลกเมว คโต ฯ

เอวํ โส เทวมนุสฺเสสฺสํ สัสนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท
สาวตฺถิยํ คหปตฺติเกเณ นิพฺพตฺติ ตสฺส ชาตทิวสโต ปญฺจาย
ตสฺมี กุเล สิริสมฺปตฺติยา วฑฺฒมานตฺตา สิริมาเตว นามํ
อํกัฏฺ ฯ ตสฺส ปทสา คมนกาเล กนิฏฺฐภาตา นิพฺพตฺติ ตสฺส
อํยํ สิริ วฑฺฒเนนฺโต ชาโตติ สิริวฑฺฒโฆติ นามํ อํกัฏฺ ฯ เต
อุโภปี เชตวนปฺปฏิกคฺคหเน พุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา ปฏฺฐิตทฺชสทฺช
ปพฺพชฺชิสฺส ฯ เตสฺส สิริวฑฺฒ โน ตาว (๑) อุตฺตริมนุสฺสชมฺมสฺส ลากิ
อโหสิ จตฺนํ ปจฺจยํ ลากิ คหฺนุจปพฺพชิตานํ สกฺกโต
ครุกโต สิริมตฺเตโร ปน ปพฺพชิตกาลโต ปญฺจาย ตาทิเสน
กมฺมจฺฉิทฺเทน อปฺปลาเก อโหสิ พุชฺชนาสมฺภาวโต (๒) สมถ-
วิปฺลสฺสนาสฺส กมฺมํ กโรนฺโต น จิรสฺเสว ฉพฺภิณฺโณ อโหสิ ฯ
เตน วุตฺตํ อปทาน (๓)

ปพฺพเต หิมวณฺตมฺหิ เทวโล นาม ตาปโส
ตตฺถ เม จงฺกโม อาสิ อมนุสฺเสหิ มาปีโต ฯ
ชฎาการสฺส (๔) ภริโต กมณฺทลฺชโร ตทา
อุตฺตมตฺถํ คเวสนฺโต วิปีนา นิกฺขมฺมี ตทา (๕) ฯ

- # ๑. สี่. สิริวฑฺฒ ตาว ฯ ๒. สี่. พุชฺชนสฺส จ สมภาวโต ฯ
- # ย. พุชฺชนา อสมภาวโต ฯ ๓. ข. อ. ๓๓/๗๗/๑๑๑ ฯ
- # ๔. สฺยา. ชฎาการสฺส ฯ ๕. ย. อภินิกฺขมฺมี ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคเค สิริมตเถรคาถาวณณนา หน้า 597

จตุลาตีตีสหสฺตานิ สีสฺสา มยฺหํ อปฺภูจฺหํ
สกกมฺมาภิปฺสูตา วสนฺติ วิปีเน ตทา ฯ
อสุสฺมา อภินิกฺขมฺม อกํ ปฺลินเจตฺติยํ
นानาปฺปฬํ สฺมานेतฺวา ตํ เจตฺติยมฺปฺชยํ ฯ
ตตฺถ จิตฺตํ ปฺสาเทตฺวา อสุสฺมํ ปวิสํมํ
สพฺเพ สีสฺสา สฺมาคนฺตฺวา เอตมตฺถํ ปฺจฺจฺฉิสฺสุ มํ ฯ (๑)
ปฺลินเนน กโต ฐโป ยํ ตฺวํ เทว นมสฺสตี
มยฺมปี ฌาตฺตฺมิจฺฉาม ปฺภูโจ อจิกฺข โน ตฺวํ ฯ
นินฺทิตฺทฺจฺจา นฺ(๒) มนฺตปฺเท จกฺขมฺนฺโต มหายสา
เต โข อหํ นมสฺสํมิ พุทฺธเสฏฺฐเจ มหายเส ฯ
กิตฺติสา เต มหาวีรา สพฺพญฺญู โลกนํายกา
กถํวณฺณา กถํสีลา กิตฺติสา เต มหายสา ฯ
พาตฺตีสฺสทฺกฺขณา พุทฺธา จตฺตฺตาสฺสทฺทฺชาปี จ(๓)
เนตฺตา โคปฺขุมา(๔) เตสํ ชินฺชุกาผลสฺสนฺนิภา ฯ
กจฺจมนํนา จ เต พุทฺธา ยุกมตฺตฺถจ เปกฺขเร
น เตสํ ชาณฺฺ นทตี สนฺธิสทฺโท น สฺยฺยตี ฯ
กจฺจมนํนา จ สฺคตา อตฺตฺริตาว (๕) กจฺจเร
ปจฺมํ ทกฺขิณฺฺ ปาทํ พุทฺธานํ เอส ฌมฺมตา ฯ

๑. สฺยา. อปฺภูจฺหํ ฯ สฺ. อปฺภูจฺหํ มํ ฯ ๒. สฺยา. ทฺทฺจฺจา โน โว ฯ

๓. สฺยา. จตฺตฺตาริว ทฺทฺชาปีจ ฯ ๔. ยฺ. โคปฺขุมา ฯ

๕. สฺยา. อตฺตฺริตาว ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 598

อสมภีตา จ เต พุทธา มิคราชาว เกสรี
เนวุกกัเสนติ อตุต่านิ โน จ วมูเกนติ ปาณินิ ฯ
มานาติมานโต (๑) มุตตา สมา สพุเพสุ ปาณิสู
อนตุตูกักสกา พุทธา พุทธานิ เอส ฐมมตา ฯ
อุปปชชชุตตา จ สมพุทธา อาโลกั ทสฺสยนฺติ เต
ฉพุพิการิ ปกาเสนติ (๒) เกวลั วสุธั อิมิ ฯ
ปสฺสสนฺติ นิริยเจเต นิพุพาติ นิริโย ตทา
ปวสฺสติ มหาเมโฆ พุทธานิ เอส ฐมมตา ฯ
อิทิสา เต มหานาคา อตุลา เต มหายสา
วณฺณโต อนติกกนฺตา อปปเมยฺยา ตถาคตา ฯ
อนฺโมทิสฺสู เม วากุຍิ สพุเพ สิสฺสา สคารวา
ตถา จ ปฏฺิปปชฺชีสุ ยถาสฺสฺติ ยถาพลั ฯ
ปฏฺิปปุเชนฺติ ปฺลลินิ สกกมฺมาภิสฺสโน(๓)
สทฺททหนฺตา มม วากุຍิ พุทฺชตฺตคตมานสา ฯ (๔)
ตทา จวิตฺวา ตฺสฺสิตา เทวปฺตุโต มหายโส
อุปปชชชี มาตฺตูกฺจฺจิสฺสฺมิ (๕) ทสฺสทสฺสฺสิ กมฺปถ ฯ
อสฺสมสฺสวาวิฑูรมฺหิ จงฺกมฺมฺหิ จิโต อหิ
สพุเพ สิสฺสา สมากนฺตุวา อาคจฺจุมฺม สนฺติเก ฯ

- # ๑. สฺยา. มานาติมานโต ฯ ๒. สฺยา. ฉพุพิการิ ปกาเสนติ ฯ
๓. สฺยา. เต สกกมฺมาภิสฺสโน ฯ ๔. สฺยา. พุทฺชตฺตคตมานสา ฯ
๕. สฺย. อฺปคจฺจฺจฺจ มาตฺตูกฺจฺจฺจ ฯ

*เล่มที่ 25 พุติยวคเค สิริมตเถรคาถาวณณา หน้า 599

อุสโภว มหี นทติ มิคราชาว กุชชติ
อุสุมาโรว สพติ (๑) ก็ วิปาโก ภวิสสติ ฯ
ยิ ปกิตฺเตมิ สมพุทฺธิ สิกตาถูปสนฺติเก
โส ทานิ ภควา สตุถา มาตุกฺจนิมุปากมิ ฯ
เตสํ ชมมกถิ วตฺวา กิตฺตยิตฺวา มหามุณี
อุยฺโยเชตฺวา สเก สิสฺเส ปลลนฺกมาภุชึ อหิ ฯ
พลนฺจ วต เม จินฺนํ พุยาธินา ปรเมน ตํ(๒)
พุทฺธเสฏฺฐิ สริตฺวาน ตตฺถ กาลนฺกโต อหิ ฯ
สพฺเพ สิสฺสา สมากนฺตฺวา อภิสุ จิตฺกํ ตทา
กเพวรนฺจ เม คยฺห จิตฺกํ อภิโรปยฺย ฯ
จิตฺกํ ปริวเรตฺวา สีเส กตฺวาน อณฺชลี
โสกสลฺลปรเตตา เต วิกนฺทีสุ สมากตา ฯ
เตสํ ลาลปฺมานานํ อคมํ(๓) จิตฺกํ ตทา (๔)
อหิ อจาริโย ตุมฺหิ มา โสจิตฺถ สฺเมธสา ฯ
สทตฺถे วายเมยฺยาถ รตฺตินฺทิวมนฺทิตา
มา โว ปมตฺตา อหฺตฺถ (๕) ขโณ โว ปฏฺิปาทีโต ฯ
สเก สิสฺเสนฺสาสิตฺวา เทวโลกํ ปุณฺคามิ
อฏฺุจารส จ กปฺปานิ (๖) เทวโลเก รمامหิ ฯ

- # ๑. สี่. ผลติ ฯ ย. สทฺทติ ฯ ๒. สุยา. พุยาธิโก ปรเมนหิ ฯ
๓. ย. อคมาสี ฯ ๔. สุยา. จิตกนฺตฺกํ ฯ สี่. อคมาสี จิตนฺตฺกํ ฯ
๕. สี่. อหฺวตฺถ ฯ ๖. สี่. อฏฺุจานทานิ กปฺปานิ ฯ
ย. อฏฺุจารสาหิ กปฺปานิ ฯ ๗. สุยา. อโหสหิ ฯ ย. รมี อหิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 600

สตานัน ปณจกขตตุณจ	จกกวตตี อโหสห
อนกตตกขตตุณจ	เทวราชชมการยี่ ฯ
อวเสเสสุ กปะเปสุ	โวกณโณ(๑) สัสรี อห
ทุกคตี นาภิขานามิ	อุปะปาทสุส อิท ผลั ฯ
ยถา โกมุทิกะ มาเส	พหู ปุปะพานิ(๒) ปาทปา
ตเถวาหมุปี สมเย	ปุปะพิโตมุหิ มहेสิโน(๓) ฯ
วีริย เม ชูรโชรยห	โยคกเขมาธิวาหน
นาโคว พนุชนัน เจตวา	วิหรามิ อนาสโว ฯ
สตสหัสสิโต กปะเป	ยั พุททมภิกิตตย
ทุกคตี นาภิขานามิ	กิตตนาย อิท ผลั ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยหิ ฯเปฯ กัตติ พุททสุส สาสนนุติ ฯ	

ณพภิญญัน หิ สมานัน อายสมนุติ สิริมตเถร อริโยติ

อชานนุตา ปุณุชชานา ภิกขุ สามเณรา จ อปะปลาภิตาย
โลกสุส อนภิกตภาเวน (๔) อสมภาเวนุตา ยั ภิญจิกิ กเถตวา
ครหนุติ ฯ สิริวฑฒตเถร ปน ปจจยानัน ลากิภาเวน โลกสุส
สกุทตครุกตภาวโต สมภาเวนุตา ปัสสนุติ ฯ

เถโร อวณณารหสุส นาม วณณภณัน วณณาหสุส

๑. สุยา. โวกณณัน ฯ ๒. สุยา. ปุปะพนุติ ฯ ๓. ย. มहेสิโน ฯ

๔. ส. อสมภาวิตภาเวน ฯ ย. อนภริตติภาเวน ฯ

*เล่มที่ 25 ทุติยวคฺเค สิริมตฺเถรคาถาวณณา หน้า 601

จ อวณณภณนํ อสฺส (๑) ปุณฺชชนภาวสฺส (๒) โทโสติ ปุณฺชชน-
ภาวญจ ฺครหนฺโต

ปฺเร จ นํ ปสฺสนฺติ	อตุตา เจ อสม่าหิโต
โมฆํ ปฺเร ปสฺสนฺติ	อตุตา หิ อสม่าหิโต ฯ
ปฺเร จ นํ ฺครหนฺติ	อตุตา เจ สฺสม่าหิโต
โมฆํ ปฺเร ฺครหนฺติ	อตุตา หิ สฺสม่าหิโตติ(๓)

คาถาทวยมภาสิ ฯ

ตตุถ ปฺเรติ อตุตโน อญฺเญ ปฺเร นาม อิท ปน
ปณฺชิตฺเทหิ อญฺเญ พาลา ปฺเรติ อธิปฺเปตา ฯ เตสํ หิ
อชานิตฺวา อปริโยคาเหตุวา ภาสนโต ฺครหา วิย ปสฺสาปี
อปฺปมาณญฺตา ฯ (๔)

นนฺติ นํ ปุคฺคํ ฯ

ปสฺสนฺตฺติ อวิทฺทสุภาเวน ตณฺหาวิปฺนุนตาย วา อถ
วา อญฺุตฺเตว ปุคฺคํ อสุโก ภิกฺขุ ฆานลาภิ อริโยติ วา
อญฺุตคฺคณโรปเนน กิตฺเตนฺติ อภิตถวณฺติ ฯ โย ปเนตถ
จสทฺโท โส อตุตฺตฺปนยตฺโต ฯ เตน ปฺเร นํ ปุคฺคํ ปสฺสนฺติ
จ (๕) ตถจ โข เตสํ ปสฺสนมตฺตํ น ปน ตสฺมี ปสฺสาย

๑. สී. ย. ภณนญจาทิ อัย ฯ ๒. สී. ปุณฺชชนสฺส ฯ

๓. ขุ. เถร. ๒๖/๒๗๗/๒๕๓ ฯ ๔. สී. อปฺปมาณา ฯ

๕. สී. อวฺปสนฺตฺตฺโต เต ปน ปฺเร ตํ ปุคฺคํ ปสฺสนฺติ เจ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปถววรรณนา หน้ 602

วตุถุ อตุถิตติ อิมมตุถุ ทสุเสติ ฯ

อตุถา เจ อสมหิตุติยํ ปุกุกถํ ปเร ปัสสนุติ โส

เจ สยํ อสมหิตุ มกุกสมหิณนถา ผลสมหิณนถา อุปจกรปุปนถ-
สมหิมตุเตเนว วา น สมหิตุ (๑) สมหณนสสุ ปฎิปกุกฎถนํ
กิลถนํ อปุปหิณตุถา วิกุกจิตุติ วิพุกนตุจิตุติ โหติ เจติ
อตุถุ ๑ อสมหิตุติ จ เอเตน สมหิณนิมิตถนํ กุณนํ อภāv
ทสุเสติ ฯ

โมฆนตุถิ กถวณปุปสกนิตุเทโส วิสมํ จนุติมสุริยถ

ปรีวตุถนตุติติ อหิตุสุ วิย ๑

ปเร ปัสสนุติติ เย ตํ อสมหิตุ ปุกุกถํ ปัสสนุติ เต

โมฆํ มุชถอ อมุกถํ ปัสสนุติ ๑

กสมุถอ อตุถา หิ อสมหิตุติ ยสมุถอ ตสสุ ปุกุกถลลสสุ

จิตุติ อสมหิตุติ ตสมุถอติ อตุถุ ๑

ทุกุติยถถถายํ กรหนตุติติ อตุถุโน อวิทุทสุภถเวณ โทสนตุถรตถ

วอ อริยํ ฆณนถถถิ จ สมณน(๒) อสุโก กิกุกุชถอชกรีย

นถนถุชตุติ อนตุถมโส โคทุหนมตุถมปิ (๓) กถลํ เกवलลํ

กถทพุหิพหุโล นิตุทถรถโม ภสสุสธรถโม สจुकณนิกถรถโม

วิทริตุติติ อหิณนถอ อปุปฎิปชชมณนถถวิทถเวณน วอ กุณนปรีชชเนน

๑. สี. น สมหิตุติ เจ ๑ ๒. สี. สมหิตุติ ๑ ๓. สี. กณนชุสหนนมตุถมปิ ๑

*เล่มที่ 25 ทุติยวคฺเค สิริมตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 603

วา ครหนฺติ นินฺหนฺติ อุปกฺโกสนฺติ วาติ อตุโถ ฯ เสถิ

ปจฺมคากาย วุตฺตปริยาเยน เวทิตพฺพิ ฯ

เอวํ เถเรน อิมานิ คากาหิ อตุตฺโน นิกฺกิลเสภาเว

สิริวฑฺฒสฺส จ สกิลเสภาเว ปกาสิเต ตํ สุตฺวา สิริวฑฺโฒ

สํเวชชาโต วิปฺสสนํ ปฏฺจเปตฺวา น จิรสฺเสว สทตฺถํ ปริปฺปูเรสิ

ครหฺกปฺกุกฺตา จ เถริ ขมาเปสฺส ฯ

สิริมตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปรมตถที่ปนิยา เถรคากาสวณณนาย

ตุติยวคฺควณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ตติยวคฺควรรณนา

อุตฺตรตฺเถรคาถาวรรณนา

ขนฺธา มยา ปริณฺญาตาติ อายสฺมโต อุตฺตรตฺเถรสฺส
คาถา ๑ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภฺวณฺณปฺนิสฺสยํ กุสลํ อุปฺจินฺนโต อิทฺถ จตฺตุนวฺเต (๑) กปฺเป
สิทฺฐตฺถสฺส ภควโต กาลเ กุลเกเห นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺณตฺ
ปฺตฺโต สาสเน ลทฺฐปฺปสาโท หุตฺวา อุปาสกคฺคตํ ปฏฺิเวเทสิ ๑
โส สตฺถริ ปฺริณิพฺพุเต อตฺตโน ฅาตเก สนนฺิปาเตตฺวา
พหุํ ปฺุชาสกการํ สมฺภริตฺวา (๒) ธาตฺตฺตฺตฺ อกาสิ ๑

โส เตน ปฺุณฺณกมฺเมเน เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมึ
พฺพุทฺฐปฺปาเท สาเกเต พฺุราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา อุตฺตโรติ
ลทฺฐนาโม วยฺปฺตฺโต เกนจิเทว กรณฺิเยน สวตฺถึ คโต
กณฺุทฺมพฺมุเล (๓) กตํ ยมกปาฏฺิหาริยํ ทิสฺวา ปฺสิทฺติตฺวา ปฺน
กาพการาม สฺตฺตเทสนาย (๔) อภิวทฺตฺมานสทฺุโร ปฺพพฺพิตฺวา สตฺถารา
สทฺุธี ราชคหํ คนฺุตฺวา อุปสมฺบฺพิชิตฺวา ตตฺถเวว วสนฺโต
วิปฺสฺสนํ ปฏฺุจเปตฺวา น จิสฺเสว นพฺภิณฺโณ อโหสิ ๑ เตน
วฺคฺคตํ อปทาน (๕)

๑. สี่. ทฺวานวฺเต ๑ ๒. ยฺ. สฺหริตฺวา ๑ ๓. สี่. ยฺ. กณฺุทฺมพฺมุเล ๑

๔. อญฺ. จตฺตฺก. ๒๑/๒๔/๓๑ ๑ ๕. พฺ. อ. ๓๓/๓๖/๑๑๑ ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค อุดตตรตุเถรคาถาวณณา หน้า 605

นิพพุเต โลกนาถมहि สิทุชตุเถ โลกนายเก
มม ฌาตี สมานเนตวา ธาตุปุชั อกาสหิ ฯ
จตุณฺนวุเต อิตโต กปฺเป ยิ ธาตุมภิปุชยิ
ทुकคตี นาภิขานามิ ธาตุปุชายิทิ ผลิ ฯ
กิลเสธา ฌาปีตา มยฺหิ ฯเปฯ กติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

ฉฬภิกฺขโณ ปน หุตฺวา สตุถริ สาวตฺถิยิ วิหรนฺเต
พุทฺธปฏฺจानตฺถิ ราชคหโต สาวตฺถิ อฺปกโต ภิกฺขุหิ กิ
อาวุโส ปพฺพชฺชาภิจฺจิ ตยา มตฺถกํ ปาปีตฺนติ ปุฏฺโฐ อณฺณํ
พฺยากรโณโต

ขนฺธา มยา ปริณฺญาตา ตณฺหา เม สฺสมฺหตา
ภาวิตา มม โพชฺฌนฺกา ปตุโต เม อาสวฺกขโย ฯ
โสหิ ขนฺธฺเช ปริณฺยาย อพฺพหิตฺวาน (๑) ชาลีนี
ภาวยิตฺวาน โพชฺฌนฺเก นิพฺพายิสฺสึ อนาสโวติ(๒)

คาถาทฺวยิ อภาสิ ฯ

ตตฺถ ขนฺธาติ ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ฯ
ปริณฺญาตาติ อิทิ ทุกขํ น อิตโต ภิกฺขโยติ ปริจฺฉิขฺช
ฌาตา ภาวิตา ฯ เตน ทุกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส ปริณฺญาภิ-
สมยฺมาห ฯ (๓)

ตณฺหาติ ตสฺสตี ปรีตสตีติ ตณฺหา ฯ

๑. สฺยา. อพฺพหิตฺวาน ฯ ๒. บฺ. เถร. ๒๖/๒๓๘/๒๕๓ ฯ

๓. สී. ยฺ. ปริณฺญาตาภิสมยฺมาห ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 606

สุสมุหตาคี สมุคฺฆมาภูติตา ฯ เอเตน สมุทยสจฺจสุส
ปหานาภิสมยํ วทติ ฯ

ภาวิตา มม โโพฆณฺเฑคาคี โโพธิสฺสงฺขาตาย สติอาทิธมฺม-
สามคฺคิยา ตํสมฺภุคฺคิโน วา โโพธิสฺสงฺขาตสุส อริยปฺกคฺคสฺส อํคาคี
โโพฆณฺเฑคา ฯ (๑) สติธมฺมวิจยวิริยปีติปฺสสทฺฐิสมาธิอุเปกฺขาสฺสงฺขาตา
มคฺคปฺริยาปฺนฺนา ธมฺมา มยา ภาวิตา อุปฺปาทิตา วทฺตฺติตา ฯ
โโพฆณฺเฑคคฺคหณฺเณว เจตฺถ ตํสฺหจฺริตตาย (๒) สพฺเพ มคฺคธมฺมา
สพฺเพ จ โโพธิปฺกฺขิยธมฺมา คหิตาคี ทฏฺฐพฺพา ฯ เอเตเนว
มคฺคสจฺจสุส ภาวนาภิสมยํ ทสฺเสติ ฯ

ปคฺโคโต เม อาสวกฺขโยติ กามาสวาทโย อาสวา จิยนฺติ
เอตฺถาคี อาสวกฺขโยติ ลทฺธนาโม อสฺสงฺขตธมฺโม มยา ปคฺโคโต
อธิคฺโคโต ฯ เอเตน นิโรธสจฺจสุส สจฺฉนิกิริยาภิสมยํ กเถติ ฯ
เอตฺตาวตา อคฺคตโน สอุปฺปาทิสฺเสสนิพฺพานสมฺปตฺตี (๓) ทสฺเสติ ฯ

อิทานิ ปน อนุปฺปาทิสฺเสสนิพฺพานสมฺปตฺตี ทสฺเสนฺโคโต
โสหนฺติอาทินา ทุคฺคิยคาถมาห ฯ

ตสฺสสุคฺโคโต โสหํ (๔) เอวํ วุตฺตนเยน ขนฺธฺเร ปรีณฺญา
ปรีชานิตฺวา ตถา ปรีชานนฺโคโตเอว สกอฺคตฺตภาวปฺรอตฺตภาเวสุ
อชฺฉตฺตคฺคิภาหิรายตเนสุ อตีตาทิเกทภินฺเนสุ สํสิพฺพนาการ์ (๕) ปุณฺนปุณฺนํ
๑. สී. ยฺ. โโพฆณฺเฑคาคี ฯ ๒. สී. ยฺ. ... จริตตาย ฯ
๓. สී. สอุปฺปาทิสฺเสสนิพฺพานธาตฺสมฺปตฺตี ฯ ๔. สพฺพคฺคตโย หนฺติ
ทิสฺสตี ฯ ๕. สී. ยฺ. สํสิพฺพนปรีสิพฺพนการ์

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค อุตฺตรตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 607

ปวตฺตีสงฺขาตํ ชาลํ เอตฺตสฺส อตฺถิถิ ชาลีนีติ ลทฺธนามํ
ตณฺ्हํ อพฺพหิตฺวาน มม จิตฺตสฺนฺตานโต อทฺทริตฺวา ตถา
นํ อทฺทรณฺโตเยว วุตฺตปฺปเกเท โปชฺฌงฺเก ภาวยิตฺวาน เต
ภาวนาปาริปุรี ปาเปตฺวา ตโตเอว อนาสโว หุตฺวา จิโต
อิทานิ จริมกจิตฺตนิโรเชน อนฺุปาทาโน วีย ชาตเวโท
นิพฺพายิสฺสํ ปรีนิพฺพายิสฺสามิถิ ฯ

อุตฺตรตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ภทฺทชิตฺเถรคาถาวรรณนา

ปนาโท นาม โส ราชติ อายสฺมโต ภทฺทชิตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺุปฺปตฺติ

อัยฺ กิร ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กาลे พฺราหฺมณฺกุลे
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต พฺราหฺมณานํ วิชฺชาลিপฺเปสฺส ปารี
คฺนฺตฺวา กามे ปหาย ตาปสฺสปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อรณฺเฑยตเน
อสุสมํ กาทเรตฺวา วสนฺโต เอกทิวสํ สตฺถาริ อากาเสน คจฺจนฺตํ
ทิสฺวา ปสนฺนมานโส อญฺชลิ ปคฺคยฺห อญฺจาสิ ฯ สตฺถา ตสฺส
อชฺฌาสยฺ ญตฺวา อากาสโต โอตฺริ ฯ โอตฺติณฺณสฺส ปน ภควโต
มธฺยุจ ภิสมฺพาลญฺจ สปฺปิญฺจ ชีรญฺจ อฺุปนาเมสิ ตสฺส ตํ
ภควา อนฺุภมฺปิ อฺุปาทาย ปฏิกฺคเหตฺวา อนฺุโมทนํ วตฺวา
ปฏฺกามิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 608

โส เตน ปุณณกมเมน ตุสสีเต (๑) นิพพุตโต ตตถ ยาวตายุกั
จตุวา ตโต อปราปรี สุกคีสุเยว สัสรนุโต วิปสสิสสุ ภควโต
กาลเ มหทุรโน เสฏฐี หุตวา อฏฐสฏฐิจิกขุสหสั สโกเชตวา
ติจิวเรน อจณาเทสิ ฯ (๒)

เอวั พหุ กุสัถั กตวา เทวโลเก นิพพุตติตวา ตตถ
ยาวตายุกั จตุวา ตโต จวิตวา มนุสเสสุ อุปปนโน
พุทฐสฺสญเ โลเก ปณจ ปจเจกพุทฐตานิ จตฺถิ ปจเจยหิ
อุปฏฺฐหิตวา ตโต จโต ราชกุเล นิพพุตติตวา รชชั อณุสาสนุโต
ปุตตั (๓) ปจเจกโพธิ อธิคนตวา จิต্তุ อุปฏฺฐหิตวา ตสฺส
ปรินิพพุตสฺส ชาตฺตโย กเหตุวา เจตฺถิ กตวา ปุเชสิ ฯ เอวั
ตตถ ตตถ ตานิ ตานิ ปุณณานิ กตวา อิมสฺมิ พุทฐปฺปาเท
ภทฺทियนคเร อสิตฺติโกฏฺฐิวิภวสฺส ภทฺทियเสฏฐิสฺส เอกปุตตโก หุตวา
นิพพุตติ ภทฺทชิตฺติสฺส นามั อโหสิ ฯ ตสฺส กิร อิสฺสรियโกค-
ปริวาราทิสมฺปตฺติ จริมภเว โพธิสตฺตสฺส วिय อโหสิ ฯ

ตทา สตฺถา สาวตฺถิยั วสัถั วสิตฺวา ภทฺทชิกุมาริ
สงฺกหิตฺตุ มหตา ภิกขุสงฺฆเมน สทฺธิ ภทฺทियนคร์ คนตวา
ชาติยวเน วสิ ตสฺส ฌาณปรีปากั อากมยมาโน ฯ โสปี
อุปรี ปาสาเท นิสินฺโน สึหปณฺชริ วิวริตวา โอลเณนุโต
ภควโต สนฺตึเก ฌมฺมํ โสตุ คจฺจนุตฺต มหาชนฺ ทิสฺวา
๑. สึ. ย. ตุสสีเตสุ ฯ ๒. ย. อจณาทาเปสิ ฯ ๓. สึ. ย. อตฺตโน ปุตตั ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค ภัททชิตฺเถรคาถาวณณา หน้า 609

กตถาย มหาชน คจฺจตีติ ปุจฺจิตฺวา ตํ การณํ สุตฺวา
สยมฺปิ มหา ปริวารน สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา ฆมฺมํ
สุณฺนฺโต สพฺพากรณปฏิมณฺฑลิตฺว สพฺพกิเลสฺส เขเปตฺวา อรหตฺตํ
ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

โอบุคฺคยห ยํ โปกฺขรณฺี นานากุณฺชรเสวิตํ
อุทฺทรมิ ภิสิํ ตตฺถ ฆาสเหตุ (๒) อหํ ตทา ฯ
ภควา ตมฺหิ สมเย ปทุมตฺตรสฺวหโย
รตฺตกมฺพลธโร (๓) พุทฺโธ คจฺจเต อนิลนฺชเส ฯ
ฐนฺนฺโต ปัสสฺสฺวานิ สทฺทํ อสฺสิสสํ ตทา
อุทฺธํ นิชฺฌายมาโนหํ อุทฺทํ โลกนายกํ ฯ
ตตฺถเว จิตฺโก สนฺโต อายาจี โลกนายกํ
มธฺ ภิเสหิ สวติ ฆีรสปฺปิ มุพาลิกํ ฯ (๔)
ปฏิกฺคณฺหาตฺ เม พุทฺโธ อนุกมฺปาย จกฺขุมา
ตโต การุณฺนิโก สตฺถา โอโรหิตฺวา มหายโส ฯ
ปฏิกฺคณฺหิ มมฺ ภิภฺขํ อนุกมฺปาย จกฺขุมา
ปฏิกฺคณฺเหตฺวา สมฺพุทฺโธ อกา เม อนฺนโมทนํ ฯ
สุชี โหหิ (๕) มหาปุณฺณ คติ ตฺยหํ สมิชฺฌตฺ
อิมินา ภิสทานนํ ลภสฺสุ วิปฺปลํ สุขํ ฯ

๑. พุ. อ. ๓๓/๗๓/๑๐๒ ฯ ๒. สุยา. อสนเหตุ ฯ

๓. สุยา. รตฺตกมฺพลธโร ฯ ๔. สุยา. มธฺ ภิเสหิ สวติ ฯ

๕. สุยา. โหหิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิပါတพรรณนา หน้า 610

อิหํ วตุวาน สมพุทฺโธ ชลชุตตมนามโก
ภิกฺขมาทาย สมพุทฺโธ อมฺพเรนาคมา ชีโน ๑
ตโต ภิสฺส คเหตุวาน อากจฺนี มม อสฺสํ
ภิสฺส รุกฺเข ลคฺเคตฺวาน มม ทานํ อนุสฺสรี ๑
มหาวาโต อุกฺกหิตฺวา สยฺจาลลสิ วนํ ตทา
อากาโส อภินาทิตฺถ อสนียา ผลี ตทา(๑) ๑
ตโต เม อสนิปาโต มตฺถเก นิปตี ตทา
โส หิ นิสินฺนโก สนฺโต ตตฺถ กาลงฺกโต อหํ ๑
ปฺลฺลภกมฺเมน สยฺยตฺโต ตฺสิตฺติ อฺปฺปชฺชหํ
กเพวริ เม ปตฺติ เตว โลเก รามมํ ๑
ฉพาสิตฺตสฺสทานิ นาริโย สมลงฺกตา
สಾಯํ ปาตํ อฺปฺปญฺจนฺติ ภิสฺทานสฺสิทํ ผลํ ๑
มนุสฺสโยนิมากฺนฺตฺวา สฺสฺชิตโต โหมหํ ตทา
โกเค เม อฺนตา(๒) นตฺถิ ภิสฺทานสฺสิทํ ผลํ ๑
อนุกมฺปิตโก(๓) เตน เตวเทเวน ตาทินา
สพฺพาสวา ปริกฺขิณา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ๑
สตสฺสสฺสิตโต กปฺเป ยํ ภิสฺส อทฺที (๔) ตทา
ทฺทคฺคตี นาทฺชานามิ ภิสฺทานสฺสิทํ ผลํ ๑
กิลลสา ฌาปีตา มยฺหํ ๑เป ๑ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

๑. สฺยา. อสนียา ผลนฺตฺติยา ๑ ๒. สฺยา. อฺนตา ๑

๓. ยฺ. อฺนุกมฺปิตตฺตา ๑ ๔. สฺยา. ยํ ภิกฺขมทฺที ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค ภาททชิตฺเตรคาถาวณณา หน้า 611

อรหตฺเต ปน เตน อธิคเต สตุถา ภาททชิตฺเตรคาถาวณณา

อามนฺเตสิ ตว ปุตุโต อลงกตปฏิยตุโต ฌมฺมํ สฺตฺตฺนุโต อรหตฺเต
ปติฏฺฐาสิ เตนสฺส อิทาเนว ปพฺพชิตฺตํ ยุตฺตํ โน เจ ปพฺพชิตฺติ
ปริณิพฺพายิสฺสตีติ ฯ เสฏฺฐิ น มยฺหํ ปุตุตฺตสฺส ทฺรสฺสเสว
สโต ปริณิพฺพานน กิจฺจํ อตฺถิ ปพฺพชิตฺติ นนฺติ อาห ฯ
ตํ สตุถา ปพฺพชิตฺติวา อุปสมฺปาเทตฺวา ตตฺถ สตุตฺตาหิ (๑) วสิตฺวา
โกฏฺฐิกามํ ปาปุณฺนิ โส จ คามิ กงฺกาคีเร ฯ โกฏฺฐิกามวาสิโน
พฺพุทฺธปมฺมุขสฺส ภิกฺขุสํฆสฺส มหาทานํ ปวตฺเตสฺส ฯ

ภาททชิตฺเตโร สตุถารา อนฺนโมทนาย อารทฺธมตฺตตาย
พหิกามํ คนฺตฺวา กงฺกาคีเร มกฺกสฺสมีเป สตุถุ อากตฺทกาเล
วฺภูทฺทิตฺตสํมิตฺติ สฺมาปตฺตี สฺมาปชฺชิตฺติวา นิสิตฺติ ฯ มหาเถเรสุ
อากจฺจนฺเตสุปี อวฺภูทฺทิตฺติวา สตุถุ อากตฺทกาเลเยว วฺภูทฺทิตฺติ ฯ
ปฺฤชฺชนภิกฺขุ อัย อธฺตฺนา ปพฺพชิตฺติ มหาเถเรสุ อากจฺจนฺเตสุ
มานคฺคทฺโธ หุตฺวา น วฺภูทฺทิตฺติ อชฺฌมฺมายีสุ ฯ โกฏฺฐิกามวาสิโน
สตุถุ ภิกฺขุสํฆสฺส จ พฺพุ นาวาสงฺฆมาเถ พนฺธิสฺส สตุถา
हनฺนทฺสฺส (๒) อานฺนภาวํ ปกาเสมิตฺติ นาวาสงฺฆมาเถ จตฺวา กหิ
ภาททชิตฺติ ปุจฺฉิ ฯ ภาททชิตฺเตโร เอโสหิ ฆนฺเตติ สตุถาริ
อุปสงฺกมิตฺติวา อณฺชลิตฺติวา อฏฺฐาสิ ฯ สตุถา เอหิ ภาททชิตฺติ
อเมหิ สทฺธิ เอกนาโว อภิรฺรหฺตฺติ ฯ โส อุปปตฺติวา สตุถุ
จิตฺตนาวยํ อฏฺฐาสิ ฯ สตุถา กงฺกคามชฺฌมํ คตฺทกาเล ภาททชิตฺติ
๑. สตี. สตุตฺตตฺตฺตาหิ ฯ ๒. สตี. สตุถา ตสฺส ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวรรณนา หน้า 612

ตยา มหาปนาทราชาเล อชฌาฎฐรตนปาสาทอ กหนุตติ
อาห ๑ อิมสุมิ จาเน นิมคโคติ ๑ เตนหิ ภาททช
สพฺรหฺมจารินํ กงฺขํ ฉินฺทาทิ ๑

ตสุมิ ขณเ เถโร สตถาริ วนฺทิตฺวา อิทฺธิพลน คนฺตฺวา
ปาสาทถูปิกิ ปาทงฺคฺลนฺตเรณ สนนฺนิรมฺภิตฺวา (๑) ปณฺจวิสตฺติโยชนํ
ปาสาทํ คเหตุวา อากาเส อุปฺปติ อุปฺปตฺนฺโต จ ปณฺจาส
โยชนานิ ปาสาทํ อุทกโต อุกฺขิปี ๑ อถสฺส ปฺริมภเว
ฉาตกา ปาสาทคเตน โลเกน มจฺฉกจฺฉปมณฺฑุกา หุตฺวา ตสุมิ
ปาสาทเ อฏฺฐหนฺเต ปรีวตฺติตฺวา อุทเก ปตีสฺส ๑ สตฺถาเต
ปตฺนฺเต ทิสฺวา ฉาตกาเต ภาททช กิลมนฺตฺติ อาห ๑
เถโร สตฺถุ วจเนน ปาสาทํ วิสฺสชฺเชสิ ๑ ปาสาทอ
ยถาจาเนอว ปตฺติฏฺฐหิ ๑ สตฺถา ปารงฺคโต ภิกฺขุหิ กทา
ภนฺเต ภาททชิตฺถเรณ อัย ปาสาทอ อชฌาฎฐโจติ ปุณฺโง
มหาปนาทชาตกํ (๒) กเถตฺวา มหาชนํ ฐมฺมามตํ ปาเยสิ ๑ เถโร
ปน อตฺตโน อชฌาฎฐปฺพุพฺพิ สุวณฺณปาสาทํ ทสฺเสตฺวา

ปนาโท นาม โส ราชา ยสฺส ยูโป สุวณฺณโย (๓)

ติริยํ โสพฺสพฺเพโร (๔) อุจฺจมาหุ (๕) สหสฺสธา ๑

๑. ม. สนนฺนิรมฺภิตฺวา ๑ ย. สนนฺนิรมฺภิตฺวา ๑

๒. ข. ชา. ติก. ๒๗/๑๐๖ ๑ ๓. ม. สุวณฺณโย ๑

ย. สุวณฺณโก ๑ ๔. ส. ย. โสพฺสพฺเพโร ๑

๕. ส. อุทฺธมาหุ ๑ ม. ย. อุพฺภมาหุ ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค ภูททชิตูเถรคาถาวณณา หน้า 613

สทสฺสทกณฺโฑ สตเคณฺฑุ (๑) ธชาลฺล (๒) หริตามโย

อนจฺจํ ตตฺถ คนฺธพฺพา ฉ สทสฺसानิ สตฺตธาติ(๓)

ทวิหิ คาทาหิ วณฺเณนฺโต อณฺณํ พุยาภาสิ ฯ

ตตฺถ ปนาโท นาม โส ราชาคิ อตีเต ปนาโท

นาม โส ราชา อโหสิตี อตฺตภาวอนฺตรหิตตาย อตฺตทานํ

ปริ วิย นิทฺทิสติ ฯ โสเอว หิ รชเช จิตกาลโต

ปฏฺจาย สทา อุตฺสาหสมฺปตฺติอาทินา มหตา ราชานฺุภาเวน

มหตา จ กิตฺติสทฺเทน สมณฺนาคตตฺตา ราชา มหาปนาโทติ

ปณฺณายิตฺถ ฯ

ยสฺส ยูโป สุวณฺณนิโยติ ยสฺส รณฺโณ อยํ ยูโป

ปาสาโท สุวณฺณมโย ฯ

ติริยํ โสพสฺสุเพโรติ วิตฺถารโต โสพสทกณฺฑปาตป-

ปมาโณ ฯ (๔) โส ปน อทฺฒโยชนมตฺโต (๕) โหติ ฯ

อุจฺจมาหุ สทสฺสธาติ อุจฺจํ อุพฺภํ เอวมสฺส ปาสาทสฺส

สทสฺสธา สทสฺสทกณฺฑปฺปมาณมาหุ ฯ (๖) โส ปน โยชนโต

ปณฺจวิสตฺติโยชนปฺปมาโณ โหติ ฯ เกจิ ปเนตฺถ คาทาสุขตฺถิ

อาหุติ ทิฆมฺ กตํ ฯ อาหุ (๗) อโหสิตี อตฺถํ วทฺนฺติ ฯ

๑. สตี. สตเคณฺฑุ ฯ ยู. สทสฺสทกณฺฑุ สตเคณฺฑุ ฯ

๒. สตี. ธชาลฺล ฯ ๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๗๕/๒๕๔ ฯ

๔. สตี. โสพสฺสรปาตณฺปมาโณ ฯ ๕. สตี. อทฺฒโยชนปฺปมาโณ ฯ

ยู. อทฺฒยฺยโยชนมตฺโต ฯ ๖. ยู. สทสฺสธาปฺปมาโณ โหติ ฯ

๗. สตี. ยู. ตํ อหุ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 614

สทสทกณโฑติ สทสทกมโก ๑(๑)

สทคณทติ อเนกสตนียุหโก ๑(๒)

ชชาลุตติ ตตถ ตตถ นียุหสิขราทีสุ ปติฏจาปีเตหิ ยญจि-
ชชปฏากชชาทิจเชหิ สมปนโน ๑

หริตามโยติ จามิกรสูวณมโย ๑ เกจิ ปน หริตชาติ-
มณิสริกขโกติ (๑) วทนติ ๑

กนุชพพาติ นฎา ๑

ฉ สทสทานิ สตตชาติ ฉมตตานิ กนุชพพสทสทานิ
สตตธา ตสส ปาสาทสส สตตสุ จาเนสุ รลโย อภิรมาปนตถิ
นจิจิสูติ อตโต ๑

เต เอว นจจนฎาปี รานัน หาสตุ นาสกจิสู ๑

อถ สกโก เทวราชา เทวณญ เปเสตวา สมชช การสิ ตทา
ราชา หสิติ ๑

ภททชิตุเถรคาถาวณณา นิฎจिता ๑

๑. ส. ย. ...กมโก ๑ ๒. ม. ...นียุหโก ๑ ๓. ส. ย. หริตมณิสริกขโกติ ๑

โศภิตตเถรคาถาวณณา

สตติมา ปญจวาติ อายสมโต โสภิตตเถรสฺส กาถา ฯ

กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุตฺเตสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺญญานี อุปฺจินฺนโต ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กाले หํสวตฺตีนฺนเร
กฺลฺลเกเห นิพฺพุตฺติจฺวา วยฺปตฺโต สตฺถุ ชฺมมเทสนํ สฺสนฺนโต
สตฺถาริ อํกํ ภิกฺขุํ ปุพฺเพนิวาสวณฺณลาภินํ ภิกฺขุณํ อคฺคกฺุจฺจเน
จเปฺนตํ ทิสฺวา สยมฺปิ ตํ จานนฺตรํ อุตฺทิสฺส ปตฺถนํ กตฺวา
ปฺญญานี กตฺวา สฺสคฺตีสฺสเยว สํสรนฺโต สฺเมชฺส ภควโต กाले
พฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพุตฺติจฺวา วิญฺญตํ ปตฺโต พฺราหฺมณานํ
วิชฺชาสิปฺเปสฺส นิปฺพตฺตี คณฺตฺวา เนกขมฺมาธิมฺุตฺโต ฆรราวาสํ
ปหาย ตาปสฺสพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา หิมวณฺตสฺส สมิเป
อรณฺฆายตเน อสฺสํ กเรตฺวา วณฺมุลผลาผลเนน ยาเปฺนโต
พฺพุทฺฐปฺปาทํ สฺตฺวา สพฺพตฺถ อเอกรตฺติวาเสเนว ภทฺทวตฺตีนฺนเร (๑)
สตฺถาริ อุปฺสงฺกมิตฺวา ปสนฺนมานโส ตฺวํ สตฺถา จา เกตฺ
จาทิอาทึหิ จหิ คาถาหิ อภิตฺถวิ สตฺถา จสฺส ภาวินิ
สมฺปตฺตี ปกาเสสิ ฯ โส เตน ปุณฺณกมฺเมเนน เทวมนุสฺเสสฺส สํสรนฺโต
อิมสฺมี พฺพุทฺฐปฺปาเท สวตฺถิยํ พฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพุตฺติ ฯ
โศภิตตีสฺส นามํ อํกํ ฯ โส อปฺเรน สมเยน สตฺถุ ชฺมมเทสนํ
สฺตฺวา ปฏฺิถทฺทสทฺโท ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา ฉพฺภิณฺโณ
๑. ส. พนฺธมตฺตีนฺนเร ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 616

อโหสิ ๑ ปุพเพนิวาสนาณ จินณวสี จ อโหสิ ๑ เตน วุตตัม
อปทาน (๑)

ทกฺขิณเณ หิมวณฺตสุส	สุกโต อสุสโม มม
อตุตมตฺถํ คเวสนฺโต	วสามิ วิปีเน ตทา ๑
ลาภาลาเกณ สนฺตฺถุโจ	มูเลน จ พเลน จ
อนฺเวสนฺโต อจริยํ (๒)	วสามิ เอกโต(๓) อหํ ๑
สุเมโธ นาม สมฺพทฺโธ	โลเก อุปฺปชฺชิตาวเท
จตุสจฺจํ ปกาเสติ	อุทฺตรนฺโต มหาชนํ ๑
นาหํ สฺโณมิ สมฺพทฺธํ	นปี เม โกจิ สํสติ (๔)
อภูจวสฺเส อติกกนฺเต	อสุสสี โลกนายกํ ๑
อคฺคิทารุํ นีหริตฺวา	สมฺมชฺชิตฺวาน อสุสมํ
ขาริภารํ คเหตุวาน	นิกฺขมํ วิปีนา อหํ ๑
เอกรตฺถี วสนฺโตหํ	คามesu นิคเมsu จ
อนฺุพฺเพน จนฺทวตี (๕)	ตทาหํ อุปฺสงฺกมํ ๑
ภควา ตมฺหิ สมเย	สุเมโธ โลกนายโก
อุทฺตรนฺโต พหู สตุเต	เทเสติ อมตํ ปทํ ๑
ชนกายมตฺติกกมฺม	วณฺทิตฺวา ชินสาครํ
เอกํสํ อชินํ กตฺวา	สนฺถวี โลกนายกํ ๑

๑. พุ. อ. ๓๓/๓๔/๑๐๔ ๑ ๒. สุยา. อโนมสนฺโต อจริ ๑

๓. สุยา. ม. เอกโก ๑ ๔. สุยา. สี. สาสติ ๑

๕. สี. พนฺธุมตี ๑ ๖. สุยา. ชินสาครํ ๑ ๗. ชินสาสนํ ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค โสภิตตฺเถรคาถาวณณา หน้า 617

ตฺวํ สตุถา จ เกตุ จ ธโช ยูโป จ ปาณินัน
ปฺรายน โปติฏฺฐา จ ทิปโป จ ทิปฺพุตฺตโม ฯ (๑)
เนปฺพลโย ทสฺสเน ธีโร (๒) ตาเรสิ ชนตํ ตฺวํ
นตฺถลโย ตารโก โลเก ตฺวตฺตริตโร มฺเน ฯ (๓)
สกุภา ภาเว (๔) กุสฺสเคน ปเมตฺตํ สาคฺรุตฺตโม (๕)
น เตวฺว ตว สพฺพณฺณ ฌาณํ สกุภา ปเมตเว ฯ
ตฺลทณฺโฑ (๖) จเปตฺวาน มหี (๗) สกุภา ฐเรตเว (๘)
น เตวฺว ตว ปณฺณาย ปมาณมตฺถิ (๙) จกฺขุม ฯ
อากาโส มินิํ สกุภา รชชฺชยา องฺกุลเณ วา
น เตวฺว ตว สพฺพณฺณ สีลํ สกุภา ปเมตเว ฯ
มหาสมฺพุเท อุกกํ อากาโส จ วสุณฺฐโร
ปฺริเมยฺยานิ เอตานิ อปฺปเมยฺโยสิ จกฺขุม ฯ
ณฺหิ คาทาหิ สพฺพณฺณ กิตฺตยิตฺวา มหายสํ
อณฺชสิ ปกฺคเหตฺวาน ตฺถนฺหิ อฏฺฐาสหํ ตทา ฯ
ขํ วทฺนฺติ สฺมุเชตฺติ ภูมิปฺณณํ (๑๐) สฺมุเชตฺติ
ภิกฺขุสฺสเม นิสิตฺติวา อิมา คาทา อภาสธ ฯ
โย เม ฌาณํ ปกิตฺเตสิ วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา
ตมฺหํ กิตฺตยิสฺสามิ สฺมณฺณ มม ภาสโต ฯ

- # ๑. ม. ทวิปฺพุตฺตโม ฯ ๒. สී. เต ปฺณณทสฺสโน ธีโร ฯ
- # ๓. สී. มฺนิ ฯ ๔. สฺยา. ภาเว ฯ สී. หเว ฯ ๕. สฺยา. สී. สาคฺรุตฺตโม ฯ
- # ๖. สฺยา. ม. ตฺลทณฺเฑ ฯ ๗. สฺยา. มหิ ฯ ๘. สී. ปเมตเว ฯ
- # ๙. สฺยา. สมนํ อตฺถิ ฯ ๑๐. สฺยา. ภูมิปฺณณํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 618

สตตตตตติ กปป์ปานิ เทวโลเก รมิสฺสติ
สหสฺสทกขตฺตํ เทวินฺโท เทวราชฺชํ กริสฺสติ ฯ
อนกตทกขตฺตญจ จกุกวตฺตี ภาวิสฺสติ
ปเทสราชฺชํ วิปฺปลํ คณนาโต อสงฺขิยํ ฯท
เทวภูโต มนุสฺโส วา ปุณฺณกมฺมสมาหิโต
อนฺนมนสงฺกปโป(๑) ติกฺขปญฺโโล ภาวิสฺสติ ฯ
ตีสกปฺปสทสฺสมหิ โอกุกากกุกสฺมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺธา โลเก ภาวิสฺสติ ฯ
อคารา อภินิกฺขมฺม ปพฺพชิสฺสติกิณฺจโน
ชาติยา สตฺตวสฺเสน อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺสติ ฯ (๒)
ยโต สรามิ อตฺตานิ ยโต ปตฺโตตฺตุมิ สาสนํ
เอตฺถนฺตเร น ชานามิ เจตนํ อมโนรมํ ฯ
สัสมิตฺวา ภาเว สพฺเพ(๓) สฺมปตฺตานุภวี อหํ
โกเค เม อุนตา นตฺถิ ผลํ ฅาณสฺส โถมเน ฯ
ติชฺชุกฺติ (๔) นิพฺพุตา มยฺหํ ภาวา สพฺเพ สฺมูหตา
สพฺพาสวปริกฺขิโณ นตฺถิ ทานิ ปุณฺณภโว ฯ
ตีสกปฺปสทสฺสมหิ ยํ ฅาณมถวี อหํ(๕)
ทูกคฺตี นาภิชานามิ ผลํ ฅาณสฺส โถมเน ฯ
กิลเสสา ฅาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนนฺตติ ฯ

๑. ย. อนฺนมนตสงฺกปโป ฯ ๒. สฺยา. ปาปฺณิสฺสติ ฯ

๓. สฺยา. ภาวภาเว ฯ ๔. สฺยา. ติชฺชุกฺติ ฯ ส. ติวิชฺชุกฺติ ฯ

๕. สฺยา. ยํ ฅาณมถวี โถมหนํ ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค โสภิตตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 619

โส อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปุพฺเพนิวาสํ
อนุปฺปิปาฐิยา อนุสฺสรนฺโต ยาว อสฺสณภเว อจิตฺตกปฺปิสฺสนฺธิ
ตาว อทฺทส ๗ ตโต ปญฺจ กปฺปสฺตานิ จิตฺตปฺปวตฺตี อทิสฺวา
อวสานเว (๑) ทิสฺวา กิเมตฺนฺติ อวชฺชนฺโต นยวเสน อสฺสณภโว
ภวิสฺสตีติ นิฏฺฐํ อคฺมาสี ๗ เตนาห ภควา อตฺถิ ภิกฺขเว
อสฺสณสฺตฺตา นาม ทีฆายุกา เทวา ตโต จูโต โสภิตโต
อิฐฺฐปฺนฺโน โส เอตํ ภวํ ชานาติ โสภิตโต อนุสฺสรตีติ ๗
เอวํ นยวเสน อนุสฺสรนฺตสฺส (๒) อนุสฺสรณโกสฺลํ ทิสฺวา สฺตฺถา
เถรี ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรนฺตานํ อคฺคภูจฺจานเ จเปสี ๗ ตโต
เอว จายํ อายสฺมา สวิเสตํ อตฺตโน ปุพฺเพนิวาสานุสฺสตีตฺตวณํ
ตสฺส จ ปจฺจยภูตํ ปฺปิปฺตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา โสมนสฺสชาโต
ตทตฺถทีปํ อุทานํ อุทานนฺโต

สตฺติมา ปญฺญวา ภิกฺขุ อารทฺธพลวีริโย
ปญฺจ กปฺปสฺตานาหิ เอกรตฺตี อนุสฺสรี ๗
จตฺตาโร สตฺติปฺภูจฺจานเ สตฺต อภฺฐ จ ภาวยํ
ปญฺจ กปฺปสฺตานาหิ เอกรตฺตี อนุสฺสรินฺติ(๑)

คาถาทูยํ อภาสี ๗
ตตฺถ สตฺติมาติ สยํ สมฺมทาคมนสมฺปฺนฺนาย สตฺติปฺภูจฺจาน-
ภาวนาปารีปฺริยา สติ เวปฺปุลลปฺปตฺติยา จ สตฺติมา ๗

ปญฺญวาติ จพฺภิณฺญาปารีปฺริยา ปญฺญาเวปฺปุลลปฺปตฺติยา
๑. สี. ย. อวสานเ จ ๗ ๒. สี. อนุสฺสรนฺโต ๗
๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๘๐/๒๙๔ ๗

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 620

จ ปณณวา ๕

ภินนุกิเลสตาย ภิกขุ ๕

สทฐาทิพลาณณเจว จตฺพุพิชสมมุปรุชานวิริยสุส จ สัสิทฺธิ-
ปาริปุริยา อารทฺชพลวิริโย ๕ สทฐาทินิ เหตุถ พลคฺคหณณ
คหณ สติปิ สติอาทินิ พลภาเว ยถา โคพลิททฐา
ปฺยุณณวณสมภาราคิ ๕

ปณจ กปฺปสตานาหิ เอกรตฺตี อนุสฺสรินฺติ เอกรตฺตี วิย
อนุสฺสรี ๕ วิยาสทฺโท หิ อิชฺ ลุตฺตนิทฺทฺทฺโจ เอเตน ปุพฺเพ-
นิวาसानุสฺสติวณ (๑) อตฺตโน ฌาณวสีภาวํ ทีเปติ ๕

อิทานิ ยาย ปฏฺิปรตฺติยา อตฺตโน สติมนฺตาทิกาวโ สาทิสย
ปุพฺเพนิวาสวณณจ สิทฺธํ ตํ ทสฺเสตฺถ จตฺตารโธติอาทินา
ทฺุติยํ คาถมาห ๕

ตตฺถ จตฺตารโ สติปฏฺุจําเนติ กายานุสฺสนาทิกเอ อตฺตโน
วิสยเกเทน จตฺพุพิเช โลกียโลกุตฺตรมิสฺสเก สติสงฺขาเต สติ-
ปฏฺุจําเน ๕

สตฺตาคิ สตฺต โภชฺฆงฺเก ๕

อฏฺุจําติ อฏฺุจ มคฺคงฺกานิ ๕ สติปฏฺุจําเนสุ หิ สุปฺปติฏฺุจิต-
จิตฺตสุส สตฺต โภชฺฆงฺกา ภาวนาปาริปุรี คตา เอว โหนฺติ
ตถา อริโย อฏฺุจงฺกิกโก มคฺคโก ๕

๑. สี่. ฌาณน ๕

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค โสภิตตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 621

เดนาห ฐมฺมเสนาปติ จตุสฺ สติปฏฺจาเนสฺ สุปติฏฺฐิตจิตฺตา
สตุตฺ สมฺโพชฌมฺเจ ขถาภูตํ ภาเวตฺวาติอาทึหิ สตุตฺโกฏฺฐาสึเกสฺ
สตุตฺตีสาย โปธิปฺกฺขิยฐมฺเมสฺ เอกสฺมี โกฎฺฐาเส ภาวนาปาริปุรี
คจฺจนฺเต อิตเร อคจฺจนฺตา นาม นตฺถิติ ฯ

ภาวณฺติ ภาวนาเหตุ ฯ เสถํ วุตฺตณฺยเมว ฯ (๑)

โสภิตตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

วถฺลียตฺเถรคาถาวรรณนา

ยํ กิจฺจํ ทพฺหวิริเยนาติอาทึกา आयสฺมโต วถฺลียตฺเถรสฺส
กาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺ กตฺธาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภาเว
ปฺลฺลณฺนิ อุปฺจिनฺนโต สฺเมธสฺส ภควโต กाले พฺราหฺมณฺณฺเก
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต วิชฺชาสิปฺเปสฺ นึปฺพตฺตี คโต
อสิตีโกฏฺฐิวิภวํ ปหาย ตาปสฺปพฺพหฺขิ ปพฺพชิตฺวา ปพฺพตฺปาเท
อรณฺฆายตฺเน เอกิสฺสา นทึยา ตึเร อสฺสมํ กาทฺเตว วิหรนฺโต
อตุตฺโน อนุกฺกณฺหนตฺถํ อุปคตํ สตุถารํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส
อชินฺจมฺมํ ปตฺถริตฺวา อทาสึ ฯ ตตฺถ นิสินฺนํ ภควนฺตํ ปุปฺผาหิ
จ จนฺทเนน จ ปุเชตฺวา อมฺพผลานิ ทตฺวา ปญฺจปติฏฺฐิตฺเตน
วณฺทึ ฯ ตสฺส ภควา นิสินฺนาสนสมฺปตฺตี ปกาเสนฺโต อนฺุโมทนํ
๑. สึ. ย. อุตฺตฺตานเมว ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนึปาทวณณนา หน้า 622

วตวา ปุกกามิ ฯ

โส เตน ปุณณกมเมเน เทวมนุสเสสุ สัสรนุโต อิมสมิ
พุทฐุปาเท เวสาลียิ พุราหุมนกฺเก นึพพุตติตฺวา กณฺหิมิตฺโตติ (๑)
ลทฺธนาโม วยปฺปตฺโต สตฺถุ เวสาลิกมเน พุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา
ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ มหากจฺจายนตฺเถรสฺส (๒) สนฺติเก ปพฺพชฺชิ ฯ โส
มนุทปฺลโย ทนฺธปรกฺกโม จ หุตฺวา จิริ กาลํ วิณฺณณ
สพฺรหฺมจาริ นิสฺสาเยว วสตี ฯ

ภิกฺขุ ยถา นาม วลฺลิตฺ รุกฺขาทีสุ กิณฺจิ อนิสฺสาเย
วทฺธมิตฺตํ สกฺโกติ เอมมยฺมปี กณฺจิ ปณฺหิตํ อนิสฺสาเย
วทฺธมิตฺตํ สกฺโกตฺตีติ วลฺลิตฺโยเตวว สมฺมาจริสฺสุ ฯ อปรภาเค
ปน เวณฺฑทตฺตเถริ อฺปสงฺกมิตฺวา ตสฺส โอวาเท จตฺวา สโต
สมฺปชานโน หุตฺวา วิหรนุโต ฅาณฺสฺส ปรีปากิ กตฺตฺตา
ปฏฺฐิตฺตฺกมฺ (๓) เถริ ปุจฺจนุโต

ยํ กิจฺจํ ทพฺหวิริเยเน ยํ กิจฺจํ โทพฺฐมิจฺจตา (๔)
กริสฺสํ นาวรชฺฉิสฺสํ (๕) ปสฺส วิริยิ ปรกฺกมํ ฯ
ตวณฺจ เม มคฺคมกฺขาหิ อณฺชสฺ อมโตคฺธ
อหํ โมนเนน โมนิสฺสํ กงฺคาโสโตว สาคฺรณฺติ(๖)

คาถาทุยิ อภาสิ ฯ

- # ๑. สี่. คณฺหิมิตฺโตติ ฯ ๒. สี่. มหากจฺจายนตฺเถรสฺส ฯ
- # ๓. ยุ. ปฏฺฐิตฺตฺกมฺ ฯ ๔. สฺยา. โทพฺฐมิจฺจตา ฯ
- # ๕. สี่. ยุ. นาวรชฺฉิสฺสํ ฯ ๖. พุ. เถร. ๒๖/๒๘๑/๒๘๔ ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค วลลิตยตเถรคาถาวรรณนา หน้ 623

ตตถ ย กิจจํ ทพหวิริเยนาติ ทพเหน วิริเยน ถิเรน
ปรกุกเมน ทพหวิริเยน วา ปุริสโรเรเยเหน ย กิจจํ กาดพพิ
ปฏิปชชิตพพิ ฯ

ย กิจจํ โทพุทฐมิจจตติ จตตารี อริยสจจანი นิพพานเมว
วา โทพุทฐ พุชฌิตุ อิจจนุเตน ปฏิวิชฌิตุกาเมน ย กิจจํ
กรณียํ ฯ

กริสสํ นาวรรชฌิสสนุติ ตมทํ ทานิ กริสสํ น [๑]
วิราเชสสํ ยถานุสติจจํ ปฏิปชชิตสสามิ ฯ

ปสส วิริยํ ปรกุกมนุติ ยถา ปฏิปชชมานเน ธมเม วิธินา(๒)
อิธนโต (๓) วิริยํ ปรี ปรี จานํ (๔) อกุกมนโต ปรกุกโมติ
จ ลทุชฌนํ สมุมาวายามํ ปสส น สทุชฌเมวาติ (๕) อตตโน
กตตुकามตํ ทสเสติ ฯ

ตวณจาทิ กมุกมจจาทายกํ กถยาณมิตตํ อาลปติ ฯ
เมติ มยหํ ฯ

มคुकมกขาทิติ อริยมคुकํ กเถหิ โลกุตตรมคुकสมุปาปกํ
จตตจจกมุกจจานํ กเถหิติ อตโต ฯ

อณชสนุติ อุชุกํ มชฌิมปฏิปทาภาเวน อนุตทวยสส
อนุปกมนโต ฯ อมเต นิพพานे สมุปาปกาเวน ปติจจิตตตทา
๑. สี. เอตตุนุตเร ธมเมติ ทิสสติ ฯ ๒. สี. ยถาปฏิปชชมานวิธินา ฯ
๓. สี. ย. กรณโต ฯ ๔. สี. ปทจจานํ ฯ ๕. สี. สทุชฌเมวาติ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิပါတพรรณนา หน้า 624

อมโตคธิ์ ฯ

โมเนนาติ ฌาณน มคฺคปญฺญาเย ฯ (๑)

โมนิสฺสนฺติ ชานิสฺสํ นิพฺพานํ ปฏฺวิวิษณฺิสฺสํ ปาปฺณิสฺสํ ฯ

คฺงฺคาโสโตว สาครนฺติ ยถา คฺงฺคาย โสโต สาครํ สมฺมทฺทำ

อวิรัชฌนฺโต (๒) เอกังโสโต โอคาทติ เอวํ อหํ กมฺมฏฺจฺจํ

อนฺุยฺยชฺชนฺโต มคฺคฌาณนํ นิพฺพานํ อธิคฺมิสฺสามิ ตสฺมา ตํ

กมฺมฏฺจฺจํ เม อจิกฺขเถติ เถรํ กมฺมฏฺจฺจํ ยาจิ ฯ

ตํ สฺสุวฺวา เวณฺุทตฺตเถโร ตสฺส กมฺมฏฺจฺจํ อทาสิ ฯ

โสปี กมฺมฏฺจฺจํ อนฺุยฺยชฺชนฺโต น จิรสฺเสว วิปฺสฺสนํ

อุสฺสูกฺกาเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานเ (๓)

ปญฺจกามคฺุณฺเ หิตฺวา ปิยฺรูเป มโนรเม

อสีติ โกฏฺโຍ หิตฺวา ปพฺพชฺชี อนคาริยํ ฯ

ปพฺพชิตฺวาน กายนํ ปาปกมฺมํ วิวชฺชยฺยี

วจฺจิตฺตจฺจิตํ หิตฺวา นทฺิฏฺเถ วสามหํ ฯ

เอเกกํ (๔) มํ วิหรนฺตํ พุทฺธเสฏฺโฐ อุปาคมิ

นาหํ ชานามิ พุทฺธโรติ อกาสิ ปฏฺิสนฺถารํ ฯ

กริตฺวา ปฏฺิสนฺถารํ นามโคตฺตมปฺุจฺจหํ

เทวตา นฺุสิ คณฺุทพฺุโพ อหุ (๕) สกฺโก ปฺุรินฺทโท ฯ

๑. สี่. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. สี่. ย. อวิรัชฌนฺโตว ฯ

๓. พุ. อ. ๓๓/๓๕/๑๐๓ ฯ ๔. สุยา. เอเกกํ ฯ

๕. สุยา. อาหุ ฯ ย. อุท ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค วลฺลิตฺตฺเถรคาถาวณณา หน้า 625

โก วา ตฺวํ กสฺส วา ปฺตฺโต มหาพฺรหฺมา อีธาคโต
วิโรเจสี ทิสสา สพฺพา อุทฺธํ สุริโย ยถา ฯ
สหสฺสธารานี จกฺกานี ปาเท ทิสฺสนฺติ มาริส
โก วา ตฺวํ กสฺส วา ปฺตฺโต กถํ ชาเนมฺมํ ตํ มยฺ ฯ
นามโคตฺตํ ปเวเทหิ สํสยํ อปเนหิ เม
นมหิ เทโว น กนฺธพฺโพ นมหิ สกฺโก ปุรินฺทโท ฯ
พฺรหฺมภาโว จ เม นตฺถิ เอเตตํ อุตฺตโม อหํ
อตีโต วิสยํ เตตํ ทาลยิ กามพฺนฺชนํ ฯ
สพฺเพ กิเลเส ฉาเปตฺวา ปตฺโต สมฺโพธิมฺมุตฺตมํ
ตสฺส วาจํ สฺมุติวาทํ อิทํ วจฺนมพฺรวิ ฯ
ยถิ พุทฺโธสี สพฺพลญฺญํ นิสีท ตฺวํ มหามฺเน(๑)
ตมํ ปุชฺยิสฺสามิ ทฺวํ ขสฺสนฺตฺกโร ตฺวํ ฯ
ปตฺถริตฺวา ชินจมมํ อทาสิ สตฺถุโน อหํ
นิสีทิตฺตฺถ ภาววา สีโหว คิริคพฺภเร ฯ
จิปฺปํ ปพฺพตมารุชฺห อมฺพสฺส ผลมกฺคหิ
สาลกฺลยาณิกํ ปุปฺผิ จนฺทนญฺจ มหารํ ฯ
จิปฺปํ ปกฺคยฺห ตํ สพฺพํ (๒) อุเปตฺวา โลกนายกํ
ผลํ พุทฺธสฺส ทตฺวาน สาลปุปฺผมฺปฺชยิ ฯ
จนฺทนํ อนฺนลิมฺปิตฺวา อวฺนฺทํ สตฺถุโน อหํ
ปสฺนฺนจิตฺโต สฺมโน วิปฺลย จ ปีติยา ฯ

๑. สฺยา. มหามฺนิ ฯ ๒. สี. ตํ ปุปฺผิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตพรรณนา หน้า 626

อชินมฺหิ นิสิตฺตฺวา สฺเมโช โลกนายโก
มม กมฺมํ ปกิตฺเตสึ หาสยฺนุโต มํ สทา ฯ (๑)
อิมินา ผลทานน คณฺฐมาเลหิ จูภยํ
ปญฺจวิเส กปฺปสฺเต เทวโลเก รमितฺตติ ฯ
อนฺนมนสงฺกปฺโป วสวตฺตํ ภาวิตฺตติ
จพฺพิสฺตติ กปฺปสฺเต มนฺนฺสฺตตฺตํ คมิตฺตติ ฯ
ภาวิตฺตติ จกฺกวตฺตติ จาตุรฺนุโต มหิตฺตติโก
เวภาริ (๒) นาม นคฺริ วิสฺสกมฺเมน มาปิตฺติ ฯ
หเสฺสฺตติ สพฺพโสวณฺณํ นานารตฺนภฺตติ
เอเตเนว อุปาเยน สํสฺริสฺตติ โส ภเว(๓)
สพฺพตฺถ ปฺชิตฺโต(๔) หุตฺวา เทวตฺเต อถ มานุเส
ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต พุรหฺมพฺนฺธ ภาวิตฺตติ ฯ
อคารา อภินิภฺขมฺม อนคาริ ภาวิตฺตติ
อภิญฺญาปารฺธ (๕) หุตฺวา นิพฺพายิตฺตติ นาสโว ฯ
อิทํ วตฺวาน สมฺพุทฺโธ สฺเมโช โลกนายโก
มม นิชฺฌายมานสฺส ปกฺกามิ อนิลฺลชฺเส ฯ
เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสํ เทหิ ตาวตฺตํสมคฺจฺจหิ ฯ (๖)

- # ๑. สี่. หาสยฺนุโตว มํ สทา ฯ ๒. สฺยา. เวภาริ ฯ
- # ๓. สฺยา. โยนิโย ฯ ๔. โยนิโส ฯ ๕. สฺยา. สฺชิตฺโต ฯ
- # ๕. สฺยา. อวิญฺญตฺตติ ปจฺจโย ฯ ๖. สฺยา. ตฺตติ อูปปชฺชหิ ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค วลลิตฺตเถรคาถาวณณา หน้า 627

ตฺลิตโต จวิตวาน นิพฺพตฺตี มาตฺตฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก

โกเค เม อุนตา นตฺถิ ยมฺหิ คพฺเภ วสามหํ ฯ

มาตฺตฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก อนฺนปानญจ โภชนํ

มาตฺตฺยา มม จนนฺเตน นิพฺพตฺตติ ยถิจฺจกํ(๑) ฯ

ชาติยา ปญจวสฺเสน ปพฺพชฺชี่ อนคาริยํ

โอโรปิตมฺหิ เกสมฺหิ อรหตฺตมปาปฺณิ ฯ

ปฺพพฺกมฺมํ คเวสนฺโต โอเรน นาทฺทลํ อหํ

ตฺลิตฺกปฺปสทฺสสมฺหิ มม กมฺมมนฺนฺสฺสฺริ ฯ

นโม เต ปฺริสทฺชญฺณ นโม เต ปฺริสฺตฺตม

ตว สทฺสนมกมฺม ปตฺโตมฺหิ อจฺลํ ปทํ ฯ

ตฺลิตฺกปฺปสทฺสสมฺหิ ยํ พุทฺทมภิปุชฺชี่

พุทฺคตฺตี นากิขานามิ พุทฺธปฺุชฺชายิหํ ผลํ ฯ

กิลฺเสสา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สทฺสนนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อญฺญํ พุยากรอนฺโต เถโร อีมาเยว

คาถา อภาสีติ ฯ

วลลิตฺตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สฺยา. ยถิจฺจกํ ฯ

วืตโสโกตุเถรคาถาวณณนา

เกเส เม โอลิขิสสนตติอาทิกา आयसुमโต वीतसोक्त-
เถरसुส काठा १ का उपपत्ति

อยมปี प्रिमपुत्रेषु कथाकारो तत्तु तत्तु गवे
पुण्णानि उपजिननुโต तिथत्तत्तुส गक्वतो काते पुराहुमणकुले
निपुत्तत्तिवा पुराहुमणानं विञ्जातिपेसु निपत्तत्ति कतो कामे
पहाय इतिपुत्तत्तु पपुत्तत्तुवा महता इतिकेनेन प्रिवुतो
อรณเเว वสนुโต पुत्तरูปาत्तु สุตวา หกุจตุจ्जो อุมุพร-
ปुत्तत्तत्ติสา तुลลภत्तत्तนา पुत्तरा (๑) गक्वनुतो इทาเนव
उपकन्तपुत्तत्ति महत्तिยา प्रिसाय सत्ति สत्तถารุ หกุจจ กจ्जनุโต
ทियत्तत्तโยชने सेเส पुत्तरिको हुत्तวา पुत्तरคตตาย สลยวาย (๒)
กาลงกโต เทเวสุ (๓) อุปปชชิต्तिวา (๔) อปราปริ เทวมनुสเสสุ สัสรनुโต
อิมสมิ पुत्तरูปาเท อจ्जारสวสสาธิกานं ทูวินัน วสสत्तानं
มคุดเก ฐมมาโสกรณโย กนิจ्जภاتا हुत्तวา นิपुत्तत्ติ ตत्तु
วืตโสโกติ นามิ อโหสิ ๑

โส วยปุตโต ขตติยกุมาระหิ สิกขิตพुวิञ्जाติपेसु
นิปत्तत्ติ คโต กิริทत्तत्तเถรु นิสสาย คิหิภูโต สุตตनुตปิฏเก
อภิมมุปิฏเก จ วิสารโท हुत्तวา เอกทิวสั มสुสมมุสมเย
กปุกสुส หตถโต อาทาสั คเหตุวา กายิ ओलोकेनुโต
๑. สี่. पुत्तरा नाम १ ๒. สี่. สติยา ๑ ๓. สี่. เทวโลเกสุ ๑
๔. ย. อุปปชชิต्तिวา ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค วิตโศกตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 629

วลิตปลิตานี (๑) ทิสฺวา สณฺชาตสฺสเวโค วิปฺสฺสนาย จิตฺตํ
โธตาเรตฺวา ภาวนํ อุตฺตฺสูกฺกาเปตฺวา ตสฺมึเวยว อาสเน โสตาปนฺโน
หุตฺวา คิริทตฺตฺเถรสฺส สนฺตฺติเก ปพฺพชิตฺวา น จิรสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

อชฺฌายโก(๓) มนฺตฺธโร คิณฺณํ เวทาน ปารคฺค
ลกฺขณฺเน อิติหาเส จ สนิมฺณทฺตฺสเกฏฺเฏ ๑
นทีโสตปฏฺิภาคา สิสฺสา आयนฺติ เม ตทา
เตสาหํ มนฺเต วาเจมิ รตฺตฺนํทิวมนฺนํทิตฺ ๑
สิทฺทตฺโต นาม สมฺพทฺโธ โลกํ อปฺปชฺชิ ตาวเท
ตมฺนฺชการํ นาเสตฺวา ฌานาโลกํ ปวตฺตฺติ ๑
มม อณฺณตโร สิสฺโส สิสฺसानํ โส กเถสิ เม
สฺตฺวาน เต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ มํ ตทา ๑
พฺทฺโธ โลกํ สมฺปฺปนฺโน สพฺพณฺณํ โลกนายนโก
ตสฺसानวตฺตติ ชโน ลาภํ อมฺหํ น วิชฺชติ ๑
อริจฺจุปฺปตฺติกา พฺทฺธา จกฺขมฺนฺโต มหายสา
ยณฺนฺนาหํ พฺทฺธเสฏฺฐํ ปสฺเสยฺยํ โลกนายนํ ๑
อชินํ เม คเหตุวาน วากจิริ กมณฺทล
อสฺสมา อภินิกฺขมฺม สิสฺเส อามนฺตฺยํ อหํ ๑

๑. ย. วลิตปลิตานี ๑ ๒. ข. อ. ๓๓/๗๒/๑๐๐ ๑

๓. สฺยา. อชฺฌายโก ๑

*เล่มที่ 25 ทุกนิပါတพรรณนา หน้า 630

โอมุพริกปุปผิว จนมุหิ สสกั ยถา
วายนัน ยถา จีริ ทุลลภ โลกนายภัก ๑ (๑)
พุทโธ โลกมุหิ อุปปนุโน มนุสสุตตมุปี ทุลลภัก
อุโภสุ วิชชมานนุสุ สวณนุจ สุตุลลภัก ๑
พุทโธ โลก สมนุปปนุโน จกขุ ลจณาม โน ภวั
เอถ สพุเพ คมิสสาม สมนุมาสพุททสนุติภัก ๑
กมณทลลฐรา สพุเพ ขราชินนิวาสิโน
เต ชฎาภารภริตา (๒) นิกขมม (๓) วิปปีนา ตทา ๑
ยุคมตต์(๔) เปกขมานา อุตตมตต์ถิ คเวสิโน
อาสตุติโทสรหิตา(๕) อสมุภิตาว เกสรี ๑
อปปกัจจา(๖) อโลลุปปา(๗) นิปกา สนตวุตติโน
อุณนาย จรมานา เต พุททเสฏฐมุปากมม ๑
ทียพตโยชเน เทเส(๘) พุยาธิ เม อปปชชถ
พุททเสฏฐัง สริตวาน ตตถ กาลงกโต อหิ ๑
จตุนนวุติโต กปเป ยิ สณนมลภี ตทา
ทुकคตี นากิขานามิ พุททสณนวยิหิ ผลั ๑
กิลเสตา ฉาปีตา มยุหิ ๑เป๑ กติ พุททสสุส สาสนนุติ ๑

๑. ม. ทุลลภ โลกนายภัก ๑ ๒. ส. ชฎาภารน ภริตา ๑

๓. ส. นิกขมม ๑ ๔. ส. ย. ยุตตมตต์ ๑

๕. ส. ย. อายนุติ นาคโปดาว ๑ ๖. ส. ย. อปปตาสา ๑

๗. ย. อปปภาสา อลิลตา ๑ ๘. ส. ย. เทเส ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค วิตโสภคตเถรคาถาวณณา หน้า 631

อรหตตํ ปน ปตฺวา อณฺณํ พุยากรโธนฺโต

เกเส เม โอลิขิสฺสนฺติ กปฺปโก อุปสงฺกมิ

ตโต อาทาสมาทาย สรฺรํ ปจฺจเวกฺขิสฺสํ(๑) ฯ

ตฺจฺจโน กาโย อทิสฺสิตฺถ อนฺธการ (๒) ตโม พุยา (๓)

สพฺเพ โจพา สมฺมจฺฉินฺนา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโวติ (๔)

คาถาทวยํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ เกเส เม โอลิขิสฺสนฺติ กปฺปโก อุปสงฺกมิตฺติ

คิหิกาลมฺมสฺสฺกมฺมสมเย มม เกเส โอลิขิสฺสํ กปฺเปมิตฺติ เกสาทินฺ

เฉทนาทิวเสน กปฺปนฺโต กปฺปโก นฺหาปิตฺโต มํ อุปคจฺฉิ ฯ

ตโตติ กปฺปกโต ฯ (๕)

สรฺรํ ปจฺจเวกฺขิสฺสนฺติ สพฺพกายิเก อาทาเส ปลิตวลิคมฺข-

นิมิตฺตาทิทสฺสนมฺมุขเนน อภิกฺกโต วต ชราย เม กาโยติ ชราริกฺกุตฺ

อตฺตโน สรฺรํ ปจฺจเวกฺขี ฯ

เอวํ ปจฺจเวกฺขโต จ ตฺจฺจโน กาโย อทิสฺสิตฺถ นิจฺจฐว-

สุขสภาวาทิหิ (๖) วิตฺโต หุตฺวา เม กาโย อทิสฺสธ ปลฺณายิ ฯ

กสฺมา อนฺธการ ตโม พุยา เยน อโยนิโสมนสิการ-

สงฺขาเตน ตมสา อตฺตโน กาเย อนฺธกตา (๗) วิชฺชมานมฺปิ

๑. สุยา. ม. ปจฺจเวกฺขิสฺสํ ฯ ๒. ม. อนฺธกาโร ฯ

๓. สี. พุโยโก ฯ ๔. พุ. เถร. ๒๖/๒๘๒/๒๕๔ ฯ

๕. สี. ตโต กปฺเป กเต ฯ ๖. สี. นิจฺจฐวสุขสภาวาทิหิ ฯ

๗. สี. อนฺธกตา ฯ ๘. อนฺธวาคตา ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 632

อสุภาทิสภาว อปสุสนฺดา อวิชฺชมานํ สุภาทิอาการํ คณฺหนฺติ
ตสฺมี อนฺธการเ อนฺธกรณฺญฺจเน กายเ โยนิโสมนสิการ-
สงฺขาเตน (๑) ฌานาโลเกน อวิชฺชาตโม วิคโต ตโตเอว สพุเพ
โจปา สมฺจุฉินฺนา โจรา วีย (๒) กุสลภณฺฑจฺเจทนโต สาธุหิ
อลาตพุโต อสงฺกเหตุพุโต สงฺการกฺฎาทีสุ ฉทฺทิตปีโลตีกขณฺฑํ
วีย อิตฺสฺรขเนน อริยขเนน ชิกฺขุฉิตพุตาย โจปา วียาติ
วาโจปาติ ลทฺชนามา กิเลสา สมฺจุฉินฺนา ฯ อคฺคมกฺเคน
สมฺมุขมาฏิตตฺตาเอว จ เนลํ นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว อายตี
ปฺนพฺภวาภินิพุตฺติ นตฺถิตี ฯ

วิตโสภคตฺเถรคาถาวณณนา นิฎฺฐิตา ฯ

ปฺณณมาสตฺเถรคาถาวณณนา

ปฺลจ นีวรณเ หิตฺวาติอาทิกา อายสมฺโต ปฺณณมาสต-
เถรสฺส คาถา ฯ กา อฺปปตฺติ

อยมฺปี ปฺริมพุทฺเธสุ กตฺตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺณณานิ อฺปปจินฺนโต ติสฺสสฺส ภควโต กาลเ กุลเกเห
นิพุตฺติตฺวา วิญฺญตํ ปตฺโต เอกทิวลํ สตฺถริ อรณฺเณ วิหรนฺเต
ปฺสฺสูกฺฉีวรี ทุมสาขาย ลคฺเคตฺวา คณฺธกฺฎี ปวิฏฺเฐ ฐนฺหตฺโต
คหนํ ปวิฏฺโจ สตฺถ ปฺสฺสูกฺฉิ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ฐนฺ
นิกฺขิปิตฺวา พุทฺธกฺเณ อนฺุสฺสริตฺวา ปฺสฺสูกฺฉิ วนฺหิ ฯ

๑. ย. ...สมภเวเน ฯ ๒. ย. โจปา วีย ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค ปุณณมาสตเถรคาถา หน้าที่ 633

โส เตน ปุณณกมเมเน เทวมนุสเสสุ สัสนุโต อิมสุมิ
พุทฐุปปาเท สาวตถิยิ กุญฺมพิกกุเล นิพพุตติ ฯ ตสฺส กิร
ชาติทิวเส ตสุมิ เคะเห สพุพภานานิ สุวณฺณรตนมเยหิ
มาเสหิ ปริปุณฺณานเนว อหเสส ฯ เตนสฺส ปุณฺณมาโสเตว
นามิ อักฺกุ ฯ โส วยปฺปตฺโต ทารปริคฺคหิ กตฺวา เอกสุมิ
ปฺปุตฺเต อุปฺปนฺเน ฆราวาสิ ปหาย ปพฺพชิตฺวา คามกาวเส
วสนฺโต ฆญฺเณโต วายมนฺโต ฉพฺภิตฺโถ อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทาน (๑)

ติสุโส นามาสิ ภควา สยมภู โลกนายโก
ปัสฺสุงฺกํ จเปตฺวาน วิหาริ ปาวีสิ ชิโน ฯ
สขุชิติ (๒) ฆนฺุมาทาย ปกฺขิตฺตสาลิลิ อหิ (๑)
มณฺฑลคฺคํ คเหตุวาน กานนํ ปาวีสิ อหิ ฯ
ตตฺถททลสิ ปัสฺสุงฺกํ ทุมกฺเค ลคฺคิตฺตํ ตทา
จาปํ ตตฺถเวว นิภฺขิปปํ สีเร กตฺวาน อณฺชลสิ ฯ
ปสฺนฺนจิตฺโต สุมโน วิปฺุลาเย จ ปิตฺติยา
พุทฺธเสฏฺฐํ สริตฺวาน ปัสฺสุงฺกํ อวฺนทหิ ฯ
เทวนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ปัสฺสุงฺกมวฺนทหิ
ทูกคฺติ นาทิฆานามิ วฺนทนาย อิทํ ผลํ ฯ
กิลเสตา ฆาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

- # ๑. ขุ. อ. ๓๓/๗๑/๕๕ ฯ ๒. ม. วินิตฺติ ฯ ย. ตियนฺตํ ฯ
- # ๓. สุยา. ปกฺขิตฺตสาลิลิ อหิ ฯ สี. อกฺขิตฺโต ยมทํ อหิ ฯ
- # ย. อกฺขิตฺโต ยมรี อหิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 634

ฉพภิกขโธ ปน หุตฺวา สวตฺถิ อูปคณฺตฺวา สตถาริ
วณฺทิตฺวา สฺสาเน วสติ ตสฺส จ อจิรคตฺสเสว สโต (๑)
ปฺตฺโต กาลมกาสิ ฯ ทารกมาตา เถรสฺส อาคตภาวิ สุตฺวา
มา อิทํ อปฺตฺตํ สํปเตยฺย ราชาโน หเรยฺยุนฺติ ตํ
อูปปพฺพาเชตฺตฺกามา มหตา ปรีวาเรน เถรสฺส สนฺติกํ คณฺตฺวา
ปฏิสนฺถาริ กตฺวา ปโลเกตุํ อารภิ ฯ เถโร อตฺตโน
วีตฺรคภาวชานาปนตฺถิ อากาเส จตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺติ-
กิตฺตณฺมุเชน ตสฺสา ชมฺมํ เทเสนฺโต

ปฺลจ นีวรณฺ หิตฺวา โยคกฺเขมสฺส ปตฺติยา
ชฺมฺมาทาสิ คเหตุวาน ฅาณทสฺสนมตฺตโน ฯ
ปฺจจเวกฺขิ อิมํ กายํ สพฺพิ สนฺตรพาหิริ
อชฺมตฺตตฺถจ พหิทฺธา จ ตฺจฺจโน กาโย อทิสฺสธาดิ(๒)

คาถาทฺวยํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ ปฺลจ นีวรณฺ หิตฺวาติ กามจฺจณฺทาเท ปฺลจ
นีวรณฺ ปหาย ฅานาธิคเมน วิทฺธิเสตฺวา ฯ

โยคกฺเขมสฺส ปตฺติยาติ กามโยคาคาทิ จตฺถิ โยเคหิ เขมสฺส
อนฺุปทฺตฺส นินฺุพพานสฺส อธิคมาย ฯ

ชฺมฺมาทาสนฺติ ชฺมฺมภูตํ อาทาสิ ฯ ยถา หิ อาทาโส
โอโลเกนฺตสฺส รูปกาเย ฅุณฺาคุณฺิ อาทิเสติ เอวํ วิปฺสฺสนา-
สฺงฺขาโต ชฺมฺมานํ สามณฺณวิเสสวโปชนโต ฅาณทสฺสนภูโต

๑. ส. สโก ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๒๘๓/๒๕๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค ปุณณมาสตุเถรคาถาฉนวนณา หน้า 635

ธมฺมาทาโส วิปฺสฺสนุตฺตสฺส โวทานสงฺกิลฺลธมฺมวิภาวเนน ตป-
ปฺหฺนสาธเนน จ วิเสสโต นาม กายํ คุณฺโณ อาทฺเสติ ฯ
เตนาห

ธมฺมทาถํ คเหตุวาน ฌาณทสฺสนมตฺตโน
ปจฺจเวกฺขี อิมํ กายํ สพฺพํ สนฺตรพาหิรฺนฺติ
อิมํ กายํ ธมฺมสมฺภูมํ มม อตฺตภาวํ อชฺฌตฺติกพาหิรฺยตฺนภาวโต
สนฺตรพาหิรํ สพฺพํ อนวเสถํ ธมฺมาทาถํ คเหตุวา อนิจฺจนฺติปี
ทุกฺขนฺติปี อนตฺตาทิปี ปติอเวกฺขี ฌาณจกฺขุณา ปสฺสึ ฯ
เอวํ ปสฺสตา จ มยา อชฺฌตฺตตฺถจ พหิทฺธา จาติ อตฺตโน
สนฺตานเณ ปฺรสนฺตานเณ จ ตฺถุโณ กายो อทิสฺสธ นิจฺจ-
สाराทิวิริทโต ตฺถุโณ ขนฺธปฺลยจกฺสงฺขาโต อตฺตภาวกายो
ฌาณจกฺขุณา ยถาวโต อปสฺสิตฺถ ฯ

สกลมฺปิ หิ ขนฺธปฺลยจกํ อวิขฺขานิวฺตสฺส ภิกฺขเว พาลสฺส
ตฺถุทาถํยฺยตฺตสฺส เอวมยํ กายो สมฺมทากโตติ อาทิสฺส กายोติ
วฺจฺจติ ฯ

อทิสฺสธาทิ จ อิมินายเทว กายํ ทญฺฐพฺพํ ตํ ทิฏฺฐํ
น ทานิสฺส กิณฺจิ มยา ปสฺสิตฺตพฺพํ อตฺถิติ กตฺถิจฺจตํ ทสฺเสนฺโต
อณฺณํ พุยาภาสิ ฯ

เอวํ เถโร อิมานิ คาทานิ ปุราณทฺตฺติยิกาย ธมฺมํ เทเสตฺวา
ตํ สรณฺสฺส จ สีสฺส จ สมฺปติฏฺฐาเปตฺวา อฺยุโยเชสิ ฯ

ปุณณมาสตุเถรคาถาฉนวนณา นิฏฺฐิตา ฯ

นันทกตฺเถรคาถาอาถรรพณ์

ยถาปี ภทฺโท อาชฺณโณติ อายสฺมโต นนฺทกตฺเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุทฺเตสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ กโรนฺโต สิจิสฺส ภควฺโต กาลे ปจฺจนตฺเทเส
อุปฺปชฺชิตฺวา วิญญุตฺ ปตฺโต วนจาริโก หุตฺวา วิจฺรนฺโต
เอกทิวสฺส สตฺถุ จงฺกมณฺญจฺฉานํ ทิสฺวา ปสฺนุนฺจิตฺโต วาลูกา
โอภิริ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมเน เทวมนุสฺเสสฺส ตฺสฺรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธูปาเท จมฺปาโย กหปตฺติเก นีพฺพตฺติ ตสฺส นนฺทโกติ
นามํ อภิสฺส ฯ เชฏฺฐกภาตา ปนสฺส ภารโต นาม ฯ ตสฺส
ปฺพพโยโค อนนฺตรวตฺถุสฺมี อาวิ ภวิสฺสตี ฯ เต อุภปิ
วิญญุตฺ ปตฺวา อายสฺมมุตฺ สอณฺโณ โภฬิวิสฺส (๑) ปพฺพชิตฺ สุตฺวา
โสโณปี นาม ตถาสฺสุมาโล ปพฺพชิตฺ กิมงฺคํ ปน มยฺนติ
ปพฺพชิสฺส ฯ เตสฺส ภารโต น จิสฺเสว วิปฺสฺสนํ วทฺธเมตฺวา
ฉพฺภิณฺโณ อโหสิ ฯ

นนฺทโก ปน กิเลสนํ พลวภาเวน ตาว วิปฺสฺสนํ
อุสฺสูกาเปตฺตํ นาสกฺขิ วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรติเอว ฯ อถสฺส
ภารตฺตเถโร อาสยฺม ญตฺวา อวสฺสโย ภวิตฺกาโม ตํ ปจฺฉาสมณฺ
๑. ส. ย. โภฬิวิสฺส ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค นนุทกตเถรคาถาวรรณนา หน้า 637

กตฺวา วิหารโต นิภุมิตฺวา มคฺคสมิเป นิสินฺโน วิปสฺสนากถํ (๑)
กเถสิ ฯ

เตน จ สมเยน สกฏฺสตุเถ คจฺจนฺเต เอโก สกฏฺเญ ยุตฺโต (๒)
โคโณ จิกฺขลฺลฏฺฏจฺาน (๓) สกฏฺํ อุทฺธริตุํ อสฺสโกนฺโต ปริปฺติ ฯ
ตโต นํ สตฺถวาโห สกฏฺา โมเจตฺวา ตินฺนจ ปานียญจ
ทตฺวา ปริสฺสํมํ อปเนตฺวา ปฺน ชฺเร โยเชสิ ฯ ตโต โคโณ
วฺปสนฺตปริสฺสโม ลทฺทพโล ตํ สกฏฺํ จิกฺขลฺลฏฺฏจฺานโต อุทฺธริตฺวา
ถเล ปตฺติฏฺฏจฺาเปสิ ฯ

อถ ภารตฺตฺเถโร นนุทกสฺส ปสฺสสิ โน ตฺวํ อาวุโส
นนุทก อิมสฺส กมฺมนฺติ ตํ นิสฺเสตฺวา เตน ปสฺสสามิตี
วฺตุเต อิมมตฺถํ สฺสฺสจฺุ อฺปฺชารเหตี อาห ฯ อิตโร ยถายํ
โคโณ วฺปสนฺตปริสฺสโม ปงฺกฏฺจฺานโต ภารํ อุพฺพหตี เอวํ
มยาปี สํสารปงฺกโต อตฺตา อุทฺธริตฺพุทฺพิตี ตเมวามมฺณํ กตฺวา
วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
เตน วฺตุตํ อปทาน (๔)

มิกฺลฺลทฺโท ปฺเร อาสี อรญฺเณ กานเน อหํ
วาทมิกํ คเวสนฺโต จงฺกมํ อทฺทลํ อหํ ฯ
อุจฺจนฺเคน ปฺพินํ คยฺห จงฺกเม โอกรี อหํ
ปสนฺนจิตฺโต สฺมโน สฺคตสฺส สิริมโต ฯ

๑. สี่. วิปสฺสนาย กถํ ฯ ๒. สี่. ย. นียุตฺโต ฯ

๓. ย. จิกฺขลฺลฏฺฏจฺาน ฯ ๔. พ. อ. ๓๓/๓๐/๕๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตพรรณนา หน้า 638

เอกตีสเ อโตะ กปุเป ปุพิน โอิกรี อหิ

ทุกคตี่ นากิขานามิ ปุพินสุส อิทั ผลั ฯ

กิลเสตา ฉาปีตา มยหิ ฯเปฯ กตึ พุทฺธสุส สาสนนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน เชฏฺฐภาติกสุส ภารตตฺเถรสฺส
สนฺติเก อณฺณํ พุยากรโธนฺโต

ยถาปี ภทฺโท อาชฺชโล จลิตฺวา ปตฺติฏฺฐติ(๑)

ภิกฺโข ลทฺธาน สํเวคํ อทีโน วหเต ชฺฐริ ฯ

เอวั ทสฺสนสมฺปนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธสาวกั

อาชานียํ มํ ชาเรถ ปฺตตํ พุทฺธสุส โอรสนฺติ(๒)

กาถาทวยํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ ภิกฺโข ลทฺธาน สํเวคํ อทีโน วหเต ชฺฐนฺติ มยหิ
ชาติพลวิริยานํ อนนฺจจฺวิกเมตฺติ ยทิตฺถิ อากตฺสุส ภารสุส
อวหนนฺติ สํเวคํ ลกิตฺวา อทีโน อทีนมานโส (๑) อลีนจิตฺโต ฯ
อลีนนฺติ วา ปาโจ โสเอว อตฺถโธ ฯ ภิกฺโข(๔) ปฺนปฺปฺนํ ภิกฺโขโส
มตฺตาย อตฺตโน ชฺฐริ ภาริ วหเต อฺพุพฺพหติ ฯ เสสสิ เหฏฺฐจา
รมณียวิหาริตฺเถรสฺส กาถาพรรณนายํ วุตฺตนยเมว ฯ

นนฺทกตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สุยา. ม. ปตฺติฏฺฐติ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๒๘๔/๒๙๕ ฯ

๓. สී. อลีนมานโส ฯ ๔. สพุพฺพตฺถ ภิกฺโขตฺติ ทิสฺสติ ฯ

ภารตตฺเถรคาถาวณณา

เอหิ นนุทก กจฺจามาติ อายสฺมโต ภารตตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อัยฺ กิรฺ อโนมทสฺสีสฺส ภควโต กาลเ กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ มนฺุณทสฺสนํ มุทฺสุข-
สมฺพสฺสํ อุปาหนทฺวํ คเหตุวา กจฺจนฺโต สตฺถารํ จงฺกมนฺตํ
ทิสฺวา ปสนฺนมานโส อุปาหนา อุปนาเมตฺวา อภิรฺหตุ
ภควา อุปหนา ยํ มม อสฺส ทิฆมฺรตฺตํ หิตาย สุขายาติ
อาห ฯ อภิรฺหิ ภควา ตสฺส อนฺุคณฺหนตฺถํ อุปาหนา ฯ

โส เตน ปฺุณฺณกมฺเมน เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺุทฺฐปฺปาเท จมฺปานนเร คหปติกุเเต นิพฺพตฺติ ภารโตติสฺส นามํ
อโหสิ ฯ โส วิญฺญุตํ ปตฺโต โสณตฺเถรสฺส ปพฺพชิตภาวํ สุตฺวา
โสปี นาม ปพฺพชิติ สยฺชาตสฺสเวโก ปพฺพชิตฺวา กตปฺพพฺกิจฺโจ
วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิรฺสฺเสว ฉพฺภิณฺโวย อโหสิ ฯ
เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

อโนมทสฺสี ภควา โลกเชฏฺโง นราสโก
ทิวาวิหารา นิกฺขมฺม วิถิมารุหิ (๒) จกฺขุมา ฯ
ปานธี (๓) สุกตํ คยฺห อทฺธานํ ปฺุฎฺธิปฺชชหิ
ตตฺถทฺทสาสี สมฺพทฺธิ ปตฺติกํ จารุทสฺสนํ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๓/๖๕/๕๕ ฯ ๒. ม. ปถมารุหิ ฯ ๓. สී. ปนฺนธี ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวรรณนา หน้า 640

สกั จิตต์ ปสาเทตวา	นีหริตุวาน ปานธี
ปาทมูลเจ จเปตวาน	อิทัง วจนมพรวี ๑
อภีรุธ มหาวีร	สุคตินุท วินายก
อิโต ผลั ลภิสสุสามิ	โส เม อตุโธ สมัชฌตฺ ๑
อนอมทสฺสี ภควา	โลกเชฏฺโง นราสโก
ปานธี อภีรุธิตวา	อิทัง วจนมพรวี ๑
โย ปานธี เม อทาสี(๑)	ปสนุโน เสหิ ปาณิภิ
ตมห์ กิตฺตยิสฺสามิ	สุณาท มม ภาสโต ๑
พุทฺธสฺส กิริมณฺณาย	สพฺเพ เทวา สมากตา
อุทฺทกจิตฺตา สุมณา	เวทชาตา กตฺตชฺลี ๑
ปานธีนั (๒) ปทาเนน(๓)	สุจิโตยั ภวิสฺสตี
ปญฺจปญฺญาสกฺขตฺตฺตฺตฺจ	เทวราชชั กวิสฺสตี ๑
สทฺสสฺกขตฺตฺ ราชา จ (๔)	จกฺกวัตฺตี ภวิสฺสตี
ปเทสราชชั วิปฺปลั	คณฺนาโต อสงฺขิยั ๑
อปริเมยฺเย อิโต กปฺเป	โอฏฺกกาถกฺกฺลสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สตุถา โลเก ภวิสฺสตี ๑
ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท	โอโรโส ฐมฺมนิมฺมิโต
สพฺพาสเว ปริณฺณาย	นิพฺพายิสฺสตีนาสโว ๑
เทวโลเก มนุสฺเส วา	นิพฺพตฺติสฺสตี ปุณฺณวา
เทวยานปฏฺิภากั	ยานั ปฏฺิลภิสฺสตี ๑

๑. ยู. อททา ๑ ๒. สี่. ปนฺนธีนั ๑ ๓. สฺยา. ปานธีเมว ๑

๔. สี่. ราชา ๑

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค ภารตคฺฤเถรคาถาวณณนา หน้า 641

ปาสาทา สิวิกา มยฺหิ (๑) หตฺถิโน สมลฺงกตา

รธา วาชนฺณสํยุตฺตา สทา ปาตุภวณฺติ เม ฯ

อคารา นิกฺขมณฺโต่ปี รเถน นิกฺขมฺมิ อหิ

เกเสสุ นิชฺชมาเนสุ อรหตฺตมปาปฺณิ ฯ

ลาภา มยฺหิ สุตฺทฺธฺ เม วาณิชนฺํ สุปฺโปยฺชิตฺ

ทตฺวาน ปานธิ อํกํ ปตฺโตมฺหิ อจฺลํ ปทํ ฯ

อปริเมยฺเย อิตฺ กปฺเป ยํ ปานธิมทาสนํ

ทฺคฺคฺตี นาภิขานามิ ปานธิสฺส อิทํ ผลํ ฯ

กิลเสทา ฆาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺถิ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

นพฺภิณฺโณ ปน หุตฺวา อตฺตโน กนิฏฺฐภาติเกน นนฺท-
กตฺถเรณ เหนฺจฺจา วุตฺตณฺเยน อณฺญาพฺยากรเณ กเต อิทานิ
นนฺทโกปี อรหา ชาโต นนฺทมยฺ อโภปี สตฺถุ สนฺติกํ
คณฺตฺวา วุสิตพฺรหฺมจฺริยตฺถํ นิเวทฺเสสามาติ อุปฺปนฺนํ ปรีวิตกฺกํ
นนฺทกตฺถเรสฺส กเถนฺโต่

เอหิ นนฺทก คจฺฉาม อฺปชฺฌายสฺส สนฺติกํ

สีหนาทํ นทิสฺสาม พุทฺธเสฏฺฐสฺส สมฺมุขา ฯ

ยาย โน อนฺนุกมฺปาย อเมห ปพฺพาชยฺ มุณี

โส โน อตฺถิโถ อนฺนุปฺตฺโต สพฺพสํโยชนกฺขโยติ(๒)

คาถาทฺวํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ นนฺทกาติ อาลปฺนํ ฯ

๑. ม. วยฺหิ ฯ ๒. พ. เถร. ๒๖/๒๘๕/๒๙๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุคนิปาตวรรณนา หน้า 642

เอหีติ ตสฺส อตฺตโน สนฺติกกรณํ ฯ

คจฺจมาติ เตน อตฺตนา จ เอกชฺฌิ กาทพฺพกิริยา-
วณฺเณ

อุปฺชฌมายสฺสาติ สมนฺมาสมฺพุทฺธสฺส สมนฺมาสมฺพุทฺโธ หิ
สมนฺตจกฺขุณา พุทฺธจกฺขุณา จ สตฺตนาํ อาสยานุสยจริตาทีนํ
ยถาภูตวิโลกเนน (๑) สเทวกสฺส โลกสฺส วชฺชวาวชฺชํ อุปฺนิชฌมายตีติ
วิเสสโต อุปฺชฌมาโยติ วตฺตพฺพตํ อรหติ ฯ ยทตฺถิ คมนํ ตํ
ทสฺเสตฺถิ สีหนาทํ นทิสฺสาม พุทฺธเสฏฺฐสฺส สมนฺมาชาติ อหา ฯ
ยถาภูจฺจคฺคณาภิปุยาหารตาย (๒) อภิตนาทภาวโต สีหนาทํ พุทฺธสฺส
สมนฺมาสมฺพุทฺธสฺส ตโตเอว สพฺพสคฺคตฺตมตาย เสฏฺฐสฺส
พุทฺธานํ วา สาวกพุทฺธาทีนํ เสฏฺฐสฺส สมนฺมา ปุโรโต
นทิสฺสามาติ อตฺถโถ ฯ

ยถา ปน สีหนาทํ นทิตฺถกาโม ตํ ทสฺเสนฺโต ยายาติ
คาถมาห ฯ

ตตฺถ ยายาติ ยทตฺถิ ยาย (๓) ยทตฺถานุปฺปตฺติยาติ อตฺถโถ ฯ

โนติ อมฺหากํ ฯ

อนุกมฺปายาติ อนุกคฺคณฺเณน อเมห เทวปี ปพฺพาชยิ
ปพฺพาเชสิ ฯ

มุนีติ ภควา ฯ

๑. สี. ยถาภูตาววิโลกเนน ฯ

๒. สี. ยถาภูจฺจคฺคณาภิปุยาหารตาย ฯ ๓. สี. ยสฺส ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค ภารตตฤเถรคาถาวณณา หน้า 643

โส โน อตุโถ อนุปฺตฺโตติ โส อตุโถ (๑) สพฺเพสั
สัโยชนานัน ขยภูตัง อรหตฺตผลัง โน อเมหหิ อนุปฺตฺโต อธิคฺโตติ
อตุโถ ฯ

ภารตตฤเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ภารทฺวาชตฤเถรคาถาวณณา

นทฺนติ เอวํ สปฺปญฺญาติ อายสุมฺโต ภารทฺวาชตฤเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺปฺตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตฺตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺญฺญานิ อฺปฺจินฺนโต อิติ เอกตีสเส กปฺเป กุลเกเห นิพฺพตฺติตฺวา
วิญฺญุตํ ปฺตฺโต เอกทิวสํ สุมัน นาม ปจฺเจกพฺพุชฺช ปิณฺฑาย
จฺรนุตํ ทิสฺวา ปสฺนุนฺมานโส ปฺริปกุกัง (๒) วลฺลิการผลํ อทาสิ ฯ

โส เตน ปฺญฺญกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สัสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุชฺชปฺปาเท ราชคเห พฺราหฺมณฺกุลเ นิพฺพตฺติตฺวา โคตฺตนาเมน
ภารทฺวาโชเตว ปฺญฺญาติคฺถ ฯ โส วยปฺตฺโต ฆฺรราวาสํ วสฺนฺโต
เอกปฺตฺตํ ลภิ ฯ ตสฺส กณฺหาทินฺโนติ (๓) นามิ อทาสิ ฯ ตสฺส
วิญฺญุตํ ปฺตฺตกาเล ตาต อสฺสทฺส นาม อจฺริยสฺส สนฺติเก
สิปฺปี สิกฺขิตฺวา เอหิตี ตํ ตกฺกสิลํ เปเสสิ ฯ โส กจฺจฺนฺโต
อนฺตรามคฺเค สตฺถุ สวากัง อณฺฺตริ มหาเถริ กฺลฺยาณมิตฺตํ
๑. ย. โส สทฺตฺโต ฯ ๒. ส. สฺปฺริปกุกัง ฯ

๓. ส. กณฺหาทินฺโนติ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 644

ลภิตวา ตสฺส สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทุสฺสทฺโร ปพฺพชิตฺวา
กตปฺพทกฺิจโจ วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิรสฺเสว อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

สมฺโน นาม สมฺพุทฺโธ ตกฺกรายํ วสี ตทา
วลฺลิการผลํ คยฺห สยมฺภุสฺส อทาสหํ ฯ
เอกตีเส อโธ กปฺเป ยํ ผลํ อทที ตทา
ทูกคฺตี นานิกานามิ ผลทานสฺสิทํ ผลํ ฯ
กิลเสทา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

อถสฺส ปิตา ภารทฺวาโซ เวพฺพนฺ เวหฺรณฺตํ ภควนฺตํ
อุปสงฺกมิตฺวา ชมฺมํ สุตฺวา ปพฺพชิตฺวา น จิรสฺเสว อรหตฺตํ
สจฺจภาสสิ ฯ อถ ปฺตฺโต สตฺถารํ วนฺทิตฺุ ราชกหํ อากโธ
สตฺถุ สนฺติเก นิสินฺนํ ปิตฺริ ทิสฺวา ตฺถุจฺจิตฺโต ปิตาปิ
โฆ เม ปพฺพชิตฺโต กิ นฺ โฆ เตน ปพฺพชฺชา กิจฺจํ มตฺถกํ
ปาปิตนฺติ วิมฺสนฺโต ชินฺนสวภาวํ ฌตฺวา ตํ สีหนาทํ
นทาเปตฺถกาโม สารุ โฆ ตฺเมหฺหิ กตํ ปพฺพชฺชเนตฺถิ ปพฺพชฺชา-
กิจฺจํ ปน มตฺถกํ (๒) ปาปิตนฺติ ปุจฺฉิ ฯ ภารทฺวาโซ ปฺตฺตสฺส
อธคฺมํ ทีเปนฺโต

นทนฺติ เอวํ สปฺปญฺญา สีหาว คิริคพฺภเร
วีรา (๓) วิชิตสงฺคามา เชตฺวา มารํ สวาหนํ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๓/๖๘/๕๕ ฯ ๒. ยฺ. กิ. มตฺถกํ ฯ ๓. สฺยา. วีรา ฯ

*เล่มที่ 25 ตติยวคฺเค ภารทวาชตุเถรคาถาวณณา หน้า 645

สตฺถา จ ปริจฺฉโน เม ฌมฺโม สงฺโฆ จ ปุชฺโิต
อหฺลจ วิตุโต(๑) สฺมโน ปุคฺคํ ทิสฺวา อนาสวฺนฺติ(๒)

คาถาทวฺยํ อภาสี ฯ

ตฺตถ นทฺนฺตีติ ยถาภุจฺจคฺคณาภิปุยาหารวเสน (๓) อภิตนาทํ
นทฺนฺติ คชฺชนฺติ ฯ

เอวฺนฺติ อิทานิ วตฺตพฺพาการทสฺสนํ ฯ

สปรฺปลยฺฉาติ อคฺคฺมคฺคปรฺปลยฺฉาธิคเมฺน สพฺพปรฺปลยฺฉาธิคเมฺน
สพฺพปรฺปลยฺฉาเวปฺลุลปรฺปลยฺฉา ฯ

วีราติ จตฺตพฺพิชสมฺมปรฺปรานวิริยสมฺปนฺนตาย วีรา ตโต
เอว อนวเสสสงฺกิเลสปรฺกขนิมฺมถเนน สวาหนํ กิเลสมารํ
อภิสงฺขารมารํ เทวปรฺคฺคตมารลฺลจฺ เชตฺวา สพฺพโส วิชิตสงฺกามา
นทฺนฺติ สปรฺปลยฺฉาติ สมฺพนุโธ ฯ

เอวํ วิเชตพฺพิชเยน สีหนาทํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ
อาราเชตพฺพสมารารชเนน อิจฺฉิตพฺพสิทฺธิยา จ ตํ ทสฺเสตฺถุ
สตฺถา จ ปริจฺฉโน เมติ ทฺตติยํ คาถมาห ฯ

ตฺตถ สตฺถา จ ปริจฺฉโน เมติ มม สตฺถา
สมฺมาสมฺพทฺโธ ยถานุสสิญฺจํ โอวาทานุสาสนีกรณฺน (๔) มยา
ปริจฺฉโน (๕) อฺปาสิโต น ฌมฺมาธิกรณํ วิโสสิโตติ อธิปฺปาโย ฯ
๑. สฺยา. จิตฺโต ฯ ๒. บุ. เถร. ๒๖/๒๘๖/๒๙๖ ฯ
๓. สี. ยถาภุจฺจพฺพทฺธคฺคณา... ฯ ๔. สี. โอวาทานุสาสนีปรฺกฺริกรณา ฯ
๕. สี. ย. ปริจฺฉโต ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 646

ธมโม สงฺโฆ จ ปุชิตติ นววิโรปี โลกุตตรธมโม
ยถาปฏิบัติยาคตมคฺคานุปัตติยา สีสทิกฺกุจิสามณฺณคฺคเมนน อริย-
สงฺโฆ จ มยา ปุชิต มานิตฺ ๑

อหฺลจ วิตุโต สฺมโน ปุตฺตํ ทิสฺวา อนาสวนฺติ มม
ปุตฺตํ อนาสวํ สพฺพโส จีณาสวํ ทิสฺวา ทสฺสนเหตุ อหฺมปี
วิตฺโต นีรามีสย ปิตฺติยา ตฺกฺกุโจ ตโตเยว นีรามีเสน โสมนสฺเสน
สฺมโน ชาโตติ อตฺโต ๑

การทวาชตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

กณฺหทินฺนตฺเถรคาถาวณณนา

อุปาสิตา สปุริสชาติ อายสฺมโต กณฺหทินฺนตฺเถรสฺส
คาถา ๑ กา อุปฺปตฺติ

อหฺมปี ปุริมพฺพุเรสุ กตาริกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจिनฺนโต อิตฺ จตฺตฺนวุเต กปฺเป กุลเกเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺญตฺตํ ปตฺโต เอกทิวสํ โสภิตํ นาม ปจฺเจกพฺพุธึ
ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต ปุณฺนาคปฺุเพหิ ปุชฺ อกาสิ ๑

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺุสฺเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุธฺุปฺปาเท ราชคฺเห พฺุราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา กณฺหทินฺนโนติ
ลทฺธนาโม วยฺปฺปตฺโต อุปนิสฺสยสมฺปตฺติยา โจทฺยมาโน ธมฺม-

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค กณหทินนตเถรคาถาวณณา หน้า 647

เสนาปตี อุปสงกมิตวา ฌมมํ สุตฺวา ปฏิสทฺทสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา

วิปสฺสนํ วทฺเขตฺตวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

โสตฺถิโต นาม สมฺพุทฺโธ จิตฺตกุญฺเฑ วสี ตทา

คเหตุวา คิริปฺนุนาคํ สยมฺภภ อภิปุชฺชียํ

จตฺตุนฺนวุติโต กปฺเป ยํ พุทฺทมภิปุชฺชียํ

ทฺทคฺคตี นาทิขานามิ พุทฺธปฺุชฺชายิทํ ผลํ ฯ

กิลเสทา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺถํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺตวา อณฺณํ พฺยากรโรรุโต

อุปาสิตา สปฺปริสา สุตฺวา ฌมฺมา อภิณฺโหโส

สฺตฺวาน ปฏฺิปปชฺชิสฺสํ อณฺชสฺสํ อมโตคฺคํ ฯ

ภวราคหตฺตสฺส เม สโต

ภวราโค ปฺน เม วิชฺชติ

น จาหุ น จ เม ภวิสฺสติ

น จ เม เอตฺรหิ วิชฺชตีติ

คาถาทฺวํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ อุปาสิตาติ ปฺริจริตา ปฺยิรฺุปาสิตา ฯ (๓)

สปฺปริสาติ สนฺเตหิ สีลาทิกฺุณฺเหิ สมนฺนาคตา ปฺริสา

๑. ขุ. อ. ๓๓/๖๗/๕๔ ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๒๘๗/๒๕๖ ฯ

สี. ปยฺรูปาสนาย ปยฺรูปาสิตา ฯ ม. ปฺริจริตา ปฏฺิปปตฺติปยฺรูปาสนาย

ปยฺรูปาสิตา ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 648

อริยปุคคตา สาริปุตตตเถราทโย ฯ เอเตน ปุริมจกุกทวย-
สมปตติมตฺตโน ทสฺเสติ ฯ น หิ ปฏฺฐีรูปเทสวาเสน วินา
สปปุริสุปนีสฺสโย สมภวติ ฯ

สุตา ฆมฺมาติ สจฺจปฏฺฐิจฺจสมฺปปาทาทีปฏฺฐิสฺยตฺตธมฺมา โสต-
ทวารานุสาเรน อุปชาริตา ฯ เอเตน อตฺตโน พาหุสจฺจ
ทสฺเสนฺโต ปจฺฉิมจกุกทวยสมปตฺตี ทสฺเสติ ฯ

อภิณฺหโสติ พหุโส น กาลน กาลํ ฯ อิถยจ ปทํ
อุปาสิตา สปปุริสภาติ เอตฺถปิ โยเชตพฺพํ ฯ

สุตฺวาน ปฏฺฐิปชฺชิสฺสํ อณฺชสํ อมโตคฺชนฺติ เต ฆมฺเม
สุตฺวา ตตฺถ วุตฺตรูปารูปฆมฺเม สลกขณฺนาทีโต ปรีคฺกเหตุวา
อนุกฺกเมน วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา อมโตคฺธํ นิพฺพานปตฺธิจฺจ
ตฺสมฺปปากํ อณฺชสํ อริยํ อฏฺฐจฺจกํ มกฺกํ ปฏฺฐิปชฺชํ ปาปฺณํ ฯ

ภวฺรเวทสฺส เม สโตติ ภวฺราเคน ภวตฺนฺหาเย อนาทิมติ
สํสาเร ทตฺสฺส อุปทฺทสฺส มม สโต สมานสฺส อคฺคมกฺเคน
วา ทตภวฺรเวทสฺส ฯ

ภวฺราโค ปุณฺ เม น วิชฺชตีติ ตโตเอว ปุณฺ อิทานิ
ภวฺราโค เม นตฺถิ ฯ

น จาหุ น เม ภวิสฺสตี น จ เม เอตฺรหิ
วิชฺชตีติ ยทิปี ปุพฺเพ ปุณฺชชนกาเล เสกฺขกาเล จ เม ภวฺราโค

*เล่มที่ 25 ตติยวคเค กณหทินนตเกรคาถาอาณณา หน้า 649

อโหสิ อคคมกคปตติโต ปน ปฏจาย น จาหุ น จ
อโหสิ อายติมปี น เม ภวิสสติ เอตริหิ อธุนาปี น จ
เม วิชชติ น จ อุปลพุกติ ปหีนโนติ (๑) อตุโถ ๗ ภวราควจเนเนว
เจตถ ตเททกฏจตย มานาทีนมปี อภาโว วุตโตติ (๒) สพพโส
ปริกัจฉนภวสโยชนตํ ทสเสติ ๗

กณหทินนตเกรคาถาอาณณา นิฏจिता ๗

ปรมตถที่ปนิยา เกรคาถาสัวณณาย

ตติยวคควณณา นิฏจिता ๗

๑. ย. ปหีนตตา ๗ ๒. สพพตถ วุตโตติ ทิสสติ ๗

จตุตถวคควณณา

มิกสิรตเถรคาถาวณณา

ยโต อหิ ปพพิชิตติ อายสมโต มิกสิรตเถรสส

คาถา ๙ กา อุปปตติ

อยมปิ ปุริมพุทฺเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจिनฺนโต กตฺสปฺสส ภควโต กาลे พฺราหฺมณฺกุเล
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถาริ ทิสฺวา
ปสนฺนจิตฺโต กุสฺสจฺจํ (๑) อทาสี ๙

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺทฺธฺรฺปาเท โกสฺสรญฺเจ พฺราหฺมณฺกุเล ปฺฐิสฺนฺธี กเหตุวา
มิกสิรนฺกฺขตฺเต (๒) ชาตตฺตา มิกสิโรติ ลทฺธนาโม วยฺปตฺโต
พฺราหฺมณานํ วิชฺชาสิปฺเปสฺส นฺิพฺพตฺตี กโต ฉวสิสมนฺตํ นาม
สิกฺขิ ยํ ปฺริชเปตฺวา (๓) ติวสฺสมตฺถเก มตฺตานมฺปิ สีสํ นเขน
อาโกญฺเจตฺวา อัย สตฺโต อสฺสกุจฺจานเ นินฺพพฺตฺโตติ ชานาติ ๙

โส ฆรราวาสํ อนิจฺฉนฺโต ปฺริพฺพาชกปพฺพชฺหํ ปพฺพิชิตฺวา
ตํ วิชฺหํ นิสฺสาย โลกเ (๔) สกฺกโต ครุฑโต ลากิ หุตฺวา วิจฺรนฺโต
สวตฺถึ อุปคโต สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา อตฺตโน อานุภาวํ
ปกาสเนนฺโต อหิ โภ โคตม มตฺตานํ นินฺพพฺตฺตฺถฺจฺจานํ ชานามิติ
๑. ย. กุสฺสจฺจํ ๙ ๒. ม. ...นฺกฺขตฺเตน ๙ ๓. ม. ปฺริชเปตฺวา ๙
๔. ม. โลกเณ ๙

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค มิคสิรุตเถรคาถาพรรณนา หน้า 651

วตุวา ถถั ปน ตวั ชานาสีติ วุตเต ฉวสีตานิ อหฺราเปตุวา
มนุตั ปฺริชเปตุวา นเขน สีสิ อโกญฺเฏนโต นฺริยาทิกั เตหิ
เตหิ นฺนิพฺพตฺตญฺจานั ชานามิติ กเถสิ ฯ

อถสฺส ภควา ปฺริณิพฺพตฺสส ภิกฺขุโน สีสกปาถั
อหฺราเปตุวา กเถหิ ตาว ตสฺส คตฺตี ยสฺสทํ สีสกपालนฺติ
อาห ฯ โส ตั กपालมนุตั (๑) ปฺริชเปตุวา นเขน อโกญฺเฏตุวา(๒)
เนว อนตฺถํ น โกฏฺหิ ปสฺสตี ฯ อถ สตุถาราน สกโกสิ
ปฺริพฺพาชกาติ วุตเต อุปฺปฺริกฺขิตฺสสามิ ตาวาติ วตุวา ปุณฺนปฺปุณฺน
ปฺริวตฺเตนโตปฺน ปสฺสเตว ฯ พาหิรกมนฺเตน หิ จินฺนาสวสฺส
คตฺตี ถถั ชานิสฺสตี อถสฺส มตฺถกโต กจฺเจหิ จ เสโท
มุจฺฉิ ฯ โส ลชฺชิตฺวา ตฺถนฺหิญฺโต อญฺจาสิ ฯ สตุถา กิลมสิ
ปฺริพฺพาชกาติ อาห ฯ โส อาม กิลมามิ น อิมสฺส คตฺตี
ชานามิ ตฺถเมห ปน ชานาถาติ ฯ อหิ เอตฺถ ชานามิ อโตปฺ (๓)
อตุตฺตริตฺรมปฺ ชานามิติ วตุวา นฺนิพฺพานั กโต โสตี อาห ฯ
ปฺริพฺพาชโก อิมิ วิชฺชั มยฺหิ เทถาติ อาห ฯ เตนหิ ปฺพพชาติ
วตุวา ตั ปฺพพชาติวา ปจฺมํ สมถกมฺมญฺจานเน นฺนิโยเชตุวา
ฉานาภิญฺญาสฺส ปตฺติญฺจิตฺสส วิปฺสฺสนากมฺมญฺจานัน (๔) อุปฺทิสิ ฯ โส
วิปฺสฺสนากมฺมญฺจานัน กโรนฺโต น จิรฺสเสว อรหฺตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ
๑. ม. ตั กปาถั มนุตั ฯ ๒. สี. ย. นเขน สีสิ อโกญฺเฏนโต ฯ
๓. ม. อโต ฯ ๔. ม. วิปฺสฺสนาย กมฺมํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 652

เตน วุตติ อปทาน (๑)

กสฺสปลสฺส ภควโต	พฺรหฺมณสฺส วุสฺมโต
ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน	กุกกุจกมทาสหิ ๑
อิมสฺมีเยว กปฺปสฺมี	กุกกุจกมทาสหิ
ทุกคฺคิ นากิขานามิ	กุกกุจกสฺสทํ ผลํ ๑
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหิ ๑เป๑	กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ๑

อรหตฺติ ปน ปตฺวา อณฺณํ พุยากรโรรุโต

ยโต อหิ ปพฺพชิตฺโต	สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสเน
วิมฺจุจมาโน อุกฺคจฺฉิ	กามธาตุ อฺปฺจจกํ ๑
พฺรหฺมโน เปกฺขมานสฺส	ตโต จิตฺตํ วิมฺจุจิม
อฺกฺปฺปา เม วิมฺตฺติตฺติ	สพฺพสํโยชนกฺขยาติ (๒)

คาถาทวยอภาสิ ๑

ตตฺถ ยโต อหิ ปพฺพชิตฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสเนติ ยโต
 ปฏฺติ(๑) อหิ ปพฺพชิตฺโต พุทฺธสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย ๑
 วิมฺจุจมาโน อุกฺคจฺฉินฺติ สงฺกิลเสสปกฺขโต ปจฺมํ ตาว
 สมถวิปฺสฺสนาหิ วิมฺจุจมาโน โวทานธมฺมวเสน อุกฺจฺหิ ๑ เอว
 อุกฺคจฺฉนฺโต กามธาตุ อฺปฺจจกํ อนาคามิมฺกฺเคน อจฺจนฺตเมว
 กามธาตุ อติกฺกมํ ๑

พฺรหฺมโน เปกฺขมานสฺส ตโต จิตฺตํ วิมฺจุจิมเมติ สเทวกสฺส

๑. พ. อ. ๓๓/๖๖/๕๓ ๑ ๒. พ. เถร. ๒๖/๒๘๘/๒๕๖ ๑

๓. ม. ปฏฺติ ๑

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค มิคสิรตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 653

โลกุตฺส อคฺคภูตตฺตา เสฏฺฐจฺจุเจน พุรหฺมุโน พุทฺธสฺส ภควโต
มหากฺรณาโยเคน อโย กุลปฺโต มม สาสเน ปพฺพชิตฺวา
กถํ นุ โข ปฏฺิพฺพชิตฺติ เปกฺขนฺนตฺส ตโต อนาคามิมคฺคาธมฺโต
ปจฺจนา อคฺคมคฺคาธมฺเมเน มม จิตฺตํ สพฺพสํกฺกิลเสโต อจฺจนฺตเมว
มจฺจิจิ ฯ(๑)

อกุปฺปา เม วิมุตฺติตฺติ สพฺพสํโยชนกฺขยาติ ตถาวิมุตฺต-
จิตฺตตฺตฺตาเอว สพฺพเพสํ สํโยชนานํ ขยา ปริกฺขยา อิติ เอวํ
อกุปฺปา เม วิมุตฺติตฺติ อณฺณํ พุยาภาสิ ฯ

มิกสิรตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สิวกตฺเถรคาถาพรรณนา

อนิจฺจานิ คหกานีติ อายสฺมโต สิวกตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพุทฺเธสฺส กตฺตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปุณฺณานิ อุปจฺฉินฺนโต วิปฺสฺสิสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ ภควนฺตํ ปิณฺฑทาย จรฺนตํ
ปฺสฺสิตฺวา ปสฺนฺนมานโส ปตฺตํ อาทาย กุมฺมาสฺส ปุเรตฺวา
อทาสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมเน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
๑. สี่. ยู. วิมฺจิจิ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนปาทวณณา หน้า 654

พุทธปฺปาเท ราชคเห พุราหุณณเถ นพพตฺตี สิวโกตีสฺส นาม
อโหสิ ฯ โส วยปฺปโต วิชฺชาสิปฺเปสฺส นพพตฺตี คโต
เนกขมฺมชฺฌาทยาย กามะ ปหาย ปรีพฺพาชกปฺพชฺช
ปพฺพชิตฺวา วิจฺรฺนโต สตถาริ อฺปสงฺกมิตฺวา ฐมฺมิ สุตฺวา
ปฏฺฐิตทฺชสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมิ กโรนฺโต น
จิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานะ (๑)

เอสนาย จรฺนตฺตส วิปฺสฺสิตฺส มเหสิโน
ริตฺตกํ ปตฺตํ ทิสฺวาน กุมฺมาลํ ปฺรูยิ อหิ ฯ
เอกนวุเต อโธ กปฺเป ยิ ภิกฺขมทฺที ตทา
ทฺฤคฺตี นาภิขานามิ กุมฺมาตฺตสฺส อิทํ ผลํ ฯ
กิลเสทา ฌาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อณฺณํ พฺยากรโณโต

อนิจฺจานิ คหกานิ ตตฺถ ตตฺถ ปฺนปฺปฺนํ
คหการิ (๒) คเวสนฺโต ทฺฤขา ชาติ ปฺนปฺปฺนํ ฯ
คหการก ทิฏฺฐโจสิ ปฺน เคหิ น กาทฺสิ
สพฺพา เต ฆาสุกา ภคฺคา ญฺณิกา (๓) จ ปทาติตา (๔)
วิมฺริยาทิกตํ จิตฺตํ อีเชว วิมฺริสฺสตีติ(๕)

คาถาทุยิ อภาสิ ฯ

๑. พุ. อ. ๓๓/๖๕/๕๓ ฯ ๒. สී. ย. คหการิกิ ฯ

๓. ย. ญฺณิรา ฯ ๔. สฺยา. ญฺณิรา จ ปทาติตา ฯ

๕. พุ. เถร. ๒๖/๒๘๕/๒๕๓ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคฺเค สิวคฺคเธรคาถาวรรณนา หน้า 655

ตตฺถ อนิจฺจานิ คหกานิ ตตฺถ ตตฺถ ปุณฺปุณฺนติ ตสฺมี
ตสฺมี ภเว ปุณฺปุณฺนํ นิพฺพตฺตมานานิ คหกานิ อตฺตภาวเคหานิ
น นิจฺจานิ อนวฏฺฐิตานิ อิตฺตฺรานิ ปริตฺตกาถานิ ฯ

คหการิ คเวสนฺโตติ อิมสฺส อตฺตภาวเคหสฺส การกํ
ตณฺหาวทฺตเกํ ปริเยสนฺโต เอตฺตํ กาลํ อนุวิจฺจินฺติ อธิปฺปาโย ฯ

ทุกฺขา ชาติ ปุณฺปุณฺนติ อิทํ คหการกคเวสนสฺส (๑)
การณวจฺนํ ฯ ยสฺมา ชราพฺยาธิมรณมิสฺสตาย (๒) ชาติ นามเสา
ปุณฺปุณฺนํ อุปคฺคตํ ทุกฺขา น จ สาทสฺมี อธิฏฺฐเญ นีวตฺตติ
ตสฺมา ตํ คเวสนฺโต วิจฺจินฺติ อตฺโต ฯ

คหการก ทิฏฺฐโจสีติ อิทานิ ปนฺ เยน โส สกฺกา
ทฏฺฐจฺจ เตน อริยมคฺคณฺณจกฺขุณา คหการก ทิฏฺฐโจ อตี ฯ

ปุณฺ เหนฺติ ปุณฺ อิมสฺมี สํสารวฏฺเฐ อตฺตภาวสฺงฺขาตํ
มม (๓) เกหํ น กาทสิ น กริสฺสสิ ฯ

สพฺพา เต ผาสฺกา ภคฺคาติ ตว สพฺพา อนวเสสฺกิลเส-
ผาสฺกา มยา ภคฺคา ฯ

ถุณฺิกา จ ปทาลิตาติ อิทานิ ตยา กาทพฺพสฺส
อตฺตภาวเคหสฺส (๔) อวิชฺชาสฺงฺขาตา กณฺณิกา จ ภินฺนา ฯ

วิมฺริยาทิกตํ จิตฺตฺนฺติ มม จิตฺตํ วิคตฺนฺตํ กตํ อายตี
๑. สී. ยฺ. คหการกํ คเวสนฺตสฺส ฯ ๒. สී. ยฺ. ...มิสฺสตาย ฯ
๓. สී. ยฺ. ปุณฺ ฯ ๔. สී. อตฺตภาวสฺงฺขาตสฺส เหนฺติ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิပါတพรรณนา หน้า 656

อนุปปตติชมมตัม (๑) อาปาทิตัม ฯ ตโตเอว อีเชว วิชมิสฺสตี อิมสฺมีเยว
ภเว วิหังสีสฺสตี จริมกจิตฺตนิโรเชน นินฺรุชฺฉิมิสฺสตีตี อตฺถโถ ฯ
สํวคฺคฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

อุปวาณตฺเถรคาถาพรรณนา

อรหํ สุกฺโขตตี อายสฺมโต อุปวาณตฺเถรสฺส คาคา ฯ กา
อุปฺปตฺติ
อโย กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาลเ ทลิตฺทุกฺกเล
นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต ภควตี ปรีนิพฺพุเต ตสฺส ชาตฺถุ
คเหตฺวา มนุสฺสเทวนาคกรฺพกฺมฺภณฺฑยกฺขกนฺชพฺเพหิ สตฺตรตฺนเม
สตฺตโยชฺนิเก ฉฺเชเป กเต ตตฺถ สฺวโรตฺติ อตฺตโน อุตฺตราสงฺกํ
เวพฺพเค อาพฺนฺชิตฺวา ชฺช กตฺวา ปุชฺช อกาสิ ฯ ตํ คเหตฺวา
อภิสฺมมตโก นาม ยกฺขเสนาปตี เทเวหิ เจตฺยปฺุชฺชารกฺขณตฺถํ (๒)
จปีโต อทิสฺสमानกาโย อากาเส ชาเรนฺโต เจตฺยิ ติกฺขตฺถุ
ปทกฺขิณฺณ อกาสิ ฯ โส ตํ ทิสฺวา ภิชฺชโยโส มตฺตตาย ปสนฺนมานโส
อโหสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธิปฺปาเท สวตฺถิยํ พฺุราหฺมณฺณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา อุปวาณตฺติ
ลทฺธนาโม วยฺปฺปตฺโต เชตวนปฺฏิคฺคหเณ พฺุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา
๑. สී. ชมมํ ฯ ๒. สී. ย. เจตฺยเย ปฺุชฺชารกฺขณตฺถํ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค อุปวณตเถรคาถาวณณา หน้า 657

ปฏิสททสทุโธ ปพพชิตวา วิปสสนาย กมมํ กโรนุโต อรหตฺตํ
ปตฺวา ฉพภิญโญ อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

ปทุมุตฺตโร นาม ชีโน สพฺพธมฺมาน ปารคฺค
ชลิตฺวา อคคิกฺขนุโธว สมพฺพุโธ ปรีนิพฺพุโต ฯ
มหาชนา สมาคมฺม ปุชฺชิตฺวา ตถาคตฺ
จิตฺ กตฺวาน สุกตฺ (๒) สรีริ อภิโรปยย ฯ
สรีริกิจฺจ กตฺวาน ธาตุํ ตตฺถ สมานยฺ
สเทวมนุสฺสา สพฺเพ พุทฺธฐปํ อํกํสุ เต ฯ
ปจฺมา กณฺจนมฺยา ทุตฺติยาปี มณฺนิมฺยา
ตติยา รุปียมฺยา จตุตฺถา ผลิกามฺยา ฯ
ตตฺถ ปญฺจมิกา เจว(๓) โลหิตงฺกมฺยา อหุ
ณฺญฺชา มสารคฺคตฺสฺส สพฺพพรตฺนมฺยุปรี ฯ
ชงฺขมา มณฺนิมฺยา อาสิ เวทิกา รตฺนามฺยา
สพฺพโสณฺณมโย ฐโป อุกฺกํ โยชนมฺมุคฺคโต ฯ
เทวา ตตฺถ สมากนฺตฺวา เอกโต มนฺตยฺ ตทา
มยมฺปิ ฐปํ กริสฺสาม (๔) โลกนาถสฺส ตาทิโน ฯ
ธาตุ อเวณฺณิกา นตฺถิ สรีริ เอกปีณฺจทิตฺ
อิมฺมहि พุทฺธฐปมฺहि กริสฺสาม กณฺจกํ มยฺ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๒/๒๔/๑๐๐ ฯ ๒. สฺยา. สุกตฺ ฯ

๓. สฺยา. ปญฺจมิกา ภูมि ฯ สี. ปญฺจมิกา เจติ ฯ

๔. สฺยา. กริสฺสาม ฯ เอมฺปริปี ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนินาตวณณา หน้า 658

เทวา สตุตตเนหิ อณฺถิ วฑฺฒเสสุ โยชนํ
ถุโป ทวิโยชนนุพเพโธ ติมิริ พุยปหนฺติ โส ฯ
นาคา ตตุถ สมากนฺตฺวา เอกโต มนฺตยฺ ตทา
มนุสฺสา เจว เทวา จ พุทฺธฎฺปี อํกํสุ เต ฯ
มา โน ปมตฺตา อสฺสุมหา อปฺปมตฺตา สเทวกา
มยมฺปี ฎฺปี กริสฺสาม โลกนาถสฺส ตาทิโน ฯ
อินฺทนิลํ มหานิลํ อโถ โชติรสฺ มณฺี
เอกโต สนนฺิปาเต ตฺวา พุทฺธฎฺปี อณาทยย ฯ
สพฺพิ มณฺิมยฺ อาสี ยาวตา (๑) พุทฺธเจตฺยิ
ติโยชนสมฺพุเพธฺ(๒) อาโลกกรณฺิ ตทา ฯ
กรฺพา(๓) จ สมากนฺตฺวา เอกโต มนฺตยฺ ตทา
มนุสฺสา เทวนาคา จ พุทฺธฎฺปี (๔) อํกํสุ เต ฯ
มา โน ปมตฺตา อสฺสุมหา อปฺปมตฺตา สเทวกา
มยมฺปี ฎฺปี กริสฺสาม โลกนาถสฺส ตาทิโน ฯ
สพฺพิ มณฺิมยฺ ฎฺปี อกรฺ เต จ(๕) กณฺจุกํ
โยชนํ เตปี วฑฺฒเสสุ อายตฺ พุทฺธเจตฺยิ ฯ
จตุโยชนนุพเพโธ พุทฺธฎฺโป วิโรจติ
โอภาเสติ ทิสฺสา สพฺพา สตรฺสีว อุกฺคโต ฯ

๑. สฺยา. ตาวตา ฯ ๒. สฺยา. ...สมฺพุพิทฺธิ ฯ

๓. ย. กุมภณฺทา ฯ ๔. ม. พุทฺธปฺจ ๕. สฺยา. อกรฺ ตาว ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค อุปวาณตเถรคาถาวณณนา หน้า 659

กุมภณฐา จ สมากนตุวา เอกโต มนตุยฺ ตทา
 มนุสฺสา เจว เทวา จ นาคา จ ครุพา ตถา ฯ
 ปจฺเจกั พุทฺธเสฏฺฐสฺส อํกัสมฺ ฐปฺมุตฺตมํ
 มา โน ปมตฺตา อสฺสุมฺหา อปฺปมตฺตา สเทวกา ฯ
 มยฺมปี ฐปํ กริสฺสาม โลกนาถสฺส ตาทีโน
 รตนเหที(๑) ฉาทยิสฺสาม อายตํ พุทฺธเจตียํ ฯ
 โยชนํ เตปี วฑฺฒเสถฺสุ อายตํ พุทฺธเจตียํ
 ปญฺจโยชนมฺพเพโร ฐโป โอภาสตี ตทา ฯ
 ยกฺขา ตตฺถ สมากนตุวา เอกโต มนตุยฺ ตทา
 มนุชา เทวตา นาคา ครุพา จ กุมภณฐกา ฯ
 ปจฺเจกั พุทฺธเสฏฺฐสฺส อํกัสมฺ ฐปฺมุตฺตมํ
 มา โน ปมตฺตา อสฺสุมฺหา อปฺปมตฺตา สเทวกา ฯ
 มยฺมปี ฐปํ กริสฺสาม โลกนาถสฺส ตาทีโน
 ผลิกา ฉาทยิสฺสาม อายตํ พุทฺธเจตียํ ฯ
 โยชนํ เตปี วฑฺฒเสถฺสุ อายตํ พุทฺธเจตียํ
 ฉโยชนิกมฺพเพโร(๒) ฐโป โอภาสตี ตทา ฯ
 กนฺธพฺพา จ สมากนตุวา เอกโต มนตุยฺ ตทา
 มนุชา เทวตา นาคา กุมภณฐา ครุพา ตถา ฯ (๓)

๑. ย. ผลิกา ฯ ๒. สุยา. ฉโยชนานี ฯ อุพฺพิทุโร ฯ

๓. สุยา. ครุพา กุมภยกฺขกา ฯ ส. กุมภณฐา จ ยกฺขา ตถา ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 660

สพเพ กตา(๑) พุทธรูป มยเมตถ อการกา
มยมปี ฐปี กริสสาม โลกนาถสส ตาทีโน ๑
เวทีโย สตุต กตวาน ฐช ฆตุต(๒) อกัสุ เต
สพพโสณณมย์ ฐปี คนุชพพา การยู่ ตทา ๑
สตุตโยชนมพเพโธ ฐโป โโอภาสตี ตทา
รตุตนิทิวา น ฉายนติ อาโลก โหตี สพพทา ๑
อภิกอนติ น ตสสาภา จนุทสุรา สตารกา
สมนตา โยชนสเต ปทีโปปี น ปชชลิ(๓) ๑
เตน กาเลน เย เกจิ ฐปี ปุเชนติ มานุสา
น เต ฐปี อารุหนติ อมพเร อุกขิปนติ เต ๑
เทเวหิ จปีโต ยกโฆ อภิสมมตนามโก
ฐช วา ปุปฬทามิ วา อภีโรเปตี อตุตธี ๑
น เต ปสสนติ ตั ยกขิ ทามิ ปสสนติ คจจโต
เอว ปสสิตุวา คจจนติ สพเพ คจจนติ สุกคตี ๑
วิรุทธา เย ปาวจเน ปสนนา เย จ สาสเน
ปาฎิหิรี ทฎุจกามา ฐปี ปุเชนติ มานุสา ๑
นคเร หัสวติยา อโหสี ฆตโก(๔) ตทา
อาโมทิตั ชนั ทิสวา เอว จินุเตสหิ ตทา ๑

๑. ม. อักสุ ๑ ๒. สฺยา. ยาว ชงฺฆมา ๑

๓. ม. ปทีโปปี น ปชชลิ ๑ ๔. สฺยา. วรโก ๑

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค อุปวาณตเถรคาถา หน้าที่ 661

โอพาโร ภควา เอโส ยสฺส ธาตุมเร ทิสฺ(๑)
อิมา จ ชนตา ตุกฺกา การิ กุพฺพิน ตปฺปเร ฯ
อหฺมปิ การิ กริสฺสามิ(๒) โลกนาถสฺส ตาทิโน
ตสฺส ชฺมฺเมสุ ทายาโท ภวิสฺสามิ อนาคเต ฯ
สุโรตฺติ รชเณนาหิ อุตฺตเรยฺยํ ปญฺญํ มม
เวพฺพคฺเค(๓) อาลคฺเคตฺวาน ชฺชํ อุกฺขิปปิมฺมพฺเร ฯ
อภิสฺมมตโก คยฺห อมฺพเร หาสิ เม ชฺชํ
วาเทริตฺติ ชฺชํ ทิสฺวา ภิชฺชโย หาสํ ชนฺเสหํ ฯ
ตตฺถ จิตฺติ ปสาเทตฺวา สมนํ อุปสงฺกมิ
ตํ ภิกฺขุ อภิวาเทตฺวา วิปากํ ปุจฺจหํ ชเช ฯ
โส เม กเถสิ อานนฺท -(๔) ปิติสฺสชฺชนํ มม
ตสฺส ชชฺส วิปากํ อานุโกสฺสสิ สพฺพทา ฯ
หตฺถิ อสฺสา รธา ปตฺติ เสนา จ จตฺตฺรํคินิ
ปริวารสฺสนฺติ ตํ นิจฺจํ ชชฺทานสฺสิทํ ผลํ ฯ
สญฺจิสฺสํ สหฺสฺสานิ เภริโย สมนฺลกฺตา
ปริวารสฺสนฺติ ตํ นิจฺจํ ชชฺทานสฺสิทํ ผลํ ฯ
ฉพฺสีติ(๕) สหฺสฺสานิ นาริโย สมนฺลกฺตา
วิจิตฺตวตฺตถาภรณา อามุกฺก(๖)มณฺนิญฺจฺจลา ฯ

๑. สฺยา. ธาตุมเรทิสฺ ฯ ๒. สฺยา. กริสฺสามิ ฯ ๓. สฺยา. เวพฺพคฺเค ฯ

๔. ม. อานนฺทํ ฯ ๕. สฺยา. ฉพฺสีติ ฯ ๖. สฺยา. อามุกฺก... ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตฉนวนนา หน้าที่ 662

อพารมฺฆา(๑) หสุลา สฺสณฺณา (๒) ตนฺนุชฺฌิมมา
ปรีวารสฺสนฺติ ตํ นิจฺฉํ ฐชทานสฺสตีทำ ผลํ ฯ
ตีสกปฺปสหฺสฺสานิ เทวโลเก รมีสฺสตี
อสีตฺติกฺขตฺตํ เทวินฺโท เทวราชฺชํ กรีสฺสตี ฯ
สหฺสฺสทฺกฺขตฺตํ ราชาปี จกฺกวตฺตี ภาวีสฺสตี(๓)
ปเทสราชฺชํ วิปฺปลํ คณฺนาโต อสงฺขิยํ ฯ
กปฺปสฺตสหฺสฺสมฺหิ โอกฺกาถกฺกสฺมภโว
โคตโม นามเณ โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภาวีสฺสตี ฯ
เทวโลกา จวิตฺวาน สุกฺกมฺมเลน โจทิตฺโต
ปฺญณฺกมฺเมณ สณฺณตฺโต(๔) พุรหฺมพฺนฺธฺร ภาวีสฺสตี ฯ
อสีตฺติโกฏฺฐิ นฺนทฺเตตฺวา ทาเส กมฺมกเร พนฺนุ
โคตมสฺส ภาวโต สาสเน ปพฺพชิสฺสตี ฯ
อาราธยิตฺวา สมฺพุทฺธํ โคตมํ สกฺยปฺงฺควํ
อุปวาโณติ นามเณ เหสฺสตี สตฺถุ สาวโก ฯ
สฺตสหฺสฺเส กตํ กมฺมํ ผลํ ทสฺเสตี เม อีธ
สฺมฺมตฺโต สรวโคว กิเลส ฌาปยี (๕) มม ฯ
จกฺกวตฺตีสฺส สนฺตสฺส จาคฺทฺทีปีสฺสรสฺส เม
ตีณิ โยชนานิ สมนฺดา(๖) อฺสฺสียนฺติ(๗) ฐชา สทา ฯ

- # ๑. ม. อพารปฺมหา ฯ ๒. สී. สฺตฺถนา ฯ ๓. สฺยา. ภาวีสฺสตี ฯ
๔. สฺยา. สฺยตฺโต ฯ ๕. สී. กิเลส ฌาปิตา ฯ ๖. สฺยา. ตีณิโยชนสมฺนฺดา ฯ
๗. สฺยา. อฺสฺสียนฺติ ฯ ม. อฺสฺสียนฺติ ฯ ย. ทสฺสียนฺติ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค อุปวาณตเถรคาถาวณณา หน้า 663

ตตสหัสเส อีโต กปุเป ยัมมมกริตทา

ทुकคตี นาภิขานามิ ชชทานสสิทำ ผลั ฯ

กิลเสตา ฉาปีตา มยหัง ฯเปฯ กัตติ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

อถายสฺมา อุปวาโณ ภควโต อุปฺภูจฺจาโก อโหสิ ฯ เตน

จ สมเยน ภควโต วาตาพาโธ อุปฺปชฺชติ ฯ เถรสฺส จ คิหิสหาโย

เทวหิตโต นาม พฺราหฺมโณ สวาคฺคิยํ ปฏฺวิสฺสติ ฯ โส เถริ

จตุหิ ปจฺจเยหิ ปเวเทสิ ฯ (๑)

อถายสฺมา อุปวาโณ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย ตสฺส

พฺราหฺมณสฺส นิเวสนํ อุปกจฺจติ ฯ พฺราหฺมโณ เกนจิ อญฺเณน

ปโยชเนน เถโร อากโตติ ฉตฺวา เวทยฺยาถ (๒) ภนฺเต เกนตุโถติ

อาห ฯ เถโร ตสฺส พฺราหฺมณสฺส ปโยชนํ อาจิกฺขนฺโต

อรหํ สุกโต โลเก วาเตหาพาธิตโก (๓) มฺหิ

สเจ อุโณหทกํ อตฺถิ มฺหิโน เทหิ พฺราหฺมณ ฯ

ปฺุชิตโต ปฺุชเนยฺยานํ (๔) สกฺกเรยฺยาน สกฺกโต

อปจิตโต อปจิเนยฺยานํ (๕) ตสฺส อิจฺฉามิ หาดเวติ(๖)

คาถาทุวยํ อภาสิ ฯ

ตสฺสตุโถ โย อิมสฺมี โลเก ปฺุชเนยฺยานํ ปฺุชตพฺเพหิ

สฺกกาทีหิ เทเวหิ มหาพฺรหฺมาทีหิ จ พฺรหฺเมหิ ปฺุชิตโต

๑. สี. ยฺ. ปวาเรสิ ฯ ๒. ยฺ. เวทยฺยาถ ฯ ๓. สฺยา. วาเตหาพาธิตโต ฯ

๔. สฺยา. ม. ปฺุชเนยฺยานํ ฯ สี. ปฺุชนียานํ ฯ ๕. สฺยา. อปจิตโต อปจิเนยฺยานํ ฯ

สี. อปจิตโต อปจนียานํ ฯ ยฺ. อปจิตโต อปเจยฺยานํ ฯ

๖. บฺ. เถริ. ๒๖/๒๕๐/๒๗๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 664

สกกเรยยานัน สกกาตพุเพหิ พิมพิสารโกสตราชาติหิ สกุกโต
อปจिनียยานัน อปจายิตพุเพหิ มหะสีหิ จีณาสเวหิ อปจิตโต
กิลเสหิ อารกคตาทินา อรหัง โสภณคมนาทีนา สุกโต สพุพญญ
มุนิ มยหัง สตุถา เทวเทโว สกุกานัน อติสกกโก พุระหุमानัน
อติพุระหุมา โส ทานิ วาเตหิ วาตเหตุ วาตกุโขภนินิมิตตัม
อาพาธิโก ชาโต ฯ

สเจ พุระหุมณ อุโณหทกัม อตุถิตตสุส วาตาพาธ-
วูปสมนตถัม ตัม หาดเว อูปเนต্তু อิจจามิติ ฯ

ตัม สุตวา พุระหุมนโณ อุโณหทกัม ตทนุรูปี วาตารหณจ
เกสซุชัง ภกวัตโต อูปนามะสิ ฯ เตน จ สตุถุ โรโค วูปสมิ ฯ
ตสุส ภกวา อุนุโมทนัง อกาสิตี ฯ

อูปวาณตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

อิสิทินนตฺเถรคาถาวณณา

ทิจฺฐจมา ยมาติ อายสุมโต อิสิทินนตฺเถรสฺส คาคา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุทฺเตสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ กโรนฺโต วิปฺลฺลิสฺส ภควโต กาคเ กุลเคเห
นิพฺพุตฺติตฺวา วิณฺณตฺติ ปตฺโต พิชฺณี กเหตุวา โปชฺชียา ปุชฺช
อกาสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺุเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธูปาเท สฺนาปรนฺตชนฺปะเท เสฏฺฐิกุเล นิพฺพุตฺติตฺวา
อิสิทินฺโนติ ลทฺธนาโม วยฺปตฺโต สตฺถุ จนฺทนมมาลาปฺฏิกุคฺคเณ (๑)
ปาฏฺฐิหาริยฺมิ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส สตฺถาริ อุปฺสงฺกมิตฺวา รมฺม
สุตฺวา โสตาปนฺโน หุตฺวา อการิ อชฺฌาวสตี ฯ ตสฺส
หิตานุกมฺปิณี เทวตา ตํ โจเทนฺตี

ทิจฺฐจมา ยมา รมฺมชฺรา อุปาสกา
กามา อนิจฺจา อิติ ภาสมานา
สารถฺตฺรตฺตา มณฺิณฺุชฺชเลสุ
ปฺตฺเตสุ ทาเรสุ จ เต อเปกฺขา ฯ
อทฺธาน ชานนฺติ ยโตธ รมฺม (๒)
กามา อนิจฺจา อิติ จาปี อาหุ

๑. ม. จนฺทนมมาลา... ฯ ย. จนฺทนมมาลา ... ฯ

๒. สฺยา. ยโต จ รมฺม ฯ ลี. ย. ยถาว รมฺม ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนึปาทวณฺณนา หน้า 666

รากลฺจ เตสํ น พลตฺถิ เณตฺถุํ

ตสฺมา สึตา ปุตฺตทาร์ ฌนญจาทิ(๑)

คาลาทุวยมภาสิ ฯ (๒)

ตตฺถ ทิฏฺฐา มยา ฌมฺมชฺรา อุปาสกา กามา อนิจฺจา
อิตฺติ ภาสมานาติ อึเชกฺจเจ ปรียตฺติชฺมมชฺรา อุปาสกา มยา
ทิฏฺฐา ปรียตฺติชฺมมชฺรตฺตาเอว กามา นามเต อนิจฺจา
ทุกฺขา วิปริณามชฺมมาติ กามเสฺ อาทินวปฺปฏิตฺถุคฺคตฺ ฌมฺมํ
ภาสมานา สยํ ปน สารตฺตรตฺตา มณฺนิกฺุณฺฑเลสุ ปุตฺเตสุ
ทาเรสุ จ เต อเปกฺขาทิ สารตฺตา หุตฺวา พหุลราครตฺตา (๓)
มณฺสิ กฺุณฺฑเลสุ จ มณฺจึเตสุ วา กฺุณฺฑเลสุ ปุตฺเตสุ ปุตฺตธีตาสุ
ทาเรสุ จ อธิคตเสฺนหา อณฺณํ ภาณฺนตา อณฺณํ กโรนฺตา
ทิฏฺฐา มยาติ อตุโถ ฯ

ยโตติ ยสฺมา เต อุปาสกา สารตฺตรตฺตา มณฺนิกฺุณฺฑเลสุ
ปุตฺเตสุ ทาเรสุ จ อเปกฺขวฺนโต ตสฺมา อึช อิมสฺมี พุทฺธสาสเน
ฌมฺมํ (๔) ยถาวโต อทฺธา เอกํเสน น ชานนฺติ ฯ เอวํ ภูตา จ
กามา อนิจฺจาอิตฺติ จาปี อาหุ อโหสิ สตฺตปกฺติ วิจิตฺตสภาวาติ
อธิปฺปาโย ฯ

รากลฺจ เตสํ น พลตฺถิ เณตฺถุนฺติ เตสํ อุปาสกานํ
ยสฺมา รากํ เณตฺถุํ สมฺมจฺฉินฺทิตฺถุํ ตาทิสํ ฌาณพลํ นตฺถิ ตสฺมา
๑. ขุ. เกร. ๒๖/๒๕๑/๒๕๓ ฯ ๒. สึ. ...มาห ฯ
๓. ม. พหฺล... ฯ ๔. สึ. ยถาฌมฺมํ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถกถา อิติทินนตเถรคาถาพรรณนา หน้า 667

เตน การณน สีตา ตณฺหาวเสน นิสฺสีตา ปุตุตทาร์ ฌนญจ
อลฺลีนาน วิสฺสชฺเชนฺตฺติ สพฺพเมตฺ เตวตา ตํเยว อุปาสกํ
อุทฺทิสฺส อญฺญาปเทเสน กเถสิ ฯ

ตํ สุตฺวา อุปาสโก สํเวทชาโต ปพฺพชิตฺวาน จิรฺสเสว
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

วิปฺสฺสีโน ภควโต โปชฺชีย ปาทปุตุตเม (๒)

สุมน โฬชฺฉิ คยฺห อพฺชี (๓) โฬชฺฉิมุตฺตมํ ฯ

เอกนวุเต อโธ กปฺเป อพฺชี โฬชฺฉิมุตฺตมํ

ทฺทคฺคิ นาทิฆานามิ โฬชฺฉนํ อิทํ ผลํ ฯ

กิลเสตา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อญฺณํ พุยากรโธ อิมํ เอว

กาถา อภาสีติ ฯ

อิติทินนตเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๓/๖๔/๕๒ ฯ ๒. สී. ปาทมุตฺตเม ฯ ๓. สී. อปฺชี ฯ

สมพุลกจจนตุเถรคาถาฉนณา

เทโว จาติ อายสมโต สมพุลกจจนตุเถรสสุ คาถา ฯ

กา อุปปตติ

อยมปี ปุริมพุกเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปุลณานิ กโรนโต อิตโต จตุนวตีกปมตถเก (๑) กุลเคเห
นิพพตติตวา วิญญุตํ ปตโต เอกทิวสํ สตรีสี นาม ปจเจกพุกุ
นิโรธา วุญจหิตวา ปินุทาย จรณตํ ทิสวา ปสนนมานโส
ตาลผลํ อทาสี ฯ

โส เคน ปุลณกมเมเน เทวมนุสเสสุ สัสนโต อิมสมิ
พุกุอุปาทะ มคชรญเจ กหปตีกุเล นิพพตติตวา สมพุลลิต
ลทุชานาโม กจจนตุโคตตตาย สมพุลกจจาโนติ ปุลณายิตถ ฯ

โส วยอุปโต สตถุ สนตีกะ ชมมํ สุตวา ปฎิลทุชทุโ
ปพพชิตวา หิมวณตสมิเป เกรวาย นาม ปพพตคุหาย
วิปัสสนาย กมมํ กโรนโต วิหริตี อเอกทิวสํ มหา อกาลเมโ
สคปฎลสทสสปฎโล (๒) ถเนนโต กชเชนโต วิชชุลลตา นิจจาเรนโต
คพคพายนโต อุญจหิตวา วสสิตุ อารภิ อสนิโย ผลีสุ ฯ
ตํ สททํ สุตวา อจจตรจจนนมหีสทตติอาทโย ภิตตสิตา
ภิตรวํ (๓) วิรวีสุ ฯ

เถโร ปน อารทุชวิปัสสนตตา กายะ ชีวิตะ จ นิรเปกโข

๑. สี่. จตุนวต... ฯ ๒. สี่. ...ปฎุเลน ฯ ๓. สี่. เกรวํ ภิตรวํ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค สมพุลกจจนตเถรคาถาฉนวนนา หน้า 669

วิคตโลมหัสโต ตัง อจินเตนุโต วิปัสสนายเมว กम्मัม กโรนุโต
ฉมมุปคเมน อุตฺตปฺปายตาเถน สมาหิตจิตฺโต ตาวเทว วิปัสสนัม
อุตฺตูกกาเปตฺวา สห อภิญญาหิ อรหตฺตัม ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตัม
อปทานเน (๑)

สตฺรึสี นาม ภควา สยมฺภู อปฺราชิโต
วิเวกา วุฏฺฐหิตฺวาน(๒) โคจฺรายาภินิภฺขมิ ฯ
ผลหตฺโต อหํ ทิสฺวา อุปลจฺฉิ นฺราสภัม
ปสนฺนจิตฺโต สฺมโน ตาลผลํ อทาสนํ(๓) ฯ
จตฺตุนฺนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อททิตฺทา
ทฺฤคตี นาทิขานามิ ผลทานสฺสึทํ ผลํ ฯ
กิลเสตา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนุติ ฯ

อรหตฺตัม ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺิปปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
โสมนสฺสชาโต อุตฺตานวเสน อณฺณํ พุยากรโณนุโต

เทโว จ วสฺสตี เทโว จ คพคพายติ
เอกกโก จาหํ เถรวเ พิลเ วิหฺรามิ
ตสฺส มยฺหํ เอกกสฺส เถรวเ พิลเ วิหฺรโต
นตฺถิ ภยํ วา ฉมฺภิตตฺตํ วา โลมหัสโต วา ฯ
ฉมฺมตา มเมสา ยสฺส เม
เอกกสฺส เถรวเ พิลเ

๑. ขุ. อ. ๓๓/๕๖/๘๐ ฯ ๒. สฺยา. วิเวกกาโม สมพฺพุโธ ฯ
๓. สฺยา. อทาสี อวภูํ ผลํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้ 670

วิหโรโต นตฺถิ ภูย วา

ณฺมภิตตฺตํ วา โลมหํโส วาติ(๑)

คาถาทูยํ อภาสี ฯ

ตตฺถ เทโว จ วสฺสตี เทโว จ คพคพายตีตี เทโว
เมโฆ วสฺสตี จ คพคพวตี จ กโรนุโต (๒) คชชตีตี อตฺโถ ฯ
คชชนตฺสส หิ อนุกรรมเมตํ ฯ

เอกโก จาหํ เกรเว พิลเ วิหรามิติ อหฺลจ เอกโก
อสหาโย สปฺปฏิภยายํ ปพฺพตฺคฺหาหํ วสามิ ตสฺส มยํ เหว
ภูตสฺส เม สโต นตฺถิ ภูย วา ณฺมภิตตฺตํ วา โลมหํโส
วาติ จิตฺตฺตฺราสตฺถณฺนิตํ ภูย วา ตํนิมิตฺตํ สวีรสฺส ณฺมภิตตฺตํ
วา โลมหํสนมตฺตํ วา นตฺถิ ฯ

กสฺมาตี ตตฺถ การณฺมาห ฐมฺมตา มเมสาตี ฯ
อปริณฺญาตวตฺตฺถกฺสฺส หิ ตตฺถ อปฺปหีนจฺจนฺทรากตฺตาย ภยาทินา
ภวิตพฺพิ มยา ปน สพฺพโส ตตฺถ ปริณฺญาดํ ตตฺถ จ
ณฺนฺทรากโค สมฺภูจฺฉินฺโน ตสฺมา ภยาทินํ อภาวโ ฐมฺมตา มเมสา (๓)
มม ฐมฺมสภาวโ เอโสตี อญฺญํ พุยาภาสี ฯ

สมฺพุตฺถจฺจานตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ภู. เถร. ๒๖/๒๕๒/๒๕๘ ฯ ๒. สี. คพคพายนุโต ฯ

๓. สี. ฐมฺมตา จ มเมสา ฯ

ขิตกตเถร(๑)คาถาวณณนา

กสฺส เสถูปมํ จิตฺตุนฺติ อายสฺมโต ขิตกตเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ กโรนฺโต วิปฺสฺสิสฺส ภควโต กาเถ พนฺธมฺตินฺนเร
อารามโคปโก หุตฺวา ชีวนฺโต เอกทิวสํ ภควนฺตํ อากาเสน
คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส นาฬิเกรผลํ ทาตุกาโม อโหสิ ฯ
สตฺถา ตํ อนุคฺคณฺหนฺโต อากาเสยฺว จตฺวา ปฏิกฺคณฺหิ ฯ
โส ตํ ทตฺวา อุพาริ ปีติโสมนสฺสํ ปฏิสํเวทฺติ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺุเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุชฺชูปาเท โกสตรญฺเจ พฺราหฺมณฺกุเถ นิพฺพตฺติตฺตฺวา ขิตโกติ
ลทฺธนาโม วิญฺญตํ ปตฺโต สตฺถุ สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา
ปฏิลทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา กมฺมญฺจานํ คเหตฺวา อรญฺเณ
วิหรนฺโต ฌญฺเณนฺโต วายมฺนฺโต อรหตฺตํ ปาปฺปณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทาน(๒)

นฺนเร พนฺธมฺตฺยา	อารามิโก อหํ ตทา
อสุทสํ วิรัชํ พุทฺธํ	คจฺจนฺตํ อนิลฺลชเส ฯ
นาฬิเกรผลํ คยฺห(๑)	พฺพุชฺเสฏฺฐสฺสทาสหํ
อากาเส จิตฺโก สนฺโต	ปฏิกฺคณฺหิ มหายโส ฯ

๑. ม. นิตกตเถร... ฯ ๒. ข. อ. ๓๓/๕๖/๘๑ ฯ

๓. สฺยา. ลพฺพผลมาทาย ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 672

วิตุตีสถชนโน (๑) มยหิ ทิฏฐธมมสุขาวโ
 ผลิ พุทฐสฺส ทตฺวาน วิปฺปสนฺเนน เจตสา ฯ
 อธิคจฺฉิ ตทา ปิตี วิปฺปลญจ สฺขมุตฺตมํ (๒)
 อุปฺปชฺชเตว รตนํ นิพฺพตฺตสฺส ตฺหิ ตฺหิ ฯ (๓)
 เอกนวุติโต กปฺเป ยํ ผลิ อทฺทิตทา
 ทุกคฺฉิ นาทิขานามิ ผลทานสฺสทํ ผลิ ฯ
 ทิพฺพจกฺขุ วิสุทฺธํ เม สมาริกฺกสฺสโล อหํ
 อภิญญาปารมิปฺปตฺโต ผลทานสฺสทํ ผลิ ฯ
 กิเลสา ฆาปิตา มยหิ ฯเปฯ กตฺติ พุทฐสฺส สาสนนฺติ ฯ

อรหตฺติ ปน ปตฺวา เถเร ผลสุเขน นิพฺพานสุเขน
 วิหรนฺเต ปธานปริคฺคาหโก เถโร ตํ อรณฺญาตนํ คนฺตฺวา
 ตตฺถ วสนฺตานํ ภิกฺขุณํ ปริคฺคณฺหนตฺถ

กสฺส เสฏฺฐปมํ จิตฺตํ จิตฺตํ นานุปกมฺปติ
 วิรตฺตํ รชฺณีเยสุ กุปฺปนิเย น กุปฺปติ ฯ
 ยสฺเสวํ ภาสิตํ จิตฺตํ กุโต ตํ ทุกฺขเมสฺสตีติ(๔)

ปจฺมํ คาถมาท ฯ

ตตฺถ กสฺส เสฏฺฐปมํ จิตฺตํ จิตฺตํ นานุปกมฺปตีติ อิมสฺมี
 อรณฺญาตเน วสนฺเตสุ กสฺส ภิกฺขุโน จิตฺตํ อคฺคผลาทิกเมน (๕)
 # ๑. ย. วิตุตฺติ สถชนโน ฯ ๒. สฺยา. สฺ. วิปฺปลํ สฺขมุตฺตมํ ฯ
 # ๓. สฺ. นิพฺพตฺตีสฺสตี ตฺหิ ตฺหิ ฯ ๔. ขุ. เถร. ๒๖/๒๕๓/๒๕๔ ฯ
 # ๕. สฺ. มคฺคผลาทิกเมน ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค ชิตกตเถรคาถาวณณา หน้า 673

เอกฆนสีตามยปพพคูปมํ สพเพสํ อัญชนานํ (๑) อภาวโต วสีภาวป-
ปคฺติยา จ จิตํ สพเพหิปี โลกธมฺเมหิ นานุกมฺปติ น เวชติ ฯ

อิทานิสฺส อกมฺปนาการ์ สทฺธี การณฺน ทสฺเสตฺถ
วिरตฺตนฺติอาทิ วุตฺตํ ฯ

ตตฺถ วิรตฺตํ รชนีเยสฺสตี วิราคสงฺขาเตน อริยมกฺเคน
รชนีเยสฺส รากุปฺปคฺติเหตุภูเตสฺส เตภูมิกธมฺเมสฺส วิรตฺตํ ตตฺถ
สพฺพโส สมฺจุณฺนินฺนราคนฺติ อตฺโถ ฯ

กฺุปฺปนิเยติ ปฏฺิณฺณจฺานีเย สพฺพสฺสมิมฺปิ อาฆาตวตฺถุสฺมิมิ ฯ

น กฺุปฺปคฺติ น ทสฺสตี น วิการ์ อาปชฺชติ ฯ

ยสฺเสวํ ภาวิตํ จิตฺตนฺติ ยสฺส อริยปฺกฺกตสฺส จิตฺตํ

มโน เอวํ วุตฺตนฺเยน ตาทิภาเวน (๒) ภาวิตํ ฯ

กฺุโต ตํ ทุกฺขเมสฺสตีติ ตํ ปฺกฺกคฺลํ (๓) กฺุโต สตฺตโต สงฺขารโต
วา ทุกฺขํ อฺุปกฺมิสฺสตีติ น ตาทิสฺสสฺส ทุกฺขํ อตฺถิติ อตฺโถ ฯ

เอวํ อนิยฺมวเสน ปฺจุณฺติมตฺถํ ชิตกตฺเถโร อตฺตฺุปนายิกํ
กตฺวา วิสฺสชฺเชนฺโต มม เสลฺลูปมํ จิตฺตนฺติอาทินา ทฺุติยคาถาย
อญฺญํ พฺยาทาสี ฯ ตํ วุตฺตคฺคฺถเมว ฯ

ชิตกตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺุจิตา ฯ

๑. สී. สพฺพาสํ อัญชนานํ ฯ ๒. ยฺ. ตาทิภาวาวหนฺน ฯ

๓. สී. ยฺ. ตํ อุตฺตมปฺกฺกคฺลํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 674

โศณโปฏริยปุตตตเถรคาถาวณณา

น ตาว สุปีตุ โหตีติ อายสมโต โสณสฺส โปฏริยปุตตสฺส(๑)

กาถาฯ กา อุปฺปตฺติฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร สิชิสฺส ภควโต กालเ
วนจโร หุตฺวา ชีวนฺโต เอกทิวสํ สตถารํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต
กฺรณฺชียผลํ (๒) สตฺถโน อทาสีฯ

โส เตน ปฺลณกมฺเมน เทวมนฺุสเสสฺส ตฺสฺรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุชฺุปาเท กปิลวตฺตฺสฺมี โปฏริยสฺส นาม กามโกชกสฺส (๓) ปฺตฺโต
หุตฺวา นิพฺพุตฺติ โสโณตฺติสฺส นามํ อโหตีฯ โส วยปฺตฺโต
ภทฺทิสฺส สากิยรณฺโโล เสนาปฺติ อโหตีฯ

อถ ภทฺทิสฺราเช เหฏฺฐา วุตฺตนเยน ปฺพพฺชิตฺเต เสนาปฺติ
ราชาปฺิ นาม ปฺพพฺชิ กิ มยฺหิ ฆฺรราวาเสนาติ ปฺพพฺชิฯ
ปฺพพฺชิตฺฺวา ปน นิทฺทาราโม วิหฺรติ น ภาวนมนฺุชฺุชฺติฯ
ตํ ภควา อนฺุปฺยาอํ อมฺพวเน วิหฺรนฺโต อตฺตโน โอภาสํ
ผฺราเปตฺวา เตนสฺส สตี ชเนตฺวา อิมาย กาทาย ตํ โอวทฺนฺโต

น ตาว สุปีตุ โหตี รตฺติ นกฺขตฺตมาลินี
ปฏฺิชคฺคิตฺตฺเมเวสา รตฺติ โหตี วิชานตาฯ
หตฺถิกฺขนฺุชฺาปฺติตํ กุณฺชโร เจ อนฺุกฺกเม
สฺงคามเม เม มตฺเต สเยโย ยญฺเจ ชีเว ปฺราชิโตติ(๔)

๑. สี. โสณสฺส เสฏฺฐิปุตฺตเถรสฺสฯ # ๒. สี. กฺรณฺชียผลํฯ

๓. สี. เสลิสฺสรียนามกสฺส กามโกชกสฺสฯ

๔. พุ. เถร. ๒๖/๒๕๔/๒๕๘ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค ขิตกตเถรคาถาวณณา หน้า 675

คาถาทวยอภาสี ฯ

ตตถ น ตาว สุปิตุ โหติ รตติ นกขตตมาลินีติ
อภุหิ อกขณหิ วชชิตํ นวมํ ขณํ ลภิตฺวา จิตฺตส
วิญญชชิตกสฺส ยาว น อรหตฺตํ หตฺถคตํ โหติ ตาว อัย
นกขตตมาลินี รตติ สุปิตุ นิตฺทายิตุํ น โหติ สุปนสฺส
กาโล น โหติ ฯ

อปัจ โข ปฏิจจกคิตฺตเมเวสา รตติ โหติ วิชานตาติ เอสา
รตติ นาม มนุสฺसानํ มิคปฏฺจिनญจ นิตฺทูปคมนเนน วิเสสโต
นิตฺสททเวลาภูตา ปฏฺจิปตฺตี อตฺตนิ สณฺชกคิตุํ ชากริยานุโยค-
มนุญฺชชิตฺตเมว (๑) วิชานตา วิญญูนา อิจฺฉิตา โหตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา โสโณ สํวิคฺคตฺรมานโส (๒) หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุ-
ปฏฺจเปตฺวา อพฺโพกาสิกกํ อธิฏฺจาย วิปสฺสนาย กมฺมํ
กโรนฺโต หตฺถิกฺขนฺธาวปตฺตนิติ ทุตฺติยํ คาถมาห ฯ

ตตถ อวปตฺตนิติ อวมุขํ ปตฺติตํ อุตฺธปาทํ อโรมุขํ
ปตฺติตํ ฯ

กฺุญฺชโร เจ อนุกฺกเมติ กฺุญฺชโร อนุกฺกเมยฺย เจ ฯ
อิทํ วุตฺตํ โหติ

ยทาหํ หตฺถิมารุหิตฺวา สงฺคามํ ปวิฏฺโง หตฺถิกฺขนฺธโต
ปตฺติโต ตทาหํ สงฺกाम เตน หตฺถินา มทฺทิตโต มโต อโหสี
เจ ตํ เม มรณํ เสยฺโย ยญฺเจ อิทานิ กิเลเสหิ ปราชิตโต
๑. สී. ยุ. ...มนุญฺชชิตฺตกาเมน ฯ ๒. สී. ตํ สุตฺวา โส เตน
สํวิคฺคตฺรมานโส ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตพรรณนา หน้า 676

ชีเวยัคคัง น เสยโยติ ฯ อิมัง คาลัง วทนฺโตเยว วิปัสสัน

อุสฺสูกกาเปตฺวา อรหตฺตัง ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตัง อปทานเ (๑)

มิกฺคทฺโท ปุเร อาสี วิปีเน(๒) วิจรั อหัง(๓)

อททสฺสํ วิรัชํ พุทฺธํ สพฺพธมฺมาน ปารคค ฯ

กฺรณชฺชยผลํ คยฺห(๔) พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสหํ

ปฺลฺลณกฺเขตตสฺส ชีรสฺส (๕) ปสนฺโน เสหิ ปาณิภิ ฯ

เอกตฺสีเส อโธ กปฺเป ยํ ผลํ อททิตฺทา

ทฺถุคตฺสี นาภิขานามิ ผลทานสฺสทิตฺถํ ผลํ ฯ

กิลลสา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺถิ พุทฺธสฺส สาสนฺนุติ ฯ

อรหตฺตัง ปน ปตฺวา สตฺถารา วุตฺตัง อตฺตนา วุตฺตนฺติ

อุภยํ หิ คาลัง หตฺถิกฺขนฺธาวปตฺติตฺตนาทินา ปจฺจุทาหาสิ ฯ

เตน อิทเมว อลฺลนาพฺยากรณํ อโหสีติ ฯ

โธณฺโปปฏิริยปฺตฺตตฺตฺเถรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. พุ. อ. ๓๓/๕๐/๑๓๗ ฯ ๒. สฺยา. วิวณฺเณ ฯ ๓. วิจินี ฯ

๓. สฺยา. ปิยาลผลมาทาย ฯ ๕. สฺยา. สී. วีรสฺส ฯ

นิสภตฺเถรคาถาวณณา

ปฺลยจ กามกฺุณฺเ หิตฺวาทิ อายสฺมโต นิสภตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมฺพุทฺเชสฺส กตาทิการิ ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลยณานิ อุปฺจिनฺนโต วิปฺสฺสิสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตฺ ปตฺโต เอกทิวสฺสํ สตฺถาริ ปิณฺฑาย จรฺนตฺ
ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต กปิฏฺฐผลมทาสิ ฯ

โส เตน ปฺลยณกมฺเมน สุกฺคิสุเยว สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พุทฺฐปฺปาเท โกลิยชนปฺเท กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา นิสฺโกติ
ลทฺธนาโม วยฺปตฺโต สากิยโกลิยานํ สงฺกामे พุทฺธานุภาวํ
ทิสฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา ตทเหว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ อามุติํ ปฏฺฐิกุคฺคํ
รธิยํ ปฏฺฐิปชฺชนตฺตํ กปิฏฺฐํ อทฺทํ ผลํ ฯ
เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อทฺทํ ตทา
ทูกฺคตฺตี นากิขานามิ ผลทานสฺสิทฺทํ ผลํ ฯ
กิลเสสา ฉापิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

โส อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน สหายภิกฺขุ
ปมาทวิหารเณ กาลํ วิดีนาเมนฺเต ทิสฺวา เต โอวทฺนฺโต

๑. พุ. อ. ๓๓/๑๐๒/๑๕๓ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวรรณนา หน้า 678

ปลฺจ กามคฺเณ หิตฺวา ปิยฺรฺเป มโนรเม
สทฺชทาย ฆฺรนา นิกฺขมฺม(๑) ทฺกฺขสฺสฺนฺตฺกโร ภาเวตี(๒)

ปรจฺม คาคิ อภาสี ฯ

ตสฺสฺสฺโต พาลปฺลฺลฺชฺชนสฺส ปิยฺยิตฺตพฺพสฺสภาวตฺย ปิยฺรฺเป
มนฺุณฺลสฺสภาวตฺย มโนรเม รฺฐปาทีเก ปลฺจ กามคฺเณ
กามโกฏฺฐาเส หิตฺวา ปฺหาย ปรฺิจฺจชิตฺวา กมฺมผลสทฺชทาย
รตฺนตฺตยสทฺชทาย จ วเสฺน (๓) ฆฺรนา ฆฺรพฺนฺชนโต นิกฺขมฺม
นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชฺชฺ อฺุปกโต วิณฺุชชาติโก ปพฺพชิตกาลโต
ปฏฺจาย ฆฺเณฺนโต วายมฺนฺโต วฏฺฏทฺกฺขสฺส อนฺตฺกโร ภา
เวยฺยชาติ ฯ

เอวํ เต ภิกฺขุ โอวทิตฺวา อํ ปเรเอว สญฺญาเปฺนฺโต
วิหฺรตี สยํ ปน อการโกตี มา จินฺตยิตฺถาตี เตสํ อตฺตโน
ปฏฺธิปฺนฺนภาวํ ปกาเสฺนฺโต

นาภินฺนฺทามิ มรณํ นาภินฺนฺทามิ ชีวิตํ
กาลญฺจ (๔) ปฏฺธิกฺงฺขามิ สมนฺปชาโน ปตฺติสฺสโตตี(๒)

ทฺุคฺยคาถาย อญฺญํ พฺุยาภาสี ฯ

ตตฺถ นาภินฺนฺทามิ มรณฺนฺติ มรณํ น อภิกฺงฺขามิ ฯ (๕)

นาภินฺนฺทามิ ชีวิตฺนฺติ อิทํ ปน ตสฺส การณฺวณํ

๑. ยฺ. สทฺชทาย อภินิกฺขมฺม ฯ ๒. ขฺ. เถร. ๒๖/๒๕๕/๒๕๕ ฯ

๓. ยฺ. อํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ยฺ. กาลํ ฯ ๕. สฺ. ยฺ. น อภิกฺงฺขามิ

น ปตฺเตมิ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค นิสกตเถรคาถาวณณา หน้า 679

ยสุมา นากินนุทามิ ชีวิตตสุมา นากินนุทามิ มรณนุติ ฯ
โย หิ อายตี ชาตชรามรณาย (๑) กิเลสากิสุงขารอ อากินนุติ
อุปจिनุติ โส ปุนพุกวากินิพุกตตี อากินนุทนุโต นานุตริกตาย (๒)
อตุตโน มรณมุปี อากินนุทติ นาม การณสุส อปฺปหีนตฺตา
ชีณาสโว ปน สพฺพโส อากยคามิธมฺเม ปหาย อปฺปจคามิธมฺเม
ปติฏฺฐิตฺโต ปริยญาตวตฺตูกุ สพฺพโส ชีวิตฺต อากินนุทนุโต
มรณมุปี อากินนุทติ นาม การณสุสเอว สุปฺปหีนตฺตา ฯ
เตนาห นากินนุทามิ มรณฺ นากินนุทามิ ชีวิตนุติ ฯ ยทิ
เอวฺ ชีณาสวสุส ปรีนินุพพานากิกงฺขา ยาว ปรีนินุพพานา
อวฏฺฏจानญจ กถนุติ อาก กาลญจ ปฏิกงฺขามิ สมฺปชานโน
ปติสฺสโตติ กิเลสปรีนินุพพานे สิทฺเต สติปญญาเวปุลฺลปฺปตฺติยา
สโต สมฺปชานโน เกวลํ ขนฺธปรีนินุพพานกาลํ ปฏิกงฺขามิ
ตํ อุกิกขมาโน อากมยมาโน วิหรามิ น ปน เม มรณ
ชีวิตเต วา อากินนุทนา อตุติ อรหตุตมกฺเคเนว ตสุส
สมฺภุมภาฏิตตฺตาติ ฯ

นิสกตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สี่. ชาตชรามรณสุส ฯ ๒. ยู. อานนุทนียตาย ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 680

อุสภตุเถรคาถาวณณา

อมพปลุตวสงกาสนติ อายสมโต อุสภตุเถรสฺส คาถา ฯ

กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว

ปฺลฺลณานิ กโรนฺโต สฺขิสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา

วิญฺญตฺติ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถารํ ปิณฺฑทาย จรณฺตํ ทิสฺวา

ปสนฺนมานโส โกสมพฺพลํ อทาสี ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรณฺโต อิมสฺมี

พฺพุทฺฐปฺปาเท กปิลวตฺตสฺมี สากิยราชกุเล นิพฺพตฺติตฺวา อุสภโกติ

ลทฺรนาโม วยฺปตฺโต สตฺถ ฌาติสมากเม พฺพุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา

ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ ปพฺพชฺชี่ ฯ

โส ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺฐาย สมณฺชมฺมํ อกตฺวา ทิวา

สงฺคณิการาโม สกฺตรตฺตี นิตฺททายมาโน วิดีนาเมติ ฯ โส

เอกทิวสํ มฺภุจสฺสติ อสมฺปชาโน นิตฺทํ โอกกนฺโต สฺปิเน (๑)

เกสมสฺสํ โอาหาเรตฺวา อมพปลุตววณฺณํ จีวรํ ปารุปีตฺวา

หตฺถิกิ์วายํ นิสฺสีทิตฺวา นครํ ปิณฺฑทาย ปวิญฺจํ (๒) ตตฺถเว (๓) มนุสฺเส

สมฺปตฺเต ทิสฺวา ลชฺชชย หตฺถิกขนฺธโต โอรุยฺห อตฺตานํ ทิสฺวา

ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ อีทิสํ นาม สฺปิเน มฺภุจสฺสติเน อสมฺปชานเนน

นิตฺททายมานเนน (๔) มยา ทิฏฺฐนฺติ อุปฺปนฺนสฺสเวโก วิปสฺสนํ

๑. สฺ. ย. สฺปิเนน ฯ ๒. ย. ปวิญฺจโ จ ๓. สฺ. ย. ตตฺถ จ ฯ

๔. ย. มฺภุจสฺสติ อสมฺปชาโน หตฺวา นิตฺททายเนน ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค อุตภตฺเถรคาถาฉนวนนา หน้า 681

ปฏฺฐเปตฺวาน จิรสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

กกุรฺช วิตสนฺตํ เทวเทวํ นราสภํ
รติยํ ปฏิปชฺชนตฺ โกสมพฺ อทที ตทา ฯ
เอกตีเส อิตฺ กปฺเป ยํ ผลํ อทที ตทา
ทฺถุคตฺ นานิกขานามิ ผลทานสฺสตีทํ ผลํ ฯ
กิลเสตา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ

อถ เถโร ยถาทิฏฺฐจํ สฺปิณฺ องฺกุลี กตฺวา อรหตฺตสฺส
อธิกตตฺตา ตสฺเสว สฺปิณฺสฺส กิตฺตฺนวเสน อณฺณํ พฺยากรโธนฺโต
อมฺพปลฺลวสงฺกาสํ องฺเส กตฺวาน จีวรํ
นิสินฺโน หตฺถิกิวิวํ คามํ ปิณฺฑาย ปาวีสี ฯ
หตฺถิกฺขนฺธโต โอรุยฺห สํเวคํ อลภี ตทา
โสหํ ทิตฺโต ตทา สนฺโต ปตฺโต เม อาสวฺกฺขโยติ(๒)

คาถาทฺวยมาห ฯ

ตตฺถ อมฺพปลฺลวสงฺกาสํ องฺเส กตฺวาน จีวรฺนตฺติ อมฺพ-
ปลฺลวการํ ปวาพวณฺณํ (๓) จีวรํ ขนฺธฺเร กริตฺวา อุตฺตราสงฺกํ
กริตฺวา ฯ

คามนฺติ อุตฺตโน ราชธานี หตฺถิกฺขนฺธฺเร นิสินฺโน ปิณฺฑาย
ปาวีสี ปวิฏฺฐมฺตฺโตว มหาขเนน โอลิกฺยมาโน หตฺถิกฺขนฺธโต
โอรุยฺห จิตฺ ปฏิพฺพชฺฉิ ปพฺพุชฺชว (๔) สํเวคํ อลภี ตทา มฺภูจฺสฺสตี

๑. พุ. อ. ๓๓/๑๐๓/๑๕๓ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๒๕๖/๒๕๕ ฯ

๓. สี. อมฺพปลฺลวการปวาลวณฺณํ ฯ ๔. สี. ย. ปฏิพฺพชฺชว จ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค กปฺปฏฺฐกรตุเถรคาถาวณณา หน้า 683

พุทฺฐปฺปาเท สาวตฺถิยํ ทฺวคคตฺถุเล นิพฺพตฺตติตฺวา ยาว วยปฺปตฺติ
ดาว อณฺณํ อุปาโย อชานนฺโต กปฺปฏฺฐณฺฑนินฺวาสนโน สรราวหตฺโถ
ตตฺถ ตตฺถ กุโร (๑) ปรียะสนฺโต วิจริ เตน กปฺปฏฺฐกุโรเตว
ปฺลณฺณายิตฺถ ๑ โส วยปฺปตฺโต ตินฺนํ วิกกิณฺตีตฺวา ชีวิตํ กปฺเปนฺโต
เอกทิวสํ ตินฺนลาวันตฺถํ อรณฺณํ คโต ตตฺถ อณฺณตฺรํ
ชีณาสวตฺถเอโร ทิสฺวา ตํ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา นิสฺสีทิ ๑
ตสฺส เถโร ฌมฺมํ กเถสิ ๑

โส ฌมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺฐสทฺโธ กิ เม อิมาย
กิจฺจชีวีกายาติ ปพฺพชิตฺวา อตฺตโน นินฺนตฺถกปฺปฏฺฐโจลํ เอกสฺมี
จานเณ นิกฺขิปี ๑ ยทา จสฺส อนภิริติ อุปฺปชฺชติ ตทา ตํ
กปฺปฏฺฐํ [๒] โอลเณตสฺส อนภิริติ วิคจฺจติ สฺสเวกํ ปฏฺฐิตทิ ๑
เอวํ กโรนฺโต สตฺตกฺขตฺถํ อุปฺปพฺพชิตฺวา ๑ ตสฺส ตํ การณฺมํ ภิกฺขุ
ภควโต อาโรเจสส ๑ อเถกทิวสํ กปฺปฏฺฐกุโร ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ
ปฺริสปรียนฺเต นิสฺสินฺโน นินฺนทายติ ตํ ภควา โจเทนฺโต

- อยมิตติ กปฺปฏฺฐ กปฺปฏฺฐกุโร
- อจฺจนาย อติภิริตฺตาย(๓)
- อมตจฺจกิกายํ ฌมฺมกฏฺฐปฺตฺโต (๔)
- กตฺปทํ ฌานานิ โอลเจตต ๑

๑. ย. กุโร ๑ ๒. ส. เอตฺถนฺตเร โอลเณตฺติ ทิสฺสติ ๑
๓. สฺยา. อจฺจกราย ๑ ๔. สฺยา. ฌมฺมกฏฺฐปฺตฺโต ๑

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวรรณนา หน้า 684

มา โข ตูว์ กปฺปญฺญ ปจาเลสิ
มา ตูว์ อุปกณฺณมฺหิ (๑) ตาเพสฺสํ
น หิ (๒) ตูว์ กปฺปญฺญ มตฺตมณฺณาสี
สํมมชฺชมฺหิ ปจลาเยมาโนติ(๓)

คาถาทูว์ อภาสิ ฯ

ตตฺถ อยมิตฺติ กปฺปโณ กปฺปญฺญุโรติ กปฺปญฺญุโร ภิกฺขุ
อยมม กปฺปโณ อิมํ ปรีทหิตฺวา ยถา ตถา ชีวามิตฺติ เอว
อุปฺปนฺนมิจฺฉาวิตฺถโก อจฺฉาย อติภริตฺตาย อมตจฺฉิกายํ มม
อมตจฺฉเน ตํ ตํ วสุสฺสเนเต อมตมชฺชิตํ อหฺมณฺสาสามิ
อํ ฐมฺมํ เทเสมิ ฯ อนฺธิฏฺฐสฺสมี (๔) โลกสฺสมี อาหณฺโณ อมตทฺนทฺทินฺติ
อาทินา โฆเสตฺวา มยา ฐมฺมามเต ปวสุสฺสียมานเ กตปํ
ฉานานิ โอบุเจตฺถุ โลกิยโลกุตฺตรชฺฉานานิ อุเปเจตฺถุ ภาเวตฺถุ
กตปํ กณฺหมกฺขวิหิตภาวนามคฺคํ อํ มม สาสนํ ตถาปิ
ฐมฺมกญฺจปฺโต (๕) มม สาสนฐมฺมโต อุกฺกณฺจจิตฺโต อปคตมานโส
กปฺปญฺญุโรติ ตํ โขเทตฺวา ปุณฺปิสุสฺส สโหจฺจํ (๖) โจรํ คณฺหนฺโต
วिय ปมาทวิหารํ ทสุเสนฺโต มา โข ตูว์ กปฺปญฺญ ปจาเลสิติ

คาถมาห ฯ

ตตฺถ มา โข ตูว์ กปฺปญฺญ ปจาเลสิติ ตูว์ กปฺปญฺญุร

- # ๑. สุยา. มา ตํ อุปกณฺณมฺหิ ฯ ๒. สී. น ห ฯ
- # ๓. ขุ. เถร. ๒๖/๒๕๗/๒๕๕ ฯ ๔. สพฺพคฺคตฺถ อนฺธิฏฺฐสฺสมีนฺติ
- # ทิสฺสตี ฯ ๕. ย. ฐมฺมกญฺจปฺโต ฯ ๖. สී. สภณฺจํ ฯ

*เล่มที่ 25 จตุตถวคเค กปฏุกุรตุเถรคาถาอาณณา หน้า 685

มม ฌมมํ สุนิสฺสามิติ นิสิติตฺวา มา โข ปจาเลสิ มา

ปจลาหิ (๑) มา นิทฺทํ อุปคจฺจติ ฯ

มา ตฺวํ อุปกณฺณมฺหิ ตาเพสฺสนฺติ ตํ นิทฺทายมานํ

อุปกณฺณมฺหิ กณฺณสมิเป เทสฺนาหตุเถน อหํ มา ปตาเพสฺสํ(๒) ฯ

ยถา (๓) อิตฺ ปรี กิเลสฺปฺพานาย อหํ ตํ น โอวเทยฺยํ (๔) ตถา

ปฏฺิปชฺชาหิติ อตฺโต ฯ

น หิ ตฺวํ กปฏฺุ มตฺตมณฺณาสิติ ตฺวํ กปฏฺุ

ลัฆฺมชฺฌมฺหิ ปจลาภมาโน มตฺตํ ปมาณํ น วา มณฺณสิ (๕)

อยมตฺทลฺลโก ขโณ ปฏฺิลทฺุโร โส มา อุปชฺฌคาคิ เอตฺตกมฺปิ

น ชานาสิ ปสฺส ยาว จ เต อปรทฺุชนฺติ โจเทสิ ฯ

เอวํ ภกฺวตา ทฺุวิหิ คาทาหิ คาทุหํ ตํ นิคฺคยฺห โจทฺนาย

กตฺาย อญฺุจเวทฺวิทฺุโร วีย จณฺุทคฺโข มคฺคํ โอตฺรนฺุโต วีย

จ สลฺยชฺาตฺลเวโก วิปสฺสนํ ปฏฺุจเปตฺวา น จิรฺสฺเสว อรหฺตฺตํ

ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๖)

วินตฺานทฺิยาตีเร วิหาสิ ปฺุริสฺสุตฺตโม (๗)

อทฺทลํ วิรัชํ พุทฺุชฺชํ เอกคฺคํ สฺุสมาหิตํ ฯ

มรฺุคณฺุชฺส ปฺุเปเนน เกตฺกสฺุส อหํ ตทา

ปสฺนฺนจิตฺโต สฺุมโน พุทฺุชฺชเสฏฺุจสฺุส ปฺุชฺชียํ (๘)

๑. สฺิ. มา ปจลาภ ฯ ย. มา ปจเลสิ ฯ ๓. สฺิ. มา จ ตาเพสฺสํ ฯ

ม. มา ปตาเพสฺสํ ฯ ๓. ย. ยํ ฯ ๔. สฺิ. อหํ ตํ โอวเทยฺยํ ฯ

๕. สฺิ. ย. น ห มณฺณสิ ฯ ๖. บ. อ. ๓๓/๑๐๔/๑๕๔ ฯ

๗. สฺิ. ทฺุวิปทฺุตฺตโม ฯ ๘. สฺุยา. พุทฺุชฺชเสฏฺุจสฺุส ปฺุชฺชียํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 686

เอกนวุเต อีโต กปเป ยํ ปุปุพมภิปุชยิ

ทुकคตี นากิขานามิ พุทฐปุชยิทํ ผลํ ฯ

กิลเสถา ฉापิตา มยหํ ฯเปฯ กติ พุทฐสฺส สาสนนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สตุถารา วุตฺตคาถาทวยเมว อตฺตโน
อรหตฺตาทิคมนสฺส องฺกุสฏฺถนฺติ ปจฺจุทาหาสิ ฯ เตนสฺส ตเวว
อณฺญาพฺยากรณํ อโหสิตีติ ฯ

กปฺปฏฺฐกฺรตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปรมตถที่ปนิยา เถรคาถาสัวณณนาย

จตุตฺถวคฺควณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปณจวมวคคณณา

กุมารกสฺสปตฺเถรคาถาวณณา

อโห พุทฺธา อโห ชมฺมาติ อายสฺมโต กุมารกสฺสปตฺ-
เถรสฺส คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพุทฺเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺนโต ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาเล พุราหฺมณฺกุเล
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตฺติ ปาปฺปณิฯ กุลเคเหติ ปน อํกุตฺตรกฺกุจฺจถายํ
วตฺตํฯ

โส สตฺถุ สนฺตํกํ คนฺตฺวา ชมฺมํ สฺสนฺนโต สตฺถารํ
เอกํ ภิกฺขุํ จิตฺตกถิกานํ อคฺคกฺกุจฺจเนน จเปนนฺตํ ทิสฺวา สยมฺปิ
ตํ จานนฺตฺรํ อากงฺขนฺนโต ปณฺนิชานํ กตฺวา ตทนฺนรูปานิ ปฺลฺลณานิ
กโรนฺนโต กสฺสปสฺส ภควโต กาเล สมณฺชมฺมํ กตฺวา สุกฺคีสฺสเยว
ลํสฺสรนฺนโต อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท ราชคฺเห เสฏฺฐจฺฉิตฺตาย กุจฺฉิมฺหิ
ปฏฺฐิสฺสนฺธิ คณฺหิฯ

สา กิร กุมาริกากาเลเยว ปพฺพชิตฺตูกามา หุตฺวา
มาตาปิตโร ยาจิตฺวา ปพฺพชฺชํ อลภฺมานา กุลฆรํ (๑) คตฺวาปี
คพฺภกสฺสจฺฉิตฺตมฺปิ อชานนฺตํ สามีกํ อาราเชตฺวา (๒) เตน อนฺนฺลฺลณาทา
ภิกฺขุณิํสุ ปพฺพชิตฺตาฯ ตสฺสา คพฺภินิภาวํ (๓) ทิสฺวา ภิกฺขุณิโย
๑. สී. ปตฺติกฺกํฯ ๒. ย. อาโรเจตฺวาฯ ๓. ย. คพฺภินิวัณฺณํฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 688

เทวทตต์ ปุจฉิสฺส โส อสฺสมณฺณิ อหา ฯ ปุณ ทสพล

ปุจฉิสฺส ฯ สตถา อุปาติตุเถรํ ปฏิจฺฉาเปสิ ฯ

เถโร สาวตฺถินครวาสินี กุลานิ วิสาขณฺจ อุปาสิก

ปกฺโกสาเปตฺวา สราชิกาย ปริสาย วินิจฺฉนฺโต ปุเร ททฺโธ

คพฺโภ ปพฺพชฺชา อโรคาติ อหา ฯ สตถา สุวินิจฺฉิต

อธิกรณฺนติ เถรสฺส สาธุการิ อทาสิ ฯ

สา ภิกฺขุณี สุวณฺณพิมฺพสทิสํ ปุตฺตํ วิชಾಯิ ฯ ต

ราชา ปเสนทิกอสโล โปเสสิ กสฺสโปติ จสฺส นาม

อกํสุ ฯ อปรภาเค อลงกริตฺวา สตถุ สนฺติกํ เนตฺวา

ปพฺพาเชสิ ฯ กุมารกาเล ปพฺพชิตตฺตา ภควตา กสฺสปี

ปกฺโกสธ อิทํ ผลํ วา ขาพณิยํ (๑) วา กสฺสปสฺส เทถาติ วุตฺเต

กตรกสฺสปสฺสชาติ ฯ กุมารกสฺสปสฺสชาติ ฯ เอวํ กหิตนามตฺตา

รณฺโณ (๒) โปสาวนิกปุตฺตตฺตา จ วุฑฺฒกาเลปี กุมารกสฺสโปเตว

ปญฺญาชิตฺถ ฯ

โส ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย วิปสฺสนาย เจว กมฺมํ กโรติ

พฺพุทฺทวจนฺณจ อุกฺคณฺหาติ ฯ อถ เตน สทฺธิ ปพฺพตมตฺถเก

สมณฺชมฺมํ กตฺวา อนากามี หุตฺวา สุตฺทาวาเส นิพฺพตฺโต

มหาพฺรหฺมา วิปสฺสนาย มฺหํ ทสฺเสตฺวา มคฺคผลปฺปตฺติยา

อุปายิ กริสฺสามิติ ปญฺจทส ปญฺเห อภิสงฺขริตฺวา อนฺชวเน

๑. ย. โอทณิยํ ฯ ๒. สී. รณฺณา ฯ

*เล่มที่ 25 ปญจมวคเค กุมารกสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 689

วสนุตฺตสฺส เถรสฺส อิม ปญฺเห สตฺถาริ ปุจฺเจยฺยาสีติ
อาจิกฺขิตฺวา คโต ๆ โส เต ปญฺเห ภควนฺตํ ปุจฺฉิ ๆ
ภควาปิสฺส พุยาภาสี ๆ เถโร สตฺถารา กถิตนียาเมเนว เต
อุคฺคณฺหิตฺวา วิปฺสฺสนิ คพฺภิ คณฺหาเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ๆ
เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

อิโต สตฺสทสฺสมฺหิ กปฺเป อูปฺปชฺชิ นายโก
สพฺพลอกฺกิตฺโต ชีโร ปทุมุตฺตรนามโก ๆ
ตทาทิ พุราหฺมโณ หุตฺวา วิสฺสุโต เวทปารุ
ทิวาวิหาริ วิจฺริ อทฺทลํ โลกนายกํ ๆ
จตุสจฺจ ปกาเสนฺตํ โพชฺชนตํ สเทวํ
วิจิตฺตกถิกานกฺกํ (๒) วณฺณยนฺตํ มหาชเน ๆ (๓)
ตทา มุทิตฺตจิตฺโตหิ นิมฺนเตตฺวา ตถาคตํ
นानารตฺเตหิ วตฺเตหิ อลงฺกริตฺวาน มณฺจปปี ๆ
นानารตนปชฺโชตํ สสงฺฆํ โภชฺชิตฺถิ
โภชฺชิตฺวาน สตฺตทาทิ นานคฺครสโภชนํ ๆ
นानาจิตฺเตหิ ปุปฺเปหิ ปุชฺชิตฺวา สสาวกํ
นิปฺจจ ปาทมฺลมฺหิ ตํ จานํ ปตฺถยิ อหํ ๆ
ตทา มุนิวโร อาห กรุณฺเณกรสาสโย(๔)
ปสฺสเถตํ ทิชฺวาริ ปทุมานนโลจฺจํ ๆ

๑. พุ. อ. ๓๓/๑๒๕/๑๕๔ ๆ ๒. สุยา. สสาวกํ จิตฺตกถิกํ ๆ
๓. สී. วณฺณยนฺติ มหาชนา ๆ ๔. สุยา. กรุโณ กรุณฺณลโย ๆ

*เล่มที่ 25 ทุกนึปาทวณณนา หน้า 690

ปีติปาโมชชพหุลั	สมุคคตตุนรุหิ(๑)
หาสาวหิ วิสาถกุกิ (๒)	มม สาสนลาถสิ(๓) ๑
ปติตติ ปาทมูเล เม	เอกาถตุถสูมานสิ(๔)
เอส ปตุเถติ ตั จานั	วิจิตตถถิกตุนั(๕) ๑
สตุสหัสสิโต กปเป	โอถกาถกถสมถโว
โคตโม นาม โคตเตน	สตุถา โถเก ถวิสุตติ ๑
ตสุส ฐมเมสุ ทายาโท	โอโรโส ฐมมณิมมิโต
กุมารกสุสโป นาม	เหสุตติ สตุถู สาวโก ๑
วิจิตตปุปผตุสสานั	รตนาถถจ วาหา
วิจิตตถถิกานั โส	อถคตติ ปาปถนิสุตติ ๑
เตน กมเมน สุกเตน	เจตนาปถนิธิหิ จ
ชหิตวา มานูสิ เทหิ	ดาวตีสมถจถหิ ๑
ปริพุกมิ ถวาถเว (๖)	รจกมชฐเม ยถา นโถ
สาขมิกตุโร โห หตุวา	มิกิยา กุจถิมอกถมิ ๑
ตทา มยิ กุจถิกเต	วชฐวารี อุปถุจติ(๗)
สาชเนน จตุตา เม มาตา	นิโครูธิ สรณั คตา ๑
เตน สา มิกธาชเนน	มรณา ปรีโมจिता
ปรีจจชิตวา สปาถั(๘)	มเมวั โอวหิ ตทา ๑

๑. สุธา. สมุทฐคคตตุนรุหิ ๑ ๒. สุธา. หาสาวหิ วิสาถกุกิ ๑

สึ. หาสาถิกิ วิสาถกุกิ ๑ ๓. สุธา. สาสนลาถสิ ๑

๔. สุธา. เอกาถตุตติ สุมานสิ ๑ ๕. ย. วิจิตตถถิกตุนั ๑

๖. สึ. ถวาถเว ๑ ๗. ย. วชฐวารี อุปถุจिता ๑

๘. ย. สปาถั ๑

*เล่มที่ 25 ปลูกมวคเค กุมารกสฺสปตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 691

นิโครธเมว เสเวยย น สาขมุปัสสเส

นิโครธสฺมี มตฺ เสยโย ยญฺเจ สาขสฺมี ชีวิตฺ ฯ

เตนानุสติฏฺฐา มิคฺชุตฺเพน (๑)

อหฺลฺลจ มาตา จ ตเถตฺเร จ(๒)

อาคมม รมฺมํ ตฺสิตาธิวาทํ

กตา ปวาทํ สฺมรํ ยถว ฯ

ปฺโป น กสฺสปวีรฺสฺส อตฺตเมนฺตมฺหิ สาสเน

อารุหฺ สลตฺธิขริ ยฺยชิตฺวา ชินฺสาสนํ ฯ

อิทานาหํ(๔) ราชคฺเห ชาโต เสฏฺฐิจฺกุลฺล อหฺ (๕)

อาปฺนฺนสฺตฺตฺตา (๖) เม มาตา ปพฺพชฺชि อนคาริยํ ฯ

สคฺพฺภํ ตํ วิทิตฺวาน เทวทคฺตมฺปฺนย

โส อโวจ วินาสถ ปาปิกํ ภิกฺขุณี อิมํ ฯ

อิทานิปี มฺนินฺเทน ชินฺน อนฺนํมฺปิตา

สฺขินี อชนิ (๗) มยฺหํ มาตา ภิกฺขุณฺุสฺสเย ฯ

ตํ วิทิตฺวา มหิปาโล โกสฺโล มํ อโปสยิ

กุมารปฺริหารน นามฺเนาหฺลฺลจ กสฺสโป ฯ

มหากสฺสปฺมากมฺม อหํ กุมารกสฺสโป

วมฺมิกสฺสทิสฺส(๘) กายํ สุตฺวา พุทฺธเชน เทสิตํ ฯ

๑. สี่. มิคชุตเพน ฯ ยู. มิคโยวาเทน ฯ ๒. สุยา. มาตา จตเร จ

ตสฺโสวาทํ ฯ ยู. มาตา จตเร จ ตสฺโสวาเทน ฯ ๓. ยู. คโต ฯ

๔. สุยา. อิทานิ หิ ฯ ๕. สุยา. อหํ ฯ สี่. อหุ ฯ

๖. สุยา. สี่. อาปฺนฺนคพฺภา ฯ ๗. สุยา. ชนนิ ฯ

๘. ม. ยู. วมฺมิกสฺสทิสฺส ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 692

ตโต จิตตํ วิมฺจฺจิมเ อนฺุปาทาย สพฺพโส

ปายาสี ทมยิตฺวาทิ เอตทคฺคฺมปาปฺณิ ฯ

กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหิ ฯเปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา จิตฺตกถิกภาเวน สตฺถารา เอตทคฺเค
จปีโต อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกขิตฺวา รตนตฺตยคฺคณวิภาวนมฺเขน
อณฺณํ พุยากรโธนฺโต

อโห พุทฺธา อโห ฃมฺมา อโห โน สตฺถุ สมฺปทา

ยตฺถ เอตาทิสฺ ฃมฺมํ สาวโก สจฺฉิกาทิธิ ฯ

อสจฺเจยฺเยสฺส กปฺเปสฺส สกฺกายาธิตฺตา อหุ (๑)

เตสมยฺ ปจฺฉิมโก จริโมยฺ สมฺสฺสโย

ชาติมรณสฺสํสาโร นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโวติ(๒)

กาถาทูยฺ อภาสิ ฯ

ตตฺถ อโหติ อจฺฉริยตฺเถ นิปาโต ฯ

พุทฺธาติ สพฺพณฺณพุทฺธา การวเสน พหฺวจฺนํ อโห
อจฺฉริยา สมฺพุทฺธาติ อตฺโถ ฯ

ฃมฺมาติ ปรียตฺติฃมฺเมน สทฺธิ นวโลกุตฺตรฃมฺมา ฯ

อโห โน สตฺถุ สมฺปทาติ อมฺหากํ สตฺถุ ทสฺพลสฺส

อโห สมฺปตฺติโย ฯ

ยตฺถาติ ยสฺมี สตฺถริ พฺรหฺมจฺริยวาเสน ฯ

๑. สฺยา. อหุ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๒๕๘/๓๐๐ ฯ

*เล่มที่ 25 ปณจวมคเค กุมารกสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 693

เอตาทิสํ ชมฺมํ สาวโก สจฺจนิกาทิสฺส เอตาทิสํ เอวรूपํ
สุวิสุทฺทชฺชฌานาภิญญาปริวารํ (๑) อนนเวสสทิกเลสกฺขยวาทํ สนนฺตํ
ปณฺธิตํ อนุตฺตรํ ชมฺมํ สาวโกปี นาม สจฺจนิกริสฺสตี ตสฺมา
เอวํวิธคฺคณ(๒)วิเสสาธคฺคณเหตุฎฺฐตา อโห อจฺจนริยา พุทฺธา ภควนฺโต
อจฺจนริยา ชมฺมคฺคณา อจฺจนริยา อมฺหากํ สตฺถุ สมฺปตฺติโยตี
รตนตฺตยสฺส คฺคณาชฺมุตฺตี ปเวทสฺสีตี ฯ ชมฺมสมฺปตฺติกิตฺตเนนเนว
หิ สัมมสุปฺปฏิปตฺติ กิตฺติตา โหตีตี ฯ

เอวํ สาธารณวเสน ทสฺสตีตํ ชมฺมสฺส สจฺจนิกิริยํ อิทานิ
อตฺตูปนายิกํ กตฺวา ทสฺสเสนฺโต อสงฺเขยฺเยสฺสุตี คาถมาห ฯ
ตตฺถ อสงฺเขยฺเยสฺสุตี กณฺนปถํ วิทิวคฺเตสฺส มฺหากปฺเปสฺส ฯ
สทฺกกายาตี ปจฺจุปาทานกฺขนฺธา ฯ เต หิ ปรมตฺถโต
วิหฺชमानชฺมมสมฺมุตฺตาย สทฺกกายาตี วุจฺจนฺตี ฯ

อหฺมุตฺติ นีวตฺตคฺคณฺปายสฺส (๓) อนนทิกตตฺตตา อนนปคฺคตา อหฺลฺลํ ฯ
เตสมฺมํ ปจฺจิมโก จริโมยํ สมฺมสฺสโยตี ยสฺมา อยํ
สพฺพปจฺจิมโก ตโตเอว จริโม ตสฺมา ชาตีมรณสฺสทฺโต
ขนฺธาทีปฺปฏิปาฏิสฺสญฺญิตฺโต สํสาโร อิทานิ อายตี ปฺนพฺภวาทาโต
ปฺนพฺภโว นตฺถลลิตฺติ อยมนฺตฺติมา ชาตฺตีตี อตฺถ โธ ฯ

กุมารกสฺสปตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ย. ...ภิสณฺญา ฯ ๒. สී. ย. เอวํวิธ... ฯ ๓. สී. ย. วุจฺจทรูปา ยสฺส ฯ

ชมมปาลตเถรคาถาวณณา

โย หเว ททโร ภิกขุติ อายสุมโต ชมมปาลตเถรสสุ
คาถาฯ กา อุปปตติ

อยมปิ ปุริมพุทฺเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปฺลณณานิ อุปจिनฺโต อตถทสฺสีสุส ภควโต กาลे กุลเกहे
นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต เกนจิตฺเทว กรณียเณ วนนตํ
อุปคโต สตฺถาริ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ปิตกฺขผลมทาสี (๑) ฯ

โส เตน ปฺลณณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺุทฺธูปาเท สตฺถริ ปรีนิพฺพุเต อวฺนตีรญฺเฐ พฺุราหฺมณฺกุเล
นิพฺพตฺติตฺวา ชมฺมปาลิตฺติ ลทฺธนาโม วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลลํ
กนฺตฺวา สิปปํ อุกฺกเหตุวา ปฏินิวดฺเตนฺโต อนฺตรามกฺเค เอกสฺมี
วิหारे อญฺจตรํ เถริ ทิสฺวา ตสฺส สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา
ปฏิลทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา ฉพฺภิชฺโช
อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๒)

วณฺนตฺเร พุทฺธํ ทิสฺวา อตถทสฺสี มหายสํ
ปสนฺนจิตฺโต สุมโน ปิตกฺขสฺส ผลํ อํทํ ฯ (๑)
อญฺจารเส กปฺปสฺเต ยํ ผลมทํ ททา
ทูกฺคตี นาทิขานามิ ผลทานสฺสีทํ ผลํ ฯ

กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

๑. สี่. มิตกฺขผล... ฯ ๒. พุ. อ. ๓๒/๓๘๖/๔๖๕ ฯ

๓. สฺยา. มิตกฺขสฺส ผลํ อํทํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรจุมวคเค ฅมมปาลตเถรคาถาวณณา หน้าที่ 695

ฉพภิกขโธ ปน หุตฺวา สมากปตฺติสฺเสน วิตฺตินาเมนฺโต
เอกทิวสํ ตสฺมี วิหารเ เทว สามเณเร รุกฺขคฺเค ปุปฺพานิ
โธจฺฉินฺนเต อารุพฺุสสาขาย ภคฺคาย ปตฺนเต ทิสฺวา เถโร
อิทฺธานุภาเวน หตฺเถน คเหตุวา (๑) อโรเคเยว ภูมียิ จเปตฺวา
เตสํ สามเณรานํ ฅมฺมํ เทเสนฺโต

โย หเว ทหโร ภิกฺขุ ยฺยชฺติ พุทฺธสาสเน
ชากโร ส ทิ สุตฺเตสุ (๒) อโมฆํ ตสฺส ชีวิตํ ฯ
ตสฺมา สทฺธญฺจ สิลญฺจ ปสาทํ ฅมฺมทสฺสนํ
อนุยฺยเชถ เมชาวี สริ พุทฺธาน สาสนนฺติ(๓)

อิมา เทว คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ โยติ อนิยมาจฺฉนํ ฯ หเวติ ทพฺุหตฺเถ นิปาโต ฯ
ทหโรติ ตฺรฺุโณ ฯ ภิกฺขุตีติ ภิกฺขุ ฯ
ยฺยชฺตีติ ฅมฺมตี วายมตี ฯ
ชากโรติ ชาครณฅมฺมสมนฺนาคโต (๔) ฯ

สฺวตฺเตสฺสตี สฺปนฺเตสฺสุ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ โย ภิกฺขุ
ทหโรว สมากโน ตฺรฺุโณ ตถาหํ ปจฺฉา วุฑฺฒกาเล
ชานิสฺสามิติ อจฺฉินฺเตตฺวา พุทฺธานํ สาสเน อปฺปมาทปฺปิปฺตฺติยิ
ยฺยชฺติ สมถวิปฺสฺสนาภาวนาย โยคํ กโรติ โส สฺวตฺเตสฺ
๑. สี่. หตฺเถน คเหตุวา ฯ ๒. สี่. ยฺ. ปตฺติสฺวตฺเตสฺสุ ฯ
๓. พุ. เถร. ๒๖/๒๕๕/๓๐๐ ฯ ๔. สี่. ยฺ. ชาครณฅมฺม... ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณา หน้า 696

อวิชชานิทุทาย สุตเตสุ ปมตเตสุ สทฐาทีชาครธมสมนุณาคเมน
ชาคโร ตโตเอว อตตहितปรहितปาริปุริยา อโมฆํ อวณฺจ
ตสฺส ชีวิตํ ยสฺมา จ เอตเทวํ ตสฺมา สทฺธณฺจ อตฺถิ
กมฺมํ อตฺถิ กมฺมวิปาโกติ (๑) อาทินยปฺวตฺตํ กมฺมผลสทฺธณฺจ
สทฺฐปนิพนฺธตฺตา สีสฺส ตทฺฐปนิสฺสยํ จตฺตปาริสฺสทฺธิสฺสณฺจ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวาทาโต ธมฺโม สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
เอวํ ปวตฺตรตฺนตฺตยปฺปสาทณฺจ วิปฺสฺสนาปณฺณาสฺสิตาย มคฺค-
ปณฺณาย ปรีณฺณาทิวเสน จตฺตจจธมฺมทสฺสนณฺจ เมธาวิ
ธมฺโมชปณฺณาย สมนฺนาคโต ภิกฺขุ พุทฺธานํ สาสนํ โอวาทํ
อนฺุสฺส
อนฺุสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อนฺุสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

ธมฺมปาลตฺถเธรคาถาวณณา

๑. สี. อตฺถิ กมฺเม วิปาโกติ ฯ

พฺรหฺมาลิตฺเตรคาถาวรรณนา

กสฺสสินฺหุริยานิ สมถํ คตานิตี อายสฺมโต พฺรหฺมาลิตฺเตรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภฺวณฺณปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจินฺนโต วิปสฺสิสฺส ภควโต กาเถ
กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถาริ
ปิณฺฑทาย จรฺนตํ ทิสฺวา ปสฺนฺนมานโส วนฺทิตฺวา ปาทผลิ(๑)ฯ
สฺตฺถา อฺนุโมทฺนํ วจฺวา ปกฺกามิฯ

โส เตน ปฺลฺยณฺกมฺเมน เทวมนฺุเสสฺส สฺสรนฺโต
อิมสฺมิ พฺพุทฺธฺปฺปาเท โกสฺตรณฺุเจ พฺราหฺมณฺกุเถ นิพฺพตฺติตฺวา
พฺรหฺมาลิตฺติ ลทฺธนาโม วิญฺญุตํ ปตฺโต เหตุสมฺปตฺติยา โจทฺยมาโน
สฺสारे สยฺชาตสฺสเวโค ตาทิเสน กลฺยาณมิตฺตสนฺนิสฺสเยน
พฺพุทฺธสาสเน ปพฺพิชิตฺวา ปฏฺฐิรฺกมฺมณฺุจฺจานํ คเหตุวา อรฺยณฺ
วิหรนฺโต ฌาณสฺส ปรีปากคตฺตฺตา น จิรสฺเสว วิปสฺสนํ
วทฺเทตฺวา ฉพฺภิณฺโณ อโหสิฯ เตน วุคฺคํ อปทาน (๒)

สุวณฺณวณฺณํ สมฺพฺพุทฺธํ อานฺุตีนํ ปฏฺฐิคฺคหิ
รธิยํ ปฏฺฐิพฺชชนฺุตํ ปาทผลิ(๑) อทาสหิฯ
เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลิ อททิตฺตา
ทฺกุคฺคตี นาทฺชานามิ ผลทานสฺสทฺทํ ผลิฯ
กิลฺลสา ฌาปิตา มยฺหิฯ เปฯ กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนนฺนฺติฯ

๑. สี่. ย. วารผลิฯ ๒. ข. อ. ๓๓/๕๕/๑๔๖ฯ

๓. สฺยา. จารผลิฯ สี่. ย. วารผลิฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนปาทวณณา หน้าที่ 698

ฉพภิกขโธ ปน หุตฺวา มคฺคสุเขน ผลสุเขน วิตฺตนาเมนฺโต
เอกทิวสํ ปชานปริคฺคาหเกน เถเรน ตสฺมี อรณฺญาตเน
ภิกฺขุ อุกฺกิสฺส วุตฺตํ ปชานานฺุโยคํ ปริคฺคณฺหนฺโต
 กสฺสินฺุทฺริยานิ สมถํ คตานิ
 อสฺสา ยถา สารถินา สุทฺนฺตา
 ปหีนฺมานสฺส อนาสวสฺส
 เทวาปี กสฺส (๑) ปิหฺยนฺติ ตาทิโน ๑
 มยฺหิณฺุทฺริยานิ สมถํ คตานิ
 อสฺสา ยถา สารถินา สุทฺนฺตา
 ปหีนฺมานสฺส อนาสวสฺส
 เทวาปี มยฺหํ ปิหฺยนฺติ ตาทิโนติ(๒)

คาถาทุวยํ อภาสี ๑

ตสฺสสตฺโธ อิมสฺมี อรณฺญาตเน วสฺนฺเตสฺสุ ภิกฺขุสฺสุ กสฺส
ภิกฺขุโน เถรสฺส วา นวสฺส วา มชฺฉิมสฺส วา เณเกน
สารถินา สุทฺนฺตา อสฺสา วิย มนจฺฉนฺุจฺฉานานิ อินฺุทฺริยานิ
สมถํ ทนฺตภาวํ นิพฺพิเสวนภาวํ คตานิ ๑ กสฺส นววิธมฺปิ
มานํ ปหาย จิตฺตฺตา ปหีนฺมานสฺส จตฺนฺนมฺปิ อาสวานํ
อภาเวน อนาสวสฺส อิกฺุจาทิสฺสุ ตาทิลกฺุชณฺปฺตฺติยา ตาทิโน
เทวาปี ปิหฺยนฺติ มนฺุสฺสาปี สมฺมาปฺปฏิปฺตฺติทสฺสนาทินา จ (๓)

๑. สฺยา. ตสฺส ๑ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๓๐๐/๓๐๑ ๑

๓. ขุ. ทสฺสนาทินญจ ๑

*เล่มที่ 25 ปญจมวคเค พุรหุมาลิตุเถรคาถาวณณา หน้า 699

อาทเรน ปตุเถนุตีติ ฯ

ตตุถ จ คาถายั ปุริมทุฒน (๑) อนาคามิมคคาชคโม
ปฏุโจ อนาคามิโนปี หิ อินุทุเรียนิ ปหีนกามราคพยาปาทตาย
สมถั นินุพิเสวนตั คตานิ โหนุติ ฯ อิตเรน อรหตุตมคคปฏิตาโก
อรหา หิ ปหีนมาโน อนาสโว ตาที่ติ จ วุจจติ ฯ

อถายสุมา พุรหุมาลิติ ปธานปริคคาหเกน วุตตติ
กสฺสินุทุเรียนิตติ คถั ปจจนุภาลิติ ฯ (๒) ตทตถั อตตุปนายิกวเสน
วิสุสซุเชนุโต มยฺหิโนทุเรียนิตติอาทิกาย ทุตติยคาถาย อถณั
พยาภาลิติ

ตตุถ มยฺหิโนทุเรียนิตติ มม จกฺขาทีนินิ อินุทุเรียนิ ฯ
เสลั วุตตุนยเมว ฯ

พุรหุมาลิตุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ย. ปุริมปแทน ฯ ๒. ลี. ย. ปจจุทาภาลิติ ฯ

โมฆราชตเถรคาถาวณณนา

ฉวิปาปก จิตตภททกาติ อายสมโต โฆฆราชตเถรสต
คาถา ๑ กา อุปปตติ

อยมปี ปุริมพุทเชสุ กตาทิกาโร ปทุมุตตรสส ภควโต
กาลเ กุลเคเห นิพพตติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถ
สนฺตึเก ฌมมํ สฺขณฺโถ สตฺถาริ เอกํ ภิกฺขุํ ลฺลวจีวรชฺรณํ
อคฺคณฺจฺจเน จเปนตํ ทิสฺวา ตํ จานนฺตรํ อากงฺขนฺโถ ปณฺชานํ
กตฺวา ตตฺถ ตตฺถ ภเว ปุณฺณานิ กโรนฺโถ อตฺถทสฺสีสส
ภควโต กาลเ พฺราหฺมณฺกุเล นิพพตติตฺวา พฺราหฺมณานํ
วิชฺชาสิปฺเปสฺส นปฺตตฺตี คโต พฺราหฺมณฺมาณเว วิชฺชาสิปฺปานิ
สิกฺขาเปนฺโถ เอกทิวสํ อตฺถทสฺสี ภควนฺตํ ภิกฺขุสํฆปริวฺตํ
คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ปญฺจปติญฺจิตฺเตน วนฺทิตฺวา สิริสิ
อญฺชสิ กตฺวา ยาวตา รูปีโน สตฺตาคิอาทินา นหิ
คาถาหิ อภิตฺถวิตฺวา ภาชนํ ปุเรตฺวา มชฺฐํ อุปฺนาเมสิ ๑ สตฺถา
มชฺฐํ ปฏิกฺคเหตฺวา อนฺุโมทนํ อกาสิ ๑

โส เตเน ปุณฺณกมฺเมเน เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโถ กสฺสปฺสส
ภควโต กาลเ กญฺจฺวาหนสฺส นาม รมฺโย อมจฺโจ หุตฺวา
เตเน สตฺถ อานยฺนตฺถํ ปุริสสทฺสเสน เปสิโต สตฺถ
สนฺตึกํ คนฺตฺวา ฌมมํ สฺตฺวา ปฏิลทฺชสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา วิสตีวสฺส-
สทฺสทานิ สมณฌมมํ กตฺวา ตโต จูโต เอกํ พุทฺชนฺตรํ

*เล่มที่ 25 ปญจมวคเค พุรหุมลิตุเถรคาถาวณณา หน้ 701

สุคตีสุเยว ปริวตเตนโต อิมสมึ พุทฐุปปาเท พุราหุมณกุล
นิพพตติตวา โมฆราชาติ ลทุชนาโม พาวรีพุราหุมณสุส (๑)
สนตฺติเก อุกคหิตสิปโป สัเวคชาโต ตาปสปปพพชั ปพพชิตวา
ตาปสสทสสปริวโร อชิตาทีหิ สทฐี สตุถุ สนตฺติกั เปสิโต
เตสั ปณณรสมิ หุตวา ปณเห ปุจฺจิตวา ปณหวิสุสชชน-
ปรีโยसानเ อรหตุตั ปาปฺณิ ฯ เตน วุตตั อปทานเ (๒)

อตถทสสิ ตุ ภควา สยมภู อปราชีโต
ภิกขุสัสมปรีพฺยโพห รติย ปฏีปชชต ฯ
สิสุเสหิ สมปรีวโต (๓) มรุมหา อภินิกขมิ
นิกขमितวานหิ ตตถ อททสั โลกนายกั ฯ
อภิวาเทตวาน สมพุทฐ สิเร กตฺวาน อณชลิ
สกั จิตตั ปสาเทตวา สนถวี โลกนายกั ฯ
ยาวตา รูปีโน สตุตา อรูปี วา อสณฺณิโน
สพเพ เต ตว ฅาณมฺหิ อนฺโต โหนฺติ สโมคธา(๔) ฯ
สุขุมจฺฉิกขาลเณ(๕) อุกกั โย ปรีกฺขิเป
เย เกจฺจ อุกเก ปาณา อนฺโตชาเล ภวฺนฺติ เต ฯ
เยสณฺจ เจตนา อตุถิ รูปีโน จ อรูปีโน
สพเพ เต ตว ฅาณมฺหิ อนฺโต โหนฺติ สโมคธา ฯ

๑. สึ. ย. พาวารีย... ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๒/๓๓/๑๒๔ ฯ
๓. สึ. สิสุเสหิ จ ปรีวโต ฯ ๔. ย. สมหาภู ฯ
๕. ย. สุขุมจฺฉิกเกณ ชาเลณ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 702

สมุทธรสิม โลกั อนุชการสมากุลั
ตว รมมึ สุนิตวาน กงขาโสต้ ตรนติ เต ๑
อวิษขานิวโต โลโก อนุชกาเรน โอตถโฏ
ตว ฅาณมุหิ โชตนุเต อนุชการา ปฐิติตา ๑
ตุวั จกขุสิ สพเพลั มหาตมปนุทโน
ตว รมมึ สุนิตวาน นิพพายิสุสติ พหุชชิน ๑
ปฎัก(๑) ปุริยิตวาน มชชุตมเนพัก
อุโกหตุเถหิ(๒) ปคคยห อุปเนสิ มहेสิโน ๑
ปฎักคณหิ มหาวิโร สหตุเถน มหา อิติ(๓)
ภุณชิตวา ตณจ สพพณญ เวहां นภมุกมิ ๑
อนตุลิกเข จิโต สตุถา อดตุทสุสิ นราสโก
มม จิตตุ ปสาเทนโต อีมา คาถา อภาสถ ๑
เขนัท ถวิต ฅาณั พุทฐเสฏโจ จ โถมิโต
เตน จิตตุปปสาเทน ทุกคตี โส น คจจติ ๑
จตุสฎุจิจจ (๔) ขตุตุ โส เทวราชั กริสุสติ
ปเทส ราชช อฎุจสตุ (๕) วสุธั อาวสิสุสติ ๑
ปณเจว สตกขตุตถจ จกกวตุตี ภวิสุสติ
ปเทสราชช อสงเขยัย มหิยา การยิสุสติ ๑

๑. สุนา. ปุตุริ ๑ ย. ปุริ ๑ ๒. ม. อุโก หตุเถหิ ๑

เอวมุปริปี ๑ ๓. สุนา. สุกเกน ๑ มหาอิติ ๑

๔. สุนา. จตุสฎุจิจจ ๑ ๕. สุนา. ปเทสราชชฎุจสตุ ๑

*เล่มที่ 25 ปรญจมวคเค พุรหุมาลิตุเถรคาถาฉนณนา หน้า 703

อชฌายโก(๑) มนุทธโร ตินุณั เวทาน ปารค
 โคตมสุส ภควโต สาสเน ปพพิสิสตี ฯ
 คมภีริ นิปुณั อตุถั ฉาฉเนน วิจินิสตี
 โมฆราชาตี นามเน เหสตี สตุถุ สวาโก ฯ
 ตีหิ วิชชาหิ สมปนโน กตกจิโจ อนาสโว (๒)
 โคตโม สตุถวาหคโค เอตทคเค จเปสตี ฯ
 หิตวา มานุสกะ โยคั ฉตวาน ภวพนุชนั
 สพพาสเว ปรินุฉาย วิหรามิ อนาสโว ฯ
 กิเลสา ฉापิตา มยหั ฯเปฯ กตั พุทฐสส สาสนनुตี ฯ

อรหตุตั ปน ปตวา สตุถลुขั สตุตลुขั รชนลुขनुตี
 วิเสเสน(๓) ติวิเชนปี ลุเชน สมนุณาคตั ปัสสุกั ฉาเรสิ ฯ เตน
 นั สตุถา ลุขจิวรชรานั อคคกุฉาเน จเปสิ ฯ อปรภาเค
 ปุริมกมมปุปจจา ปริหารสส อกรรมโต เถรสส สรีเร
 ทททุปีพกาทีนิ อุปุชชิตวา วทตีสุ ฯ โส เสนาสนั ทุสตีตี
 เหมนุเตปี มคชกเขตเตสุ ปลาลสนุถารานิ อตุถริตวา เสตี ฯ
 ตั เอกทิวสั อุปุฉานั ออุปสงกมิตวา วนุทิตวา เอกมนุตั
 นิสินนั สตุถา ปุทธิสนุถารวเสน ปจมคากาย ปุจฉิ

ฉวิวิปาปก จิตตภททก โมฆราช สตตัม สમાหิตโต
 เหมนุติกสีตกาลรตุติโย ภิกขุ ตุวัสิ กถั กริสตีตี ฯ (๔)

- # ๑. สยา. อชฌายโก ฯ ๒. สยา. ตีหิ วิชชาหิ สมปนโน
- # กตกจิโจ อนาสโว ฯ ๓. สี่. รชนลुขनुตีอาทีนา วเสน ฯ
- # ย. สวีเสสั ฯ ๔. พ. เถร. ๒๖/๓๐๑/๓๐๑ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณฺณา หน้า 704

ตตฺถ ฉวีปาปกาคี ทททุกจฺฐปีพกาหิ (๑) ภินฺนจฺฉวีภาวโต
หีนจฺฉวิก ทฺฐจฺฉวิก ฯ (๒)

จิตฺตภทฺทกาติ อนวเสสสิเลสปฺปหานเนน พุรฺหมวิหารเสวนาย
จ ภทฺทจิตฺต สุนฺทรจิตฺต ฯ

โมฆราชาติ ตสฺส อาลปนํ ฯ

สตัดฺ สสมาหิโตติ อคฺคผลสมาธินา นิจฺจกาลี อภินฺห
สมาहितมานโส ฯ

เหมนฺตฺกิสีตกาจรตฺติโยติ เหมนฺตสมเย สีตกาจรตฺติโย ฯ
อจฺจนตฺตโยเก เจตฺ อุปโยควจฺนํ ฯ เหมนฺติกา สีตกาจรตฺติโยติปิ
ปาลี ฯ

ตตฺถ เหมนฺตีกาคี เหมนฺโตคฺชา เหมนฺตปริยาปนฺนาคี
อตุโล ฯ

ภิกฺขุ ตฺวีสีติ ภิกฺขุ โภ ตฺวํ อสิ เอวํภูโต ปเรสุ ตว
เสนาสนํ กตฺวา อเทนฺเตสุ สํมิกฺกํ จ เสนาสนํ อปฺวิสฺนฺโต ฯ

กถิํ กริสฺสสีติ ยถาวุคฺเต สีตกาเล กถิํ อตฺตภาวํ
ปวตฺเตสีติ สตฺถา ปุจฺฉิ ฯ เอวํ ปน ปุจฺฉโห เถโร สตฺถ
ตมตฺถิ กเถนฺโต

สมฺปนฺนสฺสสา มคฺชา เกวลา อิติ เม สุตฺ

ปลาลจฺฉนฺนโก เสยฺยํ ยถฺยเย สุขชีวิโนติ(๓)

๑. สී. ย. ทททุกจฺฐปีพกาหิ ฯ ๒. สී. ทฺฐจฺฉวิก ฯ

๓. ขุ. เถร. ๒๖/๓๐๑/๓๐๑ ฯ

*เล่มที่ 25 ปลูกมวคเค พุรหุมาลิตุเถรคาถาวณณา หน้า 705

คาถมาห ๗

ตตถ สมปนฺนสฺสชาติ นิปนฺนสฺสชาติ[๑] ๗

มคชาติ มคชรฎฺจ วทติ ๗ มคชานาม ชานปทีโน

ราชกุมารา เตสํ นิวาโส เอโกปี ชนปโท รุพฺหิวเสน มคชเตว

พหุจเนน (๒) วุจฺจติ ๗

เกวลาติ อนวเสสา ๗

อิติ เม สฺตฺนฺติ เอวํ มยา สฺตํ ๗ ตตถ โย อธิฎฺโฐ

ปเทโส ตสฺส วเสน สฺตฺนฺติ วุตฺตํ ๗ เตน เอทีเส กาล

มคเชสุ ยตถ กตฺถจิ มยา วสิตฺถุ สกฺกาติ ทสฺเสติ ๗

ปลาลจฺจนฺโก เสยฺยํ ยถญฺเณ สุข ชีวีโนติ ยถา อญฺเณ

สุขชีวีโน ภิกฺขุ เสนาสนสปรายํ ลทฺธา (๓) สฺนฺทเรหิ อตฺถรณ-

ปาวฺรณฺเหหิ สุขน สยฺนฺติ เอวํ อหฺมปิ ปลาลสฺนฺถารเมว

เหฎฺฐา สฺนฺถริตฺวา อูปริ ติริยญฺจ ปลาลจฺจนฺเนน

ฉาทิตสฺริรตฺยา ปลาลจฺจนฺโก เสยฺยํ (๔) สยฺยํ กปฺเปสิฺนฺติ

อตฺตโน ยถาลาภสฺนฺโตสํ วิภาเวติ ๗

โมฆราชตุเถรคาถาวณณา

๑. สี. เขตฺถนฺตเร ปริปกฺกสฺสชาติ ทิสฺสติ ๗ ๒. สี. พหุจนฺวเสน ๗

๓. สี. ลภฺนฺโต ๗ ย. ลภฺนฺตา ๗ ๓. สี. ย. เสยฺยนฺติ สหเสยฺยํ ๗

วิสาขปญจาตีปุตตตเถรคาถาวณณา

น อุกขิเป โน จ ปริกขิเป ปเรติ อายสุมโต วิสาขสส
ปญจาตีปุตตตเถรสส(๑) คาถา ๗ กา อุปปุตติ

อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสฺสยํ ปุณฺณํ อุปจันนุโต อิตโต จุฑทเส กปเป
ปจจนตคาม ทลิตทกุลเถ นิพพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต เอกทิวถํ
ผลปริเยสนํ จรณฺเตหิ ตสฺมี คามเม มนฺนุเสหิ สทฺธี อรณฺณํ
คโต ตตถ เอกํ ปจเจกพทุชํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส วลฺลิตฺถ
อทาสี ๗

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนฺนุเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พทุชฺอุปาทะ มคชรภูเจ มณฺฑลิกราชกุลเถ นิพพตฺติตฺวา
วิสาโขติ ลทฺธนาโม ปญจาตีราชธิศฺยา ปุตตภาวโต ปจญา
ปญจาตีปุตฺโตติ ปญญายิตฺถ ๗ โส ปิตริ มเต รชฺชํ การนฺโต
สตฺถริ อตฺตโน คามสฺมีปกเต สตฺถุ สนฺตีกํ คนฺตฺวา ฐมฺมํ
สุตฺวา ปฏฺลิตทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา สตฺถารา สทฺธี สวตฺถิ
คโต วิปสฺสนํ ปญฺจเปตฺวา น จิสฺเสว นพฺภินฺโณ
อโหสิ ๗ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

สพฺเพ ชนา สมากมฺม อคฺมึสุ วนํ ตทา
ผลมเนวสฺमानา เต อลภึสุ ผลํ ตทา ๗

๑. ส. ย. ปญจาตีปุตตสส ๗ ๒. พ. อ. ๓๒/๓๘๘/๔๖๖ ๗

*เล่มที่ 25 ปรจุมวคฺเค วิชาขปรจจาสิปฺตุตฺเตรคาถาวณณา หน้าที่ 707

ตตฺถททสาสิ สมฺพุทฺธิ สมฺภก อปรราชิตํ

ปสนฺนจิตฺโต สุมฺโน วลฺลิตฺถมทาสหํ ฯ

เอกตฺตฺเส (๑) อิตฺ กปฺเป ยํ ผลมททิตฺทา

ทฺคฺคฺตํ นาทิขานามิ ผลทานสฺสทํ ผลํ ฯ

กิลฺลสา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

ฉพฺภิณฺโณ ปน หุตฺวา เถโร ฌาตีนํ อนุกมฺปาย ชาติญฺมี

อกมาสิ ฯ ตตฺถ มนฺุสฺสา เถโร อุปรสงฺกมิตฺวา กาเลน กาลํ

ชมฺมํ สฺถนฺนตา เอกทิวสํ กตฺติหิ(๒) นฺุ โข ฆนฺเต องฺเคหิ

สมนฺนาคโต ชมฺมกถิโก โหตีติ ชมฺมกถิกถกฺขณํ ปจฺฉิสฺสุ ฯ เถโร

เตสํ ชมฺมกถิกถกฺขณํ กเถนฺโต

น อุกฺขิเป โน จ ปริกฺขิเป ปเร

น โอกฺขิเป ปารคตํ น เอรเย

น จตฺตวณฺณํ ปรีสาสุ พฺยาหเร

อนฺุทฺธโต สมฺมิตฺถาณิ สฺพุทฺโต ฯ

สฺสขฺมฺนิปฺนตฺถทสฺสิณา

มตฺกิสเลน นีวาทฺวตฺติณา

สํเสวิตฺวทฺธสฺสิณา

นิพฺพานํ น หิ เตนฺ ทฺลลภฺนฺติ(๓)

๑. ม. จตฺตทฺเส ฯ ๒. เขภฺยเยน กตฺติหิ นฺุ โข ฯ ตํ ยถา : ธาตุกถาปกรณฺ กตฺติหิ

ขนฺุเรหิ กตฺติหิ ธาตุหิ... ฯ ๓. พุ. เถร. ๒๖/๓๐๒/๓๐๑

*เล่มที่ 25 ทุกนึปาทวณณนา หน้า 708

คาถาทวยอภาสี ฯ

ตตถ น อุกุขิเปติ อตตทานัน น อุกุขิเปยฺย ชาตืออาทึหึ
พาหุสจฺจาทึหึ จ อตตुकุกุสนัน น กรยฺย ฯ

โน จ ปริกุขิเป ปเรติ ปเร ปรรุคฺคเล เตเหว ชาตืออาทึหึ
โน ปริกุขิเป ปริกฺจินฺทิตฺวา น ขิเปยฺย คฺคณปริกฺสนวเสน
วาน ขิเปยฺย ฯ น โอกุขิเป ปเร อิจฺเจว สมนฺนุโธ ฯ
ปเร โอกุขฺมาปนวเสน (๑) น โอกุขิเป เหฏฺฐโต กตฺวา ปเร
น โอลือกาเปยฺย น อุกุขฺมาเปยฺยาคิ อตฺโถ ฯ น อุกุขิเปติ
เกจึ ปจฺนติ โส เอวตฺโถ ฯ

ปารคคฺคนฺติ สฺสสารปารึ วิย วิขฺชาย (๒) ปารึ คคฺคิ ขิณาสวํ
เตวิขฺขํ ฉพฺภิตฺถํ วา น เอรยฺย น วารยฺย น มฺภุญฺย น
อาสาเทยฺย ฯ (๓)

น จตฺตวณฺณํ ปริกฺสาสุ พฺยาหเรติ อตฺตโน วณฺณํ
คฺคณํ (๔) ลากสฺกการสิโลกํ นิกามยมาโน ขตฺตึยปริกฺสาทิสฺสู น
ภาเสยฺย ฯ

อนฺนุทฺธโตติ อฺนุทฺธจฺจรหิตฺโต ฯ อฺนุทฺธตฺสฺส หึ วจฺนํ
นาทึยฺนติ ฯ

สมฺมิตฺภาณิตฺติ สมฺมเทว มิตฺภาณึ กาลนฺ สุปเทสึ
ปริกฺยฺนตฺวตี อตฺตสฺสพฺพิตฺเมว วาจํ ภาสนสิโลติ อตฺโถ ฯ อิตฺโต
อณฺณถา วทฺนตฺสฺส วจฺนํ อคฺคณฺณึยฺย โหติ ฯ

๑. สึ. ยฺ. อุกุขฺมาปนวเสน ฯ ๒. สึ. อภิตฺถาย ฯ

๓. สึ. น ปหเรยฺย ฯ ๔. สึ. ยฺ. วณฺณคฺคณํ ฯ

*เล่มที่ 25 ปญจมวคเค วิชาขปญจาสิปุตตตเถรคาถาวณณา หน้า 709

สุพพโตติ สุนทรวโต สีลสมปนฺโน ๑ สียาติ กิริยาปํ
อานตฺวา โยเชตพฺพ ๑

เอวํ เถโร สงฺเขเปเนว ฌมฺมกถิกถุขณฺํ วตฺวา เตสํ
คณานํ อตฺตนิลพฺภมานตํ อธิมฺุจฺจิตฺวา ภิชฺโยโส มตฺตาย
อภิปฺปสนฺนํ มหาชนํ ฌตฺวา เอวํวิธสฺส ฌมฺมกถิกสฺส
วิมุตฺตายนตฺนสนฺนิสฺสิตสฺส น นิพฺพานํ ทุลลภํ อถ โข
สฺลภเมวาทิ ทสฺเสนฺโต สฺสุขุมนิปฺนตฺตทสฺสินาทิ ทฺุติยคาคมาห ๑
ตสฺสตฺโต เหมจฺจา วุตฺโตเยว ๑

วิชาขปญจาสิปุตตตเถรคาถาวณณา นิฏฺจิตา ๑

จฺพกตเถรคาถาวณณา

นทนฺติ โมรา สฺสุสิขา สฺสุเปชฺฌาติ อายสฺมโต จฺพกตเถรสฺส
คาถา ๑ กา อฺุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺุริมพฺพุเรสฺสุ กตฺตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญฺพนิสฺสขํ กุสลํ อฺุปจฺฉินฺนฺโต อิตฺโต เอกคฺคฺสีเส กปฺเป สีจิสฺส
ภควโต กาลถ กุลเคเห นิพฺพุตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ
สฺตถารํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ฌตฺตปาณิผลํ อทาสี ๑

โส เตน ปฺุณฺณกมฺเมเนว เทวมนุสฺเสสฺสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธิปฺปาเท ราชคฺเห พฺุราหฺมณฺกุเล นิพฺพุตฺติตฺวา จฺพโกติ
ลทฺุรนาโม วยฺปฺปตฺโต ฌนปาลทมนเ สฺตถริ ลทฺุรปฺปสาโท
ปพฺพุชิตฺวา สมณฌมฺมํ กโรนฺโต อินฺทสาลคฺุหายํ วสฺติ โส

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวรรณนา หน้า 710

เอกทิวลั คุหาทวารเ นิสินุโน มคชกเขตต์ โอโลเกสิ ฯ

ตสมี ขณ ปาวุสกาลเมโฆ คมภีรมฐุณิกุโมโส

สตปฏลสทสสปฏิโล อณชนสิขรสนุณิกาโส (๑) นภั ปุเรตวา

ปวสุสติ มยรสงฆา จ เมฆกชชิต์ สุตวา หฎฐตฎฐาเกกาสทท

มุลัจิตวา (๒) ตตถ ตตถ ปเทเส นจจนุตตา วิจรนุตติ ฯ เถรสสปี

อวาาสคพเพ เมฆวาทสเสหิ (๓) อปคตมมุตตา ปสฺสทฐกรชกาเย (๔)

กถลลตํ ปตเต อุตฺสปฺปายลาเกน จิตฺตํ เอกกํ อโหสิ

กมฺมฏฺฐานวีถิ โอตริ โส ตํ ฅตฺวา กาลสมฺปทาทีกิตฺตณฺมุเขน

อตุตฺตานํ ภาวนาย อุตฺสาเหฺนโต

นทนฺติ โมรา สุสิขา สุเปจฺจนา

สุนิลกิวา สุมฺฆา สุขชฺชิน

สุสทฺทลา จาปี มหามหิ อัย

สุพฺยาปีตมฺพุ สุวลาหํ นภั ฯ

สุกถลฐโป สุมนฺสฺส ฅายิตํ (๕)

สุนิกฺกโม (๖) สาธุ สุพฺทฐสาสเน

สุสุกฺกสุกฺกํ นิปฺถํ สุทฺททลั

มุสาหิ ตํ อตุตฺตมฺมจฺจตุํ ปทนฺติ (๗)

๑. สี. อชฺชน... ฯ ๒. ย. มุลจจนุตตา ฯ ๓. สี. ย. อวาาสคพเพหิ

เมฆวาทสมฺพเสหิ ฯ ๔. สี. ปสฺสทฺฐ กรชกาเย ฯ ๕. สุยา. ฅายิตํ ฯ

๖. ย. สุนิกฺกโม ฯ ๗. พ. เถร. ๒๖/๓๐๓/๓๐๒ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรญจมวคเค จุพคตฺเถรคาถาวณณา หน้า 711

เทว คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ นทฺนติ โมรา สฺสึขา สฺสเปขุณา สฺสนึลคฺควา
สฺสมุขา สฺสคฺชฺชิโนติ เอเต (๑) มคฺคเก อญฺจิตาหิ สฺสนุทราหิ
สฺสึขาหิ (๒) สมนฺนาคตตฺตา สฺสึขา นานาวณฺเณหิ อเนเกหิ
โสภเณหิ ภทฺทกปฺปเณหิ สมนฺนาคตตฺตา สฺสเปขุณา ราชีว-
วณฺณสงฺกาสาย สฺสนุทราย นึลวณฺณาย คีวาย สมนฺนาคตตฺตา
สฺสนึลคฺควา สฺสนุทรมุขตายน สฺสมุขา มนฺนุณฺณวาทิตาย (๓) สฺสคฺชฺชิโน
โอมรา สฺสึขณฺฑิโน ฉชฺชฺสวาทิ เกกาสทฺทํ มุณฺจนฺตนา นทฺนติ
รวนฺติ ฯ

สฺสทฺทลา จาปี มหามหิ อยฺนติ อยฺนจ มหาปจวี
สฺสทฺทลา สฺสนุทรรหิตติณา ฯ

สฺสพฺยาปิตมฺพฺตติ อภินววฺญฺจียา ตหํ ตหํ วิสฺสนุทมาน-
สฺสลิทตายน สฺสญฺจ พฺยาปิตชฺลา วิตตชฺลา ฯ สฺสสฺสูกตมฺพฺตติปี (๔) ปาโจ
สฺสฺวิสฺสทฺทชฺลาติ อตฺโถ ฯ

สฺสวลาหํ นภนฺติ อิทฺถจ นภํ อากาสํ นึลุปฺปล-
ทลสนฺนิเกหิ สมนฺนคฺโต ปฺปรตฺวา จิตฺเทหิ สฺสนุทเรหิ วลาหเกหิ
เมเมหิ สฺสวลาหํ ฯ

สฺสกลฺลฺลฺรูปํ สฺสมนฺสฺส ฌายิตนฺติ อิทานิ อุตฺตสฺสปายลาเกน
๑. สฺส. ยฺ. เอตฺถ จ ฯ ๒. ยฺ. ตีหิ สฺสึขาหิ ฯ ๓. สฺส. มนฺนุณฺณนาทตายน ฯ
ยฺ. มนฺนุณฺณวารุตตายน ฯ ๔. สฺส. ยฺ. สฺสสฺสูกตมฺพฺตติปี ฯ

สุกฺขุ กถุรุโป กมฺมนิยสภาโว ตฺวํ (๑) นีวรณฺเหหิ อนชฺฌารุพฺห-
จิตฺตตาย สุนฺทรมนสฺส (๒) โยคาวจรสฺส ยํ อารมฺมณฺุปนฺชฺฌานวเสน
ลกฺขณฺุปนฺชฺฌานวเสน จ ฌายิตํ ฯ (๓)

สุกฺกโม ฯเปฯ อจฺจุตํ ปทนฺติ เอวํ ฌายนฺโต จ
สาธุ สุพฺุทฺส สมนฺาสมฺุทฺส ตาสนฺ สุนฺทรนิกฺกโม
หุตฺวา สุปริสุทฺสตีลตาย สุกฺกํ วิสุทฺสภาวตฺาย (๔) สพฺุทฺสปี
สงฺกิลฺสสฺส โคจรภาวานฺุปกมฺนโต สุกฺกํ นิปฺุณณณโคจรตฺาย
นิปฺุณํ ปรมกฺมฺิรตฺาย สฺุทฺทลํ ปณฺิตภาวณฺ เสฏฺฐภาวณฺ จ
อฺุตตมํ นิจฺจสภาวตฺาย อจฺจุตํ ปทํ ตํ นิพฺุพานํ สฺุสาหิ
อฺุตตปจฺจกฺขกรณฺ (๕) สมนฺาปฏฺิพฺุตฺติยา สจฺุณิกโรหิติ ฯ

เอวํ เถโร อตฺตานํ โอวทนฺโตว อฺุตฺสปฺุปายลาเกณ
สมาหิตจิตโต วิปฺุสฺสนํ อฺุสฺสุกฺกาเปตฺวา อรหฺตุตํ ปาปฺุณิ ฯ
เตน วฺุตฺตํ อปทาน (๖)

กณฺิการํว ชลิตํ ปฺุณฺณมาเยว จนฺุทิมํ
ชลนฺุตํ ทีปรฺุกฺขํว อทฺุทลํ โลกนายนํ ฯ
กทฺุลียา ผลํ คยฺุห อทาสี สตฺุถฺุโน อหํ
ปสนฺุณจิตฺโต สฺุมนโน วนฺุทิตฺุวาน อปฺุกฺกมฺิ ฯ

๑. สฺุ. ยฺุ. กมฺมนิยสภาโว ตํ ฌาย ฯ ๒. สฺุ. ยฺุ. สุนฺทรมานสฺส ฯ

๓. สฺุ. โยคาวจรสฺส ยํ ยํ อารมฺมณฺุปนฺชฺฌานวเสน ลกฺขณฺุปนฺชฺฌานวเสน

จ ฌานํ ตํ ตํ ฌาย ฯ ๔. สฺุ. วิสุทฺสภาวตฺาย ฯ ๕. สฺุ. ยฺุ. ..กรณฺ ฯ

๖. บฺุ. อ. ๓๒/๓๘๕/๔๖๗ ฯ

*เล่มที่ 25 ปรญจมวคเค อนุปรมคตเถรคาถาวรรณนา หน้า 713

เอกตีเส อโต กปะเป ยั ผลมทที ตทา

ทुकคตี นาภิชานามิ ผลทานสุสิทำ ผลั ฯ

กิลเสา ฉาปีตา มยหัง ฯเปฯ กัตติ พุทฺธสุส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา เถโร อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
ปีติโสมนสุสชาโต นทฺนติ โมราติอาทีนา ตาเยว คาทา
ปจฺจุททาหาสิ ฯ เตนสุส อิทเมว อญฺญาพฺยากรณั อโหสิตี ฯ
จฺหวกตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

อนุปรมคตเถรคาถาวรรณนา

นนุทมานากตํ จิตฺตฺนติ อายสฺมโต อนุปรมคตฺเถรสฺส คาทา ฯ
กา อฺุปปตฺติ ฯ

อยมปิ ปุริมพุทฺเธสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนิตฺสยํ ปุณฺณํ อฺุปจันฺนโต อโต เอกตีเส กปะเป (๑) กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ ปทุมํ นาม ปจฺเจกพุทฺธํ
ปิณฺฑาย จรฺนุตํ รัถิยํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส องฺโกลปฺปุเฬหิ (๒)
ปุเชสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนฺุสเสสุ สัสรฺนโต อิมสฺมี
พุทฺธูปปาเท โกสลรฺฏฺเจ อิทฺถกฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา ฐปสมฺปตฺติยา
อนุปโมติ ลทฺธนาโม วยปฺปตฺโต อฺุปนิตฺสยสมฺปนฺนตฺาย กาม
๑. สี. ย. สติตตีสกปะเป ฯ ๒. ม. องฺโกลปฺปุเฬหิ ฯ

ปหาย ปพพชิตวา วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต อรณฺเย
วิหฺรติ ฯ ตสฺส จิตฺตํ พหิทฺฐา รุปาภิอารมฺมณฺเสสุ วิธาวติ ฯ
กมฺมญฺจํ ปรีวญฺญติ ฯ เถโร วิธาวนฺตํ จิตฺตํ นิคฺคณฺหนฺโต
นฺนุทมนาคตํ จิตฺตํ (๑) สฺตฺมาโรปฺมานกํ
เตน เตเนว วชฺสี เยน สฺตฺถิ กฺลิ่งกรํ ฯ
ตาหํ จิตฺตกฺลี้ พุรฺรัมมิ ตํ พุรฺรัมมิ จิตฺตทฺพุกกํ
สฺตฺถา เต ทฺลลโภ ทฺทฺโธ มานตฺถे มํ นิโยชยฺตีติ(๒)
อิมายิ ทฺวีหิ คาคาหิ โอวทิ ฯ

ตตฺถ นฺนุทมนาคตํ จิตฺตนฺติ นฺนุทมนํ อากตํ ฯ
ตตฺรตตฺราริณฺนุทินิ ยายิ ตณฺหา ตสฺสา ตํ ตํ ภวํ นฺนุทมนํ
อภินนฺทมนํ จิตฺตํ อิมํ ภวาปี ภวํ นฺนุทมนํ อานนฺทมนํ
อากตํ อุปฺปนฺนํ ฯ (๓)

สฺตฺมาโรปฺมานกนฺติ ทฺกขุปฺตติญฺจํ ตาย สฺตฺสทิสฺตฺตา
สฺตฺถิ ตํ ตํ ภวํ กมฺมกิลเสหิ เอตฺตํ กาลิ อารोปิยมนํ ฯ
เตน เตเนว วชฺสี เยน สฺตฺถิ กฺลิ่งกรนฺติ ยตฺถ ยตฺถ
สฺตฺสสงฺขาตา ภวา กฺลิ่งกรสงฺขาตา อธิญฺญณฺนามกา (๔) กามคฺคณาจ
เตน เตเนว ปาปจิตฺเตน (๕) วชฺสี ตํ ตเวท จานํ อุปฺกจฺจลฺลิติ

๑. ม. จิตฺต ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๓๐๔/๓๐๒ ฯ

๓. ม. นฺนุทมนาคตํ จิตฺตาคิ นฺนุทมน อภินนฺทมน จิตฺต อภินนฺทมนํ

อากตํ อุปฺปนฺนํ ฯ ๔. ม. อธิญฺญณฺกา ฯ ๕. ม. ปาปจิตฺต ฯ

อตตโน อนตถิ น สลลทขลลิตี ฯ

ตาทิ จิตตกลี พุริมีติ ตั ตสฺมา ปมตตภาวโต จิตตกลี
จิตตทกถณณิ อหิ กถยามิ ฯ ปุณปี ตั พุริมิ กถมิ จิตตทพุกกั
จิตตสงฆาตสฺส อตตโน พหุการสฺส (๑) สนนานสฺส อนตถาวหนโต
จิตตทพุกกั ฯ จิตตทพุกกาคติปี ปจฺนติ ฯ จิตตสงฆาตอลกขิก
อปฺปปฺปญฺญาติ อตฺโต ฯ กิณฺติ พุริหิตี เจ อาท สตฺถา
เต ทลฺลทโก ลทฺโร มานตฺถे มํ นิโยชยิตี ฯ กปฺปานํ
อสงฺเขยฺยมุปี นาม พุทฺทสฺสจฺจ โลกโก โหติ สตฺถริ อปฺปนฺเนปี
มนุสฺสตฺตลาสภปฏฺิลาภาทโย (๒) ทลฺลทภาเอว ลทฺเรสุ จ เตสุ
สตฺถาปี อลทฺโรเยว (๓) โหติ ฯ เอวํ ทลฺลทโก สตฺถา อิทานิ
ตยา ลทฺโร ตสฺมี ลทฺเร สมฺปติปี อนตฺถे อหิตे आयตี
จ อนตฺถาวเห ทุกฺขาวเห อกฺุสเส มํ มา นิโยชยิตี ฯ เอวํ
เถโร อตตโน จิตฺตํ โอวทฺนฺโตเอว วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๔)

ปทฺุโม นาม สมฺพุทฺโร จิตตทญฺเฐ วสี ตทา
ทิสฺวาน ตั อหิ พุทฺธํ สยมฺภก อปราจิตํ ฯ (๕)
องฺโกลิ (๖) ปุปฺพิตติ ทิสฺวา โอจินิตฺวานหํ ตทา
อุปคณฺฏวาน สมฺพุทฺธํ ปุเชตี ปทฺุมํ ชินํ ฯ

๑. ม. พหุการสฺส ฯ ๒. สี. ย. มนุสฺสตฺตลาสภปฏฺิลาภาทโย ฯ

๓. ม. ทลฺลทโกเยว ฯ ๔. พุ. อ. ๓๒/๓๖๗/๔๔๘ ฯ

๕. สฺยา. อุปคณฺฏหํ ฯ ๖. สฺยา. ม. องฺโกลิ ฯ

๗. สฺยา. ปุเชตี ปทฺุมํ ชินํ ฯ ม. ปุชยี ปทฺุมํ ชินํ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 716

เอกตีเส อีโต กปะเป (๑) ยี่ กมมมกรี ตทา (๒)
ทुकคตี นากิขานามิ พุทฐปุชายิทธิ ผลั ฯ
กิลเสตา ฉापิตา มยหิ ฯเปฯ กติ พุทฐสสุ สาสนนุติ ฯ
อนุปมตฺเถรคาถาวรรณนา นิฉุจिता ฯ

วชฺชิตตฺเถรคาถาวรรณนา

ลัสนิ ทิมมทฺธานนุติ อายสุมโต วชฺชิตตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมปิ ปุริมพุทฺเธสฺส กตาทิการิ ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปฺจिनฺนโต อีโต ปญฺจสญฺญิเม กปะเป เอกสมิ
ปจฺจนตคามะ นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต วนจฺรโก หุตฺวา
วิจฺรฺนโต เอกทิวสํ อุปฺสนุตํ นาม ปจฺเจกพุทฺธิ ปพฺพตฺคฺหาຍ
วิหรนฺตํ อทฺทส ฯ โส ตสฺส อุปฺสมํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส
จฺมฺปกปฺปฺเพน ปุหิ อกาลิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺนุสฺเสสฺส ลัสนฺนโต อิมสมิ
พุทฺฐุปฺปาเท โกสฺลรฺญฺเจ อิปฺกฺกุเล นิพฺพตฺโต ชาตทิวสโต
ปญฺจาย มาตฺคามหตฺถํ คโต โรทติ ฯ พุทฺหมโลกโต กิร จวิตฺวา
อิธาคโต ยสฺมา มาตฺคามสมฺผลฺลสฺส น สหติ ตสฺมา มาตฺคาม-
สมฺผลฺลสฺสวชฺชนโต วชฺชิตฺเตว นามิ ชาตํ ฯ โส วยฺปตฺโต
๑. สฺยา. ม. เอกตีเส อีโต กปะเป ฯ ๒. สฺยา. ยี่ กมมมกรี ตทา ฯ

*เล่มที่ 25 ปรญจมวคเค วชชิตตุเถรคาถาวณณา หน้า 717

สตตุ ยมกปาฏิหาริย์ ทิสวา ปฐิตทุสทุโธ ปพพชิตวา วิปสุสนั
ปฐุสเปตวา ตทเหว ฉพภิญโธ อโหสิ ฯ เตน วุตตัม อปทาน (๑)

อุปสนุโต จ สมพุทโธ วสติ ปพพตบุตร
เอกจุมปกมาทาย อุปกจณี นรุตตัม ฯ
ปสนุนจิตโต สุมโน ปจเจกมุนิมุตตัม
อุโก หตุเถหิ ปคคยห ปุชยี่ อปราชิต์ ฯ
เอกตีเสอิโต(๒) กปเป ยัม ปุพพมภิปุชยี่
ทुकคตี นาภิชานามิ พุทฐปุชายิทั ผลั ฯ

กิลเสา ฉาปีตา มยหัม ฯเปฯ กตัม พุทฐสุส สาสนนุติ ฯ

ฉพภิญโธ ปน หุตวา อตตโน ปุพพเพนิวาสั อนุสุสริตวา

ธมมสังเวเคน

สังสรุ ทิมมทุชานัน กตีสุ ปริวคตีสั
อปสุสั อริยสจจანი อนุชฎโต ปุณชชโน ฯ
ตสุส เม อปพมตตสุส สังสारा วินพิกตา
สพพทา คตี สมุจจินนา นคฺติ ทานิ ปุนพภโวติ(๓)

เทว คธา อภาสิ ฯ

ตตุถ สังสรนุติ สังสรนุโต ตสุมิ ตสุมิ ภเว อาทาน-
นิกเขปวเสน อปราปรี สนุชวานุโต ฯ

ทิมมทุชานนุติ จิรกาลัม อนาทิมติ สังสारे อปริมาณกาลัม ฯ

๑. พุ. อ. ๓๒/๓๗๐/๔๕๐ ฯ ๒. สุยา. เอกคฺตีเส อิโต ฯ

๓. พุ. เถร. ๒๖/๓๐๕/๓๐๓ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 718

คตีสุตติ สุกตทูกกฏานัน กมฺมานัน วเสน สุกตีสูกตีสุตติ ๑

ปวิวตฺตีสนฺติ ฌกฺกียนฺตํ วิย ปวิพุกมฺนุโต จวนุปฺปชฺชนวเสน (๑)

อปฺราปฺริ ปวิวตฺตีสฺ ๑ ตสฺส ปน ปวิวตฺตีสฺส การณมาห

อปฺสฺสํ อริยสจฺจานี อนฺธกฺกฺโต ปุณฺณชฺชโนติ ๑

ทูกฺขาทีนึ จตฺตารี อริยสจฺจานี ฌาณจกฺขุณา อปฺสฺสนฺโต

อปฺปฏิวิชฺฌนฺโต ตโตเอว อวิชฺชนฺธตฺยา อนฺธกฺกฺโต ปุณฺณ

ชนนาทีนึ การณฺเห นึ ปุณฺณชฺชโน ปุณฺณชฺชนตฺตา (๒) คตีสฺ ปวิวตฺตีสนฺติ

โยชนา เตเนวาท ภาว

จตฺตุนัน ภิกฺขเว อริยสจฺจานัน อนนฺุโพธา อปฺปฏิ-

เวธา เอวมิตฺ ทัมมทฺธานัน สนฺธาวิตฺ สัสนฺตํ มมณฺเจว

ตฺมฺหากณฺจาทิ ๑

ตสฺส มยฺหํ วุตฺตณฺเยน ปุพฺเพ ปุณฺณชฺชนสฺเสว สโต (๓) อิทานึ

สตุถารา ทันฺนณฺเยน อปฺปมตฺตสฺส อปฺปมาทปฺปฏิปตฺติยา

สมถวิปฺสฺสนาภาวนัน มตฺถกํ ปาเปตฺวา จิตฺตสฺ ๑

สัสนารา วินพิกตฺตาคิ สัสนฺตํ สตุตฺตา เอเตหิติ สัสนาราติ

ลทฺธนามา กมฺมกิลฺลสา อคฺคกมฺกฺเคน สมฺภูจฺฉินฺนตฺตา วิคตฺตนา (๔)

นึมฺมุลา กตฺตา ๑

สพฺพา คตีสฺ สมฺภูจฺฉินฺนาติ เอวํ กมฺมกิลฺลสวฏฺฏานัน

๑. สึ. ยฺ. จวนุปฺปชฺชนวเสน ๑ ๒. ม. ปุณฺณชฺชโน โหนฺโต ๑

๓. ยฺ. ปุณฺณชฺชโน ปุณฺณชฺชนฺโตคตฺตฺตา ๑ ๔. สึ. วิคตฺตนา ๑

*เล่มที่ 25 ปรญจมวคเค วชชิตตเถรคาถาวณณา หน้า 719

วินพีกตตตทา นรยาทิกา สพุพาปี คติโย สมมเทว อจฺจินฺนา

วิทฺธิสฺสทา ตโตเอว นตฺถิ ทานี आयตี ปฺนพฺภโวติ อิทเมว

จ เถรสฺส อญฺญาพฺยากรณฺ์ อโหสีตี ฯ

วชชิตตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

สนฺธิตตเถรคาถาวณณา

อสุสฺสเถ หริโตภาเสตี आयสมฺโต สนฺธิตตเถรสฺส

กาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ

อยมฺปี ปฺริมพฺพุเชสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว

ปฺลฺลณานิ อฺปจฺฉินฺนโต อิตฺถ เอกตีเส กปฺเป สิจฺฉิสฺส ภควโต

กาเล เอโก โคปาลโก อโหสี ฯ โส สตฺถริ ปฺริณิพฺพุเต อญฺจตรฺ

เถโร อฺปสงฺกมิตฺวา ตสฺส สนฺติเก พฺพุทฺทคุณปฺปฏิสฺสยฺยตฺตํ รมฺมํ

สุตฺวา ปสนฺนมานโส กุหี ภควาติ ปฺจฺฉิตฺวา ปฺริณิพฺพุตภาวํ

สุตฺวา เอวฺมหาณฺุภาวา พฺพุทฺธาปี นาม อนิจฺจตาวสํ

คจฺฉนฺติ อโห สงฺขารา อทฺฐวาติ อนิจฺจตญฺญํ ปฺปฏิลภี ฯ ตํ

เถโร โพธิปฺุชาย อฺสุสาเหสี ฯ โส กालน กาลํ โพธิรฺกฺขสมิปี

คณฺุตา วิปฺสฺสนํ ปฺญฺจเปตฺวา พฺพุทฺทคุณฺเณ อนฺุสฺสรนฺโต โพธิ

วณฺุทฺติ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมเน เทวมนฺุสฺเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี

พฺพุทฺธปฺปาเท โกสฺสรญฺเฐ อิปฺภกฺุเล นิพฺพุตติตฺวา สนฺธิโตติ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 720

ลทุทธนาโม วยปฺปตฺโต อนิจฺจตาปฏิสํยุตฺติ ฌมฺมกถิ (๑) สุตฺวา
สํเวคชาโต ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา ฌาณสฺส ปรีปํกํ
คตฺตตฺตาน จิรฺสเสว ฌพฺภิกฺขุโย อโหสิ ฯ

โส อตฺตโน ปุพฺพเพนิวํสํ อนุสฺสรนฺโต สิจิสฺส ภควโต
กาลเ โปชิวฺนทํ พุทฺธานุสฺสตี อนิจฺจสยฺวาปฏฺฐิตาภยจ
อนุสฺสริตฺวา ตทฺปนินฺสฺสเยน อตฺตโน วิเสสํทคํ ปกาเสนฺโต

อสฺสตุเถ หริโตภาเส สํวิรูพฺหมหิ ปาทเป

เอกํ พุทฺชคตํ สยฺมํ อลภิตฺถํ ปตฺติสฺสโต ฯ

เอกตีเส อโธ กปฺเปยฺยํ สยฺมมลภี ตทา

ตสฺสา สยฺมวาย วาหสา ปตฺโต เม อาสวกฺขโยติ(๒)

เทว คธา อภาสิ ฯ

ตตฺถ อสฺสตุเถติ อสฺสตุตฺถญฺจานีเย เยสฺวายํ (๓) เอตฺรหิ อมฺหากํ

ภควโต โปชฺริกฺโข อสฺสตุโธ เอตสฺส จาเน ตทา สิจิสฺส

ภควโต โปชฺริกฺโข ปุณฺฑริโก จิตฺติ โส อสฺสตุตฺถญฺจานีเยตฺย

อสฺสตุโธติ วุตฺถํ ฯ อสฺสตุโธติ ตตฺตานํ อสฺสาสชนนโต วา ฯ

อปเร ปน อสฺสตุตฺถกฺขมฺมูเล นิสิตฺติตฺวา ตทา พุทฺธานุสฺสตีเย

ภาวิตตฺตา เถโร อสฺสตุเถติ อโวจติ วทฺนฺติ ฯ

หริโตภาเสติ หริเตหิ ผลิกมณฺวิณฺเณหิ (๔) โอภาสฺมานเ ฯ

๑. ส. ย. ฌมฺมี กถิ ฯ ๒. พ. เถร. ๒๖/๓๐๖/๓๐๓ ฯ

๓. ม. ยวํยํ ฯ ๔. ม. สारमณिवण्णेहि ฯ

*เล่มที่ 25 ปรุจมวคเค สนนิตตเกรคาถาพรรณนา หน้า 721

ถักรุพหุหีติ สฎฐุ วิกุเพห สุปปติฎฐิตะ สุนนิจิต-
ปตตปลาตปลาเวหิ วิกุพหุสณนุนะติ จ วทนุติ ฯ

ปาทเปติ รุกุเข ฯ

เอกั พุททคตัม สณนัม อลภิตุถัม ปติสสุโตติ

พุททธารมมณัม อารมมณสสุ เอกชาตียตตะตา เอกั อิติปิ โส
ภควาติอาทินยปรุวตตัม พุทธานุสสุตติสหคตัม สณนัม พุททคณานัม
ปติปติสสรณโต (๑) ปติสสุโต หุตฺวา อลภี ฯ

กทา ปน สวา สณนุวา ลทฐา กิวตาย สิทธาติ อาห
เอกตีเส อีโต กปเปติอาทิตฺ ฯ อีโต ภททกปโปโต อุกุทธิ
อาโรหนวเสน เอกตีเส กปเป ฯ

ยั สณนุนุติยั พุทธานุสสุตติสหคตัม สณนัม ยั วา
พุทธานัม อนิจจตัม ทิสฺวา ตทนุสาเรณ (๒) สพุทสงฺขาระสุ ตทา
อนิจจสณนัม อลภี ฯ

ตสฺสา สณนุวย วาหสาติ ตสฺสา ยถาวุตฺตาย สณนุวย
การณภาเวณ ตัม อุนิสฺสยั กตฺวา ฯ

ปตฺโต เม อาสวกฺขโยติ อิทานิ มยา อาสวานัม
ขโย นิโรโร อธิคโตติ อิมายะว จ อิมสฺส เกรสฺส
อปทานคาถาปิ ฯ ยถาห

๑. สี่. พุททคณานัม วา พุทธานัม วา ปฏิสสรณโต ฯ

๒. สี่. ยั วา พุทธานัม อนิจจตัม ทิสฺวา ยั ตทนุสฺสรณา ฯ

ย. ยั วา พุทธานัม อนิจจตัม นิสฺสาย ตทนุสาเรณ ฯ

*เล่มที่ 25 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 722

อสุตฺตเถ หริโตภาเส ฯเปฯ ปตฺโต เม อาสวกฺโข ฯ
อิโต เทรสกปฺมฺหิ ฌมฺมิโก (๑) นาม ขตฺติโย
สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพลโธ ฯ
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺมํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ
สนฺธิตฺตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ
ปรมคถที่ปนียา เถรคาถาสํวณณนาย
ปญฺจมวคฺควณณนา นิฏฺฐิตา ฯ
ทุกนิปาตสฺส อตฺถวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สฺยา. วนฺทิโร ฯ ม. ฌนิฏฺฐิโ จ ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๒/๒๑๘/๓๑๓ ฯ

ติกนิปาตวรรณนา

องคณิกการทวาชเตรคาถาวรรณนา

ติกนิปาเต อโยนิ สุทุทธิมนเวสนนติ อายสมโต องคณิก-
การทวาชเตรสส คาถา ๗ กา อุปปตติ

อยมปี ปุริมพุทเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิวญญูปนิสสยํ ปุณณํ อุปจันนโต อโต เอกทีเส กปะเป สิจิสส
ภควโต กาลे กุลเคहे นิพพตติตฺวา วิณณตํ ปตฺโต เอกทิวสํ
สตุถาริ ปินุทาย จรณตํ ทิสฺวา ปสนนมานโส ปณจปติญฺจิตน
วณฺทิตฺวา อลฺลชลิ ปกคณฺหิ ๗

โส เตน ปุณณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ ตฺสฺรณโต อิมสฺมี
พุทฺธุปปาเท หิมวณฺตสมิเป อุกุกญฺเจ นาม นคเร (๑) วิภา-
สมฺปนฺนสฺส พุราหฺมณฺสฺส เคहे นิพพตติตฺวา องคณิก-
การทวาชติ ลทฺธนาโม วยปฺปตฺโต วิชฺชาสิปฺเปสุ นิปฺพตฺตี
คโต เนกขมฺมชฺฆาตยตาย ปริพฺพาชกปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
อมริ ตปี จรณโต ตตถ ตตถ วิจรณโต สมฺมาสมฺพุทฺธ
ชนปทจาริกํ จรณตํ ทิสฺวา ปสนนมานโส สตุถุ สนฺติเก
ธมฺมํ สุตฺวา ตํ มิจฺฉาคาหิ (๒) ปทาย สาสเน ปพฺพชิตฺวา
วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรณฺโต น จิสฺเสว ญพฺภิณฺโณ อโหสิ ๗
๑. ส. ย. อุกุกญฺจ ๗ ๒. ม. มิจฺฉาตปี ๗

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตพรรณนา หน้ 724

เตน วุดดี อปทาน (๑)

อุสภํ ปวริ วิริ	เวสสภภ วิชิตาวิณํ
ปสนุนจิตโต สุมโน	พุทฺธเสฏฺฐมวณฺหํ ฯ
เอกตีเส อิต กปุเป	ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทุกคตี นาทิขานามิ	วณฺหนาย อิทํ ผลํ ฯ
จตุวิสติกปฺปมฺหิ	วิกตानนฺทนามโก
สตตฺตรตนสมปฺนโน	จกฺกวุดดี มหพฺพลโ
กิลเสตา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ	

นพฺภิกฺขุโย ปน หุดฺวา วิมุดฺติสฺเสน วิหรนฺโต ฌาตึนํ
 อนุกมฺปาย อุดฺตโน ชาตฺถิมิ คนฺตฺวา พหุ ฌาตเก สรณฺเส
 จ สีเสสุ จ ปตฺติจฺจาเปตฺวา ตโต นีวตฺติตฺวา กุรฺรญฺเจ
 กุณฺฑิยสฺส นาม นิกมฺสฺส อวิทุเร อรณฺเณ วสนฺโต เกนจิเทว
 กรณฺเณน อุกคารามํ คโต อุดฺตฺราปถโต อากเตหิ สนฺทิกฺขเจหิ
 พุราหฺมณฺเหหิ สมากโต เตหิ โภ ภารทฺวาช กิ ทิสฺวา
 พุราหฺมณานํ สมยํ ปหาย อิมํ สมยํ คณฺหิติ ปุจฺฉิตโต เตสํ
 อิต พุทฺธสฺสโต พหิทฺธา สฺทฺธิ (๒) นตฺถิติ ทสฺเสนฺโต

อโยนิ สฺทฺธิมเนวสํ	อคฺคิ ปฺริจรี วเน
สฺทฺธิมคฺคํ อชานนฺโต	อกาสี อมริ (๓) ตปฺนฺติ(๔)

ปจฺมํ คาถมาห ฯ

๑. พ. อ. ๓๒/๒๓๒/๓๒๕ ฯ ๒. ม. สฺทฺธิ ฯ
 # ๓. สฺยา. อปฺริ ฯ ๔. พ. เถร. ๒๖/๓๐๗/๓๐๘ ฯ

*เล่มที่ 25 อังคณิกการทวาชตเถรคาถาพรรณนา หน้า 725

ตตถ อโยนิตี อโยนิโส อนุปาเยน ฯ

สุทฺธินฺตึ สํสารสุทฺธิ ภาวนิสฺสรณํ ฯ

อเนวสนฺตึ คเวสนฺโต ปริเยสนฺโต ฯ (๑)

อคุถึ ปริจฺจรี วเนติ อัยฺ สุทฺธิมคฺโคติ อธิปฺปาเยน

อรณฺณายตเน อคุถึหุตฺตสาลาโย (๒) อคฺยาการิ กคฺวา อาหุตี

ปคฺคณฺหนฺโต อคุถึเทวํ ปริจฺจรี เวเท วุตฺตวิธินา ปฺุเชตี ฯ

สุทฺธิมคฺคํ อชานนฺโต อกาถึ อมริ ตปนฺตึ สุทฺธิยา

นิพฺพานสฺส มคฺคํ อชานนฺโต อคุถึปริจฺจรณํ วยิ ปณฺจ-

ตปตปฺปนาทิตฺตคฺคิลมณฺโณโยคํ (๓) สุทฺธิมคฺโคติ มณฺณาย (๔) อกาถึ

อจฺริ ปฏฺิปชฺชึ ฯ

เอวํ เถโร อสฺสมโต อสฺสมํ กจฺจนฺโต วยิ เวเท

วุตฺตวิธินา อคุถึปริจฺจรณาทินา (๕) อนุจฺจาย สุทฺธิยา อปฺปตฺตภาเวน

พหิทฺธา สุทฺธิยา อภาวํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ อิมสฺมีเยว สาสเน

สุทฺธิ จ มยา อธิคฺคตาติ ทสฺเสนฺโต

ตํ สุเขน สุขํ ลทฺธิ ปรสฺส ธรรมสฺสรณมตฺตํ

ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺตึ(๖)

ทฺุติยคาถมาห ฯ

ตตถ ตนฺตึ ยสฺสตฺถาย สุทฺธิ อเนวสนฺโต ตสฺส มคฺคํ

๑. ม. อัยฺ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อคุถึหุตฺ... ฯ

๓. สึ. ปณฺจตาปนปฺธานาติ... ฯ ๔. สึ. สณฺณาย ฯ

๕. สึ. อคุถึปริจฺจรณาทิตฺโต ฯ ๖. พ. เถร. ๒๖/๓๐๗/๓๐๔ ฯ

*เล่มที่ 25 อังคณิกการทวาชตฺถเระคาถาวณณา หน้า 727

อิโต ปุพฺเพ ภวสุสาทคธิตาย (๑) นุหาคทวตนิปฺผตฺติยา สมณฺญา-
มตฺเตน นุหาคโก นาม หุตฺวา อิทานิ อญฺจุงฺกิมกฺคชเสน
สุวิกุขาติตฺถิเลสมลตาย ปรมตฺถโต นุหาคโก จมฺหิ ฯ อิโต
ปุพฺเพ อวิมุตฺตภวสุสาทมนฺตชฺฌมานเนน โวหารมตฺถโต โสตฺถิโย
นาม หุตฺวา อิทานิ สุวิมุตฺตภวสุสาทมฺมชฺฌมานเนน ปรมตฺถโต
โสตฺถิโย จมฺหิ ฯ อิโต ปุพฺเพ อปฺปฏินิสฺสญฺจปาปชฺฌมานัน
เวทานัน คตมตฺเตน (๒) เวทญฺ นาม หุตฺวา อิทานิ เวทสงฺขาเตน
มกฺคณาเนน ตัสมารมโหมสฺส เวทสฺส จตฺตจฺจสฺส จ ปารี
คตฺตฺตา อธิคตฺตฺตา ฉาตฺตฺตา ปรมตฺถโต เวทญฺ ชาโตติ ฯ
ตํ หุตฺวา พฺราหฺมณา สาสเน อุพาริ ปสาทํ ปเวเทสุ ฯ

อํคณิกการทวาชตฺถเระคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สี่. ยฺ. ภวสุสาทคธิตาย ฯ ๒. สี่. คาหมตฺเตน ฯ

ปัจจัยตเถรคาถาวณณา

ปลุจาหาหิ ปพพิโตติ อายสมโต ปัจจัยตเถรสสุ
คาถา ๑ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปลุณฺณานิ อุปฺจินฺนโต อิตฺโต เอกนฺนฺเต กปฺเป วิปฺสฺสิสฺส ภควโต
กาเล กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺณตฺ ปตฺโต เอกทิวสํ สตุถาริ
วินตฺยา นาม นทฺยา ตีเร กจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส
มฺนุญฺลทสฺसानิ (๑) มหนฺตานิ อุทฺมฺพรผลานิ โอจฺนิตฺวา
อุปฺนಾಮสฺสิ ๑

โส เตน ปลุณฺณกมฺเมน สุกฺตีสฺสเยว สฺสรนฺโต อิมสฺมี
ภทฺทกปฺเป กสฺสเป ภควติ โลก อุปฺปชฺชิตฺวา
ปวตฺตวธมฺมจกฺเก เวเนยฺยชนานุกฺคหิ กโรนฺเต ตสฺส สาสเน
ปพฺพิชิตฺวา วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา ภาวนมนฺนุญฺชนฺโต เอกทิวสํ
สฺสสารทฺกขํ จินฺเตตฺวา อติวฺย สลฺยชาตสฺสเวโค วิหารเ นิสินฺโน
อรหตฺตํ อุปฺปตฺวา อิตฺโต น นิกฺขมิตฺสสามิตฺติ จิตฺตํ อธิฏฺฐาย
วายนฺโต ฅาณสฺส อปริปกฺกตฺตา วิปฺสฺสนํ อสฺสูกฺกาเปตฺุ
นาสฺกขิ ๑ โส กาลงฺกตฺวา เทวมฺนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺฐปฺปาเท โรหิตินฺนฺคร (๒) ขตฺติยฺกฺเถ นิพฺพตฺติตฺวา ปจฺจโยติ
ลทฺธนาโม วยฺปฺปตฺโต ปิตฺุ อจฺจเยน รชฺเช ปติฏฺฐิตฺโต เอกทิวสํ
มหาราชพลี กาคฺตุ อารภิ ๑ ตตฺถ มหาชนฺโน สนนฺิปติ ๑
๑. สฺสิ. มฺนุญฺลทสฺसानิ ๑ ๒. ม. โรหิตินฺนฺคร ๑

*เล่มที่ 25 ปจยตเถรคาถาฉนณา หน้ 729

ตสมึ สมากเม ตสส ปสทญชนนคถึ สตุถา มหาชนสส
เปกขนุตสเสว อากาเส เวสสวณน นิมมิตะ รตนมยญฎาการ
รตนมยสีหาสเน นิสีทิตวา ฐมมึ เทเสสิ ฯ มหโต ชนกายสส
ฐมมาภิสมโย อโหสิ ฯ ตั ฐมมึ สตุวา ปจยราชาปี รชชั
ปหาย ปุริมเหตุสญจิจิโต ปพพชิ ฯ โส [๑] ยถา กสสปสส
ภควโต กาละ ปฎิณณั อกาสิ เอวั ปฎิณณั กตุวา (๒) วิหารั
ปวิสิตวา วิปสสนั วฑฒตวา ฉาฉนสส ปรีปำกั กตตุตา
ดาวเทว อรหตุตั ปำปุณิ ฯ เตน วตุตั อปทานะ (๓)

วินตานทिया (๔) ดีเร วิหารสิ ปรีสุตโตโม
อทุทตั วิรัช พุทฐั เอกกั สุตมาหิตั ฯ
ตสมึ ปสนุนมานโส กิละสมลโชน
อุทุมพรผลั คยห พุทฐเสฎฐสสทาสหิ ฯ
เอกนวุเต อิตอ กปุเป ยั ผลมทที่ ตทา
ทุคคตี นากิขานามิ ผลทานสสิทั ผลั ฯ
[อิมมุหิ ภททเก กปุเป สัวิกุคตรมานโส (๕)
กสสปสส ภควโต สาสเน ปพพชี่ อหิ ฯ
ตถา ปพพชิตอ สนุโต ภาวัน อญญชชีหิ (๖)
น วิหารา นิกขมิสสิ อิติ กตุวาน มานสั ฯ

- # ๑. สี่. ย. เอตุถนุตเร สทุชาย ปพพชิตอติ ทิสสติ ฯ
- # ๒. ย. กาละ ปฎิณณั กตุวา ฯ ๓. พุ. อ. ๓๒/๓๘๕/๔๖๔ ฯ
- # ๔. สุธา. นินุนคานทिया ฯ ๕. ม. สัวิกุคมานมานโส ฯ
- # ๖. สี่. อญญชชีหิ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณา หน้า 730

อุตุตมคฺคํ อสมปฺคฺโต น จ ปฺคฺโตมฺหิ ตาวเท
อิทานิ ปน ฌาณสฺส ปรีปาเกน นีพฺพุโต ฯ
ปฺคฺโตมฺหิ อจลํ ฌานํ ผุสฺติวฺวา อจฺจุตํ ปทํ ฯ]
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺธิปตฺติกิตฺตฺตนมฺเขน อณฺณํ
พฺยากรโรนฺโต

ปฺลฺลาหาหํ ปพฺพชฺโติ เสโข อปฺปตฺตมานโส
วิหารํ เม ปวิฏฺฐสฺส เจตโส ปณฺธิ อหุ ฯ
นาสิสฺสํ น ปวีตฺสามิ วิหารโต น นิกฺขเม
นปี ปสฺสํ นีปาเต ปสฺสํ ตณฺหาสฺสฺส ออนุหเต ฯ
ตสฺส เมว วิหฺรโต ปสฺส วิริยปรกฺกมํ
ติสฺโส วิชฺชา ออนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ(๑)

อิมา ติสฺโส คาถา อภาสิ ฯ

ตคฺคฺค ปฺลฺลาหาหํ ปพฺพชฺโติติ ปฺลฺลาหาโ อหํ ปพฺพชฺโติ
หุตฺวา ปฺลฺลาหาโ (๒) ปพฺพชฺตทิวสโต ปฺลฺลาจโม อโห (๓) นิกฺขิตฺติ
อตุโถ ฯ

เสโข อปฺปตฺตมานโสติ อธิสฺสฺสฺสฺสฺสทินํ สิกฺขนฺโต เสโข ฯ
อนนฺวเสสโต มานํ สียติ (๔) สมฺภูจฺฉินฺนฺทตฺติติ มานโส อคฺคฺคฺคโค
[] สฺยา. อิมา คาถา นคฺคฺคิ ฯ ๑. ขุ. เถร. ๒๖/๓๐๘/๓๐๘ ฯ
๒. สฺ. ปฺลฺลาหาหํ ฯ ๓. สฺ. ปฺลฺลาจเม อเห ฯ ๔. ม. สียติ ฯ

*เล่มที่ 25 ปจยตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 731

ตฺนินฺพตฺตติโต มานสโต อาคตฺ มานสํ อรหตฺตํ ตํ โส วา (๑)

อปฺปตฺโต เอเตนาติ อปฺปตฺตมานโส ฯ

วิหารํ เม ปวิญฺจสฺส เจตโส ปณฺธิ อหฺมุติ เอวํ เสขสฺส
เม วสนกวิหารํ โอรกํ ปวิญฺจสฺส สโต เอวรูปํ อิทานิ
วฺจฺจมานากาโร เจตปณฺธิ อโหสิ เอวํ มยา จิตฺตํ ปณฺธิตฺนฺติ
อตฺโต ฯ

นาสิสฺสนฺติอาทินา จิตฺตปณฺธิ (๒) ทสฺเสติ ฯ

ตตฺถ นาสิสฺสนฺติ ยํ กิณฺจิจิ โภชนํ น ภูณฺชิสฺสํ น
ภูณฺชิสฺสํ ตณฺหาสฺสเล มม หทยคเต อณฺุหเต อณฺุทฺเตติ
เอวํ สพฺพปฺเทสุ โยเชตพฺพํ ฯ

น ปิวิสฺสามิติ ยํ กิณฺจิจิ ปาตพฺพํ น ปิวิสฺสามิ ฯ

วิหารโต น นิกฺขเมติ อิมสฺมา อิทานิ มยา นิสินฺน-
คพฺภโต น นิกฺขเมยฺยํ ฯ

นปี ปสฺสํ นิปาเตสฺสนฺติ มม สรฺริสฺส ทฺวิสฺส ปสฺเสสฺสุ
เอกมฺปี ปสฺสํ กายกิลมถวิโนทนฺตถํ น นิปาเตสฺสํ เอกปสฺเสนปี
น นิปฺชชิสฺสามิติ อตฺโต ฯ

ตสฺส เมวํ วิหฺรโตติ ตสฺส เม เอวํ จิตฺตํ ปณฺธิชาย
ทพฺพหิริยาธิญฺจณํ กตฺวา วิปสฺสนานฺ โยควเสน วิหฺรโต ฯ

ปสฺส วิริยปรกฺกมฺนฺติ วิธินา อีริยิตพฺพโต วิริยํ ปรี

๑. สี. มานสํ ตํ อรหตฺตํ โส วา ฯ ย. มานสํ อรหตฺตํ โส ฯ

๒. สี. ตํ จิตฺตปณฺธิ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณา หน้า 732

จัน อุกกมนโต ปรกุกโมติ จ ลทุชนามํ อุตฺโตพฺพิฏฺฐํ
วายนํ ปสฺส ชานาหิ ฯ ยสฺส ปนानุภาเวน มยา ติสฺโส
วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ วุตฺตตฺถเมว ฯ
ปัจจยตฺถเระคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

พากุลตฺถเระคาถาวณณา

โย ปุพฺเพ กรณียานีติ อายสฺมโต พกฺกตฺถเระสฺส(๑)
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ
อยมฺปี กิร อตีเต อิตฺโต กปฺปสฺตสทสฺสสาธิกสฺส
อสงฺเขยฺยยสฺส มตฺถเก อโนมทสฺสิสฺส ภควโต อุปฺปตฺติโต
ปุเรตรเมว พฺราหฺมณฺกุลเ นินฺพตฺตติตฺวา วยฺปฺปตฺโต ตโย เวเท
อุคฺคเหตฺวา ตตฺถ สาริ อปสฺสนฺโต สมฺปฺรายิกตฺถิ คเวสิสฺสามิติ
อิสิปฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ปพฺพตฺปาเท วิหรนฺโต ปญฺจาภิญฺโฆ (๒)
อฏฺฐสมาปตฺติลาภิ หุตฺวา วิหรนฺโต พุทฺธรูปฺปาหิ สุตฺวา สตฺถ
สนฺติกํ คนฺตฺวา ฐมฺมิ สุตฺวา สรณฺสฺส ปติฏฺฐิตฺโต สตฺถ
อุทฺธาพาเช อุปฺปนฺเน อรณฺญโต เกสชฺชานิ อหริตฺวา ตํ
วูปสฺเมตฺวา ตตฺถ ปุณฺณํ (๓) อาริคุยฺตฺถาย ปรีณาเมตฺวา ตโต
จุโต พฺรหฺมโลเก นินฺพตฺตติตฺวา เอกํ อสงฺเขยฺยยํ เทวมนฺุสฺเสสฺ
ลัสนฺโต ปทฺมุตฺตรพฺุทฺธกาเล หิสวตีนคเร กุลเคเห นินฺพตฺโต
๑. สී. ย. พกฺกต... ฯ ๒. ม. ปญฺจาภิญฺญา ฯ ๓. สී. ตํ ปุณฺณํ ฯ

*เล่มที่ 25 พากุลตเถรคาถาฉนณา หน้า 733

สตุถาริ เอกั กิกขุ อปฺปาพาทานั อคฺคภูจฺจานเ จเปนฺตํ ทิสฺวา
 สยิ ตั จานนฺตริ อากงฺขนฺโต ปณฺชานั กตฺวา ยาวชีวั กุสลั
 อุปจฺฉินฺตฺวา สุกตีสฺสุเยว สัสรนฺโต วิปสฺสิสฺส ภาวโต นิพฺพตฺติโต
 ปุเรตรเมว พนฺธุมตฺตีนคเร พุราหุมนฺกุลเ นิพฺพตฺโต ปุริมฺนเยเนว
 อีสิปฺพพชฺชั ปพฺพชิตฺวา ฆานาภิกฺขุฉาลาภิ หุตฺวา ปพฺพตปาเท
 วสนฺโต พุทฺธูปฺปาทำ สุตฺวา สตฺถุ สนฺติกิ คนฺตฺวา ฆมมั
 สุตฺวา สรณฺเส ปตฺติภูจฺฉิตฺโต กิกขุณั ตินฺนปฺปคโรเค อุปฺปนฺเน
 ตั วุสฺสมตฺวา ตตฺถ ยาวตายุกั จตฺวา ตโต จูโต พุรหุมนฺโลเก
 นิพฺพตฺติตฺวา เอกนฺวตฺติกปฺเป เทวมนฺุเสสฺสุ สัสรนฺโต กสฺสปสฺส
 ภาวโต กาลเ พาราณสียิ กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา ฆราวาสั
 วสนฺโต เอกั ฆินฺณั วินสฺสमानั มหาวิหาริ ทิสฺวา ตตฺถ
 อุโปสถาคาราทิกิ สพฺพิ อาวสถั การेतฺวา ตตฺถ กิกขุสัฆสฺส
 สพฺพิ เกสชฺชั ปฏฺิยาเทตฺวา (๑) ยาวชีวั กุสลั กตฺวา เอกั พุทฺธนฺตริ
 เทวมนฺุเสสฺสุ สัสรนฺโต อมฺหากั ภาวโต อุปฺปตฺติโต ปุเรตรเมว
 โกสมฺพิยิ เสฏฺฐิเคเห นิพฺพตฺติ ฯ

โส อโรคภาวาย มหายมฺุนาย นฺหาปฺยมาโน ชาติยา
 หตฺถโต มจฺเณน คิลิตโต มจฺเณ เกวภูฏฺุหตฺถคเต พาราณสี-
 เสฏฺฐิภริยาย วิภิกฺขินฺตฺวา คหิตเ ฬาลิยมาเนปิ ปุณฺณพเลน
 อโรโคเยว หุตฺวา ตาย ปฺตฺโตติ คเหตฺวา โปสิยมาโน ตั
 # ๑. สึ. ปฏฺิยาทาเปตฺวา ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตฉนวนนา หน้า 734

ปวตตี สุตวา ชนเกหิ มาตาปีตฺหิ อัย อมหากัม ปุตฺโต
เทถ โน ปุตฺตฺนฺติ อนุโยเค กเต รณฺณา อุกฺเขสมฺปิ
สาธาโรณ โหตฺติ ทฺวินฺนํ กุลานํ ทายาทภาเวน วิณฺจฺณย
กตฺวา จปีตตฺตา พกฺกโลติ ลทฺธนาโม วยฺยปฺตฺโต หุตฺวา มหตี
สมฺปตฺตี อนุทฺวา โท อาสีติโก หุตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ชมฺม
สุตฺวา ปฏฺิถทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา สตฺตาหเมว ปุณฺชชโน อโหสิ
อฏฺฐเม อรุณฺเ สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน
วตฺตํ อปทาน (๑)

หิมวณตฺตฺสวาทูเร โสภิต นาม ปพฺพโต
อสฺสโม สุกโต มยฺหํ สกสิสฺเสหิ มาปีโต ฯ
มณฺทปา จ (๒) พหู ตตฺถ ปุปฺพิตา สินฺธุวารกา (๓)
กปีฏฺฐา จ พหู ตตฺถ ปุปฺพิตา ชีวชีวกา ฯ (๔)
นิกฺคณฺขีโย พหู ตตฺถ พทฺรามลกาปี จ
ผารุสกา อลาพู จ ปุณฺฑริกา จ ปุปฺพิตา ฯ
อพกฺกา (๕) เพลฺลฺวา ตตฺถ กทลฺลี มาตฺตฺลฺลฺกกา
มหานามา พหู ตตฺถ อชฺชุนา จ ปิยงฺกกา ฯ
โกสมฺพทา สพลา นิมฺพา(๖)นิโครธา จ กปีตฺถนา
เอทิสฺส อสฺสโม มยฺหํ สสิสฺโสหํ ตหิ วสิ ฯ

- # ๑. พุ. อ. ๓๒/๓๕๘/๕๑๖ ฯ ๒. สී. ปาทปา จ ฯ
- # ๓. สุยา. สินฺธุวาริตา ฯ ๔. สุยา. จมฺปกา นาคเกตฺตา ฯ
- # ๕. สุยา. อพกฺกา ฯ ๖. สุยา. โกสมฺพทา สลพา นีปา ฯ
- # ๗. สී. กปีตฺถกา ฯ

*เล่มที่ 25 พากุลตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 735

อโนมทสุสี ภควา	สยมภู โลกนายโก
คเวสั ปฏิสลุตานัน	มมสุสมมุปากมิ ฯ
อุเปตถจ มหาวีริ	อโนมทสุสี มหายสั
ขณน โลกนาถสฺส	วาตาพาโร สมภูจฺหิ ฯ
วิจฺรนุโต อรณฺณมฺหิ	อททลั โลกนายกั
อุปกนฺตฺวาน สมพุทฺธั	จกฺขุมนฺตึ มหายสั ฯ
อิริยญจาปี(๑) ทิสฺวาน	อุปลกฺเขสํ ททา
อัสสัยํ หิ พุทฺธสฺส	พฺยาริ โน อุปปชฺชถ ฯ (๒)
จิปฺปํ อสุสมมาคณฺธิ	มม สิสฺसान สนฺติเก
เกสชฺช กตฺตุกาโมหํ	สิสฺเส อามนฺตยิ ททา ฯ
ปฏิสฺสนิตฺวาน เม วากฺขั	สิสฺสา สพุเพ สการวา
เอกชฺฉํ สนฺนิปตีสฺสุ	สตุฏฺถการวา มม ฯ
จิปฺปํ ปพฺพตมารุญฺห	สพุโพสถมกาสหํ (๓)
ปานียโยคํ กตฺวาน	พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสหํ ฯ
ปริภุจฺเต มหาวีเร	สพุพณฺณ โลกนายเก
จิปฺปํ วาโต วุปฺสมิ	สุคตสฺส มหสิโน ฯ
ปสฺสทฺธั ทธํ ทิสฺวา	อโนมทสุสี มหายโส
สกาสนน นิสิตฺตฺวา	อิมา คาถา อภาสถ ฯ

๑. สฺยา. อิริยาปถถจ ฯ ๒. สฺยา. พฺยาริโน อุปปชฺชถ ฯ

๓. สฺยา. สพุโพสถมกาสหํ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณนา หน้า 736

โย เม อทาสี (๑) เกสชชั พุยาธิณจ สมยี่ มม
ตมห์ กิตฺตยิสฺสามิ สุณนถ มม ภาสโต ๑
กปฺปสฺตสทฺสฺทานิ เทวโลเก รมิสฺสตี
วาทีเต ตฺริเย ตตฺถ โมทิสฺสตี สทา อัย ๑ (๒)
มนุสฺสโลกมาคฺนฺตฺวา สุกกมฺมเลน โจทิตฺโต
สทฺสทฺกขตฺตํ ราชา จ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสตี ๑
ปฺลจฺปฺลจฺวาสกปฺปมฺหิ อโนมิ นาม(๓) ขตฺติโย
จาตฺรฺนฺโต วิชิตฺวา ฆมฺพุทฺธิปฺสฺส (๔) อิตฺสโร ๑
สฺตฺตฺรตฺนสมฺปฺนฺโน จกฺกวตฺตี มหฺพุทฺโธ
ตาวตีเสปิ(๕) โขเกตฺวา อิตฺสโร การยิสฺสตี ๑
เทวภูโต มนุสฺโส วา อปฺปาปาโธ ภวิสฺสตี
ปฺริคฺคหํ (๖) วิวชฺเชตฺวา พุยาธี โลเก ตฺริสฺสตี ๑
อปฺริเมยฺเย อิตฺโต กปฺเป โอกฺกาถกฺกฺลสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสตี ๑
ตฺสฺส ฆมฺเมสฺสุ ทายาโท โอรโส ฆมฺมนิมฺมิโต
สพฺพาสเว ปฺริณฺณาย นีพุพายิสฺสตีนาสโว ๑
กิลฺเลส ฆาปยิตฺวาน คณฺหาโสตํ (๗) ตฺริสฺสตี
พุกฺกุโล นาม นามนฺน เหสฺสตี สตฺถุ สวโก ๑

- # ๑. สฺยา. อทาสี ๑ ๒. สී. สทาสยํ ๑ ๓. สฺยา. อโนมิ นาม ๑
สී. อรณมึ นาม ๑ ๔. สฺยา. ฆมฺพุทฺธิปฺสฺส ๑ ย. ฆมฺพุสณฺทสฺส ๑
๕. สฺยา. ตาวตีเสหิ ๑ ย. ตาวตีเสโต ๑ ๖. สฺยา. ปฺริทาหํ ๑
๗. สී. กงฺขาโสตํ ๑

*เล่มที่ 25 พากุลตเถรคาถาฉนณา หน้า 737

อิหิ สพพิ อภินญา โคตโม สกยปุงคโว
ภิกขุสงฆเม นิสิติตวา เอตทคเค จเปสสติ ฯ
อโนมทสสิ ภควา สยมภู โลกนายโก
วิเวกานูวิโลเกนุโต(๑) มมสสมมุปากมิ ฯ
อุปาคติ มหาวีริ สพพณณณ โลกนายกั
สพพิสเถน ตปเปสิ ปสนโน โหหิ(๒) ปาณิภิ ฯ
ตสส เม สุกติ กมมึ สุขเขตเต พิชสมปทา
เขเปตุ เนว สกโกมิ ตทา หิ สุกติ มม ฯ
ลาภา มม สุลทธี เม โยหิ (๓) อทุกขิ นายกั
เตน กมมาวเสเสน ปตโตมฺหิ อจลึ ปหิ ฯ
สพพเมติ อภินญา โคตโม สกยปุงคโว
ภิกขุสงฆเม นิสิติตวา เอตทคเค จเปสิ มํ ฯ
อปริเมยเย อโต กปเป ยํ กมมมกริ ตทา
ทुकคตี นาภิชานามิ เกสชชสส อิหิ ผลิ ฯ
กิลเสสา ฉापิตา มยหิ ฯเปฯ กติ พุทฐสส สาสนฺนุติ ฯ

อรหตฺติ ปน ปตฺวา เอกทิวลึ สตุถารา อุตตโน สาวเก
ปฎิปาฎิยา จานนฺตเร จเปเนเตน อปฺปาพาทานํ อคฺคภูจฺาเน
จปีโต โส ปรีนิพฺพานสมเย สัมมชฺเณ ภิกฺขุณฺโณ โอวาทมฺูเขน
อณฺณํ พุยากรโนโต

๑. สุยา. วิเวกมฺนุโลเกนุโต ฯ ๒. สุยา. ม. เสหิ ฯ ๓. สึ. ยมฺหิ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตววรรณนา หน้า 738

โย ปุพเพ กรณียานี	ปจฺจนา โส กาคุมิจฺจติ
สุขา โส ฐิสเต จานา	ปจฺจนา จ มนฺตปฺปติ ฯ
ยลฺลหิ กยิรา ตลฺลหิ วเท	ยํ น กยิรา น ตํ วเท
อกโรนฺตํ ภาสมานํ	ปริชานนฺติ ปณฺฑิตา ฯ
สุสุขํ วัต นิพฺพานํ	สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิตํ
อโสภํ วิรัชํ เขมํ	ยตฺถ ทฺวขํ นิรุชฺฌตีติ(๑)

คาถาตฺตยมภาสิ ฯ (๒)

ตตฺถ โย ปุพเพ กรณียานี ปจฺจนา โส กาคุมิจฺจตีติ
 โย ปุคฺคโล ปุพเพ ปฺเรตฺรํ ชฺราโรคาทีหิ อนภิกฺขตฺถกาเลเยว
 กาคพฺพานิ อตฺตโน หิตสุขาวหานิ กมฺมานิ ปมาทวเสน อกตฺวา
 ปจฺจนา โส กาคพฺพกาคํ อติกฺกमितฺวา กาคุํ อิจฺจติ ฯ

โสติ จ นิปาตมตฺตํ ฯ ตทา ปน ชฺราโรคาทีหิ
 อภิกฺขตฺตทา กาคุํ น สกโกติ อสกโกนฺโต จ สุขา โส
 ฐิสเต จานา ปจฺจนา จ มนฺตปฺปตีติ โส ปุคฺคโล สุขา จานา
 สกฺคโต นิพฺพานโต จ ตทฺวปายสุส อนฺุปฺปาทิตตฺตา ปรีหายนฺโต
 อกตํ เม กลฺยาณนฺตือาทินา ปจฺจนา จ อนฺตปฺปติ วิปฺปฏิสาร์
 อาปชฺชติ ฯ

มกาโร ปทสนฺธิกโร ฯ อหํ ปน กรณียํ กตฺวา เอว
 ตฺวเมห เอวํ วทามิตี ทสฺเสนฺโต ยลฺลหิ กยิราตี ทฺวติยํ
 # ๑. บ. เถร. ๒๖/๓๐๕/๓๐๔ ฯ ๒. บ. อีมา ติสฺโส คาถา อภาสิ ฯ

*เล่มที่ 25 พกุกตฤเถรคาถาวณณา หน้า 739

คาถมาห ๗

ตตฤต ปรึชานนตึตติ เอตตโก อยณตติ ปรึจจึชช ชานนตติ
น พหุ (๑) มณณตึตติ อตโต ๗ สมมาปฏึปตติวเสน หิ ยถาวาที
ตถาการึเอว โสภตติ น ตโต อณณตา ๗ กรณึยปรึยาเยน
สาธารณโต วุตตมตถึ อิทานึ สรूपโต ทสเสตถึ สุตถึ วตาคี
อาทึนา ตตึยึ คาถมาห ๗ ตสสโต สมมา สามึ สพพธมมานึ
พทชตตถา สมมาสมพทเชน ภควตถา เทสึตถึ สพพโส โสภเหตุณึ
อภาวโต อโสถึ วิกตธาทึรชตตถา วัรัช จตถึ โยเคหึ
อนุปททตตถา เขมึ นึพพานึ สุกขุ สุตถึ วต กสุมายตถ
ยสมี นึพพานเ สกถึ วฏฏททุกึ นึรชตติ อจจนตเมว วูปสมตึตติ ๗

พกุกตฤเถรคาถาวณณา นึฏฐิตถา ๗

๑. สึ. ย. พหุ ๗

ธนียตุเถรคาถาวณณา

สุขขญเจ ชีวิตุ อิจฺเจติ อายสุมโต ธนียตุเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุทฺเตสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจिनฺนโต สิจฺจิสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตฺติ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถาริ ทิสฺวา
ปสนฺนมานโส นพฺมาลา ย ปฺปชฺ อกาสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธูปาเท ราชคเห กุมฺภการกุลे นิพฺพุตฺติตฺวา ธนียติ
ลทฺธนาโม วยฺปตฺโต กุมฺภการกมฺเมน ชีวติ ฯ เตน จ
สมเยน สตฺถา ธนียสฺส กุมฺภการสฺส सालิ นิสฺสิทฺติวา
ปฺกุกฺสาติสฺส กุลปฺตฺตสฺส ฉชาตฺวิภงฺกสฺส ตฺตํ เทเสสิ ฯ โส ตํ
สฺสุตฺวา กตกจิโจ อโหสิ ฯ ธนีย ตสฺส ปรีนินฺพุทฺทภาวํ
สฺสุตฺวา นียยานิกํ วัต พุทฺธสาสนํ ยตฺถ เอกเรตฺติปริจเยนาปี
วณฺณทฺกขโต มุญฺจิตฺตุ สกกาติ ปฏฺิณฑสทฺโร ปพฺพชิตฺวา
กุกฺกิมณฺฑานานุยฺยโต วิหรนฺโต กุกฺกิกรณํ ปฏฺิจจ ภควตา
ครหิตํ สมิเก เสนาสเน วสนฺโต วิปสฺสนํ วทฺธเตตฺวา
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

สุวณฺณวณฺณํ สมพฺพุทฺธิ อากุตีนํ ปฏฺิกุคฺคํ
ปวณฺกุเคน คจฺจนฺตํ อทฺทสํ โลกนากํ ฯ

๑. ขุ. อ. ๓๓/๖๑/๘๗ ฯ ๒. สฺยา. สී. ปวณฺกุเคน ฯ

*เล่มที่ 25 ฌนียตเถรคาถาพรรณนา หน้า 741

นพมาลี คเหตุวาน	นิกุขมนุโต จ ตาวเท
ตตตททสาสี สมพุทธี	โอมตติณณนาสวํ ฯ
ปสนุนจิตโต สุมโน	นพมาลมปฐยิ
ทกขิณเยยฺย มหาวีริ	สพพโลกานุกมปถิ ฯ
เอกตีเส อิต กปะเป	ยํ ปุปผภิกโรปยิ
ทุกคตี นากิขานามิ	พุทฐปฐายิถิ ผลิ ฯ
กิลเสา ฌาปีตา มยหิ ฯเปฯ	กถิ พุทฐสฺส สาสนนฺติ ฯ

อรหตฺติ ปน ปตฺวา เย ภิกฺขุ ฐตฺถกสมธาเนน อตฺตานิ
 อุกกัเสตฺวา สัมภตฺตาที สาทิยนฺเต อณฺเณ ภิกฺขุ อวชานนฺติ
 เตสํ โฉวาททานมฺเขน อณฺณํ พุยากรโธนฺโต

สุขณฺเจ ชีวิคฺคิ อิจฺเณ	สามณฺณสฺมี อเปกฺขวา
สํมิกํ นาทิมณฺเณยฺย	จิวรํ ปานโกชนํ ฯ
สุขณฺเจ ชีวิคฺคิ อิจฺเณ	สามณฺณสฺมี อเปกฺขวา
อหิ มฺลิกโสฬสฺสํ	เสเวถ สยนาสนํ ฯ
สุขณฺเจ ชีวิคฺคิ อิจฺเณ	สามณฺณสฺมี อเปกฺขวา
อิตริตเรน ตฺสเสยฺย	เอกธมฺมณฺจ ภาวเยติ(๑)

ติสฺโส ฌาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ สุขณฺเจ ชีวิคฺคิ อิจฺเณ สามณฺณสฺมี อเปกฺขวาติ
 สามณฺณสฺมี สมณฺภาเว อเปกฺขวา สิภฺขาย ติพฺพการโว หุตฺวา
 สฺขํ ชีวิคฺคิ อิจฺเณยฺย เจ อนนสนํ ปหาย สามณฺณสฺสฺเขน สเจ

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๓๑๐/๓๐๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณา หน้า 742

ชีวิตุกาโมติ อตุโถ ฯ

สงุมิกิ นาติมณฺเษย จีวรึ ปานโกชนนฺติ สัมโตะ อากตํ
จีวรึ อหาริ (๑) น อวมณฺเษย สัมสฺส อุปฺปชฺชนกฺลาโก นาม
ปริสฺส
ปริสฺส
สามณฺณสฺส
สามณฺณสฺส

อหิ มฺส
เสวเยยฺย เสนาสนํ ฯ ยถา นาม สปฺโป สยมตฺตโน อาสยิ
อกฺตฺวา มฺส
กามํ ปกฺกมฺติ เอวเมว (๓) ภิกฺขุ สยิ เสนาสนกรณฺมา สงฺกิเลตฺติ
อนาปชฺชิตฺวา ยถฺถ กตฺถจฺจิ วสิตฺวา ปกฺกเมยฺยติ อตุโถ ฯ

อิทานิ วุตฺเต อวุตฺเต จ ปจฺจเย ยถาลากฺสนฺโตเสเนว
สามณฺณสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สามณฺณสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ตฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ปจฺจเยน สนฺโตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ปจฺจเยน สนฺโตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

เอกธมฺมนฺติ อุปฺปมาทภาวํ ตํ หิ อนฺนุยฺยชฺชนตฺสฺส (๕) อนวชฺช
สพฺพิ โลภียสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ภควา อุปฺปมตฺโต หิ ฌายนฺโต ปปฺโปติ วิปฺปลิ สฺสฺส
ภควา อุปฺปมตฺโต หิ ฌายนฺโต ปปฺโปติ วิปฺปลิ สฺสฺส

ธนียตฺถเธรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สฺตี. ยฺ. อากตํ จีวรฺมาหารณฺจ ฯ ๒. สฺตี. ยฺ. ...สฺสกาเวณ ฯ

๓. สฺตี. เอวเมว จ ฯ ๔. สฺตี. สามณฺณํ สฺสฺสฺส ฯ ๕. สฺตี. ยฺ. อุปฺปมาทธมฺมํ

อนฺนุยฺยชฺชนตฺสฺส ฯ

มาตงคปุตตตเถรคาถาวรรณนา

อดีตสันติ อายสุมโต มาตงคปุตตตเถรสฺส คาถา ฯ

กา อุปฺปตฺติ

อัย กิร ปทุมุตตรสฺส ภควโต กาลเ หิมวตฺตสมิเป
มหโต ชาตสฺสรสฺส เหฏฺฐา มหติ นาคภวเน มหานุภาโว
นาคราชา หุตฺวา นิพฺพตฺโต เอกทิวสํ นาคภวนโต นิภุมิตฺวา
วิจฺรณฺโต สตฺถาริ อากาเสน กจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส
อตุตฺตโน สีสฺมณฺนินา (๑) ปุริ อกาสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรณฺโต อิมสฺมิ
พฺพุทฺธูปาเท โกสฺตรภฺเจ มาตงคสฺส นาม กุณฺมพิทสฺส ปฺตฺโต
หุตฺวา นิพฺพตฺโต มาตงคปฺตฺโตเตว ปณฺณายิตฺถ ฯ โส วิญฺญุตํ
ปฺตฺโต อลสฺชาติโก หุตฺวา กิลฺลิจิ กมฺมํ อกโรนฺโต ฉาตเกหิ
อณฺเณหิ จ ครหิตฺโต สุขชีวิโน อิเม สมณฺา สกฺยปฺตฺติยาติ
สุขชีวิทํ อากงฺขนฺโต ภิกฺขุหิ กตฺปริจโย หุตฺวา สตฺถาริ
อุปสงฺกมิตฺวา ฆมฺมํ สุตฺวา ปฏฺิถทฺธสฺสโร ปพฺพชิตฺวา อณฺเณ
ภิกฺขุ อิทฺธิมฺนเต ทิสฺวา อิทฺธิพลํ ปตฺเถตฺวา สตฺถุ สนฺติเก
กมฺมญฺจานํ คเหตุวา ภาวนํ อนฺยฺยชนฺโต ฉพฺภิลโย อโหสิ ฯ
เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

ปทุมุตฺตโร นาม ชิโน สพฺพทฺธมฺมาน ปารคฺ

วิเวกกาโม สมพฺพุโร กจฺจเต อนิลฺลชเส ฯ

๑. ส. ย. กณฺจมณฺนินา ฯ ๒. ข. อ. ๓๓/๖๒/๘๘ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวรรณนา หน้า 744

อวิทุเร หิมวณตสฺส มหาชาตสฺสโร อหุ
ตตฺถ เม ภวนํ อาสิ ปุณฺณกมฺเมน สํยุตํ ฯ
ภวนา อภินิกฺขมฺม อทฺทสํ โลกนายกํ
อินฺทิวรรว ชลิตํ (๑) อาทิตฺตํ หุตาสนํ ฯ
วิชนํ อทฺทสํ (๒) ปุปฺปํ ปุชฺยิสฺสนฺติ นายกํ
สํกํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา อวณฺที สตฺถุโน อหํ ฯ
มม สีสฺเส มณฺี คยฺห (๓) ปุชฺยิ โลกนายกํ
อิมาย มณฺีปุชฺาย วิปาโก โหตุ กทฺทโก ฯ
ปทุมฺมตฺตโร โลกวิฑู อาหุติณํ ปฏิกฺกโ
อนฺตลิกฺเข จิโต สตฺถา อิมํ คาลํ อภาสถ ฯ
โส เต อិขฺมตฺถ สงฺกปโป ลภสฺสุ (๔) วิปฺปลํ สุขํ
อิมาย มณฺีปุชฺาย อนฺุโกหิ มหายสํ ฯ
อิทํ วตฺวาน ภควา(๕) ชลชฺตฺตมฺนามโก
อคฺมาสิ พุทฺธเสฏฺฐโ จ ยตฺถ จิตฺตํ ปณฺีหิตํ ฯ
สฏฺฐจิกปฺปานิ เทวินฺโท เทวราชชมการยิ
อนฺกสตฺกขตฺตฺถจ จกฺกวตฺตี อโหสหํ ฯ
ปุพฺพกมฺมํ สรณตสฺส เทวภูตสฺส เม สโต
มณฺี นิพฺพตฺตเต มยฺหํ อาโลกกรโณ มมํ ฯ

๑. สีสฺ. อินฺทิวรรชลิตํ ฯ ๒. สุยา. วิชนํ อทฺทสํ ฯ

สีสฺ. อทฺทสํ ฯ ม. วิชนํ นทฺทสํ ฯ ๓. สีสฺ. มม สีสฺ มณฺี ปคฺคยฺหํ ฯ

๔. สุยา. ลภตฺ ฯ ๕. สุยา. สมฺพุทฺโธ ฯ

*เล่มที่ 25 มาตงคปุตตตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 745

ฉพสีตีสหสฺสานิ นาริโย เม ปรีคฺคหา
วิจิตฺตวตฺตถาภรณา อามุตฺต(๑)มณิกุณฺฑลตา ๑
อาพารปฺมหา(๒) หสฺลตา สฺสณฺญา (๓) ตนฺนุชฺฌิมา
ปรีวารณฺติ มํ นิจฺจํ มณิปุชฺชายิํ ฝลํ ๑
โศณฺณมยา มณิมา โลหิตงฺกมยา ตถา
ภณฺฑา เม สฺกตา(๔) โหนฺติ ยทิจฺฉลฺ (๕) ปิพฺนรฺณา ๑
กุฎาการา กหา(๖) รฺมมา สยณฺณจ มหารหํ
มม สงฺกปฺปมณฺญา นิพฺพตฺตฺนฺติ ยทิจฺฉกํ(๗) ๑
ลาภา เตสํ สฺลทฺทฺชฺฉจ เย ทภนฺติ อฺปสฺสุตี
ปฺลณฺณเขตฺตํ มนฺสฺसानํ โอสถํ สพฺพปาณินํ ๑
มยฺหมปิ สฺกตํ กมฺมํ โยหํ อทกฺขิ นายกํ
วินิปาตา สฺมุตฺโตมฺหิ ปตฺโตมฺหิ อจฺลํ ปทํ ๑
ยํยํ โยนฺุปฺปชฺชามิ เทวคฺคตํ อถ มานุสํ
ทิวสณฺเจว รตฺตฺติณฺจ อาโลโก โหติ เม สทา ๕
ตาเยว มณิปุชฺชาย อนฺุโกตฺวาน สมฺปทา
ณานาโลโก มยา ทิฏฺฐโจ ปตฺโตมฺหิ อจฺลํ ปทํ ๑
สตสฺสสฺเส อิตฺโต กปฺเป ยํ มณิ อภิปุชฺชยิ
ทฺคคฺคตี นากิขานามิ มณิปุชฺชายิํ ฝลํ ๑
กิลฺเลสา ฉาปีตา มยฺหํ ๑เป ๑ กตฺติ พุทฺทสฺส สาสนฺนฺติ ๑

๑. ม. อามุก... ๑ ๒. สฺยา. อาพารมฺหา ๑ ๓. สฺ. สฺตฺถนา ๑

๔. ย. ภณฺฑา กตาคตา ๑ ๕. สฺ. ย. ยทิจฺฉาย ๑

๖. สฺยา. กฺหา ๑ ๗. สฺยา. ยทิจฺฉกํ ๑

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณา หน้า 746

ฉพภิกขโธ ปน หุตวา ปุคคลาธิฏฐานวเสน โโกสชชั
ครหนโต อตตโน จ วิริยารมภั กิตเตนโต

อติสตีต อติอุณหั	อติสายมัท อหุ
อติ วิสสุฏฐกมฺมนเต	ขณา อจฺเจนฺติ มาณเว ฯ
โย จ สตีตจฺจ อุณฺหจ	ติณา ภิกขโธ น มลฺลติ
กรั ปุริสกิจฺจანი	โส สุขา น วิหายติ ฯ
ทพพั กุตํ โปฏฺกิลิ	อุสิริ มฺลชปพพชั
อรสา ปนฺทหิสฺสามิ (๑)	วิเวกมฺนุพฺรุหฺยนฺติ(๒)

กาถาคตฺตยมาห ฯ

ตตฺถ อติสตีตฺตติ หิมปาตวทฺทลาทีนา (๓) อติวิย สตี อิทั
อหฺุตติ อานตฺวา สมฺพนฺโธ ฯ

อติอุณฺหนฺติ ฌมฺมปริตฺตาปาทีนา อติวิย อุณฺหิ อุกฺเขนปี
อุตฺตวเสน โโกสชชวตฺตุมมาห ฯ

อติสายนฺติ ทิวสสุส ปรีณฺติยา (๔) อติสายิ สายคฺคหณฺเนว (๕)
เจตฺถ ปาโตปี สจฺจยฺหฺติ ตทฺกฺเขน กาลวเสน (๖) โโกสชชวตฺตุมมาห ฯ

อิตฺตี อิมิณา ปกาเรน ฯ เอเตน อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุณา (๗)
กมฺม กตฺตพพั โหตีตฺติอาทีนา วุตฺตํ โโกสชชวตฺตุม

- # ๑. สุขา. ปนฺทหิสฺสามิ ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๓๑๑/๓๐๕ ฯ
- # ๓. ย. วทลิกาทีนา ฯ ๔. สี. ปรียฺนฺเต ฯ ๕. ย. อติทิวาสายิ คหณฺเนว ฯ
- # ๖. สี. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๗. สี. ภิกฺขุโน ฯ

*เล่มที่ 25 มาตงคปุตตตเถรคาถาวณณา หน้า 747

สงคณหาคี ฯ

วิสุตฏจกมมุนเตติ ปริจจตโตโยคกมมุนเต ฯ

ขณาคี พุทฐุปปาทาทยो พุทฐุมจริยवाससु ओकासा ฯ

อจเจนตตีติ อติกกมุนติ ฯ

माणเวติ สตุเต ฯ

ติณมา กियโย น มณณตตีติ ตินโต อุปริ น มณณติ

ติณม วิย มณณติ สีสุนหานิ อภิภวิตวา อตุตนา กตุตพพิ

กโรติ ฯ

กรนติ กโรนโต ฯ

ปริสกิจจานิติ วีรปริเสน กตุตพพานิ อตุตहितปรहितานิ ฯ

สุขาคี สุขโต นิพพานสุขโตติ อธิปปาโย ฯ ตติยคาถาย

อตุโถ เหฏฐา วุตโตเยว ฯ

มาตงคปุตตตเถรคาถาวณณา นิฏฐิตา ฯ

บุชชโสภิตตเถรคาถาาณณา

เย จิตตถถี พหุสสุตาคี อายสุมโต บุชชโสภิตตเถรสสุ
คาถาฯ กา อุปปตติ

อัย กิร ปทุมุตตรสสุ ภควโต กาลเ กุลเคเห นิพพตติตวา
วิญญุตฺ ปตฺโต เอกทิวสํ ภควนุตฺ มหตา ภิกขุสงฺฆเมน สทฺธิ
คจฺจนุตฺ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ทสฺหิ คาถาหิ อภิตฺถวิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺสํ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธูปาเท ปาฏฺฐิปปตฺตนคเร พฺรหฺมณฺณกุลเ นิพพตฺติ โสภิตฺตติสฺส
นามํ อโหสิ ฯ โถกํ บุชชชธาตฺกถาย(๑) ปน บุชชโสภิตฺเตว
ปณฺณายิตฺถ ฯ โส วยฺปปตฺโต สคฺคธฺริ ปรีนิพฺพุเต อานนฺทเถรสฺส
สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ฉพฺภิณฺโวลเ อโหสิ ฯ เตน วุคฺตํ อุปทานเ (๒)

กกุรฺชํ วิลสนฺตํ เทวเทวํ นราสภํ
รธฺิยํ ปฏฺิปปชฺชนุตฺ โโก ทิสฺวา นปฺปสีทติ ฯ
ตมฺนฺธการํ (๑) นาสฺตวา สนฺตาราตฺวา พหุํ ชนฺ
ณานาโลเกน โชตฺนุตฺ โโก ทิสฺวา นปฺปสีทติ ฯ
วสีสฺตสฺสเสหิ นิยุยฺนุตฺ โลกนายกํ
อุทฺธรนุตฺ พหุ สคฺคเต โโก ทิสฺวา นปฺปสีทติ ฯ
อาหนนฺตํ ชมฺมเกรี มทฺทนฺตํ ติตฺถิเย คณเ
สีหนาทํ นทฺนุตฺ (๔) โโก ทิสฺวา นปฺปสีทติ ฯ

๑. ม. บุชชชธาตฺกถาย ฯ ยู. ธาตฺ กถาย ฯ ๒. บ. อ. ๓๓/๕๕/๘๓ ฯ

๓. สี. ตมฺนฺธการเ ฯ ๔. สฺยา. สีหนาทํ ว นทฺนุตฺ ฯ

*เล่มที่ 25 ขุชชโสภิตตเถรคาถาฉนณนา หน้า 749

ยาวตา พุรหุมโลกมหา	อาคนตุวาน สพุรหุมกา
ปุจฉนติ นิปุณเ ปณเห	โก ทิสวา นปป์สืทติ ฯ
ยสฺสยชสี กริตฺวาน	อาธาวนติ (๑) สเทวกา
เตน ปุณณํ อนุโกนฺติ	โก ทิสวา นปป์สืทติ ฯ
สพฺเพ ชนา สมากนตุวา	สมปฺวาเรนฺติ จกฺขุมํ
น วิกรมปฺติ อชฺฉณฺโง	โก ทิสวา นปป์สืทติ ฯ
นกริ ปวิสโต ยสฺส	รวนฺติ (๒) เกรโย พหู
วินทนฺติ กษา มตฺตา(๓)	โก ทิสวา นปป์สืทติ ฯ
วืถียา กจฺฉโต ยสฺส	สพฺพภาภา (๔) โชตเต สทา
อพุกฺขนฺตา สมา โหนฺติ	โก ทิสวา นปป์สืทติ ฯ
พฺยาหรนฺตสฺส พุทฺธสฺส	จกฺกวาพมฺปิ(๕) สฺยฺยติ
สพฺเพ สตฺเต วิญญาเปติ	โก ทิสวา นปป์สืทติ ฯ
สตสฺสเส อโต กปฺเป	ยํ พุทฺธมภิกิตฺตยิ
ทูกคฺตี นาภิชานามิ	กิตฺตนาย อิทํ ผลํ ฯ
กิลเสสา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

ฉพภิชโย ปน หุตฺวา ปจฺมมหาสงฺคีติกาเล ราชคเห
 สตฺตปณฺณคฺหาຍ (๖) สนนฺิปติเตน สงฺเขน อายสฺมณฺตํ อานนฺทํ
 อามนฺเตหีติ (๗) อาณตฺโต ปจฺวียิ นิมฺชชิตฺวาเถรสฺส ปุโรโต
 อุกฺกหิตฺวา สัมมสฺส สาสนํ อาโรเจตฺวา สยิ ปุเรตรํ อากาเสน
 # ๑. สฺยา. อาธาวนฺติ ฯ ๒. สฺยา. นทนฺติ ฯ ๓. ย. รวนฺเต ฯ
 # ๓. ย. อนุคชฺชา ฯ ๔. สฺยา. ปภา วา ฯ ๕. สฺยา. จกฺกวาพมฺหิ ฯ
 # ๖. ม. สตฺตปณฺณคฺหาຍ ฯ เอมฺปริปี ฯ ๗. ย. อานนฺทํ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวรรณนา หน้า 750

คนุตวา สตุตปณฺณคฺหาทวาริ สมฺปาปฺณิ ฯ เตน จ สมเยน
มารสฺส มารกายิกานณฺจ ปฏฺิเสชนตุํ เทวสงฺเขน เปสิตา
อณฺยตฺรา เทวตา สตุตปณฺณคฺหาทวารเ จิตฺตา โหติ ตสฺสา
ขุชฺชโสภิตฺเถโร อตฺตโน อากมฺนํ กเถนฺโต

เย จิตฺตกถิ พหุสฺสุตา

สมณฺา ปาณฺณิปฺตฺตวาสิโน

เตสฺสยตฺโรยมายูวา

ทวารเ ติฏฺฐติ ขุชฺชโสภิตฺติ(๑)

ปจฺมํ คาทมาห ฯ

ตตฺถ จิตฺตกถิตฺติ วิจิตฺตชฺมมกถิกา สงฺขิปนํ วิตุถารณํ (๒)
กมฺภีรกรณํ อุตฺตานิกรณํ กงฺขาวิโนทนํ ชฺมมปติฏฺฐาปนนฺติ
เอวมาทิตฺติ นานานเยหิ ปเรสฺส อชฺฌาสนานูรูปํ ชฺมมสฺส
กถนสึลาติ อตฺถโธ ฯ

พหุสฺสุตาติ ปรียตฺติปฏฺิเวรพาหุสจฺจปารีปุริยา พหุสฺสุตา ฯ
สพฺพโส สมิตปาปตฺาย สมณฺา ฯ

ปาณฺณิปฺตฺตวาสิโน เตสฺสยตฺโรติ ปาณฺณิปฺตฺตนครวาสิตฺาย
ปาณฺณิปฺตฺตวาสิโน เตสฺส อณฺยตฺโร อยํ आयูวา ทิฆาย
อายสฺมา ฯ

ทวารเ ติฏฺฐติ สตุตปณฺณคฺหาทวารเ ติฏฺฐติ สงฺฆสฺส
๑. ขุ. เกร. ๒๖/๓๑๒/๓๐๕ ฯ ๒. สึ. วิตุถารกรณํ ฯ

*เล่มที่ 25 ขุชชโสภิตตฺเถรคาถาวณณา หน้า 751

อนุมติยา ปวิสติตฺตติ อตฺโต ๑ ตํ สุตฺวา สว เทวตา เถรสฺส

อาคมณํ สัมมสฺส นีเวทนฺติ

เย จิตฺตกถิ พหุสฺสุตา

สมณา ปาณฺธิปฺตฺตวาสิโน

เตสญฺจตโรยมายูวา

ทฺวารเ ติฏฺฐติ มาลฺูเทริโตติ(๑)

ทฺุติยิ คากมาห ๑

ตตฺถ มาลฺูเทริโตติ อิทฺธิจิตฺตชนิเตน วายูนา เอิริโต (๒)

อิทฺธิพเลน อากโตติ อตฺโต ๑

เอวํ ตาย เทวตาย นีเวทิตฺเตน สงฺฆเณ กโตกาโส เถโร

สัมมสฺส สนฺตํกํ กจฺจนฺโต

สฺยฺยทฺเรน สฺยฺยิฏฺเฐน สงฺคามวิชเณน จ

พฺรหฺมจริยานุจฺฉินฺเณน เอวํ สฺยเมธตีติ(๑)

อิมาย ตตฺติยคากาย อนฺถํ พฺยาภาสิ ๑

ตตฺถ สฺยฺยทฺเรนาติ ปุพฺพภาเค (๓) ตทงฺควิกฺขมฺภนปฺปหานวเสน

กิลเสหิ สฺยฺยจฺจ ชฺยฺยมนเนน ๑

สฺยฺยิฏฺเฐนาติ อนฺตรนฺตฺรา กลฺยาณมิตฺเตหิ ทินฺนสฺปฺปาย-

ธมฺมทานเนน ๑

๑. พุ. เถร. ๒๖/๓๑๒/๓๐๖ ๑ ๒. สฺย. วายูนา จ อีริโต ๑

พุ. วายูนาวิ เอิริโต ๑ ๓. สฺย. พุพฺพภาเคน ๑

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณนา หน้า 752

สงคามวิชเณน จาติ สมุจเจทปป์หานวเสน สพฺพโส
กิลเสถากิสฺขารนิมฺมถเนน ลทฺธสงคามวิชเณน จ ฯ

พฺรหฺมจริยานุจฺฉินฺณาติ อนุจฺฉินฺเนน อคฺคฺมคฺคพฺรหฺม-
จริเณน ฯ

เอวํยํ สุขเมธตฺติ เอวํ วุตฺตปป์กาเรณ อยํ ขุชฺชโสภิตो
นิพฺพานสุขํ ผลสมาปฺตติสุขญจ เอธติ (๑) อนุภวตฺติ อตุโถ ฯ
ขุชฺชโสภิตตฺตเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

วารณตฺเถรคาถาวณณนา

โยช โภจि มนฺุเสสฺสูติ อายสฺมโต วารณตฺเถรสฺส
กาถา ฯกา อูปฺตติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺญญานํ กโรนฺุโต อิตฺโต ทฺวานวฺเต กปฺเป ติสฺสสฺส ภควโต
อูปฺตติโต ปฺเรตฺรเมว พฺราหฺมณฺกุล (๒) นิพฺพตฺติตฺวา
พฺราหฺมณานํ วิชฺชาสิปฺเปสฺส ปารฺคฺคฺ หุตฺวา อธิปฺพพฺชํ ปพฺพชิตฺวา
จตฺตปฺญญาสสฺสหาณํ อนฺเตवासิกานํ มนฺเต วาเจนฺุโต วสฺติ ฯ

เตน จ สมเณน ติสฺสสฺส ภควโต โพธิสฺตตฺตภูตฺตสฺส
ตฺตสิตฺตา กายา จวิตฺวา จริมฺภเว มาตฺตฺกฺจฺฉี โอกฺกมเนน
มหาปจฺวิกรมฺโป อโหสิ ฯ ตํ ทิสฺวา มหาชโน ภิตฺโต สํวิคฺโค
๑. สฺตี. ยฺ. เอธติ ปาปฺณาติ ฯ ๒. สฺตี. ยฺ. สฺเมธพฺราหฺมณฺกุล ฯ

*เล่มที่ 25 วารณตเถรคาถาฉนณา หน้า 753

นํ อีสึ อุปสงกมิตวา ปจวิกมฺปนการณํ ปุจฺฉิ ฯ โส
มหาโพธิสตุโต มาตฺถุจฺฉิ โอกฺกมิ เตนายํ ปจวิกมฺโป ตสฺมา
มา ภายถาติ พุทฺธูปฺปาทสฺส ปุพฺพนิมิตฺตภาวํ กเถตฺวา
สมสฺสาเสสิ พุทฺธารมฺมฉนฺจ ปีตี ปฏฺวีเทสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พุทฺธูปฺปาเท โกสฺสรณฺเจ พุราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺตฺวา วารโณติ
ลทฺธนาโม วยฺปฺปตฺโต อฉนฺตรสฺส อารฉนฺกสฺส เถรสฺส
สนฺติเก ชมฺมํ สฺตฺวา ลทฺธูปฺปสาโท ปพฺพชิตฺวา สมฉนฺชมฺมํ
กโรติ ฯ โส เอกทิวสํ พุทฺธูปฺภูจฺฉนํ กจฺฉนฺโต ฉนฺตรามคฺเค
อหฺนฺกุเล ฉนฺณมฉนฺฉํ กลหํ กตฺวา กาลงฺกเต ทิสฺวา อิเม
สฺตฺตา ฉนฺณมฉนฺฉวิโรเชน ชีวิทกฺขยํ ปตฺตาติ สํวิคฺคฺมานโส
หฺตฺวา ภควฺโต สนฺติกํ กโต ตสฺส ภควา จิตฺตาจาร์ ฉตฺวา
ตทฺนรฺูปเมว โอวาทํ เทนฺโต

โยช โกจิ มนุสฺเสสฺส	ปรปาณานิ หีสติ
อสุมา โลกา ปรมฺหา จ	อูกฺยา รัชฺเตน นโร ฯ
โย จ เมตฺเตน จิตฺเตน	สพฺพปาณานุกมฺปติ
พหุํ หิ โส ปสฺวติ	ปุณฺณํ ตาทิสโก นโร ฯ
สุภาสิตสฺส สิกฺเขถ	สมฉฺนฺปาสนสฺส จ
เอกาสนสฺส จ รโห	จิตฺตฺวูปสมสฺส จาติ(๑)

๑. พุ. เถร. ๒๖/๓๑๓/๓๐๖ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตพรรณนา หน้า 754

ติสุโส คาถา อภาสี ฯ

ตตุถ โยธ โกจิ มนุเสสุติ อธิ มนุเสสุ โย โกจิ
ขตุติโย วา พุราหุมนโณ วา เวสุโส วา สุทุโท วา คหภูโจ
วา ปพพิชิตो วา ฯ มนุเสสุคหณั เจตตุ อุกกกุสตุตนิทสุสนนติ
ทกุสพพิ ฯ

ปรปณานิ หีสติติ ปรสตุเต มาเรติ วิพารติ จ ฯ
อสุมา โลกาคิ อธิ โลกโต ฯ ปรมหาติ ปรโลกโต ฯ
อุภยา ฐสเทติ อุภยโต (๑) ฐสติ อุภยโลกปริยาปนุนहितสุขโต
ปริหายตีติ อตุโต ฯ นโรติ สตุโต ฯ

เอว ปริปพาลกขณั ปาปชมมึ ทสเสตวา อิทานิ
ปริปพานิวคตลกขณั กุสลั ฐมมึ ทสเสนโต โย จ
เมตเตนาติอาทินา ทุตियั คาคมาห ฯ

ตตุถ เมตเตน จิตเตนาติ เมตเตนาตมปุตุเตน จิตเตน
อปปนาปตุเตน อิตริตเรน วา ฯ

สพพปณานุกมปตีติ สพเพ ปาณเ อตุตโน โอรสปตุเต
วिय เมตเตยติ ฯ

พหุ หิ โส ปสวติ ปุณณั ตาทิสโก นโรติ โส
ตถารูปเ เมตเตนาวิหริ ปุคคโล พหุ มหนตัง อนปปกั กุสลั
ปสวติ ปฏิลภติ อธิจจติ ฯ

๑. สี่. ยู. ตทกุยโต จ ฯ

*เล่มที่ 25 วารณตเถรคาถาวณณา หน้า 755

อิทานิ ตํ สสมุภारे สมถวิปัสสนาธมเม นโยเชนุโต
สุภาสิตสุสชาติอาทินา ตติยิ คากมาห ๑

ตตถ สุภาสิตสุส สิกฺเขถาติ อปฺปิจฺจนกถาทิเกทํ สุภาสิตํ
ปริยคฺติธมฺมํ สวณฺชารณปริปฺจฺจนาทิวเสน (๑) สิกฺเขยฺย ๑

สมณฺญาสนสุส จาติ สมิตปาปานํ สมณานํ กุลฺยาณ-
मितฺตานํ อุปาสกานํ กาลเณ กาลํ อุปสงฺกमितฺวา ปยิริุปาสนญฺเจว
ปฏิบัติตฺติยา เตสํ สมิปจฺริยญจ สิกฺเขยฺย ๑

เอกาสนฺสุส จ รโห จิตฺตวฺรูปสมสุส จาติ เอกสุส
อสหายสุส กายวิเวกํ อนฺุพฺรุหนตฺสุส รโห กมฺมฏฺจानานฺุ-
โยควเสน อาสนํ นิสชฺชํ สิกฺเขยฺย ๑ เอวํ กมฺมฏฺจानํ
อนฺุยฺยชฺชนฺุโต ภวานํ จ มตฺถกํ ปาเปนฺุโต สมฺมจฺเจทวเสน
กิลฺเสานํ จิตฺตสุส วฺรูปสมญจ สิกฺเขยฺย ๑ ยahi อธิสฺสีลสิกฺขาทีหิ (๒)
กิลฺเสา อจฺจนตฺเมว วฺรูปสนฺุตา ปหิณา โหนฺุติ ตา มกฺคผลสิกฺขา (๑)
สิกฺขชฺนตฺสุส อจฺจนตฺเมว จิตฺตํ วฺรูปสนฺุตํ นาม โหตีติ ๑
คาถาปริโยสาเน วิปัสสนํ วฑฺฒเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน
วฺรูตฺตํ อปทาน (๔)

อชฺุโฆคฺคาเหตุวา หิมวํ (๕) มนฺเต วาเจมฺหิ ตทา

จตฺตฺพลฺลวาสสทฺสฺสานิ สิสฺสา มยฺหิ อุปฺภูจฺหห ๑

๑. สี. ยฺ. สวณฺชารณปริจยปริปฺจฺจนาทิวเสน ๑

๒. สี. สิกฺเขยฺยชาติ อธิสฺสีลสิกฺขาทีหิ ๑ ๑. สี. ยฺ. โหนฺุติ นาม

มกฺคผลสิกฺขา ๑ ๔. ยฺ. อ. ๓๓/๖๐/๘๔ ๑

๕. สฺยา. อชฺุโฆคฺคาเหตุวา หิมวณฺุตํ ๑

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตพรรณนา หน้า 756

อธิตา เวทลฺล สพฺเพ นพฺงเค ปารมี กตา
สทวิซฺชาหุปฺตตพฺพา (๑) หิมวณฺเต วสนฺติ เต ฯ
จวิตฺวา ตฺสิตา กายา เทวปฺตฺโต มหายโส
อุปฺปชฺชิตฺมาตฺตจฺจิสฺสมี สมฺปชานโน ปตฺติสฺสโต ฯ
สมฺพทฺเท อุปฺปชฺชนฺเต ทสสทฺสฺสึ กมฺปถ
อนฺธา จกฺขุ อลภีสุ อุปฺปชฺชนฺตมฺหิ นายเก ฯ
นปฺปการมกมฺปิตฺถ (๒) เกวลา วสุธา อโย
นิกฺโขสสทฺทํ สุตฺวาน วิมฺหยีสฺสุ (๓) มหาชนา ฯ
สพฺเพ ชนา สมกมฺม อากจฺจุมฺม สนฺติกํ
วสุธาโย ปกมฺปิตฺถ กิ วิปาโก ภวิสฺสตี ฯ
อวจาตี (๔) ตทา เตตฺถ มา เสถ (๕) นตฺถิ โว ภโย
วิสฺฐจฺจา โหถ สพฺเพปิ อุปฺปาโทโย สุขตฺถิโก ฯ (๖)
อฏฺฐเหตฺุหิ สมฺผลฺส (๗) วสุธาโย ปกมฺปตี (๘)
ตถา นิมิตฺตา ทิสฺสนฺติ โอภาโส วิปฺโล มหา ฯ
อัสสโย พุทฺธเสฏฺโฐ อุปฺปชฺชิตฺสตี จกฺขุมา
สญฺญาเปตฺวาน ชนฺตํ ปญฺจสีเล กเถสฺสํ ฯ

๑. สตี. สทวิซฺชาหุปฺตตพฺพา ฯ ๒. สฺยา. นปฺปการมกมฺปิตฺถ ฯ

ย. นพฺพิการี ๑. สฺยา. วิมฺหยีสฺสุ ฯ ม. ย. อุพฺพิชฺชิตฺสุ ฯ

๔. สฺยา. วิทฺสฺสามิ ฯ ย. อวจาตี ฯ ๕. สฺยา. มา ภายิตฺถ ฯ

ย. เกถ ฯ ๖. สฺยา. สุขตฺถิโก ฯ ๗. สฺยา. สมฺผลฺสา ฯ

สตี. อตฺถเหตฺุติ สมฺผลฺสตี ฯ ๘. สตี. วสุธา สมฺปกมฺปตี ฯ

*เล่มที่ 25 ปสฺสีกตฺเถรคาถาวณณา หน้า 757

สุตฺวาน ปณฺจสีตานี พุทฺธปฺปาทญจ ทูลลภ
อุพฺเพกฺษชตา (๑) สุมนา ตฺถุจฺหฺจฺจา อเหสุ เต ฯ
เทวนวฺเต อีโต กปฺเป ยํ นิมิตฺตํ วิทยากรී
ทฺถุคฺคี นากิขานามิ พฺยากรณฺสฺสึทํ ผลํ ฯ
กิลฺลสา ฉาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺถํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
วารณฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ปสฺสีกตฺเถรคาถาวณณา(๒)

เอโกปี สทฺโธ เมธาวิตฺติ อายสฺมโต ปสฺสีกตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อฺปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพุทฺธเสสุ กตฺถิกาวโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺญณานิ กโรนฺโต อตฺถทสฺสึสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺติ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถารํ ทิสฺวา
ปสฺสนฺจิตฺโต มิตฺกฺขผลานิ (๑) อทาสี ฯ

โส เตน ปฺญณกมฺเมน เทวมนฺุสฺเสสุ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พุทฺธปฺปาเท โกสลรฺฏฺเฐ พฺราหฺมณฺกุลเ นินฺพตฺติตฺวา ปสฺสิโกติ
ลทฺธนาโม วยฺปฺปตฺโต สตฺถุ ยมกปาฏิหาริยํ ทิสฺวา ปฏฺฐิตฺท-
สทฺโธ ปพฺพชิตฺวา สมณฺธมฺมํ กโรนฺโต อาพาธิโก อโหสิ ฯ
อถ นํ ฌาตกา เวชฺชปฺริทฺธิจฺเณน เกสชฺชวรินา อฺปฺญฺหิตฺวา

๑. สฺยา. อุพฺเพกฺษชตา ฯ ๒. ม. วสฺสีกตฺเถร... ฯ

๓. ม. ปิตฺกฺขผลานิ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตพรรณนา หน้า 758

อโรคมกัสุ ฯ โส ตมฺหา อาพาธา วุฏฺฐิตฺโต สํเวคชาโต ภาวนํ
อุสุฏฺฐกาเปตฺวา ฉพฺภิณฺโณ อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

วนนฺตเร (๒) พุทฺธํ ทิสฺวา อตฺถทสฺสี มหายสฺสิ
ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน มิตฺกฺขุสฺส ผลํ อทา ฯ (๓)
อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต ยํ ผลํ อททิตฺตา
ทฺถุคฺคิ นาทิขานามิ ผลทานสฺสิทํ ผลํ ฯ
กิลฺเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺถํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

ฉพฺภิณฺโณ ปน หุตฺวา อากาเสน ฌาตกานํ สนฺตํ
คนฺตฺวา อากาเส จิตฺโต ฌมฺมํ เทเสตฺวา เต สรณฺสฺส สึเลสุ
จ ปติฏฺฐาเปสิ ฯ เตสุ เกจิ กาลงฺกตา สรณฺสฺส สึเลสุ จ
ปติฏฺฐิตตฺตา สกฺเข นินฺพพฺตฺตีสฺสุ ฯ อถ นํ สตฺถา พุทฺธปฺปญฺจานํ
อุปกตฺตํ (๔) กิ เต ปสฺสฺสิก ฌาตึนํ อาโรกฺขนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โส
ฌาตึนํ อตฺตนา กตฺถํ อุปการิ สตฺถุ กถนฺโต

เอโกปิ สทฺโธ เมธาวิ อสุสทฺธานิธ ฌาตึนํ (๕)
ฌมฺมญฺโจ สึลสมฺปนฺโน โหติ อตฺถาย พนฺธุนํ ฯ
นิกฺคยฺห อนุกมฺปาย โจทิตา ฌาตโย มยา
ฌาตึพฺนฺทวเปเมน การิ กตฺวาน ภูจฺจุสฺสุ ฯ
เต อพฺภตฺติตา กาลกตา ปตฺตา เต ติทิวํ สฺขํ
ภาทโร มยฺหํ มาตา จ โมทนฺติ กามกามิโนติ (๖)

๑. ขุ. อ. ๓๓/๕๘/๘๒ ฯ ๒. สึ. นภนฺเต ฯ ย. วนนฺเต ฯ
๓. สฺยา. มิตฺกฺขุสฺส ผลํ อหํ ฯ ๔. ย. อาคตฺ ฯ
๕. สฺยา. อสุสทฺธานิ จ ฌาตึนํ ฯ ๖. ขุ. เถร. ๒๖/๓๑๔/๓๐๖ ฯ

*เล่มที่ 25 ปสฺสีกตฺเถรคาถาวณณา หน้า 759

ติสฺโส ภาธา อภาสี ฯ

ตตฺถายํ ปจฺมคากาย อคฺโถ โย กมฺมผลสทฺธาย จ
รตนตฺตยสทฺธาย จ วเสน สทฺโธ ตโตเอว กมฺมสฺสคตา-
ภาณาทีโยคโต เมธาวิ สตฺถุ โอวาทรมฺเม นวโลกุตฺตรรมฺเม
จ (๑) จิตตฺตา รรมฺภูโจ อจารสีลสฺส มคฺคสีลสฺส ผลสีลสฺส
จ วเสน สีลสมฺปนฺโน โส เอโกปี ยถาวุตฺตาย สทฺธาย
อภาเวน อสฺสทฺธานํ อิธ อิมสฺมี โลเก อมฺหากํ อิมติ
ภาตพฺพภูเรน ภาตินี ตธา เปมพฺพชเนน พฺพชนฺภูเรน พฺพชฺฐติ
จ ลทฺธนามานํ พฺพชฺวานํ อตฺถาย หิตาย โหตีติ ฯ

เอวํ สาธารณโต วุตฺตมคฺถํ อตฺตฺตฺปนายิกํ กตฺวา ทสฺเสตฺถ
นิกฺคยฺหาดีอาทินา อิตฺรคากา วุตฺตา ฯ

ตตฺถ นิกฺคยฺห อญฺกมฺปาย โจทิตา ภาตโย มยาติ
อิทานิปี ทฺกคฺตา กุสลํ อกตฺวา आयตี (๒) ปรีกฺกิลลสิ ปฺน
มานุภวิตฺถาติ นิกฺคเหตฺวา ภาตโย มยา โอวทิตา ฯ (๓)
ภาตพฺพชวเปเมน อมฺหากํ อัย พฺพชโวติ เอวํ ปวตฺเตน
เปเมน มม โอวาทํ อตฺถกมิตฺถํ อสฺกโกนฺตธา การิ กตฺวาน
ภิกฺขุสฺส ปสฺนฺนจิตฺตา หุตฺวา จีวราทิปจฺจยทาเนน เจว อุปฺภุจฺจานน
จ ภิกฺขุสฺส สกฺการสมฺมานํ กตฺวา เต อพฺภตฺตีตา กาลกตา
หุตฺวา อิมํ โลกํ อตฺถกนฺตธา ฯ ปฺน เตติ นิปาตมคฺถํ ฯ
๑. สී. ย. โอวาทรมฺเมน โลกุตฺตรรมฺเม ฯ ๒. สී. ย. आयตี ทฺกคฺตี ฯ
๓. ย. โจทิตา โอวทิตา ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวรรณนา หน้า 760

ติทิว สุนฺหิตี เทวโลกปริยาปนฺนสฺหํ สฺหํ วา อิกฺขํ
ติทิว อธิคตา ฯ เก ปน เตติ อาห ภาตโร มยฺหํ มาตา จ
โมทฺหิตี กามกามิโนติ อตฺตนา ยถากามิตวตฺตูกามสมฺภคิโน
หุตฺวา อภิรมนฺตีติ (๑) อตฺโถ ฯ

ปสฺสติกตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ยโสชตฺเถรคาถาวรรณนา

กาลาปพฺพงคสงฺกาโสติ อายสฺมโต ยโสชตฺเถรสฺส กถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺนโต วิปสฺสิสฺส ภควโต กเถ อารามโคปกกฺุเล
นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺญตฺ ปตฺโต เอกทิวสํ วิปสฺสี ภควนฺตํ
อากาเสน คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสฺนฺนมานโส ลพฺขผลํ อทาสี ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพทฺฐปฺปาเท สวตฺถินฺนทฺวารเ เกวณฺณคฺคาเม ปญฺจกฺุสส-
เชณฺจกฺุสส เกวณฺณคฺุสส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ยโสชตฺติสฺส
นามํ อํกฺุส ฯ โส วยฺปตฺโต อตฺตโน สหาเยหิ เกวณฺณปฺตฺเตหิ
สทฺฐี มิจฺฉกฺคณฺตํ อจฺจรวตฺติยํ นทฺธิยํ ชาลํ จิปี ฯ ตตฺถเอโก
สฺวณฺณวณฺโณ มหามจฺจโร อนฺนโตชาลํ ปาวิสี ฯ ตํ เต (๒) รณฺโณ
ปเสนทิสฺส ทสฺเสสฺส ฯ ราชา อิมสฺส สฺวณฺณวณฺณคฺุส
๑. สฺ. ย. โมทฺหิตี อภิรมนฺตีติ ฯ ๒. สฺ. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 25 ยโสชตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 761

มจฺจสฺส วณณการณํ ภควา ชานาตีติ มจฺจํ กหาเปตฺวา
ภควโต ทสฺเสตี ฯ ภควา อัยํ กสฺสปสฺส สมฺมาสมพุทฺทสฺส
สาสเน โอสกฺกมานे ปพฺพชิตฺวา มิจฺฉา (๑) ปฏิปชฺชนฺโต สาสนํ
โอสกฺกาเปตฺวา นีรเย นีพฺพตฺโต เอกํ พุทฺทชฺชนฺตฺรํ นีรเย
ปจฺจิตฺวา ตโต จฺจโต อจิริวตฺถิยํ มจฺจโณ หุตฺวา นีพฺพตฺโตติ
วตฺวา ตสฺส ภกีนินฺนญจ นีรเย นีพฺพตฺตภาวํ ตสฺส
ภาทิกตฺเถรสฺส ปรีนฺนิพฺพตฺตภาวญจ เตเนว กถาเปตฺวา อิมิสฺสา
อตฺตูปฺปตฺติยา กปิตฺตฺตํ เทเสตี ฯ

สตฺถุ เทสนํ สุตฺวา ยโสชฺชํ สํเวชชาโต สทฺธิ อตฺตโน
สหาเยหิ ภควโต สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ปฏฺฐึรฺเป จาเน วสนฺโต
เอกทิวสํ สปริโส ภควนฺตํ วนฺทิตฺตํ เชตวนํ อคฺมาสี ฯ ตสฺส
อาคมนे เสนาสนปญฺญาปนาทินา วิหารे อุจฺจาสทฺทมหาสทฺโท
อโหสี ฯ ตํ สุตฺวา ภควา สปริสํ ยโสชฺชํ ปณฺาเมสีติ สพุทฺธิ (๒)
อุทานे อาคตฺนเยน เวทิตพุทฺธิ ฯ ปณฺามีโต ปน (๓) อายสฺมา
ยโสชฺชํ กสาภิตโต ภทฺโท อสฺสาชานีโย วिय สํวิคฺคฺมานโส
สทฺธิ ปรีสาช วคฺคฺมฺทาย นทฺธิยา ตีเร วสนฺโต จมฺเณนฺโต
วายนฺโต วิปสฺสนํ วทฺเตตฺวา อนฺโตวสฺเสเยว จพฺภิกฺขุโล
อโหสี ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๔)

๑. สี่. ย. มิจฺฉาปฏิปตฺตี ฯ ๒. ย. อัยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

๓. ย. เทสนํ สุตฺวา ปน ฯ ๔. ข. อ. ๓๓/๕๓/๘๑ ฯ

*เล่มที่ 25 ติกนิปาตพรรณนา หน้า 762

นกระ พนฐุมตียา	อารามิโก อหิ ตทา
อทุทสิ วิรัช พุทธิ	คจจนตัง อนิลนุชเส ๑
ลพุทธิ ผลมาทาย	พุทธิเสฏฐสทาสาหิ
อากาเสว จิโต สนุโต	ปฏิคคณหิ มหายโส ๑
วิตติสณชนโน(๑) มยหิ	ทิฏฐธมมสุขาวโ
ผลัง พุทธิสส ทตฺวาน	วิปฺปสนฺเนน เจตสา ๑
อธิคจฺจึ ตทา ปิตี	วิปฺปลัง สุขมุตฺตมัม
อุปฺปชฺชเตว(๒) รตนัง	นิพฺพตฺตสส ตหิ ตหิ ๑
เอกนวุเต อิตฺ กปฺเป	ยัม ผลัง อทหิ ตทา
พุทธิคฺคิ นาทิขานามิ	ผลทานสฺสิทํ ผลัง ๑

กิลเสสา ฆาปิตา มยหิ ๑เป ๑ กตฺติ พุทธิสส สาสนฺนุติ ๑

นพภิกขุณํ ปน สมานัง สปริสํ อายสฺมณฺตํ ยโสชํ สตุถา
 ปกุกโกสิตฺวา อานนฺนุชสมปาตฺตตินา ปฏฺฐิสนฺนุถารมกาสิ ๑ โส
 สพฺเพปิ ฐตฺตจฺจธมฺเม สมาทาย วตฺตติ ๑ เตนฺนสฺส สริริ กิถํ
 อโหสิ ลูจํ พุทธิพณฺณํ ตํ ภควา ปรมฺปฺปิจฺจคทาย ปัสสนุโต

กาลาปพฺพงฺคสฺงกาโส	กิโส ฅมฺนิสฺนุถโต (๓)
มตฺตตฺถญฺญ อนฺนปานมฺหิ	อลินฺนมนฺนโส (๔) นโรติ(๕)

ปจฺจมํ คาทมาห ๑

ตตฺถ กาลาปพฺพงฺคสฺงกาโสติ มํสุปจฺยวิกเมน กิสฺสทฺถนฺนุจฺจิต-

- # ๑. สฺยา. วิตติสณชนโน ๑ ย. วิตติ สณชนโน ๑
- # ๒. สฺยา. อุปฺปชฺชเต เม ๑ ๓. สฺยา. ฅมฺนิสฺนุถโต ๑
- # ๔. สฺยา. อลินฺนมนฺนโส ๑ ๕. พุ. เถร. ๒๖/๓๑๕/๓๐๖ ๑

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณา หน้า 764

หตุถินาโค ยุฑมณฺฑล อสิสตฺติโตมราทีปฺปหารเ อธิวาเสตฺวา
ปรเสณํ วิทฺฐเสติ เอวํ ภิกฺขุ อรณฺณสุมี พุรหาวเน
อรณฺณานิยํ ํสํสาทีปฺริสฺสเย สโต สมฺปชาโน อธิวาเสยฺย
อธิวาเสตฺวา จ ภาวนาพลเน มารพลํ วิธเมยฺย ฯ

ยถา พุรหฺมาติ ยถา พุรหฺมา เอกโก จิตฺตปฺปโกปรหิโต
ฉานสุเขน นิจฺจเมว สฺขิโต วิหฺรติ ตถา เอกโกติ ภิกฺขุปี
เอกโก อหฺตฺติโย วิเวกสุขมฺนุพฺรุเหฺนฺโต สฺขํ วิหฺรติ ฯ เอกสฺส
สามณฺณสุขํ ปณฺธิตฺนฺติ หิ วุคฺคํ ฯ เอเตน เอกวิหฺาริ ภิกฺขุ
พุรหฺมสโมติ โอวาทำ เทติ ฯ

ยถา เทโว ตถา ทฺเวติ ยถา เทวานํ อนฺตรนฺตรา
จิตฺตปฺปโกโปปี สียา ตถา ทฺวินฺนํ ภิกฺขุณฺํ สหฺวาเส ฃณฺฎณฺนาปี
ภเวยฺยาติ สหฺตฺติยวาเสน (๑) ภิกฺขุ เทวสโมติ วุคฺคโต ฯ

ยถา คาโม ตถา ตโยติ อสุมิเมว ปาเจ (๒) ตินฺณํ ภิกฺขุณฺํ
สหฺวาโส คามวาสสทีโส วิเวกฺวาโส น โหติตี อธิปฺปาโย ฯ

โกลาหลํ ตตฺตฺตรินฺติ ตโต ตยโต (๓) อฺปริ จ พฺหุณฺํ
สํวาโส โกลาหลํ อฺจฺจาสทฺทมหาสทฺทมหา(๔) ชนสนฺนิปาตสทีโส
ตสฺมา เอกวิหฺารินา ภวิตพฺพนฺติ อธิปฺปาโยติ ฯ

ยโสชตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สී. ย. ทฺติยวาเสน ฯ ๒. สී. ย. อยเมว วา ปาโใจ ฯ

๓. สී. ตติยโต ฯ ๔. สී. ย. สํวาเส โกลาหลํ อฺจฺจาสทฺท มหาสทฺท ฯ

สาฎิมตติยตุเถรคาถาวณณา(๑)

อหุ ตุยหิ ปุเร สทฐาติ อายสุมโต สาฎิมตติยตุเถรสสุ
คาถา ๑ กา อุปปตติ

อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปุลลณานิ อุปจินนโต สิทฐตถสสุ ภควโต กाले कुलकेहे
निपुत्तติตวา विणुत्तं पत्तो ऐकत्वित्तं सत्तारं तित्त्वा
ปसनमानโส तालवण्णं अत्ता १

โส เตน ปุลลณกมเมเน เทวมนุสเสสุ สัสนนโต
อิมสมิ พุทฐุปปาเท มคธรรणे พุราหุมนกุลे निपुत्तติตวา
साष्टिमत्तियत्ति लत्थनाโม वयपत्तो हेत्तुสมपन्नตาย
आरण्यगकिञ्चनं सन्दिगे पपुत्तित्त्वा विपत्तनाय कमं
करोन्तो जपणियो ओहिते १ เตน วุตตं อปทานे (๒)

สิทฐตถสสุ ภควโต तालवण्णमत्तासहि
सुमनेहि पण्णिजननं चारयामि महासि १(๓)

จตุนนวุเต อิตो กปเป तालवण्णमत्तासहि
ทุคคตี นาภิขานามิ तालवण्णसुत्तिหิ ผลं ๑

กิลเสตา ฉापิตา มยหิ ๑เป ๑ กตติ พุทฐสสุ สาสนนุติ ๑

จปणियโย ปน หุตวา ภิกขุ โอวทติ อุนสาสติ

พหู จ สत्เตเต ชมมं กเถตวา สรณेषु จ สีเลสุ จ

๑. ม. สาฎิมตติยตุเถร... ๑ ๒. พ. อ. ๓๓/๕๕/๘๐ ๑

๓. สุยา. มหาสสิ ๑ ๔. ย. เทเสตวา ๑

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตพรรณนา หน้า 766

ปติฏฐาเปสิ ฯ อณฺดรณฺจ กุลํ อสุทฺถํ อปฺปสนฺนํ สทฺทํ
ปสนฺนํ อกาสิ ฯ เตนฺ ตสฺมี กุเล มนุสฺสา เถเร อภิปฺปสนฺนา
อหฺสสฺ ฯ ตตฺถเถกา ทาริกา อภิรฺฐปา ทสฺสนียา เถริ ปิณฺฑทาย
ปวิฏฺฐํ สกุกจฺจํ โภชนเณน ปรีวิสติ ฯ อเถกทิวสํ มาโร เอวํ
อิมสฺส อยโส ๗ทฺธิสฺสติ อปฺปติฏฺฐโ จ ภาวิสฺสตีติ จินฺตเตตฺวา
เถรสฺส รฺฐเปณ กนฺตฺวา ตํ ทาริกํ หตฺถเ อคฺคเหสิ ฯ ทาริกา
นายํ มนุสฺสสฺสมฺสโรติ จ อณฺณาสิ หตฺถณฺจ มุญฺจาเปสิ ฯ
ตํ ทิสฺวา ฆรชโน เถเร อปฺปสาทํ ชเนสิ ฯ

ปฺนทิวเส เถโร ตํ การณํ อนาวชฺเชนฺโต ตํ ฆริ
อคมาสิ ฯ ตตฺถ มนุสฺสา อนาทริ อภิสุ ฯ เถโร ตํ การณํ
อาวชฺเชนฺโต มารสฺส กิริยํ ทิสฺวา ตสฺส ทิวายํ กุกฺกุรฺกณฺป
ปฏิมุญฺจตุติ อธิฏฺฐหิตฺวา ตสฺส โมจนฺตถํ อุปคเตน มาเรณ
อตีตทิวเส กตทิริยํ กถาเปตฺวา ตํ ตชฺเชตฺวา วิสฺสชฺเชสิ ฯ
ตํ ทิสฺวา ฆรสามิโก ขมถ ฆนฺเต อจฺจยฺนติ ขมาเปตฺวา
อชฺชตคฺเค อหเมว ฆนฺเต ตฺเมห อุปฏฺฐหามิติ อหา ฯ เถโร
ตสฺส ฆมมํ กเถนฺโต

อหุ ตฺยหํ ปฺเร สทฺธา สทา เต อชฺช น วิชฺชติ
ยํ ตฺยหํ ตฺยหเมเวตํ นตฺถิ ทฺวจฺจริตํ มม ฯ
อนิจฺจา หิ จลา สทฺธา เอวํ ทิฏฺฐา หิ สทา มยา
รชฺชชฺชนฺติปิ วิรชฺชชฺชนฺติ ตตฺถ กิ ชยฺยเต มุนิ ฯ

*เล่มที่ 25 สานุติมตติยตุเถรคาถาวณณนา หน้าที่ 767

ปจจติ มุนิโน ภคตัม โถกัม โถกัม กุเล กุเล
ปญจทิกาย จริสสามิ อตฺถิ ชงฺฆมพลัม มมาติ(๑)

ติสฺโส ภาธา อภาสิ ฯ

ตตฺถ อหุ ตฺยหิ ปฺเร สทฺธา สทา เต อชฺช น
วิชฺชตีติ อฺปาสก (๒) อิตฺ ปุพฺเพ ทว มยิ อโย รมฺมจาริ
สมจาริตฺติอาทินา สทฺธา อโหสิ สทา สทฺธา เต ทว อชฺช
อิทานิ น อฺปลพฺภติ ฯ

ตสฺมา ยิ ตฺยหิ ตฺยหเมเวตฺนติ ยิ จตฺปจฺจยทานิ ตฺยหเมว
เอตํ โหตุ น เตน มยหิ อตฺถิ สมฺมา ปสนฺนจิตฺเตน หิ
ทานิ นาม ทาทพฺพนติ อธิปฺปาโย ฯ

อถ วา ยิ ตฺยหิ ตฺยหเมเวตฺนติ ยิ ทว มยิ อชฺช
อการวิ ปวตฺตัม ตัม ตฺยหเมว ตสฺส ผลํ ตยาเอว ปจฺจนฺ-
ภวิตพฺพิ น มยาติ อตฺถิ ฯ

นตฺถิ ทฺวจริตฺติ มมาติ มม ปน ทฺวจริตฺติ นาม นตฺถิ
มคฺเคเนว ทฺวจริตฺเตตฺถุนิ กิเลसानิ สมฺมจฺฉินฺนตฺตา ฯ

อนิจฺจา หิ จลา สทฺธาติ ยสฺมา โปถฺชชนิกา สทฺธา
อนิจฺจา เอกนฺติกาน โหติ ตโตเอว จลา อสฺสปีฏฺเฐ
จปีตกฺมภณฺฑํ วิย กุสฺราสิมฺหิ นิชาตฺตาณฺฑกํ วิย จ
อนวณฺุจิตฺตา ฯ

๑. พุ. เถร. ๒๖/๓๑๖/๓๐๗ ฯ ๒. ส. ย. อฺปาสก ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตพรรณนา หน้า 768

เอวํ ทิฏฐา หิ สว มยาติ เอวํ ภูตา จ สว สทฐา
มยา ตยิ ทิฏฐา ปจฺจกฺขโต วิทิตา ฯ
รชฺชนฺตปิ วิรชฺชนฺตติ เอวํ ตสฺสา อนวภูจิตฺตฺตา เอว
อิเม สตฺตา กทาจิ กตฺถจิ มิตฺตสนฺถวเวสน รชฺชนฺตติ สีนหฺมปิ
กโรนฺตติ กทาจิ วิรชฺชนฺตติ วิรตฺตจิตฺตฺตา โหนฺตติ ฯ
ตตฺถ กิ ชยฺยเต มุนีติ ตสฺมี ปุณฺณชฺชนานํ รชฺชน
วิรชฺชน เอ จ มุนิ ปพฺพชฺชิตฺโต กิ ชยฺยติ กา ตสฺส หานีติ
อตุโถ ฯ

สเจ มม ปจฺจเย น กณฺหนถ กถิ ตฺมฺเห ยาเปถาติ
เอวํ มา จินฺตยฺยติ ทสฺเสนฺโต ปจฺจตีติ กถมาห ฯ
ตสฺสตุโถ มุนิโน ปพฺพชิตฺตสฺส ฆตฺตํ นาม กุเล กุเล
อนุฆริ ทิวเส ทิวเส โถกํ โถกํ ปจฺจเต (๑) น จ ตฺยหิ เอว
เกเห ฯ

ปิณฺฑิกาย จริสฺสามิ อตุถิ ชงฺฆพฺลํ มมาติ อตุถิ
เม ชงฺฆพฺลํ นานํ โอบกฺกชงฺโฆ น ขณฺโฆ น จ ปาทโรคิ
ตสฺมา ปิณฺฑิกาย มิสฺสกกิกฺขาเย จริสฺสามิ ยถาปี ฆมโร
ปุปฺพนฺตติอาทินา สตฺถารา วุตฺตนเยน ปิณฺฑาย จริตฺวา
ยาเปสฺสามิติ ทสฺเสติ ฯน

สาฎิมตฺตยฺยตฺถเธรคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ย. ปจฺจเตว ฯ

อุปาลิตเถรคาถาวณณา

สทุทาย อภินิขุมมาติ อายสุมโต อุปาลิตเถรสส

คาถา ๙ กา อุปปตติ

อยมปิ ปทุมุตตรสส ภควโต กालเ หัสวตีนคเร กุลฆเร
นิพพุโต เอกทิวสั สตุถุ ชมมัม สุนนุโต สตุถาริ เอกัม ภิกขุ
วินยชรานัน อคคกฺกฺจเเน จเปนต์ ทิสฺวา อธิการกมมัม กตฺวา
ตัม จานนตฺริ ปตฺเถสิ ๙ โส ยาวชีวั กุสลัม กตฺวา เทวมนุสฺเสสุ
ลัสนุโต อิมสฺมี พุทฺธูปาเท กปฺปกเคเห ปฏิสนฺธิ กณฺหิ
อุปาลิติสฺส นามัม อภิสุ ๙ โส วยปฺปตฺโต อนฺรุทฺธาทีนั นนฺนั
ขตฺติยานัน ปสาทโก หุตฺวา ตถาคเต อนฺปิยมพฺวเน วิหรนฺเต
ปพฺพชนตฺถาย นิภขมฺนเตหิ นหิ ขตฺติเยหิ สทฺธิ นิภขมิตฺวา
ปพฺพชิ ๙ ตสฺส ปพฺพชฺชาวิชานัน ปาลิยิ อาคตเมว ๙

โส ปพฺพชิตฺวา อุปสมฺปนฺโน สตุถุ สนฺติเก กมฺมกฺกฺจานัน
คเหตฺวา มยหิ ภนฺเต อรณฺณวาสั อนฺชานาถาติ อาห ๙
ภิกฺขุ ตว อรณฺณเว วสนฺตสฺส เอกเมว ชฺฐริ วฑฺฒิสฺสติ อมฺหากัม
ปน สนฺติเก วสนฺตสฺส คณฺถชฺชรณฺจ วิปฺสฺสนาชฺชรณฺจ ปริ-
ปุเรสฺสตีติ ๙ เถโร สตุถุ วจัน สมนฺปฏิจฺฉิตฺวา วิปฺสฺสนาย
กมมัม กโรนุโต น จิสฺเสว อรหตฺตัม ปาปฺณิ ๙ เตน วุตฺตัม
อปทานเ (๑)

๑. ขุ. อ. ๓๒/๘/๕๓ ๙

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวรรณนา หน้า 770

นกระ หัสวติยา	สุชาโต นาม พุราหุมโณ
อสีติโกฏิสนุนิจโย (๑)	ปหุตชนธณฺววา ฯ
อชฺฌายโก มนุสฺสโร	ติณฺณ เวทาน ปารคฺ
ลกขุณเ อติหาเส จ	สทฺทรมฺเม(๒) ปารมี คโต ฯ
ปริพฺพชา (๓) เอกสฺขา	โคตมา พุทฺธสาวกา
จรกา ตาปฺสา เจว	จรนฺติ มหฺยา ตทา ฯ
เตปี มํ ปริวารนฺติ	พุราหุมโณ วิสฺสุโต อติ
พหู ชนา มํ ปุเชนฺติ	นาหํ ปุเชมิ กิณฺจณํ ฯ
ปุชารหํ น ปสฺสามิ	มานตฺถทฺโธ อหํ ตทา
พฺทฺโธติ วจัน นตฺถิ	ตาว นฺุปฺชชเต ชิโน ฯ
อจฺเจเน อโหระตฺตํ	ปทฺมุตฺตรนายโก
สพฺพิ ตมํ วิโนเทตฺวา	โลเก อฺุปฺชชิจฺจกฺขมา ฯ
วิตถาริเก พาหุชฺฌเ	ปฺุณฺเ จ สาสเน
อฺุปากมิ ตทา พฺทฺโธ	นกรํ หัสสวฺหํ ฯ
ปีคฺ อตฺถาย โส พฺทฺโธ	ธมฺมํ เทเสสิ จกฺขมา
เตน กาเลน ปรีสา	สมนฺตา โยชนํ ตทา ฯ
สมมโต มนฺชานํ โน (๔)	สนฺนฺโท นาม ตาปโธ
ยาวตา พุทฺธปรีสา	ปฺุเปเหหิจฺฉาทฺธิ ตทา ฯ
จตฺตจฺจํ ปกาเสนฺโต	เสฏฺเฐ จ ปฺุเปมณฺฑเป
โกฏิสฺตสฺสทฺสถานํ	ธมฺมาภิสฺมโย อหุ ฯ

๑. สฺยา. อสีติโกฏิสนุนิจโย ฯ ๒. สฺยา. สทฺทรมฺเม ฯ

๓. สฺยา. ปริพฺพชา ฯ ๔. สฺยา. โย ฯ

*เล่มที่ 25 อุปาลิตเถรคาถาพรรณนา หน้า 771

สตตฺรตฺติณฺทิวํ พุทฺโธ	วสุตฺตฺวา ฌมฺมวฺภูจฺยิยา (๑)
อฏฺฐเม ทิวเส ปตฺเต	สุนนํ กิตฺติยํ ชินํ ฯ
เทวโลเก มนุสฺเส วา	สฺสรนฺโต อโย ภเว
สพฺเพสํ ปวโร หุตฺวา	ภเวสุ สฺสริสฺสตี ฯ
กปฺปสตฺสทสฺสมหิ	โอกฺกาทกฺกตฺสมภโว
โคตโม นาม นามเน	สตฺถา โลเก ภวิสฺสตี ฯ
ตสฺส ฌมฺเมสุ ทายาโท	โอรสฺส ฌมฺมนิมฺมิโต
มนฺตานิปฺตฺโต ปุณฺโณติ	เหสฺสตี สตฺถุ สวโก ฯ
เอวํ กิตฺติยํ สมฺพุทฺโธ	สุนนํ ตาปสํ ตทา
หาสยฺนฺโต ชนํ สพฺพํ	ทสฺสยฺนฺโต สกํ พลํ ฯ
กตฺตชฺชลิ นมฺสฺสนฺติ	สุนนํ ตาปสํ ตทา
พุทฺธเช การํ กริตฺวาน	โสเชตี คตฺติมตฺตโน ฯ
ตตฺถ เม อหุ สงฺกปฺโป	สุตฺวาน มุนิโน วจํ
อหํ การํ กริสฺสามิ	ยถา ปสฺสามิ โคตมํ ฯ
เอวามํ จินฺตยิตฺวาน	กิริยํ จินฺตยิ มมํ
กฺยามํ กมฺมํ อจฺรามิ	ปฺปญฺญกฺเขตฺเต อนุตฺตเร ฯ
อยญฺจ ปาจิโก ภิกฺขุ	สพฺพปาจिनฺ สาสเน(๒)
วินเย อคฺคณิกฺขิตฺโต	ตํ จานํ ปตฺถยิ (๓) อหํ ฯ

๑. สุยา. วสุตฺตฺวา ฌมฺมวฺภูจฺยิยา ฯ ๒. สุยา. สพฺพปาจिनฺ สาสเน ฯ

ม. สพฺพปาจิสฺส สาสเน ฯ ย. สพฺพปาจิกฺกาสาสเน ฯ ๓. สุยา. ปตฺถยิ ฯ

*เล่มที่ 25 ติกนิปาตวณณา หน้า 772

อิทำ เม อมิต โภค	อกุโขภิ สาครูปม
เตน โภเคน พุทฺธสฺส	อาราม มาปเย อหิ ฯ
โสกน นาม อาราม	นกรสฺส ปฺรตฺถโต
กตฺวา (๑) สตสฺสเสน	สัฆาราม(๒) อมาปยิ ฯ
กุกกาเร จ ปาสาเท	มณฺฑเป หมฺมียे कुहा
จङ्गमे สุกเต กตฺวา	สัฆารามे อมาปยि ฯ
ชนฺดาฆริ อकुภิสาลิ	อโธ อุทกมาพก
นุหानฆริ มาปยิตฺวา	ภิกฺขุสัฆสฺสทาสหิ ฯ
อาสนฺทियो ปิจเก จ	ปริโภเก จ ภาชเน
อารามิกณฺจ เกสชฺช	สพฺพเมตฺติ อทาสหิ ฯ
อารกฺขํ ปกฺขเปตฺวาน	ปาการิ การยิ ทพฺหิ
มา นํ โภจि วิเหเจสิ	สนฺตจิตฺตาน ตาทินิ ฯ
สตสฺสเสนาवास(๓)	สัฆาราม(๔) อมาปยิ
เวปฺพลลิตฺ (๕) มาปยิตฺวา	(๖) สมฺพุทฺธิ อุปนามยิ ฯ
นิฏฺฐาปีโต มยาราโม	สมฺปฏฺิจฺจ ตฺวํ มฺนิ
นियฺยาเทสฺสามิ ตํ ธีร	อริวเสหิ จกฺขุม ฯ
ปทุมุตฺตโร โลกวิทู	อาหุตีเน ปฏฺิกคฺโ
มม สङ्กปฺปมณฺเฑาย	อริวเสสิ นายโก ฯ

๑. สฺยา. กตฺวา ฯ ๒. สฺยา. สङ्ฆารามे ฯ ๓. สฺยา. อาวเส สตสฺสเส ฯ

๔. ย. สङ्ฆารามิ ฯ ๕. สฺยา. เวปฺพลลิตฺ ฯ ๖. ส. ปาปยิตฺวา ฯ

*เล่มที่ 25 อุปลิตุเถรคาถาฉนณนา หน้ 773

อิฐาสนมฉนณาย	สพพฉนณสส มหสิโน
โกชนั ปฏยาเทตวา	กาลมาโรจยี่ อหิ ๑
อาโรจิตมหิ กาลมหิ	ปทุมุตตรนายโก
จีณาสวสหสเสหิ	อารามั เม อุปาคมิ ๑
นินนุณกาลมฉนณาย	อนนปानน ตปปี
กุตตาวิกาลมฉนณาย	อิท วจนมพรวี ๑
กัโธ สตสหสเสน	ตตตเกเนว การิโธ
โสกโน นาม อาราโม	สมปฏิจจ ตวั มุณี ๑
อิมินารามทานน(๑)	เจตนาปณิธีหิ จ
ภเว นัพพตตมาโนหิ	ลภามิ มม ปตติตี ๑
ปฏิกคเหตุวา สมพุทโธ	สัมมารามั สุมปิตี
ภิกขุสงฆเม นิสีทิตวา	อิท วจนมพรวี ๑
โย โส พุทฐสส ปาทาสิ	สัมมารามั สุมปิตี
ตมหิ กิตตยิสสามิ	สุณาถ มม ภาสโธ ๑
หคถี อสสา รธา ปตติ	เสนา จ จตฺรงคินิ
ปริวารสสนติม(๒) นิจจ	สัมมารามสฺสิทิ ผลั ๑
สฏฺฐี ตฺริยสสฺสทานิ (๓)	ภริโย สมลงกตา
ปริวารสสนติม(๒) นิจจ	สัมมารามสฺสิทิ ผลั ๑
ฉพสีตีสสฺสทานิ	นาริโย สมลงกตา
วิจิตฺตวตฺตถาภรณา	อามตฺตมฉนณทลา ๑

๑. สฺยา. อิมินา ภุมิทานน ๑ ๒. สฺยา. ปริวารนติม ๑

๓. สฺยา. สฏฺฐี ตฺริยสสฺสทานิ ๑

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวรรณนา หน้า 774

อาพารมูชา (๑) หสุลา สุตถญา ตนมุชมิมา
ปริวารเสสนุติมิมิ นิจจิมิ สัมมารามสุสิทมิ ผลิ ๑
ตีสกปปลสหุสทานิ เทวโลเก รมิสุสติ
สหุสสุกขตุตุมิ เทวินุโท เทวราชุชมิ กริสุสติ ๑
เทวราเชน ปตตพพมิ สพพมิ ปฏิลภิสุสติ
อนุนโกโก หุตุวาน เทวราชุชมิ กริสุสติ ๑
สหุสสุกขตุตุมิ จกกวตุติ ราชา รฎุเจ ภวิสุสติ
ปจพยา รชุชมิ วิปลุติ กณนาโต อสงุขิมิ ๑
กปปลสตสหุสสมหิ โอกกากกกุลสมภโว
โคตโม นาม โคตุเตน สตุถา โลเก ภวิสุสติ ๑
ตสุส รมุเมสุ ทายาโท โอโรโส รมุมนิมมิโต
อุปาลิ นาม นามเนน เหสุสติ สตุถุ สาวโก ๑
วินเย ปารมิ ปตุวา (๒) จานาจาเน จ โกวิโท
ชินสาสนนิ ธารยनुโต (๓) วิหริสุสตินาสโว ๑
สพพเมตติ อภิญญา โคตโม สกุยปุงคโว
ภิกขุสงมุเน นิสิทธิตุวา เอตทกุเก จเปสุสติ ๑
อปริเมยยุปาทาย ปตุเถมิ ตว สาสนนิ
โส เม อตุโถ อนุปปตุโต สพพสัโยชนกุขโย ๑
ยถา สุลาวุโต โปโส ราชทณเจเทน ตชุชิตุ
สุเล สาดั อวินุทनुโต ปริมุตุตีว อิจุจติ ๑

๑. สุยา. อาพารมูชา ๑ ๒. สี่. ปารมิ ปตุโต ๑

๓. สี่. โชตยनुโต ๑

*เล่มที่ 25 อุปาลิตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 775

ตเถวาทิ มหาวีร ภาวณฺเฑน ตชฺชิตฺโต
กมฺมสุตฺตาวุโต สนฺโต ปิปาสาเวทนาภูจฺจิตฺโต ฯ (๑)
ภเว สาคิ น วิญฺญามิ ทยฺหนฺโต ตีหิ อคฺคิภิ
ปริมุตฺตี คเวสํมิ ยถาปี ราชทณฺฑิตฺโต ฯ
ยถา วิสํโท(๒) ปุริโส วิเสน ปรีปีฬิตฺโต
อคทํ โส คเวเสยฺย วิสฆาตายุपालนํ ฯ (๓)
คเวสํมาโน ปสฺเสยฺย อคทํ วิสฆาตกํ
ตํ ปีวิตฺวา สุจฺจํ อสฺส (๔) วิสฆาตํ ปริมุตฺตียา ฯ
ตเถวาทิ มหาวีร ยถา วิสทฺโต(๕) นโร
สมฺปปีฬิตฺโต อวิชฺชาย สทฺตมฺมาคทเมสํหํ ฯ
ธมฺมาคทํ (๖) คเวสนฺโต อทฺตทกฺขิ สกฺยสํสํนํ
อคฺคสพฺโพสถานนฺ ตํ (๗) สพฺพสลฺลวิโนทนํ ฯ
ธมฺโมสธํ ปีวิตฺวาน วิสํ สพฺพํ สมฺภูนํ (๘)
อชฺรามริ สตีภาวํ นิพฺพานํ ผสฺสยฺยี(๙) อหํ ฯ
ยถา ภูตฺตฺตฺจฺจิตฺโต(๑๐) โปโส ภูตฺตฺตฺจฺจิตฺโต
ภูตฺตฺตฺจฺจิตฺโต ภูตฺตฺตฺจฺจิตฺโต ปริมุตฺตียา ฯ

- # ๑. สฺยา. ปิปาสาเวทนาภูจฺจิตฺโต ฯ ๒. สฺยา. วิสํโท ฯ
- # ๓. สฺยา. วิสฆาตายุपालนํ ฯ ย. วิสฆาตายุपालโส ฯ
- # ๔. สฺย. ปีวิตฺวาน สุจฺจํ อสฺส ฯ ๕. สฺยา. วิสทฺโต ฯ
- # ๖. สฺย. ธมฺโมสธํ ฯ ๗. สฺยา. อคฺคสจฺจิสถานนฺตํ ฯ
- # ย. อคฺคสพฺโพสถานนฺตํ ฯ ๘. สฺย. สมฺภูตํ ฯ
- # ๙. สฺยา. ปสฺสยฺยี ฯ ๑๐. สฺยา. ภูตตชฺชิตฺโต ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวรรณนา หน้า 776

คเวสมานโน ปสเสยย	ภูตวิชชาสุ โกวิท
ตสฺส โส วิหเน(๑) ภูต	สมุลลจ วินาสเย ฯ
ตเถวาท มหาวีร	ตมคฺคาเหน ปีพิโต
ฉานาโลก คเวสามิ	ตมโต ปริมุตฺติยา ฯ
อถททล สกฺขมฺนี	กิลลตมโสชน
โส เม ตม วิโนเทสิ	ภูตเวชฺโชน ภูตก(๒) ฯ
ลสฺสโรต สลฺลนฺที	ตณฺหาโสต นินวารี
ภว อุกฺขมาภูยิ(๓) สพพิ	ภูตเวชฺโชน มุลโต ฯ
ครุโพ ยถา โอปตติ (๔)	ปนฺนคํ ภกฺขมตฺตโน
สมนฺตา โยชนสฺต	วิกฺโขเกติ มหาสรํ ฯ
ปนฺนคํ โส คเหตุวาน	อโรสิสํ วิหญฺย (๕)
อาทาย โส ปกฺกมฺติ	เยนคามํ วิหฺงคโม ฯ
ตเถวาท มหาวีร	ยถาปี ครุโพ พลี (๖)
อสงฺขต คเวสนฺโต	โทเส วิกฺขาลยิ อหํ ฯ
ทิกฺกุโร อหํ ฐมฺมวรี	สนฺติปทมนฺตฺตร
อาทาย วิหฺราเมต	ครุโพ ปนฺนคํ ยถา ฯ
อาสาวตี นาม ลตา	ชาตา จิตฺตลตาวเน
ตสฺสา วสฺสสทฺสเสน	เอกํ นินฺพตฺตเต ผลิ ฯ

๑. สฺยา. วิหฺญเณ ฯ ลี. วิหิตे ฯ ๒. สฺยา. ภูติกํ ฯ

๓. สฺยา. อุกฺขมาตฺยิ ฯ ม. อุกฺขมาภูยิ ฯ ๔. ลี. โอปตติ ฯ

๕. ลี. วิโปจฺยิ ฯ ๖. ลี. พลิ ฯ

*เล่มที่ 25 อุปาลิตุเถรคาถาฉนวนนา หน้า 777

ตัม เทวา ปยิรุปาสนติ	ดาวทूरผลล สติ(๑)
เทวานัม สามี ปยา เอว	อาสาวตี ลตุตุตมา(๒) ฯ
สตุสทสุปาทาย	ตาคัม ปริงเร มุนิ(๓)
สาคัม ปาคัม นมสุสามิ	เทวา อาสาวตี ยถา ฯ
อวณฺณา ปาริจริยา (๔)	อโมฆา จ นมสุสนา
ทूरาคตมปิ มัม สนตุ	ขโณ มัม (๕) น วิราชยิ ฯ
ปฏิสนฺธิ น ปสุสามิ	วิจिनฺนโต ภเว อหัม
นิรุปธิ วิปฺปมุตโต	อุปสนฺโต จรามหัม ฯ
ยถาปิ ปทุมัม นาม	สุริยร์เสน ปุปฺผติ
ตเถวาคัม มหาวีร	พุทฺธร์เสน ปุปฺผิตโต ฯ
ยถา พลาโกโยนิมฺหิ น	วิชฺชติ ปุมา (๖) สทา
เมฆเมสุ คชฺชมาเนสุ	คพฺภัม คณฺหนฺตติ ตา สทา ฯ
จिरุมฺปิ คพฺภัม ชาเรนฺตติ	ยวา เมโฆ น คชฺชติ
ภารโต ปริมุจฺจนฺตติ	ยथा เมโฆ ปวสุสฺสติ ฯ
ปทุมุตฺตรพฺพุทฺธสฺส	ธมฺมเมฆน คชฺชโต(๗)
สทฺเทน ธมฺมเมฆสฺส	ธมฺมคพฺภัม อคณฺหหัม ฯ
สตุสทสุปาทาย	ปฺปฺนฺนคพฺภัม ธเรมหัม
นปฺปมฺจุจามิ ภารโต	ธมฺมเมโฆ น คชฺชติ ฯ

๑. สฺยา. ตาว ทूरผลล สกึ ฯ ๒. สฺยา. ลตุตุตมา ฯ

๓. สฺยา. มุนิ ฯ ๔. สฺย. ปริงริยา เม ฯ ๕. สฺยา. สฺย. ขโณ มัม ฯ

๖. สฺยา. สฺย. ปุมา ฯ ๗. สฺย. คชฺชิตโต ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณา หน้า 778

ยทา ตฺวํ สกฺขมฺนินิ รฺมเม กاپิลวตฺตเว
คชฺชสี (๑) ฅมฺมเมฆเณน ภาโรโต ปริมุจฺจหํ ฯ
สุลฺลตํ อนิมิตฺตตฺถจ อถาปณฺหิตมฺปิ จ(๒)
จตุโร จ ฆเล สพฺเพ ฅมฺมํ วิชฺฐิ ตํปิทํ ฯ (๓)
อปริเมยฺยุปาทาย ปตฺถेमิตว สาสนํ
โส เม อตฺถโธ อนฺุปฺปตฺโธ สนฺติปทมนฺุตฺตรํ ฯ
วินเย ปารมี ปตฺโธ ยถापि ปาจิโก อิติ
น เม สมสโม อตฺถิ (๔) ฅาเรมิ สาสนํ อหํ ฯ
วินเย ฅนฺุชเเก จापิ ดิกจฺเฆเท จ ปณฺุจเเก
เอตฺถ เม (๕) วิมฺติ นตฺถิ อกฺุขเร พฺยณฺุชเเนปี วา ฯ
นิกฺุคเห ปฏิกมฺเม จ ฅานาฅาเน จ โโกวิทฺโ
โอสารเณ วุฏฺุจापเน สพฺุพตฺถ ปารมี คโต ฯ
วินเย ฅนฺุชเเก วापิ(๖) นิกฺุขิปิตฺวา ปทํ อหํ
อุทฺโธ วิภงฺเเก เจว (๗) รสโต โอสเรยฺยหํ ฯ
นินฺุคตฺติยา จ กุสฺโธ อตฺถานตฺถเ จ โโกวิทฺโ
อนณฺุวาทํ มยา นตฺถิ เอกกฺุโค สตฺถุ สาสเน ฯ
รฺูปทกฺุโข อหํ อชฺช สกฺุยปฺุตฺตสฺส สาสเน

๑. สี่. คชฺชิตฺโ ฯ ๒. สฺยา. อถาปณฺหิตํปิ จ ฯ

๓. สฺยา. ฅมฺมํ วิชฺฐิ ตํปิทํ ฯ สี่. ฅมฺมคพฺเเก วิชายหํ ฯ

๔. ฅมฺมํ วิชฺฐายหํ ฯ ๔. สี่. น เม โส อิทานตฺถิ ฯ

๕. สี่. เอตฺตเเก เม ฯ ๖. สฺยา. จापิ ฯ ๗. สฺยา. วิภงฺเเก เจว ฯ

*เล่มที่ 25 อุปลิตุเถรคาถาวรรณนา หน้ 779

กงข์ สพุพ วิโนเทมิ ฉินุทามิ สพุพสัสนัย ๑
ปทํ อนุปทญจาปี อกขรณจาปี พุณชนัน
นิทานเน ปรีโยसानเน สพุพคุดท โกวิทอ อหํ ๑
ยถาปี ราชา พลวา นิคคณหิตวา(๑) ปรนคุดเป (๒)
วิชินิตวาน สงคามํ นครํ คคุดท มาปเย ๑
ปาการํ ปรีกขณจาปี เอสีกํ ทวารโกฏจกํ
อฏฏาลเก จ วิวิเช การเย นครเพ พหู ๑
สิงฆาฏกํ ปจจจรณจ (๓) สวิภคตุนคตราปณัน
การาเปยย (๔) สกํ คคุดท อคุดทานคุดทวินิจนัย ๑
นิคฆาฏคุดถํ อมิตตानัน ฉิทุทานิทุทญจ ชานิตุ
พลกายสส รกขาย (๕) เสนามจจ (๖) จเปติ โส ๑
อารกขคุดถาย ภณทสส นิธานกสส นริ
มา เม ภณจํ วินสสีติ ภณทกรกขํ จเปติ โส ๑
สมคโลก (๗) โหติ โส (๘) รณโณ วุฑฒี ยสส จ อิจนติ
คคุดทสาธิกรณัน เทติ มิตคคุดท ปฏีปชชิตค ๑
อุปปาเทสุ (๙) นิมิตเตสุ ลกขณเสสุ จ โกวิท
อชฌายกํ มนคคุดทริ โปโรหิจเจ จเปติ โส ๑

- # ๑. ม. ย. นิคคณหิตวา ๑ ๒. ส. ปรีชคุดติเย ๑ ๓. ส. โอรัง จ
- # ม. ย. จจจจรณจ ๑ ๔. ม. ย. การเยยย ๑ ๕. ส. สเมคุด พลกายสส ๑
- # ๖. ม. ย. เสนาปจจจ ๑ ๗. ม. มมคุดโต ๑ ย. สามโก ๑
- # โปราณ. สมคุดโต ๑ ๘. ม. ย. โย ๑ ๙. ม. อุปปาเตสุ ๑

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตพรรณนา หน้า 780

เอเตหฺงเคหิ สมฺปนฺโน ขตฺติโยติ ปฺวฺจจติ
สทา รกฺขนฺติ ราชนํ จกฺกวาโกว ทุกฺขินํ ๑ (๑)
ตเถว ตฺวํ มหาวีร หตฺตมิตฺโตว (๒) ขตฺติโย
สเทวกสฺส โลกสฺส ฌมฺมราชาติ วุจฺจติ ๑
ตติตฺติเย นีหริตฺวาน (๓) มารญฺจาปี สเสนํ
ตมฺนฺชการํ วิธฺเสตฺวา (๔) ฌมฺมนครํ อมาปยิ ๑
สีลํ ปาการิกํ ตตฺถ ฌาณนฺเต ทฺวารโกฏฺฐกํ
สทฺธา เต เอสิกา วีร ทฺวารปาโล จ ตฺวโร ๑
สตีปฺภูจฺานมฺภูฏาลํ ปฺลยฺวา เต จจฺจริ มฺเ
อิทฺธิปาทลฺยจ สิงฺฆาภูํ ฌมฺมวีถิ (๕) สฺมาปีตํ ๑ (๖)
สฺตฺตฺตฺนตฺตํ อภิฌมฺมญฺจ วินยํ จาปี เกวลํ
นวงฺคิ พุทฺทฺชวณฺํ เอสา ฌมฺมสฺภา ตว ๑
สฺลฺยลตฺตํ อนิมิตฺตลฺยจ วิหารญฺจาปณฺีหิตํ
อนเไซ จ (๗) นิโรไซ จ เอสา ฌมฺมกฺฎี ตว ๑
ปฺลยฺวาย อคฺโค นิกฺขิตฺโต ปฺฐิภาณเ จ โกวิโท
สทฺธิปฺตฺโตติ นามเณ ฌมฺมเสนาปตี ตว ๑
จฺตฺตฺปปาทกฺสโล อิทฺธิยา ปารมี คโต
โกถิโต นาม นามเณ โปโรหิจฺโจ ตว มฺเ ๑

๑. ม. ย. ทุกฺขิตํ ๑ ๒. ส. มหามิตฺโตว ๑ ๓. ม. นีหริตฺวาน ๑

๔. ม. ย. วิธฺมิตฺวา ๑ ๕. ย. ฌมฺมวีถิ ๑ ๖. ม. สฺมาปีตา ๑

๗. ม. อานลฺยชลฺยจ ๑ ๘. โปราณ. ตฺวํ ๑

*เล่มที่ 25 อุปาลิตุเถรคาถาาณณา หน้า 781

โปรธณกัวธโร อุกคเตโซ ทุราสโท
ฐตวาทิกุณ อคโค อกขทสโธ ตวั มุเน ๑
พหุสสุโต ฐมมธโร สพพปาจิ จ สาสเน
อานนุโท นาม นามเน ฐมมรกุโข ตวั มุเน ๑
เอเต สพเพ อติกกมม มहेสี ภควา มัม
วินิจจยเม ปาทาสี วินเย วิญญูเทสิตฺ ๑ (๑)
โย โกจิ วินเย ปณ्हี ปุจจติ พุทธสาวโก
ตตถ เม จินตนา นตฺถิ ตถลเววตถํ กถมห์ ๑
ยาวตา พุทธเขตตมฺหิ จเปตวา จ มหามุณี (๒)
วินเย มาทิส นตฺถิ กุโต ภियโย ภวิสฺสติ ๑
ภิกขุสงฺฆเม นิสีทิตฺวา เอวั กชฺชติ โคตโม
อุปาลิสฺส สโม นตฺถิ วินเย ขนฺธเกสุ จ ๑
ยาวตา พุทธภณิตฺ นวํคํ สตฺถุสาสนํ
วินเย กถิตฺ(๓) สพพํ วินยมุลปฺสฺสินโน ๑ (๔)
มม กมมํ สริตฺวาน โคตโม สกฺยปฺงฺคโว
ภิกขุสงฺฆเม นิสีทิตฺวา เอตทกฺเค เจเปสี มํ ๑
สตสฺสสฺสํ อุปาทาย(๕) อิมํ จานํ อปตฺถยิ
โส เม อตฺถโธ อนุปฺปตฺโต วินเย ปารมี คโต ๑

๑. สี. วินยญฺญน เทสิตฺ ๑ ๒. ม. ย. ตํ มหามุณี ๑

๓. ม. ย. วินโยคธํ ตํ ๑ ๔. สี. วินโย มุลํ ตปฺสฺสินโน ๑

๕. ม. สตสฺสสฺสํ ปาทาย ๑

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตววรรณนา หน้า 782

สกุยานัน นนุทิกชนโก (๑) กปโปโก อาสึหิ ปุเร
วิซหิตุวาน ตัม ชาตี ปุตุโต ชาโต มहेสิโน ฯ
อิโต ทุติยเก กปเป อญชโส นาม ขตุติโย
อนนุตเตโซ อमितยโส ภูมิปาโล มหุทธโน ฯ
ตสฺส รลฺโย อหิ ปุตุโต จนุทโน(๒) นาม ขตุติโย
ชาติมเทน ปตุถุโธ ยโสโกคมเทน จ ฯ
นาคสตสทสฺसानิ สพฺพาลงฺการภูติตา
ติธา ปกัณฺนา มาตงฺกา ปรีวาเรนฺติ มํ สทา ฯ
สพฺเพหิ ปเรโตหิ อญฺยานัน กนฺตุกามโก
อารุญฺห สิริกํ นาคํ นครา นิกุขมี ตทา ฯ
จรเณน จ สมฺปนฺโน กุคฺคตทฺวาโร สุตฺตฺวโต
เทวโล นาม สมฺพุทฺโธ อากจฺฉิ ปุโรโต มมํ ฯ
เปเสตฺวา สิริกํ นาคํ พุทฺธํ อาสาทิยํ ตทา
ตโต สลฺยชาติโกโปว (๓) นาโค นุทฺตรโก (๔) ปทํ ฯ
นาคํ รุณฺณมณฺ (๕) ทิสฺวา พุทฺเธ โกธํ อกาสํ
วิหะยิตฺวา สมฺพุทฺธํ อญฺยานัน อคมาสํ ฯ
สาตํ ตตฺถ น วินฺทามิ สิโร ปชฺชลิโต ยถา
ปรีพาเหน ทฺยหามิ มจฺจิว พลิสาทโก ฯ

๑. ม. ยู. นนุทิกชนโน ฯ ๒. สี่. สุนนุโท ฯ

๓. สี่. สลฺยชาติสโกโป ฯ ม. ยู. สลฺยชาติโกโป โส ฯ

๔. สี่. วุทฺตรเต ฯ ม. ยู. นุทฺตรเต ฯ ๕. ยู. ทุณฺณมณฺ ฯ

*เล่มที่ 25 อุปาลิตุเถรคาถาฉนณา หน้า 783

สสาครนุตา ปจวี อาทิตฺตา วีย โหติ เม
ปีตุ สนฺตีกุปาคมฺม อิํ วจนฺมพฺรวี ฯ
อาสีวิสว กุปีตํ อคฺคิกุขนฺธว อาคตํ
มตฺตว กุณฺชรํ ทนฺตี ยํ สยมฺภก อสาทยํ ฯ
อสาทิตฺโต มยา พุทฺโธ โฆโร อุกคฺตโป ชิโน
ปฺรธา สพฺเพ วินสฺสาม ขมาเปสฺสาม ตํ มฺนี ฯ
โน เจ ตํ นิขฺฆาเปสฺสาม (๑) อตฺตทนฺตํ สมหิตํ
โอเรน สตฺตเม ทิวเส (๒) รกฺขมฺเม วิธมฺสฺสติ ฯ
สฺเมขโล โกสิโย จ สิกฺคโว จาปี สตฺตโก (๓)
อสาทิตฺวา อีสโย ทุกคฺตา เต สเสนกา ฯ
ยทา กุปฺปนฺติ อีสโย สลฺยตฺตา พฺรหฺมจารีโน
สเทวกํ วินาสนฺติ สสาครํ สปฺพพตํ ฯ
ติโยชนสทฺสสมฺหิ ปฺริเส สนฺนิปาตยํ
อจฺจยํ เทสนตฺถาย สยมฺภก อฺปฺสงฺกมํ ฯ
อลฺลวตฺถา อลฺลสิรา สพฺเพว ปฺลชฺลิกตา
พุทฺธสฺส ปาเท นิปตฺติวา อิํ วจนฺมพฺรวว ฯ
ขมสฺส ตฺวํ มหาวีร อภียาจติ ตํ ชโน
ปฺริพาหํ วินเทหิ มา จ รกฺขํ วินาสย(๔) ฯ

๑. ส. นิกฺขเปสฺสามิ ฯ ๒. ม. โอเรน สตฺตทิวสา ฯ

๓. ม. สรกฺขกา ฯ ๔. ม. มา โน รกฺขํ วินาสย ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตพรรณนา หน้า 784

สเทวมานุสา สพุเพ สทานวา สรกุขสา
อโยมเขน ภูฏน สิริ ภินุเทยยู เม สทา ฯ
อุทเก อคฺคิ น สณฺจชาติ วิชฺ เสเส น รุหติ
อคเท กิมิ น สณฺจชาติ โกโป พุทุเช น ชายติ ฯ
ยถา จ ภูมิ อจลา อปฺปเมยฺโย จ สาคโร
อนนฺตโก จ อากาโส เอวํ พุทุธา อโฆภียา ฯ (๑)
อตุตทนฺตา (๒) มหาวีรา ขมิตา จ ตปสฺสีโน
ขนฺदानํ ขมิตานํ จ กมนํ โว (๓) น วิชฺชติ ฯ
อิทํ วตฺวาน สมฺพุทฺโธ ปริพาหํ วิโนทฺธิ (๔)
มหาชนสฺส ปฺรโต นภํ อพุทฺทกฺกมิ ตทา ฯ
เตน กมฺเมนหํ วีร (๕) หินฺตตํ อชฺฌปาคโต
สมตฺกุกฺกมฺมํ ตํ ชาตี ปาวิสี อภยํ ปฺริ ฯ
ตทาปี มํ มหาวีร ทฺยหฺมานํ สฺสณฺจจิตฺ (๖)
ปริพาหํ วิโนทฺสิ สยมฺภภ จ ขมาปยี ฯ
อชฺชชาปี มํ มหาวีร ทฺยหฺมานํ ติหฺคฺคิภิ
นิพฺพาปเย(๗) ตโย อคฺคิ สิตฺติภาวญฺจ ปาปยี ฯ
เยสํ โสดาวธานตฺติ (๘) สฺฌณฺถ มม ภาสโต
อตุตฺถํ ตฺยหํ ปวฺกขามิ ยถา ทิฏฺฐํ ปทํ มมํ ฯ

- # ๑. ย. พุทฺโธ อโฆภโย ฯ ๒. ม. ย. สทา ขนฺตา ฯ
- # ๓. สี. ขมณํ โว ฯ ม. ตํ ฯ โปราณ. เต ฯ ๔. ม. วิโนทฺยํ ฯ
- # ๕. ย. ชีร ฯ ๖. โปราณ. สเช จิตฺ ฯ ๗. สฺยา. ม. นิพฺพาปเย ฯ
- # ๘. สี. โสตปฺลา อตฺติ ฯ โปราณ. สฺสเร สฺสตา นตฺติ ฯ

*เล่มที่ 25 อุปาลิตุเถรคาถาวณณา หน้า 785

สยมภก ตั วิมานตุวา (๑) สนตจิตตัม สมหิตัม
เตน กมฺเมนหิ อชฺช ชาโตมฺหิ นิจโยนียิ ฯ
มา โว ขณฺ วิราเชถ ขณาตีตา (๒) หิ โสจเร
สทตฺเต วายเมยฺยถ ขโณ โว ปฏิปาทีโต ฯ
เอกจฺจानญจ วมนํ เอกจฺจานํ วิเรจฺจํ
วิตํ หลาหลํ เอเก (๓) เอกจฺจานญจ โอสถํ ฯ
วมนํ ปฏิปนฺนํ ผลญฺจานํ วิเรจฺจํ
โอสถํ ผลลาภินํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ กเวสินํ ฯ
สาสเนน วิรุทฺธานํ วิตํ หลาหลํ ยถา
อาสีวิโส ทฺฐจฺวิโส (๔) เอกํ (๕) ฉมาเปติ ตํ นริ ฯ
สกี ปิตํ หลาหลํ อฺปรุทฺเชติ (๖) ชีวิตํ
สาสเนน วิรุชฺฌิตฺวา กปฺปโกฏฺฐิมฺหิ ทฺยฺหติ ฯ
ขนฺติยา อวิหีสาย เมตฺตจิตฺตวตฺตาย จ
สเทวํ โส ตฺรติ (๗) ตสฺมา เต (๘) อวิโรธฺยา ฯ (๙)
ลาภาลาเก น สชฺชนฺติ สมฺมานเน วิมานเน (๑๐)
ปจฺวิสทิสฺสา พุทฺธา ตสฺมา เต น วิโรธฺยา(๑๑) ฯ
เทวทฺเต จ วรเก โจเร องฺกุลิมาลเก
ราหุเล ธนฺปาเล จ สพฺเพสํ สมโก มฺนิ ฯ

๑. สี่. ขมาเปตุวา ฯ ๒. สี่ ขณาติกา ฯ ๓. ย. เอเต ฯ

๔. ม. ทิฏฺฐจฺวิโส ฯ ย. ทฺฐจฺวิโส ฯ ๕. ม. ย. เอวํ ฯ

๖. ม. อฺปรุทฺเชติ ฯ ๗. ม. ตาเรติ ฯ ๘. ย. โว ฯ

๙. ม. อวิโรธฺยา ฯ ๑๐. สี่. สมฺมานเน จ วิมานเน ฯ

ม. สมฺมานนวิมานเน ฯ ๑๑. ม. วิโรธฺยา ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณา หน้า 786

เอเตสั ปฎิโฆ(๑) นตฺถิ	ราโคเมสั น วิชฺชติ
สพฺเพสั สมโก พุทฺโธ	วชกสฺโสสรสฺส จ ฯ
ปนฺนเถ ทิสฺวาน กาสาวั	ฉนฺนทิตฺตํ มิพฺพหฺมกฺขิตฺตํ
สิรสา (๒) อณฺชสิ กตฺวา	วณฺทิตพฺพํ อิติทฺธชฺชํ ฯ (๓)
อพฺกตฺตีตา จ เย พุทฺธา	วตฺตมาณา อนาคตา
ชเชนาเนน สุชฺฉนฺตฺติ	ตสฺมา เอเต นมสฺสึยา ฯ
สตุถฺกปฺปํ สุวินยั	ชาเรมิ หทฺยเนนหํ
นมสฺสมาโน วินยั	วิหริสฺสามิ สพฺพทา ฯ
วินโย อาสโย (๔) มยฺหํ	วินโย จานจฺงกมํ
กปฺเปมิ วินเย วาสั	วินโย มยฺห โคจโร ฯ
วินเย ปารมิปฺปตฺโต	สมเถ (๕) จาปี โกวิโท
อุปาติ ตํ มหาวิร	ปาเท วณฺทติ สตุถฺโน ฯ
โส อหํ วิจริสฺสามิ	กามา คามํ ปฺรา ปฺริ
นมสฺสมาโน สมฺพุทฺธั	ธมฺมสฺส จ สุธมฺมตํ ฯ
กิลเสสา ฉาปีตา มยฺหํ	ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
สพฺพาสวา ปริกฺขิณา	นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ฯ
สุวาคตฺตํ วต เม อาสิ	พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺตฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนฺนปฺปตฺตา	กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ

๑. สฺยา. ปฎิฆํ ฯ ๒. ม. สิรฺสฺมิ ฯ ๓. สฺ. วณฺทิตพฺโพ อิติทฺธชฺชํ ฯ

๔. สฺ. อาสยํ ฯ ๕. สฺ. สมเย ฯ

*เล่มที่ 25 อุปาลิตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 787

ปฏิสัมภิตา จตฺสโส วิโมกฺขาปิง อญฺฺจิเม

ฉพภิญญา สจฺฉิกตา กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

ตตฺถ หิ นํ สตฺถา สยเมว สกฺลํ วินยปฺปฏกํ

อุคฺคณฺหาเปสึ ฯ โส อปรภาเค ภารุกจฺจนกตฺถํ อชฺชุกวตฺถํ

กุมารกสฺสปวตฺถนฺติ อิมานิ ตีณิ วตฺถุนิ วินิจฺฉยิ ฯ (๑) สตฺถา

เอเกกสฺมี วินิจฺฉิตฺเต สาทฺฐการิ ทตฺวา ตโยปปี วินิจฺฉเย

อตฺตูปฺปตฺตี กตฺวา เถริ วินยชฺรณํ อคฺคกฺุจฺจเน จเปสึ ฯ

โส อปรภาเค เอกสฺมี อุโปสถทิวเส ปาติโมกฺขุทฺเทสสมเย

ภิกฺขุ โฉวทนฺโต

สทฺธราช อภินิกฺขมฺม นวปฺพพฺพิโต นโว

มิตฺเต ฆเชยฺย กฺลฺยาณํ สุทฺธราชิเว อตฺนฺทิตฺเต ฯ

สทฺธราช อภินิกฺขมฺม นวปฺพพฺพิโต นโว

สํฆสฺมี วิหริ ภิกฺขุ สิกฺเขถ วินยํ พุโร ฯh

สทฺธราช อภินิกฺขมฺม นวปฺพพฺพิโต นโว

กบฺปปากบฺเปสฺส กุสโล จเรยฺย อปฺปรกฺขโตติ(๒)

ติสฺโส คธา อภาสิ ฯ

ตตฺถ สทฺธราชายติ สทฺธานิมิตฺตํ น ชีวิกตฺถนฺติ อตฺถโถ ฯ

สทฺธราชายติ วา กมฺมผลานิ รตฺนตฺตยคฺคณฺญจ สทฺทหิตฺวา ฯ

อภินิกฺขมฺมาติ ฆราวาสโต นิกฺขมิตฺวา ฯ

๑. ย. วินิจฺฉินิ ฯ ๒. ข. เถร. ๒๖/๓๑๗/๓๐๗ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตฉนวนณา หน้า 788

นวลปพพชิตติ นโว หุตฺวา ปพพชิตติ ปจฺมวเย เอว
ปพพชิตติ ฯ

นโวลิตี สาสเน สิฏฺขาย อภินโว ททโร ฯ

มิตฺเต ฆเชยฺย กลฺยาณํ สุทฺธาชีเว อตฺนุทิตฺติ ปิโย (๑)

ครุ ภาวนียิตฺติอาทินา วุตฺตลกฺขณํ กลฺยาณมิตฺเต มิจฺฉา-
ชีววิวชฺชเนน สุทฺธาชีเว อารทฺธวิริยตาย อตฺนุทิตฺเต ฆเชยฺย
อุปสงฺกเมยฺย เตสํ โอวาทานุสาสนึปฏิกฺกหณฺวเสน เสเวยฺย ฯ
ลัมสมิ วิหรนฺติ สงฺฆे ภิกฺขุสมฺมุเห วตฺตปฏฺิวตฺตปฺรณฺวเสน
วิหรนฺโต ฯ

สงฺฆสมิ วิหรนฺติ สงฺฆे ภิกฺขุสมฺมุเห วตฺตปฏฺิวตฺตปฺรณฺวเสน
วิหรนฺโต ฯ

สิฏฺเฆถ วินยํ พุทฺโธติ โปชณฺณตาสูกฺสโล หุตฺวา
วินยปรียตฺตี สิฏฺเฆยฺย ฯ วินโย หิ สาสนฺสฺส อายุ ตสมิ
จิตฺเต สาสนํ จิตฺตํ โหติ ฯ พุทฺโธติ จ ปจฺนฺติ โส เอวตฺโต ฯ
กปฺปากปฺเปสฺสูติ กปฺปียากปฺปิเยสฺสุ กฺสโล สุตฺตวเสน
สฺสูตฺตานุโลมวเสน

กปฺปากปฺเปสฺสูติ กปฺปียากปฺปิเยสฺสุ กฺสโล สุตฺตวเสน
สฺสูตฺตานุโลมวเสน จ นิปฺโปณํ เจโก ฯ

อปรุกฺขโตติ น ปฺรุกฺขโต ตณฺหาทึหิ กฺโตจิ (๒) ปฺรเรกฺขาริ
อปฺจจาสิสฺนฺโต หุตฺวา วิหเรยฺย ฯ

อุปาติตฺเตรคาถาฉนวนณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. สึ. ยฺ. ปิโย จ ฯ ๒. สึ. ตโต จ ฯ ๓. สึ. ยฺ. อปฺจจาสิสฺนฺโต ฯ

อุตฺตรปาลตฺเถรคาถาวณณนา

ปณฺฑิตํ วัต มํ สนฺตฺนฺติ อายสฺมโต อุตฺตรปาลตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมฺพุทฺเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปฺจिनฺโต วิปฺสฺสิสฺส ภควโต [๑] กมนมฺกุเเส ตฺถ
การาเปสฺสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส ตฺสฺรฺนฺโต อิมสฺมี
พุทฺธฺรฺูปาทฺเต สวตฺถิยํ พุราหฺมณฺกุเเส นิพฺพตฺติตฺวา อุตฺตรปาโลติ
ลทฺธฺรนาโม วยฺปฺปตฺโต ยมกปาฎิหาริยํ ทิสฺวา ปฏฺิทฺทฺสทฺโท
ปฺพุทฺชิตฺวา สมณฺชมฺมํ กโรติ ฯ ตสฺส เอกทิวสํ อโยนิโส-
มนสิการวเสน อนุฏตารมฺมณฺณํ อนุสฺสรนฺตสฺส กามราโค
อุปฺปชฺชติ ฯ โส ตาวเทว สโหทฺธํ โจริ คณฺหนฺโต วย อตฺตโน
จิตฺตํ นิกฺกเหตฺวา สฺวเคชาโต ปฏฺิปกฺขมฺนสิการเณ กิเลส
วิกฺขมฺภตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต ภวานํ อสฺสูกฺกาเปตฺวา
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

วิปฺสฺสิโน ภควโต จงฺกมนฺตสฺส สมฺมุขา

ปสฺนฺนจิตฺโต สฺมโน เสตุํ การายี อหํ ฯ

เอกนฺวเต อิตฺถ กปฺเป ยํ เสตุํ การยี อหํ

ทฺกุคฺตึ นาทิขานามิ เสตุทานสฺสิทํ ผลํ ฯ

กิเลสตา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

๑. ย. เอตฺถนฺตเร กาลเตติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ข. อ. ๓๓/๕๔/๗๕ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณา หน้า 790

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
สีหนาทํ นทฺนโต

ปณฺฑิตํ วัต มํ สนฺตํ อลฺมตฺตวิจฺฉินฺตํ
ปฺลยฺจ กามคฺคณา โลเก สมฺโมหา ปาตยีสฺสุ มํ ฯ
ปฺกขนฺโน (๑) มารวิสเย ทพฺุหสฺลลสมปฺปิโต
อสฺกขี มจฺจุราชสฺส อหํ ปาสา ปมฺจุจิตฺต ฯ
สพฺุเพ กามา ปหีนา เม ภวา สพฺุเพ ปทาไลตา
วิกฺขีโณ ชาตีสฺสาโร นตฺถิ ทานิ ปุณฺพภโวติ(๒)

ติสุโส คธาตา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ปณฺฑิตํ วัต มํ สนฺตฺนตฺติ สุตฺตจฺฉินฺตามายา ปฺลยฺฉาย
วเสน ปฺลยฺฉาสมฺปฺนฺนํ ปิ นาม มํ สมานํ ฯ

อลฺมตฺตวิจฺฉินฺตกฺนฺตฺติ อตฺตโน จ ปเรสฺลยฺจ อคฺคํ หิตํ
วิจฺฉินฺเตตฺถํ สมตฺถํ อลํ วา ปฺริยตฺตํ อตฺตสฺส วิจฺฉินฺตํ
กิลฺลสฺวิทฺฐิสฺนสมตฺถํ อตฺตทสฺสสินํ วา สพฺุพฺเมตฺถํ อตฺตโน
อนฺตฺติมภวิกตฺตาย เถโร เทติ ฯ

ปฺลยฺจ กามคฺคณาติ รูปาทโย ปฺลยฺจ กามโกฏฺฐาสา ฯ

โลเกติ เตสํ ปวตฺตติฏฺฐานทสฺสนํ ฯ

สมฺโมหาติ สมฺโมหนิมิตฺตํ อโยนิโสมนสิการเหตุ ฯ

สมฺโมหาติ วา สมฺโมหนนา สมฺโมหกรา ฯ

๑. สุยา. ปฺกขนฺโน ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๓๑๘/๓๐๘ ฯ

*เล่มที่ 25 อุตฺตรปาลตฺเถรคาถาวณณา หน้า 791

ปาคยีสฺสูติ ชีรภาวโต ปาเตลฺโล โลกโต วา อุตฺตริตฺตุคามํ
มํ โลกเ ปาคยีสฺสูติ อตฺโต ๑

ปกฺขณฺโนติ อนุปวิฏฺโฐ ๑

มารวิสเยติ กิเลสวิสเย กิเลสमारสฺส (๑) ปวตฺติฏฺฐาเน ตสฺส
วลฺลํ คโตติ อธิปฺปาโย ๑ เทวปฺตฺตมารสฺส วา อิศฺสรียฏฺฐาเน
ตํ อนุปวิสิตฺวา จิโต ๑

ทพฺพหฺลลสมปฺปิโตติ ทพฺพํ ถิริ ทพฺพเณ วา สลฺเลน
สมปฺปิโต รากสลฺเลน หทยํ อาหจฺจ วิทฺโธ ๑

อสกฺขี มจฺจราชสฺส อหํ ปาสา ปมฺจฺจิตฺตุนฺติ อคฺคมกฺก-
สณฺฑาเสน รากาทิสลฺลํ อนุวเสสโต อุตฺตรนฺโตเยว รากพฺนฺชน-
สงฺฆาตา (๒) มจฺจราชสฺส ปาสา อหํ ปริมฺจฺจิตฺตํ อสกฺขี ตโต
อตฺตํ ปโมเจสี ๑

ตโตเอว จ สพฺเพ กามา ปหีนา เม ภาว สพฺเพ
ปทาสิตาติ วตฺถารมฺมณาทีเกเทน อนฺนเกทภินฺนา สพฺเพ
กิเลสกาма อริยมคฺเคน สมฺมจฺเจทวเสน มยา ปหีนา ๑
กิเลสกาเมสุ หิ ปหีเนสุ วตฺถุกามาปี ปหีนาเอว โหนฺติ ๑
ตถา กามภวามฺภวาทโย ภาว สพฺเพ มคฺคณาณาสินา
ปทาสิตา วิทฺธสิตา ๑ กมฺมภเวสุ หิ ปทาสิเตสุ อุปฺปตฺติภาว

๑. สี่. ยฺ. กิเลสमारวิสเย กิเลสमारสฺสเสว ๑

๒. สี่. รากภวพฺนฺชนสงฺฆาตา ๑ ยฺ. ภวพฺนฺชนสงฺฆาตา ๑

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตพรรณนา หน้า 792

ปทาลิตาเอว โหนติฯ เอว กมมภวานํ ปทาลิตตฺตาเอว
วิกฺขิโณ ชาตีสฺสโร นตฺถิ ทานิ ปุณฺณวโรติฯ ตสฺสโต เญจจา
วฺตุโตเยวฯ อิทเมว จ เถรสฺส อญฺญาพยากรณํ อโหสิฯ
อุตฺตรปาลตฺถเระคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตาฯ

อภิฏฺฐตฺถเระคาถาพรรณนา

สุณฺณถ ฌาตโย สพฺเพติ อายสฺมโต อภิฏฺฐตฺถเระสฺส
คาถาฯกา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิการิ ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺโต เวสฺสภุสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต ตาทิเสน กฺลฺยาณมิตฺตสนฺนิสฺสเยน
สาสเน อภิปฺปสนฺโน อโหสิฯ โส สตฺถริ ปรีนิพฺพุเต ตสฺส
ธาคฺคํ คเหตฺตํ มหาชเน อุตฺสาคํ กโรนฺเต สยํ สพฺพปจฺมํ
คณฺโชรทเกน จิตกํ นิพฺพาเปสิฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธูปาเท เวจฺจปฺรนคเร (๑) ราชกุเล นิพฺพุตฺติตฺวา อภิฏฺฐโตติ
ลทฺธนาโม ปิตุ อจฺเจเยน รชฺชํ การเตฯ ตสฺมี จ สมเย
ภควา ชนปทจาริกํ จรนฺโต อนฺุปฺพเพน ตํ นครํ ปาปฺณิฯ
ตโต โส ราชา ภควา กิร มม นครํ อนฺุปฺปตฺโตติ
๑. สี่. เวจฺจปฺรนคเรฯ ม. เวจฺจปฺรนคเรฯ ย. เวจฺจปฺรนคเรฯ

*เล่มที่ 25 อภิภูตตุเถรคาถาวณณนา หน้า 793

สุตฺวา สตุถุ สนฺตีกิ คณฺตุวา ฌมฺมิ สุตฺวา ทุติยทิวเส
มหาทานิ ปวตฺเตสิ ฯ ภควา ภูตฺตาวี ตสฺส รณฺโณ
อชฺฌาสนานูรูปิ อนุโมทนํ กโรนฺโตเยว วิตุถารโต ฌมฺมิ
เทเสสิ ฯ โส ฌมฺมิ สุตฺวา ลทฺธปรปฺสาโท รชฺชํ ปหาย
ปพฺพชิตฺวา อรหตฺตํ สจฺจนากาสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

ทฺยหฺมานเ สริริรมฺหิ เวสฺสภูตฺส มहेสิโน
คณฺโชรทกํ กเหตุวาน จิตฺตํ นิพฺพาปยิ อหํ ฯ
เอกตฺีเส อิตฺ กปฺเป จิตฺตํ นิพฺพาปยิ อหํ
ทฺกคฺตี นากิขานามิ คณฺโชรทกสฺสทิตฺถํ ผลํ ฯ

กิลเสทา ฌาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺถิ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิมุตฺติสฺสฺเชน วิหรนฺเต ตสฺมี
ตสฺส ฌาตกา อมจฺจา ปาริสชฺชา นาคฺรา ชานปทาติ สพฺเพ
สมาคณฺตุวา ฆนฺเต กสฺมา ตฺวํ อเมห อนาถ กตฺวา
ปพฺพชิตฺตติ ปรีเทวีสุ ฯ เถโร เต ฌาติปมฺเข มนฺุสฺเส ปรีเทวนฺเต
ทิสฺวา เตสํ อตฺตโน ปพฺพชฺชา(๒)การณวิภาวนมฺเขน ฌมฺมิ กเถนฺโต

สุณฺนถ ฌาตโย สพฺเพ ยาวนฺเตตฺถ สมาคตา
ฌมฺมิ โว เทสยิสฺสามิ ทฺกฺขา ชาติ ปุณฺปุณฺนํ ฯ
อารภถ (๓) นิกฺกมถ(๔) ยฺยชถ พุทฺธสฺสเน
ฐนฺนถ มจฺจุโน เสนํ นพาคาริว กุญฺชโร

๑. ขุ. อ. ๓๓/๕๓/๗๘ ฯ ๒. ม. ปพฺพชช... ฯ

๓. สฺยา. อารภถ ฯ ๔. ม. นิกฺกมถ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตพรรณนา หน้า 794

โย อิมสุมิ ชุมวินเย อปฺปมตฺโต วิหสฺสตี (๑)

ปฺหาย ชาตีสฺสาริ ทุกฺขสฺสนฺตฺติ กริสฺสตีติ(๒)

ติสฺโส คธา อภาสิ ฯ

ตตฺถ สฺฆาถาติ นิสามถ อิทานิ มยา วุจฺจมานิ

โอหิตโสตทวารานุสारेณ (๑) อุปฺชาราถาติ อตฺโถ ฯ ฌาตโยติ ฌาตี-

ปฺมุเข กตฺวา เตสํ สพฺเพสํ อาลปฺนํ เตนาห สพฺเพ ยาวนฺเตตฺถ

สมาคตาติ ยาวนฺโต ยตฺตกา เอตฺถ สมาคเม เอติสฺสํ วา

มม ปพฺพชฺชาย สมาคตาติ อตฺโถ ฯ

อิทานิ ยํ สนฺชาย สฺฆาถาติ สวณาณตฺติกวจนํ กตฺติ

ตํ ชุมมํ โว เทสยิสฺสามิตี ปฺภูชานิตฺวา ทุกฺขา ชาตี

ปฺนปฺนฺนฺติอาทินา เทเสตฺตุ อารภิ ฯ

ตตฺถ ทุกฺขา ชาตี ปฺนปฺนฺนฺติ ชาตี นามเสา

คพฺโปกฺกนฺตฺติมุลกาภิเภทสฺส (๔) ชราภิเภทสฺส จ อนกฺวิหิตสฺส

ทุกฺขสฺส อธิจฺจานภาวโต ทุกฺขา ฯ สวา ปฺนปฺนฺนํ ปวตฺตมานา

อติวีย ทุกฺขา ฯ

ตสฺสา ปน ชาตียา สมตฺติกฺกมนตฺถํ อุตฺสาโห กรณฺมียตี

ทสฺเสนฺโต อาห อารภธาติอาทิ ฯ

ตตฺถ อารภธาติ อารมฺภธาตฺสงฺขาตํ วิริยํ กโรถ ฯ

๑. สฺยา. วิหสฺสตี ฯ ม. วิหสฺสตี ฯ ๒. บ. เกร. ๒๖/๓๑๕/๓๐๘ ฯ

๓. ม. โอหิตโสตาโสตทวารานุสारेณ ฯ

๔. ส. บ. คพฺโปกฺกนฺตฺติมุลกาภิเภทสฺส ฯ

*เล่มที่ 25 อภิภูตตุเถรคาถาวณณา หน้า 795

นิกุมถาติ โกสชชปกขโต นิกขนตตุตา นิกุมชธาตุสงขาคัม
ตทุตตรี วิริยัม กโรถ ฯ

ขุณชถ พุทฺธสาสเนติ ยสุมา สีลสัวโร อินุทริเยสุ
คุดตทวารตา โภชเน มตฺตลฺล
ชฺมเมสุ ปตฺติภูจิทานัม ชาคริยานุโยควเสน อารมฺภนิกุมชธาตุโย
สมฺปชชฺชนฺติ ตสุมา ตถาภูตา สมถวิปสฺสนาสงขาคเต อธิสีล-
สิกฺขาทิสงขาคเต วา ภควโต สาสเน ยุตฺตปฺปยุตฺตา โหถ ฯ

ฐฺนาถ มจฺจุโน เสนัม นพาคาริว กุณฺชโรติ เอว
ปฏฺิพชชฺชนฺตา จ เตชาคฺคิสิสฺสรสฺส มจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
เนติติ ตสฺส เสนาสงขาคัม อพลัม ทุพฺพลัม ยถา นาม
ถามพฺลูปปโน กุณฺชโร นเพหิ กตัม อคาริ ขณฺเนว วิทฺธิเสติ
เอวเมว กิเลสคณฺณ ฐฺนาถ วิชฺมถ วิทฺธิเสถติ อตุโถ ฯ

เอว ปน พุทฺธสาสเน อุตฺตสาคัม กโรนฺตสฺส เอกสิโก
ชาคิทุกฺขสฺส สมตฺติกโมติ ทสฺเสนฺโต โย อิมสฺมินฺติอาทินา
ตติยัม คากมาห ฯ ตัม สฺวิณฺณเยยฺยเมว ฯ

อภิภูตตุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

*เล่มที่ 25 โคตมตฺเถรคาถาวณณา หน้า 797

ปกาสเนนโต

สัสรํ หิ นีรยํ อคจฺฉิสฺสํ (๑)
เปตโลกมคมํ ปฺนปฺปฺนํ
ทุกุขมมฺหิปี ตีรจฺฉานโยนียํ(๒)
เนกธา หิ วุสฺสิตํ จีรํ มยา ฯ
มานุโสปี จ ภโวภีราธิตो
สคฺคกายมคมํ สกึ สกึ
รูปธาตฺสฺ อรูปธาตฺสฺ
เนวสณฺณิสฺส อสณฺณิสฺสฺจฺฉิตํ ฯ
สมฺภวา สฺววิทิตา อสารกา
สงฺขตา ปจฺฉิตา สเทริตา
ตํ วิทิตฺวา มหฺมตฺตสมฺภวํ
สนฺติเมว สติมา สมชฺฉนฺตฺติ(๓)

ตีหิ คาถาหิ เตสํ ชมมํ เทเสสิ ฯ

ตตฺถ สัสรนฺตฺติ อนาติมฺติ สัสาเร สัสรนฺโต กมฺมกิลเสเสหิ
ปญฺจสฺส คตฺติสฺส จวนฺนุปฺปชฺชนวเสน (๔) อปราปรี สัสรนฺโตติ
อตุโถ ฯ หีติ นิปาตมตฺตํ ฯ

นีรยํ อคจฺฉิสฺสฺสนฺตฺติ สณฺชิวาทิกํ อญฺจวิธํ มหฺมานีรยํ

๑. สฺยา. อคจฺฉิสฺสํ ฯ โปราณ. อคณฺฉิสฺสํ ฯ

๒. สฺยา. ตีรจฺฉานโยนียา ฯ ๓. ขุ. เถร. ๒๖/๓๒๐/๓๐๘ ฯ

๔. ม. จวนฺนุปฺปาตวเสน ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวรรณนา หน้า 798

กุกุพาทิกัม โสฬสวัธ อุตฺสทนริยญจ ปฏิสนฺธิวเสน อุปคจฺฉิ ฯ

ปฺนปฺนนฺติ อิทํ อิทาปี อาเนตพฺพํ ฯ

เปตฺตโลกนฺติ เปตฺตติวสิยํ ขุปฺปิปาสาทิเกทํ เปตฺตตฺตภาวนฺติ (๑)
อตุโถ ฯ

อคมนฺติ ปฏิสนฺธิวเสน อุปคจฺฉิ อุปฺปชฺชี่ ฯ (๒)

ปฺนปฺนนฺติ อปรารฺปริ ฯ

ทฺกขมฺมहिปีติ อณฺณมณฺณํ ติจิณฺณกสาปโตทาภิฆาตาทิทฺกฺเขหิ
ทฺสฺสทหายปี ฯ ลิงฺควิปลลาเสน เหนฺติ วุคฺคํ ทฺกขมฺมहिปีติ ฯ

ติรจฺฉานโยนียาติ มิคปฺกฺจิทาทิเกทาย ติริจฺฉานโยนียา ฯ

เนกธา หีติ โอฏฺฐโคณคทฺรภาทิวเสน เจว กากพลาภา-
กฺลลาทิวเสน จ อนฺเนกปฺปการิ อนฺเนกวารญจ จิริ ทิฆมฺมทฺธานํ
มยา วุสิตํ นิจฺจํ อุตฺตรสฺตมานสตาทิวเสน ทฺกขํ อนฺนุญฺจํ ฯ

ติรจฺฉานโยนียํ นิพฺพตฺตสฺสโต มหามฺพฺพทาย จิรฺตริ ตตฺถเว
อปรารฺปริ ปรีวตฺตตีติ ทฺสฺสทคฺคํ อิท จิรฺนฺติ วุคฺคํ ฯ

มานุโสปี จ ภโวภิราธิโตติ มนฺนุสฺสตฺตภาโวปี มยา
ตาทิเสน กุสลกมฺมฺนา สมวาเยน อภิราธิโต สาธิโต อธิคโต ฯ
กาณฺณจฺฉนฺโปกฺมสฺสทตฺตเมตฺถ อฺทาหริตพฺพํ ฯ

สคฺคกายนมคฺมํ สกฺกิ สกฺกิณฺติ สคฺคคฺคตฺตสฺงขาตํ กามาวจร-
เทวกายํ สกฺกิ สกฺกิ กทาจิ กทาจิ อุปฺปชฺชนวเสน อคจฺฉิ ฯ

๑. สี่. ย. เปตฺตติภาวนฺติ ฯ ๒. สี่. อคจฺฉิ อุปฺปชฺชี่ ฯ

ย. อคจฺฉิ อุปฺปชฺชี่ ฯ

*เล่มที่ 25 โคตมตฺเถรคาถาवณณา หน้าที่ 799

รูปฐาคุสุติ ปุณฺชชนภวคฺคปริโยสํเนสุ รูปภเวสุ ฯ

อรุปรฐาคุสุติ อรุปรภเวสุ ฯ

เนวสณฺณิสุ อสณฺณิสฺสจฺจนฺติ รูปารุปรฐาคุสุ จ น เกวลํ

สณฺณิสุเอว อถ โข เนวสณฺณินาสณฺณิสุ อสณฺณิสุ จ

อุปฺปชฺชํ จิตฺตํ (๑) มยํติ อานตฺวา โยเชตพฺพํ ฯ เนวสณฺณิกุคฺคหณฺน

เหตฺถ เนวสณฺณินาสณฺณิภโว คหิโต ฯ ยถิปีเม เทว ภวา

รูปารุปรฐาคุคฺคหณฺเนว คยฺหนฺติ เย ปน อิตฺโต พาทิรกา

ตฺตถ นิจฺจสณฺณิโน ภววิโมกฺขสณฺณิโน จ เตสํ ตสฺสา

สณฺณาย มิจฺจภาวทสฺสนตฺถํ วิสฺสุ คหิตาติ ทฏฺฐพฺพํ ฯ

เอวํ ทฺวิหิ คาทาหิ ภวมฺมตสฺส อนฺุปรจฺฉินฺนตฺตา

อนาทิมติ สํสारे อคฺคตโน วฏฺฐทฺถุขานุกํวํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ

ตทฺุปรจฺฉเเทน วิวฏฺฐสฺสขานุกํวํ ทสฺเสนฺโต สมภวาติ อาทินา

ตฺติยํ คาทมาห ฯ

ตฺตถ สมภวาติ ภวา ฯ กามภวาทโยเอว หิ

เหตฺุปรจฺจยสมวาเยน ภวนฺตฺติ อิช สมภวาติ วุตฺตา ฯ

สุวิทิตาติ วิปฺสฺสนาปณฺณาสหิตาย มคฺคปณฺณาย สฺสจฺจุ

วิทิตา ฯ

อสารกาติอาทิ เตสํ วิทิตาการทสฺสนํ ฯ

ตฺตถ อสารกาติ นิจฺจสํราทิสารรหิตา ฯ

๑. ม. อุปฺปชฺช จิตฺตํ ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรคาถาฉนวนนา (ปรมคตที่ปนี ๑) - หน้าที่ 800

*เล่มที่ 25 ติกนิปาตฉนวนนา หน้า 800

สงขตาดิ สเมจจ สมภูย (๑) ปจเยหิ กตา ฯ

ปจลิตาดิ สงขตตุดาเอว อุปาทชราทีหิ ปการโต จลิตา

อนวภูจิตา ฯ

สเทริตาดิ สทา สพุกาลิ ภงเคน เอริตา อิตตรา

ภงคคามิโน ปภงคุราติ (๒) อตุโถ ฯ

ติ วิทิตวา มหมตตสมภวนุติ ติ ยถาวุตติ สงขตสภาวิ

อตตสมภวิ อตตนิ สมภูติ อตตายตติ อิตฺสราทิวเสน

อปรายตติ ปริณวาทิสมยวเสน อหิ วิทิตวา ตปปฏิปกขภูติ

สนฺติเมว นิพพานเมว มคฺคปณฺวาสตिया สติมา หุตฺวา

สมชฺคํ อธิจฺหิ อริยมคฺคภาวนาย อนุปฺตฺโตติ ฯ เอว

เถโร ฅาตกานํ ฅมฺมเทสนามฺเขน อณฺฬํ พฺยาภาสิ ฯ

โกตมตฺเถรคาถาฉนวนนา นิภูจิตา ฯ

๑. ส. ย. สมภูย ฯ ๒. ม. ปภงคุโนติ ฯ

*เล่มที่ 25 ดิกนิปาตวณณนา หน้า 802

อรหา ปน หุตฺวา วิมุตฺตีสฺสํ อนุภวนฺโต

โย ปุพฺเพ ฅรณฺยานิ	ปจฺจนา โส กาคฺคฺมิจฺจติ
สุขา โส ฐิสเต จานา	ปจฺจนา จ มนฺตปฺปติ ฯ
ยลฺลหิ กยิรา ตลฺลหิ วเท	ยํ น กยิรา น ตํ วเท
อกโรนฺตํ ภาสฺมานํ	ปฺริชานนฺติ ปณฺทิตา ฯ
สุสฺสํ วต นิพฺพานํ	สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิตํ
อโสภํ วิรัชํ เขมํ	ยตฺถ ทฺกขํ นิรัชฺฌตีติ(๑)

ตีหิ คาคาหิ ภิกฺขุณฺโณ โอวาททานมฺเขน อลฺลณํ พฺยาภาสิ ฯ

ตาสํ อตฺถโถ เหนฺจฺจ วุตฺโตเยว ฯ

หาริตตฺถเธรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

วิมลตฺถเธรคาถาวณณนา

ปาปมิตฺเตติ อายสฺมโต วิมลตฺถเธรสฺส คาคา ฯ กา

อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพุทฺเธสฺส กตาคิคาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
 วิวญฺญูปนิสฺสยํ ปุณฺณํ อุปจินฺนฺโต ปทุมตฺตรสฺส ภควโต กาล
 กุลเคเห นิพฺพุตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต สตฺถริ ปฺรินิพฺพุเต
 สาธฺกิพนทิวเสสฺส วิตีวตฺเตสฺส สตฺถุ สรีริ คเหตุวา อุปาเสสฺส
 ฅาปนญฺจานํ กจฺจนฺเตสฺส สตฺถุ ฅุณฺเ อวาชฺชิตฺวา ปสนฺนมานโส
 สุมนปฺุเพหิ ปุชฺชมาสิ ฯ

๑. ขุ. เถร. ๒๖/๓๒๑/๓๐๕ ฯ

*เล่มที่ 25 วมลตเถรคาถาฉนณา หน้า 803

โส เตน ปุณณกมเมน เทวมนุสเสสุ สัสรนุโต อิมสมึ
พุทฐุปปาเท พาราณสึยิ พุราหุณณกุลเ นัพพตติตวา วมโลติ
ลทุชานาโม วยปฺปโต โสสมิตตตเถริ นิสฺสาย สาสเน
ปพพชิตวา เตนเว อุตฺสาหิโต วิปสฺสนั ปฏฺฐเปตฺวาน จิรสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

นิหรนฺเต สรีรมหิ วิชฺชमानาสฺ (๒) เกรสิ
ปสนนฺจิตโต สุมโน สตฺติปฺปํ อปฺชยิ ๑ (๓)
สตสฺหเส อิต กปฺเป ยํ ปุปฺพมภิปฺชยิ
ทูกคฺตี นาภิขานามิ เทหปฺุชายิทํ ผลํ ๑
กิลเสทา ฉาปีตา มยฺหํ ๑เป๑ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน สหายสฺส ภิกฺขุสฺส โอวาทํ เทนฺโต

ปาปมิตฺเต วิวชฺเชตฺวา ภเชยฺยตฺตมปฺกคฺลํ
โอวาทे จสฺส ติฏฺเฐยฺย ปตฺเถนฺโต อจลํ สุขํ ๑
ปริตฺตํ ทารุमारุหฺ ยถา สีเท มหณฺณเว
เอวํ กุสิตฺตมคมฺม สาธุชีวีปี สิทฺติ
ตสฺมา ตํ ปรีวชฺเชยฺย กุสิตํ หีนวีริยํ ๑
ปวีวิตฺเตหิ อริเยหิ ปหิตฺตเตหิ ฉายิหิ
นิจฺจํ อารทฺธวีริเยหิ ปณฺฑิตฺเตหิ สหาวเสติ(๔)

๑. พุ. อ. ๓๓/๔๕/๓๔ ๑ ๒. สุยา. วิชฺชमानาสฺ ๑

๓. สุยา. สตฺติปฺปํ อปฺชยิ ๑ โปราณ. สุมนปฺุเพหิ ปฺชยิ ๑

๔. พุ. เถร. ๒๖/๓๒๒/๓๐๕ ๑

ติสุโส คาถา อภาสี ฯ

ตตุถ ปาปमितเตติ อกลยามमितเต อสปุริเส หีนวิริเย ฯ

วิวชเชตฺวาติ ตํ อภชนวเสน ทูโรโต วชเชตฺวา ฯ

ภเชยฺยตฺตมปฺกคฺคณฺติ สปุริสํ ปณฺทิตํ กฺลยามมิตฺตํ

โอวาทานุสาศนึคฺคหณฺวเสน เสวเยยฺ ฯ

โอวาทे जसुस तिग्गुजेययाति असुस गल्लयाममित्तसुस ओवาทे

อนฺตฺติฏฺจฺยิ ยถานฺตฺติฏฺจฺยิ ปฏฺยิพชฺชนวเสน ติग्गุजेยฺย ฯ

ปตฺถเนนฺโตติ อากงฺขนฺโต ฯ

อจลฺลํ สุขนฺตฺติ นิพฺพานสุขํ ผลสุขญฺจ ฯ ตมปิ หิ

อกุปฺปภาวโตจถนฺตฺติ วุจฺจติ ฯ เสสํ วุตฺตตฺถเมว ฯ

วิมลคฺฤเรคาถาวณณา นิฏฺจิตา ฯ

ดิกนิปาตวณณา นิฏฺจิตา ฯ

ปจฺจโม ภาโก นิฏฺจิตฺโต ฯ
